Tribonem antiq vocauerit, q in aliq^a facultate longo se usu exercuerit, vt in ea perfectus iam videri possit. d subf. empr. 9.

Gal. libellus d fine medicinae d subf. empr. 13.

Gal. l. Thrasyb. 24 Oib. Hoib. rotatis disciplinae principia natr insita st, cognoscitque si quid minus illi magis in act^b aliqd ee idem aliqd diuersum. 5.

Herodotus author historiographus a Galeno citr. lib. medicus c. 1.

THOMAS THIRMAIR
PHILOS: & Medic:
Doctor.

3

Cim.F.4324 / [1] - [4]

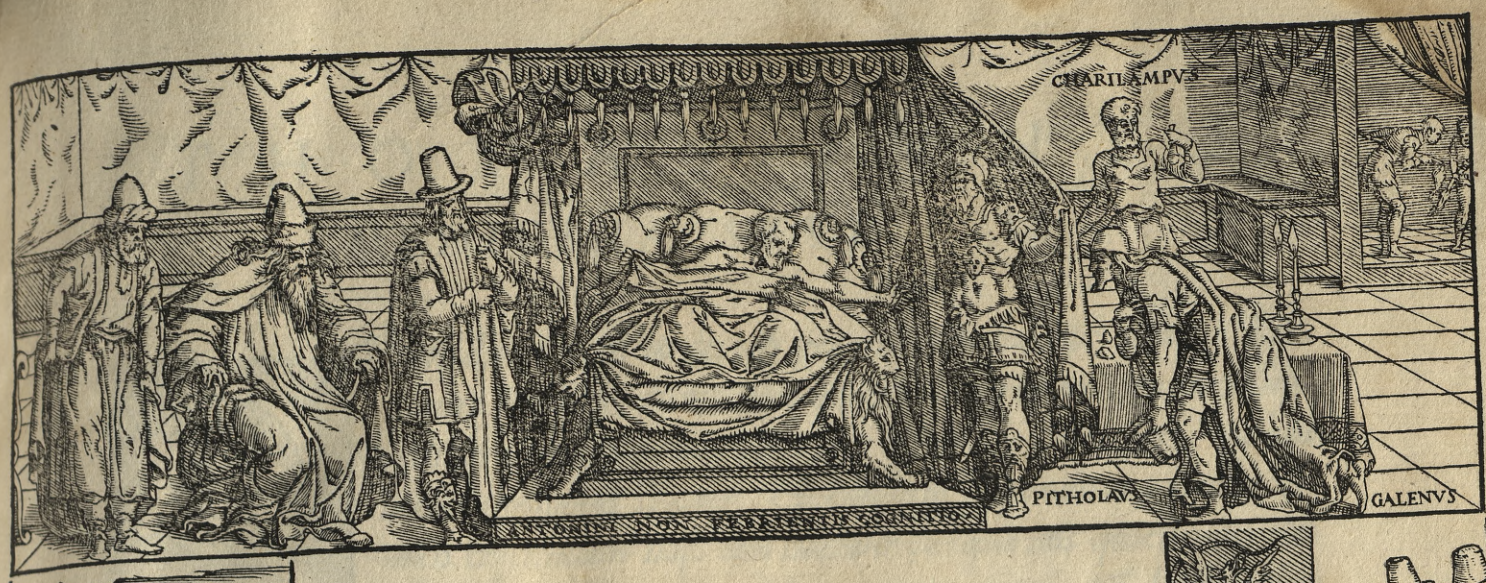

PATRIS INSOMNIVM

GALENI DOCTORES

HEPATICI COGNITIO

GALENI
OMNIA QVAE EXTANT OPERA

In latinum ſermonem conuerſa.

IVNTARVM QVARTA EDITIO.

Pro qua illuſtranda quid actum ſit, tum ex præfatione, tum ex librorum Indice deprehendes.

VENETIIS M D LXV.

CRISIS PRAECOGNITIO

AMANTIS DIGNOTIO

PALESTRITE CVRATIO

DISCEPTATIO CVM ALEXANDRO HABITA

GALENI

OMNIA QVAE EXTANT OPERA

In latinum sermonem conuersa.

IVNTARVM QVARTA EDITIO

Cim. F. 4324 /[1]

1625 a 2024

THOMAS IVNTA
MEDICINÆ STVDIOSIS

QVàm duram, & arduam prouinciam ſuſceperimus, Medicinæ ſtudioſi, dum vobis bonorum librorum copiam ſuppeditare contendimus, eos non ignorare certò ſcio, quibus huius temporis ſtatus, & conditio expenditur. vetus tamen inſtitutum noſtrum tuemur; neque nos quicquam deterrere poteſt, quin ad bonarum artium, & literarum ſtudia iuuanda acriori ſemper ſtudio laboremus. hoc autem quàm religioſe hactenus præſtiterimus, cum id iam late pateat, non eſt locus, vt modo fuſius demonſtremus: de Galeni tantùm libris pauca libet præfari. Huius grauiſſimi ſcriptoris opera, quæ deprauata, ſparſim antea vagabantur, parens noſter LVCAS ANTONIVS primus omnium & collegit, & redegit in ordinem; innumerisq; erroribus expurgata, & multis, quæ nondum in latium venerant, latinitate donatis aucta, ſummo doctorum virorum, & Europæ totius plauſu typis euulgauit. Patre autem vita functo, nos patris exemplo ad Galeni ornandos libros ita ſumus animati, vt, ſecundò, & tertiò eandem prouinciam aggreſſi fuerimus; ac dum, quæ vetuſtate erant deperdita, vndiq; recuperare, accitis doctiſſimis viris latinitate donare, & veteres conuerſiones ad Græcos codices expolire ſumptu maximo contendimus: Galeni opera ad minime contemnendam elegantiam peruenere; noſtramq; induſtriam hac in re apud exteras etiam gentes fuiſſe probatam, cum alioru complurium, tum uero CONRADI GESNERI optimarum artium, & doctrina præſtantiſſimi teſtimonio ſenſimus. Cæterum nunquam ſuus eſt humanæ diligentiæ terminus. Videre quotidie eſt omnibus artibus, quas ad ſummum excellentiæ apicem peruenisſe credideris, vi tamen ingenij, aliquid ſplendoris, & ornamenti accedere. quod ſanè & in hac noſtra arte plurimum vſu venit. Nam & ſi ſecunda, & mox etiam tertia, è noſtra officina Galeni operum diuulgatio ijs prodiere auſpicijs, vt nihil maius expectari poſſe videretur: eſt tamen in his ipſis animaduerſus locus illuſtrandi rurſum multa, & ad maiorem melioremq; frugem promouendi. quæ res ita nos excitauit, vt, quando labores noſtros ſapientibus viris adeo gratos eſſe intelligimus, acriori denuo ſolicitudine, maioribus repetitis impenſis & laboribus, idem opus & magnum, & arduum tractandum ſuſceperimus; quod nunc, DEO fauente, in publicum proponimus. Quid autem hæc QVARTA NOSTRA EDITIO ſuperioribus præſtet, apertum cuique ex earum collatione eſſe poteſt. Sanè in hoc potiſſimum enixè elaborauimus: vt propemodum vniuerſæ tranſlationes emendarentur. Nam, quum in ſuperioribus, non ſolùm noſtris, ſed etiam aliorum editionibus

 multa

multa adhuc, græcorum fortasse codicum vitio, obscura, vel etiam mutila relicta esse intelligeremus, hìc omni studio operam dedimus, vt meliora omnia legerentur. Adhibitis enim viris non literarum modo græcarum, ac latinarum, sed etiam rei Medicæ, ac Philosophiæ doctissimis, omnia ferè ad examen reuocari, & accuratius castigari curauimus. Præstitere in hoc fidem suam, & diligentiam VICTOR TRINCAVELIVS, IVL. MARTIANVS ROTA, IVNIVS PAVLVS CRASSVS, IVLIVS ALEXANDRINVS, VIDVS VIDIVS, AVGVSTINVS GADALDINVS, ALEXANDER IVSTINIANVS, & IACOBVS ANTONIVS MARISCOTTVS, qui et huic quoq; editioni, adhibita summa diligentia, præfuit. Ab his tum sua, id est ab ipsis translata, tum aliena ferè omnia recognita sunt, et ad incudem reuocata. multam vero operam, et magnum studium in hanc rem contulit Gadaldinus, quo ueluti duce hæc suscepta est, et obita prouincia. In hoc autem maximo labore diuina liberalitas ita nobis affulsit, vt vetustissimorum Græcorum codicum ex nobilioribus maximeq; probatis bibliothecis tam opportunè nobis locuples copia facta sit, ut inde plurima, et perq; obscura loca illustrari potuerint. quæ res q; diligenter sit effecta, tum nouæ ab eodem Gadaldino adiunctæ margini adnotationes, tum multa in ipso contextu passim interposita declarant. In emendandis igitur translationibus in primis hæc præstitimus: Sed nonnullos quoque libros de integro ex græcis latinos factos dedimus. sunt autem, liber de CONSVETVDINE, & liber de COMATE, & PROGNOSTICA de decubitu ex mathematica scientia: quòd illi duo olim de græcis obscurius conuersi fuissent: hæc vero, quòd antea corruptissima & græce, & latine legerentur. His omnibus, vt more nostro Galeni opera cum aliqua accessione hoc etiam tempore emitteremus, nuper addita est SYNOPSIS librorum de Pulsibus, cuius quandoq; Galenus meminit, liber de DIAETA Hippocratis in Morbis acutis, itemq; libellus de PLANTIS, & occultis medicinis ex Arabico in Latinum translatus, qui & ipse Galeno ascribitur. Sed quid plura? omnis nostra cogitatio in eo maxime versatur, vt vobis, medicinæ studiosi, omni tempore gratificemur. experimur certe, ac tentamus omnia. Nostis quàm sæpe Galenus Hippocratis verba, & sententias citet, plerunque interpretetur, nonnunquam etiam corrigat: nostis etiam, quantopere medendi artem iuuet Hippocratica Galenicis coniungi. Ecce (quod nusquam hactenus factum video) singulis Galeni locis suum Hippocratis locum indicatum, ac veluti digito commonstratum habetis. Quo fiet, vt in studendo, & Galeni sententia assequenda, initiatis medicinæ, & nondum in Hippocratis lectione versatis minor deinceps impendeat labor. pro qua quidem re, maxime FRANCISCO ANGELO COCCIO habendæ sunt gratiæ, qui huius vtilis laboris auctor, cum in secunda, tertia, quarta, sexta Classe, & libris Extra Ordinem, loca Hippocratis indicauit, tum præterea

egre-

egregiam in libris Aphorismorum operam nauauit. hìc enim non loca solùm à Galeno citata, sed & alia plura collegit, quibus Hippocrates eandem sententiam repetit. ijs etiam locis passim adnotatis, quibus Galenus propositum Aphorismum, vel interpretatur, vel citat. Quod reliquum in Galeni operibus fuit, vt studiosis satisfieret nostram hanc editionem quotidie efflagitantibus, quum ipse Coccius in summa temporis angustia tantis laboribus esset impar, commissum est curæ, & diligentiæ THEODOSII THALASSINI, & IOANNIS COSTAE, qui munus suum, ille quidem in Isagogicis, prima, & quinta classe: hic verò in septima classe quanta fieri potuit diligentia, & fide præstiterunt. Hæc quum ita se habeant, iam perspicuum est, hac Quarta nostra editione Galeni opera superioribus omnibus castigatiora, & illustriora prodire. Sanè ordinem Librorum, quem in editionibus nostris semper seruauimus, etsi doctis quibusdam non satis arridere audimus: non tamen duximus immutandum. Nam, quicquid alij sentiant, nos in tot libris, diuersis temporibus, diuerso proposito, & fine conscriptis certum, & perpetuum seruari ordinem non posse intelligimus: quando aliqui, si eorum hypothesim spectes, tribus nonnunq; in locis constitui posse non iniuria videantur. Quid, obsecro, incommodi studiosis, quid detrimenti affert, hìc an illic liber vnus aut alter collocetur, dummodo eius libri copia non desit? res quidem certè hæc multis doctissimis viris tam parui momenti est visa, vt nos ad maiorem curam traducere non debuerit. quinetiam audio inter doctos sedari hanc de ordine controuersiam non posse: quum alij nostrum, id est à IOANNE BAPTISTA MONTANO constitutum ordinem magis probent: alij alium, atque alium commendent; & rursum aliquibus nullus hactenus assignatus ordo vllo pacto queat satisfacere. At vos interea, studiosi, accipite alacri lætoq; animo Galeni opera, quæ tantis laboribus, & impendijs nostris elegantissima, & exornatissima vobis præstamus. De nobis autem ipsis illud vere, ac libere possumus polliceri, eosdem scilicet qui antea fuimus, hoc est promptos, paratosq; ad studia vestra iuuanda, in posterum etiam futuros; si modo hanc nostram diligentiam in Galeni operibus diuulgandis gratam vobis fuisse intellexerimus. Deus. O. M. conatus vestros bene fortunet. VENETIIS Mense Iunio M D L X V.

GALENI VITA
EX CONRADI GESNERI
PROLEGOMENIS IN GALENVM

IN qua Galeni vita copiose describitur, videlicet nomen, patria, seculum, parentes, institutio prima, & in ea præceptores: deinde artis medicæ studium, præceptores in eadem, & circa demonstrationem, ac veritatem diligentia: tum familiares eius, & peregrinationes explicantur: postea historiæ aliquot præsagiorum eius, & curationum recitantur: dein eius valetudo, morbi, & mors: denique mores, virtutes, & pietas commemorantur. Postremò omnigenæ doctrinæ eius præstantia, artis medicæ per ipsum illustratio, eius que libr. ratio in vniuersum, stylus, & tractatio, & ad alias diuersas scientias ex eorum lectione vtilitas, quæ redundet, vberrimè exponitur: & cum gloriæ eius prædicatione epilogus infertur. Non solùm autem Galeni vitam, & laudes prima hæc Προλεγομένων nostrorum pars continet: sed plurima in vniuersum tum ad totius medicæ artis laudes, & rationem, tum etiam philosophiæ pertinentia: & absoluti futuri medici exemplar, atque ideam.

Proœmium.

DE Vita, & doctrina Galeni, præclari aliquot viri nostro seculo scripserunt, vt Hieronymus Gemusæus medicus, & philosophus summus, acerrimo vir ingenio, philosophiæ olim in illustri Academia Basiliensi professor: Iulius Alexandrinus medicus Cęsareus, Philippus Melanchthon, & Andreas Lacuna: quorum omnium doctissima scripta hac de re perlegi, ita vt è singulis ea, quæ ad ipsum præcipuè Galenum pertinere iudicabam, decerpserim: in primis verò, & plurima, ex Gemusęi in primam Galeni operum Basileæ ex Frobeniana officina editionem præfatione: in quo Galeni vitã, atq; doctrinam copiosissimè, disertissime q̃; descripsit. Non difficile quidem mihi fuisset, ex diuersis apud Galenum locis, quæ ad hanc rem pertinebant describere, sed malui (quod & facilius fuit) doctissimorum ante me hominum scriptis vti, cum ingenua confessione: ordine pro meo arbitrio mutato, & additis vbique multis, quæ illi omiserant, vel ex Galeni libris, vel aliunde: multis etiam omissis, quæ rhetorico artificio magis ad decantandas Galeni laudes: quàm simplicius, solidiusque ad vitam eius, doctrinam q̃; describendam, prolata videbantur. Nec puduit me multa verè, commodè, eruditè ab alijs dicta, vel ijsdem verbis repetere: vt neque ipsos pleraque partim ex Galeni, partim alijs veterum libris mutuari. Sed ex altera quoque eiusdem Gemusæi in Græcam Galeni operum editionem Basileæ publicatam, parcè quædam decerpsi, & breuissimis sententijs inclusi, quæ ipse copiosius de eius doctrina persequitur.

Medicinæ origo, & progressus ad Galenũ vsque.

Medicinæ origo prima, quæ fuerit, & eius incrementa vsque ad Hippocratem: & ab Hippocrate rursus ad Galenum quæ eius facies, copiose persequitur Gemusæus, in præfatione Latinorum Galeni operum. Ex quo mutuatus videtur Lacuna in Epitomes suæ Galeni operum præfatione, breuius eadem complexus, his ferè verbis: Artis medicæ inuentionem Græci ferè vniuersi, in deos ipsos, atque illorum amicos referunt. Tradunt quippe Æsculapium ab Apolline patre institutum, filios suos posteà medicinam docuisse: atque in hunc modum artem ipsam cœptam diuinis auspicijs, successione quadam hæreditaria, à parentibus propagatam semper in liberos, ad Hippocratem vsque (qui & ipse ab Æsculapio oriundus fuit) peruenisse. Cautum siquidem erat in illa Asclepiadarum familia, ne quis artem, & industriam medendi, possessionem planè diuinam, à Deoq; solis ipsis concessam, cuiquam communem faceret, qui ab eodem non esset genere exortus, id quod fuisse in causa videtur, vt peritos artis illius τῶν ἰατρῶν παῖδας, hoc est, filios medicorum Græci semper vocarint. Hippocrates verò omnium primus dispersam prius artem (vt artis potius partes, & principia, opera´que) collegit, & vniuersalia pręcepta rationali methodo condidit: nobis´que volumina octoginta reliquit, quæ incomparabilem doctrinam eius, vitæ´que innocentiam testantur. Eum postea secuti sunt Diocles Carystius, Praxagoras, Chrysippus sophista, Erasistratus q̃; ex filia Aristotelis genitus, qui antistites rationalis sectæ extiterunt. Nam sub Philino Coo, eodem ferè tempore, factio Empiricorum est orta: cuius fautores fuerunt Serapion Alexandrinus, Apollonius Antiochenus, & Menodotus: Qui sanè dissidebant à Rationalibus: quòd illi quidem ratione simul, & experientia vterentur ad inuestiganda præsidia morbis ipsis congruentia: hi autem solo vsu contenti essent eorum, quę aliàs aliquoties obseruauerant. Ab vtrisq; recesserunt ex æquo Methodici nuncupati, causarum abditarum indaginem (quas Logici summo studio explorabant) respuentes: nec tribuẽtes quicquam experimentis particularibus, quibus nitebãtur Empirici. Reducebant autem hi, vt omnes particulares affectus ad generales duos, nempe astrictum, et laxum: sic vniuersas curationes ipsorum, ad duas similiter, astrictionem videlicet eorum, quæ laxa essent, & relaxationem illorum quæ astricta. Auspicia huic sectæ dedit Themison Laodiceus: absoluit autem eam Thessalus ille

Trallianus,

Trallianus, qui pollicebatur se edocturum artem ipsam accuratissimè vel sex mensibus tantùm. Post quos omnes tandem Galenus secutus, medicinã in tot sectas diuulsam, laceram q3, suæ integritati, atq3 nitori restituit: explodens quidẽ omnia peruersa dogmata, quæ grassabantur suo tẽpore, reuocans autẽ Hippocraticam rationem medendi, quæ iam plus cꝫ sexcentos annos sepulta, & neglecta fuerat. Sed nũc cęteris omissis, de solo deinceps Galeno dicamus, id q3 copiosius, accuratius q3, vt simul perfectum, viuum, & absolutum medici exemplar, atq3 idea in ipso eluceſcat.

Galeni nomen.

Γαληνὸς oxytonum, vocabulum est adiectiuum, tranquillum, placidum, & serenũ significans: quæ quidem vocabula Latini etiã hominum quorundam propria fecerunt, parentibus nimirũ talem animi statũ suis liberis ominantibus. Et proculdubio Galeni etiã nostri pater, vir eruditus, filio suo, quẽ in optimis quibusq3 disciplinis, quibus animi maxime tranquillantur, omnes q3 eorũ perturbationes serenantur, instituendum proposuerat, non temerè hoc nomen imposuit. Est autem Γαλήνη propriè illa tranquillitas, qua mare placidum, ventis, ac fluctibus minimè obnoxiũ, planè quiescit, hanc grammatici deducunt παρὰ τὸ γάλα, vnde & λευκὴν Γαλήνην Homerum dixisse putant. Forsitan autem Γαληνὸς cum adiectiuè accipitur tantùm vltimam acuit, cũ verò nomen proprium est, primam: sicuti etiam βοηθὸς, ἀγητὸς, ἀδελφὸς, item γλαυκὸς, χρησὸς, ἀργὸς, appellatiua quidem, oxytona sunt: propria vero facta retrahũt accentũ, vt in Cyrilli libello de iis, quæ accentu differũt, apparet. Sed hæc Grammaticis relinquamus: quorũ tamen obseruationes, ac leges sępe ab authoribus non obseruantur. nos quidem in excusis hactenus codicibus nullis Γάληνος proparoxytonũ reperimus: quanuis ita scribendum ex aliorum propriorũ analogia videatur. Claudij prænomen vt ex Romanorũ consuetudine ei adscitum apparet (solebãt enim Romani omnes liberi duntaxat, honoris causa nominibus præmittere prænomina) ita nusquam ab eo vsurpatum puto, tanquam ambitiosius fortè, & non vsitatum Græcis, aliis q3 populis.

Cyrillg facelita

Patria.

Pergami natum esse Galenum (quanuis id nescio qui negarunt, quos Andreas Lacuna notat) cum ex variis historicis, (& Ioannes Tzetze, qui hanc vrbem propè Troiam esse scribit) tum innumeris ipsius Galeni testimoniis constat, apertissimè quidem, libro primo De cõpositione medicamentorũ secundum genera, Pergamũ sibi patriam esse testatur, his verbis: Hoc medicamentum non ex eorum numero est, quę à me primùm composita sunt: sed iam annis multis ante, à rege nostro, Pergamensibus imperante, Attalo, viro omnigenorum medicaminum studioso, & c. Similiter libro secundo De pharmacorum compositione secundum partes, sic ait: Nam & frigidorum fontium, & niuis, multa Romę est vbertas, quemadmodum apud nos in Pergamo. Et rursus eodem libro: Atq3 ad hanc rem nostrum Pergamenum atramentũ scriptorium præcellit, & c. Fuit autem Pergamus, vel Pergamum, Asiæ ciuitas nobilissima, ingeniorum q3 optimorũ altrix: quæ diu quidem sub regibus Attalicæ familiæ floresćens, postea Romanorum legibus paruit. Quare Galenus meritò ab illa oriundum se gloriatur: & cꝫ ciuitas illa amplissima vtpote ad quadraginta hominũ millia capax, & in regione probè temperata, Mysiæ q3 vicina sit, alicubi tradit. Meminit eius in Apocalypsi Diuus Ioannes: & Pergamenum vulgò dictum, in eadem vel Eumenes, vel Attalus, primus inuenisse dicitur. In hac verò tam celebri ciuitate natus Galenus, in qua percelebre etiam Æsculapij dei medici fanum fuisse constat, nil mirum si medicus longè celeberrimus euasit, non cꝫ Æsculapium nos deum faciamus: sed cꝫ in maximam remediorum obseruationem, & artis principia, illic tum apud Æsculapij sacerdotes, tum alios fuisse probabile sit. Ægrorum enim decumbentium curationes perusitata ab ipsis remedia antiqua quadam consuetudine ad ipsos perlatæ obseruabantur. Libro quidem septimo de compositione medicamentorũ secundum genera, Asianum semetipsum nominat Galenus.

Seculum.

Vixit sub Marco Aurelio Antonino, Commodo, Lucio, & Seuero, Cæsaribus: vt apparebit infrà in eius peregrinationibus. M. Aurelius Antoninus quidem, cũ Galenus Romę esset, obijt: & regnauit post eũ, ipso Galeno teste, Seuerus, qui seipsum mutato nomine Antoninũ vocauit. Eusebius tradit sub Cęsaribus Adriano, Antonino Pio, Marco, & Commodo, claruisse Galenũ. Suidas sub Marco, & Commodo, & Pertinace eũ collocat, Io. Tzetzes sub Antonino Caracalla. Ex his autẽ omnibus primus est Adrianus, qui imperare cœpit anno Dñi 220: vltimus Caracalla, cuius Imperij annus primus fuit, à nato Christo 314. Quòd si à primo Adriani anno cõputes vsq3 ad primum Caracallæ, anni erunt 74. Conqueritur autẽ ipse ab initio Methodi medendi suo seculo artes bonas contemptui, & veritatis inquisitionem nemini ferè curæ fuisse: disciplinas fugisse plerosq3 omnes: pecunias, ciuilem potentiã, ac voluptatem expetiuisse, adeò vt pro insano haberetur, qui sapientiæ studium quæreret. quo magis admiranda Galeni virtus fuerit, cuius excelsum ingenium in tanta sui temporis corruptela, à veritatis studio non fuerit auersum.

Parentes.

Generosam, & nobilem Pergami fuisse familiã Galeni, ex ipsius verbis, quæ in libro De curandis animi affectibus, leguntur, constat. Patrem habuit Niconem nomine, ciuem Pergami, opulentum: iustitia, frugalitate, temperantia, humanitate, et clementia insignem, ab omni iracundia alienum, liberalem, modestũ, & omnino optimũ virum, qui q3 probis omnibus semper admirationi esset: Græca lingua & variis disciplinis, præsertim Mathematicis, doctissimũ, & studiis philosophicis deditum, vnde & architecti dignitate functus est Pergami. Græcæ quidem linguæ peritissimus fuit, eam q3 ad amussim tenuit: ita vt doctor etiã eius linguę, & pędagogus fuerit. Callebat is Geometriam, Arithmeticam, Astronomiam, Architecturam, simul q3 (præsertim in senectute)

rei ruſticæ ſtudioſus erat: quibus pleriſq; artibus auus quoq;, et proauus Galeni nõ vulgariter eruditi fuerant: & eaſdem etiam ipſe à parente, doctore, & pedagogo optimo hauſit: à quo ad annũ vſq; decimumquintum ſuæ ætatis, grammaticã, logicam, & arithmeticam didicit. Cum verò iam adoleſcentiam ingreſſus Galenus, doctrinæ ſtudiis ardentius, q̃ cæteri condiſcipuli die, noctu-q; operam daret, pater in agrum rei ruſticæ ſtudio conceſſit: vbi, cum iam ętate declinante agricultura delectaretur, triticum & hordeum aliquando ſeminauit, omnibus diuerſi generis ſeminibus, quæ ipſis erant admiſta, diligenter ſelectis, quo certè cognoſceret, num ex ipſorum mutatione lolium, & ægilops naſcerentur, an propriam hæc quoq; ſemina naturam haberent. Idem aliquando adipem, & oleum recondit, vt illis q̃ antiquiſſimis aliquando vti liceret. Et vt familiæ ſuæ de eduliis ſalubrioribus proſpiceret, ſemina, & fructus aliquos (vt amygdala, iuglandes, auellanas, legumina diuerſa, triticũ, in aqua prius macerare, aut elixare ſolebat, vt inde, an intumeſcerent, & quantum, & quàm citò, perciperet: atq; ita de eorum ſalubritate ſtatueret. In vnoquoq; enim ſeminũ genere alia quidem (proſoli, aliis q; cauſis diuerſis) coqui, & intumeſcere facilè ſolent, alia difficilè, hæc minus, illa magis ſalubria ſunt. Vita autem functus eſt natu, vt videtur, iã grandior, priuſquam omnino annum viceſimum Galenus attigiſſet. Et talis quidẽ Galeni pater fuit: mater verò vſque adeò iracunda, vt interdum etiam morderet ancillas, ſemper q; & vociferaretur, & cum marito contenderet, id q; longè quidem odioſius, quàm cum Socrate olim Xanthippe, mulier interim pudica, & circa rem familiarem augendam ſolicita.

Inſtitutio prĩa. Præceptores. Inſtitutio prima Galeni & in primis diſciplinis fuit, vt dictũ eſt, ad annum vſq; decimumquintum: intra quod tempus ſub patre grãmatica, arithmetica, geometria, & aſtronomia eruditus eſt. In his diſciplinis humanioribus vſq; ad eũ ætatis annum enutritus, ad dialecticã inde contemplationem, vt ſoli deinceps philoſophiæ vacaret, ab illo perductus eſt. Adeò autẽ natura promptus fuit, & excellenti ingenio, vt vel primis auſpiciis maximã de ſe exhiberet expectationẽ. Hanc patris liberalitas augebat, ita vt ætatis eiuſdem cæteros pleroſq; omnes ſuperaret. Libro quidem ſecundo de differentiis pulſuum, in colloquio cũ aliis quibuſdam, tardum natura ſe eſſe dicit, & feſtinantes non conſequi facilè: ſed tarditatẽ hanc fingebat, ne importunius à quibuſdam ad homonymum ante diſtinctionem definiendum vrgeretur. Sic ei in logica theoria inſtituto, pater celebrium Stoicorũ libros, preſertim verò Chryſippi propoſuit, tantùm autẽ profecerat, vt admodũ adoleſcens adhuc in illius ſyllogiſticos libros Commentariũ conſcriberet. Ab eo tempore præparatus Mathematicis diſciplinis, & omnis ſapientiæ organo inſtructus, philoſophorũ ſcholas ingreſſus eſt, cũ olim philoſophiæ ſtudium principes tantùm viri, & reges tractarẽt: vt pluribus in perſcripta à ſe Galeni vita Gemuſęus noſter ediſſerit. Et primùm quidem Philopatoris ſtoici diſcipulum quẽdam ſatis diu audiuit: neq; hoc temere, aut fortuitò, ſed optimo patris conſilio factũ arbitror, vt ante alios Stoicorũ philoſophorum argumenta, & rationes audiret: qui & in dialecticis ſtudioſè (etſi minus accuratè, quã Peripatetici) verſabantur, et ad componẽdos animi affectus, aut potius excidendos, ſi fieri poſſet, & inducendam tranquillitatẽ, ac perpetuum virtutis exercitium, plurimũ ſtudij ponebant: id quod in ea ætate, qua maximè vigent cupiditates, & perturbationes animi, ad rectè formandos Galeni mores, vitæ q; moderationem, non parum conducebat.

Philoſophiæ ſtudium. Scio vituperari Stoicos, qui requirant ἀπάθειαν: quę tamen præcipienda fortè fuerit, vt eius ſtudio ad μετριοπάθειαν ſaltẽ (vbi ea conuenit, ſi non vbiq;) perueniamus. Qui enim optima, & perfectiſſima ſibi proponunt, ad ea enitẽdo, & aſpirando, ſi non finẽ propoſiti ſui, mediũ ſaltem, aut propiorem fini locũ, plerunq; aſſequuntur. Poſtea Caium, qui diſciplinã Platonicã complexus fuerat, cum is à ciuibus ſuis ad negotia reipub. traheretur, ad breue ſolùm tempus, præceptorem habuit: optimũ ſanè virum, ipſo teſte, mãſuetũ, et aditu facilem, qui q; Pergami ſolus ferè iuſti, et pecuniis inuicti hominis exiſtimationẽ ſuſtineret. Quàm verò ſtudioſus Platonis fuerit, & quantopere eius doctrinã admiratus, liquidò multis in locis præ ſe fert, plurimũ eius doctrinę tribuẽs, & diuinum ipſum appellans. Eundem cũ Hippocrate, medicorum q; omnium placitis, præ cæteris cõſentire, priuatim dicato rei huic volumine, liquidò oſtẽdit. Eodẽ ferè tempore ciuem aliũ Pergamenum, Aſpaſii Peripatetici diſcipulum audiuit, qui poſt longã peregrinationem demum redierat: & poſt hunc, alium ab Athenis Epicureum: quorũ omnium filij cauſa & vitã, & diſciplinam explorabat pater, vnà cũ eo ad illos aſſiduè ventitans. Bene autẽ ei ceſſiſſe dixerim, q; vt primò à Stoico præceptore virtutis ſtudia, animi q; tranquillitatẽ aliquã hauſit, & mox à Platonico aliquam rerum diuinarũ cognitionem, & deinde à Peripatetico naturalium præcipuè (quamuis enim ex philoſophis iſtis alias quoq; philoſophiæ partes ſinguli tractent, in illis tamen, quas dixi excellunt, Poſtremò autẽ in Epicureum incidit, qui nimirũ in voluptate, nõ vt reliqui ferè in vſu virtutis, felicitatem hominis collocabat. Quãuis autem perſæpe in particularibus quibuſdam ab Ariſtotelis opinione diſcedit Galenus (ſicuti à Platone etiã, & Hippocrate ſuo, vtpote nulli ſectę iuratus) circa humani præſertim corporis fabricam: in vniuerſum tamen Peripateticam philoſophiam, & ſecundum eã docendi, demonſtrandi q; genus, apprimè eum coluiſſe apparet, vt alias, ita maximè in libello de libris propriis, vbi enumerat conditos à ſe libros ad demonſtrationẽ pertinentes, tum alios, tum quibus logica Ariſtotelis eſt interpretatus. In eodem quos in morali philoſophia conſcripſerit libros: quos de logica Stoicorũ, quos in Platonica philoſophia, quos cõtra Epicurum, quos deniq; ad grammaticã, & rhetoricam pertinentes, recenſet: quorũ omnium etſi

nihil

nihil ad noſtram ætatem peruenit: in iis tamen ſingulis, eum non modò inſtitutum fuiſſe, ſed etiã excelluiſſe, vel ipſæ lucubrationũ eius inſcriptiones prę ſe ferunt. Hactenus dixi de prima Galeni inſtitutione: ex qua facilè apparet eum nõ lucri, aut ambitionis gratia ad ſtudia literarũ à parente deſtinatum fuiſſe: ſed vt animo primis diſciplinis inſtructo prius, ac præparato, amabili ſtudio ſapientiæ deditus, reliquã ætatem tranquillam duceret. Nam in id repertã fuiſſe philoſophiam affirmant, cum turbulenta ſit actiua vita, vt ad contemplationis ſtudium prudentes homines ſeſe conferrent. Sed aliter viſum fuit diuino conſilio. Annum agebat ſeptimum decimum, quando patris euidenti inſomnio monitus medicinã eſt aggreſſus, cum philoſophia illã coniungens: in primis verò naturalem philoſophiã ſtudioſè excoluit, vt inde principia, & cauſas variis in arte medica rebus, melius accõmodare poſſet. Sic autem ipſe de ſe alicubi: Felicitatẽ meam (inquit) quam beneficio paterno habuerã, quamuis ego maiorem adhuc redderem, qꝑ citius, melius q̃ reliquis omnibus, quæcunq; docebar ediſcerẽ: niſi tamen per vniuerſam adeò vitam, in illis medicinæ, philoſophiæ q̃ theorematibus me diligenter exercuiſſem, nihil præclarum, excellens q̃ conſequuturus eram, &c. Promouerunt, & auxere hunc feruorẽ cętera quoq;, quibus adminiculis ad res magnas aggrediendas, perficiendas q̃ magnopere eſt opus, cũ & ſingulari eſſet ob patris liberalitatẽ eruditione, & ætate ad diſcendũ idonea, & impenſas, vnde diſciplinis vacaret, ſuppeditatas haberet. His itaq; rebus omnibus adiutum, minus admirabile eſt facilè cõmilitones omnes intra paucos annos eum ſuperaſſe: & eò vſq; tandem in arte progreſſum fuiſſe, vt ſectæ cuiuſuis (quæ tum per artẽ ipſam variæ fuerunt) ipſis quoq; principibus par eſſe poſſet, velut ipſemet ait: Ego verò (inquiens) reipſa, & publicè, & priuatim, apud eos videlicet, qui ſectã quamlibet à me diſcere cupiebant, oſtendi, in omniũ ſectarum ſcientia (ne maius quicquam dixero) me eſſe poſthabendum neminí. qꝑ ſi vni ſectarũ patrocinium ferre velim, ita in promptu ſunt mihi rationes, vt nõ verear, ne quis me conuincat. non enim, vt non nulli faciunt, è libris eas didici, ſed præſtantiſſimis in quaq; ſecta præceptoribus vſus ſum. Non multò quidem poſt cœptũ ab eo medicinæ ſtudium, mentis eius acrimonia innoteſcere, & ſophiſtis artem labefactãtibus formidabilis eſſe cœpit. Nam, dum annum ageret nonumdecimũ, præceptori ſe tradens, ex Athenęi ſectatoribus cuipiam, illius de elementis ſententiã diſcere cupiens, vbi mox cognouiſſet eius in logica contemplatione imperitiam, & intellecta Athenęi cũ ſeſe ipſo diſſidentia: cum etiã dialecticæ cognitio ab illo ipſi obiiceretur, eo relicto alios ſequi conſtituit. Præceptores inde habuit, primo Satyrũ: ſecundo Pelopẽ apud Smyrnam. Fuit ille diſcipulus Quinti, qui neminẽ ea ætate ſecũdum habuit, cuius ſępe meminit Galenus: Pelops autem Numeſiani, qui & ipſe Quinti celeberrimus auditor extiterat. Poſt hos Numeſiano Corinthi dedit operã. Vſus eſt quoq; Feciano præceptore, qui & ipſe Quinti diſcipulus cum eo diu vixerat, vt & Satyrus. Sed & Pergami Stratonicum, Sabini Hippocratici diſcipulum, præceptorem habuit: Smyrnæ autem Albinum Platonicum, annum iam natus triceſimum ſecundum. Demum autẽ relicta Smyrna cõtulit ſe Romam, vt ipſe ſcribit de ſe, Commentario primo in librum de articulis. Non verò rationalis ſolùm ſectæ, præceptores ei eximij cõtigerunt: ſed etiam methodici, & inter empiricos Æſchrion. Et hos quidem artis habuit pręceptores. Primùm autẽ nihil priùs, neq; ſtud ioſiùs diſcendum ſibi demonſtratiua theoria duxit: vt & aliorum diſputationes cognoſcere, verè ne illæ eſſent, an in ſpeciem apparentes: tum ipſe via quadam inſiſtens, circa quod quę eorum, quæ inueſtigari ſolent, ad inuentionem eius peruenire poſſet. Cum autẽ diu, multum q̃ à philoſophis, tum Stoicis, tum Peripateticis, illã inquiſiuiſſet, ac ſolidi nihil ab illis acciperet, ſed controuerſa apud illos etiã pleraq;, immò non nulla naturali rationi pugnantia reperiret: ad Pyrrhoniorum ferè hęſitantiã recidiſſet, niſi arithmeticæ, geometriæ, dialecticæ q̃ cognitione, quibus iã à puero inſtitutus erat, retentus fuiſſet. Cum verò reputaret ſecum manifeſtè veras eſſe eclipſium prædictiones, horologiorum, clepſydarum q̃ inſtrumenta, quæ q̃ alia iuxta architectonicen inueniuntur, ſatius arbitrabatur, typorum Geometricorum demonſtratione vti: maximè cum eos etiam philoſophos, qui dialectices callentiſſimi habebantur, nõ inter ſe ſolum, ſed ſibi quoq; ipſis diſcordare videret: quanquam ex æquo omnes, has geometricas apodixeis commendarent. Vnde pleniùs cognouit, ab illorũ dictis abſtinendum eſſe, ſequẽdos verò Characteres illos, & lineares oſtenſiones: quas deinde ſequutus, illam de demonſtratione operoſiſſimam tractationem inſtituit. Præceptorum autẽ ſuorum quamuis amantiſſimus ſemper foret, noluit tamen addictior cuiquam eſſe, cꝑ veritatis ſtudioſior: & ob id ſępe hominũ ruſticorum iudiciũ in plurimis eſſe ſequendã monuit, quod incorruptũ eſſet, ac liberũ, vtpote ab hęreſi nulla occupatum. Quinti pręceptoris vocẽ non tulit, qualitatum primarũ appellationes balneatorum nomina vocitantis: vrinas noſſe, ad pictores pertinere dictitantis, & alia eiuſdem viri: quãquam tanti illum faceret ſemper, vt Corinthum Numeſiani gratia peteret, qꝑ diſcipulus fuiſſet eius: & Alexandriã quoq; adiret, alia q̃ loca permulta, vbi eſſe aliquem diſcipulum Quinti intellexiſſet.

Familiares habuit medicos præſtantiſſimos, & philoſophos quoq;, Alexandriæ quidem Heraclianum, Romæ verò permultos, veluti mox dicemus. Ex Alexandria (Ægypto, quæ illi adiacet tota perluſtrata) annos octo & viginti natus in patriã rediens omnia, quę cognouerat, pharmaca amicis medicis dedit, vt ea per experientiã confirmaret, quæ ab aliis didicerat. Et, cum eodem tempore vulnerum neruorũ curationem primùm excogitaſſet, viſum eſt ciuitatis eius pontifici, gladiatorum curationẽ ei ſoli committere, quãuis iuueni adhuc. Cum autẽ prioribus medicis multi antea

Medicinæ ſtudium.

Præceptores in arte medica.

Demonſtrationis ſtudium.

Familiares eius.

Peregrinationes.

antea periissent, illi ne unus quidem, siue è neruorũ, siue vulnere alio mortuus vnquam est. Itaq; succedentes etiam aliquot pontifices, similiter gladiatores curandos illi tradiderunt. Cęterum nõ diu in patria cõmoratus, orta istic seditione, Romam se contulit: vbi plurimorũ amicitiam, & prę stantium quidem virorum, statim habuit, velut Eudemi Peripatetici, & Alexandri Damasceni, qui dein Athenis publica Peripateticæ disciplinæ professione dignabatur: item Sergij Pauli consularis, & non multò post prætoris vrbani, tum rebus, tũ disciplinis philosophicis per omnia præcipui viri: Boethi insuper hominis singularis: cui permultas consectiones ostendere deinde solitus fuit, pręsentibus ei semper, quos nunc memorauí. Porrò cũ Alexandriam, in qua aliquãdiu hæserat, reliquisset, ad Palæstinã Syriæ (vel Syriam cœlen id est, cauam, Palestinæ partem) exportandi opobalsami gratia, & bitumínis inspiciendi, contendit. Nauigauit etiã in Lemnũ insulam, vt quæ de terra Lemnia tradebantur, vera ne essent, præsens inspiceret, & ipsius copiam secũ auferret: primùm cũ ex Asia Romam Imperatoris iussu proficisceretur, quo tempore tamẽ, non ad eũ vbi terra Lemnia reperitur locum à nauclero deductus est: itaq; ad suum in Asiam reditũ distulit: secundo cũ se in Asiam reciperet, ad eam quã voluit Lemni partẽ peruenit. Item in Cyprum, inde inspectis metallis, Cadmiam, Pompholygẽ, Diphryges, alia q; plurima in vsum Pergamensium auexit in primis verò ingentẽ Chalcanthi copiam. Sed & Lyciã aliquando, sola rerum inuestigatione allectus, paruo præteruectus est nauigio totam. Commentario tertio in Hippocratis librum de victu in morbis acutis, scribit se vinũ aquosum, id laudans pro febrientibus, passim reperisse, in Cilicia, Phœnicia, Palæstina, Scyro, Creta, Aegypto, & aliis quas peragrarit regionibus omnibus. Est vbi Orientis prouincias se adiisse testetur, de Cilicia nimirũ, & Syria sentiẽs. Anno tandem trigesimotertio Romã profectus est (iuuenis nempe, non adolescens, vt quidã scribunt) & post aliquod tempus medicorũ Romæ æmulatione, ac insidiis cõmotus, vrbe relicta in patriã rediit, vbi non diu, cũ amicis cõmorato ei, ex Aquileia literę ab Imperatoribus missæ redduntur: quibus illi eũ reuocabant. Cum iterum (inquit ipse libro nono de simplicium medicamentorũ facultatibus) Romã pedestri peterẽ itinere (nam prius naui adierat) per Thraciã, & Macedoniam, prius à Troade Alexandria in Lemnũ adnauigaui, & c. Tandẽ trigesimoseptimo suę ętatis anno iterũ relicta Roma, in patriã regressus est: & illic, quantũ nobis constat, ad mortẽ vsq; permansit.

Romæ quid curando, & præsagiẽdo præstiterit Galenus.

Porrò quanta eius gloria Romæ fuerit, apud ipsos etiam principes, & Imperatores, qui copiosius nosse volet, ab ipso Galeno petat: ex eius præsertim de prænotitione, ad Epigenem libro. nos historias aliquot breuiter attingemus.

Eudemus quartanarius.

In primis quidem Eudemum Peripateticum, magni nominis virum, laborantem quartana tri plici, ob intempestiuè administratam theriacam (vnde febris simplex primùm duplicata est, deinde etiam triplicata, prædicente hoc quoq; Galeno) ab aliis medicis, iam ingraueścentem ætate, ac media hyeme, desperatũ à cęteris, tempestiuo vsu eiusdem antidoti adhibito, restituit: prædixit q; euentura omnia, quo scilicet die, quæq; è tribus febribus abitura esset, Crisis tempus, & modum, morbi q; solutionem: id quod nomen illius, existimationem q; per totam vrbẽ, plurimum auxit: sic tamen, vt inuidia apud æmulos eius medicos imperitiores pari etiam gradu crescęret: quę summam virtutem, & doctrinam comitari semper assolet. Itaq;, cum aliquoties publicè docere, & omnibus de iis, quæ in arte minus rectè tractarentur, aut proderentur, emẽdatis, aut mutatis ab ipso, aut etiam noua inuentione excogitatis, rationem reddere, & in corporum dissectione, aliis incognita quædam ostendere sustinuisset: vt crescentem subinde æmulorum medicorum inuidiã, logiatron eum esse clamantium, declinaret, præsertim cum ægrotantium curatio, felicius, q; optasset ei succederet, docere publicè & monstrare desiit: ita vt iam nec apud illos, quos curabat, plus q; necesse esset profaretur, factis potius, quàm verbis, quid arte posset declaraturus.

Iuuenis quartanarius.

Deinde iuueni statim primo die, quo fuit accersitus prædixit, quartanæ febris insultum esse: & in curationem susceptũ persanauit, morbi solutionẽ (sicut in Eudemo fecerat) præfatus.

Neruus vulneratus.

Accitus itidem à Posthumo, familiarẽ Charilampi cubicularij, neruo vulnerato laborantem, curauit: quẽ nemo medicorum, qui Imperatoris aulam frequentabant, ad sanitatem reuocare potuerat: post hunc Demadem rhetorẽ, cuius morbum celebres quique aulæ medici ne cognouerant quidem.

Demades.

Interea verò, dũ in Romanis principibus prędictiones, & curationes magna laude peragit, ęmuli medici varia de eo per vrbem spargũt: alius casu illum quempiam sanasse, periculoso q; admodũ curationis genere vti: alius diuinatrice peritia, non arte medica, quid in morbis futurũ esset prædicere.

Iusti vxor amans.

Postea ad Iusti vxorem vocatus, quæ absq; manifesta occasione consumebatur, ex pulsu (qui subitò ad nomen eius, quẽ amabat, auditum, variis modis agitabatur, et subsultabat, quod & alias perturbati animi indiciũ est: & vultus, ac faciei color ad eiusdem nomẽ immutabatur) eam non modò amare, sed quem deperiret etiam, miro quodam artificio deprehendit.

De voce controuersia.

Eodem tempore cũ Alexandro Damasceno, Fl. Boethi præceptore, quum de voce, & respiratione controuersia incidisset: promittebat Galenus se neruos quosdam ostẽsurum (in hœdis, ac porcis) minutos, & capillorũ instar subtilissimos, partim è dextro, partim è sinistro latere musculis gutturis immissos: quibus, vel laqueo interceptis, vel cultro abscissis, vocis impotens animal redderetẽ, nihil aliòqui, quin cętera peragat, impeditũ. Tum Alex. interpellãs: Si prius (inquit) tibi cõcessum fuerit, nos sensibus nostris credere oportere. Ille verò hęc audiens, relictis omnibus abiit, hoc vnũ subiiciens, q; se sua fefellisset opinio, non enim ad rudes Pyrrhonios venturũ se putasse. Hæc ad aures

aliorum

ãliorum quoq; eruditorũ peruenere, quotquot in vrbe Romana tum erant, vehementer q; est ab
hominibus tum Alexander reprehẽsus, decreuerunt q; Seuerus (qui tum consul erat, & Aristote
licæ disciplinæ operam dederat) Paulus (non multò post vrbanus prætor creatus) & Barbarus,
(Imperatoris Lucij auunculus) vt se præsentibus dissectionem hanc Galenus faceret conuocatis
oĩbus, & medicis, & philosophis, qui nomen aliquod haberent: id quod magna cum gloria per-
fecit. Simili etiã industria diuitis cuiusdam seruum, nõ ex morbo, sed metu (quod eorum, quæ *Seruus præ mę*
administrauerat pro dignitate reddere rationẽ non poterat) contabescere agnouit. Deinde ad *stitia ægrotus.*
Siculum medicum ægrotantẽ à Glaucone philosopho deductus, qui suum ipse morbũ ignora- *Hepaticus.*
bat, hepaticum esse deprehendit, his argumẽtis. In primo statim aditu obuiam venit quidam, pel
uim è cubiculo efferens, quæ tenuem cruoris saniem continebat, carniũ nuper mactatarum ablu-
tioni haud absimilem, euidẽs affecti iecinoris argumentum. In pulsu verò inflãmationis indiciũ:
& iuxta fenestram hyssopũ ex aqua mulsa decoctũ animaduertit. vnde cogitauit medico pleuriti-
dis suspicionem obortã, dolore videlicet nothas costas infestante, qualis iecinoris quoq; inflãma-
tionibus accidere qñq; consueuit. Erat aũt & respiratio parua, crebra q;, & exigua tussi infestabat.
vbi verò magnam respirationẽ traheret, dolor in iecoris regione vehementius cruciabat, sentie-
bat q; in dextra præcordiorum parte grauitatem: & iugulum quoq; ad inferiores partes detrahi
(quod quidem magnas tantùm inflammationes, quemadmodũ & scirrhum comitari solet) quæ
quidem oĩa antequam quicquam audiret à quoquam, Galenus per se & obseruauit, & prædixit,
magna Glauconis, & ipsius ægroti admiratione. Itaq; ab eo tempore Glauco, tũ de ipso, tum de
arte vniuersa, q; optimam accepit opinionem: cum anteà nihil magni inde expectaret, vtpote
qui nunquam cum viris, in arte consummatis versari cõsueuisset. Inter hæc omnia verò, & hoc
fuit admirabile factum, ob quod non solum mira loquentem, sicuti anteà plures medici: sed mira- *Boethi vxor.*
facientem eum appellarunt. Boethi vxor frigidę, & humidæ temperaturę supra modũ, cum ven
ter ei tumuisset, et in muliebrem fluorẽ aquosum, cuius nimio profluxu debilis, et decolor redde-
batur, incidisset, obstetricibus primùm, optimis sanè omniũ, quę in vrbe erant, vsa est, sed frustrà:
deinde etiam præcipuis, quibus q; medicis, inter quos conuenit, adhibenda esse remedia, quæ ab
Hippocrate, & alijs post ipsum optimis quibusq; descripta fuissent. Sed sic quoq; deterior indies
morbus reddebatur: tandem Galeno soli est curatio demandata. Petierat autẽ is dies decem sibi
dari, & intra eos, si quid proficeret, alios totidem addi: id quod libenter ei concessit Boethus. Pri-
mùm itaq; talem sanandi modum excogitauit Galenus, quo non solum humiditatẽ siccaret, ve-
rumetiam ita calfaceret, vt æstatis præsertim tẽpore ægrotantis corpus non liquesceret. cuius con
trarium fecerant medici prius, in arena maris calida ipsam decũbere præcipientes. Deinde non so
lum euacuandum putauit id, quod redundabat, sed etiam ne simile illi gignatur aliud prohiben-
dum. In hæc igitur intentus, victus etiam ratione vniuersa q; optimè instituta, tantum effecit, vt
duobus primis diebus statim remitteret sæuitia morbi: & priusquam xv dies elaberent, nullum
prorsus morbi vestigiũ apparuit. Cum q; iam mẽse transacto & bene colorata esset mulier, adeò
vt ad naturalẽ habitum nihil penitus desiderari posset, nec amplius fluoris indicium supereesset vl
lum, aureos quadringentos ad eum Boethus misit (quæ summa, vt Gemusæus cõputauit, valet,
aureis rhenensibus plus 1300. vel vt Lacuna, mille coronatis solaribus) & nobilium medicorũ
inuidiam auxit. Porrò tribus iam annis Romæ versatus Galenus, ingruente magna peste, confe
stim ex vrbe in patriam properauit, annũ iam agens triceſimum septimum. Verùm non ita mul
tò post Imperator M. Aurelius Antoninus, intellecta eius præstãtia in re medica, eũ accersiuit:
erat q; secũ abducturus in bellum, quod contra Germanos mouebat: persuasus tñ reliquit, cum
audisset, diuersa deum patriũ Æsculapium iubere, cuius medicus esset, ex quo mortali apostema-
te laborantẽ seruauerat. Itaq; relictus ab Antonino, toto tẽpore, quo is abfuit, memor prauitatis,
& medicorum, & philosophorũ, qui tum Romę agebant, interdum ex vrbe secedebat ad eum lo
cum, in quo Antonini filius Cõmodus alebatur Pitholao commissus: cui etiam ab Imperatore, si
qñ puer ægrotaret, Galenum vt accerseret, iniunctum fuerat. Reuerso demum à Germanico bel
lo Imperatore, cõtigit, vt Sextus (alter Imperatoris filius: nam Cõmodum iam prius in patris Im
peratoris absentia, à phlegmone, et febri confestim liberarat) in morbum incideret acutum, adeò
vt septimum diem euadere nõ posset, quin iudicaretur. atq; hoc ita euenturũ quarto die Galenus
cognouit. prædixit q; septimo, vel sexto die prorsus iudicatũ iri. quod si sexto iudicaretur, reuer-
surum: sin septimo, integrã tum solutionem fore, eam q; per sudorem. Aduenit aũt iudicatio die
sexto, & quanquam post id tẽpus ipse Sextus, vt Galeni prædictionem redargueret, & febris nõ
rediret, exquisita victus ratione vteret, die tertio decimo tñ iterum febrire cepit. cum rursum vo-
catus Galenus, post tres dies eam febrim, quæ satis magna iterũ esset futura, desituram, atq; septi-
modecimo die à primo decubitu iudicationem facturam, prædixit. & rursus die quintodecimo
sententiam suam rogatus: in eádem permanere se respondit, hoc etiam addens, septimodecimo
die adueniente sudorẽ hora secunda noctis exrumpere incœpturum. Quæ omnia sic euenerunt.

Porrò cum reuersus ex bello M. Aurelius crederet se aliqñ febrire, nec minus medici, qui pere-
grinationis eius comites fuerant: adscitus Galenus, iussus q; arteriam contingere, dixit se febrim
nullam percipere, sed potius à cibo assumpto, et æstuante, eius vẽtriculum opprimi, id quod mox
Imperator ipse, ter ita rem se habere repetens, confirmauit: sentire enim se cibo frigido grauari.

Ventriculum

Ventriculum igitur fouens nardino vnguento purpurea lana excepto, calido, bibens q3 Sabinũ vinum cum pipere, quẽadmodum Galenus suaserat, minimo negotio fuit restitutus: vnde Galenum postea magnopere commendare non desistebat eum medicum præstãtissimum esse, ac tũ virum ingenuum, tum summũ philosophum prædicans. Nec verò argumentũ vulgare Galeni doctrinæ, atq3 morum integritatis est, quod à Marco Imperatore omniũ, qui illum præcesserant, iustissimo simul, & sapiẽtissimo, qui q3 obsingularẽ sapientiã suam est nomen philosphi indeptus, celebratus encomijs fuerit, ascitus q3 in suorũ medicorũ clientelam. His vnam adhuc historiã, sanè memorabilem, adijciemus. Quintũ morbi diem iuuenis quidam agebat: quo ipso cum medici venam incidere decreuissent, nec indicationes (à quibus detrahendum esse sanguinẽ medici persuadent) aduersarentur: Galenus bene quidem eos in opinionem mittendi sanguinis venisse dixit: verùm naturã id quod se grauaret expellere festinantẽ (diligenter enim omnia considerarat, quęcũq3 ab Hippocrate tradita sunt signa illorũ, quibus fluxurus est sanguis) breui admodũ, etiamsi nihil ipsi egissent, idem vltrò facturã. Dum medici hæc admirãtur: æger è lecto se sustulit, tanquam prosiliturus, interrogatus q3 cur exilire voluisset, rubri coloris serpentẽ per laquearia repere à se visum respõdit, ideo q3 è lectulo se aufugere velle. Reliquis medicis nihil hoc ad futurũ sanguinis fluxum conferre, visum est: verum Galeno cum alia singula perpendenti, tum ruborẽ, qui prius in dextra nasi parte ad malam vsq3 obscurus fuerat, auctum valde intuẽti, sanguinis paulò pòst è dextra nare fluxuri, manifestum id attulit indicium. Atq3 ita cõtigit. Nimium aũt profluentem ab eo sanguinẽ cum alijs modis non posset, cucurbitula ad hypochondrium dextrum apposita, cohibuit. Cum ex Alexandria in patriam rediret, diuertit in itinere in quoddã rusticum prædium vbi fortè ęgrotabat dominus, ac penè suffocabat vuę, ac glandium tumore: cum autem deessent alia remedia, ac iã matureścerent nuces, considerata corticum natura acri, & astringente, ex illis corticibus expressit succum, cui mel addidit: hoc remedio subito liberauit ægrotum: eodem q3 postea semper se fœlicissimè vsum narrat. Sed complures huiusmodi historias, qui voluerit, ex ipsis Galeni libris petet: aut Symphoriani Campegij Cãpos historicos Galeni adibit: in quibus ille ex Galeni scriptis, oẽs historias, id est, visa, aut facta ab ipso memoratu digna collegit. Infinitũ enim fuerit in prẹsentia singula persequi, quibus Galenus, nõ imposturis, aut sophismatibus, vt alij, sed iustis operibus artis inter principes Romę inotuit primùm, & apud ipsos deinde aliquot Imperatores quoq3 singulari in precio fuit: adeò vt theriacæ, cuius magnum apud eos studiũ fuit, & quod non nisi summis aulæ medicis committere consueuerant, præparandæ curam soli Galeno mãdarent: ac primùm quidem Antoninus, cui hanc antidotum Demetrius primarius medicus cõficere solitus fuerat, cognito Galenum Demetrio antidotum paranti semper astitisse, post huius mortem, à Galeno eam componi voluit. Cum aũt singulo quoq3 die sumere eam soleret Antoninus, virtutes eius, vitia q3 dignoscebat exactissimè: quæ itaq3 tũ à Galeno prẹparata fuit antidotus, cæteris adeò præstare visa est, vt degustata, medicinæ concoctionem, quod in alijs fieri solet, expectare noluerit, sed statim sit vsus, nondum integrè duobus mẽsibus elapsis. Qui Antoninum subsecutus est Cõmodus, nec theriacæ, nec aliorum curam habuit vllam: quo factum est, vt Imperator postea Seuerus, cum theriacam cõficere eodem modo, quo Antoninus, Galeno præcepisset, simplicium materia, quæ Traiani, & Antonini temporibus reposita fuerat vti cogeretur: imbecillior q3 planè extitit antidotus. interceserant autem anni nondum triginta.

Diacaryõ.

theriacæ præparatio.

Valetudo.

Nunc artis operibus huius viri relictis, ad reliquam vitam intuendam oratione diuertamus. Quod itaq3 ad valetudinem ipsius attinet, sanus per infantiam, & pueritiam ferè, patris beneficio perseuerauit. Adolescens factus, ob fructuum temporariorũ esum, adueniente autumno ægritudine laborauit acuta, ita vt venæ sectione opus habuerit. Ad pristinum victum à patre restitutus, anno ætatis octauo decimo sanus permansit: sequente, victu sociorum vsus egrotauit iterũ similiter, ac rursus sanguis ei detractus est. Posterioribus similiter annis, vsq3 ad vigesimum octauum, vel singulo, vel tertio quoq3 anno, morbo aliquo laborauit: post vigesimum octauum, sanum semetipsum conseruauit, postquàm videlicet salubrẽ methodum inuenisset, eius q3 præceptis deinceps semper pareret, nullum deinde morbum, ne minimum quidẽ passus præter febrem ephemeram, quam aliqñ ob immodicos labores incurrit. Circa annum quidem vigesimum octauũ, cum periclitaretur, ne ea pars, qua iecur septo transuerso annexum est, abscessu corriperetur, ab esu horæorum oĩum penitus abstinendum esse proposuit, exceptis ficubus, vuis q3 omnino maturis: quas tñ neq3 intemperanter iam, vt antea, sed cum moderatione sumebat: simul autem cum exerceretur, & cruditates omnino vitaret, ita sanitatem diutissimè cõseruauit. Periculum verò illud, cuius nunc memini, de abscessu in hypochondrio dextro, non aliud esse puto, q̃ cuius mentionem fecit sub finem libri de ratione curandi per sanguinis missionem: nempe q̃ in iuuentute duobus euidentibus insomnijs monitus, arteriam, quæ inter pollicem, & indicem dextri brachij sita sit, secuerit, & donec sanguis sponte sisteretur (nam hoc quoq3 insomnium dictarat) expectarit, substitisse autem sanguinem scribit, antequam integra libra effluxisset, & cõtinuò diuturnum dolorem, in illo præcipuè loco fixum, qua iecur cum diaphragmate committitur, cessasse: & similiter sacerdotem dei (Æsculapij) in Pergamo, insomnio monitum, secta in summa manu arteria diuturno lateris dolore liberatum fuisse. Hoc idem etiam conijcio mortale illud apostema esse, à quo se per Æsculapium olim liberatum dixit Antonino Cæsari, excusans se à profectione in

Germaniam

Germaniam cum ipso, quasi tunc etiam idem Deus per insomnium prohibuisset. In libris de valetudine tuenda: Ipse (inquit) aliquãdo per hyemem deprehensus in agro, tum ligna findere, tum hordeũ tundere: exercendi corporis causa sum coactus: quæ nimirum agrestes quotidie pro opere faciebant. Quartanarium rigorem nunquam, alios duos non semel expertus est, nam iuue nis quater tertiana febri laborauit: & puer adhuc febri ardente tentatus est, adeò, vt iam superue- niente phrenitide floccos velleret, & festucas colligeret. In libris quidem de sanitate tuenda, scri- bit se (iam ętate prouectiorem) ex lassitudine nonnunquam febricitasse, nullum aliàs morbum multis iam annis expertum: quin etiã percussus (inquit) certis corporis partibus, vnde alij phleg mone, bubone que contractis febricitarunt, ipse nunquam phlegmonem, bubonem ve sensi, nec febre laborauí: non aliunde certè, quàm ex seruandę sanitatis arte, tanta cõmoda consecutus: cum alioqui, nec salubrem corporis statum ab ortu ipso sim nactus, nec vitam planè liberam sortitus, sed in qua tum artis officijs seruierim: tum amicis, cognatis, et ciuibus compluribus inseruierim: tum plurimam noctium partem nonnunquam ægrotantium ipsorum causa, semper autem dul- cedinis studiorum gratia, peruigilauerim. Inter alios quidem morbos, & symptomata, per iuuen tutem ventriculus ei bile assiduè infestabatur: ad quem refrigerandum lactuca vtebatur: cum ve rò ad ætatem declinantem peruenisset, eodem olere aduersus vigilias vespere vescebatur, iunior quidem crudo: senex verò cum ex dentibus malè haberet, elixo. Quin & vertiginem aliquando sensit, & stomachi fastidia: & anno ætatis triceſimo quinto in palæstra summi humeri luxatio- nem expertus est: et aliquando ventris dolorem vehemẽtissimum, vt videretur in ventre intimo terebra perforari, in eo potissimùm spatio, per quod à renibus ad vesicam vreteres extenduntur: & iniecto rutaceo oleo, excreuit grauissimo cum dolore humorem vitreum à Proxagora appella tum: atq; hoc idem alijs quoq; hominibus similiter accidisse obseruauit. In libro, qui ad Thrasy- bulum de arte sanitatis tuendæ tractat, scribit se plerunq; multis athletis, qui prę stantissimi esse videbantur, quiq; multas in certaminibus coronas meriti erant, seipsum valentiorem esse exper- tum, quandoquidem illi (inquit) in omnibus itineribus faciendis in militaribus actionibus, ma- gis præterea in ciuilibus, atq; rusticis negotijs, inutiles prorsus reperiebantur.

Traditur autem senio confectum tandem requieuisse in patria, vt Brunfelsius, & Lacuna scri- bunt: annos natum septuaginta, sic enim author est Suidas: an omnino tñ in patria obierit, non puto constare. Albertus de Eybe Margaritæ poeticæ suę tractatu 1 capite x tradit eum vixisse annis octoginta septem, sed sine authore. Profectio eius Romam prima, circiter tempora fuisse apparet, quibus, Antoninus Pius dictus, qui Adriano in Imperio successerat, è vita decessit: ve- lut in libello ad eos, qui de typis scripserũt, significare videtur. vnde obitus eius, imperante etiam num Seuero, iuxta eam supputationem cõtigerit, vt quidam conijcit: sed Ioan. Tzetzes Galenũ sub Caracalla adhuc vixisse prodit. Galenum (inquit Cælius Rhodiginus) memoriæ prodi- tum à nonnullis est, centum, & quadraginta annos vixisse, tanta q; in cibo, & potu abstinentia vsum, vt ad satietatem nunquam comederit, aut biberit, nec crudum quicquã vnquam gustarit: vnde sit factum, vt odorificum semper anhelitum spiraret: & citra vllam omnino affectionẽ, sola defecerit senectute: hinc etiam adagio exorto, vt Galeni valetudinẽ dicamus, pro ea quæ vltra hu manum captum, nimis sit prospera, nimisq; inoffensa. sic ille antiquarum lectionum lib. 30, cap. 12, quæ quàm sint vera, ex ijs, quæ antè dicta sunt, facilè est conijcere. Hic iam vita eius explica ta, ad mores eius, ac disciplinam, studiorum q; rationem intuendam vertenda breuiter oratio est.

Mors.

Prudentia.

Et primùm quanta eius fuerit prudentia, vel ex eo apparet, quòd ab adolescentia, vt ipse scri- bit, semper se assuefecit, prę cipitem, ac temerarium assensum refugere: quamobrem, vt nulli secta rum se addixit, ita rationes omnium audire, & cognoscere voluit: & in ijs omnibus, quæ sensu, aut ratione cognoscantur, nisi horum alterutro, vel vtroque impulsus, pro certo, & indubitato nihil habuit. Eodem consilio ab omni superstitione, & præstigiatura, quarum hæc ferè sensibus, illa rationi pugnat, semper alienus fuit. Mira verò eius ingenij sagacitas, & animi solertia fuit, ex multis, diuersis q; circunstantijs aliquid promptè colligendi: adeò vt ea, quæ peritia, & sagaci- tate prę stabat, diuinatione quadam, aut etiam præstigiatura prę stare videretur à multis, ignoran- tibus, scilicet illud, μαίνῐς δ᾽ ἄρῐστος ὅς τις εἰκάσει καλῶς. Temperãs verò adeò fuit, postquam certam tuendę sanitatis rationem iam animaduerterat, vt nunquam postea ob eam in victu negle ctam ægrotarit. Et illum certè, qui nihil antiquius studio veritatis, nihil dulcius artis ad hominũ salutem inuentæ promotione duxit, in quibusuis rebus, propter quas homines pleriq; incõtinen tiæ, aut luxus, & intemperantiæ accusantur, cẽ minimum deliquisse credibile est. Itaque mores in vniuersum graues habuit, & ab obscœnitate, ridiculo q; prorsus alienos: eosdem q; mites, ac mi- nimè iracundos. Famulos sanè nunquam propria manu verberauit (vt neq; pater eius) ne com- meritos quidem, sed tum minis, tum paternis admonitionibus, peccata semper eorum correxit: iracentis impetum nihil differre ab insania, & furore prædicãs. Quin & ægros moribus semper placidissimis ita exhilarabat, vt vel solo sermone videretur eos restituere, Contrà in disputando adeò grauis, atq; seuerus extitit, vt nunquam non suis antagonistis pudorem, sibi gloriam maxi- mam conciliarit. Fuit enim tam acris, & vehemẽs in refellendis, siue sermone, siue scripto, alio- rum tam medicorum, cẽ philosophorum erratis (vt asperioribus etiam verbis, & conuicijs non abstineat, sicuti contra Thessalum, & Iulianum) tantum q; valuit dicendo, vt eorum, quos perse-

Temperantia.

cutus

Fortitudo. cutus est, vniuersa scripta perierint. Nunc de animi eius fortitudine, & magnitudine dicẽdum: quæ quidem virtus in primis in mortis contemptu honestam ob causam spectatur: non hoc tñ solùm, sed etiam aliorum, quæ vulgus simpliciter bona existimat, vt gloriæ, ac fortunæ, prę veris bonis contemptu. Fuit autem imperterritus, atq; immotus ad ea oĩa, quæ quotidie in vita accidunt, (qualem patrem quoq; fuisse prædicat) & æquam in quibusuis rebus, aut casibus mentem seruare consuetus. Quod autem Roma, cum pleroſq; oẽs illic medicos emulatione, & inuidia erga ipsum laborare animaduertisset, & quosdam etiam vitæ eius clanculum insidiari, vrbe relicta in minorem aliquam ciuitatem, ceu tranquilliorem, & vbi omnes inter se noti essent, simulationis verò, & inuidiæ minus, migrare statuit, non pusillanimitate, vt quidam putant: sed partim tranquillitatis studio, partim vt improbis hominibus malefaciendi occasionem subtraheret, id fecit. Inter alias certè virtutes maximè animi tranquillitatẽ, vt sibi compararet, à patre sępe admonitus est: et gloriã, honorem q; contemnere assuefactus, atq; vnam tantùm, eam q; nudã veritatem suspicere: & ob nullã pecuniæ iacturam mœrore affici, quãdiu, quę reliqua essent, ad curãdum corpus sufficerent. Quæ quidẽ patris documenta se semper retinuisse, & ob nullam rerum, fortunæ q; vicissitudinem, animo perturbatũ fuisse, scribit. Gloriam, & popularem auram sic perpetuò neglexit, vt nulli librorum suorum suum nomen præscripserit, & amicos etiam ne id facerent, rogarit, vtpote μόνης τῆς ἀληθείας, ἧ ὕβρις ἦν ἐπιθυμῶν, καὶ οὐδὲν εἶναι νομίσας ἅτε θείοτερον ἀνθρώποις, ἅτε κάλλιον κτῆμα, vt ipse de se scribit septimo Therapeutices, & mox subiungit: διὰ ταῦτ' οὖν οὐδ' ἐπέγραψά ποτε ἐμὸν ὄνομα τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων βιβλίων οὐδενί. In libelli quidẽ De libris proprijs principio, non simpliciter nullis suorum librorũ, sed illis quos introducẽdis, siue in discipulorũ, aut amicorum rogantium gratiã ad priuatum ipsorum captũ, vsum q; conscripsisset, non ad editionẽ, nomen suũ se addidisse negat. constat autem aliquos etiam, vt ederent ab eo conditos. itaq; ipse sibi contradicere videri posset: sed aliter se habet. nam in libello ad Bassum De libris proprijs, causam reddẽs, cur aliqui ex libris ab eo conscriptis, ab alijs, atq; alijs mutati, et corrupti, à nõ nullis etiam sibijpsis sint vendicati, subdit: huius rei causam esse, qm nomen suum ipse non addiderit, & c. Ad quæ verba tamen non sequitur, cęteris accuratius, et ad editionem conditis libris nomen suum se inscripsisse: sed potius neque his, ne quid ambitioni, & glorię daret: neq; illis, vtpote imperfectioribus. De gloria quidem popularí, & laude apud multos, ita sentiebat: nonnullis viuentibus eam aliquando cõmodum ceu instrumentum esse, mortuis autem nihil omnino prodesse: immo verò nec viuentiũ quibusdã: quum eis, qui plurimùm philosophiæ indulgerent, nõ paruo impedimẽto esset apud vulgus fama, ipsos videlicet à rebus pulcherrimis plus iusto transuersos auferens.

At, si gloriam contempsit, dicet aliquis, quid est, quòd non raro sua ipse inuenta tantopere prędicet, suas, tum medicationes, tum prædictiones tam prolixè commemoret, se q; extollat, vt cum alijs persæpe, tum in vulnerum, præsertim neruorum curatione?

Huic nos respondebimus, non facere hoc Galenum, nisi vbi verè, & meritò facere potest: & non tam seipsum, quàm res pulcherrimas à se inuentas, ac generi humano vtilissimas prædicare. Qui verò gloriã, ceu bonum aliquod spectant, verè ambitiosi, & iactatores homines, ij gloriam ipsam veritati plerunq; anteponunt: et si, quid fortè veri, boni q; inuenerint, sese tamen potius, q; res ipsas extolli cupiũt. Prętera cum gloria alia popularis sit, quę τὸ φαινόμενον, magis quàm τὸ ὄν affectat: alia verò contrà, quę non tam multis, q; paucis, videlicet ingenuè bonis, & eruditis innotescere quærit: hanc posteriorem, & virtuti coniunctam gloriam, Galenum non aspernatum fuisse dicimus. Denique cum res quanquam præclaræ, dum nouæ sunt, à paucis approbentur, aut in vsum vertantur, nisi maiori aliquo præconio commendentur, Galenum vtilissima vitæ inuenta sua, & artis excellentiam commendando, humani generis iuuandi animo id fecisse existimandum est. plerique, autem vtpote obtusiori, in veritate perueſtiganda, mente, maiori aliqua impulsione, & commotione animi, vt, quæ bona sunt, credant, ac amplectantur, indigent.

Iustitia. Venio ad iustitiam: quam veluti maximam, & potissimam virtutum ad postremũ distulimus locum. Huius verò cum siue partes, siue species sint diuersæ, diuinissima est, quæ pietas dicitur.

Pietas. Extant autem Galeni siue pietatis, siue amoris præclara argumenta multa, in Deos immortales. in parentes, in patriam, in præceptores, & eos, à quibus disciplinis, & artibus imbutus est, in amicos, in artem ipsam, & in genus deniq; humanum totum.

In Deum. Deum sanè, vt agnouit, vnum esse (summum videlicet, & principẽ deorum: vt Æsculapium medicinę authorem, quẽ deum alicubi appellat, minimè pro summo, & vniuersali deo, sed particulari quodam, & subdito, ac solius medicinæ, ceu præside genio habuerit, sicuti etiam Socrates) ita eundem optimum, maximum q;, & cogitationum etiã nostrarum conscium existimauit. Itaq; de fide sua ipse inquit in tertio de locis affectis: Deum igitur testem facio, me dicturum esse, quod post longam inquisitionem in ipso artis exercitio, & in disputationibus cũ doctissimis viris comperi, & verissimum esse statuo. Quis verò talem animũ, tam & veritatis amantem, & iuuandi generis humani cupidum, non perpetua laude dignum esse iudicet? Cęterùm vt alibi non raro, ita in primis in septendecim illis libris, quos de vsu corporis humani inscripsit, veluti totidem hymnos, vt ipse appellat, conditori compositos, opificis nostri sapientiam, prouidentiam, iustitiam, ac bonitatem, non solùm agnoscit libenter, sed et magna cum admiratione, & reuerentia nusquam non prędicare, & extollere solet. Immò sacrificium hoc Deo acceptissimũ esse censet, non si ei hecatombas

catombas, victimas q3 offerat quispiam cruentas, aut casiam, & thura accendat: sed si mysteria illius, opera q3, primum quidē vnusquisq3 cognoscat, expendat q3, posteà verò alijs communicet: in horum enim ignoratione summam impietatem cōsistere profitetur: vt veram pietatem in opifice nostro laudando, cuius sapientia sit infinita, potentia inuicta, benignitas perfecta. Sed Graeca ipsius verba, ne quis addi, aut fingi à nobis quicquā suspicetur, adnumerabo: ὃν ἱερὸν λόγον ἐγὼ τε δημιεργήσαντος ἡμᾶς ὕμνον ἀληθινὸν συντίθημι, καὶ νομίζω τετ' εἶναι τῷ ὄντως εὐσεβῆσαν: ἐκ τοῦ εἰ ταῦρον ἑκατόμβας αὐτῷ παμπόλλας καταθύσαιμι, καὶ τ' ἄλλα μύρα θυμιάσαιμι, καὶ κασίας: ἀλλ' εἰ γνοίην μὴ αὐτὸς πρῶτος, ἔπειτα δὲ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξηγησαίμην, ὅσος μὴ ὀξι τῷ σοφίαν, ὅσος δὲ τῷ δύναμιν, ὁπόσος δὲ τῷ χρηστότητα. τὸ μὴ γὰρ ἐθέλειν κοσμεῖν ἅπαντα τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον, καὶ μηδενὶ φθονεῖν τῶν ἀγαθῶν, τῆς τελεωτάτης χρηστότητος ἐγὼ δεῖγμα τίθεμαι: καὶ ταύτῃ μὴ ὡς ἀγαθὸς ἡμῖν ὑμνείδω. τὸ δ' ὡς ἂν μάλιστα κοσμηθείη, παῦ ἐξευρεῖν, ἄπειρος σοφίας. τὸ δὲ καὶ δεῖσαι πάνθ' ὅσα προείλετο, δυνάμεως ἀπτῆτε. Et alibi: Ἐγὼ μὴ δ' ἐπαινεῖν ἔτι κατὰ τῷ ἀξίαν τε δημιεργήσαντος τὰ ζῶα τήν τε σοφίαν, καὶ τῷ δύναμιν ἱκανὸς εἶναι νομίζω. μείζονα γὰρ ἐπαίνων μόνων, ἀλλὰ καὶ ὑμνῶν τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ὀξίν. Atqui alibi veluti oblitus seipsum, nō Deum, sed naturā, hoc principium vocare videtur. non tamen reuera sentit, hanc principē esse causam, sicut impiè fecit Plinius libro 2, sub finē capitis septimi concludēs, naturam haud dubiè id esse, quod Deū vocamus. Sic autem de natura scribit. Εἰς ἣν δ̓ανομὴν εἴτις ὑπιβλέψειεν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, καὶ σκέψαιτο πότερον πλημμελῶς ἢ δικαίως, οὐκ ἴσατοῖς μέρεσιν ἅπασι δίενειμεν, ἀλλὰ τοῖς μὴ μείζω, τοῖς δὲ ἐλάττω, τὰς αὐτὰς ἱπποκεάτει, κἂν εἰ μὴ βέλοιτο πάντως φθέγξαιτο φονὰς, ὡς ἐυπαίδευτός τε καὶ δικαία, καὶ τεχνικὴ, καὶ φρονοντικὴ τῶ ζώων ἡ φύσις ὀξίν, εἰ γὰ δ̓ ἦ τὸ κῦ τῷ ἀξίαν ἑκάστῳ σκοπεῖσθαί τε, καὶ δ̓ανέμειν ἔργον δικαιοσύνης ὀξί, πῶς ἃ δικαιοτάτη πάντων ἡ φύσις. Quòd, si natura, & iustissima est, & perita, & arte prędita, & prouida, quorū nihil sine ratione est: iam rationalis quoq3 videbit̄, & planè Deus apparebit: sicuti dolabræ, aut cuiuis instrumento fabri, si rationē, & artem aliquis attribuat, fabri etiam nomen merebitur. Nimirum aūt Galenus alicubi, vt Gentilium vulgus, naturam, veluti substantiam quandam per se, aut numen quoddā existimauit: nam sub finem libri 17 de vsu partiū, mētem vnā per omnia diffusam, quę in cœlestibus corporibus nobilissima, et summa sit, ignobilior verò in terrestribus, naturā facere videtur, eam q3 rationis compotem, seu participem (quam aliqui veterum philosophorum animam mundi appellarunt) & huius substātiam in corporibus solidis, esse putat cū Hippocrate calorē innatum: aut calidi, frigidi, humidi, & sicci temperaturam: & Platonem quoque ait naturam appellasse creationis nostræ authorē, de substantia verò eius nihil ausum esse pronunciare. Et huic sæpius opificiū, artificium q3 omne, quod in nostris, et aĩalium corporibus est, adscribit. Alibi verò (vt libro vndecimo capite xiiij. De vsu partium) disertè duo principia, Deum, quē opificem κατ' ἐξοχὴν nominare solet, & naturam distinguit: ita vt Deum, ex ijs, quæ p̄m naturam fieri possunt, vbi scilicet materia adest, ea q3 cōmoda, id quod melius est, ac simul materiam ad id aptam eligere, ac expetere, dicat: quæ verò natura facere non potest, vt vbi materia deest, aut non est apta, ea ipsum ne aggredi quidē, medium quodāmodò inter Epicuri, & Mosis sententiam se esse professus: qm̄ hic Deum simpliciter oĩa posse, & facere dixerit, ille verò prorsus ociosum fecerit: tanquam Deus non quidē potentior, quam natura sit, sed sapiētior solùm: cum interim nō raro naturā nihil prorsus sine causa, aut temere facere scribat, sed oĩa summa cum sagacitate, ac prouidentia. Verùm de his copiosius dicendi locus non est. Nos qui meliorem, q3 ratio nostra per se consequi potuisset, doctrinā hausimus ab vnigenito Dei filio, qui oĩa parentis sui sacra mysteria nobis reuelauit, Deum non omnium solùm p̄m naturā rerum, sed ipsius quoq3 naturæ totius, ac materiæ omnis, creatorem dominum, & opificem esse, & veluti organum mouere naturam, informare verò materiam quāuis, qua ipse voluerit, forma, & miracula edere posse (hoc est, supra, contra q3 naturā, aliqua cum voluerit, efficere) vt verè sit omnipotēs, & à natura, et artificibus reliquis differat, qui sine idonea materia perficere nihil possunt, didicimus, atq3 credimus: & vt in rebus naturalibus, atq3 medicis ingenium, ac doctrinam Galeni suspicimus, ita in ijs, quæ ad Deum spectant, qm̄ Deum ex ipsa natura, & ratione humana (sutor, quod aiunt, vltra, crepidam) inuestigari posse existimauit, neutic̄ approbamus. Non extendimus quidem omnipotentiam Dei ad mala, & falsa, vel quæ inter se pugnant, ita vt simul consistere nequeant: quæ quidem ideo non potest Deus, quia ne vult quidem, ne secum ipse, qui summum est bonum, & summa veritas, pugnet. At quęcunq3 vult, & voluit, ea potuit, potest q3, omnia: vt sunt non solùm, quę secundum naturam sunt: nam hęc quoq3 omnia in suo genere bona sunt, & in aliquem mortaliū vsum diuinitatis bonitate concessa: sed etiam supra, contra'ue naturam aliqua, quæ scilicet ijs, quæ secūdū naturam sint, meliora fuerint, vt nostra etiam mens in nobis ad Dei imaginē condita, sępe, quę contra naturam (corporis saltē) sunt bona, naturalibus prę fert. Vt verò naturalia, vt plurimùm vult Deus, neq3 solitū, & institutum à se naturę cursum sine magna causa abrumpit: ita veritati, & iustitiæ consona perpetuò, & sine vlla exceptione vult: & mala quidem vniuersalia nunquam: particularia verò non raro, modò ad bonum vniuersale referantur. Naturæ autem dominum idcirco ostendere se voluit, vt, cum solis eclipsim fecit contra naturam, cum pateretur vnigenitus eius, vt homines inde naturam nō esse Deum, sed aliquod ea prius, melius q3, principium intelligant. Hac ratione à Christo nostro, et mortui excitati sunt, & à morbis desperatis ægri restituti, & multa contra naturam facta miracula, vt, per hæc ipsa naturæ

dominum

dominum ſe nobis approbaret. Verùm hæc melius explicãda relinquimus illis, qui meliorem, q̃ rerum naturę ſcientiã profitẽtur. Temerè certe, ac impiè Galenus libro ſecundo de differẽtijs pul ſuum Moſis, ac Chriſti ſcholas repudiat, ceu nulla ſtabilitas demõſtratione: quaſi verò miracula, quæ plurima, & verè diuina in vtroq; teſtamẽto factitata legimus, atq; credimus, nõ oẽm demon ſtrationẽ ſuperent. Hęc ſi perpendiſſet Gal. & ęqua mẽte ſibi inſinuari, à numine profecta paſſus fuiſſet tũ ea, quæ ſanctiſſimi viri de Deo, ac rebus diuinis dixerũt, ceu principia, minimeq; demõſtrãda axiomata, eſſe accipiẽda, perſuaſus fuiſſet: aut ſaltẽ per hypotheſin admiſiſſet, donec ea, quę ſequũtur intellexiſſet melius, oĩa nempe ad Dei ſolius honorẽ, ac gloriam, proximi vero vtilitatẽ deniq; euentus multis deinceps ſeculis ita, vt multò antè prædicti fuerant, ſemper reſpondiſſe animaduertiſſet, et vnam hanc religionẽ, vt antiquiſſimam oĩum, ita ſibi ſimilẽ ſemper, et perpetuam fuiſſe: nimiam certè illam de ſua intelligẽtia opinionẽ depoſuiſſet, neq; ceu lineares, & geometricas demonſtrationes has in religione noſtra deſideraſſet. Quod quidem, vt faceret, vel ipſa Chriſtianorum in oĩbus aduerſis ad mortẽ vſq; conſtantia, quæ ipſum minimè latuit, mouere debebat. Huius aũt conſtantiæ libro 3 de pulſuum differentijs meminit, cum ſcribit: Citius aũt Moſis aſſe clæ, & Chriſti ſua deſerãt dogmata, q̃ qui ſectis addicti ſunt, tum medici, tum philoſophi. Conſiderare etiã debuerat, creſcentẽ in medijs perſecutionibus Chriſtianorũ religionem: decreſcẽtem verò, nulla vi ſenſibili reſiſtẽte ſuam, & ethnicorum, & deficiẽtia iam oracula, carmine preſertim.

Hæc de Galeni circa noſtram religionem ignorantia inuitus dixi: & quidem pluribus, q̃ vel propoſueram, vel qui hactenus eius vitã nobis deſcripſerunt alij: qm̃ id fidei noſtræ profeſſio poſtulare videbatur. In hoc ſaltem non vulgaris, vt inter Gentiles, eius pietas apparet, q̃ Deum, vt diximus vnum, rerum oĩum opificem, motorem, ac conſeruatorẽ, & naturæ principem agnoſcit, eius q̃; magnitudinem, et prouidentiam, magna cum alacritate plurimis in locis prædicauit: & vt naturæ cauſam, opificem, ac gubernatorem inquirant, hoĩes ſtudioſos ſerio hortatur: modeſtia verò, q̃ licet ab adoleſcentia opifex ille rerũ, quis nam eſſet, à philoſophis addiſcere cupiuerit, de eius tñ ſubſtantia, vt etiam animæ, nunquã pronunciare auſus eſt. Habuiſſe quidem ipſum inſomnijs quoq; fidẽ, veluti diuinitùs, aut ab Æſculapio ſuo miſſis, aliquot ex locis librorũ eius apparet: vt primùm cum medicinæ operã dare cœpit, parentis inſomnio: deinde, cum ſomnio monitus, arteriam ſecuit, & c. Ad pietatem quidem in Deum hoc etiã referendum videtur, q̃ neq; circa amuleta (quę ne Chriſtiani quidẽ multi, ſed nomine magis, q̃ re, deuitant) nec alijs in rebus abſurdis, ſiue illicitis, ſiue ratione ſaltẽ carẽtibus, ſuperſtitioſus fuerit: vt palàm profiteĩ, & nos ſupra quoq;, vbi inter eius virtutes de prudẽtia mentio facta eſt, aliqua ex parte diximus. Sed nũc de eius in hoĩes pietate dicendũ ſupereſt.

Pietas in parentem.

Parentẽ ſuum nuſquã non ſine magno honoris titulo appellare ſolet: et id in locis permultis, ac prolixè ſemper facit, vt appareat nunquã ſuauiorem ſibi vocẽ edere viſum fuiſſe, q̃ quę parentis ſui laudes decãtaret. Maximè verò in Cõmen. de cognoſcendis, curandis q̃; animi affectibus, illũ commendat vnicè: quod ſanè opus veluti encomiaſticũ paternarũ virtutũ eſt.

In patriam.

Patriam verò et ciues ſuos tanto amore proſequutus eſt, vt tanquã exemplo Vliſſis quodã, præ horũ amore maximorũ Imperatorũ fauores, ac ſtudia negligeret. Neq; enim cæterorũ more ſtulta ambitione illectus (quod ſępenumero inſectari, & damnare in artis profeſſoribus ſolitus eſt) neglecto ſtudio veritatis, aſſentationibus, & reliquis impoſturis principũ fauores venari tentauit. Et quãq̃ maiori ex parte nemo ſit patriæ acceptus (ſic enim natura ferè cõparatũ inter hoĩes eſt, vt peregrina quidẽ, et aduentitia ingenia admirentur: ſua verò, domeſtica q̃; ob familiarẽ vſum deſpiciant) Galenũ tñ Pergamenſes ſui tam ſtudioſè redamabant, colebant, & obſeruabant, vt ipſum, & ſeruatorem ſuũ, & patrem patrię, omnes communi ore vocarẽt, neq; id iniuria: ſiquidem non modò curabat ſedulò, vt ſuorum ciuium rectè valerent corpora: ſed quemadmodum legiſlator, atque philoſophus ſummus, etiam erat ſolicitus, vt eorum animi optimis documentis inſtituerentur. Quo circa varios commen. ſcripſit ad excolenda iuuentutis ingenia admodum ſalutares.

In pauperes, & egenos.

Conciliauit autem ſibi maximè plebis, & tenuioris fortunæ hoĩum animos, quod medicamentis ſimplicibus, vulgaribus q́ue, & paratu facilibus plurimùm vtens, & recta victus ratione ſine pharmacis, vbi id fieri poterat, curans, eorum, quos ſuſpiciebat, facultates minimè opprimeret: contrà q̃ faciũt plurimi noſtra ætate medici, qui in aggerandis plerunq; pharmacis oſtentationi ſuæ indulgent, & ſi ægrotos ijs non lędunt, pharmacopolarum certè (à quibus ſæpe vel muneribus corrumpuntur, vel lucri partẽ habent communem aliqui) maiorem, q̃ ægrotantium, rationem habent: aut ſi etiam iuuant, poterant tñ, & debebant, præſertim anguſtioris fortunæ ægros ſimplicius, minore q̃; ſumptu iuuare, ſi qua in ipſos pietate mouerentur: quæ in Galeno certè erga pauperes maior fuit, q̃ in pleriſq; hodie Chriſtum ore, non opere, profitẽtibus medicis. Itaque ſeplaſiarijs, aromatarijs, & inſtitoribus eiuſmodi (qui, vt aliud nihil dicam, ſæpe viliſſimis calculis, aut vitro gemmas, & precioſiſſima quæq; nullius, aut minimi precij adulterinis mentiuntur, ſiue ſponte, ſiue per imperitiam) relictis Galenus, vt meliori fide, ac ſumptu minore medicamenta haberet compoſita, ſuis manibus plerunque confecta, officioſiſſimè ægris adminiſtrabat: in egenos interim nõ exiguam ſuarum facultatum portionem, erogans: artemq́ue ipſam non auaritia ductus, aut quapiam cupiditate: ſed propter ſolam virtutem piè ſimul, & religioſè exercens. Quòd, ſi qui minùs locupletes ſunt, quàm Galenus fuerit, medici, nec eis redundat fortè, quod egenis largiantur, tanto maiore ſtudio illi hoc agere debebant, ne ſuis etiam facultatibus

cultatibus eos defraudarent: ſed victus in primis ratione, & medicamentis minimi ſumptus, illis conſulere. Iam, q̄ ſępius die noctu q̄z ad eundē quandoq̄z ęgrū, vt ipſe de ſeſe ſcribit, Galenus acceſſit, diligentię ſimul eius (qua ſubinde magis magis q̄z in arte profecit, & hominū erga ſe aman dum animos conuertit) ſimul, & pietatis in ægrotos argumentū eſt. Quin, & pernoctare interdū apud ægrotos ſolebat, cū miniſtrorum diligentia ei ſuſpecta erat: & domū ſuam aliquando curan dos deducebat. Eadem pietate nihil vnquā (ex validioribus præſertim auxiliis) ægrotis exhibuit, cuius vis, & vſus per experientiā ei non conſtaret, vt ipſe ſcribit in primū Epidemiorum Hippocratis Cōmentario ſecundo, numero 50. & hoc in primis ſtuduit, vt ſi non multùm iuuaret ęgro tum ſuis conſiliis, ſaltē non lęderet. plerorum q̄z autem experientiā ipſe in ſeſe fecit, non ſolùm gu ſtando omnia, & ex odore, ſapore q̄z iudicando, ſed etiā cuti ſuę imponendo: ſic aceti potentiā, vt acuratè experiretur, in ſeipſo periculum fecit: & oxyrhodino ſępe perfuſus eſt, vt eius vim certiùs teneret. Et ab initio cū iuuenis adhuc multa egregia, & laudata à prędceptoribus, aliis q̄z pharmaca nactus eſſet, vt citius, certius q̄z de omnibus ei cōſtaret, nulla inuidia, ſummo candore, amicis me dicis, vt experirentur cōmunicauit. Libro etiā quinto de morbis curādis: Horum (inquit) quæ re tuli, vel modò, vel antè, ſiue ea inueni ipſe, ſiue iuxta Hippocratis viā vſurpaui, nihil ſanè nō exa minatū, ac iudicio comprobatū eſt: ſed per experientiā omnia iudicata, in quibus erroris pericula ipſi pertulimus. Eandē vero diligentiā, & fidē in ſcribendo quoq̄z obſeruauit, vt paulò poſt dicet.

In amicos.

Cęterùm eodem, quo in ciues ſuos ſtudio, & obſeruatione eū fuiſſe diximus, fuit etiam in amicos, quorū gratia, tum in obeundis curationibus, tū in conſcribendis libris tot labores, ac vigilias, nec ſine periculo vitæ non nunq̄, ſuſtinuit: neq̄z enim ob aliā cauſam vllam, non honoris, nō ambitionis, qui gloriæ adeò fuit negligens, vt libris propriis nomen ſuum inſcribere non ſuſtineret.

In præceptores

In præceptores aūt ea fuit obſeruatione, ita reuerenter habuit, vt nuſquā non magna religione illorum mentionē faciat, id q̄z frequenter, & non ſine magno affectu: ſic libros quoq̄z eorū deſide rat non nunquam, tametſi non par tantū illis omnibus eſſet, ſed, & longo interuallo in arte ſupe raret. Hippocratē verò peculiariter ita admiratus eſt, vbi per obſeruationē, experientiam q̄z eorū, quę tradidiſſet fidē eius viri cognouit, vt religioſiſſimè ſemper coleret: omnia q̄z eius inuenta in genuè agnoſceret, & rarò, & non niſi veritate coactus, & honorificè ſemp ab eo diſſentiret. Hunc paſſim prudentiſſimū, & ſapientiſſimū ſenem, ſummum q̄z medicinæ parentē, autorem q̄z, & lar gitorem bonorū omnium inſtitutorū, prædicat. Viſus q̄z eſt artē totam in illum autorem referre, quamuis nō minùs ipſi Hippocrates, quam ipſe illi debeat. Sunt hęc omnia ingenui candoris, & magnę pietatis indicia. Poterat enim, vti priores medicorū illuſtres fecerāt, nouā ſectam inſtituere, & ſe hæreſeos alicuius, proprij nominis authoramēto, principē facere, in qua ſolus ſcilicet imperaret: ad quod efficiendū, ſi voluiſſet, nihil eorū ſanè, quibus ad id erat opus, ei deerat. Verùm hoc facere noluit, quæ ſumma eius modeſtia eſt. Sed, quemadmodū Traianus olim omnes Italiæ vias inacceſſas, præruptas q̄z, aut rupibus iuias, refecit, inſtaurauit q̄z, quò facilius peruadi poſſent: ſic ille fatetur ſe, non quidē artem cōdere, quam tamen laudē iure ſibi vendicare potuiſſet) ſed iam ab Hippocrate inuentā, incultam tñ, & aſperam, explanare, vt ab oībus intelligi, ac percipi queat. Sed, vt præſentē de Galeni moribus ſermonē claudamus, virū illum fuiſſe dicamus, prudentē, ingenioſum, ſolertē, frugalem, temperantē, magnanimū, liberalem, humanū, iuſtum, innocentē, integrū, veracē, vndi q̄z bonū: & non ſolùm patriæ, & amicis, ſed toti humano generi iuuādo natū.

Doctrina Galeni.

Nunc de doctrina eius verba faciemus, non quidem primæ inſtitutionis, de qua ſatis dictum eſt ſuprà: ſed eius iam adulti, & iam tum verbis, ſcriptis q̄z, tum opere ipſo ſuam declarātis in philoſophiæ ſimul, ac medicinæ cognitione præſtantiam. Ad hanc verò tantum eum peruenīſſe minus mirum eſt, tum propter aliquas iam expoſitas cauſas, tum quoniam per omnem vitam verita tis ſtudio, demonſtrandi q̄z ſcientiæ vnicè dedītus fuit: alia verò negotia, quibus diuitias, voluptatem, aut gloriam plerique venantur, prorſus neglexit. Itaq̄z in libro de ſubfiguratione empirica, negat ſibi occupatiſſimo in muneribus artis, tantum ociį ſupereſſe, vt nugis ſuperuacuis, fabulis q́ue diſſerendis, bonas horas amittat. Animaduertit enim non in alia diſtractum eſſe negotia oportere illum, qui medicam artem exercere ſtatuerit, rem adeò per ſe immenſam, & amplam, vt prędclare agi nobiſcū exiſtimare debeamus, ſi vel in primo ſenectutis limine hanc ipſam, quod ſatis ſit, fuerimus aſſequuti, nedū iacet aliis, ac diuerſiſſimis diſtineri occupationibus. Quapropter fugere hæc omnia oportet, cum q́ue his ebrietates, comeſſationes q́ue nimias, illas turpiſſimas libidinum, ventris q́ue, & gulæ illecebras. Itaque non ſolùm mala illa negotia vitauit, omnis virtutis impedimenta: ſed etiam omne in literarum, & rei medicæ amplificandæ ſtudiis aſſiduè collocauit: quo conſilio non eſt aliquando veritus, ne Cæſarem ſequi in Germaniam cogeretur, armorum q́ue experiri ſtrepitum, religionis apud eum vti cuiuſdam excuſatione. Continuo certè ſcribendi, legendi q̄z labore valetudinis etiam interdum contraxit non nihil damni: nam & diaria alicquando correptus eſt febre ob vigilandi conſuetudinem: & ob hoc ipſum, quum iam conſiſtere ætate cœpiſſet, ſomnum amiſerat. Hac tam aſſidua, & indefeſſa diligentia ſua plurima ſanè conſecutus eſt, quæ arti adiecit. Scribit alicubi, ſe pulſum cuidam tetigiſſe ſex menſium ſpatio: & cum per multos annos incertus fuiſſet de arteriæ cōtractione, et aliis quibuſdam, improba in perquirendo cōſtantia tandem reperiſſe. Sic etiā ab adoleſcentia dies decretorios obſeruare incœpit. Hoc ſtudio omnem ferè ſimplicium medicamentorum, de quibus veteres aliquid ſcripſerant,

Aſſiduitas.

materiam videre,& cognoſcere voluit: eam q3 ob cauſam de ſimplicibus medicamentis conditos à ſe libros annis preſſit vndecim, donec incõperta quædam ſibi adhuc exploraret. Et, vt tũ noua quædã videret,& exquiſitiſſima in vnoquoq3 genere ſibi cõpararet, ſicut iã ſuprà diximus, nauigauit in Cyprũ,Lemnum, Cretã,et Palęſtinã Syrię,vt pluribus indicaui ſuprà in peregrinationũ eius mẽtione.ad quæ verò loca proficiſci ipſe nõ potuit,inde ſibi adferri curauit. Itaq3 in opere de cõponendis medicamentis ſecundũ genera: Adhortor(inquit amicos) oẽs, ſi artis opera pulchrè obire voluerint,vt me imitentur: qui ex omni natione quotannis præſtantiſſima medicamẽta,vt mihi adferant,curo: eò q3 perditilli omnigenarũ rerũ coemptores,illa ĩ dies adulteriis cõtaminãt.

Verùm in ſimplicibus medicamentis in vniuerſum quidẽ apprimè eruditus fuit Galenus: in ſingulis autem non adeò exercitatus, vt mea coniectura fert: qm̃ nullum ferè medicamentum ne nominat quidem,quod à Dioſcoride,& aliis ante ipſum non fuerit nominatum: & in viribus deſcribẽdis aliud nihil ferè docet,q3, quod ante ipſum Dioſcorides docuerat: niſi q3 particulatim ab illo dicta,ad vniuerſalia quædã redigit,& graduum differentias aſſignat, in quo certè plurimũ iudicij,diligentiæ q3 adhibuit,in iis præſertim,quæ guſtare,& iudicare acuratiùs voluit,& auſus eſt. quędã enim vehementiora guſtare non ſuſtinuit,vt thapſiã alia q3 erodentia,ſicuti ipſe ſcribit: &, vt coniiciunt noſtri temporis quidam non indoctè,vniuerſales,primas q3 facultates, ex poſterioribus,& effectibus aliquando collegit: id, quod non ſemper ſuccedit: quædam enim tota ſubſtantia agunt,aut viribus quibuſdam occultis: aliqua per accidens: & idem effectus aliquãdo à diuerſis cauſis produci videtur.Hac eadem diligentiæ ſuæ improbitate,linguas ſeu dialectos Gręcas ferè omnes perdidicit: & exquiſitius quidem Atticam,ac Ionicam: minus verò,Doricam,& Aeolicam: in his enim duabus plura ſe ignorare, quam ſcire fatetur, in Attica verò contra. De Ionicis quidem nominibus,libro ſecundo de differentiis pulſuum alicubi,ſe ſcripturum promittit: quod an plenè præſtiterit,neſcio: præſtitit autẽ ex parte, interpretatus gloſſas, id eſt obſoleta vocabula Hippocratis Ionici ſcriptoris.Quanquam verò, tum puritate linguæ Græcæ plurimum excelleret,nunquam,vel barbariſmum, vel ſolœciſmum, vel parum bene, ac propriè dictum cuiquam obiecit: ſed omnibus loqui,vt volebant per ipſum licuit: tantò rerum, q3 verborũ ſtudioſior erat. Latini ſermonis peritus an fuerit,ambigitur. Ioannes Guinterius vir ſummæ eruditionis,in oratione de veteris medicinæ interitu,Latini ſermonis Galenum (inquit) non imperitum fuiſſe declarant compoſitiones medicamentorum ab eo translatæ è Largo,Antonio Muſa,aliis q3 Romanis ſcriptoribus.Sed potuit compoſitiones illas ab aliis translatas accipere, & aliorum opera vti. Libri quidem primi de differentiis pulſuum ad finem ſecundi capitis,cùm tardi,& velocis,rari q3, ac denſi ſignificationes diſtinxiſſet,& hęc propriè de iteruallis,illa de motibus dici docuiſſet,ſubdit: Quòd,ſi quis aliter hæc accipere velit,neq3 Græcos,neq3 Latinos ſequi dignatus, illi permittendum eſt,vt Cadmeam victoriam vincat. Sed hîc quoq3 idem reſponderi,& retorqueri poteſt, quod ſuprà,aliorum amicorum,vel familiarium opera fortè Galenum illa didiciſſe cum hæc ſcriberet,& commentaretur: aut ſi prius ipſe intelligebat, non tamen pauca vocabula Latina intelligentem,Latini ſermonis peritum dicemus. Certum eſt eum ſemper animum ad patriã adiecíſſe, & nunquam in Italia manere propoſuiſſe: iam q3 grandiorem natu Romam veniſſe, & lucubrandi,medendi q3 negotiis ſemper occupatiſſimum fuiſſe: vt neq3 conſultò, neq3 obiter, vt iuniores ſolent,linguam latinam eum didiciſſe probabile ſit,præſertim cum nulli ferè neque medicinales, neq3 philoſophici libri Latinè conditi extarent,quorum gratia operæprecium hanc linguam ſibi addiſcendam exiſtimare potuerit: &,ſi quæ extabant,ex Græcis pleraq3 deriuata erant: aut in eodem argumento,non minus egregij libri Gręci legebantur.Interim illum parum aliquid Latinè intellexiſſe non dubito,propter diutinam in vrbe moram. Si tamen linguam illam probè intelleXiſſet,prædicaſſet id proculdubio de ſe alicubi in ſcriptis ſuis,ſicut Atticæ, & Ionicæ linguarũ plenam cognitionem, Aeolicæ verò,& Doricæ minùs quam mediocrem,de ſeſe prędicat. Cum Antonino quidem Imperatore,& aliis Romæ proceribus,quorum valetudini curãdæ,in primis operam nauabat,Græcè colloqui potuit: vt nihil opus ei fuerit propter illos Latinè loqui diſcere: nã propter plebem,vt publicè plebeiis hominibus mederi poſſet,Latinæ linguæ vacare eũ voluiſſe, non eſt veriſimile,nec rationi cõſentaneum,cum & fortunæ beneficiis, aliis q3 commoditatibus, & diuitiis abundaret,& à nimis populari vſu medendi, propter perpetuas lucubrationes ſuas, & aſſidua ſtudia,alienus eſſet.Mecum ſentit,& facit in epiſtolis ſuis doctiſſimus Manardus, his verbis: Galenus Latinam linguam non æquè,vt Celſus,aut nequaquam norat.

Linguarum diuerſarum cognitio.

Doctrinæ præſtantia.

Sed his iam reliqua de eius doctrinæ præſtantia addamus. Neque verò ſcribendo ſolùm (ita, vt nec in oratione puritas,& elegantia,nec in ſententiis, & tractatione, vel oratoria, vel dialectica virtus deſiderentur) ſed etiam dicendo, diſſerendo´que, adeò ſemper valuit, vt propoſitis in æde pacis de more quæſtionibus improuiſis,publicè ſæpiſſimè ad omnia reſponderit, id´que iuuenis,quum Romæ degeret. Annum agens nonumdecimum, vt ſuprà diximus, Athenæi ſectatorem conuicit: & poſtea aliquando Stoicos, & Peripateticos de ſede animæ diſputando ſuperauit: & ſæpenumero apud eruditos viros,ex temporales ſermones habuit. Annum agens triceſimum publicè docuit.Sophiſticam ſemper odio habuit: nihil´que tam ſtuduit, quam demonſtrandi primùm ſcientiam tenere, deinde ſummo ſtudio eam exercere: quod ei facilius fuit, quoniam in mathematicis,& ſcientiam facientibus diſciplinis verſatus erat. Quinimmo veluti furore quodam

re quodam percitus,& diuino inſpiratus afflatu,ad veritatis ſtudia perſequenda, & vulgi famam fortiter contemnendam,vt ipſe profitetur Methodi ſeptimo,ferebatur.

Hippocratis doctrina ab eo exculta.

Porrò quantopere Hippocratis doctrinam, omnis ſolidioris medendi artis fundamentum,& vniuerſam veterem medicinā,excoluerit,ac illuſtrarit multifariā,ordine,methodo, præceptis q3: & argumentis confirmarit diſertiſſimè,oratione verò diſerta,ac eleganti expoſuerit vberrimè,et remediorum ſimplicium,compoſitorum q3 deſcriptionibus locupletarit copioſiſſimè, tanquam medicorum,qui ſunt,qui q3 fuerunt omnium διαλεκτικώτατος,ἢ φιλοσοφώτατος μᾶλλον, ἅματε ῥητορικώτατος, καὶ λόγῳ καὶ ἐμπειρίᾳ ὄπιφανέςατος, res ipſa,& omnium eruditorum conſenſus loquitur clariùs,q3,vt multis ad id explicandum ſit opus verbis,niſi quis in ipſam meridiem lumen inferri poſtulet.Pauca tamen,vt in ipſius laudibus,& encomio animos paſcamus, tāti q3 beneficij grata commemoratione nos oblectemus,& ad eius exempli imitationem optimum, ac ingeniosiſſimum quemq3 inuitemus,dicēda fuerint.Cum igitur olim principes tantùm viri philoſopharentur,Hippocratis præſertim ſeculo, & ante id, ipſe etiam Hippocrates è magna gente, vt pote Heraclidæ filius,ab Hercule,Æſculapio q3 genus ducens,genere,& opibus præclarus,ad philoſophiam,ac medicinam acceſſit.Et quanquam gentiles eius Aſclepiadę artem intra ſuam familiam detinerent,nec exteris communicarent:ipſe literis, non ſolùm particulares hiſtorias, & remedia ſingula,ſed artis etiam methodum,præcepta,& præcipua capita mandare cœpit, ingenuo nimirum candore,& magna liberalitate,quaſi hoc ipſum ageret,vt non Aſclepiadæ ſolùm, qui degenerare poterāt,& genus eorum ceſſare, ſed optimus quiſq3 ad artis communicationem omnibus neceſſariæ,ideo q3 in medium proponendæ admitteretur.Sed,vt nihil inchoari ſimul,& perfici à mortalibus poteſt, ita & medica ars ab Hippocrate (qui natus eſt anno primo nonageſimæ olympiadis)inchoata,& ſcriptis tradita primùm,rudior adhuc,& in multis incertior,ac inconſtans,& multis poſtea ſeculis veluti vaga,variis q3 diſtracta ingeniis,à Galeno demū tanto tempore pòſt, veluti altero Hippocrate,quem in illo ἀναβιῶναι, dixeris,expolita,& confirmata,perfecta q3 pro pemodum tota eſt.Nam cùm ſimiliter,vt Hippocrates in philoſophia præclarè verſatus,& ingenio liberali prædítus eſſet,rebus q3 ad hoc efficiendum,quantum quidem in vnum hominem cadere poteſt,omnibus inſtructus,opus tam eximium,& conari voluit, & perficere (Deo iuuante) potuit. Videntur autem primi illi circa Hippocratē medici,& ipſe in primis, in ſingularum tantummodo rerum inquiſitione,quæ demōſtratione peragebatur,verſati. Qua ratione etſi permulta problemata ſubtiliter inuenirentur,ac diſſoluerentur,non tamē per illam conſtabat modus vllus totam diſciplinam conſtituendi ex ſuis partibus in proprium ordinē digeſtis: ſed ſparſim, & abſque arte plerunque tradebantur,quod præcepta artium tradendarum non dum haberentur: adeo q3 ne demonſtrationum quidem regulæ præſcribebantur: ſed vtebātur quidem demonſtratione illi ad inquiſitionem rerum,artem verò demonſtrandi,quæ præceptis conſtaret, nullam tradebant: vt eodem tempore in philoſophia etiam à Platone factū videmus. apparet enim ex eius libris,demonſtratiuæ artis præcepta eum non ſatis calluiſſe, aut certè non abſoluiſſe (& ea interdum pro indubitatis principiis poſuiſſe, quæ è ſacris literis, aut maiorum authoritate petuntur: quæ ſi è ſacris ſumenda ſunt ad demonſtrationes,eadem opera quęſtio ex eiſdem ſumi poterat,vt demonſtrari eam nihil neceſſe ſit) & ſcientiarum limites non obſeruaſſe, vt,qui multa è diuerſis ſcientiis,in eundem librum congeſſerit. Sed philoſophiam ſtatim ſecutus Platonem Ariſtoteles perfecit,præcepta demonſtrationum reliquit,ſcientiarum limites circūſcripſit: & ne quid ad perfectionem totius artificij in docendo deeſſet, quo diſciplinarum quæſtiones per inquiſitionem ἀποδεικτικὴν inuentæ,ac diſſolutæ,aptè connecterentur,poſtremò ipſarum ordinem pulchrè digeſſit,quatenus iubet ab vniuerſalibus incipientes ad ſingularia deſcendere, id q3 cum alibi diſertè,tum clariſſimè libro primo de generatione animalium oſtēdit. Sic in Phyſiologia affectiones τὰς καθόλου, quæ que rebus naturalibus vniuerſis conueniunt, primo loco expoſuit: deinde ea, quæ ſunt minùs communia, & in pluribus rebus naturæ, non tamen omnibus conſpiciuntur: vltimo loco,quæ ſingulis ſpeciebus,peculiariter inſunt. Iuxta q3 hunc modum totam Phyſiologiam in totidem libros diuiſit, quot ſunt affectionum differentiæ. Cum igitur vniuerſa methodus diſciplinarum,aut conſiſtat in ſingularium quæſtionum inquiſitione, quæ demonſtratione fit: aut in poſitione,atque ordine partium totius diſciplinę,vbi demonſtratione fuerint inuentę: illam totam abſoluit Ariſtoteles,acceptis quibuſdam ſeminariis à maioribus,hanc autem primus ipſe commonſtrauit: & inſuper obſcurè ab illis,aut etiam ænigmaticè dicta,tanquam vel oſtentatione,vel inuidia quapiam,ipſe clarè,& dilucidè expoſuit. hoc ipſo autem, καὶ διά τὴν ἀκρίβειαν ἣν τοῖς ἀποδείξεσι προσέθηκε, Simplicius eum antiquioribus philoſophis præfert: Platoni verò, καθόσον εὐθενεςέρας τίθησι τὰς τῶν ἀποδείξεων ἀναγκας,ἢ τὰς ἀρχὰς αὐτὸς ἀπό τε τὴς αἰσθήσεως, καὶ ἀπὸ τῶν προχείρων δοξῶν σωσδάζει λαμβάνειν. Cęterū eadem ferè Galenus in re medica præſtitit,effecit q3 primus,quæ in philoſophica Ariſtoteles.Nam pleriſq3 pulchrè inuentis ab Hippocrate,ſed remiſſiùs,atq3 debiliùs traditis, rationes validiores adiecit, & multas rerum cauſas aſſignauit,ab illo præteritas,aut non dum forſitan cognitas,aut exiliter ſanè, atque obſcurè traditas. Denique non modò demonſtrationes quæſtionum ſingularum perfecit: ſed ordinem quoq3 methodi addidit,ita,vt triplicis methodi,neq3 enim plures laudatæ inueniuntur, vſum & tractationem in arte medica copioſè oſtenderit. In pleriſque enim ſuis libris Analyticam ſequitur metho

dum, in libro autem de cõstitutione artis, Compositiuã, vt Definitiuam in arte parua: de quibus omnibus, & quomodo à Galeno sunt obseruatæ, aut animaduersæ, qui plura nosse desiderat, doctissimã Gemusæi præfationẽ in Græca Galeni opera Basileæ olim excusa adeat. Interea verò, dũ tantopere laudamus Galenum, Hippocratis medicinæ parentis laudibus, ac dignitati nihil detra himus. Principij enim vbiq; vis maxima est, etiamsi re ipsa perexiguum sit. Et religio, quædã, ac reuerentia, rerum bonarum omnium causis, ac principiis debetur. Itaque, & veteribus, qui nobis occasiones, ac rudimenta aliqua tradiderunt, & posterioribus, qui absoluere nisi ab illis aliquid ac cepissent, nunquam potuissent, plurimum nos debere, gratis animis fateri, & agnoscere par est. Tantum profecto Galenus lucis addidit arti post Hippocratẽ, vt, nisi medicinæ is diu iã, multũ q; laboranti medicinam adhibuisset, & tradita ab Hippocrate principia illustrasset, iaceret fortè adhuc neglecta: nunc verò, quod ars est exculta, quod q; Hippocrates legitur, ac intelligitur, q; eum ex illo fructum capimus, quẽ sentimus, hoc beneficium Galeni totũ est. Cętera nunc, vt omittam, de arteriarum certè pulsibus nihil, cum pertractasset Hippocrates (siue hoc ad medicinã nihil pertinere ratus, siue id etiam rem ignorans omnem fecerit) de horum differentiis, causis, & ex ipsis dignotione, prolixè confecto ipse opere, hac quoq; ex parte medicinam auxit, & locupletauit.

Porrò prętер Hippocratẽ, & Galenum Medicinæ principes, cęteri ferè omnes, tũ Græci, tum Arabes, eorum q; sectatores, nihil ad artis constitutionem contulerunt: & ex illorum libris ferè, quicquid, aut lectione, aut imitatione dignũ habent, tanquam purissimis fontibus, exhauserunt, doctissimo nostri seculi viro Iac. Syluio teste. Adeò, inquit, ingeniosa, & studiosa, & diis accepta fuit veneranda illa antiquitas. Pauca quædam tamen, non ignaua omnino posteritas, rudis quidem, sed exemplorum fide plena, aut clariora reddidit, aut vsu, experientia´que frequenti certiora. Quæ vnusquisq; etiã mediocriter institutus, his velut fundamẽtis adiungere potuit, hoc est Hippocratis, Galeni q; placitis. Quibus de medio sublatis, medicina sit velut chaos antiquum, & certè hominũ carnificina: & id omne, quod in stupidos suæ ætatis medicos iustissimè Plinius inclamat. Etsi verò, vt toties diximus, Hippocrati tanquã parenti, & conditori artis summum honorẽ deferat Galenus, adeò tamen solius veritatis studiosus sine vlla dissimulatione fuit, vt multis in locis ipsum, hoc est sermonem eius, & scripta, arguat, veluti non exactum, impropriũm, obscurum, inconditum, indistinctũ: & modò imperfectum, modò contrà superfluum: est quãdo diligentiã in eo desiderat, confusam, & inordinatã traditionem reprehendit: nonnunquam ineptitudinis, obliuionis, immò etiã erroris, & mendacij accusat: Cõmentario secundo de victus ratione in morbis acutis, circa pharmaca pleuriticis danda, ab eo dissentire videtur. In quibus tamen omnibus aliquo modo excusari potest D. Hippocrates. aliqua enim ignorasse eũ, aut etiã errasse in aliquibus, mirum non est, cũ à nullis propemodum ante suum seculum scriptis fuerit adiutus: q; verò negligentius quædam scripserit, hoc enim nomine, si ignorantiã, atq; errorẽ demas, cętera comprehendi poterunt, id factum, qm̃ sibi tantùm, non ad editionem quædam scriptis mandarit, dici potest: Deniq; corrupta quędã, & deprauata à librariis, aut aliis quibusdã esse: et spuria quędã ei attribui.

Hippocrates à Galeno notatus.

Solertia eius, & inuenta in arte.

Non verò diligens solum, & eruditus fuit Galenus, sed ingenij quoq; solertia, & promptitudine minimè vulgari præditus, ἀνχίνους καὶ εὑρετικός τις πάνυ. Itaq; multa ex sese didicit, sine pręceptore: septimo quidẽ Methodi, omnia se per seipsum inuestigasse scribit. Hoc ingenio, & vniuersales morborũ curationes, siue curãdi indicationes excogitauit, & particulares quasdam, vt de sanandis oculorũ doloribus: itẽ neruis sauciatis, primus in hac curatione ausus modum priùs vsitatum immutare. Hac ingenij sagacitate sępe aliqua circa ægrotos obseruauit, quæ ab aliis non animaduersa admirationẽ ei conciliarunt, tanquam ex arte diceret, aut diuinaret quædã, quæ tamen sola industria, & diligenti animaduersione, à quouis mediocriter solerte intelligi poterant, quale est, quod libro primo de sanitate tuenda circa animaduersum pueri plorantis desideriũ de se scribit. Inuenta eius in arte fuerunt, neruorũ curatio: locorum affectorũ agnitio, quam primus in artem redegit: medendi ratio methodica, & sanitatis tuendæ pręcepta: in sectionibus itidem non pauca, circa neruos, & musculos præsertim, veluti thoracis musculorũ anatome, & instrumentorum respirationis: & partiũ quarundam vsus: dignotio pulsuum, & ex eis pręsagia: ac pleraq; alia consimiliter, quæ non exiguæ, & momentaneæ tantùm, sed iustæ, & maximæ totius artis partes sunt: adeò, vt ante ea tempora manca adhuc, & non dum integra fuisse medicina rectè videatur. Quin, & rebus quibusdam nomina primus imposuit, vt solutioni continui: & inter succos glutinoso contrariũ vocauit rhypticum, id est, absterſoriũ. Curationum, quas feliciter peregit historias aliquot, iam suprà memoraui, vt hic repeti nihil attineat. Neruis quidem vulneratos omnes sanitati se restituisse profitetur: iuniorẽ adhuc à nullo edoctum, deperditam memoriam curasse: deniq; in artis operibus cõsenuisse: sexcenties prædixisse in ægris, diaria´ne febri laborarent, an ea, quæ tertio quarto´ue die aliquam accessionem esset habitura. Prima enim statim visitatione, omnia febrium genera (quotidianam, tertianam, quartanam, semitertianã, καῦσον) mirè discernebat: sicut & alios affectos plerunque primo die: sic & hecticam febrim incipientem vnà cum putrida agnouit: & aliquando ex solo colore locum in visceribus affectum deprehendit. Deniq; semper summo studio in curando simul, & prædicendo se exercuit: tantum q; profecit, vt aliqui eum vatem esse dicerent, tanquã diuinatrice arte, non medicinæ scięntia, futura prædiceret. Non solum verò interiorũ morborum curationem, vt pleriq; hodie medici, sed exteriorũ etiam, & omnium,

Curationes & prædagia.

Chirurgia.

quæ

quæ ad Chirurgiam pertinent, tractationem professus est, itaq; vt neruorum, ita omne genus solutæ vnionis curandæ viam, ac rationem expleuit: & cum in Asia maneret, aliquãdo chirurgiam exercuit: cum verò Romæ ageret: ciuitatis morem est secutus, permissa iis, quos chirurgos vocãt, maxima eiusmodi operum parte. Quantum autem in chirurgia, & ea medicinæ parte, quæ manu administratur, valuerit, tum historiæ quædam, tum inuenta ab eo pharmaca, & emplastra testantur: quorum non nulla propter insignem vtilitatem nuper etiam in vsum reuocari apud Italos cœperunt: sicut, & alia quædã medicamenta cõposita ab ipso inuenta, quæ intra corpus dantur.

Pharmacopœia.

Qin, & Pharmacopœi interdum officio fungebatur, vt cum Imperatoribus, eorum q3 amicis, & opulentis viris antidotos componebat: cum q3 oleum, & adipem recondebat, vt inueteratis vti posset. Mirum autem, quo nam fieri tandem pacto potuerit, vt vnus tot negotiis abũde sufficere posset: idem quippe erratorum castigator acerrimus, idem rerum multarum inuentor acutissimus, idem disceptator subtilissimus, grammaticus idem, rhetor, dialecticus, mathematicus, philosophus, medicus: nec verbis tantùm medicus, sed medendi idem vsu exercitatissimus, ingenti q3 ægrotorum frequentia à studiis plerunq; distractus: inter medicos eloquẽtissimus, inter eloquentes medicus acutissimus, inter vtrosq3 diligentissimus, inter omnes deniq3 maximus: & cũ ipsius seculo philosophi, medici q3 nomen pleriq3 non distinguerent (vnde, & logiatri fortè, & iatrosophistæ nomina sunt facta) ipse quanquam medicus simul, & philosophus eminẽtissimus fuit, vel Antonino Imperatore, ac Philosopho teste, plurimum tamen alterum ab altero differre, tum docendo scribendo q3, tum re ipsa ostendit ita, vt facilè iam cuiuis appareret optimum medicũ, eundem esse philosophum oportere, non autem contrà. Quanquã verò talis tantus q3 fuit, propter immensum tamen artis medicæ pelagus, quod (si vlla alia) longè late q3 patet, minimè mirum est, si non omnia, præsertim particularia (quæ infinita esse solent) sit assecutus: si dubitare se alicubi fateatur, & iam ætate prouectus etiam non nulla addiscat: si etiam alicubi erret, atq3 fallatur, in iis minimirum, quæ nõ ad præcipuas, & vniuersales curãdi indicationes, vnde ars constituitur, pertinẽt, sed aliis modis ad artem eruendam, aut perficiendam referuntur.

Galenus alicubi dubitat, discit, fallitur.

De causa quidem opifice fœtus, & animæ substantia, quorum vtrunq3 supra medicum est, dubitat: prima die febrem continentẽ sine putredine, fatetur se non planè percepisse, cuius generis esset: in leguminibus aliquando hęsitat, vt notauit Manardus. Et quanquã ex frequenti anatomes speculatione multa, quę prius neutiquam sibi visa erant, aliquando animaduertit: multa tamen ipsum effugerũt, eam præsertim ob causam, q, vt doctissimus, & princeps in Anatomicis nostra ætate Vesalius animaduertit, hominem nunquàm secuit: & simiarum sectionis, q3 hominum studiosior, vtrorumq3 anatomen cõfudit: vnde crebri eius in hoc argumento lapsus deprehenduntur {Homines ipsum non dissecuisse: quæ verò in humano corpore obseruauit, ea, vel à simiis transtulisse, vel in abscessibus quibusdam, aut chirurgicis operibus vidisse, ex libri de venarũ, arteriarum q3 dissectione capite septimo apparet} Libros quidem de vsu partium emendare aggressus, non plenè id præstitit: nec pauca, in his præcipuè libris, censore Vesalio, imaginatus est tantùm, in animalibus non visa. Eidem in Aristotelem videtur iniquior, eius q3 carpendi studio, sui ipsius oblitus interdum. Interea tamen idem Vesalius tantum tribuit Galeno, vt medicinæ parens, rarũ naturæ miraculum, summus naturæ admirator, & omnium bonorũ author ab eo appelletur.

Anatome.

In prima fœtus è genitura formatione, cor aliquando putauit vnà, cum iecore statim ab initio gigni: posteà verò re maturiùs perpensa, omnino hepate posteriùs formari statuit. Porrò nõ solùm eruditus, sagax, & diligens in morborum curationibus, sed etiam fortunatus fuit, vt ipse de sese prædicat. Mihi quidem cum Satyrico fortuna rationem, & prudentiam sequi videtur, non separata aliqua vis, vel causa esse.

Fortunatus.

Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus Fortuna deam, cœlo q; locamus.

De iis, quæ secundum naturam, aut artẽ fiunt, id q3, vt plurimùm, loquor: nã, si prouidentiæ diuinæ, hominis alicuius vitã, & actiones beare placeat: etiam si multa præter rationem fiant, & humana prudentia cesset, impediri non potest.

Dogmata, siue placita quædã peculiaria Galeni, quæ tum in philosophia, tum in medicina approbarit, non est, q operosius hic vnum in locum conscribam: in præcedentibus enim sparsim pleraq3 exposita sunt: & hoc in primis, quòd sectæ nulli fuerit addictus. hoc enim à patre acceperat, ne ab vlla secta denominaretur, sed longissimo temporis spatio, & sectas præcipuas addisceret omnes, & de illis iudiciũ ferret. Pyrrhoniis quidem maximè se opposuit, et Epicureis. Et quãquam in arte medica, verissima Hippocratis dogmata sequi soleret: seruos tamẽ appellabat, quicunq3 se, vel Hippocraticos, vel Praxagoricos, vel ab alio quocunque viro nominabant. eligenda autem ex singulis censebat, quæ præstantissima essent. De substantia deorum, & animæ nunquã pronunciare voluit. De triplici verò animæ principatu pro Platone contra Aristotelem stetit. Nec tres animas, nec facultates animæ tres, sed tria principia dici debere, ei placuit. Insomniis non parum tribuit: eorum q3 alia diuinitùs mitti, alia in natura suas habere causas censuit. Hepar venarum, sanguinis, & nutricationis principium esse ostendit, nõ cor aduersus Aristotelem: & cerebrum neruorum, sensus, motus q3: testium quoq3 naturam primus inuenit, totũ alterare corpus: de generationis primordiis nostræ contra Aristotelem defendit Hippocratem, & alia in humani corporis fabrica complura. Chrysippum philosophum acutissimum ignorantiæ plerunq3 reum peregit, cum alibi, tum in libris de placitis Hippocratis, & Platonis.

Dogmata.

Scripta in genere: et primũ cur scripserit libros.

Libros autem conscripsit, perpaucos quidem eo consilio, vt euulgarentur: sed tres ob causas ferè: quarum prima est, vt amicis, & familiaribus, præcipuè longam profectionem suscipientibus, gratificaretur, siue sponte rogantibus illis, siue inuitus propemodũ, exoratus: eiusmodi sunt omnes, quos introducẽdis composuit: & inter alios hi: Quòd animi mores corporis temperaturam sequantur: De optima corporis nostri constitutione: De bono corporis habitu: De diebus decretoriis: In Epidemiorum libros Commentarij: De medicamentorũ facultatibus: Contra Iulianũ: Aduersus Lycum: De differentiis pulsuum: Methodi medendi libri priores ad Hieronem, & eo defuncto reliqui ad Eugenianum: Commentarius in Prorrheticum Hippocratis: Sic in Glauconis philosophi, Boethi viri consularis, & aliorum quorũdam primariorũ gratiam multa scripsit: multa etiam in communẽ amicorum, aut inferioris quoq; conditionis hominum vsum: quod eũ facere adeò non piguit, vt voce vti interdum non dubitarit humanissima illa, si vel vnius tantùm gratia, quẽ modò veritatis studiosum cognouisset, dicturum, scripturum q; omnia. Altera scriptorum eius causa fuit, vt cõmentando ad rem aliquam propositam sese exerceret, & ingenium non sineret ocio languere, sed lucubrando excitaret. Tertia deniq; studiorũ suorum commoditas, cuius gratia breuiter tantùm capita inuentorũ à se consignare solebat (amicis verò rogantibus postea elaborabat, & pleniùs explicabat) & vt Plato inquit, aduersus obliuionem senij commẽtarios reponebat. In primis autem operam dedit, vt quæ ante ipsum ab aliis obscuriùs, aut imperfectiùs tradita erãt, ipse dilucidiùs, & pleniùs exponeret. Veritatis quidẽ, vt vnicè semper studiosus fuit, vel ad furorẽ vsq; diuinum quendam, vt diximus: ita neq; loquendo, neque scribendo, gratiæ, aut odio quicquam dedit: & vt cẽ veritatẽ magis, cẽ sese amare. quo nihil pulchrius, nihil diuinius, neq; φιλοσοφώτερον quicquã homini contingere potest. Hinc adeò nihil nisi in ipso medicãdi actu à se declaratum, aut aliter examinatũ, probatum q;, in scriptos à se libros retulit: Qua in re medici priores pleriq; peccauerunt, & Erasistratus, vir alioquin nõ illaudatus reprehenditur, & Dioscorides Anazarbensis, notatur: & nostro quoq; tempore factitare solent homines, quibus domi desidentibus quicquid in mentẽ venerit, promulgare, statim non verentur: & de re motissimis etiã rebus, quæ fortè nunquam ad eas, in quibus scribunt regiones, peruenient, vt hippopotami, aut elephanti sanguine, aliaue huiusmodi re, aut nimirùm peregrina, aut etiã abominabili, sine experientia, nullo q; cum fructu aliqui nugantur. At Galenus dierũ criticorũ diligentem explorationẽ fecit, prius q; artem traderet. Non eum ita mouit senis autoritas, vt fidẽ illi absq; cõfirmatione sensus de rebus omnibus simpliciter haberet. Et medicamentorũ simplicium commentarios, cum longè prius cœpisset, vndecimo demum anno pòst in lucẽ edidit, cp pharmacorũ quorundam naturam ipsemet adhuc non comperisset: vt comperiret autẽ, diuersa remota q; loca adiit, vt alibi diximus. In vsu etiã artis, vt suprà dictũ est, non adhibuit alia remedia, quam de quibus experientia ipsi constaret. Nos quidem de illis Galeni experimẽtis, quibus peculiare testimonium experientiæ suæ adscripsit, libellum olim edidimus. Ab ambitione autẽ, cum aliàs, tum scribendo, quàm fuerit alienus, vel hoc vnum clarissimè ostendit, quòd nulli librorũ suorum suum ipse nomẽ inscripserit: quæ inter alias fortè causa est, cur spurij quidam pro genuinis sint admissi.

Commotica.

Itaq; verè, fideliter, candide, ac diligenter, eum omnia tradidisse constat. Quæ verò ad comptoriam artẽ attinent, & pulchritudinem non verã inducunt, & si quædam nec inutilia, nec iniucũda scitu, in eis contineantur, & principes viri, ac matronæ ea aliquando à medicis requirant, & apud alios etiã homines honestos aliquando eorum vsu esse possit, quamuis ea optima nosset, scribere per verecundiã omisit: frequentior enim malus eorum, cẽ rectus vsus est.

Venena.

Venenorũ vero semper malus: quamobrẽ arcanas, & exquisitas eorum cõpositiones minimè publicari oportere existimauit. tantùm in eo honestatis, vitæ q;, & salutis hominũ amor valuit. Vtile quidem fuerit hęc etiã cognoscere, tum philosophos, tum medicos homines, sed optimos duntaxat, & qui nunquã abutantur: hos, vt iis, qui veneno quocunq; lęsi sunt, melius succurrant: illos, propter scientiam ipsam naturæ. sed literis mandari tutum non est, ac inter Christianos præcipuè nefas. Per manus autem tradi amicis, optimis duntaxat, & ætate, iudicio q; maturis, sat fuerit. Philtrorũ (inquit Galenus de simplicium medicamentorum facultatibus libro decimo capite primo) & eorum, quæ

Qua ætate quid scripserit.

ἀγώγιμα, ὀνειροπομπὰ, ac μίσητρα vocant quidã, planè, nec si abunde illa forem expertus, mentionem facere in animum inducerẽ: sicuti nec letalium medicamentorum, aut, vt ipsi loquuntur, παθοποιῶν. Nam illa sanè ridicula sunt, cõstringere, ac vincire aduersarios, vt in iudicio nihil possint eloqui, aut grauidæ abortum afferre, aut, vt ne vnquã deinceps concipiat, efficere, & quæcũq; eius sunt generis, vel impossibilia, vel certè mortaliũ vitæ noxia, &c. Porrò cum adolescens adhuc quædam condiderit, exercendi nimirũ sui causa, potius cẽ alios docendi: & ætatis progressu ad vltimam vsq; senectutẽ, nunquam à lucubrandi labore destiterit, magnum ætatis ratione, qua singuli ab eo perscripti sunt libri, in eis discrimen esse, quis dubitet? Fatetur ipse se iuuenem, ante annum ætatis suæ 43 curiosius, & ambitiosius quædam scripsisse, quid igitur de illis sentiẽdum, quæ in adolescentia, & ferè puer adhuc exarauit? sed ea forsan pleraq; nõ amplius extant. Tradit alicubi, se anno ætatis suę 34 multos iã libros scripsisse: et rursus eo tẽpore, quo Romæ fuerit secundò (circa ętatis suę annum 35, & 36) expectans Antonini è Germanico bello reditum, mul

tos

tos ad philoſophiam pariter,& medicinam (de pulſibus præſertim, & aliis ſignis, criſi, diebus q3 criticis,& de differentiis febrium) ſpectantes libros conſcripſiſſe: quos poſtea amicis flagitãtibus legendos permiſerit: & apud illos tantùm futuros ſperauerit.nam ſi dandos,inquit,indignis(qui non,vt diſcant,ſed vt calumnientur,legunt)ſciſſem,ne amicis quidẽ eos præbuiſſem. At librũ de locis affectis in ſenectute compoſuit. Scripſit autẽ plurima, non ſolùm in medicina: ſed & in philoſophia,grammatica,geometria,vt author Suidas eſt.ſed & ipſemet librorum ſuorum,& numerum, & rationẽ, ac modum exponit,duobus operibus huic rei dicatis,quibus partem eorum iam tum interiiſſe, docet,incendio tẽpli pacis(quo ſimul omnes etiam Bibliothecę Palatij conflagrarunt)in quem locum reponere labores ſuos conſueuerant eius temporis ſcriptores.Porrò,qui Galenum ſcribendi, cõmentandi q3 diligẽtia vicerit,ſcriptorum´ue in ſingulis propè artibus numero ſuperarit,inuenias neminẽ. Ad quingentos enim omnes ſcripſit: quot vix ſcribendo tantũ abſoluere quiſquam,nedum meditari ſimul, ac literis mandare potuiſſe credatur: quorum tamẽ vix dimidia ad nos peruenit pars,vt doctiſſimus Iul. Alexãdrinus animaduertit.Horum autem alij,vt dictum eſt, incendio ſunt conſumpti: alij propter barbariem temporum ſecutam in Aſia, Gręcia q3,alias q3 ob cauſas, perierunt: aliqui fortè,q3 declamatoriè,& iuueniliter cõſcripti eſſent. Ioan.Fernelius verò in medicinæ ſuæ præfatione,præter ducẽtos & quadraginta inquit, quos de aliis diſciplinis,de medicina ſupra quadringentos conſcripſit.Galenus(inquit Athenęus dipnoſophiſta)tot philoſophica,& medicinalia volumina condidit, vt ſcriptores ante ſe ſuperarit oẽs.

Quam multa.

Hanc Galeni ſcriptorum excellentiam,non ita multò pòſt,agnouerunt doctiſſimorum homi num ſcholæ omnes: quando relictis ſectarum nugamentis,veram Hippocratis artem, ita tum ſtabilitam,vt nulla ſophiſtarũ iniuria ſubuerti poſſet,amplecti ſolam,et ſynceriter colere cœperunt: quo tẽpore ex ea ipſa certam opem,& auxilium tutum mortales homines percipere potuere, cũ prius non minus periculi ab arte ſæpe,q3 ab ipſo morbo extitiſſet. Agnouerunt quoq3 minimè poſtremi,viri Arabes,diſciplinarum impigri cultores: qui monumenta eius vniuerſa in ſuam lin guam conuerterunt,& in manibus magno ſtudio verſarũt,donec ſublatis iniuria temporum,aut certè ſuppreſſis,Gręcorum exemplaribus,Latinorum quoq3 hominum ſcholis interpretationes ſuas commodarent,non quidem tanta cum fruge,quantam ex ipſo haurire ſtudioſo licebat: attamen non ſine ſua quoq3 vtilitate.Pręſtitit enim ex illorum monimentis ita philoſophari,q3 ad priſtinam ſectarum incertitudinem relabi rurſus.Sed rediit ille tandem nobis,& in gymnaſiis audiri geſtit iterum: Italicis autem ſcholis vehementer gaudet.quarum ſcholarum ſoliditatem,integritatem q3 in diſciplinis vtinam noſtra iuuentus ſtudioſius æmulentur.

Libri Galeni ĩ ſcholas medicorum recepti.

Arabes.

His de ſtylo eius,& elocutione,tractatione´que ipſa ſermonis,pauca adiiciemus.Apparet ſanè ſumma in eo paſſim eloquentiæ vis: oratio & fœcunda, & elegans,non perplexa, non accerſita, ſed ſponte late q3 fluens: admiranda quędam eloquendi quęcunq3 animo cõcepit facilitas,ſiue doctrinam ipſe explicat ſuam,ſiue quæſtiones diſſoluit, ſiue ambiguitates enodat. Dialecto Græcæ linguæ vtitur communi, ſed elegantiore, & ad atticam deflexa, vbicunque citra affectationem (à qua prorſus alienus eſt,ita vt minimè Atticus videri,q3 affectator malit) fieri potuit. Quàm verò Atticè,& Ionicę dialectorũ fuerit peritus,indicauimus ſuprà.Athenęus certè de ipſo teſtatur, ὅτι δ' ἐνός τῶν ἀρχαίων τὴν ἑρμυνείαν ἀδηνατώτερος γέγονε. Proprietati vocabulorũ vehemẽter ſtuduit,ita vt impropriè locutos non raro notet: & interdum, rariſſimè tamen,rerũ, aut affectionũ, quibus vocabula nondum propria erant poſita,ipſe comminiſcatur. Vtinam verò, quantum patrij ſermonis puritate,elegantia,& cęteris laudibus valuit: tantum etiã interpretum, quorum magna in eius libris vertendis diuerſitas,oratio valeret Latina,ac non multũ venuſtatis, gratiæ multum ſubitò amitteret Latinus factus. Quòd in interpretum ſugillationem minimè dictum intelligi volo: ſed in arduã potius quandam interpretandi difficultatem,figurarum diuerſitatẽ,& linguæ verborum in illo copiam,paupertatẽ in hac. Verum ſic quoq3 , q̃ non impolitus,neq3 inelegans,immò verò,q̃ nitidus, q̃ lacteus totus fluit. Vt quicunq3 poſthabito hoc,Arabum malunt, atq3 horum ſimilium quorũdam,meram ſequi barbariẽ, hos ego eo natos ingenio exiſtimem,vt obſcura manifeſtis,perplexa explicitis,aſpera,nitidis,tenebras luci præponere eodẽ exemplo poſſint. Quanquam autẽ vbiq3 magnam in oratione perſpicuitatis curam adhibuit, adeò,vt qui ſcripta eius præcipua eo,quo par eſt,ordine legunt,vel ſine præceptoribus artẽ addiſcere poſſint,modò,neq3 ingenio tardiores ſint,neq3 in primis diſciplinis nimiùm rudes, & perexiguum aliquid adiumenti à præceptoribus,aut aliis in arte peritis, aliqua demonſtrantibus ſentiant: non tamen humi repit ipſius dictio,nec artificio caret collocatio: vt neq3 contra nimiùm, vel aſcendit, vel affectat,vel παθητικωτέρα eſt iuſto: ſed auream planè mediocritatẽ ſeruat, & modò κάλλος modò σεμνότητα, modò alias oportunas ideas,et laudatas in oratione virtutes repręſentat.Hinc neſcio, quæ dulcedo ex doctrinæ ſimul,& elocutionis eius temperamento oborta,mirificè legentiũ omnium animos allicit, vt qui ſemel guſtarit, abſtinere amplius ab eius ſcriptis non poſſit.Librum quidem de venæ ſectione aduerſus Eraſiſtrateos, humiliore ſtylo à ſe ſcriptum conqueritur.

Stylus.

Perſpicuitas.

Idea orationis.

Prolixitas.

Accuſant in eo multi prolixitatem, cuius tamen iuſtas videtur interdum cauſas habuiſſe: non enim vnum in omnibus libris ei conſilium fuit.In multis ſe accõmodat introducendis,et illorum captui,atq3 vſui priuatim,in quorum gratiã aliqua ſcribebat, quorum aliqui præceptoribus carebant,& procul etiam ab eo proficiſcebantur. Itaq3 his in libris quædam alibi copioſius explicata contrahit,

contrahit,alia verò fusius exponit.Galenū (inquit Fernelius in præfatione suæ medicinæ) multi Asiaticæ redundantiæ insimulant,q̄ πολύγραφος nimiùm multa artiū,librorum q̄ congerie,mul torum studia restinguat,& ad rem properantes distineat. Eum quidem fatemur mira persuaden- di necessitate disputasse subtilius: sed,q̄ initiò minimè statuisset vniuersam artem complere, breu- em præcipiendi legem non obseruasse: eadem identidem locis compluribus inculcasse, nūc huc nunc illuc studio reprehendendi auidè ferri, sic q̄ sæpius ambiguitate lectoris animū distrahere. Hæc ille. Sed vtcunq; est,ij certè,qui præceptoribus destituuntur, plurimùm debent Galeno, q̄ fundamenta,& præcipua capita artis tam plenè,& διεξοδικῶς sit persecutus. Est vbi seculi eius mores,& in re medica sectarum peruersitas,aut philosophorum quorūdam pertinacia,hanc pro- lixius quædam discutiendi abundantiam ei extorserint. Accedit huc,q̄ natura ipse, vtpote Asia- nus,in dicēdo copiosior erat: & insuper ingenij bonitas,qua præditus cupiebat summo candore, & optima fide,omnes omnia q̄ liberalissime, καὶ ὡς ἀφθονώτατα, edocere, ita,vt ne hebetiores, quidem desiderare in eo,quicquam possent: atq; ita factum est,vt plerunq; sit prolixior, in iis prę sertim libris,quos iunior adhuc condidit. Sed,vt in multis quantū dicendi copia possit, ostendit, ita in duobus ad Glauconem therapeuticis, Arte medica, & aliis fortè paucis, quātum artificiosa breuitate valeat,declarauit. Libro tertio de difficultate respirationis, malle se esse loquacē, scribit, q̄ suspicionem falsi dogmatis incurrere. huius enim nulla solatia esse ait, loquacitatis verò aliqua. deinde hortatur eos,qui etiam pauca fastidiunt,vt,quæ voluerint sibi deligant,reliqua ceu nō scri pta transgrediantur. Quemadmodum (inquit) in splendida epulatione,cum multa sint apparata. alius aliud eligit,hoc quidē,vt dulce,aliud verò,vt salubre: sic etiam sermonū apparatum, opipa- rum esse oportet,electionē autem in vtentibus. In fine tertij de pulsibus dignoscendis,cū taxasset eos,qui φιλοριζίας, ceu morbo laborātes,omnia definire volunt,etiam manifesta, & de quorum recta significatione nulla est dubitatio, cū interim veras definiendi rationes non didicerint: Ego (inquit) de quauis re ad definiendum proposita,demōstraui dici posse totum diem: nec alios hac in re nimios accuso, q̄ ipse verbis ad definiendum accommodatis destituar: sed, cum omniū me ad eam loquacitatē esse instructissimum intelligerem, humanitatis duxi esse, si artibus insudantiū haberem rationē,veritatem q̄ (sine ostentatione aperirem) & eorū,quæ cognouissem, semper di- stinguerem vtilia ab inutilibus. Et libro septimo Methodi: Neq; enim (inquit) grauari debemus, iterum,atq; iterum sermonem repetere, quò nunc saltem medicorum vulgus veram methodum condiscat. Et libro tertio de differentiis pulsuum: Vbi ergo (inquit) homines, qui nec logicā spe- culationem exactè tenent, nec interpretari valent, ad res aspirare, quę superant ipsorū facultatem, audent,cum ipsi verba funditant: tum reprehensores impellunt,licet maximè studeant breuitati, in eandem orationis prolixitatē: id scilicet, quod mihi nunc vsuuenit. Siquidem à mea perpetua breuitate diuellit ipsorum me numerus erratorum, tamen faciam etiam hic,vt sim, quantum pos sum,breuis. Breuitatis quidem studio plerunq; minoris momenti quædam præterit data opera.

Breuitas.

Galeni libros, aliis etiam vti les esse, quàm medicis.

Iam ne quis existimet Galeni librorum lectionem ad solos pertinere medicos, aliarum verò ar tium,ac disciplinarū studiosis inutiles esse,quanq̄ ex iis,quæ hactenus exposui sparsim magna,& multiplex eorū vtilitas percipi queat,operæprecium tamen duxi me facturum,si id paulò copio- sius hic vno in loco declarem,& quæ par est adiiciam: id q̄ distinctè: nam in Catalogo librorum Galeni nostro,quē huic sermoni subiunximus,ea,quæ non ad solos spectare medicos ex eius scri ptis,sed alios,quoq; lectores diuersos,tum voluptatē, tum emolumentum aliquod ex iis capere posse iudicabam,asteriſco notaui,sine vlla distinctione,quæ, quibus potissimùm conueniat. Pri- mùm igitur,homines Græcæ linguæ studiosos,grammaticos,philologos,rhetores ad puritatem, delectū,& copiam vocabulorum,ad styli elegantiā,sententiarum q̄, & argumentorum vim plu- rimum his legendis iuuari posse,tum ex prædictis, tum re ipsa, vel me tacente, clarum est adeò,vt ne verbum quidē addere libeat: sicuti hoc etiam,dialecticæ, ac methodi cupidos, & demōstratio- num exempla (vnde maiorem plerunq; fructum,quam ex nudis præceptis cōsequimur) luculen tissima non aspernantes, thesaurum his in libris incomparabilem reperturos. Quòd,si quis non tam eruditionem,& vocabulorum,orationis q̄ vim in eo requirat,q̄ præsentem vtilitatem,& res ipsas sectetur: quid nam aliud iucundius,& vtilius sanitate,optarit? sine hac enim mediocri saltē, animi etiam,ingenii q̄ actiones pleræ q̄ non constant: & externa etiā bona sine hac gratiam om nem amittunt. At suam quisque sanitatem tueri melius poterit,si in illis interdum libris, quos hu ius argumenti Galenus scripsit,versetur,vt,qui de sanitate tuenda inscribuntur,& de alimentorū facultatibus,ac cibis,boni mali q̄ succi. Et hoc quidem,vt faciant, sui que aliquam habeant ratio- nem,& victu accuratiore vtantur, homines literarum studiosi, cùm minus exerceantur, magis, quàm cæteri,opus habent. Decet sanè physicum in primis, deinde philologum,& vnumquenq; doctum,& criticum virum, medicum doctum, & peritum,ab indocto,imperito que discernere.

Cuilibet lite- rato.

An non enim turpe fuerit,probè versatum in reliquis,quæ ad hominē minus attinent, de hoc solo non posse iudicium ferre? In nulla arte facilius latere,quis potest,q̄ ea, in qua maximo cum periculo impostura fit. Musicum cantu diiudicas,num bonus sit artifex,pictorem quoque ex suo opificio statim agnoscis: ac reliquarum artium singulos artifices, quales sint, deprehendis facile: de sola medica arte rectè iudicare nequit,qui eius omnino sit ignarus,quantumuis in reliquis pro bè versatus. At qui turpe est more vulgi,vel in hac parte aberrare illum,qui cæteris in rebus supe-

rior sit indoctis hominibus. Quamobrem, vel hoc nomine, si cuiusquã, Galeni maximè libri philosopho, philologo, & erudito cuiuis degustandi fuerint. Rationem certè valetudinis tuendę nullus frugi pater familias ignorare debet: exemplo sit nobis Cato, qui, quãuis iniquus esset sui temporis medicis, artem tamen ipsam vsurpabat diligenter.

Philologo.

Priuatim sanè philologi homines, qui vocabula magis, ceu vmbras rerum, quàm ipsas, captãt, & veluti venantur, οἱ ὀνοματοθῆραί οἱ πολυΐστορες, magnam nominũ syluam ex his libris hauriẽt, vt omne genus stirpium, ac simplicium medicamentorum, morborum, & humani corporis partium, & alia quædam medicæ artis, eius q3 partibus Chirurgicæ, ac Therapeuticæ, peculiaria: variæ autem cognitionis miscellaneam farraginem ex aphorismis, & aliis quibusdam: ita cõtinget, vt eruditione instructi multiplici, quouis in loco apud quosuis homines de qualibet re doctius, et elegantiùs vulgo hominum differendi materia eis non desit.

Philosopho.

Ad philosophiam venio, quæ non vmbras, vt vaga philologia, sed certis rerum, ac scientiarum circũscripta limitibus, res ipsas solùm, & illustria veritatis lumina sectatur. Huius partes ferè tres constituuntur: vtilissima, quæ mores, actiones, & studia vitæ priuatim, publice q3 informat: pulcherrima, quæ contemplatur naturam: diuinissima verò, quæ Deum, & res diuinas. Ad has verò omnes, vt ars medica in vniuersum, ita conditi in primis à Galeno libri, plurimum momenti conferunt. Is certè, qui morum, & affectuum animi, siue perturbationũ causas intelligit, &, q3 animi mores corporis temperaturam sequantur (quod argumentum ex professo tractauit) &, quę singularum animæ partium in hominis corpore sint instrumenta, quantum q3 secundum diuersa temperamenta varient: &, qui ex nimiis perturbationibus quanta oriantur secũdum naturam quoq3 mala, animaduertit: is & melius de his disserere, ac docere alios, & sibi sapere, ac ipsa vita, agendiq3 studiis, veram doctrinam, & virtutem præ se ferre poterit. Extant inter alios egregij duo, & ἠθικώτατοι huius authoris libri, De agnoscendis, & curandis animi affectibus, ac vitiis: vt taceam, quæ, quantæque ipsiusmet virtutes (præsertim, cum ambitionem, & auaritiam damnat) passim in eius scriptis, & oratione tanquam speculo eluceścant, quas ad imitationem sibi proponere, ceu perfectum, tanquam in homine, eo q3 gentili (multò certè, quàm in plurimis, qui Christiani existimantur, & quidem eximij, absolutius) exemplar, vnusquisque poterit.

Theologo.

Sed ad Theologiam fortè, nihil hoc studium facere, aliquis putabit, ex illorum numero pręsertim, qui nunquam eius quicquam degustarint. Atqui Theologi est, in primis Dei cognitionem omnibus inculcare. Deus autem, nisi ipse sine vllo secundum naturam medio aperire se velit, non nisi ex operibus suis cognosci potest, & magis quidẽ, aut minùs ex aliis, atq3 aliis: inter omnia autem homo excellit maximè, solus omnium, quæ sub sensum cadũt, ad Dei similitudinem factus, id q3 intelligibili magis, q3 sensibili sui parte, hoc est mente, & anima rõnis cõpote: sed hæc quoq3 cognosci, nisi actionibus eius animaduersis, earũ q3 instrumentis perueștigatis, non potest. Ergo, vt nos ipsos, vt animã, vt Deum noscamus, & agnitum colamus, iustis honoribus, veneremur, & pia religione metuamus, amemus, domiciliũ, hoc animæ ab eo constructum, vt mens sancta (quæ sola Deum capit, templum Dei optimum maximum sacrosanctum) inhabitaret, admirati, & mirabilem partium omnium structuram, proportionẽ, & artificiũ vniuersum, considerare oportet. In hac ipsa verò admiratione, qui copiosiùs, & eruditius omnia nostro Galeno inuestigarit, ante, & post ipsum inuenio neminem: in vniuersum dico, & circa plurimas, nobiliores q3 partes. nam, si quæ fortè non adeò magni momenti, ad hanc præsertim de opifice commẽtationem, præteriit, nostro demũ seculo à summis diligentia, doctrina q3 viris, Vesalio in primis, Fallopio, & Columbo inuenta, & addita arti, hi sanè propter hoc laudandi, ille verò reprehendendus minimè fuerit. Certè ex inspectione corporis nostri fabricæ, quæ & quanta architecti omnium patris, potentia, sapientia, atq3 bonitas sit, eluceścit. vnde proculdubio, si vel naturæ ductum sequamur, perfectissimum bonum ipsum esse, intelligimus: qui autem potentissimum non metuat, non reuereatur sapientissimum, non adoret iustissimum, nõ amet pulcherrimũ simul, ac benignissimum? Et, quoniam ex vera cognitione, actiones etiã rectæ emanant, quis non ad summi illius boni (quod tanti facit, vt id vnicum cæteris rebus omnibus, non componat dico, sed anteponat) imitationem sese comparet? In his autem duobus coniunctis, vt vera theologia, ita etiam recta hominis Christiani vita consistit, cognitione inquã, & actionibus (sicuti ars medica, & aliæ plurimæ in ratione, & experientia) in his quidem magis, quod ad homines, quibus cum versamur, attinet: in illa verò, ceu fundamento, cum firma persuasione, & fiducia coniuncto, tum magis, tum prius, quod ad Deũ. Actio enim hominibus vtilior est, animus verò Deo acceptior: ~~vt in arte medica vtilior est experientia, prior verò, & nobilior ratio.~~ Sed reuertor, vnde digressus sum. Ergo, si ad Dei cognitionẽ simul, & secundum eam actiones non politicas solùm, sed etiam meliores, & nostræ religioni cõgruentes, corporis nostri, eius q3 partium cognitio, ex Galeni libris potissimùm petẽda, vtilis est, ad theologiam profectò plurimum confert: quod ipse etiam Galenus, quãuis à nostra religione alienus, intellexit, sub finem librorum de vsu partium, ita scribens: Nam, si quis nulli sectæ addictus, libera sententia rerum considerationem inierit, conspicatus in tanta carnium, & humorum colluuie, tantã mentem habitare: conspicatus item, & cuiusuis animalis constructionem (omnia enim declarant opificis sapientiã) mentis, quæ homini (κατὰ τὸν ἄνθρωπον, alia lectio habet ὑρανὸν, id est, cœlo) ineśt, excellentiam intelliget: tum opus de partium vtilitate, quod priùs exiguum sibi

esse

esse videbatur, perfectissimæ theologiæ rerum principium cõstituet: quæ quidem theologia multò est maior, atq; præstantior tota medicina. Non igitur soli medico hi libri sunt vtiles, sed multò certè magis medico philosopho: qui totius naturæ scientiam studeat sibi comparare, eumq; oportet his potiùs sacris (quæ perspicua naturæ opera in omnibus animantibus explicant) quàm Eleusiniis, aut Samothraciis, nimis, quæ profitentur, obscurè docentibus, initiari. Hęc Galenus. Cuius itidem alia verba ad hunc locum maximè pertinentia, Græcè recitauimus suprà, vbi de ipsius pietate inter cęteras virtutes sermo fuit.

Physico. Verùm his, de quibus hactenus verba feci, scientiis ars medica, & Galeni cum primis libri, veluti per accidens, conducunt, & parcius: Physico autem philosopho, vt plurimùm, ita necessariò: cum ex naturali philosophia, ceu fonte quodam vberrimo, tum artes, cęq; plurimę, tum medica etiã profluat. Non verò solùm naturæ cognitio ad medicinã confert, principia, & axiomata ei suppeditans tanquam subiectæ sibi, & ὑπαλλήλῳ arti: sed vicissim etiã medicina, variarũ circa hominẽ rerũ tractatione, & exemplis, physicam illustrat, cum aliàs, tum in eo, q, cum tota circa hominem versetur, à quo ea, quæ aliis omnibus insunt, vel circa ea contingunt, secundum analogiã quandã ad hominem cõsiderantur: ignotiora enim semper ad id, quod notius est referri solent: itaq; multarum rerum cognitio ex posterioribus, vt, quę nobis, ac sensibus manifestiora sint, magis elucescit: vt animæ partium, seu facultatum ex ipsis actionibus: harũ verò ex instrumentis, quæ in corporibus nostris, eis sunt destinata, quæ per anatomen cognoscuntur. Anatome autẽ, & totius corporis, eius q;, tum intus, tum foris partiũ, & si physicæ philosophiæ opus est, & ab Aristotele primùm diligenter pertractata, à Physiologis tamen ferè deserta, solis exculta est medicis, & quidem diligentissimè omniũ à Galeno, à quo nullius sanè argumenti plures habemus libros, cęq; anatomici: in quo nõ solùm historiã simpliciter tradidit, vt in animaliũ historia Aristoteles: sed in aliis etiã libris vsum, & causas singulorũ adiecit, vt in libris de partibus animaliũ, eorum q; causis Aristoteles: à quo multa certè sunt ignorata, circa præcipuas etiam corporis nostri partes, & principum animæ facultatũ instrumenta. Galenus verò multa imperfectè, aut obscurè ab Aristotele dicta, expleuit, & explicauit: multa etiã falsò redarguit: vnde vniuersa etiã animæ, qua viuimus, sentimus, mouemur, natura, ac vires, multò planius, cęq; Aristotelis seculo, hodie cõstant. Plura de anatomes laudibus dicere possem, &, q eius cognitio mediocris omnibus expetẽda esset, ostendere: sed festino: nam aliis quoq; sui partibus res medica, physicã, vel perficit, vel illustrat: & plurima cum ea habet cõmunia non enim circa finem solùm totius physicæ cõmentationis, quæ in hominem desinit, à cuius naturæ circa corpus, & facultatum corpori, animæ q; communiũ, consideratione incipit medicus: sed singulorũ ferè partium, & librorũ physicæ philosophię exitus, ad medicam aliquam tractationem ingressum præbẽt, ita, vt vbiq; vbi physicus desinit, incipiat medicus.

1 Nempe primùm de elemẽtis physicus agit cõmunius: medicus verò sumptis ab eo principiis quibusdã, de elementis hominis duntaxat, eius naturam indagasse contẽtus, etiam si, vt diximus, quæ homini conueniunt, cęteris etiã pleriq; animalibus cõmunia sint, ita, vt, qui hominis historiam nouit, animaliũ historiam magna ex parte norit.

2 Deinde de iis qualitatibus, quæ primę dicuntur, & elementis primùm insunt, quibus q; omnes rerum naturaliũ mutationes adscribũtur, vt calidi, frigidi, humidi, & sicci actionibus, ac passionibus, tum physici docent, vt in quarto Meteororum malè inscripto Aristoteles, tum in libris de temperamentis, ac alibi Galenus.

3 Tertiò ad mista corpora transeunt, quæ ex elementis constant: quorũ prima sunt, inanimata, vt omne lapidum, metallorum q; genus: de quibus paucissima veteres physici, quod extet, tradiderũt: apud Galenũ verò, alios q; Græcos medicos, & nominũ copia est, & descriptiones, vires q; multorum sunt explicatæ: vnde sumpta occasione, nostro tempore, doctissimus vir. Ge. Agricola medicus

4 plenã eorum historiã physicè simul, medice q; conscripsit. Quartò, vniuersum stirpiũ genus sequitur: de quibus etsi Theophrasti libros habemus doctissimos, ad imitationẽ Aristotelis librorum de historia, & partibus animaliũ conditos: ij tamen ne intelligerentur quidẽ, nisi ex Dioscoride, Galeno, & paucis aliis, præcipuè medicis, veteribus Græcis, occasione sumpta recẽtiores, & ipsi duntaxat medici, Leonicenus, Fuchsius, Dodonęus, Matthiolus, Guilandinus, Dalechampius, Constantinus, obliteratã ferè penitus omnis stirpiũ generis cognitionem reuocassent: vsq; adeò, & philosophi physici, & omnes aliarũ artium professores cessant, solis verò medicis anatomica, metallica, phytica, & huiusmodi relinquunt: ita, vt periculũ sit, in tanta hominũ, tum negligentia, tum luxuria, totã ferè philosophiam ad solos peruenturã medicos: qui ab initio quidẽ physicis theorematis studeant, propter medicã artem, quæ ad rem familiarẽ eorum pleriq; necessaria est: multi verò iã prouecti, & acrioris ingenij, ex iis, quæ ferè necessariò didicerũt, altiùs ascendũt,

5 à gradibus, exemplis q; naturæ, ad virtutes, ad Deum. Quintò ad animalia peruenitur: quorũ historia in animã, ac corpus diuiditur. De anima autẽ, & diuersis eius facultatibus, naturalibus saltem, vitalibus, ac animalibus, multa multis in locis scribit Galenus, diligentissimè simul, doctissimè q;: maximè verò in libris de naturalibus facultatibus, de q; placitis Hippocratis, & Platonis. Corporis verò partiũ descriptiones exquisitissimas, & rationẽ omnem in Anatomicis, vt dictũ est, libris explicat. Singulorũ verò plurimorũ in diuersis generibus medicæ simul, & alimentariæ materiæ rationes, & nomina, in diuersis libris exprimit: ex quibus itidem, ac paucis aliorũ veterũ, vt Athenęi, Oppiani, & Plinij libris, nostro tempore medici prima occasione sumpta, rebus ipsis cognitis

cognitis ex eorum ſcriptis, integras animaliũ hiſtorias perfecerũt, vt nos in quadrupedum, auiũ, piſcium q3 hiſtoria, Auium verò, & Aquatilium Bellonius, Aquatilium duntaxat Rondeletius. Quòd ſi argumenta etiam illorum librorũ, qui phyſici minores vulgò apud Ariſtotelem dicunt (vt ſunt de ſenſu, & ſenſili, de memoria, reſpiratione, iuuẽtute, & ſenectute, lõgitudine, ac breuita te vitæ, deniq3 vita, & morte) ſpectes: de iiſdem ferè omnibus medici quoq3 pertractant, & multa ſanè melius, commodius q3 docent, q3 hactenus phyſici philoſophi. Itaq3 verè Melanchthon noſter: Ea doctrina, quæ vocatur phyſica (inquit) nuſquam extat, aut eruditiùs, aut vberiùs tradita, q3 in pleriſq3 Galeni libris. Porrò quãta medicinæ, & de natura philoſophiæ cognitio ſit, pulcherrimè Ariſtoteles in fine libri de reſpiratione his verbis explicat: Περὶ δὲ ὑγείας, καὶ νόσε, ὃ μόνοι ἐς ἰν ἰατρῦ, ἀλλὰ καὶ φυσικῦ, μέχρι τῦ τὰς αἰτίας εἰπεῖν, ἢ δὲ διαφέρεσι, καὶ ἢ διαφέροντα θεωρῦσιν, ὃ δεῖ λανθάνειν, ἐπεὶ ὅτι γε σύνορος ἡ πραγματεία μέχρι τινός ἐς ι, μαρτυρεῖ τὸ γινόμενον, τῶν τε γὰρ ἰατρῶν: ὅσοι κομψοί ἢ περίεργοι, λέγεσι τὰ περὶ φύσεως, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκεῖθεν ἀξιῦσι λαμβάνειν, καὶ τῶν περὶ φύσεος πραγματευθέντων οἱ χαριέσατοι σχεδὸν τελευτῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τὰς ἰατρικὰς. Leget igitur ex Galeni libris naturalis philoſophiæ candidatus, Phyſiologicos in primis omnes, vt qui de elementis, temperamentis, & naturalibus facultatibus tractant: tum omnẽ diſſectionis hiſtoriam, & de partium vſu, alios q3 ad corporis humani (quod medicinæ ſubiectum eſt) naturã pertinentes, quos ſingulatim in Catalogo librorũ Galeni enumerauimus. His addet etiam ex Pathologicis illos, quorum doctrina generalior eſt, vt, qui morborum, & ſymptomatum differẽtias explicant: & quicunq3 ſimplicium medicamentorum, alimẽtorum q3 materiam cõtinent. Nam, cum medicus infra phyſicum ſit, ſed proximè, ipſius eſt, quæ phyſicus κοινότερον, καὶ βραχύτερον protulit, μεριπώτερον, καὶ διεξοδικώτερον pertractare: &, quæ phyſicus ratione magis cõſiderarit, ipſe ad ſenſum magis trãsferat: &, quę ille generatim fortè de animalibus omnibus, aut pluribus, (cum aliàs, tum in morborũ, tum in remediorum genere) ipſe ad hominẽ contrahat. Deniq3 omnis ferè in medicina cauſarum redditio, phyſici non medici fuerit. Cauſa enim principium quoddam eſt. Principia verò quiſq3 à ſuperiore artifice deſumit. Sic autẽ ferè ad phyſicum ſe habet medicus, vt artes, & ſcientiæ omnes ad primam philoſophiam, ſeu veram dialecticam: quæ prima, & communia omnium principia, ac methodum veritatis oſtendit. Hæc inquam, & huiuſmodi, medicum oportebat à Phyſiologis mutuari: id quod (non dubito) paſſim feciſſet Galenus, ſi à phyſicis tradita reperiſſet. Quoniam verò Phyſiologia ne hodie quidem à quoquam eſt perfecta (etſi methodum, & ſumma capita optimè oſtenderit Ariſtoteles) coactus eſt ipſe aggredi: id quod ei adeò feliciter ceſſit (ſicut aliis etiam poſtea medicinæ authoribus in aliis libris) vt cõtrà, q3 fieri debebat, plura nunc habeant philoſophi naturales, quæ ex medicorũ libris addiſcant, & ſibi ſumãt, q3 ex ipſorum libris medici. Cum ergò ad phyſicam tantopere conducat medicina noſtra, adeo q3 per omnia ei cognata, coniuncta q3 ſit: eędem ferè laudes, quæ totius phyſicæ ſunt, de ipſa quoq3 poterunt prædicari: nam, vt phyſici ſubiectum eſt mundus maior, & res in eo naturales omnes: ita medici mundus minor. nihil autem in illo reperias, ſiue rerum, ſiue affectionum, & actionum, cui non aliquid in homine reſpondeat. Sed phyſicæ philoſophiæ laudes, atq3 præſtantiã, tum per ſe, tum ad theologiam, & hethicam quantùm conferat, alias q3 vtilitates, multi decantarunt, & inter alia etiam Gemuſęus noſter in ſua præfatione in Græca Galeni opera Baſileæ edita: quamobrem nos ea relinquimus. Sed ſatis copioſè, & fortè nimiùm, ad quas alias ſcientias ex Galeni librorum lectione, extra medicã artẽ, vtilitas aliqua peruenire poſſit, hactenus expoſui. Hoc duntaxat addendum, medicinæ ſtudioſis, omnia ferè, & integra eius ſcripta eſſe legenda, id q3 ſemel, & iterum, aut etiam pluries iis, qui ingenio tardi, vel memoria infirmi ſunt: cæteris nec omnia, ſed illa duntaxat, quæ in primis vtilia ſibi fore partim ipſi animaduerterint, partim nos iam diximus: nec integra, ſi ociį ſatis nõ ſuppetat, ſed partes aliquas. facilè autem ex capitum diſtinctione cum argumentis, erit deligere, & indicum cõmoditates ſequi. Licebit, & Compendiis vti, vt Lacunæ, aut aliorum. Sed nunc tandem finem faciã, vbi pauca priùs de eximiis Galeni noſtri laudibus, vera q3 eius gloria addidero. Miretur autẽ aliquis, q9 viuus adhuc, in patria ſimul, & foris, apud ſummos, & infimos ad tantam, vt merebatur exiſtimationem, & pulcherrimum humanæ gloriæ faſtigium peruenerit (quantũ ex iis, quæ hactenus diximus, nec libet repetere, liquidò apparet: id q3 eò magis, quod ipſe ab omni ambitione alienus eſſet: & plurimi, tum medici, tum philoſophi, æmuli eius gloriæ inſidiarentur: qui etiam, vt contemptum eius apud populum promouerent, varia ei cognomina tribuebant: modo enim λογίατρον appellabant, eam, qua valebat eloquentia, ei inuidentes, modò παραδοξολόγον, & παραδοξοποιὸν, quæ duo tamen ad laudem etiã trahi poſſunt (q9 & dicẽdo, & opere medico plurimùm à vulgo medicorum differret, multa q3 eis παράδοξα, id eſt præter omnium eorum opinionem, ſed felici ſemper euentu, tum diceret, tum faceret) interdum deluſorem ſeu deriſorem, aliàs diuinatorem ſeu vatem vocabant. Sed nihil iſti effecerunt, vt neq3 hodie efficiunt quicquam Galenomaſtiges diuerſi, inter quos coryphęi hodie ſunt, qui Theophraſtum Paracelſum quendam (qui noſtra memoria innumeros libros in re medica, philoſophia, & theologia conſcripſit, ſummus, vt audio, chemiſta, magus, necyomantiæ, & geomantiæ interpres, & c.) tantùm non adorant, Galenum autem, & Hippocratem, eorum q3 ſectatores non ſolùm reprehendunt, ceu rerum multarum, optimarum q3 ignaros, ſed etiam conuiciis

eiis proſcindunt,& nebulones,impoſtores,latrones,ac homicidas appellant: quos ſuis coloribus depingendos relinquo aliis: quoniam hic locus non ſinit me eſſe prolixiorem. Sed nihil agunt in felices illi optimarum artium contemptores,& promotores illicitarum: qui quoniam dæmones, vt olim Druidæ,vel vt ipſi aiunt, defunctorum hominum manes habent præceptores, & futura quædam ex illis diſcunt,& remedia quædam exquiſita habent,chemicis præſertim rationibus arcanis præparata(in quibus nõ negarim aliqua bona, & eximia eſſe,ſed validiſſima ferè omnia, ita vt abuſus plerunque non abſq; vitæ periculo contingat)quamuis artis ipſius, ac methodi rationalis prorſus ſint ignari,& validiſſimis remediis ſæpe peſſimè abutãtur,in magno apud multos etiã principes viros ſunt precio. Nunq; tñ illi efficient,quod dicere cœperam,vt vera, ſolida q; metho dus artis,Hippocratis tẽpore,& à Galeno perfecta,euertantur. Manebit ſua Galeno gloria (rumpantur,vt ilia Codro)eo q; magis,q; omnes eius libri,qui reperiuntur,eo quo primũ conditi ſunt ab ipſo ſermone,per innumera exemplaria diffuſi,per vniuerſam Europam legantur: iidem q; in Latinam linguã veriùs,purius q; translati,ad decem millia, & multò amplius fortè exemplarium intra annos circiter triginta excuſis,nuſquam non venales ſint obuij. Cur enim nõ perpetuis laudibus ille veheretur,qui ad multam vſq; ſenectutem profeſſus medicinam, nullum vnquam neq; curando,neq; præſagiendo(ſemper eadem de eiſdem aſſerens) calumniæ locum præbuit? in quã tamen celeberrimos quoſdam medicos incidiſſe nouimus. Porrò quoniam diuitiæ quoq;,ſiue à maioribus acceptæ(licet obſtante vulgari dicto,~~quo diues,aut iniquus,~~ aut iniqui hæres prædicatur)ſiue propria virtute acquiſitæ,ad gloriæ,honoris q; partẽ accedunt, non eſt hoc loco omittendum, Galenum ipſum diuitias ſibi non defuiſſe fateri: & patrem quoq; ex eo, quòd liberaliſſimè omnia ſuppeditauit,& regiæ vrbis Pergami architectus fuit, diuitiis abundaſſe non eſſe dubitandum: alio tamen in loco Galenus(ſub finem libri de cuiuſq; animi peccatorum notitia, atque medela)diuitem ſe eſſe(modeſtia fortè quadam,aut comparatione illorum,qui Romæ,tum temporis diuites vocabantur) negare videtur. In patria quoq; ſua honeſtiſſimum locum, & quidem in ſenatu ſibi contigiſſe,eodem volumine teſtatur.

M. Antonini,Imperatoris illius philoſophi,teſtimonium ſanè præclarũ de Galeno retulimus ſuprà. Medici certe omnes,qui Romæ habitabant (ſi immũdorum fęcem, de quibus dictum eſt, exceperis)& in oppidis vicinis,familiaritatem eius,& ex doctrina fructum, vehementer expetebant: de q; omnibus,quæ rarius,aut præter opinionem(vt ſunt,vel abſurda, vel admiranda quædam) incidiſſent,cum eo communicare,eius q; iudicium,& conſilium,q; libentiſſimè audire ſolebant. Sed & procul ab eo,totis q; regionibus remoti, conſilia eius per literas requirebant. Itaq; ex Iberia, Celtica, Aſia, Thracia,aliis q; locis frequentes ad ipſum literæ perferebantur: tanta eius nominis celebritas erat. In conuiuio illo celebratiſſimo, quod Athenęus Dipnoſophiſtarum titulo deſcripſit,& quo Laurentius quidam Romanus doctiſſimos quosq; ex omni ſcientiarum genere excipiebat(omitto philoſophos,iuriſcõſultos,poetas,rhetores,grammaticos) tres medici aderant,Galenus,Rufinus Nicaenſis,& Daphnus Epheſius,qui & medicus veluti ſacer habebatur,& Academicus excellens. Sed Daphni,& Rufini,præter hæc nomina,nihil opinor ſupereſt: Galeni verò ſcripta optima,& maxima quæ q;: adeò ne nominatiſſimi quidẽ eiuſdem ætatis medici,vel aliqua ex parte cum eo comparari potuerunt. Cęterum,vt à ſuæ ætatis hominibus, & qui cum eo viuo vixerunt,honeſtiſſima retulit ſuæ præſtantiæ teſtimonia: ita & à poſteris, qui medicinæ ſtudia propagarunt,quamuis barbaris exiſtimatis, pulcherrimis prædicatur elogiis: ab Auicenna quidem, eo quod ſuprà recitauimus: Auerrois autem (quinto Colliget, capite de punicis granis) Galenum ita celebrat, vt experientia præcellentem prædicet: ac veridicum in primis, vt cui comparari non poſſit alius,ni forſan is,inquit,qui clamat quidem,ſed quid clamat,non percipit ſatis,Auicennam(vt videtur)notans. Alibi quoq; Galenum, cum diuino Hippocrate primũ in arte facit. Sed nunc tandem ſimplici narratione tantum iter emenſi,figamus pedem hîc,contenti hactenus ea dixiſſe: quæ quidem ſiue ſingula perſequi,ſiue etiam vniuerſa, oratione illuſtrare conetur aliquis,infinitum ſanè fecerit. Quiſquis autem vberius omnia cognoſcere cupit, ipſos Galeni libros legat: illos præſertim,quos de præcognitione ad Epigenem ſcripſit: & de noſcendis,curandis q; animi vitiis,& affectibus: & de libris propriis. His clauſulæ loco ſubiiciatur Magni medici epigramma,quod in Epigrammatum Græcorum Anthologio reperitur.

Epilogus.

ΜΑΓΝΟΥ ΙΑΤΡΟΥ, ΕΙΣ ΕΙΚΟΝΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἦν χρόνος, ἡνίκα γαῖα βροὺς διὰ σεῖο Γαλυνὲ
Δὲχνυτο, καὶ θνητὸς, ἔτρεφε δ' ἀθανάτες:
Χήρευεν δ' ἐ μέλαθρα πολυκλάυτε Αχέροντος,
ἁ ζ̃ παιονίῃ χειρὶ βιαζόμενα.

IOANNES BAPTISTA MONTANVS
PHYSICVS VERONENSIS
LVCAE ANTONIO IVNTAE S.

DEliberas, constabit ilico ne aliud quidem Auicennam ipsum, reliquos´que Arabas omnes concepisse: poterunt´que contumaces, contentiosi´que illi homines tandem resipiscere, recognoscereq; omnium theorematum ordinem, quotcunque in medica facultate considerantur, à Galeno, tanq; à fonte, emanare. Quod tu tamen à me postea requiris, eum tibi ordinem instituí, id ego haud ita facile præstare possum: multa enim sunt, quæ me ab huiusmodi prouincia deterrent: nam tantus librorum numerus, tam´que varia materia est, vt singuli recenseri, atque in certas classes vix redigi queant: presertim cum eorum non nulli sint penè (vt ita loquar) ἀσύστατοι, qui, cum ad medicinam parum, aut nihil attineant, sed ad dialecticam potius, aut philosophiam, vel similem quampiam scientiam, certam in hac facultate sedem´ nullibi admittent: sunt, & alij, in quibus ex tota arte quidpiam in vnum veluti compendium colligitur, vt nulli parti recte accommodari possint, qui totius imaginem referunt. Quod si me statim illi ordini addixerim, quem ipse Galenus, vel in fine artis paruæ, vel in libello ad id priuatim dicato conscripsit, adhuc longe magis implicabor, cuius implicationis ratio à me inferius declarabitur. Neq; ad tot difficultates parum momenti afferunt peruersi horum temporum mores: vbi enim maiores nostri aliquid quotidie excogitabant, in medium´q; afferebant, quod artem augeret, ornaret, explicaret, nunc scriptores isti, qui passim, & vbique scaturiunt, nihil aliud edunt, quàm meras cum viuentium, tum mortuorum calumnias, tanto detrahendi ardore, vt facile deprehendantur, ob id tantum scribendi studio detineri, quo gloriam sibi ex alieno comparent opprobrio. Audis Luca Antoni, quæ me rationes hactenus suspenderint, ancipitem´que reddiderint. Videris tu tamen totam in me spem huius noui ordinis collocasse, quereris´q; magnam hanc prouinciam tuam mea solum cunctatione remorari, te à plurimis eruditis viris iamdudum frustratum esse, qui se id munus prestituros pollicíti, ad hunc vsq; diem distulerunt: cogis ergo me in hoc certamen descendere, et obtrectatorum iudicio subijci. Parum profecto grati animi erga virum de me optime meritum fuerim, nimis´que in re magna audenda meticulosus, si qua causa detineri possum, quin amico tam anxie petenti satisfaciam, & publicæ vtilitati propterea desim, quia difficile sit adesse: conabor igitur reddere, si non quæ, vel tu exposcis, vel ego desiderauerim, saltem quæcunque potero, vt simul & ingrati, & timidi nomen effugiam. Quod si contigerit, vt à dictis meis sumpta occasione eruditus aliquis, vel contradicendi studio, vel veritatis amore accensus, alium ipse meliorem ordinem tradat, erit is mihi saltem laboris mei fructus non iniucundus, vbi cognouero me autore studia inquirendi excitata, verum´q; tandem ordinem disputando cõpertum esse. Quoniam igitur in re non omnibus exposita, & quæ in se multas habet difficultates, iudiciorum diuersitatem non defuturam intelligo, ac propterea plurimos cõtra me exorituros, qui seriem aliter disponendam opinentur, placuit prius, q; librorum ordinem in censum certas´q; classes redigerem, ex ipsiusmet Galeni medullis, placitis´q; priuatis viã, rationem´q; explicare, qua is ordo à me institutus niteretur. Hinc igitur sumpto initio dicimus, Artem, vel nouam constituí, vel constitutam doceri: constituitur resolutione, quę fit à notione finis: constituta docetur, vel componendo, quæ per resolutionem inuenta sunt, vel proposita definitione per multiplicem eius sectionem progrediendo. Docet quidem, & qui constituit: cur enim non doceat, qui, quomodo ars inueniatur, ostendit? altior tamen est ille doctrinę modus, qui´q; à felici aliquo ingenio, & ab ineunti ætate in disciplinis exercitato legitime intelligatur: propterea omnes antiqui philosophi, ac medici, Aristoteles´q; precipue, qui prę cęteris in docendo, ordinem maxime affectasse videtur, ab eo docendi genere abstinuere. Galenus autem, cum ad suam vsq; ętatem medicinę artem incertam, male´que sibi constantem conspicaretur, facturum se operępretium iudicauit, si à notione finis singula quæq; vsq; ad elementa resoluendo, artis inuentionem certissime demonstraret: atq; ita totam quidem artem in libro de constitutione medicinę breuissime inuentam tradidit: eius vero partes, tum quę ad seruandam sanitatẽ, tum quę ad morbos tollendos attinent, in libris περὶ ὑγιεινῶν, & in Therapeutica methodo explicuit. Neq; tamen à me intelligi velim Platonem, Aristotelem, & reliquos antiquos in aliquo problemate declarando resolutorium ordinem minime recepisse: tantum affir-

mo neminem eorum totam quãpiam diſciplinam docendam propoſuiſſe, vt à notione finis per reſolutionem procederent, immo contra à principijs exordiendo, ad vltima, quę primo conceperant, doctrinæ terminum ſtatuunt: qui quidem ordo quantũ dignitate à reſolutorio derelinquitur, tanto docendi copia, & facilitate reliquis præſtat: quemadmodum diffinitiuus ijs, quæ diſcuntur, tenaci memoria firmandis omnium commodiſſimus eſt. Cum vero Galenus totam artem alibi diffinitiuo ordine, alibi reſolutorio tradiderit, ſit´que in vtroque loco ſpeculatio potius Iſagogica, quàm exactæ diſciplinæ, videbatur tanto medico dignum, vt alicubi hanc ipſam artem integram, membratim´que diſtinctam, ac demonſtratam nobis relinqueret: quod cum nullibi ſeorſum fecerit (omnes enim libros ſuos, ſicut ipſe teſtatur, vel amicorum, vel ſui ipſius memoriæ exercitationiſq; gratia conſcripſit, nihil vltra in ſingulis quærens, niſi vt cauſæ ſatisfaceret, qua ad ſcribendum compellebatur) decreuit, quod priuatim in aliquo non tradiderat, id ex omnibus ſimul conficere: ac propterea de ordine librorum ſuorum compendiolum edidit, & in fine paruæ artis oſtendit, qua ſerie eoſdem libros legi oporteret: vbi manifeſtiſſime apparet compoſitiuum ordinem cogitaſſe, tanc̃ ad exquiſitam diſciplinam tradendam omnium commodiſſimum. Atq; hac ego occaſione Auicennam commotum crediderim, virum inter Arabas omnes acerrimi ingenij, vt omnia Galeni in medica arte monumenta ſparſim in varijs libris diſſeminata, in vnum veluti corpus redigeret, eodem´que compoſitiuo ordine opus illud ſuum canonum appellatum, quinq; magnis libris diſtinctum compilaret: cui ſi vltimam manum impoſuiſſet (neq; enim impoſuit morte præuentus) fœlicioriq; lingua pro rei dignitate elocutus eſſet, haberemus fortaſſe, quem non Galeni tantum interpretem, ſed exornatorem quoq; vocitaremus. Verum, dum ille multa hinc inde diſperſa in certas, proprias´q; ſedes colligit, & ſeriatim diſponit, ordini tantum intẽtus, diligentiori rerum conſideratione tantiſper omiſſa, donec iam diſpoſita recenſeret, non potuit quædam etiam ſimul parum idonea non congerere, & ordinem in non nullis confundere: cui propterea non debemus, ſicuti paſſim fieri video, tanta iracundia ſuccenſere: quin potius, vbi peccauerit, benigne emendandus eſt, in reliquis ſumma laude celebrandus: nam ei proculdubio in hac facultate plus vita debet, quàm alij nemini, qui poſt Galenum profecerit. Vtrum vero & ipſe Auicenna compoſitiuum ordinem, illum inquam, qui à reſolutorio proficiſcitur, exquiſite ſeruauerit, an inceperit quidem, in non paucis vero declinauerit, non eſt hic diſcutiendi locus. Illius potius ratio reddenda eſt, quod à multis animaduertendum auguror, cur ego eundem omnino ordinem non ſeruauerim, quem Galenus ipſe tradiderit: abſurdum enim videtur aliter alicuius libros diſponere, quàm ipſe diſponendos ſtatuerit: nouerint igitur, quibus id curę eſt, me iſtud quoque quam maxime quæſiuiſſe, totis´que viribus enixum eſſe, vt minime à Galeni ordine diſcederem, illudq; fideliſſime effectum, vbicunq; apte fieri potuit: verum multis in locis ambiguitas non leuis ſuboriebatur, cum Galenus ſibi ipſi diſſidere videretur, aliter alibi nõ nullos libros diſponenti, vt facile patet ijs, qui libellum de ordine librorum ſuorum perlegerint, & quod in calce paruæ artis adijcitur, præterea talis non nunquàm occurrit ordo, qui videatur Galenico ordini, & conſilio cõtradicere: vt quandoq; ſuſpicari coactus fuerim, vel illos codices perquàm mendoſos haberi, vel Galeno tanquàm catalogum deſcribenti magis cordi fuiſſe librorum ſuorum numerum recenſere, & veluti in actus referre, q̃ via, ratione q̃, tam ſibi recte intellecta ſeriem contexere, qua libros ſuos legi oporteret: eſt etiam vitio, negligentia´que temporum liber ille adeo mutilatus, vt nec, ſi maxime velis, Galeni ordinem aſſequi poſſis. His ego rationibus perſuaſus cęteris conſilijs illud præſtare iudicaui, ſi me ad Galeni ipſius methodum tanc̃ certiorem, ſtabiliorem´que verterem, quam præcipue in libro de conſtitutione artis oſtendit, in cuius fundamentis nixus tutiſſime ædificarem: & ad eam regulam ſingula quæque metirer, ita rem à principio auſpicatus. Qui medicinæ artem via, & ratione ſint inuenturi, id primo profecto intelligent, vt conſilio ſuo corpus humanum quam maxime ſanum conſeruent: vbi vero ſanitas euentu aliquo, vel adhuc in receſſu ſit, vel iam exacte receſſerit, eodem conſilio prouideat, vt, & quod futurum incommodi eſt, omni id conatu arceat: factum vero, amoliatur, & corrigat: conſtat autem nihil horum conſulto fieri poſſe, niſi noſcamus, & quibus rebus ſanitas, dum integra eſt, conſeruari debeat: &, dum abit, abiuerit´ue, reuocetur, aut reparetur: at fieri omnino nequit, vt res, quæ id facere poſſint, vel inueniamus, vel inuentas congrue metiamur, niſi corporis humani naturam exactiſſime cognouerimus: tunc autem exactiſſime cognoſcemus, cum, ex quibus, & quo´nam pacto confletur, quot, quales´ue habeat partes, facultates, functiones´que diſtincte, didicerimus. Porrò, cum ſciamus corpus humanum à qualitatibus primis alterari, generari, & corrumpi, idem quoque ſcimus ex primis elementis omnium generabilium ſubſtãtiarum communibus confectum eſſe. Ergo artem medicinæ componendo ab his primis, ſicut & prima ſunt, auſpicari oportet. Primo igitur propoſitus nobis liber eſt De elementis: quæ vbi per qualitatum alterationem commiſta fuerint, ſtatim inde pro certis alterationum gradibus certæ emergunt temperaturæ: congrue igitur ſubſequentur libri De temperaturis. Quoniam vero peractis hominum temperamentis proximi ſunt humores (illa enim confeſtim, vel ſanguinis, vel alterius bilis, vel pituitæ dominium, vel ęqualitas omnium ſubſequitur) proinde commode libros ſubſtituimus, qui de humoribus potiſſime pertractant: nullos autem tales ex ijs, quę Galeni extant, deprehendimus præter commentarios in Hippocratem De natura humana, & libellum qui inſcribitur De melancholia, c̃uis enim in libro De natura humana videatur propoſitum de elemẽtis agere, nihil tamẽ ibi magis, q̃ humores,

conſi-

conſiderantur,quos Hippocratis corporis humani proxima elementa eſſe voluit.Cum vero in hoc libro tres parui libelli etiam ante Galeni ætatem complicari, conſcribiq; conſueuerint, primus De natura humana : ſecundus ſine titulo quidem , ſed qui ad therapeuticen attineat : tertius De victu ſanorum : ſintque ij libelli ſubiecto longe diſſimiles, quos neque autor , vt Galenus ipſe teſtatur, neque poſteriorum iudicium , ſed auaritia coniunxit, alioqui longo interuallo ſeparandos: Ego malui rei naturam,quàm peruerſam conſuetudinem,imitari,ne à me propoſitus ordo confunderetur. Primum igitur librum De natura humana in hac ſede ſtatuendum iudicauimus: reliquos duos ſuo quemque loco inferius diſponemus. Commiſtis elementis , peractis temperaturis , & humorum æqualitate,vel exceſſu,ſtatim emergunt temperamentorum gradus,ſtructurę modus,bona,vel mala habitudo : ſubſtituantur igitur libelli, De optima corporis ſtructura, De bona habitudine: & ita didicerimus,ex quibus primo,& quonam pacto corpus humanũ conflatum ſit,quod primo nobis fuerat propoſitum. Qm̃ vero idem corpus partes habet, quot,qualesue ſint illę, perquiri oportet. At quædam earum ſimilares ſunt, vt oſſa, nerui,venæ: quædam inſtrumentales,vt pes, manus, caput: inſtrumentales autẽ,cum ex ſimilaribus conſtent cognoſci nequeũt,niſi ſimilares præcognoſcantur: ergo ſimilarium partium conſideratio (nam & minus compoſitæ ſunt) ſeriatim ſubſtituetur. Primus itaque liber erit De oſſibus ad introducendos , ſecundus De neruorum ſectione , tertius De venarum,arteriarumq; diſſectione: cui materiæ propinquitate ſubnectetur quæſtio contra Eraſiſtratum , An ſanguis in arterijs contineatur: deinde à ſimilaribus ad diſſimilaria quoque accedendo proxime ſequetur liber De aggreſſibus anatomicis: cui ſuggeretur De ueteri ſectione libellus,& alius De inſtrumento odoratus. Omnium itaq; membrorum ſubſtantia, & ſitu conſideratis ſupereſt, vt vſus quoque declaretur : deinde ſingulorum actiones, quæ ad illum vſum diriguntur: quibus facultates neceſſario copulantur . Ergo tria hæc ita diſponentur, vt primo De vſu partium, ſecundo De facultatibus animæ, tertio De functionibus pertractetur: atque ita libri ſeriatim procedent,De vſu partium libri xvij, De vſu reſpirationis: cui continuitate materiæ ſubnectetur, De cauſis reſpirationis,De vſu pulſuũ,De ſubſtantia facultatum animæ, De Dogmatibus Hippocratis,& Platonis, De facultatibus naturalibus, De motibus muſculorum, De motu thoracis,& pulmonis: quibus vltimo addetur, Quòd animi mores corporis ſtructuram ſequantur.Quamuis autem ſpeculatio De ſemine, & De fœtuum formatione,tãquàm de ſimplicibus, præcedere debuiſſet,nihilo minus videtur hic ordo docendi commodior , ſi cognita prius membrorum natura, quę ad generandum,excernendumque ſemen ſunt neceſſaria, & quæ fœtum ſuſcipere,formareque poſſint, deinde ad ſeminis,fœtumque tractatum progrederemur: ſubſtituentur igitur libri De ſemine, De fœtuum formatione, An omnes animalis partes fiant ſimul, An animal ſit in vtero. Cæterum corporis humani natura exquiſite cognita, reliquum nobis eſt, qui medicinæ artem conſtituimus,viam, rationemque indagare, qua idem in ſanitate ſeruemus : at hoc ipſum integre expletur in ſex libris, qui De tuenda ſanitate inſcribuntur.Quia tamen ibi corpora alterari docentur ob varias aeris qualitates, cibum & potum, ſomnum & vigilias, inanitionem & repletionem, motum & quietem, & ob animi affectus: atq; de motu quidem & quiete,ſomno & vigilia,inanitione & repletione in eodem libro ſatis copioſe explicetur: de aere autem,cibo & potu,& animi affectibus exẽpli potius gratia, quàm ex propoſito agatur: ideo ne ad conſeruandæ ſanitatis artem,materiæ, qua id efficitur,rudes accedamus, in hoc quoque genere ita aciem inſtruximus , vt præcederet liber Hippo.De locis, aere, & aqua , quem Galenus De habitationibus , aquis , temporibus , & regionibus inſcribi maluit: ſperauique hactenus me tibi ſuper eo diuina Galeni commentaria traditurum , ſed ab amico id pollicente fruſtratus ſum: deinde reliqui De alimentis, De cibis boni,& mali ſucci, Commentaria in librum Polybi de victu ſanorum,De ptiſana, De attenuãte victu, De exercitio parue pilę, De vitijs animi, & eorum remedijs, De conſuetudine liber ambiguus . Quibus tanquàm ſacris initiati tandem ad diuinam illam tuendę ſanitatis Methodum accedemus : cui ſubnectemus quæſtionem, Ars tuẽdæ ſanitatis ad medicum ne attineat, an ad gymnaſticum: quibus omnibus recte perſpectis compotes erimus non tuendæ tantum ſanitatis, ſed etiam preſeruandę, ſi quãdo forte labi incipiat. Poſtremum erat,vt formulam inueniremus,qua ſanitatem iam deperditam reuocare poſſemus.Eſt autem deperdita ſanitas cum corporis functiones vitio aliquo intrinſeco impediuntur: is affectus ægritudo appellatur: functionis læſio,ſymptoma vel accidens. Vtrunque quàm fieri poteſt exactiſſime,eſt pernoſcendum,ſi modo rectam medicationem intendimus: pernoſcemus,ſi cauſas eorum omnes didicerimus . Cum vero cognitio noſtra à ſenſibus oriatur , non poſſumus niſi ſignis quibuſdam apparentibus ad illas cauſas penetrare : ſigna autem cum indicare rem poſſint , vel præteritam,vel præſentem, vel futuram: quæ præſentem, & futuram indicant, medici maxime inquirunt, illaque diagnoſtica, hęc prognoſtica græce appellant. At quam plurimis antiquorum ęgritudines penè innumerabiles viſæ ſunt, & propterea memoratu difficillimæ,Galenus rei ſubſtantiam ſubtiliſſime diuidendo , numerum non omnium tantum ægritudinum , ſed ſymptomatum quoque ſub certam methodum, & rationis regulam duxit , vel mediocre ingenium diſcurrendo facile intelligeret, neque plura eſſe poſſe, neque pauciora: hic igitur Sex illos diuinos libros,tanq; anteſignanos,ſeriatim ponẽdos cenſui,quorum primi de differentijs,& cauſis morborum agunt, poſtremi ſymptomatum ſimili modo differentias, & cauſas oſtendunt: q̃uis.n.in curationibus per ſigna ad ægritudinum notitiam perducamur,& hoc itinere ſigna morbis pręcedant,ordo tamen doctri-

næ poſtulat, vt prius morborum numerum, ſubſtantiamq; noſcamus: deinde ad ſigna differentias eorum, motionesque declarantia progrediamur. Subnectentur deinde libri De differentijs febriū, De inęquali temperatura, De tabe, De comate, De tremore, conuulſione, ſaltu, & rigore, De difficultate anhelitus, De plenitudine, De tumoribus præter naturam, De temporibus, quæ in morbo ſunt, De totius morbi temporibus, De typo, Aduerſus eos, qui de typo ſcripſerunt, vel de periodis, De cauſis procatarcticis, De cauſis coniunctis, ſi haberi poteſt, hactenus enim deſideratur. His ego Commentaria in primum, tertium, & ſextum librum epidemiarum ſubnectenda iudicaui, maxima enim eius commentationis pars dimiſſa curatione circa ęgritudinum, ſymptomatumq; hiſtorias, & cauſas occupatur. Sequitur ex ordine paulo ante propoſito conſideratio de ſignis, quorum inueniendorū methodus pulcherrima traditur in ſex libris De locis affectis: iure igit proxime ſubnectentur: deinde ſeriatim quæcunque ad ſigna, tam diagnoſtica, quàm prognoſtica attinere videntur: vtraque enim in ſingulis voluminibus ita permiſta ſunt, vt haud facile ſeparari queant: ſequentur igitur primo liber De pulſibus ad introducendos: deinde libri, De pulſuum differentijs, De dignotione, De cauſis, De prænotione: ſingulæque harum ſpeculationum quatuor priuatis libris explicantur, vnde ſedecim omnes efficiuntur: deinde liber De vrinis, qui licet Galeni non ſit, haud importune tamen ſub hoc ordine ſtatuitur: poſtea libri De criſi: quibus materiæ congruitate, alij De diebus criticis ſupponentur: tum Commentaria in libros Hippocratis De prædictione, & Alia in libros eiuſdem De prænotione: vltimo libelli duo, alter De præuiſione, quę fit in ſomnis, alter De prænotione inſcriptus. Supereſt poſtrema, quæ in arte medica pars maxima habetur, facultas, inquam, curandarum ægritudinum. Vtitur hæc tribus potiſſimum inſtrumentis, Diæta, Pharmacia, Chirurgia. Modi omnes, quibus recte ijs tribus vtamur inſtrumentis, in Therapeuticis libris doctiſſime, diffuſiſſimeque explicantur. Trium igitur inſtrumentorum notitia nobis prius comparanda eſt, antequàm ad vtendi modum accedamus. Ac De dięta quidem (dico quo ad eius materiam) copioſiſſime diſputatum eſt in his omnibus libris, qui ad tuendam ſanitatem attinent: vſus vero eiuſdem morbis accommodatus in Therapeuticis explicabitur. Spectant etiam ad Therapeuticos libros Commentaria in Hippocratis de diæta in morbis acutis, cum ibi vtendi methodus, & curationes tradantur. Circa pharmaciam occurrunt primo libri xj aurei De ſimplici medicina: quorum quinque priores non nulli hinc ſeparandos putarunt, & libris de Temperaturis proxime ſubnectendos: ego tamen nolui corpus ita ab ipſo autore compoſitum membratim diſcerpere, cum præſertim, quæ ibi conſiderantur, huic loco non temere accommodari poſſint. His rite ſupponetur libellus De facultate purgantium medicinarum. Poſtea reliqua volumina, in quibus compoſita ex ſimplicibus medicamenta explicantur, ſeriatim ſubſtituentur, De theriaca ad Piſonem, De theriaca ad Pamphilianum, De antidotis: quibus ſatius eſt duos magnos libros ſubnectere, alterum De compoſitione medicinarum ſecundum loca, alterum De compoſitione medicinarum ſecundum genera: licet enim in vtroque multa tradantur, quæ ad Therapeuticam ſpectare videantur, potiſſima tamen eorum pars in recenſendis, æſtimandisque compoſitis medicamentis occupatur. Circa chirurgiam nihil extat aliud præter libellum De hirudinibus, reuulſione, & cucurbitulis, & tres De venæ ſectione libri, primus contra Eraſiſtratum, ſecundus contra Eraſiſtrateos Romæ degentes, tertius qui inſcribitur Methodus De venæ ſectione, qui poſſet etiam inter therapeuticos numerari: nam, quæ in chirurgia ad curandi artem, & therapeuticam methodum attinent, inferius locabuntur. His omnibus recte cognitis vnum iam ad integram totius artis peritiam ſupererat: vbi enim corporis humani naturam exacte nouerimus, quibusque rebus ſeruatur, aut lædatur, curque, & quot modis in contrariam ſanitati diſpoſitionem labatur, quibusq; notis ſingula quęq; nocumenta, non pręſentia tantū, ſed futura quoq; deprehenduntur, quę deniq;, qualiaque ſint inſtrumenta, quibus ſanitatem, vel ſeruare, vel reparare poſſimus, profecto id vnum reliquum erit, vt viam, rationemque inueniamus, qua paratis inſtrumentis, vbi opus fuerit, prudentiſſime, & commodiſſime vtamur: eam autem Galenus in quatuordecim libris Methodi therapeuticæ, non tantum copioſiſſime explicuit, ſed etiam primus excogitauit: vt prorſus ſit admirandum eundem hominem ſimul, & artem inueniſſe, & abſolutiſſimam reliquiſſe. Methodum hanc magnam parua ſequetur ad Glauconem inſcripta, in qua per compendia traduntur, quæcunque in maiori ſunt demonſtrata: poſtea libellus inſcriptus Quos, & quando purgare oporteat, deinde Cōmentaria in libros Hippocr. de ratione victus in morbis acutis, quibus ſubnectemus duos De remedijs facile parandis tractatus: quorum alter ſine inſcriptione, & principio, cum ad Galeni doctrinam, phraſimque loquendi proxime accedat, pro legitimo recipi poteſt: alter, qui ad Solonem inſcribitur, me iudice ſpurius eſt: cum in eo tamen quàm plurima lectione digna obſeruentur, non reijciendum putaui: his ſubiungitur Conſilium pro puero epileptico, & alius libellus De incantatione, & amuletis. Sunt alij duo libri apud Græcos, qui Galeno adſcribuntur, alter De oculis, alter De renum affectibus: in quorum vtroq; non ea tātum, quæ ad curationem attinent, ſed etiā quæcunq; conſiderari in ſua cuiuſque materia ſolent, diffuſe explicantur: horum ego neutrum Galeni eſſe puto: &, quāuis librum De curatione oculorum à ſe ſcriptum quartodecimo therapeuticę methodi Galenus affirmet, non is tamē ordo doctrinę, aut ea dicendi phraſis in hoc ipſo, qui extat, agnoſcitur, vt propterea ſitne Galeni, aliqua mihi ſuſpicio ſuboriatur: vtroſq; tñ reliquis proxime poſitis ſubnectēdos iudicaui, cum inde nihilo peior doctrina futura ſit. His ſubiungi poteſt tertius

liber

liber De natura humana, cuius supra mentionem fecimus. Supersunt tres alij tractatus therapeutici ad chirurgicam partem attinentes, quorum Vnus κατ' ἰητρεῖον inscriptus pro introducendis est, vt Galenus affirmat, Secũdus de fracturis, Tertius de articulis: omnes cum copiosissimi vtilissimiq; Galeni cõmentationibus. Atq; hic iam librorum omnium Galeni, qui hoc euo in medica arte extant, prẽter Isagogicos finis statuendus esset, nisi Aphorismi superessent: qui cum non nullis placere videam, vt potius inter Isagogicos connumerentur, q̃ illi rudia tironum ingenia suis breuissime collectis sententijs prẽparare, & tanq̃ dedolare possint: ego contra opinor Tironum animos, tam cõcisis, tam alte petitis, tamq; intellectu difficilibus monumentis, vel frustrari, vel desperare, vel confundi. Frustrantur, qui profatorum causas ignorantes, dicta, tanq̃ picæ, ediscunt: desperant, qui in causis indagandis, ob tirocinium deficiunt: confunduntur, qui pertinaciter scrutantur, quod ob ruditatẽ assequi nequeunt: vix enim aliquem inueniri posse arbitror, tam diuini ingenij, tamq; alte indolis adolescentem, qui adhuc in primo medicæ artis limine constitutus assequatur ea, quæ in intimis penetralibus longa demonstratione concluſa sunt. Licetq; Galenus in commento causas earum sententiarum plerunq; assignet, id tamen concise admodum facit, semperq; ad alios libros lectorem mittit, vbi priuatim res, de qua ambigitur, demonstratur: vt necesse sit eos libros prælegisse, qui Hippocratis, Galeniq; mentem recte assequi voluerit. At, qui prius præmisso ordine libros Galeni perlegerit, omnia deinceps in Aphorismis tradita facile intelliget, & intellecta facillime ediscet, summaq; voluptate, quæ alibi immenso labore didicerit, vno intuitu memoria recolet, & tanq̃ abeuntia reuocabit. Ergo aphorismi postrema acie, tanquàm triarij milites locabuntur. Quibus vltimo loco addetur disputatio contra Lycum, Quòd nihil delinquitur ab Hippocrate in Aphorismo, cuius initium, Qui crescunt. Sunt vero, & alij quidam libri partim ex Arabia, partim ex Græcia delati non Spurij tantum, sed etiam magna ex parte superuacui: quoniam in eis vel nihil tractatur, quod ad artem medicam spectet: vel, si tractatur, totum illud à legitimis libris decerptum est, vt ibi frustra repetatur, quod alibi copiose explicatum meminimus: ne tamen & illos (varij enim gustus hominum sunt) omissos aliqui conquerantur, voluimus eos omnes separatim in vnum corpus colligere, vt scirent, qui id curæ haberent, & facile inuenire, quod quærerent, & inuentum simul cognoscere non esse inter Galeni monumenta connumerandum. Eo igitur ordine, qui inde haberi potest, ita statuentur, De historia philosophorum, Mathematica, De partibus artis medicinæ, De dynamidijs (credo περὶ τῶν δυνάμεων inscribi oportere) De spermate liber vnus, De natura, & ordine cuiusque corporis, Anatomia parua, De compagine membrorum, De voce, & anhelitu, De iuuamentis membrorum, De motibus liquidis, De dissolutione continua, De bonitate aquæ, De vinis, De simplicibus medicinis ad Paternianum, De viribus centaureæ, De cathartics, De mulierum morbis, Liber secretorum, De experimentis, Curatio melancholiæ Aetij ex Rufo, De curatione Ictericiæ, De curatione lapidis. Neque hic ego necessarium puto rationem reddendam esse, cur statim in principio totius operis Isagogicos libros extra ordinem Methodi collocauerim, haud enim ab re fit, vt in magna arte præcedant quædam, veluti præludia, &, vt Greci loquuntur, progymnasmata, in quibus primo Tirones exerceantur, ne, si ad altiora documenta omnino rudes accesserint, ingenij calor elidatur, ac, tanquàm nimio alimento, suffocentur. Eos tamen Isagogicos tantum libros reliquis omnibus præposuimus, qui ad totam artem introducunt: sicut, qui soli parti attinent, primos in ea parte statuimus: veluti in anatomicis libellis, de ossibus, de neruis, arteriarumq; sectione prima sede locauimus: in materia de pulsibus introductorium prætulimus, cuius commentationes in tertio de causis pulsuum explicantur. Cum enim introductorij libri (vt Galenus affirmat) adolescentibus propterea scribantur, vt dimissa altiori speculatione tantisper empirice exerceantur, donec exercitatis dubitationes suboriantur, atque inde ad causas indagandas excitentur, præstabat, opinor, medicis futuris Isagogica, quæ ad totam artem spectant, proponenda, qualis maxime Ars parua est: vbi vero iam ad partes artis difficiliores aeceſſissent, in ijs quoque partibus Isagogica præferre, in quibus simili modo exerceri possint: docetq; id maxime Galenus in Anatomicis, vbi prius adolescentes in ossium sectione exercendos admonet, deinde ad secretiora eius partis penetralia proficisci. Illud quoque aduertendum, me inter Isagogica quædam connumerasse, quæ nihil quidem ad artem spectant, sunt tamen scitu non inutilia: cum alioqui commodiorem locum non haberem, vbi illa inculcarem, quæ nullo pacto præteriri debebant. Sunt præterea, quæ Galeni quidem non esse scimus, sicut liber est, qui Introductio ad medicinam inscribitur: ea tamen rei commoditate persuasi, minime reijcienda iudicauimus. Ante igitur libros omnes seriatim locatos Introductorij hoc modo extra aciem disponentur, Oratio suasoria ab bonas artes, quę non ad Galenum nostrum Niconis architecti, sed ad aliũ Menodoti filium refertur: Quod idem sit optimus medicus, & philosophus, De sophismatibus in dictione contingentibus, Quòd qualitates sint incorporeæ, De libris propijs, De ordine librorum suorum, De sectis, De optima secta, De optima doctrina, Subfiguratio empirica, De constitutione artis medendi, Medicæ diffinitiones, Introductorius medicorum, Quomodo morbum simulantes sint deprehendendi, Ars parua. Atque ita, quæcunque nostra ætate Galeni, vel legitima, vel attributa reperiuntur, hoc ordine legenda arbitramur.

Sequitur altera Montani Epistola ad Lectorem, quæ fuerat in secunda editione impressa.

IOANNES BAPTISTA MONTANVS
PHYSICVS VERONENSIS
LECTORI S.

CVM varij ſint in diſcẽdo modi, ad quos magis aut minus pro varijs ingenijs, humanum genus inclinat, quod etiã ſicut reliqua penè omnia arcana naturæ, in ſuis metaphyſicorum libris optime deprehendit Ariſtoteles, duos tamen præcipuos in cõi vſu verſari obſeruauimus: Alter, qui ex præceptis, plurimarum que ſententiarum collectione progreſſus longo vſu, et exercitatione imaginem quandam ſcientiæ parit: Alter ſublimius ſe attollẽs, nihil nõ ex propriis principijs certa via, ac ratione, vel intelligit, vel admittit, vterq; ad vitæ commoda neceſſarius. Primus humilis quidẽ, ſed non aliter addiſcent, quibus Muſæ parum arriſerint: Secundus cœleſtis ille in ſplẽdidiſſimis lucis penetralibus abditus, & reconditus, aiuinis ingeniis reſeruatur: vnde illuſtres, ſacriq; efficiantur heroes, nulli ſubinde mortalitati obnoxij. Quos ambos in medica arte Galeni, tãta prudentia excogitauerunt, tãtaq; erga humanũ genus charitate tradiderũt Iuntæ fratres, vt dubiũ reliquerint, Galenó ne magis auctori artis, an ipſis debere profiteamur. Nam præterquàm quod Galenus tot libros tã late, ac diffusè ſcripſerit, vt vix integra ætas ſufficiat ad legendũ, nullo ẽt ordine eoſdem congeſſit: ſine quo non ſcientiæ tantũ, & artes, ſed nec natura quidem conſtare põt, vt in libris de cœlo, et mũdo vere prodidit Ariſtoteles. Quæ omnia ita eſſe, veluti dico, recte animaduertẽtes plurimi illuſtres tàm Græci, q̃; Arabes, nihil ex doctrina Galeni immutãtes (q̃ certe immutari non põt) compendiũ librorum faciẽtes, reiectis, q̃ ſuperuacua videbantur, atq; ordinẽ docendi adhibentes ex alienis proprios cõfecerunt: inter quos inſigniores ſunt apud græcos quidẽ Oribaſius, apud Arabas vero Auicẽna. At nuperrime Thomas Iunta ſimul cũ fratre apud latinos noſtros nouũ iter ingreſſus, ſeruata propria Galeni eloquẽtia, proprio ſtilo, ac diuini ſermonis idea, ne uerbo quidẽ immutato, niſi quod mẽdoſum videbatur, certo tantũ ordine ſingulos libros diſpoſuit, ordine, inquã, qui ab ipſa artis natura originẽ ducit. Siquis.n. medicam artẽ nondum exiſtentẽ, vel inuenire, vel tradere velit, alium ordinẽ ne imaginari quidẽ poſſet, qui vtrunq; perficeret: nam, qui illã librorum ſeriẽ recte reſoluerit, artẽ inueniet: qui cõpoſuerit, docebit, & tradet: ordine igitur cõpoſitiuo Iuntæ libros Galeni diſpoſuerũt, quoniã ars non inueniẽda erat, ſed docẽda. Quantũ vero ad cõpendium attinet (aliquis.n. obijceret ordinẽ quidem adiectum, nõ tamen breuitatem) dicimus eũ, qui certa via, ac ratione ad finẽ ſcientiæ, vel artis accedit, ſibi ſatis cõpendium facere: ſcit.n. ratione, ac Methodo directus in tota aliqua ſerie librorum, quantũuis prolixa, ac moroſa, dũmodo certo, & naturali cõſtet ordine, vnde ſibi ſit incipiendũ, quæ in progreſſu omittenda, aut perlegenda: idẽ ẽt diſtinguit, quæ in illis libris ad doctrinã attineant, quæ ad ornatum, quæ ad falſas aliquas opiniones refellẽdas: atq; ita nihil eſſe põt in optimo docẽdi ordine prolixum: nã, qui eum ordinẽ recte intelligit, cum methodũ habeat, cõpendium neceſſario habet: quid.n. tandem aliud methodus eſt, q̃; breuiſſima ad diſcendũ via? Atq; ita, quo ad ordinẽ, et cõpendium in Galeno à Iuntis noſtris, vbi doctũ, ſtudioſumq; ingeniũ nacti fuerint, exquiſitiſſime ſatisfactum arbitror. Sed, quoniã rara ſunt hmõi ingenia, ideo alio quoq; itinere progrediendũ erat, vt Galeni doctrina breuis, cõpendioſaq; redderetur, nõ quidẽ ex ordine, aut methodo, ſed ex præceptis, ſniarũq; collectione, ne rudioris, obtuſioriſq; ingenij hoïes ab hac arte prorſus ꝓhiberẽtur, immo vtcunq;, et ipſi inter doctos haberi poſſent. Ergo Iuntæ optimi sũmo ſtudio effecerũt, vt nihil in Galeno ſit, quantũuis minimi ſenſus, quin ilico ex copioſiſſimo indice facillime inueniatur: vt, qui præceptorũ, ſentẽtiarũq; colligẽdarũ ſtudio detinẽtur, ſine aliquo ferè labore, aut induſtria uotus ſuis exactiſſime ſatisfaciãt. Nõ.n. index ille lucidiſſimus ab hoïe, utcũq; cõtigerat, mercede cõducto, ut ferè fieri cõſueuit cõfectus eſt, ſed ab illuſtri, et eruditiſſimo medico Antonio Muſa Braſauolo Ferrarienſi, qui ſibi ipſi primũ, et ad vsũ propriũ, tã inſignẽ nauauit laborẽ: poſtea, ut audio, amicorũ precibus exoratꝰ noluit medicorũ rẽpublicã tãta carere utilitate. Igitur Iuntarum beneficio habebunt ſtudioſi ad Galeni doctrinam oẽs vtiles aditus patefactos. Sed, cũ multi Galeni libri nr̃a ætate deſiderẽtur, neq; in hoc ẽt Iuntarũ induſtria defecit: data eſt.n. diligẽtiſſime opera, adiecto nõ modico ſumptu, amicorũq; p̃ſidijs, vt, ſi qui vſquã forte laterẽt, excuterẽtur: ac, quid hic quoq; profecerint, ipſa res indicabit: adde q̃tum codicũ caſtigatiõi cõtulerint, q̃tũq; fuerint aſſecuti medico inſigni, et eruditiſſimo Auguſtino Gadaldino ꝓcurãte, atq; ubiq; lynceis oculis aſſiſtẽte, ut facile affirmare poſſim Galeni lectionẽ nunq̃ hactenus tã cãdidã, tãq; oĩbus numeris expolitã in publicũ ꝓdiuiſſe. Quantũ vero ad ordinẽ meũ in libris Galeni legẽdis attinet, quẽ pridẽ priori Iuntarũ impreſſioni præpoſuerã, quãuis, ſi nunc à me cõſcribendus eſſet, magis erudite, (vt puto) cõſcriberetur, forte etiã non nulla in meliorem formã redigerentur, quod ẽt in hac noua editione factũ eſſet, ſi per ociũ licuiſſet, quod nunquã, ne tantillũ quidem mihi cõceditur, modo in publicis lectionibus, modo in cõſultationibus, inuiſendiſq; ægris, mõ in cura familiari plus, quàm credi poſſit, diſtricto, nõ tamen me illius vtcunq; præpoſiti ordinis prorſus pœnitet, præcipue cũ neminẽ hactenus viderim, qui ediderit meliorẽ, etſi non nulli, qui ẽt inter eruditiſſimos habẽtur, omni ſtudio tẽtauerint, atq; nõ minus me culpare conati fuerint, nõ quidem in toto ordine, nã id ne ſomniare quidem poſſent, ſed quod in librorũ catalogo nõ nullos omiſerim: quodq; hic, aut ille potius eſſet præponendus, aut poſtponẽdus Galeni ẽt auctoritatẽ cõtra me obiectantes: vt in libris de medicamentorũ cõpõne, quos therapeuticis præpoſui, oĩno ex ipſa Galeni mente poſtponẽdos. Sed in reprehenſione, ꝙ in catalogo quoſdã libros omiſerim, inepte ſunt curioſi: dum.n. claſſes, certosq; conſtituebam ordines, ad materiã potius eram intentus, quàm ad numerum: nã ſi, exẽpli gratia, ad claſſem ſignorũ dicebã dirigendos eſſe libros de locis affectis, de criſi, prognoſtica, & hmõi, libellumq; aliquem ſub hoc ordine omittebã, à ſcopo tamen non aberrabã: cum conſiliũ eſſet docere, qui libri in quã claſſem eſſent redigendi, & non enumerare. Quod vero præpoſuerim, aut contra poſtpoſuerim, quos alij, vel poſtponendos, vel præponendos cenſebant, hãc varietatem pariunt varij concipiendi ordinis intellectus: quibus ego diſtincte reſponderem, ſi diſtinctæ calumniæ præponerentur: nam, quantum ad libros de cõpoſitione medicamentorum attinet, dicimus in illis plurima doceri, quæ ad artem componendi in vniuerſum ſpectant, non referendo compoſitionem ad aliquam determinatam ægritudinem: & contra, plurima etiam tradi ad certos morbos relata: atque ita, cum hi libri præponuntur, intentionem haberi ad ea, quæ in vniuerſum docentur: cum poſtponuntur, intendi ad ea, quæ certas reſpiciunt ægritudines: ſine igitur multo diſpendio therapeuticis præponi, aut poſtponi poſſe. Sed, cum videam epiſtolam, quam breuiſſimam ob temporis anguſtiam cogitaueram, in nimiam excreſcere longitudinem, hic finem ſcribendi faciam.

INDEX
LIBRORVM OMNIVM GALENI QVI IN HIS VOLVMINIBVS CONTINENTVR.

ISAGOGICI LIBRI

GALENI Oratio Suaſoria ad Artes, à Ludouico Beliſario medico Mutinenſi latinitate donata. folio. 2
Siquis Optimus Medicus eſt, eundem eſſe Philoſophum liber, eodem interprete. 6
De Sophiſmatis in Verbo contingentibus liber, ab Horatio Limano translatus. 7
An Qualitates Incorporeæ ſint, eodem interprete, nunc accurate recognitus. 8
De Propriis Libris, ab Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs latinitate donatus, & nuperrime ab Auguſtino Gadaldino plurimis in locis ad veterum græcorum exemplarium fidem emendatus. 10
De Ordine Librorum ſuorum, ab Ioanne Fichardo latinus olim factus, nunc autem aliquot in locis ab Auguſtino Gadaldino expurgatus. 14
De Sectis ad eos, qui introducuntur, à Ludouico Beliſario in latinum ſermonem conuerſus, & cum græcis codicibus accurate, nunc collatus. 15
De Optima Secta liber, Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete, ex quarta eiuſdem recognitione. 19
De Optimo Docendi genere, Eraſmo Roterodamo interprete, aliquot in locis emendatus. 30
De Subfiguratione Empirica, incerto interprete. 31
Fragmentum quoddam exiguum, quod Galeno aſcribitur, cuius titulus eſt, Sermo aduerſus Empiricos medicos, Auguſtino Gadaldino interprete. 35
De Conſtitutione Artis Medicæ liber, à Victore Trincauellio conuerſus, & ab eodem recognitus. 35
Definitiones medicæ, qui liber à Bartholomęo Syluanio fuit traductus, atque ex codicum veterum collatione plurimis in locis auctus, denuo vero vetuſtis codicibus gręcis collatis, accurate emendatus. 43
Introductio ſeu Medicus. Hic liber ab Ioanne Andernaco latinus olim factus eſt, poſtea ex græci exemplaris collatione eſt non nullis in locis expurgatus. 50
Quo modo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, Ioanne Fichardo Francofordiano interprete. 61
Ars Medicinalis, Nicolao Leoniceno interprete, denuo ad gręcorum veterum exemplarium fidem ab Auguſtino Gadaldino aliquot in locis emendata. 61

PRIMÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Elementis ſecundum Hippocratem libri duo, à Victore Trincauelio translatus, & ab eodem recognitus. folio. 2
De Tẽperamẽtis libri tres, Thoma Linacro Anglo interprete, multis in locis emẽdati. 10
In Primum Hippocratis librum de Natura humana commentarius, à Victore Trincauellio translatus, & ab eodem recognitus. 25
De Atra bile liber, Bartholomæo Syluanio Salonenſi interprete, recognitus. 34
De Optima corporis conſtitutione libellus, Ferdinando Balamio Siculo interprete, denuo ad fidem codicum græcorum emendatus. 37

De Bona

De Bona habitudine libellus, Ferdinando Balamio interprete, emendatus. 39
De Ossibus liber, Ferdinãdo Balamio interprete, quàm pluribus in locis ab Augustino Gadaldino expurgatus. 39
De Musculorum dissectione liber, ab Augustino Gadaldino versus, & ab eodem exquisite recognitus. Græce desideratur. 44
De Neruorum dissectione liber, ab eodem Augustino Gadaldino translatus, & nunc recognitus. mutilus græce legitur. 53
De Venarum, Arteriarum q; dissectione liber, ab Antonio Fortolõ Ioserienſi latinitate donatus, & post Andreæ Vesalij Bruxellensis castigationes, plerisque in locis ab Augustino Gadaldino ad exemplarium græcorum fidem emendatus. 55
An Sanguis in arteriis natura contineatur liber, à Iulio Martiano Rota conuersus, & ab eodem recognitus. 60
De Anatomicis administrationibus libri nouẽ, ab Ioanne Andernaco olim latinitate donati, & post diligentissimas Andreæ Vesalij Bruxellensis, & aliorum quoque castigationes, ad græcorum exemplarium fidem aliquot in locis denuo expurgati. 63
De Vocalium instrumentorum dissectione fragmentũ, ab Augustino Gadaldino translatum. Græce desideratur in impressis codicibus. 106
De Vuluæ dissectione liber, ab Ioanne Bernardo Feliciano translatus. 108
De Instrõ odoratus liber, Ludouico Belisario medico Mutinẽsi iterprete, recognit⁹. 110
De Vsu partium libri XVII, Nicolao Rhegino Calabro interprete, nunc ab Augustino Gadaldino plerisque in locis, mendis expurgati. 113
De Vtilitate respirationis liber, Iano Cornario medico interprete, nunc recognitus. 223
De Causis respirationis libellus, ex duobus fortasse, quos Galenus cõposuit, excerptus. eodem Iano Cornario interprete. 226
De Vsu Pulsuum, Thoma Linacro interprete. 227
De Substantia Facultatum naturaliũ fragmentũ, Bartholomæo Syluanio interprete. 230
Breuis Denotatio dogmatum Hippocratis ex sermone XCIX Ioannis Stobæi, Conrado Gessnero Tigurino medico interprete. 231
De Hippocratis, & Platonis decretis libri nouẽ, Ioanne Bernardo Feliciano interprete, nunc demum ab Alexandro Iustiniano Chio medico ad vetustorum exemplarium græcorum fidem accuratissime castigati. 231
Fragmentum ex quatuor commentariis, quos Galenus inscripserat, De iis quæ medice dicta sunt in Platonis Timæo, ab Augustino Gadaldino translatum. Gręce in impressis codicibus desideratur. 286
De Naturalibus facultatibus libri tres, Thoma Linacro interprete, aliquibus in locis expurgati. 290
De Motu Musculorum libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, nunc recogniti. 308
De Motu Thoracis, & Pulmonis, fragmentũ fortasse eorum trium librorũ, quos Gal. de hac re cõposuit: quod ex antiqua tantũ translatione legitur: nã gręce nõ habetur. 316
Quòd animi mores corporis tẽperaturã sequantur, liber à Iunio Paulo Crasso Patauino interpretatus, & ab eodem antiquorũ exemplariũ ope diligentissime recognitus. 317
De Fœtuum formatione liber, Ioanne Bernardo Feliciano interprete, ex antiquissimi exemplaris collatione emendatus. 322
An Omnes particulæ animalis, quod in vtero est, fiant simul, Nicolao Rhegino interprete. Græcum exemplar non habetur. 326
An Aĩal sit id, qđ in vtero ẽ, Horatio Limano ĩterprete, nũc plerisq; ĩ locis expurgat⁹. 326
De Semine libri duo, ab Ioanne Bernardo Feliciano interpretati, & nunc ex veterum exemplarium collatione recogniti. 328
De Septimestri partu, eodem Ioanne Bernardo interprete. 340

Secundæ

SECVNDÆ CLASSIS LIBRI.

HIPPOCRATIS De Aere, Aquis, & Locis liber, Iano Cornario interprete, nunc primum ad antiquissimi exemplaris fidem pluribus in locis ab Augustino Gadaldino emendatus. In quo alia etiam libri dispositio, partim ex eodem vetusto codice grę co, partim ex coniectura, indicatur. folio. 2

GALENI De Alimentorum Facultatibus libri tres, Martino Gregorio interprete, ad exemplarium græcorum fidem ab Augustino Gadaldino, non paucis in locis ad exemplarium Græcorum veritatem, expurgati. 7

De Succorum Bonitate, & Vitio liber, à Iulio Alexandrino medico Tridentino olim translatus, et diligenter nunc recognitus. 33

In librum de Salubri Diæta commentarius, Hermano Cruserio Campensi interprete, nuper recognitus. 39

De Attenuante Diæta liber, Martino Gregorio interprete. 43

De Ptissana liber, ab Hieronymo Donzellino in latinum versus. 46

De Paruæ Pilæ Exercitio liber, Valerio Centannio Vicentino interprete recognitus. 48

De Cognoscendis, curádis q; animi morbis, quas perturbationes latini appellant liber, Bernardino Donato Veronensi interprete. 50

De Cuiusq; animi peccatorum notitia, atque medela libellus, à Iunio Paulo Crasso Patauino & translatus, & ab eo diligenter etiam recognitus. 56

De Consuetudine liber, ab Augustino Gadaldino ad verbum ferè latine expressus. 60

De Sanitate Tuenda libri sex, Thoma Linacro Anglo interprete, ad antiquorum exemplarium Græcorum fidem aliquot in locis ab Augustino Gadaldino emendati. 62

Ars Tuẽdę Sanitatis, num ad medicinalẽ artẽ spectet, an ad exercitatoriã, ad Thrasybulũ liber, à Iunio Paulo Crasso Patauino & cõuersus: & diligẽtissime nũc recognitus. 101

TERTIÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Differentiis, & Causis Morborum, Symptomatum q; libri sex: quorum duo priores à Nicolao Leoniceno, quatuor posteriores à Thoma Linacro olim sunt versi, & nunc denuo ab Augustino Gadaldino, ad gręcorum exemplarium fidẽ aliquot in locis emendati. folio. 2

De Differẽtiis Febriũ libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, accuratius emendati. 30

De Inęquali Intemperie liber, Thoma Linacro interprete. 43

De Marasmo, seu Marcore liber, Augustino Gadaldino interprete. 45

De Comate ex Hippocratis sententia libellus ab Augustino Gadaldino translatus, & multis in locis emendatus. 48

De Palpitatione, Tremore, Rigore, & Conuulsione liber, Ioãne Guinterio Andernaco interprete, denuo aliquot in locis castigatus. 51

De Difficultate Respirationis libri tres, Iano Cornario interprete, ab Augustino Gadaldino aliquot in locis expurgati. 56

De Plenitudine liber Victore Trincauellio interprete. 76

De Tumoribus præter Naturam liber, ab Horatio Limano conuersus. 82

De Morborum Temporibus liber, Ioanne Andernaco interprete, denuo aliquibus in locis emendatus. 85

De Totius Morbi Temporibus liber, eodem interprete, aliquot in locis correctus. 86

De Typis liber, ab Augustino Gadaldino antiquorum exemplarium græcorum, & veteris translationis ope, translatus. 90

Ad eos, qui de Typis scripserũt, vel de Circuitib⁹ liber, Victore Trincauellio ĩterprete. 91

De Causis Procatarcticis liber, Nicolao Rhegio Calabro ĩterprete. gręce desideratur. 95

In

In Primũ Hippocratis de Morbis Vulgaribus librũ Cõmẽtarij tres, Hermãno Cruſerio Campenſi interprete, pluribus in locis ab Auguſtino Gadaldino nuper emendati. 100
In Tertium Hippocratis librum de Morbis Vulgaribus Commentarij tres, eodem Cruſerio interprete, non paucis in locis ab Auguſtino Gadaldino expurgati. 127
In Sextum Hippocratis librum de Morbis Vulgaribus, Commentarij ſex, Iun. Paulo Craſſo Patauino interprete, ex quarta interpretis recognitione. 152

QVARTÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI de Locis affectis Libri ſex, Gulielmo Copo Baſilienſi interprete. folio. 2
De Pulſibus ad Tirones Liber, Hermanno Cruſerio Campenſi interprete. 43
De Differentiis pulſuum Libri quatuor, eodem interprete. 46
De Dignotione pulſuum Libri quatuor, eodem interprete. 70
De Cauſis pulſuum Libri quatuor, eodem interprete. 86
De Præcognitione ex pulſibus, eodem interprete. 104
SYNOPSIS Librorum ſuorum Sexdecim, de Pulſibus, cuius ipſe meminit in fine Artis medicinalis, & in libro de Propriis libris Capite quinto: nuperrime ab Auguſtino Gadaldino translata græce impreſſa non habetur. cxxiij.
De Vrinis liber, Ioſepho Struthio Polono interprete. 122
De Criſibus libri tres, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete. 125
De Diebus decretoriis libri tres, Ioanne Andernaco interprete. 145
In primũ Prorrheticorũ librum cõmentarij tres, Ioanne Vaſeo Meldenſi interprete. 160
In Prognoſtica Hippocratis commentarij tres, Laurentio Laurentiano Florentino interprete. 189
De Præſagiis ex inſomniis ſumendis Libellus, Auguſtino Gadaldino interprete. 213
De Præcognitione liber Iul. Martiano Rota interprete. 213

Totam hanc Claſſem quàmplurimis in locis denuo expurgauit Auguſtinus Gadaldinus, adhibitis etiam multis emendatiſſimis codicibus græcis manuſcriptis.

QVINTÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Simplicium medicamentorum Facultatibus libri vndecim, Theodorico Gerardo Gaudano interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino ad veterum græcorum exemplarium fidem non paucis in locis repurgati. folio. 2
De Subſtitutis medicinis liber, Iul. Martiano Rota interprete. 84
De Purgantium Medicamentorum Facultate, eodem interprete. 86
Quos purgare conueniat, quibus Medicamentis, & quo Tempore, eodem interprete. 88
De Theriaca ad Piſonem liber, eodem interprete. 89
De Vſu Theriacæ ad Pamphilianum liber, eodem interprete. 98
De Antidotis libri duo, eodem interprete. 99

Omnes hos ſex libros, idem Iul. Martianus Rota accuratius denuo ante obitum recognouit.

De Compoſitione Medicamentorum ſecundum Locos libri decem, Iano Cornario medico interprete, rurſus poſt Nicolai Machelli medici Mutinenſis recognitionem, aliquot in locis emendati. 121
De Compoſitione Medicamentorum per Genera libri ſeptem, Ioanne Andernaco interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino non nullis in locis ad græcorum veterum exemplarium fidem emendati. 209
De Ponderibus, & Mẽſuris Galeno aſcriptus liber, Auguſtino Gadaldino interprete. 235

Sextæ

SEXTÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Hirudinibus, Reuulsione, Cucurbitula, cutis Concisione, siue Scarificatione, Ferdinando Balamio Siculo interprete. folio. 2

ORIBASII De Cucurbitulis, Scarificatione, Hirudinibus, Deriuatione, & Reuulsione sermo ex septimo, & octauo Medicinalium collectionum ad Iulianum Imperatorem libro, Augustino Gadaldino Mutinensi interprete. 3

De Venæ sectione aduersus Erasistratũ liber, Iosepho Tectãdro Cracouiẽsi interprete. 5

De Venæ sectione aduersus Erasistratęos, qui Romæ degebant, eodem Iosepho Tectandro interprete. 9

De Curandi ratione per sanguinis missionem liber, Theodorico Gaudano interprete. 19

Hos libros omnes multis in locis emendauit Augustinus Gadaldinus ad vetustissimorum exemplarium græcorum veritatem.

SEPTIMÆ CLASSIS LIBRI.

GALENI De Medendi Methodo libri xiiij, Thoma Linacro interprete, denuo ab Augustino Gadaldino nõ nullis ĩ locis ad grẽcorũ exẽplariũ fidẽ nuper emẽdati. fol. 2

De Arte Curatiua ad Glauconem libri duo, Nicolao Leoniceno interprete: ab Augusti no Gadaldino ad fidem antiquorum græcorum codicum aliquot in locis castigati. 94

Post hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus est, Quos, & Quando, & Quibus medicamentis purgare conueniat. qui est in Quinta Classe, pagina lxxxviij. qui liber est cap. xxiij. libri septimi Oribasii ad Iulianum Imperatorem.

In librum Hippocratis de Victus ratione in morbis acutis commentarij quatuor, Ioanne Vassẽo Meldensi interprete, ab Augustino Gadaldino plerisq; in locis ad græcam veritatem emendati. 108

DE DIÆTA Hippocratis in morbis acutis, nunc primum ab Augustino Gadaldino translatus. Hic liber in tribus, quos habuimus codicibus græcis manuscriptis, (neq; enim adhuc impressus græce est) admodum corruptus legitur: ita vt quandoq; vel nullo modo, vel vix sensus elici possit. Eius autem mentio fit (si tamen is ille est) à Galeno in libro de proprijs libris quarto, & sexto capite. cliij

De Remedijs paratu facilibus liber, ab Huberto Barlando Philiatrio olim translatus, & multis in locis postea emendatus. 153

De Remedijs paratu facilibus ad Solonem, Spurius, à Iun. Paulo Crasso conuersus, & nuperrime ab eodem recognitus. 161

Liber tertius de Remedijs paratu facilibus, Spurius, Jun. Crasso ĩterprete, recognitus. 169

Documentum de Puero Epileptico, Nicolao Leonico Thomęo interprete. 175

In Librum secundum de Natura humana, Victore Trincauellio interprete. 181

De Incãtatione, Adiuratione, & Suspẽsione liber, Gal. falso ascript⁹. grẽce nõ habetur. 181

De Oculis, Spurius, Demetrio Græco interprete, à variis mendis expurgatus. græcum exemplar desideratur. 182

De Renum affectuum dignotione, atque medela, Christophoro Heyl interprete, Spurius recognitus. 191

In librum Hippocratis, de Officina medici, seu de iis, quæ in medicatrina fiunt, cõmentarij tres, Vido Vidio Florentino interprete. 197

In librum Hippocratis de Fracturis commentarij tres, eodem interprete. 223

In librum Hippocratis de Articulis commentarij quatuor, eodem interprete. 251

De Fasciis, eodem interprete. 293

Oribasius de Laqueis ex Heracle, eodem interprete. 306

Oribasius ex Heliodoro dẽ Machinamentis, eodem interprete. 309

Hos sex libros, quos Vidius olim conuerterat, nunc idem etiam diligenter recognouit.

Extra

EXTRA ORDINEM CLASSIVM LIBRI.

GALENI Commentarij ſeptem in Aphoriſmos Hippocratis, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete, poſt caſtigationē, ex pluriū antiquorū codicū collatione à Iul. Martiano Rota, & Auguſtino Gadaldino expurgati. fo. 2

Aduerſus Lycum, quòd nihil in eo aphoriſmo Hippocrates peccarit, cuius initium eſt, Qui creſcunt plurimum habent caloris innati, liber, Iulio Alexandrino medico Tridentino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione ad veterum exemplarium græcorum fidem. 61

Contra ea, quæ à Iuliano in Hippocratis aphoriſmos dicta ſunt liber, Iulio Alexandrino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione. 66

Linguarum, hoc eſt obſoletarum vocum Hippocratis, explanatio, Mario Nizolio Brixellenſi interprete, multis in locis ab Auguſtino Gadaldino nunc emendata. 71

SPVRII LIBRI.

De Hiſtoria philoſophica liber, à Iulio Martiano Rota latinitate donatus. folio. 2

Prognoſtica de infirmorum decubitu ex mathematica ſcientia, à IACOBO MARISCOTO Medico Florentino translatus, & quamplurimis locis ad antiquorum græcorum codicū fidē emendatus. 12

De Partibus artis medicæ liber ex veteri Nicolai Rheginí Calabri translatione reſtitutus. 16

De Dynamidiis liber ſine principio. 18

Alter liber de Dynamidiis, magna ex parte ex Aetio deſumptus. 19

De Spermate liber. 36

De Natura, & ordine cuiuslibet corporis. 41

De Anatomia parua. 42

De Anatomia viuorum. 43

De Anatomia oculorum, Nicolao Rhegino Calabro interprete. 57

De Compagine membrorum, ſiue de natura humana. 58

De Virtutibus noſtrum corpus diſpenſantibus, ex Galeni libris. 60

De Voce, & anhelitu. 60

De Vtilitate reſpirationis. 62

Compendium pulſuum. 65

De Motibus manifeſtis, & obſcuris liber, quem Ioannitius de Græca lingua in Arabicam tranſtulit; Marcus autem Toletanus de arabica in latinam. 66

De Diſſolutione continua. 71

De Aquis ex Galeno, & aliis præſtātiſſimis medicis, capita ſex Oribaſii, Auguſtino Gadaldino interprete. Hic libellus in prioribus editionibus De bonitate aquæ inſcriptus, mutilus legebatur. 75

De Vinis ex Galeno, caput ſextum libri quinti Collectionū medicinalium Oribaſii ad Iulianum Imperatorem, Auguſtino Gadaldino interprete. 76

Præſagium experientia confirmatum, Georgio Valla interprete. 77

De Vrinæ ſignificatione ex Hippocrate, eodem Georgio interprete. 78

De Simplicibus medicamentis ad Paternianum. 79

De Virtute Centaureæ, Nicolao Rhegino Calabro interprete. 92

De Cathartícis. 94

De Gynæceis, ideſt paſſionibus mulierum, Nicolao Rhegino Calabro interprete. 95

Liber Secretorum ad Monteum. 96

De Medicinis expertis liber, cui titulus eſt, Medicinalis experimentatio. 103

De Melancholia ex Galeno, Rufo, & Poſidonio caput nonum libri ſexti Aetij, Iul. Martiano Rota interprete. 109

De Cura Icteri liber. 110

De Cura Lapidis liber. 111

Quæſita in Hippocratem. 113

De HVMORIBVS, Auguſtino Gadaldino interprete.

De PLANTIS translatus Marſiliæ per Dominum Grumerum Iudicem de Placentia, & per magiſtrum Abraham medicum de Arabico in latinum, & eſt De medicinis occultis, quas noluit propalare, nec conſignare in libris ſuis aliis, quæ ſunt experimentatæ, & probatæ.

Siquid ſupereſſe videbitur in antiquis translationibus, quod in hiſce nouis non reperiatur: id titulorum diuerſitate contingere ſcias, non quia prætermiſſum aliquid ſit. Nihil eſt enim in vetuſtis illis codicibus, quod in hiſce nouis non contineatur: nam aut idem ſunt, verum alio nomine inſigniti, aut compendia, aut partes, aut fragmenta. Exempla aliquorum ſubiicientur. Opus, quod illic Myamir appellatur, idem eſt, ac id, quod hic De compoſitione medicamentorum ſecundum loca inſcribitur. Libri item de iuuamentis membrorū, compendium ſunt librorum De vſu partium. Libellus de præſagitura, finis eſt libri De conſtitutione medicinæ. Et qui De commoditatibus theriacæ inſcriptionem habet, fragmentum eſt libri De theriaca ad Piſonem.

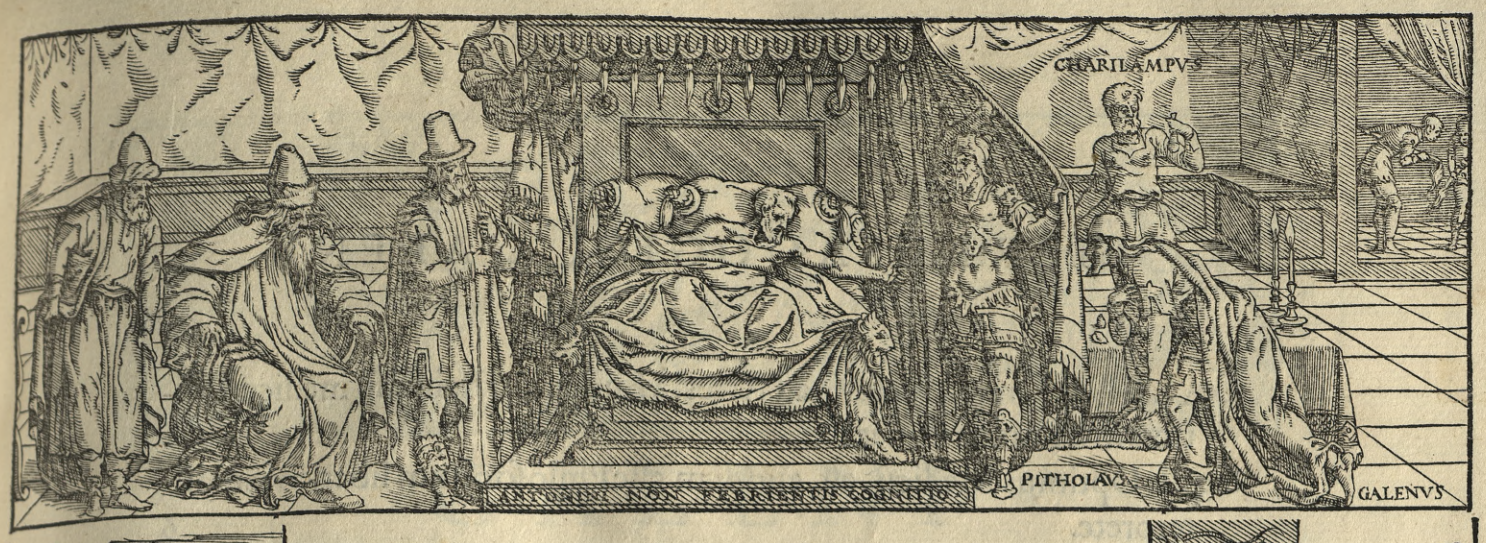

PATRIS INSOMNIVM

GALENI DOCTORES

HEPATICI COGNITIO

GALENI

ISAGOGICI LIBRI

QVI, CVM IN TOTAM ARTEM medicam introducant, in principio totius operis ſunt locati: vt prius in ipſis tirones exerceantur, q̃. ad difficiliora artis accedant.

INTRODVCTORIIS HIS LIBRIS

QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE,

Lux non minima allata eſt, quod multis in locis ad Græcorum codicum veritatem à mendis fuerint expurgati.

Locis etiam nunc primum in margine notatis, quos Galenus ſparſim ex Hippocrate citat.

Librorum catalogum proxima pagina oſtendit.

Τὸ Εισαγωγικόν.

VENETIIS APVD IVNTAS M D LXV.

CRISIS PRAECOGNITIO

AMANTIS DIGNOTIO

PALESTRITE CVRATIO

LIBRI ISAGOGICI GALENI

GALENI Oratio Suaſoria ad Artes, à Ludouico Beliſario medico Mutinenſi latinitate donata. fol.2
Siquis Optimus Medicus eſt, eundem eſſe Philoſophum liber, eodem interprete. 6
De Sophiſmatis in Verbo contingentibus liber, ab Horatio Limano trāſlatus. 7
An Qualitates Incorporeæ ſint, eodem interprete, accurate recognitus. 8
De Propriis Libris, ab Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs latinitate donatus, & nuperrime ab Auguſtino Gadaldino plurimis in locis ad veterum græcorum exemplarium fidem emendatus. 10
De Ordine Librorū Suorum, ab Ioāne Fichardo latinus olim factus, nunc autem aliquot in locis ab Auguſtino Gadaldino expurgatus. 14
De Sectis ad eos qui introducuntur, à Ludouico Beliſario in latinum ſermonem conuerſus, & cum græcis codicibus accurate collatus. 15
De Optima Secta liber, Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete, ex quarta eiuſdem recognitione. 19
De Optimo Docendi genere, Eraſmo Roterodamo interprete, aliquot in locis emendatus. 30
De Subfiguratione Empirica, incerto interprete. 31
Fragmentum quoddam exiguum, quod Galeno aſcribitur, cuius titulus eſt, Sermo aduerſus Empiricos medicos, Auguſtino Gadaldino interprete. 35
De Conſtitutione Artis Medicæ liber, à Victore Trincauellio conuerſus, & ab eodem recognitus. 35
Definitiones medicę, qui liber à Bartholomęo Syluanio fuit traductus, atque ex codicum veterum collatione plurimis in locis auctus, denuo vero vetuſtis cod. græcis collatis, accurate emendatus. 43
Introductio ſeu Medicus: hic liber ab Ioanne Andernaco latinus olim factus eſt, poſtea ex græci exemplaris collatione eſt non nullis in locis expurgatus. 50
Quo modo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, Ioanne Fichardo Francofordiano interprete. 61
Ars Medicinalis, Nicolao Leoniceno interprete, denuo ad gręcorum veterum exemplarium fidem ab Auguſtino Gadaldino aliquot in locis emendata. 61

BIBLIOTEKA KÓRNICKA PAN
Am.F. 4324 / [2]

GALENI
PARAPHRASTÆ MENODOTI FILII
SVASORIA AD ARTES ORATIO

Ludouico Bellisario Medico Mutinensi interprete.

ARGVMENTVM ORATIONIS

Non fortunæ, neque corporis, sed bona tantum animi hominibus exoptanda.

Homo artium, ac scientiarum omnium capax, & solus inter cætera animalia, rationis particeps dicitur. CAP. 1.

CAnimantium generi, quod irrationale appellatur, nulla omnino data ratio sit, sanè dubiũ est. nam, & si caret ea, quæ in voce versatur, quã sermõnẽ nominant, quæ tamen animo cõcipitur, quam ratiõcinium dicunt, eius fortasse particeps omne genus animalium est, quanquam aliis parcius, aliis liberalius tributa sit. sed profecto, cũ cæteris animantibus homo sit hac ipsa ratione præstantior, nemo est, qui dubitet. Cernimus enim, cũ multę sint artes, quas hoc animantium genus exercet: vnum q3 hominẽ esse, qui scientiæ capax artem quamlibet percipere possit. Quandoquidem cęteræ animantes omnes, paucis quibusdam exceptis, artium expertes cõspiciuntur: eędem q3 paucę, quæ artes aliquas tractare videnť, has natura potius, cũ instituto consecutæ sunt. Homo autẽ ita ad artes aptus est, vt, si quæ in alio animantium genere sunt, ne eas quidem immeditatas relinquat: quippe cum aranei texturam imitetur, opera exemplo apum effingat, vim nantis animalis exerceat, quanquã ipse in pedestri genere est: sed nec diuinas artes omittit, siquidẽ in arte medendi tum Æsculapiũ, tum etiam Apollinem æmulatur: quem in cęteris etiã artibus, quibus hic Deus præditus est, imitatur, sagittandi, canendi, diuinandi: item q3 illarum omnium studia sequitur, quæ singulis musis singulæ propriæ sunt. neq3 enim se à geometria, neq3 ab astronomia abducit, sed, vt inquit Pindarus, quicquid & in se terra occultat, & vltra cœlum positum est, contemplatur. quin etiã, quod in ~~diuinis bonis maximum est, philosophiam industria & labore~~ consecutus est. Ob eã igitur rem, quanquam rationis particeps sit reliquum animantium genus, homo tamen, cum longe cæteris D sit ratione præstantior, ipse vnus excellentiæ magnitudine animal rationale nuncupatur.

Fortunæ, ac Mercurij pictura, & Fortunæ inconstantia. CAP. 2.

QVid ergo? an non turpe est, ~~quæ res vna homini communicata est cum Diis, eam vt neglectam~~ habeas, ac de cæteris solicitus sis? ita artium studia contemnas? te ipsum manibus fortunæ committas? cuius indicare nequitiam cum veteres constituissent, eam siue pingendam susciperent, siue fingendam, in fœmineam speciem exprimere non contenti (quanquam hoc satis aptum erat amentię signum) gubernaculum etiã manibus habendum dederunt: basim pedibus globosam subiecerunt: eam deniq3 orbatam oculis effinxerunt: vt scilicet per has figurandi rationes fortunæ inconstantiam expressam ostenderent. Vt igitur in naui adeo tempestatibus iactata, vt & fluctibus obruatur, & submergi periclitetur, eius gubernaculum cęco gubernatori male commendari putauerim, sic in vita quoq3 degenda, vbi naufragia domibus maiora, quàm nauibus in mari contingunt, non recti iudicij est, qui per hæc rerum discrimina cæcæ se Deæ, eidem q3 mutabili credat: quippe quæ tam stupida, tam q3 amens est, vt plerunq3 & dignos negligat, & indignis diuitias tribuat, & eas quidem non stabiles, sed quas eadem ratione, qua dedit, eripiat. Deam hanc inscia hominum maximo numero turba comitatur. quæ Dea nunquam stabili sede quiescit, sed basi innixa volubili late rapitur vaga, fertur q3, vt in præcipitia, sæpe etiam

in pelagus ruat. vbi, vt eius miſceri ſequaces communi morte intereunt: ſic illa ſola ſine noxa eua E
dit, eos q3 perdita iã opera lugẽtes, ipſam q3 accuſantes irridet. Sed talia fortunæ opera ſunt. Mer-
curium vero, tanquam orationis parentem, & artium omnium auctorem aſpice rurſus, vt alia, q3
fortunam, effigie tum pictores tum plaſtæ decorarunt. nam iuuenis eſt formoſus, nec eiuſmodi,
vt fucatum quicquã in eo, aut comptum deprehendas, ſed in cuius forma animi virtutes protinus
eluceant: eſt enim hilari vultu, acribus oculis: baſi innititur ſic vndiq3 figuratæ, vt quadrantal re-
ferat, qua maxime figura res ipſa ſtabilis, atq3 immobilis redditur. Quin & ipſum Deum eadem
hac figura interdum honeſtant. Cuius etiam comites æque, ac dux ipſe Deus, hilares ſplendidi q3
conſpiciunt, nec vnquã de ſuo principe queruli, quales fortunæ ſequaces memorauimus, nec ab
eo vlla in parte ſeiuncti, neq3 diuiſi, ſed eius ſemper aſſeclæ, ſemper q3 prouidentia eiuſdem fruen-
tes. Fortunæ vero ſequacem cœtum omnem deſidem cernes, nec vllis artibus eruditum, ſed ſpe
varia ſemper deductum, currentem q3 Deam communi quidem, ſed impari curſu ſequentẽ. nam
alij longius diſtare videntur, alij propius accedere, alij de manu etiam Deæ pendere. in quibus
Cræſum illum Lydum conſpicies, Samium q3 Polycratẽ: eos q3 fortaſſe miraberis, dum alteri Pa
ctolum cernes auro fluentem, alteri marinos etiam piſces inſeruientes. eiuſdem ordinis Cyrum,
Priamum, Dionyſium reperies. quorum tamen omnium ſtatus adeo mutabilis eſt, vt paulo poſt F
Polycratem cruci affixum inſpicias, Cræſum Cyri imperio ſubditum, Cyrum in aliorũ poteſtate
conſtitutum, Priamum obſtrictum, Dionyſium q3 Corinthi. Si in cęteros autẽ te vertas, qui for-
tunæ curſum ſequuntur quidem, ſed tamen non conſequuntur, odio hos omnino habebis: ſiquí-
dem pleriq3 aut populi concitatores ſunt, aut meretrices, aut cinædi, aut amicitię proditores, tum
homicidæ, tum rapaces, tum etiam ſepulchrorum prædatores: nec pleriq3 deſunt in id ſcelus in-
uecti, vt nẽ Diis quidem ipſis parcant, ſed nefanda etiam ſacrilegia committant. Mercurij vero
chorus modeſtos omnes continet, eoſdem'que artium peritos, non currentes, non exclamantes,
non inter ſe diſſidentes, ſed inter quos medium Deus ipſe locum teneat. hi vero ordine omnes
circum diſpoſiti ſunt ſic, vt nulli locum ab eo deſignatum relinquant, eo tamẽ diſcrimine, vt, qui
primam ſedem, Deo q3 proximam in ambitu occupant, ij geometræ, arithmetici, aſtronomi, phi-
loſophi, medici, grammatici ſint. qui vero alterã tenent, ij ſecundum chorum conſtituunt, in quo
pictores, plaſtæ, ſculptores, fabri, architecti, magiſtri prima rudimenta docentes conſpiciantur.
poſt quos tertius locus ſequitur, quo cęteri artifices omnes continentur. Sic ſingulis quidem ſe-
des aſſignatę proprię ſunt, omnes tamen pariter intuentur in Deum, eius q3 communi parent im
perio. Sed & apud ipſum Mercurium pleroſque conſpicies, quos ille quarto quodam ordine ele G
cto donauit, ſibi q3 ſocios nunquam à latere diuellendos adiunxit, & eos quidem eiuſmodi, vt ma
xime ab iis, quorum fautricem fortunam diximus, abhorrere conſpiciantur. neque enim geſtis in
ciuitate honoribus, neq3 generis nobilitate, neq3 diuitiis ſolet hic Deus hominũ iudicare præſtan
tiam: ſed, quiſquis & bene viuit, & cęteris eſt ſua arte præſtantior, eam q3 legitime exercet, & iuſ-
ſis obſequitur Dei, hunc ille plurimi facit, hunc cæteris anteponit, hunc à ſe nunquam diſcedere
patitur. Virorum igitur nomina, qui hunc ordinem illuſtrant, ſi ipſe intelligas, eos non ſolum
æmulatione dignos, ſed etiam veneratione putabis. Hic cernes Socratem, cernes Platonem, Ho-
merum, Hippocratem, & qui hos viros ſequuntur, quos omnes Deus & ſibi miniſtros elegit, &
apud ſe primos, & quaſi alteros Mercurios eſſe voluit, quos nos æque, ac Deos colimus, & vene-
ramur. Sed tamen è cæteris etiam omnibus, qui Deo curæ non ſit, nemo eſt. ille enim non ſolum
curat, quos coram ſe conſpicit, ſed etiam nauigãtibus adeſt, quibus ſe nauigationis quoq3 ſocium
præbet, vt, ſi forte naufragium fecerint, his opem poſſit afferre. Ariſtippus enim, cum olim ſic mi
ſere nauigaſſet, vt naui tempeſtatibus perdita, in Syracuſia littora eiectus eſſet, primum fiduciam
cepit, exiſtimans ſe ad Græcos, & ſapientes viros, non ad barbaros eſſe delatum, argumẽto, quòd
geometricam figuram in arena deſcriptam vidiſſet: deinde Syracuſas accedens, vt in gymnaſium H
venit, quo loco illud græce exprompſit,

Quis vagum, atque errantem Oedipum
Hodie raris excipiet muneribus?

habuit, qui ſibi occurrerẽt, & ſalutationibus excipientes agnoſcerent, & præſtantẽ quidem vi-
rum, ſed tunc egenũ neceſſarijs rebus donarent. cum autẽ Cyrenen eiuſdem Ariſtippi patriam è
Syracuſis quidam nauigare conſtituiſſent, ideo q3 ex eo quęrerent, num quid familię ſuæ mãdare
vellet: ꝓcipite meis, inquit, vt eas res ſibi curẽt parandas, quæ cũ poſſeſſore in naufragio enatent.

Curare magis homines debere, vt bonis artibus inſtruantur, quàm onerentur diuitiis,
& Demoſthenis, ac Diogenis in diuites ignaros ſententia. CAP. 3.

QVàm multi igitur miſeri ſunt, quibus contra, quàm ille præcepit, euenire videmus, vt,
cum omnia ſua viuendi conſilia in diuitias referant, ſi forte in eiuſmodi caſus incurrerint,
ne tum quidem auri, aut argenti obliti, ſed vtroque corpori vndique appenſo, cum his
& corpus & animam etiam perdant. nec id miſeri intelligere poſſunt, à ſe in primis in genere ani
malium rationis experti ea magis diligi, quæ ſint artibus ornata: equos enim bello aptos, canes,
quibus venandi vis tributa ſit, cęteris præferendos arbitrantur. Quin & ſeruos artibus curant
erudiendos,

A erudiendos, id q3 magna argenti impensa, seipsos aũt neglectos habent, nec vllius dignitatis esse curant. An igitur turpe non est, cum seruus decem millibus denariorum estimãdus videatur, dominum ne vno quidem dignũ existimari? sed quid inquam vno? ne ille quidem, si gratuitã serui tutem polliceatur, qui eum recipiat, reperiet quenquã. quid item? an non è rebus omnibus seipsos tantummodo ignobiles reddunt? nam, cũ se nullis artibus instituendos curent, in genere animantium rationis experti non nullas studiis, quibus vis arti similis ineſt, erudiendas statuant, seruum, si segnis sit, & artis expers, nihili faciẽdum arbitrentur, curam nec prædiorum, nec rei vllius reiiciant, sed operam dent, vt hæc omnia q3 optima sint, quoad eorum natura patiatur, ipsi vero ne sibi quidem ineſſe animam intelligentes, semetipsos ex omni parte negligant, haud sanè dubium relinquitur, quin seruis, & iis quidem abiectis se similes efficiãt. Quocirca huic hominum generi iure id obiiciendum putarim: o bone vir domus tua bene se habet, & serui omnes, & equi, & canes, & prędia, deniq3, quę quę possides, iis bene est, tui vero ipsius cura nulla habet. recte igitur vterq3 & Demosthenes & Diogenes: quorum alter oues aureo vellere opertas eos vocat, qui diuites iidem q3 rudes sint: alter eosdem fico in præcipitio natæ assimilandos arbitratur. vt enim eius fructũ non homines, sed corui graculi q3 depascuntur, sic talium diuitum opes nihil prosunt
B bonis ciuibus, sed ab adulatoribus absumi cernuntur. qui tamen post, si forte locupletis res omnis consumpta sit, huic forte occurrentes, cum eius cognitionem dissimulent, sine salutatione præterreunt. Qua de re nec ille inelegans, qui huic locupletum generi similitudinem cum fontibus esse ostendit. quãdoquidem hos, cum forte humore omni exhausti sunt, qui ante ab iisdem aquari solebant, mox abducta veste permingunt. Illud igitur non ab re putandum, quisquis nõ alia re, sed tantũ diuitiis efficit, vt sit vndiq3 cõspiciendus, hunc, simul ac diuitiis priuatus sit, à cęteris etiam rebus destitui, quæ ei partę opum gratia fuerant. nã quid est, cur his ita non eueniat, quando nullum è bonis propriis possident, sed alienis semper, & à fortuna tributis gloriantur?

Aduersus eos, qui nobilitatem generis ostentant, & in eos Themistoclis, & Anacharsidis scythæ præclara sententia. CAP. 4.

NOn desunt autem, quibus hoc idem eueniat. nam, qui se splendore generis efferũt, ij quoq3, cum bonis careant, quæ propria sunt, ad ipsum genus ostentandum confugiunt, cum ne id quidem intelligãt, splendori generis, quo admirabiles videri volunt, perinde ac ciuitatum numismatis vsu venire, quæ cum apud eas ipsas ciuitates probata plurimum valeant, apud alias tamen gentes & adulterina haberi, & nihili fieri cernuntur. qua de re non inepte dictum videtur.

C Neque te in sublime generis extulit decus,
Neque me, dum nil habui, aluit genus.

Pręclar⁹ igit̃, vt inqt Plato, thesaur⁹ sũt maiorũ virtutes, sed p̃clarius, posse illud Sthenei obiicere,

Maiores superat virtutis gloria nostræ.

Si quam enim generis decus vtilitatem affert, eam esse putãdum est, inde nobis studia moueri emulãdi virtutum exempla, quibus maiores illustrati sunt: ne, si longe ab his egregia illa virtutis laude superemur, hoc illis dolorem, si modo sensus est vita defunctis, nobis dedecus afferat. quod etiam eo maius habetur, quo nobilitas magis elucet. Nam, quisquis inscius idem q3 genere obscurus est, eum saltem fructum è suo genere capit, vt, quicquid in eo vitij est, id multorum cognitionem effugiat: quos autem splendor sic illustrat generis, vt ne vitia quidem latere permittat, quem fructum iis decus generis affert, nisi vt, cum miseri sint, noti etiam esse cogantur, cum q3 suo se genere indignos reddant, grauius & accusentur, & vituperentur? Itaq3 quisquis splendorem prædicat generis, cum ipse rudis atq3 iners sit, is, quicquid in se vitij habet, id minus venia dignum esse declarat. homines enim, quos humile genus obscuros reddit, non æque atq3 ij, quos splendidum illustres efficit, inquisitione explorati iudicantur. sed illis, quamuis mediocris sua sit virtus, ignoD scimus tamen, eosdem q3 etiam comprobamus, quod istorum deest virtuti, ignobilitati ascribentes: hos vero, nisi eam laudem adepti sint, quæ digna sit maiorum virtutibus, etiam si longe cęteris præstare videntur, nulla tamen admiratione dignos esse putamus. Ex quibus rebus intelligitur, nisi quis admodum vecors sit, artes nobis esse suscipiendas, easdem q3 tractandas. quæ res efficiet, vt, siue quis nobilis sit, suo dignus genere videatur, siue ignobilis, ipse suum genus illustret, antiquum illũ imitatus Themistoclem, qui, cum ei olim genus probro obiiceretur, Ego, inquit, posteris meis lucem excito, & meum ex me genus ortum habet, tuum vero in te desinit. Notus etiam est Scytha ille Anacharsis, quàm & admirabilis apud omnes sit, vt sapiens appelletur, quam barbarus erat: qui & ipse, cum olim sibi barbariem exprobrari audiuisset, tum inquit: Patria mihi dedecori est, tu vero patriæ. vt his verbis bellè hominem reprehenderet, qui, cum nulla laude dignus videretur, se illustrem splendore patriæ prædicabat. Si igitur rerum euentus paulo diligentius animaduertas, reperies non ciuitatum splendorem gloriam attulisse ciuibus, sed contra & virtutes ciuium, & eorum in artibus præstantiam nomen decus que ciuitatibus peperisse. Quis enim Stagiras celebret, nisi hæ lumen ab Aristotele accepissent? Quis Solos extollat, nisi his præstantes vir Aratus & Chrysippus eluxissent? Vnde Athenarum gloria tam longe late q3 propagata est? non soli fœcunditate, quod tenue satis esse scimus, sed laudibus virorum, qui eo

ſoco nati complures, iidem q3 præſtantiſſimi gloriam ſuam patriæ impertiti ſunt. Hoc autem dilu E
cide verum eſſe cognoſces, ſi tibi in mentem veniat Cleonis, & Hyperboli, qui talem fructum ex
nobilitate Athenarum ceperunt, qualem vitia, vt famoſa ſint, expoſtulant.
Dicta ſues fuit olim gens Bœotia vecors, inquit Pindarus. idem rurſus, »
Si Bœotium edamus ſuem. Hæc ille, cum vellet rudis gentis infamiam ſuo carmine breuiter »
abſoluere.

Athenienſium Legislatoris ſupra.

De ſpernenda corporis forma, niſi artibus & ſcientiis ſit ornata. CAP. 5.

IS igitur, qui Athenienſibus leges tulit, dignus laude videtur, quòd lege prohibuit, ne quis patrem aleret, qui filium artibus erudiendum non curaſſet. ~~Nam, cum eo maxime tempore artes~~ petendæ ſint, quo formoſiſſima noſtra corpora cernuntur, pleriſq3 cõtingit, vt, cum ſe forma conſpicuos intelligant, omnem animæ ſuæ curam ſpernant, atq3 reiiciant: poſt autem, cũ iam eos pœnitet, id fruſtra queruli dicãt, vtinam forma, quæ me perdidit, male pereat. iiſdem q3 tum venit in mentem Solonis illud, quo præcipit nihil magis eſſe ſpectandum, ~~quàm vitæ finem.~~ Item q3 ſenectutem accuſant, cum ſeipſos debeant: Euripidis vero præceptum laudant, Non temperantis eſſe formam ſupra quàm mediocrem petere. Satius ergo putandum eſt adoleſcentes ſuam formam

Forma corp.

~~vernos~~ flores imitatam cognoſcere, eam q3 breuem voluptatẽ pollíceri, itaq3 & Lesbiam eſſe lau- F
dandam, cum inquit: Formoſus tantus eſt, quantus in cernendi ſenſum cadit. ~~Probus vero~~ »
~~idem protinus & formoſus~~ eſt. Et parendum Soloni, qui hoc idem ſentire videtur: contra au- »
tem ſenectutem, quæ aptiori & veſtitu, & domicilio eget, & mille aliis rebus, tanquam aduerſus

Senectus reſpicienda.

tempeſtatem imminentem præparare ſe quemq3 debere exemplo boni gubernatoris, qui & procellas præſentit futuras, & ſeſe multo ante parat, vt earum ~~impetum~~ ſuſtinere poſſit. ſiquidem miſerum eſt Homeri illud, ~~Rem excors intelligit factam.~~ Quis igitur fructus ex formoſo, eodẽ q3 »
rudi adoleſcente capi poteſt? an ad bellum vtilis eſt? ſed potius eiuſmodi adoleſcentibus Poetæ
illud modo nominati non ab re obiiciendum putarim.
At tibi connubij tractantur mollia facta. »
Ito demum, rerum que tibi ſit cura tuarum. »
Item de Nereo idem Poeta,
Ad Troiam venit forma præſtantior vnus,
Verum mollis erat. qua de re eius ſemel tantum in enumerandis Græcorũ nauibus Poeta me-
minit, quò indicaret, vt mea fert ſententia, formæ nullam vtilitatem eſſe, niſi res ad vſum vitæ ne-
ceſſaria illi adiuncta ſit. Nec vero audiendi ſunt miſeri quidam, qui diuitias fructum eſſe formæ G

Quæſtus Laudabilis.

audent dicere. ~~quæſtus enim, qui & libero~~ dignus, nec laudis expers, & ſtabilis ſit, ex arte fieri poſtulat: quẽ vero formoſus ex ſuo corpore facit, is turpis eſt, & ſemper ignominiæ habẽdus. Itaque ò adoleſcentes audite, moneo, vetus illud præceptũ, veſtram q3 in ſpeculo effigiem interdum inſpicite: vt, ſiue quis veſtrum ſe forma egregium iudicet, idem operam det, ne minori animę laude præcellat, turpe exiſtimãs ~~formoſum corpus rudis animæ domicilium~~ eſſe: ſiue ſe corpore cernat deformi, eo magis elaboret, vt animæ præſtet pulchritudine. quò canere illud Homeri poſſit,
Eſt alius, cui parua quidem ſit gratia formæ, »
Sed tenuem formam verbis Deus ornat, & illum »
Cernere dicentem cunctos iuuat, ora pudore »
Suffuſum placido: hic reliquos ſupereminet omnes: »
Hic vrbe incedit gaudens, ſibi quiſque videtur »
Inſpexiſſe Deum, dum lumina figit in illum. »

Ex quibus omnibus nulli dubium relinquitur, niſi quis planè amens ſit, quin neq3 ſuperbia generis, neq3 opum gloria, neq3 fiducia formæ, contemnenda artium ſtudia ſint. Hæc diſſeruiſſe ſat

Epodos Diogenis.

erat: ſed fortaſſe non incõmodum eſt addere Diogenis quendam veluti non reticendum epodũ. H
hic, cum apud quendam epularetur, qui nulli rerum ſuarum ſtudio, aut diligentia deerat, nullam vero ſui ipſius curam habebat, excreans Diogenes vndiq3 circunſpexit, quò inſpueret, ac tandem bene agi putauit, ſi cęteris rebus parceret, ipſum vero dominum cõſpueret. Qui, cum indignatus eſſet, cauſam q3 facti quęreret, tum inquit Diogenes, nihil tam in tota domo neglectũ, q3 tu mihi viſus es: ſiquidem parietes oẽs egregiis picturis ornatos inſpiciam, pauimentum ex teſſeris tam
pręcioſis extructum, vt ſimulachra Deorum ex ſeſe expreſſa repręſentent, vaſa omnia pura, ac ni
tentia, lectum & eius fulcra miro artificio elaborata, te vero harum rerum dominum cernam ex
omni parte neglectum: ſolent aũt homines loca, quę vilia maxime, neglecta q3 ſint, quò expuãt,
eligere. Itaq3 ò adoleſcentes ne patiamini vos eiuſmodi eſſe, ~~vt quiſpiam vos conſpuendos~~ putet,
ne ue vobis eſſe cętera omnia ~~pulchriora~~ conſpiciantur: quanquam raro euenire videmus, vt in
~~eodem nobilitas, diuitiæ, forma~~ reperiantur. quæ etiam ſi interdum concurrant, turpe tamen vos
in eo contemptu haberi, vt cęteris rebus exceptis, vos tantummodo conſpuamini.

Aduerſus Athletas, bonorum diuiſio. CAP. 6.

AGite igitur ò adoleſcentuli, qui & me diſſerẽtem audiuiſtis, & ad artes cõcitati eſtis, cauete, ne quiſpiam fallax & impoſtor ſic animum veſtrum pręſtringat, vt vos ipſos ſinatis in ſtu-

dium

Adium vel prauæ,vel inanis artis deduci. illud q̃; intelligite,quæcunque hominum ſtudia ad vſum vitæ non pertinent,eorum nullum artem eſſe.Sed in cęteris id ipſum vos cognoſcere arbitror:vt in iaciendis teſſeris,vt in ſtudio vel ambulandi ſuper tenues funiculos, vel voluendi ſe raptim in gyrum ſic,vt offundantur caligines.qualia Myrmeciadis Athenienſis & Calliſtrati Lacedæmonij ſtudia fuere.Athleticam vero,tantummodo ſuſpicor, ne & viribus corporis & popularí gloria propoſita aliquem veſtrum decipiat, vt artibus ipſam præferendam putetis. quandoquidẽ & apud maiores argenteis donis quotidie celebratam, & æque,ac armis optimos, honoratam intelligimus.Eam igitur ob rem ſatius eſt vos aliquam in hoc genere ſtudij premeditationem habere. fallitur enim facile quiſque,qui rem deliberandam non præmeditatus ſuſcipit. Hominum igitur genus ò pueri partim cum Diis,quod rationis particeps eſt,partim cum belluis,quod mortale,cõmunicatum eſt.vos ergo communionis meliori parte electa, dare bonis artibus operam debetis.quas ſi conſequemini,quod in bonis maximum eſt, adepti eritis.ſin minus,nõ tamen vos inertiſſimis belluis pudebit eſſe deteriores.Athleticum vero ſtudium quiſquis ſequitur, id niſi conſequatur,turpiſſimum eſt: ſi vero cõſequitur,non tamen belluis melior efficitur.Quis enim leone,aut elephanto fortior? quis lepore celerior? Quis item eſt, qui neſciat & Deos ipſos nulla de re, prẽterquam artibus,eſſe laudatos? & homines præſtantiſſimos diuinis honoribus celebratos, non quia bene vel in ſtadiis cucurrerint,vel diſcum in ſublime iecerint, vel luctã exercuerint,ſed artium beneficia in homines cõtulerint? Æſculapium quidem & Bacchum, ſiue prius homines fuerint,ſiue Dij à prima origine ſint,maximis honoribus proſequimur & celebramus:alterũ, q medicinæ peritus eſt:alterum,q homines colendæ vitis artem edocuit. quòd ſi mihi non credis, Dei certe Pythij te mouebit auctoritas, qui & Socratem omnium ſapientiſſimum pronunciauit, & Lycurgum ſalutans his verſibus affatus eſt.

« Te mea conſpicio venientem ad templa Lycurge,
« Quem chorus omnis amat Diuum,quem Iuppiter ipſe.
« Sis ne Deus,dubito,vel ſis mortalis habendus:
» Sed potius te ſpero Deum Numen que Lycurge.

Idem Deus Archilocum,quanquam vita defunctum,non mediocri honore dignatus eſt.cum enim,qui illum occiderat,ingredi in templum vellet,eo carmine deterruit Deus,

« Vatem occidiſti, à templo procul ito profane.

At vero tu mihi viciſſim narra,quæ Diis vnquam cum Athletis alloquia fuerint. quod non facies: ſiquidem,quid dicas,non habes.ſed fortaſſe teſtem,quaſi non fide dignum, reiicies: id enim indicare videris,dum in teſtimonia vulgi orationem vertis,& gloriam petis ex eodem.quãquam ſcio te,ſiue ægrotes, non medicorum vulgo, ſed paucis quibuſdam, & iis quidem arte medendi præſtantiſſimis curandum traderes.ſiue nauiges,non cuilibet nauigationis miniſtro, ſed vni gubernatori commendares.deñique & in paruis eandem rationem haberes.nam,ſi fabrile opus petas,fabro crederes: ſi calceos,ſutori.ſi igitur hæc ita ſunt, cur, cum de rebus maximis cauſa agitur, te iudicem ipſum conſtituis,viros autem te ſapientiores reiicis? ſed vt in præſentia Deos præteream,audi,quid de Athletis Euripides.

« Cum mala innumera per Græciam ſerpant,
« Nullum deterius Athletarum ſtudio eſt.
« Qui primum ſibi nec parare diuitias
« Patiuntur, dum poſſunt. quo enim modo,
« Quiſquis eſt gulæ deditus,ventri que indulget,
« Diuitias parabit,vt alat familiam?
« Deinde nec ſe egenos, parare ue rebus
« Aduerſis. nam in malis diu verſati
« Moribus, res duras pro deſperatis habent.

Rurſus eundem,ſi placet,audi,quàm inutilem omnem Athleticæ partem dixerit.

« Quis lucta præſtans, quis pedibus celer,
« Quis bene vel diſcum extollens, vel maxillam
« Percutiens, patriam ſeruauit coronam?

Quòd ſi minutiora deſideras, audi quæ rurſus ille.

« An cum hoſte pugnabunt,dum manibus
« Diſcos habent? an clypeis, cum è patria
« Expellent,pedes dum curſu fatigant?
« Nullus. hęc fatua ſunt, ſi ferro conferas.

Quòd ſiquis Euripidem, cęteros que eius generis auctores contemnat, philoſophos vero iudices ſtatuendos arbitretur,ex his etiam omnibus quaſi vno ore loquentibus audiet vitio dandam eſſe Athleticam. Nec eam vero ab vllis vnquam medicis laudatam nouimus: quandoquidẽ illud

« primum apud Hippocratem leges: Affectio Athletica nõ eſt ſecundum naturã: melior eſt habitus,deinde & apud cęteros pręſtantes medicos, qui poſt illum fuere, hoc idem reperies.

Lib.de Alim. circa medium.

Sed omnino teſtium fide rem agi nolebam: hoc enim potius oratoris eſt, ꝙ hominis veritatem E colentis. quia tamen aliqui ad popularem laudem confugiunt, inanem´que gloriam ex vulgo petunt, ſtudium´que propoſitum externis rebus remotis contemplandum negligunt, iccirco teſtes hoc quoque loco adhibere cogor, vt hi ne in hac parte quidem ſe nobis potiores intelligant. itaq; Phrynæ illud commemorandum occurrit. Cum olim in conuiuio quodam talis ludus celebraretur, vt per vices inter conuiuas, quicquid libebat, imperare liceret, illa, cum ceteras mulieres tum anchuſa, tum ceruſſa, tum etiã fuco pictas cerneret, iuſſit aquam afferri, eam q; manibus hauſtam ſibi fœminam quãq; ad faciem admouere, mox linteo protinus eam detergere. quod, cum ab illis omnibus, & a Phryna ante alias actum eſſet, cernere erat faciem cæteris quidem fœminis continuo maculis repletam, vt laruas te videre diceres, Phrynæ vero formoſiorem redditam: quippe quæ nõ fucata erat, ſed ſuapte natura formoſa, nulla q; arte ad formam egebat. Quemadmodum igitur vera pulchritudo tunc optime exploratur, cum ipſa per ſe ſola eſt cæteris omnibus remotis quæ foris aſſumuntur, ſic Athletæ ſtudium perpendere ſolum oportet, videre´que, an vllam vtilitatem vel publicè ciuitatibus, vel priuatim Athletis ipſis afferat. Cum igitur bona, quæ in rerum natura continentur, alia animi ſint, alia corporis, alia exteriora, nec præter hæc vllum aliud bonorum genus excogitari poſſit, nulli dubium eſt, quin ne in ſomnis quidem vllius ex bonis F animi participes Athletæ ſint: quandoquidem ne quidem, an animum habeant, intelligunt, ne dum rationis participem eum eſſe ſciant. nam, cum & ſanguinis, & carnis mole ſe onerent, animam ſuam quaſi largo cœno ſuffocant, atq; obruunt, vt nihil paulo reconditũ intelligere queant, ſed amentes perinde, ac belluæ, ſint. At hi fortaſſe inſtabunt, ſe q; alicuius è bonis, quæ ad corpus attinent, auctores eſſe contendent. ſed quod erit illud? an ſanitatem, in eo genere bonorum pulcherrimã, id eſſe dicent? immo, qui in maiori vitæ periculo ſit, ex vitioſo ſcilicet corporis affectu, reperies neminem, ſi quidem Hippocrati credas, à quo ‖ bonus ad ſummum habitus periculoſus dictus eſt, quem tamen iſti aſſectantur. Quin etiam illud & ab eodem recte ſcriptum eſt, & ab omnibus probatum habetur, ‖ Sanitatis ſtudium citra & cibi ſatietatem, & rerum omnium tarditatem poſitum eſſe. Athletæ vero ſic contra præceptum id agũt, vt plus iuſto ſe & in laboribus corporis retineant, & cibis impleant, & omnino, quidquid ſenex ille præcepit, Bacchantiũ more inſanientes contemnant. ille enim, cum ſalubrem victus rationem præcipere conſtituiſſet, ſic ſcriptũ reliquit: ‖ Labores, cibi, potiones, ſomni, venus, omnia moderata. Iſti vero & gymnaſia quotidie ſine modo fatigant, & cibis ſic vtuntur, vt eos vi ſæpe ingerant, & ad mediam noctem producant, vt Homeri illud iure in eos dicendum arbitrer. G

Noctem Dij reliqui totam, miles´que trahebat
Deſeſſus, placido reſoluti membra ſopore.
Sed nullus miſeros Athletas ſomnus habebat.

In ſomnis autem eam moderationem adhibent, quæ cæteris vitæ ſuæ partibus proportione reſpondeat. nam, cum alij, qui ſecundum naturam viuunt, à muneribus ſuis deſiſtunt, cibum q; petunt, tunc Athletæ à ſomno excitati exurgunt: vt eorum vitam ſues imitatam dicas, niſi ſues neq; immodicis vterentur laboribus, neq; vi cibis explerentur, quod vtrunq; in Athletis nouimus. adde, q; iiſdẽ terga rhododaphnis dirũpuntur. Ad hæc aũt, quæ ab antiquo Hippocrate dicta retulimus, illud item ab eodẽ ſcriptore præceptum habemus. ‖ Multum, & ſubito vel implere, vel exinanire, vel calefacere, vel refrigerare, vel modo quouis alio corpus mouere periculoſum. omne enim multum, inquit, naturæ inimicum. Athletæ vero neq; hæc præcepta audiunt, neq; alia, quæ vt illæ recte ſcripta reliquit, ſic iſti negligunt, atq; reiiciunt, vt omnia agãt, quæ à præceptis ſalubris victus abhorreant. Ex quibus rebus relinquitur, vt non ſanitatis ſtudium, ſed morbi potius, hoc genus exercitij dicendũ putarim, idem q; ſentire Hippocratẽ, cum inquit, ‖ Affectus Athleticus non eſt ſecundum naturã, melior eſt ſalubris habitus. Quibus verbis Hippocrates nõ Athleticã ſolum à H modo naturæ abhorrere declarauit, ſed etiam Athletici corporis affectui habitus nomen eripuit, vt illos eo noie priuaret, quod corpori vere ſano ab antiquis tributum eſt: ſiquidem habitus ſtabilis eſt, vix q; mutabilis affectio: bonus vero ad ſummũ Athletarum habitus & facile mutabilis eſt, & periculoſus: nam, cũ neq; capax incrementi ſit, ſiquidẽ ad ſummum peruenit, neq; poſſit in eodem conſiſtere, neq; quieſcere, relinquit vt viam in deterius capiat. Habes igitur qualis Athletis, dum Athleticã tractant, corporis affectio ſit. Cum vero ab eo ſtudio ceſſant, deterius multo eorũ corpora affecta cernuntur: aut enim paulo poſt, mortẽ obeunt: aut, ſi ad prouectam ætatẽ, non tñ ad ſenectutem perueniunt. quam ẽt ſi attigerint, à Litis tñ Homeri nihil differunt, quandoquidẽ Claudos, rugoſos, ſtrabones conſpicis illos.

Sicut enĩ murus vrbis machina ante cõcuſſus, facile quacũq; vi diſiicit, diſſipatur q;, neq; terremotũ ferre, neq; caſum leuiorẽ poteſt, ſic Athletarũ corpora crebris ictibus, dũ ſuo vtunt ſtudio, debilitata, rupta q;, & languida reddita lædentibus cauſis quibuſcũq; vel leuiſſimis obnoxia reliquunt. Oculi enim tũ ſæpe circũfoſſi, ſpatio tpis cũ vires corpis reſiſtere, ac mẽbra tueri deſinunt, fluore (Græci rheuma vocãt) repleri cernunt. Dentes itẽ, quos ſæpe ante concuſſos vires interecto tpe deſtituũt, deciduos fieri videmus. Quin & intorti articuli infirmi reddunt, vt vllã vim vel leuem

1. Apho. 3. Ex. 01. fol. 3. e

6. de mor. vul. com 4. 22. el. 3. 185. g

6. de mor. vul. cõ 4. à pricipio

2. Apho. 51. Ex. 01. fol. 19. c

De alimẽto circa meaium.

« Auem occurſantem ferre nequeant.& quæq; ſiue ruptio,ſiue neruorum diuulſio,quam Græci ſpaſ
« ma vocant,facile incidit.Ex quibus rebus patet,qui in ratione ſanitatis magis ſit, quàm Athletæ,
« miſer,reperiri neminem: vt eos nomine non degeneraſſe iure dixeris,ſiue à miſero,quem Græci
« ἄθλιον dicunt,athletæ nominati ſint,ſiue communi origine ambo à miſeria, quam ἀθλιότητα vo
« cant,tanquam ab vno fonte nomen acceperint.Sed,cum de maximo ex bonis corporis,quod ſa-
« nitatem nuncupamus, nobis diſputatum ſit, ad reliqua eiuſdem generis bona tranſeundum eſt.
« Quantum igitur pulchritudine præſtēt, intelliges,ſi eorum naturalem formam non modo nihil
« ab Athletica iuuari,ſed etiam eorum plures,quibus ante ſatis apta eſſet membrorum compago,à
« Gymnaſtis exceptos,ſaginatos q;,& in molem carnis,ac ſanguinis auctos,in diuerſam formæ ra
« tionem traductos videas: eorum que non nullis,& iis maxime,qui pancratio.aut cæſtu decertāt,
« faciem ex omni parte deformem,viſu que horribilem cernas. ſed cum membrum aliquod planè
« abruptum eſt,aut intortum,aut effoſſi oculi, tunc, opinor, tunc, inquam, maxime pulchritudo,
« quæ fructus Athletici ſtudij eſt, perſpicua,euidens q; efficitur. Hæc igitur, dum ſe in ſuo ſtudio
« retinent,ſibi ad pulchritudinem parant.Cum vero ab eo dimiſſi ſunt,tum & reliqua corporis ſen
« ſoria pereunt, & membrum quodque,vt ante dictum eſt, diſtortum varijs modis corpus infor-
B me reddit.Sed in cæteris fortaſſe,de quibus modo diſſeruimus, Athletæ cedent: quod vero reli-
« quum eſt corporis bonum,quod vires appellamus, id ſibi vendicantes inſtabunt, (hoc enim eſt,
« quod mihi videre videor) idem que cæteris omnibus præualere profitebuntur. ſed ò Dij immor
« tales,quænam ſunt eæ vires,quas iſti ſibi vendicant: aut ad quod vitæ munus vtiles: an ad agros
« colendos: ſed ò quàm bene & fodere,& metere,& quidquid aliud,quod ad agriculturam attinet,
« agere poſſunt.Sed fortaſſe ad belli munera obeunda.rurſus igitur Euripidem accerſe, vt eos ſuis
« verſibus celebret.
« An cum hoſte pugnabunt,dum manibus
« Diſcos habent: vere enim
« Nullus.hæc fatua ſunt,ſi ferro conferas.
« Sed forte contra frigus, æſtum q; validi ſunt, Herculis illius æmuli, vt vna & per hyemem, &
« per æſtatem pelle operti vitam traducāt: vt ſine calceatu incedant: vt ſub dio dormiāt: aut humi
« cubent: quin potius ad hęc omnia imbecilliores nuper natis infantibus cernuntur. Quid igitur
« reliquum eſt,in quo hi ſuas vires oſtentent: aut quid eſt, ex quo ſuperbi incedant? certe non eo
« quòd vel ſutores,vel ædificatores,vel fabros materiarios in palæſtra ſubſternere,aut in ſtadio poſ-
C « ſunt,ſed eo fortaſſe,quòd,dum ſe in puluere verſant,dies abſumitur.At eadem gloria & perdices,
« & coturnices efferri licebit,quandoquidem & ipſę totum diem cœno ſe proluentes conſumunt.
« Sed per Iouem Milo ille Crotoniata immolatum taurum humeris ſuſceptum olim per ſtadium
« geſtauit.ò incredibilem amentiam,quando ne id quidem intelligunt, q; eiuſdem victimæ corpus
« paulo ante,cum adhuc viueret,anima ſua geſtauit,id q; longe facilius, quàm Milo, vt illa currere
« etiã ſub onere poſſet, quãquam præ Milonis anima nullius erat dignitatis.Sed & genus mortis,
« quam ille obijt,quàm amens eſſet,declarauit: nam,cum olim in iuuenem quendam ligna interie-
« ctis cuneis ſcindentem incidiſſet,eum q; irridens à munere ſuo abduxiſſet,ipſe ſolis iniectis mani
« bus ligni partes vtrinq; apprehendens,auſus eſt eas in diuerſa diuellere: ſed in primo conatu totis
« exhauſtis viribus,ligni quidem partes vtrinq; vſq; eò diſtraxit, vt dimiſſi cunei deciderent, operi
« vero perficiendo non ſuffecit,ſed diutius renixus,tandem victus eſt: nec tamen manibus eripien
« dis conſuluit: que à ligni partibus in ſe recurrentibus ſic attritæ ſunt,vt poſt Miloni miſerā mor-
« tem inferrent.Quàm magnum igitur fructum cæpit ex mortuo geſtato tauro,quo minus in mali
« quidquam incurreret: quàm bene res Græcorum publicas, dum cum Barbaro bella gererēt,hic
« Milonis in tauro labor,non Themiſtoclis ſeruauit ſapientia: qui vt recte primum oraculi ſenten
D « tiam aſſecutus eſt,ſic talem deinde ſe imperatorem præſtitit, qualem tanti imperij ratio poſtula-
« bat: Sapientis enim conſilium vnum multorum manus ſuperat: inſcitia vero, cum ſemper per ſe
« mala ſit,iuncta armis peior eſt.Ex iis igitur,quæ dicta ſunt,iam ſatis patere arbitror, nullam vitæ
« partem reperiri,que vllam ab Athletica vtilitatem capiat.Athletas vero nec ipſos vllam ſibi è ſuis
« actis dignitatem parere inde,opinor,cognoſcetis,ſi vobis eam narrem fabulam,quam non inele-
« gans quidam græcis verſibus expreſſit.quos dicam ſic,vt res poſſit intelligi.
« Si Iouis ſententia cunctis animantibus
« Communis eſſet viuendi ratio
« Sic,vt olympijs dicatus præco
« Non ſolum homines ad certamen vocaret,
« Sed & cæteris mandaret animalibus,
« Vt in ſtadium venirent,idem,nullus,
« Opinor,homo ferret coronam,ſed in
« Dolicho (quaſi longo curriculo dicas)
« Superior alijs gaudebit equus:
« In ſtadio lepus ſibi primas aſſumet:

In diaulo (quasi in ambitum curriculo
Deflexo dixeris) victoriam feret
Capreæ ita relinquetur excluſus
Homo ab omni pedum victoria.
O celeres vos, qui exercetis Athleticam.
Sed nec poſt Herculem quiſquam leone.
Aut elephanto fortior videbitur.
Taurum arbitror cæſtu coronandum.
Aſinus inquit, ſi calcibus contendat,
Ante alios ibit corona ſuperbus.
Quare in hiſtoria, qua multa reconduntur,
Scribetur aſinus pancratio vicisſe.
Homines, cum prima & vigeſima
Olympiade viſus eſt rudisſe victor.

Eleganter admodum fabula hac declarantur vires corporis Athletici nihil ad humana munera pertinere: quibus ſi nil cæteris Athletę præſtant animalibus, quod aliud reliquum erit in genere bonorum, quod iſti ſibi vẽdicent? nam nec, ſiquis bonum corporis voluptatem ſtatuat, eius Athletis pars vlla tributa eſt, ſiue Athleticam exerceant, ſiue ab eadem ceſſarint. quandiu enim ſeſe exercent, tandiu in laboribus & miſeriis cernuntur, nec iccirco tantum, quòd crebris fatigationibus rumpuntur, ſed etiam, ꝙ vi ſe cibis explent: cum vero exercitatione depoſita ſe in quietem receperunt, tunc pluribus corporis mutilatis membris conſpiciuntur. Sed eo fortaſſe ſe laudibus extollunt, quòd in congerendis opibus cæteros omnes ſuperant: quin potius eos omnes videre eſt alieno ære obſtrictos, non modo dum ſuo vtuntur ſtudio, ſed etiam dum ab eo dimiſſi quieſcũt: vt eorum neminem reperiri liceat diuitis familiæ œconomo quamuis ignobili locupletiorem. Sed nec hoc ipſum omnino, ab eo genere ſtudij ditescere, quod non artem, ſed exercitium appellamus, dignũm eſſe putandum eſt: verum eam artem tenere, quæ nuſquam artificem deſerat, ſed ei ſemper aſſiſtens, etiamſi in naufragium incidat, cum eo enatet: qua arte carere videmus & qui res locupletum procurant, & qui publicani nuncupantur, qui que mercaturam exercent, quanquã hi maxime diuitias ab exercitijs parant. at ijdem vero, ſi forte pecuniam amiſerint, exercitationes vnà perdant, neceſſe eſt. quandoquidem hæ ſorte aliqua egent, qua ſe ſuſtineant, quæ quandiu abeſt, tandiu renouari amiſſum exercitium nequit: nec vero, qui eos fœneret, reperiunt quẽquam, niſi pignoribus aut hypothecis oppoſitis. Quocirca, ſiquis veſtrum ſtabilem certumq; quæſtum ſibi faciendum optat, eam artem tractandam ſuſcipiat, quæ, niſi artificis morte, finiatur. Cum artium igitur duo prima genera ſint, alię † {nobiles, quę in munere animi poſitę ſunt, quas liberales vocant}: alię ignobiles, quæ labore corporis tractantur, quas mechanicas appellant, ſatius exiſtimare debetis, ſi vos primo genere electo aliquam ex liberalibus diſcatis: aliæ enim deſerere artificem in ſenectute ſolent. in primo genere ſunt Medicina, Rhetorica, Muſica, Geometria, Arithmetica, Computandi ſcientia, Aſtronomia, Grammatica, Legum q; peritia: quibus adde, ſi placet, Plaſticen, & Picturam: nam, & ſi vtraq; opificis manu tractatur, neutra tamen viribus iuuenilis corporis eget. Itaq; ex hoc artium genere aliqua vobis ò adoleſcentes eligenda exercendaq; eſt (niſi forte cui ingenium planè hebes ſit) in primisq; Medendi ſcientia, quæ iudicio meo in eo genere præſtantiſſima eſt, quod deinceps indicabimus.

† λογικαί· ἢ εἰσὶ καὶ σεμναί.
* βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικάς.

GALENI SI QVIS OPTIMVS MEDICVS EST, EVNDEM ESSE PHILOSOPHVM

Ludouico Bellisario Medico Mutinensi interprete.

Quantum vtilitatis ars disserendi, philosophiæq; cognitio medicis afferat.

VT Athletæ quamplurimi sunt, qui victoriam ferre ex olympijs optãt, nullam tñ operã, vt id consequantur, impendũt, sic multis medicis euenire videmus: qui, cum Hippocratẽ laudent, & in arte medẽdi cæteris anteponant, ipsi tñ oẽ aliud potius agũt, q̃ vt ei, quem p̃dicant, similes efficiantur. ‖ Ille.n.nõ minimũ esse, quod in medicinã astronomia conferat, admonet: & geometria, s. q̃ astronomiã præcedat, necesse est: medici vero, qui multi sunt, ab harũ vtriusq; studio vsq; eò ipsi abhorrẽt, vt alios ẽt id conãtes coarguãt. Ille idẽ naturã corporis, ~~q̃ totius medicinæ ordinis~~ principiũ statuit, optime cognoscendã esse p̃cipit: at ijdẽ isti in ea re ita studium ponũt, vt non modo nullius ex partibus corporis substãtiã, aut formationẽ, aut magnitudinẽ, aut nexũ, aut q̃ est cũ ꝓpinquis cõicatio, sed ne positurã qdẽ noscant. Idẽq;, ꝙ per genera, speciesq; ignota sit morborũ diuisio, iccirco medicis à curãdi scopis errare contingat, aĩaduertit Hippocrates, cũ nos ad rationalẽ contẽplationẽ (Græci logicam vocant) adhortat: nr̃ę vero ætatis medici ita ab eius studio auersi sunt, vt eos ẽt, qui in ea re operã cõsumant, quasi inutilia tentantes reprehẽdant. Sic & ille idẽ Hippocrates ad p̃cognitionẽ morborũ, ‖ & q̃ p̃teriere, & qui p̃sentes, & qui futuri ęgro corpori sint, multã nobis parari oportere prouidentiã admonuit: at ijdẽ medici huic ẽt artis parti vsq; adeo operã nauant, vt siquis cursum sanguinis è naribus, aut sudorẽ p̃dixerit, eũ & magũ, & admirabilia, contraq; opinionẽ oĩum loquentẽ exclamẽt: vt ijdẽ isti multo ẽt minus, siqd aliud p̃dictum sit, sustineãt: multo minus formã rõnis victus ad morbi futurũ consistẽdi vigorẽ cõstituant, quanꝯ eiusmodi ‖ rõnẽ ciborũ habendam censet Hippocrates. Quid igitur reliquũ est, in quo virũ ęmulantur: siquidem non in dicẽdi grauitate, cuius laudẽ ille assecutus est: hi vero ita sunt ab ea virtute remoti, vt eorũ multos videre liceat bis verbo in vno peccantes, quod ne ĩtelligi qdẽ facile põt. Quibus de rebus q̃rendam cãm putaui, ob quã isti, quãꝯ oẽs virũ admirant, à lectione tñ eiusdẽ scriptoris sese auertãt: vel, si quis eius scripta legit, nõ tñ ea intelligat, q̃ ab auctore dicunt: vel, ẽt si intelligat, nõ tñ ad eã ĩtelligentiã exercitationẽ adiũgat, vt disciplinã cõfirmet, atq; ad habitũ p̃ducat, cõpertũ hñs nos eã laDdẽ, q̃ in quocũq; rerũ genere summa est, ~~voluntate simul, & potẽtia consequi, vt~~, quisquis earũ altera careat, eũ à fine, quẽ expectat, frustrari necesse sit. Etenim, ne ab Athletarũ exemplo discedã, aut quia carent innata corporis habilitate, aut quia sine exercitatione id languescere sinũt: iccirco, quod optãt, id cõseq; nõ posse videmus. At illis ijsdẽ Athletis si corporis habitus dignus victoria sit, si exercitatio reprehensione careat, qd est, quod eos impedire possit, ne coronã è certamine ferant: Num igitur vtriusq; rei inopes nr̃i tp̃is medici sunt, vt neq; ~~facultatẽ, neq; voluntatẽ~~ satis dignã in artis studiũ cõferant: an cũ alterã habeant, altera carent: Nunc igitur nasci neminẽ, q artis capax tã humanę sit, alienũ à ratione mihi vr̃, cũ mundus idẽ sit, qui ~~olim fuit, anni tp̃a eundẽ ordinẽ~~ seruent, Sol circuitus suos nulla ex parte mutatos p̃currat, deniq; quęq; stella siue fixa, siue errans eandẽ oĩno status rationẽ retineat. Verũ rationabile est tũ pp malã educationem, qua tp̃ibus his vtuntur hoĩes, tum pp diuitias virtuti p̃positas, vel qualis Phidias inter plastas, vel qualis inter pictores Apelles, vel qualis inter medicos Hippocrates, talem hac ætate effici neminem. quanꝯ nobis, quibus post antiquos illos nasci contigit, & ab ijsdẽ artes plurimum prouectas accipere, nõ paulo plus cõmodi ad artes ipsas datum est. Facillimũ ergo erat nos ea, quæ vt inueniret, diu elaborauit Hippocrates, breui tp̃e edoctos, quod vitę supererat, id in ijs, quæ arti deerant, inueniendis consumere.

De aere. aq. & lo. cap. 1. cl. 2ª. 2.d

Arthg med.ª m.ca ss.ª

De loc. in Homine non pro cul ab initio.

Anatome.

Logica

1. ꝓgnost. tex. 1. cl 4ª. f. 189. c

ꝓsaguĩ arrs.

1ª. Aph. 9. Extor. fol. 4. g

Cur plurimi Hipp. Logicã recusent.

NB.

Cur similis Hipp. nullus.

dis consumere. At, quisquis plus diuitijs, quàm virtuti, tribuit, artem q3 non de hominibus bene- E
merendi, sed quęstus gratia petit, eum non licet artis finem expetere. quem si expetimus, ante de-
tescent alij, quàm nos ad id, quod habemus animo, perueniamus: nō enim simul possumus & pe-
cuniam congerere, & arti tam magnæ operam dare: sed, qui alteram vehemētius appetat, alteram
contemnat, necesse est. Quid igitur? an nostris seculis quenquam memorare possumus, qui tātū
habere cupiat, quantum satis sit ad vsum vitę necessarium? an reperiri liceat, qui non verbis tan-
tum effingere, sed etiam propriis vitæ exemplis docere possit diuitiarum terminum, qui quidem
sit secundum naturam, non vltra, quàm vt fames, sitis, frigus absit, progredi? ‖ sed, siquis tn eius-
modi est, is & Artaxersis, & Perdicæ potestatem contemnet, nec vnquam in conspectum huius
ibit: huic vero sic ægrotanti, vt Hippocratis artem desideret, medebitur quidem, nō tamē semper
cum eo eē volet, sed Cranonem, & Thasum, aliaq3 ad oppida multa proficiscet, vt pauperibus his
locis ęgrotātibus curationes adhibeat. ‖ Coïs hominibus ciuibusq3 suis Polybum aliosq3 discipu-
los relinquet: ipse Græciam peragrans omnem perquiret: nam eum scribere aliquid de natura lo
corum oportet, quam vt, quemadmodum ratione didicit, sic experimētis comprobet: eum vrbes
intueri proprijs oculis necesse est, nunc eam, quæ versa ad meridiem est, nunc, quę ad septentrio-
nem, nunc quæ ad Solis ortum, nunc quę ad occasum: cernere etiam, quæ humili loco, quę ve ex F
celso posita sit: eam contēplari, quę aquis obnoxia, siue eæ littoribus maris superfluant, siue de fon
tibus scaturiant, siue de cœlo decidant, siue ex stagnis, fluuijs ve redundent, alluatur: visere eam
etiam, quæ ad magnum flumen, quæ ve ad stagnū, quæ ad mare, aut ad montes sita est: quærere, si
qua algēs aquis vehemēter frigidis, si qua calidis vtatur, & siqua nitrosis, aluminosis ve, aut siquę
aliæ eius generis sunt: ad summam, ne agam de singulis, cætera omnia considerare oportet, quæ
nos & ipse Hippocrates edocuit. ‖ Quas ob causas siquis talis futurus est, eum nō modo aspernari
diuitias, sed etiam summo labore, atq3 industria vti necesse est: at non licet industrium esse quēq3,
qui se aut vino obruat, aut cibis expleat, aut veneri dedat: deniq3 qui pudēdis, ventri q3 indulgeat.
Ex quo efficitur, vt, siquis verus medicus est, idem sit, vt veritatis, sic etiam temperantiæ amicus.
illudq3 intelligitur eūdem esse methodi rationalis studiosum, vt morborum quot genera sint, spe-
ciesq3, cognoscat, vt q3 in singulis illis quo pacto sumēda sit indicatio remediorum, intelligat, atq3
hac eadem methodo ipsam corporis naturam docemur, & quę ex primis constat elementis, quæ
tota inter se temperata sunt: & quæ ex secundis composita est, quæ & sensibilia sunt, & (vt eo no-
mine vtar) similaria appellantur: & quæ tādem ex partibus organicis expletur. quinetiam & quę
vtilitas ex omni harum partium genere, & quæ actio animalibus est, ex illa eadē methodo cogno G
scimus: quandoquidem & eas oportet non inexploratas negligere, sed demōstratione perceptas
habere. Quid igitur? an aliquid iam restat, cur medicus non philosophus sit, is, inquam, medicus,
qui arti operam Hippocrate dignam impendat? si enim, vt corporis naturam cognoscat, & mor-
borū differentias, & præsidiorū indicationes, eum rationalem contemplationem exercere opor-
tet, vt autem in harum rerum studio industriam ponat, retineatq3, diuitias contemnere & tempe-
rantia vti necesse est, hic iam omnes philosophiæ partes habebit, & quæ ad differendi rationem,
quam logicam: & quæ ad rerum naturam, quam physicam: et quæ ad mores, quam ethicam Græ
ci dicunt, attinet. Nec vero timendum est, ne, qui pecuniam contemnat, & temperantiam seruet,
is turpe quicquam, aut vitiosum committat: quidquid enim homines iniuste audent, id aut auari
tia impellente, aut voluptate præstringente committunt. sic & reliquas virtutes eundem habere
necesse est: quandoquidem omnes inter se connexæ sunt: nec potest, qui vnam habet, nō cæteras
omnes statim habere, tanq3 ex vno fune reuinctas. Si igitur, vt & artem primum intelligāt, & ean
dem deinde exerceant, philosophia medicis necessaria est, haud dubium relinquitur, quin, siquis
medicus est, idem omnino sit & philosophus. non. n. illud demōstrationem desiderare arbitror,
siquis arte medica probe vsurus sit, ei opus philosophia eē, cum nō desint, quos tam pecuniarum H
cupidos sæpe videamus, vt venefici, non medici sint: artemq3 in contrarium scopo eiusdē abusum
detorqueant. Num igitur iam de noïbus certabis, nugisq3 contendes, vt temperatum, continen-
tem, diuitias infra se ducentem, iustum debere esse medicum dicas, non tamen philosophum? eun
demq3 corporum naturas cognoscere, instrumentorum actiones, partium vtilitates, morborum
differentias, curationumq3 indicationes, nō tamen operam disciplinæ rationali dedisse? an rebus
concessis te contendere de solis nominibus pudebit? at sero quidē, satius tamen, vt iam resipiscas,
nec, vt graculus, aut coruus de vocibus contendas, sed in inquirenda rerum veritate operam con-
sumas: non enim habes, cur sutorem bonum aut textorem sine disciplina, & exercitatione quēq3
effici posse neges, iustum vero aliquem, aut temperantem, aut demōstrationis peritum, aut rerum
naturam scientem repente apparere dicas, quanq3 neq3 doctoris eruditione, neq3 sui ipsius exerci-
tatione sit vsus. Itaq3, si hoc impudentiæ est, illud hominis non de rebus, sed de nominibus alter-
cantis, certe nos primum studium debemus in philosophia consumere, si veri Hippocratis æmuli
esse volumus, quod si fecerimus, nihil impediet, quo minus eo meliores efficiamur, nedū similes,
si cognitis ijs, quæ ab illo bene dicta sunt, cętera, quæ arti desunt, ipsi inueniamus.

Galeni

GALENI DE SOPHISMATIS IN VERBO CONTINGENTIBVS.

Horatio Limano interprete

Sex modis Sophiſmata in dictione contingere, Ariſtotelis auctoritate. CAP. 1.

RIſtoteles philoſophus, cum in libro de ſophiſtis elenchis, quaſi redargutionibus dixeris, cõſcriberet nobis, ſophiſmata quot modis ĩ dictione contingant, modos ipſos ſex eſſe ad hũc modum ponit: primum in ęquiuocatione, in ambiguitate alterũ, tertium in accentu, quartum in compoſitione, quintum in diuiſione, ĩ dictionis figura ſextũ. Sophiſma in ęquiuocatione vocat, vbi nomina in oratione poſita plura ſignificant, vt venatus ſum canem: plura enim hęc oratio ſignificat vitio vocis eius /canem/. Sophiſma vero ĩ ambiguitate appellat, cũ oratio ipſa ex ſe tota duplicem ſenſum ſignificat, vt, hũc liceret capere me: in qua oratione nihil anceps eſt ratione nominũ, ſed oratio ipſa, vt oratio eſt, ſenſum in agendo, & patiendo confundit. Vitium vero ex accentu dicit, cum culpa accentus, qui nomẽ in diuerſas ſignificatiões trahat, dubia oratio efficit. vt ὄρος ἔστηκε, hoc eſt mõs, aut terminus ſtabat, ipſum enim duplex propter duplicem accentum eſt, in principio poſitum, aut ſublatum. Sophiſma vero in compoſitione, & diuiſione, cum ipſæ ſignificationis differentiam faciunt, vt Quinquaginta virũm centum ipſe reliquit Achilles. differentia enim eſt verbo /virũm/ aut compoſito cum quinquaginta, aut à quinquaginta diuiſo. Secũdum vero dictionis figuram, cũ aliud dictio vere ſignificat, aliud vero propter ſpeciem, & figurã ſignificare videtur, vt verbum /audio/: nam paſſionis eſt, cum actionis eſſe videatur propter prolationem, id eſt figuram ſimilem ijs, quæ verborum actionis ſunt, vt curro, intelligo. trahet enim ad vtranq; partem ſophiſticus homo: ad paſſionem, quoniam ita eſt: ad actionẽ, quia ita videtur. His vero ſex enumeratis modis, deinceps oſtendit nullum eſſe ab eo prętermiſſum, neq; poſſe aliquod in verbo ſophiſma, extra modos propoſitos cadere. Verba vero, quibus id oſtendit, hęc ſunt: Huius rei fides eſt, & ea, quæ per inductionẽ fit, & ſyllogiſmus, & ſi alius aliquis ſumatur, & ꝙ tot modis, nominibus ijſdem, & oratio-
« nibus non eandem rem ſignificamus. Ea igitur, quę de inductione loquitur contextus pars ma-
« niſeſta eſt. ſi enim ſingula in verbo ſophiſmata percurras, ſumas q̃, nec vllum horum appareat, extra prædictos modos cadere, perſpicuum iam ita eſt nullum prætermiſſum eſſe modum: quod vero ſequitur, omnino obſcurũ eſt, quid velit: cum dicit /& ſyllogiſmus, & ſi alius aliquis ſumatur, & quòd tot modis, nominibus ijſdem, & orationibus non eandem rem ſignificamus /ſiquidem nec, quonam modo alium aliquẽ ſumamus ſyllogiſmum, dictum eſt: id verò /& quòd tot modis, nominibus ijſdem, & orationibus nõ eandem rem ſignificamus /ſyllogiſmi concluſioni magis ſimile eſt, quàm ſyllogiſmo: cõſueta vero eſt hæc huic philoſopho dicendi breuitas, & veluti per ſigna expromere multa, quia ad hos, qui iam audiuerant, ſcriberentur. Qui igitur eum expoſuerũt, alij hæc in diligẽtiam ferre, quod decebat, ne tentarunt quidem: alij non conſecuti ſunt: nos vero tentemus non Ariſtotelis cauſa, neq; vt orationi eius opem feramus, ſed cauſa noſtra. philoſophi enim eſt non ſolum ſumptis propoſitionibus ratiocinari, vt multorum mos eſt, ſed etiam concluſione poſita propoſitiones ipſas conſtruere.

Penes ipſum duplex omnia in dictione ſophiſmata accidere. CAP. 2.

QVoniam vero monſtrare propoſitum eſt tot modis in verbo ſophiſmata fieri, quæ penes ipſum duplex ſunt, quot modis Ariſtoteles dixit, patet duo hæc à nobis demonſtranda eſſe, alterum omnia in verbo ſophiſmata penes ipſum duplex eſſe: alterum tot eſſe numero penes ipſum duplex. perſpicuumq; illud omnibus eſt, omnia in verbo ſophiſmata ex vitio huius contingere neceſſe eſſe: hoc enim tanquam principium ſequentes ſophiſtæ capiunt imperitiores in ea re homines, neque vitij conſcios. Si vero recte volumus, quot in verbo ſophiſmata

contingunt,

contingunt,accipere,quot vitia ſunt,ſumẽdum eſt: quod cognoueris, ſi virtutem ſumas vnicam E
eſſe,aut plures: error enim à virtute eſſe vitium videtur. qua recte cognita,ſtatim hoc quoque co
gnoſcitur. Quoniam vero,vt alibi demonſtratum eſt,ipſum bonum,virtus q̃ in eo eſt,ad quod na
ta,aut facta res eſt,vt hominis in viuendo,gladij in ſcindendo,iccirco ad quod nata,aut facta eſt di
ctio,ſumẽdum eſt: manifeſtum vero eſt ad vnum hoc,vt ſignificet. patet igitur in hoc & bonum,
& vitium eſſe. patet quoque ſolam è virtutibus hanc in dictione eſſe per ſe: reliquas vero per acci-
dens,extrinſecus q̃ eſſe,nec rei ipſius, vt congruitas,& apta literatio. hæ enim, & ſi quibuſdam ſe
bona oſtẽdant,non tamen ſe ſecundũ rem habent: ſed perinde, ac ſi enſis manubrio eburneo ſit,
aut fucatus oculus: hæc etenim his extrinſeca ſunt: quæ vero ſunt per ſe,ea in ſcindendo, & in cer
nendo ſunt. Si igitur vniuſcuiuſq; rei virtus in eo eſt,ad quod nata res,aut facta eſt,hinc virtutum
numeri inuentio patet,quot ipſę ſint. ſi enim ad multa res genita ſit,plures illę ſunt: ſi ad vnum,
vna virtus eſt. apparet ſanè dictio ad vnum nata, hoc eſt ad ſignificãdum. Si igitur bonum ipſum
in hoc poſitum eſt,hoc ipſum non ſignificare, aut non recte ſignificare, vitium erit. nam conſide-
randum videtur,an,quę non ſignificat,ea dictio ſtatuenda ſit: non.n. tibicen is eſt, qui tibia non
aptus eſt vllo modo canere,nec malus igitur tibicen eſt. ſic nec dictio eſt,quę non eſt ad ſignifican
dum apta,quare nec vitium dictionis erit nõ ſignificatio. hoc vero protinus ſignum eſt ſolã eam F
quæ nunc à nobis dicta eſt,virtutem eſſe dictionis per ſe: in quo enim vnaquęq; res eſſe habet, in
hoc ipſa virtus eſt. dictio habet in ſignificando eſſe,eoq; corrupto neq; dictio eſt: igit̃ in hoc ipſo
virtus eſt. quare hęc vnà cum ſignificatione deperditur, reliquę vero propterea, q̃ non ſecundum
rem ipſam ſunt,non impediuntur circa hanc eſſe,quę non ſignificat,vt congruitas,& apta litera-
tio. Has ob res,quę linguę barbaræ ſunt, earum alteram meliorem altera dicimus, vt perſicam
ęthiopica,quanquam nihil nobis ſignificantem: cauſa vero eſt, quia potius vox eſt, quàm dictio.
ſed,& ſi vitium videatur non ſignificatio,cum propter ſimilitudinem nominis decipiamur,patet
non propter hoc vitium ſophiſma contingere. quis enim eſt, qui conſentiat,aut quis eſt, qui pro-
ponat dictionem ſignificatione priuatam,& ignotam? Reſtat igitur, vt propterea contingat ſo-
phiſma,quia nõ recta ſignificatio ſit: hęc vero talis eſt, quia duplex. in hoc enim ſolo dictio habet
quidem, q̃ ſignificet,verum non recte: canis enim nomẽ aliquid ſignificat, nõ tamẽ hoc aliquid,
neq; diffinitum quidquam,quod erat recte ſignificare. Illud vero recte à Platone dicitur, quęcũq;
proprio vitio corrupta ſunt,horum omniũ dictionem corrumpi: ducit enim in obſcuram ſignifi
cationem quodam modo,ſed non ſimpliciter,vt ea faciunt,quæ nihil ſignificant: obſcura vero ſi-
gnificatio prius dicta eſt perfecta eſſe dictionis corruptio: quapropter ſolum vitium eſt ipſum du G
plex: niſi quis ea quoque vitia putet,defectum,longitudinem,ſuperfluitatẽ dicendi. latere autem
hunc arbitror deceptum,& ignarum, nullum horum eſſe ſimpliciter dictionis malum, niſi obſcu
ritatem, aut duplicitatem efficiat: ſi vero ſolum hoc dictionis vitium eſt, & recte ſupra dictum eſt
omnia,quæ in verbo ſophiſmata ſunt,ex eius vitio fieri,propter ipſum duplex erunt omnia,quæ
in verbo ſophiſmata contingunt.

Ipſum duplex ſex tantum modis in dictione fieri. Quid ſit oratio. CAP. 3.

POſt vero demonſtrandum eſt,propter quid tot modis ipſum duplex accidat, quot Ariſtote-
les ſcribit: id vero ſi vere inueniri debet, ſumendum prius eſt, quid ſit oratio, & ex orationi-
bus orationem eſſe. etenim & ipſæ propoſitiones orationes ſunt: harum alicui, aut aliquibus quę
rimus ipſum duplex. Oratio ſanè erit, quod in preſenti dicere ſat eſt, nominum compoſitio: voco
vero nomina,& ſi verba ſint, ſignificentq; vtcũq; aliquid, propterea, q̃ ſic notius vocabulum eſt.
neceſſe eſt ipſum duplex aut in aliquo horum nominum eſſe, aut in oratione ipſa: non enim ha-
bemus, quomodo tertium aliquid conſtituatur: quemadmodum neq; in lapidibus. præter aut ſin
gulos ſeorſum, aut illorum ſimul compoſitionem, eãq; aut actu, aut potentia, aut apparentia, nihil
aliquis excogitare poteſt: prẽter hæc enim nihil eſt, quod eſſe aut dici quiſpiam inueniat, vt alibi H
demonſtratum eſt. Omnia vero hæc comprehendentes modi prædicti habent. Ipſum enim actu
duplex modus habet,& qui ſecundum ęquiuocationem eſt,& qui ſecundum ambiguitatem: ſed
in nomine duplicitatem is habet, qui ſecundum æquiuocationem eſt: in oratione, qui ſecundum
ambiguitatem: actu vero eſſe dicuntur, quoniam re vera res duas ſignificant. Potentia vero, cum
accentu duplices fiunt, compoſitioneq; & diuiſione: hi enim non plura ſignificant, ſed prorſus
vnum: propterea vero, q̃ ad vtrunq; verti licet, duplices dicuntur: quare hos potentia dicimus: ta
le enim eſt hoc ipſum potentia eſſe. Id ipſum vero rurſus (vt ſupra quoq; diuiſum eſt) vel in nomi
nibus, vel in oratione eſt: in nominibus accentus duplicitatem efficit: trahit enim ad vtranq; par-
tem nomẽ accẽtus, vt in oratione hac/ὄρος ἔστηκεν, hoc eſt mons vel terminus ſtabat/accẽtus aſpira
tus facit, in principio cum aut ponitur, aut abeſt. In oratione vero compoſitio,& diuiſio duplici-
tatem facit: in compoſitis quoq; nominibus eandem facere poteſt, quia orationi ſimilia ſunt, vt in
nomine Neapolis,& καλὸς κἀγαθὸς. i. probus, mutaret ea quis loco ſimpliciũ non in nomen (hoc
enim ſolus accentus facit) ſed in orationẽ, vt in hac voce αὐλητρίς. i. tibicina, ſicut rurſus & ipſam
orationẽ in nomen cõponeret, vt in propoſito noĩe eſt. videbitur autem nihilo minus abſurdum
fortaſſis id, q̃ propter accẽtum, compoſitionem q̃, & diuiſionẽ ſophiſmata contingere dicamus:

ſiquidem

A siquidem hæc propter ipsum duplex (vt supra dictũ est) contingunt: accentus vero,& quæ eius generis sunt,ipsum duplex ijs,quæ facultate duplicia sunt,eripiunt: etenim, vt hæc alterum significent,efficiunt: sed tamen nihilo minus verè dicuntur propter hæc sophismata cõtingere: quia.n. oratio per eadem hæc ipsum duplex accipit, alterum in principio sophistæ sumunt: alterum concludunt,orationem per ea ipsa mutantes (prorsus enim non aliter sophisma contingeret) ratiocinantes vero tanquam idem accipientes: quale est,vnum quid rationale nomen est: proprium hominis est ipsum rationale: igitur vnũ proprium hominis est. Præterea si ὄρος, hoc est terminus, hic stabat,is,qui agros separat, ὄρος autẽ, hoc est mons, hic non stabat: sed neminẽ lateret id,quod sic * adulterinum est: verum vbiq; etiã ad minimũ apta oratio sit, sophistæ student: nã & in ijs, q̃ actu duplicia sunt,hi illud idem faciunt,vt aliud sumentes,aliud cõcludentes ratiocinentur: sed ibi obscurius, qm̃ quicquid significet sermo, ipsi sibi consentiat: hic vero manifeste: quare suis nominibus,& orationibus Aristoteles dixit: Etenim ij sophistæ sunt,qui speciem violãt. Cum iam habeamus id ipsum,quod actu dicitur,itemq; quod potentia: quod reliquum est,ad apparẽtiam attinet: quæ ſm figuram dictionis est,vt est supra dictum: ostenditur enim ipsum nomen,similiter q; oratio,non aliud duplex adeo habere,nec in singulis,quæ prædicta sunt, adeo quis exempla ex Eude
B mo, ex alijs ve caperet. Cum igitur iam collectos modos omnes habeamus, quibus duplex ipsum fieri possit,habemus oĩa in dictione cõtingentia sophismata: hæc enim penes ipsum duplex sunt: sequitur vero id,ꝙ tot modis nominibus ipsis,& orationibus, nõ eandem rem significamus: nam aut actu,aut potentia, aut apparentia id facimus: manifestum vero est & syllogismi modum,modo habita diuisio sit,fieri posse,vtrumuis quis eligat,aut è directo,aut ad impossibile ducentem: si enim possibile est alium haberi modum,is erit neq; in nomine,neq; in oratione, neq; actu, neque potentia,neq; apparentia: præter hæc autem nihil sermo ostendit: ſm igitur ipsum diffinitum sit in hunc modum: ꝙ vero non ex eius diuisione inuenimus, (non enim ad Aristotelis gratiã nunc scribimus,sed omnia hæc methodo scripta sunt) perspicuum est: nam aut in nomine,aut in oratione ipsum duplex esse oportere aperte ipse dixit,cum scribit, ꝙ ipsis nominibus,& orationibus: ipsum vero actu esse, aut potentia, aut apparentia notum ex ipso ordine est: scripta igitur separatim sunt in singulis generibus, quæ eiusdem sunt generis, prima q;, quæ ad actum attinent: secunda, quæ ad potentiam: tertio loco,quæ ad apparentiam,vt decuit: aut cur hæc non fuere confusa? sed fortasse ridiculum est his fidem aliam afferre conari,quàm eam,quæ à re deducitur: etenim si sic se habent,vt Ars,qualis Medicina est,artisq; sunt,diuisionem vllam fortuito, aut casu factam non re
C ciperent: sed de his satis hæc in præsenti sint.

Ambiguitatis,& reliquorum sophismatum modi. CAP. 4.

Dictum quoq; à Stoicis aliquid est de partitionis dignitate,nosse, siquis modus extra propositos cadat,tentantibus: erit enim inductio fides hæc. Et alias æquum est nullam probatorũ virorum opinionem obiter ponere: ambiguitatis igitur definitio quanquam cum multis nostris pugnare videtur, in præsentia tñ præteribimus: de his enim considerare alterius negotij est: quæ vero ambiguitates dicuntur,harum differentiæ sumendæ sunt. Sunt quidẽ apud grauiores viros numero octo. Vna est,quam cõmunem ei,quod dictum est, & diuisibili nominant,qualis est, quæ αὐλητρὶς i. tibicina, † nominis est,atq; eius,quod dictum est. Altera,quæ in simplicibus est,vt virilis: aut enim tunica,aut homo. Tertia vero ad ipsam in cõpositis æquiuocationem attinet, vt homo est: ambiguus enim sermo est,vtrum substantiam, an casum esse significat. Quarta ex defectu est,vt tui est: deest enim quod ad medium locũ attinet,vt domini,aut patris. Quinta ex superabundantia,quale est,ei,vt non nauigaret,denegauit: adiecta enim ea negatio /non/ ambiguam orationem facit, vtrum nauigare negauit, an non nauigare. Sextam esse dicunt eam, quæ haud notum facit,quæ cum qua significatione carens pars,ordinata sit,vt illud est,& nunc & non appulit: pars D enim ea /non/ disiunctiua esse potest. Septima est, quæ ignotum reliquit,quæ cum qua significatiua pars constructa sit,quale est. Quinquaginta virum centum ipse reliquit Achilles. Octaua est, quæ non declarat,quid ad quid referatur,quale est,Dion Theon est: incertum enim est, vtrum ad vtriusque existentiam verbum /est/ referatur,an ad id,vt Dion sit Theon: aut cõtra. Hi sunt à grauioribus viris numerati modi. Quicunque vero non obiter,quæ supra dicta sunt,audiuit, manifestum est ei,eos omnes in hos cadere modos,qui à nobis numerati sunt: carere q; methodo & arte perspicuum est: neque enim ex ijs,q̃ dicta sunt,demonstrationem quis caperet,vt nullus alius modus ambiguus constitui possit: in cõnexis q; æquiuocationem contingere dicere, hominis est nomen non audientis: non ineptum vero est generalibus differentijs speciales enumerare, vt ea, quæ ad diuisionem attinet, per partem significatione carentem, & per significantem diuidatur: sic enim quis speciales differentias plures acciperet: quin etiam ad hunc modum quis æquiuocationis differentias speciales dictas plures faceret: quia illæ secundũ id, quod à fortuna: hæ vero secundum analogiam,aut similitudinem,aut aliud aliquem modum constituantur: quin & æquiuocationis eius,quam ipsi in oratione dicũt, plures modi casibus similibus appositis fiunt,quale illud est,futurum est Socratem vincere: cæteri vero modi minores sunt. Id vero dubitatione dignũ est, quo modo, quæ ad apparentiã attinent, duplicia sunt: magis q; quo modo,quæ ad accentum: qui enim

† Addunt antiqui cod., πᾶς ὅσα. κοινὴ γὰρ αὕτη τῆς τε αὐλητρὶς i. puella existẽs communis .n. hęc et ipsius αὐλητρὶς.

enim ſecundum compoſitionem duplex ponunt, quo modo non ſecundum accentum? vt illa E per continuationem totius, & per ſilentium ad ipſum duplex trahi poteſt, ſic ipſum nomen per accentum: quemadmodum orationis extrinſecum, inane tempus cum ſit, nec eius pars, eam tamen facere duplicem poteſt, ſic accentus quoq; item q3 ſophiſtæ vt eo, ſic hoc ad contẽtiones vtuntur: & quis ſecum cogitans, quemadmodum ſecundum compoſitionem, & diuiſionem contendunt, ſic ſecundum etiam accẽtum idem fieri poſſe cognoſcet. Manifeſtum vero in ſcriptis orationibus eſt, cum non adiecta ſunt diuidentia puncta: vt enim his egent ad diuiſionem, ſic accentu quoque non ſemper tamen, & propter hunc duplex oratio fuerit.

GALENO ASCRIPTVS LIBER
QVOD QVALITATES INCORPOREÆ SINT.

Horatio Limano interprete

Nunc diligentius emendatus.

Qualitates, reliqua q́ue accidentia perperam à Stoicis corpora appellari. CAP. I.

G

VM nihil è rebus meis ignotum tibi velim, ne ſi id quidem minimum eſſe videatur (hoc ipſum enim abſcondere aliquid amico, non minimum eſt) exponere tibi volo diſputationem mihi cum quodã ea, qua licuit, diligentia habitam: ſermo enim, qui ex improuiſo habetur, diligẽtia caret, præſertim ſi, cum quibus is habetur, ſí ambitioſi, cõtentioſí que ſint. Erat vero de qualitatibus ſermo, de q3 accidentibus oĩbus, quæ Stoicorum iuniores eſſe corpora dicunt. Aduerſus quos dicere hęc oportet: an non cum quiſpiam corpus dicit, ſtatim intelligere nos euenit, triplici cõtentam ſpatio ſubſtantiam renitentem? ſi ſolum hoc dicat triplici contentam ſpatio, non erit, vt corpus magis intelligamus id, quod dicitur, quàm vacuum, & locum: oportet vero diffinitiones ipſas, & deſcriptiones, logicas q3 declarationes quorundam eſſe, & earum ſolum rerum declaratiuas, quas declarare volumus, non cum alijs rebus communes: quandoquidem non de communibus rationem reddimus: patet vero hoc eſſe commune, quod triplici ſpatio contentum dico, corporis, vacui q3 & loci: id Stoicos fateri neceſſe eſt, vtpote qui vacuum ipſum in tractatu rerum naturæ reliquerunt: quamuis id in H mundo eſſe negent: cæteros vero philoſophos intelligere id omnino neceſſe eſt: quo modo enim vacui naturam negarent, † niſi ipſum vniuerſum vnum intelligerent? ſi vero intelligunt, nõ aliud quicq̃ intelligere dicent (ſi verum fateri volunt omnes) corpus: quemadmodum non ſine tempore patet, neq3 id ſine loco, & hoc ipſo quoq3 triplici contento ſpatio, vt in ſe ipſum rem triplici contentam ſpatio ſuſcipiat: eius rei teſtis eſt ſenſibilium vnumquodq3 corporum: quod enim, verbi gratia, cubitali longitudine corpus eſt, palmuḿ que latitudine æquat, altitudine vero digitos quatuor, loco ęget, qui ipſum capiat, ſibi proportione reſpondente: hoc nobis ſtatutum ſit, & de ratione corporis omnis ſpeculandum.

Al. ex ãtiqs. ſi neque ipſum oĩno mente conciperẽt, ac intelligerent.

Qualitates non eſſe corpora, alioqui corpus corpori accidere. CAP. 2.

CVm talis vero de corpore intelligentia ſit, & ſm hanc oratio diffinitiua, patet quẽq3 eſſe fateri paratum, niſi litigioſus ſit, nõ eandẽ rationẽ accipere, neq3 intelligentiã, nec horum ſingula, ſpatiorũ trium ęqualẽ naturam habere, neq3 eandẽ definitionẽ accipere, neq3 tõtum corpus dicere licet ipſam corporis longitudinẽ niſi per connexionẽ, ſed corporis accidens: ſimilis vero in latitudine, altitudine q3, & grauitate, & figura ratio eſt, & in reliquis, vt ſummatim dicã, qualitatibus, accidentibus q3, ſed ſecundum aliquos, non ſine corpore hæc eſſe, neq3 intelligi: quòd ſi conſideraueri-

omnino.

mus

A mus horã vnã omnia facere, plongare, & nihil aliud esse dicere, q̃ vnũ solũ corpus, erit profecto absurdum: innumerę.n. sunt substantiarũ naturę secundũ ꝓprietatem, & qualitatũ, accidentiumq̃, q̃ inter se differũt, variaq̃ sunt, & cõtraria. In his igit nullum alteri idẽ dicamus, vbi nobis sermo de dria habet: itemq̃, si figuram corpori accidẽtem corpus dicemus, patet nos corpus corpori accidere dicturos, quod absurdũ est: quod.n. eorũ substãtiã magis, quod ve accidẽs dicemus? Si vero vni cũ habemus intellectũ corporis, vt corporis, q̃ figuram corpus dicit, aut vacuũ intellectu nomen de accidẽte ꝓfert, aut vniuoce cũ corpore nominat, vtrũq; vero absurdum est: etenim significat aliqd, quamobrẽ nomẽ est, & intellectũ aliquẽ indicat à corpore diuersum, & si nõ est à figura separabile corpus. Similis in reliqs accidẽtibus ratio est, coloribus, saporibus q̃, & q̃ ad olfactum attinẽt, & q̃ ad auditum, hæ voces sunt, verba, sibili, stridores, popysmi, gemitus, crepitus, rhochasmi, bombi, soni, strepitus. Si vero qspiã dicat ipsa hæc, &, quæ talia sunt, oĩa esse quodam modo percussum
« aerẽ, huic illud Menãdri obĵcere fas est. Hæc o nequam pdidit id, q̃ nõ sine corpore tale aliqd in-
« telligitur. Quod ego quoq; cõfiteor: nego tn rem habẽtẽ, vnã & eandẽ habitæ rei existimãdũ esse.
neq; enim Cleanthes tuberculũ erat, cum hoc ei cõtigisset in morbo: neq; Chrysippus, item q̃ Epicurus vrinæ substillum, postq̃ contigit his ex hoc morbo vitã auerti. neq; igitur aeris percussio, aer
B est, sed & natura differt, & intellectu, & definitione, quid sit horum vtrunq;, declarante. Quod vero diuersæ sint inter se, & à corpore figurę, petã in prẽsenti testes ad hũc sermonẽ. Aliam geometrę circulo, cęteris q̃ figuris definitionẽ reddunt, aliã corpori, quarũ rerum diuersæ rationes sunt, significationes q̃, longeq̃ magis animi cõceptus. hæc omnia quo modo vnũ esse quis sapienter dicet? vel, si, quæ corpori accidũt, corpora dicemus, quorũ alicui accidere dicemus? vtrum hęc exijs sunt, quæ ab omnibus corpora nominari solẽt, cũ omnibus his cõicatione, aut singillatim corporibus? vtrũq;.n. absurdũ est, siue hęc corporeã substantiam habeãt, siue dicantur corpori accidere. Si igitur corpora accidentia sunt, omnia entia corpora nominaremus, non aũt alia accidentia, alia corpora: si vero non corpora, sed aliqua alia, non igitur ipsum accidens corpus est. vel si, cum omnia hæc corpora sint, his ipsis, quod vere ab omnibus corpus vocari consueuit, accideret: id vero similiter dixeris, atq; illud audiueris, si indiuisibile manere omnibus his accidere dicatur, non in ęquales numeros diuisis: hoc.n. nec aliquid temporis sine dubitatione mansit, ne minimum quidem.

Corpora non posse accidentibus accidere, & absurda, quæ hinc sequantur. CAP. 3.

C Ontra quidã existẽtibus rebus accidere dicũt. q̃ si qs hoc, vt absurdũ fugiens, æquali numero dicat vocatis accidẽtibus (q̃ & ipsa corpora vocat) substantiã accidere, nescit se rerũ naturam, cõceptũ q̃ immutare, si corpora accidẽtia dicat, corpus q̃ accidẽtibus accidere, accidẽs q̃ corporibus corpus faciat. Quare & iure dubitare quempiam dico, & dicere oportere, siue ęquali numero accidẽtibus diuisum sit id, quod dici corpus solet, singulis horũ proprium quoddã accidit, alia corporis pars, alĵ accidẽtis parti accidet: aut, si accidẽtia corpora sunt, oẽ vero corpus in infinitũ diuidit, singula horũ infinitorũ corporũ oĩbus alĵs accidẽtibus, cũ hęc quoq; corporata sint, accident. Cõsidera, q̃ multa absurda eueniunt: corpus corpori accidet, idẽq; cũ vnũ putet, infinitis: simul q̃ & totũ, & nõ totũ: totũ quidẽ, si vniuersa figura, rotũditasq; mali, quãta est, oĩbus alĵs, q̃ malo accidũt, accidat: non totum vero, si ex infinitis mẽbris singula nõ eadẽ ei sunt, ex quo dissecta sunt: vel si corpus mali corpus est, & figura, color q̃, & odor, & gustatũ spectans sapor, & vnumquodq; horum in infinitũ scindit per se, an nõ ex infinitis malis cõpositum erit, quorũ vnũquodq; & rotũdũ erit nõ aliter, q̃ totũ malũ? sig̃dẽ eiusdẽ particeps ẽ figurę, pallidũq;, dulce q̃ verbi causa, aut austerũ, tale q̃ ad olfactũ est. & rursus singulæ infinitæ partes malũ erunt, si omnia hæc habẽt. ex infinitis igitur corporibus, & potius malis cõpositũ erit, quod oculis malum elucet. quæres multis modis ridicula ẽ. Verũ sane & partiũ vnaquæq; rotũditatẽ nõ habẽs, nõ erit amplius malum, sed pars
D mali, cũ figura.n. rotũda erat malũ. si vero vnũ malum solũ est, ex vnica corporea substãtia, multis vero diuersis accidẽtibus cõstabit, an nõ manifestũ est nullũ corpus esse? vtrũ horũ singulum propriũ locũ obtinet, an oĩa eundẽ? si ꝓprium, patet neq; proprietatẽ, qualitatẽ q̃ inter se habere mutuo cõicatam, neq; malũ esse in rotundũ formatũ, neq; pallore coloratũ, neq; ad gustũ se certo modo, aut ad olfactũ habere. si vero simul omnia sunt, & vnũ locũ occupãt, proprietatũ confusio est, vt in cõpositis, mistis q̃ è pluribus, & diuersis generibus medicamentis, in quibus ꝓprietas, qualitas q̃ vniuscuiusq; mistę materiæ syncera non seruatur, sed vnum quoddam vndiq; fit. non igitur syncera est singulorũ cognitio generũ, huius rotũdę mali figuræ, coloris huius, & singulorũ accidentium cæterorũ: item q̃ magis, nili appositę inter se tangant hæ partes, sed per totas totæ mistæ sint, propria vniuscuiusq; qualitas perit, sed neq; mistionem licet hanc proprie dicere. quomodo enim, si per se proprietates aliquæ vnitę non sunt, atq; detentæ, hæc mista dicenda sunt? Ipsum vero infinitum intenditur orationis, si & lõgitudo corporis corpus est, si latitudo, & profunditas: simul.n. infinitæ, inquam, erunt corporum infinitudines in breui loco ad sensum circunscripto: item q̃ multorum horũ, magis q̃ infinitorum corporum multitudo.

* εἰδώλων, *i. speciebus in impressis, in antiquis aũt ὑλῶν i. materijs.*

Si accidẽtia essent corpora, sequeretur corpora corporibus subito cedere, & itẽ alia incõmoda multa. CAP. 4.

A Nigt sempiterna, qũoq; substãtiã primã qualitate carentẽ amplius dicẽt, ex qua & mundum ipsum, & vnãquãq; speciẽ particularẽ factã esse dicunt? an è tẽpore quodã facta est, & omnia

in idē conuenerunt, vt ex cooperatione ſyncrimata (hoc eſt res compoſitæ) fiant: verū hoc quoq; E
maxime abſurdum eſſe dicimus, idēq; multis modis: primū, ꝙ ~~non vnius eſſe materiæ~~ corpora vi-
dent: multę aūt infinitęq; differētiæ cōis ſubſtātiæ ſunt, alia quidē figurarū ſpecie infinitarum: alia
vero coloris, huiusq; innumeri ſm ſpeciē: alia ſaporis guſtatum ſpectātis, cuius rurſus interminā-
ta dria eſt: alia vero eius eſt, q ad olfactum attinet, cum hic quoq; varietatē plurimam habeat: īfini
tæ igit erūt in ipſis infinitudines, & differētiæ qualitatū corporatarū: vna aūt erat, q̄ facta eſt, quā
ſuper incertas. ſ. partiri oportet: quanq̄ quæ neceſſitas eſt, vt corporeæ fiāt: anteuertunt ſanè cor-
pus eſſe ſubſtātiæ q; q̄dā factæ, ſingula q; corporū horū in infinitū ſi ſecent, qūo infinitudines infi-
nitę concurrent, & quando ipſum enim infinitum pertranſiri non poteſt, & ~~lumen corpus eſt, &~~
albedo, calorq;: omne vero corpus quotum eſt, & quantum, & coaugeſcētem naturam in ſe habe-
re videmus: ~~incaleſcensq;~~ à ſole aqua cumulatior maiorq; fit, vt maiori loco egeat: quo modo ve-
ro in anguſtum locū nec milij, verbi gratia, corpus excedētē, figuratio reliquorum q; accidentium
ſingula cōueniūt: ſimul q; ſpirare & ab æterno, neq; mutari deberēt in vniuerſum, neq; corrūpi:
ipſum. n. æternū ~~i~~mutabile eſt, quales ſunt Deorū naturæ: ſi vero hoc verū eſt, quo mō aliquā trāſ-
formabimus, verbi gratia, cerā: qdq; fiet, ſi, cū quadrāgula ſit, rotūdā eā efficiamus: an ſubſtātię fi-
gura quadrāgularis erat: ſi enim ſubſtātię ceræ ante erat, nunc rotūditas eſt, vñ hæc venit: & qua F
cā inducta tum eſt: ſi per corpus, abſurdum id eſt: corpus enim p corpus ire, cogitationē fugit: ſiqs
renitētiā inſtituat, id ꝑ priū corporis eſt, vt de hoc rō præcipue docet: ſi per vacuum, abſurdum ni-
hilominus eſt, tū qm̄ nihil eſſe in mūdo Stoici vacuū dicunt, tū ēt qa rotunditas eſt corpus, & reli-
qua habet accidētia, & figurā: quæ & ipſa rurſus ex altera corporata figura, fore, vt ſit, patet, & illa
ex altera, & hoc in infinitū: & ſi ex rotūdis, q̄ in infinitū ſecātur, figuris aggregatū hoc viſui noſtro
rotundum factum cōſtat, fabulā conſidera, quanta q; figmētū hoc infini ta ſequūtur: ſi nō ex rotū-
dis, quo modo ex his aliquid rotundum fit: ridiculum quoq; eſt, ſi dicas in figuras rotundas figu-
ram rotundam diuidi, eo contra id teſte adhibito, ꝙ quadrangulum in quadrangula nō diuiditur:
quid vero in transfiguratione ceræ dicent: vtrū inter ſe cedunt vnà cū intellectu diuerſorum cor-
porum figurationes: & quo modo non ridiculū tanq̄ animatas, & rōnales ſubſtantias exire, cede-
req; inter ſe, ceu è cōſtituto: magisq; infinitū etiam fit, quod dicitur, ſi porrigimus vnà cum cogi
tatione digitos, & contrahimus: ſi enim non accidens eſt pugnus, neq; porrectio, ſed in corpora,
infinitas ſimul figuratas figurationes abſcedere accedereq; dicere oportet: ꝙ ſi duas ſolas eſſe di-
cas, nec numero ęquales ſecūdum porrectiones & contractiones, adhuc varie infinitū eſt, quod
dicitur, adhuc' que magis infinitū, niſi cōtractionis, porrectionis' q; figurationes accedant: ſed al G
tera ex manu altera defluit: oportebat. n. momento temporis ordinem diſſolui, inter ſe latenter ab
hoc cedentibus corporibus. Ad hoc vero dicent, ſi quidem communitatis cauſa ſunt effectitia cor
pora, quo' nam pacto acetum fiat: quo modo vero incoctionem parat: quo modo abit: vnde ve-
niunt effectitia qualitatis aceti corpora: ſi vero vna res cum vino erat, quo modo tunc vinum erat,
& non acetum: Signum quędam ex vtroq; tertia qualitas eſt, quæ neq; vinum neq; acetum eſt, ſi-
ue permiſtionem temperatura eſt, ſiue per appoſitionem.

Abſurda pleraq; circa primam materiam contingere, ſi detur qualitates eſſe corpora. CAP. 5.

AD ea, q̄ abſurda dixi, nihilominus etiā dicere oportet ſubſtātiā eſſe è multis, varijs' q;, & diffe-
rētibus, atq; cōtrarijs, infinitis' q;, aut ſolis nō infinitis numero ſyncriſibus (.i. cōcretionibus
cōpoſitā, itē' q; in infinitas rurſus ſyncriſes diuiſam, vnā hāc quādā, q̄ cernitur, verbi gratia, mali na
turā, quā Stoici primā materiā, primā' q; ſubſtātiā dicūt, ex qua mūdū, ac in eo rerū vnāquāq; ſemp
factā eſſe aſſerunt, quēadmodū qualitates corpus erant, qūo nō erat hæc quoq; qualitas: ſiquidem
qualitatem habebat: ſi alias qualitates nō habebat ſcilicet, oīno ineſſet pondus, quod corporis eſſe
dicunt: quo mō ſimplicem ēt primā ſubſtantiam dicunt, non aūt cōpoſitā: Si vero terminatā eſſe
dicunt, terminis' q; vtentē, patet huic figurā eſſe: abſurdū. n. eſt propriis circumſcriptum terminis H
corpus non ſm figuram oīno eē: & ſi nō mente conciperetur hoc, ipſum ſm ſuppoſitionem: qua
re, ſi nouerunt hic oīa, hæc vero ſunt (vt dicunt hi) corpora, neq; qualitatis expers ſcilicet, neq; ſim
plex erat: verum multorū, & diuerſorū corporum conuentus erat, atq; ſyncrima: ſic vero nihil nō
miſtum erat ſm ipſos: ſin aūt nihil horū habebat, primū qdē animo incōprehēſibile, & præter no
mē nihil eſt: ſi enim tale eſſe nō oportet, nihil eſt: ſi quale, nō aūt dimenſiones tres habere, & figu-
ras, oīno huic accidēs proprium cogitationē fugit, neq; graue hoc eſſe, neq; leue. Nō minus abſur
dum, ſi quiſpiam dicat hoc habere ſimul vtrunq;, & ſecundum eadem, non ad diuerſa comparatū:
neq; illa ſubſtantiam habente eorum, quę ab ipſa (vt inquiunt) facta ſunt, cū ſingula quatuor qua-
litatē prima habeant: ~~rationabilius enim eſt, ſi qualitatis expers erat,~~ quæ ex ea fiunt, finguntur' q;,
illam (non) habere: ſi vero nec illa hanc haberent, neq; vnū ſecundum ſuppoſitionem ſunt, æthe-
rius vero ignis ille eſſet, à quo & elementa, & mundum facta eſſe dicunt, quo modo hęc ſeſe ha-
bent genita effecta' q;, & ficta, non magis auri qualitatem figulus ijs, quæ è luto fingit, circūponet.

Quæ abſurda in ipſum Iouem cadant, ſi accidentia corpora ſint: Vt videlicet ſit Proteo mutabilior. CAP. 6.

MEdicus igitur auctor vnus de multis medicamentis æquam qualitatem omnibus ha-
bentibus diuerſum medicamentum, per miſtionem efficit: Iouem autem ne-

gant

* ἄπειρα. ſūt tamen qui legendū putent ἄπορα, i. dubia ſeu difficilia, & ſic inferius.

Agant,miſcere primæ ſubſtantiæ figurationem, longitudinem ve, aut aliud aliquod accidens. ſi vero miſcet,cum entia quoq; ipſa ſint,hæc æterna eſſe patet: quo mõ ẽt dicunt ſolam primam materiã æternam eſſe qualitatis expertem,nõ vero reliquas qualitates,oĩa q; accidentia; neq;.n.effectorẽ eſſe veluti manualẽ artificẽ louẽ dicũt,ſed totũ per materiã totã illabẽtẽ rerũ oĩum creatorem factũ,diuini q; ignis quãtitatẽ,& ſingula,q̃ quãtitati accidunt,longitudinẽ,latitudinẽq;,& profunditatẽ,itẽq; eius rõnabilitatẽ,& beatitudinẽ: ſi ſubſtãtias eſſe dicẽt,& corporeas eas fatebunt,è corporibus louẽ cõſtare patet,nec ſimplex eſſe,ſed ſycrima: ſi vero ſine ſubſtãtia naturas ipſas in accidentibus dicent,confirmatur,quod à nobis dr,non corporatam naturam accidentibus eſſe, neque qualitatibus. ſi vero transformans ſe ipſe Iuppiter æquali cum ijs numero, quę dixi,accidentibus,mutationes infinitarum qualitatum ſubit,peior fabulis agitato Proteo eſt,hic enim in paucas naturas ſeipſum tranſponebat,transformabatq;,easq; non indecoras.

« Iubati in primis formam capit ille leonis.
« Poſt q; draco,pardus q; fuit,ſus deinde fit ingens.
« Humida factus aqua eſt,atq; arbor frondibus alta.

Ille aũt,nihil tam turpe eſt,quod nõ fiat,per virũ quidẽ imprudentẽ, imprudens ſcilicet eſt: per B ſententiam aũt de turpi,turpia efficiens: per animalia irrationabilia,in ferinã naturam verſus: per lapides,& ligna,expers aĩæ factus: per fœda tractantem abominabilis natura,item q; inutilis. Si ipſe vero vtpote materiam transformare;figurareq;, & facere quærit, quo modo poteſt hęc ipſa facere non magis,q̃ fictor ſtatuam auream è plumbo facere poteſt; illa q; amare contentioſis viris nõ abſurdũ eſt. etenim,ſi motus,dũ accedũt corporibus,rurſus q; recedũt,corpora eſſe dicunt,iam, vt dicamus,hora eſt,moueri nos p̃cedẽtibus corporibus, rurſus q; ab ipſis quieſcere. deinde, dum affectus accedunt,rurſus q; recedunt, dicunt q; hęc corpora eſſe,quo modo non ridiculum eſt pruritum dicere corpus,nec ſolum quod ſcabit,ſed etiam quod ſcabitur.

Quo errore ducti ſtoici dixerint accidentia corpora eſſe. CAP. 7.

SEd,qm̃ ſine corpore & agẽte, & patiẽte nullus affectus fit,eo capti ſunt,vt & affectus ipſos corpora vocẽt. verũ,ſi p modũ noĩandi p relationẽ ſic noĩarẽt, neq; ego in illos inueherer. noui.n. ſic quoq; vitẽ dici albã per relationẽ ad albos ab ipſa factos racemos,& mala tẽpora propter calamitates,quę in his accidunt,& noctẽ auxilij expertẽ,in qua auxiliũ non aſſequmur. ſi vero primum, pricipaliter q; vocẽt,errãt: rem.n. figuratã corpus dicimus,affectam q;,& motam, nõ autẽ figurã, affectũ q;,& motũ. neq; pugnũ eſſe corpus,ſed manus quodam modo figuratas. item q; facient ad C uerſus eos, qui dicunt neq; facere corpora,ſed ſola incorporea. Quid ad Ariſtotelem qui & ipſe generalem rerum diuiſionem faciens,alias eſſe ſubſtantias dicit, alias accidentia.

Si accidentia corpora ſunt, in vno corpore multa corpora fore. CAP. 8.

QVid ipſi quoq; ſibi volẽtes dicũt ſubſtãtias, & accidẽtia, ſi & hæc corpora dicunt, q̃, neq; vt partes corporis,corpora noĩanẽ,veluti manus,digitus q;,neq; veluti in talento minam ſi qdẽ figurã hoĩs corpus dicũt,iã tps eſt,vt aĩalitas corpus dicatur,gñabileq;,& corruptibile,rõnabilitas q;,atq; prudẽtia, Atheniẽſem q; eẽ,atq; in philoſophia verſari,& Sophroniſci filiũ eſſe,ſi mũq;,& caluũ,& ꝓminẽs habere abdomẽ,cæterisq; accidẽtibus paria numero ſi corpora dicas, vltra Briareũ, Typhonẽq; ipm,multiplicẽ magis,magis q; corpatũ eẽ aĩal dices. Si q; aĩalitas corpus eſt,quo mõ cũctis aĩalibus accidit quo mõ ipſum eẽ quo mõ in loco eẽ ac ſi,quẽadmodũ ꝓpriũ locũ occupat trãſparẽs corpus oĩs oculus,ſic & accidentia ſingula,id abſurdũ eſt. ſic.n. horũ admiſtio nulla aliqua ipſorum natura efficiet: difficile q; eſt,vt dixi,ſi oĩa locũ vnũ occupare dicas. confuſa.n. dũ miſcentur in vaſe,alteritatem non ſeruarent,neq; ſuam vnumquodq; naturam, vt in miſtis medicamentis fieri dixi. vtrum inquam totum animalitatis corpus tam multorum accidentiũ ſingulis accidit,an ꝓut numero pari diuiditur vtrunq;.n. abſurdum eſſe præcedentia verba de D monſtrarunt. Quid autem,in quam,egent corpore ſingula eorum,ſi ipſa eſſe corpora dicunt

Corpus quomodo definiendum. CAP 9.

INde vero accidẽs nullũ eẽ corpus diſceres: oculis. n. occluſis corpus q̃dẽ tactu ſpatio tpis deprehẽdimus,colorẽ vero,aut ſaporẽ nõ vnà deprehẽdimus,neq; figurã,corpus tãgẽtes. Oportebat aũt ſingula hęc à materia nõ tactus cõprehẽſione deprehẽdi. neq;.n. rõne,mali (verbi gratia) rotũditas ſpeculãda eſt. Similis de ſapore rõ eſt. Ac,ſi vnũquodq; accidẽs corpus eſt, q̃d ſibi volentes in quiũt ſolũ corpus ĩ infinitũ diuidi, nõ aũt figurã, dulcedinẽ q; (verbi gratia) & q̃ reliqua ſunt non cõnexionis mõ dico,neq; relationis ad id,quod corpus vocari ſolet,ſed recti modo. Cur vero ſolius,vt dixi,corporis hãc eſſe definitionẽ dicũt,triplici cũ renitẽtia ſpatio cõtẽtũ, non aũt colorem, ſuccũ q;,& ſaporẽ,cætera q; accidẽtia ſingula ſic definiũt,ſi corpus oĩa hęc eſſe dicũt & ſi enim ſpecie differunt,cõiter tñ oĩa eſſe corpora dicunt. Quẽadmodũ igit,cũ hoĩem definio, cũ equũ,& bouem generabile animal,& mortale dicam,quæ cõĩa ſunt,proprietatem vero ſingulorum addã: ſic quoq; accidentia ſingula definientes, ſubſtantiam corporatam dicant triplici contentam ſpatio cum renitentia. Hæc à Stoicis chare Pindare ſolui dignum puta, non alios ſecum vnà trahere, vt ijſdem erroribus implicitos,ſed accuſationes demolientes: non enim eſt falſarum opinionum cõtradictio,ipſa communicatio ad amicos,ſed ſolutio.

GAL. DE LIBRIS PROPRIIS LIBER,

A` Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs Iatinitate donatus, nunc vero ad Græci fidem exemplaris emendatior, multis in locis ab Augustino Gadaldino redditus.

Ad Bassium.

PROOEMIVM.

Quid eum ad hanc scriptionem impulerit, & de libris ei falso attributis, & de Indice suorum commutato.

QVod mihi de conscribendo librorum à me editorum commentariolo consilium optime Basse dederas, re ipsa nuper, q̃ cõmodum esset, comperi. Nam, cum forte in Sandalario (vbi multa sunt Romana bibliopolia) essemus, disceptãtes aliquos de libello quodam tũ vẽdito, meus ne esset ille, an alterius cuiusdam, ipsi vidimus: erat enim inscriptus, Galenus medicus. Emente igitur, tanq̃ meum, aliquo, commotus noua eius inscriptione vir quidam literatus, cupiebat libelli argumentum cognoscere. Priores aũt duos versus cum percurrisset, abiecit statim, hoc solũ addens, hanc dictionem non esse Galeni, & falso librum illum inscriptum fuisse. Is vero, qui tum hæc dicebat, primas illas disciplinas, q̃bus Grecorum pueri ab initio apud grammaticos, & rhetoras instituebantur, probe doctus erat. Verum, pleriq; nostro hoc seculo, qui medicinam, aut philosophiam ambiunt, ante, q̃ recte legere etiã possunt, eos doctores frequentant, qui maxima illa, pulcherrima q; rerum humanarum theoremata, quæ docet philosophia, & medicina, profitẽtur. Et hęc quidẽ negligẽtia iam multis retrò annis, me dum adolescente inceperat: verũ eò nõdum euaserat tum tẽporis, neq; tm̃, quantum nunc, inualuerat. Hanc igitur ob rem, & qm̃ libros meos multi multifariam læserunt, tanq̃ ipsorum propríos alij in alijs gentibus legentes, quædam tum demendo, tum addendo, tum immutando, consultum mihi visum est eam prius causam, quam propter illi hactenus corrupti sunt, & deinceps q mei rei vera sint libri, & quæ cuiusq; materia, exponere. Primum igitur, quæ causa sit, q̃ mea prosuis non nulli agnoscant, ipse iam ante optime Basse nosti. Illa etenim cum non edendi gratia, verum propter amicos, aut discipulos, eorũ, quę à me audierant, aliquod cõmentariolum efflagitantes, scripta essent, absq; titulis data sunt: qui vero post illorum obitum ea habuerunt, cũ ipsis placerent, vt sua legerunt. Alij, quibus nostra ab ijs, qui habebant, communicata essent, in patriam profecti, morati q;, titulos alius aliter, fecerunt: postea oĩbus temporis spatio deprehensis multi eorũ, qui ea iterum habuere, meum illis nomen inscripserunt: &, qm̃ inueniebant cum ijs, quæ ẽt apud alios extabãt, exẽplaribus discordare, ad me, quò ipse emendarẽ, miserunt. Cũ igit̃ ea (vt dixi) non ad editionem publicam, verum eorum, à quibus rogabar, & captum, & vsum à me scripta essent, par est in alijs productam, in alijs vero contractam interpretationem fuisse, ipsam q; præcẽptorũ doctrinã aut perfectam esse, aut mutilatam. Quapropter manifestum est in ijs, quæ prædictis scripta sunt, neq; absolutã, neq; exactã doctrinã cõtineri: qñquidẽ illi, quibus ea destinabantur, neq; rogabãt, neq; poterãt exacte omnia percipere, ante, q̃ habitũ in necessarijs essent adepti. Eorũ igitur, qui ante me fuerunt, quidam huiusmodi libros [a] Subfigurationes inscripserũt: quẽadmodum alij [b] Subformulas, alij [c] Introductoria, alij [d] Cõpẽdia, alij deniq; [e] Enarrationes inscripserũt. Ego vero, cum eos discipulis tantum darem, nihil istorum inscripseram. Quamobrem, cũ ad plures deinceps peruenissent, alius aliũ his titulis̃ indidit. Eos igitur libros, qui corrigendi gratia mihi transmissi à quibusdam fuerant, visum est Introducendis inscribere. Quare de ijs prius dicere instituã.

* theorematũ.

A* ὑποτυπώσεις.

B* ὑποκεφαλὰς.

C* εἰσαγωγὰς

D* συνόψεις.

E* ὑφηγήσεις

De ijs commentarijs, qui Romæ prima profectione scripti sunt. CAP. I.

EGo igitur omnium eorum commentariorum, quos quidem vel iuuenibus hæc primum studia ingredientibus dicauerã, vel amicis quibusdam eos exigentibus dederã, nullum prorsus apud me exemplar retinueram. Postea vero, cum secundo Romam venissem, istis ad me, vt dixi,

emendandi

A emendandi cauſa miſſis, eos forte recuperaui: titulum q̃ his, Introducendis, impoſui. Inſcripſi igi- *
tur librum De ſectis ad eos, qui introducuntur, qui quidem ijs, quotquot ad huius artis medicæ 1.
cognitionem contendunt, primus eſt omnium perlegendus. Illo etenim eæ, quæ ſecundum genera ſunt, ſectarum inter ſe differentiæ traduntur. Secundum genera dixi, ꝙ ſunt priuato etiam ſuæ, ipſis differentię, in quibus deinceps iam introducti plenius inſtituuntur. Trium vero ſectarum nomina nemo nunc ferè ignorat, vnam videlicet Dogmaticam, ſiue Logicam: alteram aũt Empiricam: tertiam Methodicã nominari. Quę igitur propria cuiuſq; ſint, quæq; earum inter ſe differentia, libro à me iſto tractatum eſt. Similiter autem & liber De oſſibus, liberq; De pulſibus, Introducendis à me eſt dicatus. Amico præterea cuidam Platonico, ſub hanc profectionem libros Iſagogicos duos: alterum De arteriarum, & venarum: alterum De neruorum diſſectione dedimus: Et alij cuidam Inſtitutionis Empiricæ ſubfigurationem. Quorum ego quidem nullum apud me ſeruauerã: ſed poſtea, q̃ Romam redijſſem, ab ijs, qui forte habebant, accepi. Ex alijs tamen quibuſdam, quæ amicis tunc ſcripſeram, non nulla apud me exemplaria remanſerunt, quòd diligẽter aliquando illa abſoluere ſtatuiſſem. Quo ex numero ſunt, De cauſis reſpirationis libri duo: Et libri De voce, quatuor, dedicati conſulari cuidam viro, Boetho nomine, Ariſtotelicam philoſophiã
B ſectanti. Eidem quoq; libros De Anatomia Hippocratis: & deinde ẽt libros De Anatomia Eraſiſtrati nuncupauimus, quos propter Martiãlem (cuius in Anatomicis duo libri etiam nũc apud pleroſq; extant, qui eo tempore magnopere probati erant) ambitioſius aliquanto ſcripſeramus. Erat aũt vir ille ſanè inuidus, contentioſuſq; in primis, quanq̃ annos iam vltra ſeptuaginta natus eſſet. Quare, cum audiuiſſet ea, quæ anatomica propoſita materia dixeram, docueramq; publice, ab ijs omnibus, qui ea aſſecuti eſſent, ſummis laudibus extolli, cœpit homo meorum amicorũ quẽdam interrogare, cuius nam ipſæ ſectæ eſſem. Audiens vero ſeruos me iſtos, quicunq; vel Hippocraticos, vel Praxagoreos, vel ex alio quocunq; tandem viro ſe nominarent, appellare ſolitum, eligere aũt ex ſingulis, quæ præſtãtiſſima eſſent, conſueuiſſe, quærebat deinceps, quẽ igitur veterum potiſſimum commendarem. *Hic deſunt quædam.* Eraſiſtratum vero & in his,
& in alijs artis Medicę locis virum admirandum iudicabat. Propter eum igitur ardentius aliquanto ſex illos De Hippocratis, & alios De Eraſiſtrati Anatomia tres libros conſcripſi. Cũ porrò etiam perorarem aliquãdo in veterum Medicorum libros publice, propoſuiſſemq; mihi librũ Eraſiſtrati De eductione ſanguinis, graphio tum, vt moris eſt, in eam quæſtionem incumbente, citanteq; eam eius libri partem, qua phlebotomiam reijcit, vehementius adhuc in illum dixi, quo-
C magis vreretur Martialis, Eraſiſtrateus eſſe volẽs. Ea autem oratio mea cum ſatis tum placuiſſet, rogauit amicus me quidam, & is Martiali infenſus, vt, quæ dicta erant, ei, quem ipſe miſſurus ad me eſſet, notulis ad celeritatem ſcribere exercitatum, recitarem: vt, ſiquãdo ex Vrbe domum proficiſcerer, obijcere ea Martiali in mõrborũ inſpectionibus poſſet. Poſt hæc vero, cum ipſe Romam ab Imperatoribus aduocatus, ſecũdo veniſſem, ille qui acceperat, neſcio quo pacto, mortuus erat. Liber autem iuxta ambitionem temporis illius, quo publice dicebam, ſcriptus (etenim iuuenis eram, cum hæc facerem, annum agens trigeſimum quartum) apud quamplures erat. Ex eo tamen tempore & docere publice, & monſtrare deſii, cũ ægrorum curatio fęlicius, q̃ optaſſem, ſucCederet. Cum enim tot æmulos viderem, qui, ſiquis medicus alius laudaretur, inuiderent, mox q; illum Logiatron exclamarent, vt inuidam iſtorum linguam declinarem, deinceps nec apud eos, quos curabam, plus, q̃ erat neceſſe, profabar: nec in cõgreſſu, velut antea, docebã, aut quicq̃ oſtentabam, † ipſis de cætero factis qualem in hac diſciplina facultatem conſecutus eſſem, delaraturus. Tribus vero præterea annis Romę cum eſſem verſatus, ingruente magna peſte, confeſtim vrbe excedens in patriam properaui. *Deſunt hic pauca.* ‖ In eo autem tempore libros De Hippocratis Platonis q; placitis ſex, adhortante Boetho, ſcripſi. Et De vſu pręterea par-
D tium vnum, qui prior eſt. Quibus Boethus acceptis, & ipſe ex vrbe profectus eſt, verum prior me Syriam Palæſtinam tum prouinciam obiturus, in qua poſtea & mortuus eſt. Verum longo poſt tempore opus vtrunq; multis ſubinde negocijs intercurrentibus, poſt reditum meum in patriam, quæ mox commemorabo, abſolui.

Quinam libri à me conſcripti, poſtea q; mihi ad patriam è Roma proficiſcenti, ab amicis traditi.

CAP. 2.

PRofectus itaq; ſum è Roma in patriam completo iam mihi ſeptimo & trigeſimo ætatis anno. Tres aũt libri à me ſcripti ante, q̃ Smyrnã ex Pergamo, Pelopis medici, & Albini Platonici gratia, pficiſcerer, a quibuſdam mihi redditi ſunt. Erat vero vnus De matricis diſſectione, perparuus quidem ille: alter De cognoſcendis oculorum morbis, & is paruus: tertius autem iuſtæ magnitudinis, De experientia medica. Quorum primus datus eſt, Obſtetrici cuidam: Secundus adoleſcenti oculos curanti: Poſtremus autem ex ea diſputatione, quam Pelops cum Philippo Empirico habuerat, illo quidem aſſerente medicinam per ſolam experientiam conſiſtere non poſſe, hoc autem contendente poſſe, deſumptus erat. Eorum igitur vltro citroque habitas orationes cum in ordinem redegiſſem, mei tantum exercitandi gratia conſcripſeram: verum neſcio, quo modo & ille ignorante plane me ad alios deuenerit. Præterea tres etiam alios libros in-

*agrotãtium.

† *clarius ſed per opera artis duntaxat, qualem habitũ in ipſius theorematibus conſequutus eſſem, declarabam.*

terim, dum Smyrnæ agerem, composui: De pulmonis videlicet & thoracis motu: condiscipulo E gratificaturus, qui secundum illos anatomicam facere quandam demonstrationem, paulo post in patriam abiturus, cupiebat. Demortuo itaque interim adolescente, libri apud quosdam, sed qui meos tamen suspicarentur eos esse, fuerunt: & deprehensus quidam est, qui procœmium his, quoddam præfixerit, deinde tanquam proprios legeret. In prædictorum autem librorum tertio mea quoque non nulla, quæ ipse adinueneram, ad finem ascripsi: nam, quæ tribus istis tractaueram, præceptoris mei Pelopis (apud quem Smyrnæ versans, eos conscribebam) dogmata erant. *Desunt Paucula.* Post eam igitur è Roma profectionem cum tandem in patriam peruenissem, illic considens, cum familiaribus versabar. Verum breui post tempore, ex Aquilia mihi literæ ab Imperatoribus missę perferuntur, quibus illi me reuocabant: statuerāt enim ex hybernis expeditionem contra Germanos facere. Hac igitur necessitate compulsus, redibam: sperans tamen interea posse excusationem me aliquam nanciscí. Alterum nanque, qui senior erat, virum modestum, ęquum, facilem, & humanum esse perceperam. Is autem primo quidem Verus vocabatur: sed postquam Antoninus (ille, qui proxime post Adrianum imperauit) successorem sibi eum in principatu constituisset, socium hic sibi, antea Lucium dictum, ascíuit, & eum quidem Verum, se autem Antoninum transnominauit. Cæterū ipse Aquiliam cum F peruenissem, pestis, quantum antea nūquam, grassari cœpit. Vnde Imperatores statim Romam cum paucis militibus fugere coacti: nos vero cum multis longo vix tempore euasimus, absumptis pleriscą, non tam ob pestis vehementiam, cą̄ ꝙ media hyeme malum id sæuiret. In itinere autem è viuis cum excessisset Lucius, Romam deportatus ab Antonino, funeratusq; est. Et post hęc susceptam aduersus Germanos militiam vrgens, omnibus modis me secum abducere laborabat. Persuasus autem ille, vt dimitterer, cum ex me audiuisset, diuersa deum patrium Æsculapium (cuius me esse cultorem asserebam, ex quo is mortali me apostemate laborantem seruauerat) iubere, reueritus deum, expectare me reditum suum iussit, sperans breui post tempore bellum se illud confecturum. Et sic ipse profectus est, relicto filio Commodo, ætate tum admodum puero, omni cura illius salutem nutritoribus tuendam mandans: si q̄ forte in aduersam valetudinem incideret, vt me ad eius curationem accerserent. Interea autem temporis, quæ vel à præceptoribus meis didiceram, vel ipse inueneram, collegi, & in habitum constantiorem redegi: ac siquid non nullis quę-rendis circa eorum inuentionem habebam, conscripsi, studiose me ipsum in varijs tum medicinæ, tum philosophiæ quæstionibus exercens: quæ pleraque in magno illo templi Pacis incēdio, cum alijs multis perierunt & conflagrarunt. Cum vero præter omnem spem isti expeditioni diutius G immoraretur Antoninus, omne illud tempus ad pulcherrimam mihi exercitationem cessit. Vnde & tractatum De vsu partium, septemdecim libris compleui. Et reliqua libris De Hippocratis & Platonis dogmatibus adiunxi. Quædam etiam Anatomicorum theorematum, quę olim Boetho dederam, De vsu videlicet partium librum primum, amplius inquirens, in secundo insuper musculos cuiusque digiti articulos mouentes, à me inuentos, exposui, qui omnes ignorati diu fuerunt, velut vniuersis, qui ante me extiterunt. Distuli autem in opere illo, de motibus superiorum superciliorum dicere, solum hoc in eo rursus demonstrato, falso eos motus à quibusdam hactenus esse traditos. Quare, cum mihi ipsi primum, & deinde alijs, quibus hæc commonstrabam, & hos motus, & alia, quæcunque in Anatomijs aut perperam à prioribus asserta, aut omnino fuerant omissa, inuenisse me persuasissem, tunc iam & anatomicas administrationes perscripsi. Cum vero libri De vsu partium prius, quàm hi ederentur, ad plurimos iam peruenissent, diligenter q̄ medicis ferè omnibus, quotquot veteri medicinæ studebant, tum philosophis Aristotelicis legerentur, posteaq̄ & illius talis quidam tractatus extabat, cœperunt mox maleuoli quidam, inuidia stimulante, flagitiosis implere vrbem rumoribus, me esse, qui, cum studeam videri q̄plurimum veteres exuperasse, multa, quæ omnino non appareant, inuexerim, in q̄ Anatomicis meis H scripserim: neq; enim latere ea omnes posse. Ego vero ridebam quidem illos, cōtemnebam´que: cæterum amici rei indignitate commoti, me adhortari, vt in aliquo magno auditorio veritatem meorum in Anatomicis theorematibus scriptorum, publice assererem. Postquam autem persuaderi me non posse æmuli sensissent, (iam enim eius gloriæ cōtemptum prę me ferebam) spem illi concipiebant veluti timidum me reprehendendi, qui quanquam eorum nugas non parui facerem, magnanimitatem tamen quandam simularem: nec scommatum finis erat: & quotidie in templum Pacis, quemadmodum & ante incendium congregari solebant, quicunque artibus logicis erantediti, conueniebant. Tandem igitur ab amicis compulsus, publice multis diebus demonstrare cœpi me quidem nusquam falsa tradidisse: prioribus vero multa non satis comperta fuisse. Eorundem porrò hortatu commentarios tum scripsi demonstratorum & dictorum, titulum habentes, De ignoratis Lyco in Anatomijs. Hanc igitur ob causam, cum demonstraturus nihil tradidisse me in commentarijs meis Anatomicis falsi, processissem, in medium omnium Anatomicorum libros proposui, liberum vnicuiq; præsentium faciens, quam vellet partem dissecandam proponere, me´que mox ostensurum, quantum cum priorum sententia, meorum scriptorum veritas pugnaret. Proposito igitur thorace, cum ipse à vetustissimis facerem exordium,

eorum q̄

A eorum q3 libros in manus ſumerem, rogauerunt me inſignium medicorum quidam, in iſto conſeſſu ſedentes, ne inaniter tempus conſumerem. Cæterum, quoniam quidem Lycus Macedo, ~~Quinti in Anatomicis~~ omnium expertiſſimi quondam diſcipulus ea, quæ ad ſuam vſque ætatem inuenta fuiſſent, omnia conſcripſiſſet, volebant, vt alijs dimiſſis, illius tantum ſcripta meis conferem. Eorum igitur petitioni morem gerens, ita in ſingulis quoquo die propoſitis feci. Hęc autem omnia propterea neceſſe habui commemorare, vt cognoſcant illi, qui ſunt aliquãdo libros meos lecturi, qua ætate quoſq3 ſcripſerim, & quam ob cauſam. Inde enim intelligere poterunt, quæ ſint tanquam imperfecta, ab ijs, quę elaborate abſoluta ſunt, diſcernenda: & quæ in arrogantium confutationem, quæ que rurſus ad inſtitutionem ſunt ſcripta, dignoſcere. Quo'd porro' in ſequentibus etiam, ſicubi res poſtulabit, indicabo. Nunc vero ad libros à me editos, qui extant, recenſendos pergam, initio ab Anatomicis ſumpto,

De Anatomicis libris. CAP. 3.

EX hoc primum numero iſte liber eſt, quem, De oſſibus Introducẽdis ſcripſimus. Poſt eum vero alij libri, itidem Introducendis inſcripti: vt eſt ille, De venarum, & arteriarum ſectione: & alter, De neruorum anotomia. Eſt præterea liber alius, De ~~muſculorum ſectione: qui quidem~~ B exacte compendio tradit omnia, quæ in Anatomicis adminiſtrationibus de muſculis ſcripta ſunt. Quo'd ſiquis perlecto De oſſibus libro, protinus Anatomicas aggredi adminiſtrationes cupiat, poterit quidem ille Libros de vaſorum, neruorum' q3 diſſectione pręterire: quemadmodum & eum, qui De muſculis eſt ſcriptus. Sunt enim vniuerſa in adminiſtrationibus ſcripta. In horum autem librorum Primo, De manuum muſculis & ligamentis: Altero, De crurum muſculis & ligamentis: Tertio, De artuum neruis & vaſis: Quarto, De muſculis genas, & labra mouentibus, & ijs, qui ſunt circa inferiorem maxillam: præterea etiam de his, qui caput, collum, & ſcapulas mouẽt: Quinto, De muſculis thoracis, epigaſtrij, lumborum, & ſpinalibus: Sexto, De organis nutritiuis, qualia ſunt inteſtina, venter, hepar, lien, renes, veſica, & quæ ſunt huiuſmodi alia: Septimo, & Octauo, De partium ſpiritualium anatomia: illo quidem de ijs partibus, quę cordi, pulmoni, & arterijs tam mortuorum, q3 viuorum adiacent: hoc autem, quę circa vniuerſum pectus ſunt, tractatur. Nono porro' libro cerebri, & ſpinalis medullę continetur anatome: Decimo oculorum, linguæ, ſtomachi, & confinium partium: Vndecimo eorum, quę ad laryngem ſpectãt, & os hyoides vocatum, & quę ijs continuantur: præterea neruis ad ea peruenientibus: Duodecimo arteriarum, & venarum: Tredecimo neruorum ex cerebro deſcendentium: Quartodecimo neruorum C à medulla ſpinæ deuenientium: Quintodecimo tandem genitalium partium anatomia continetur. Et hæc quidem ſunt, quæ ad Anatomicam theoriam ſunt neceſſaria. Pręter autem hęc neceſſaria, alia quoq3 ſunt, vtilia quidem & hęc, vt ea, quæ, cum Marinus viginti anatomicorum libris conſcripſiſſet, nos poſtea Epitomate quatuor librorum (quemadmodum & Lyci omnium duobus) complexi ſumus. Subijciam vero hic ſingulorum librorum ſummam, ac primo eorum, quos in primo noſtro Epitomatum commentario, in quo priores anatomici Marini libri in compendium rediguntur, perſtrinximus. Eorum igitur ſex priorum Primo totius theoriæ præfatio: inde De cute, De pilis: poſtea De vnguibus, & carnibus, De adipe, & pinguedine, continetur. In ſecundo, De glãdulis, [a] pẽlliculis, mẽbranoſis tunicis, {nempe} peritonęo, & ſuccingente, & diaphragmate commentatur. In tertio porro', De contemplabilibus ratione vaſis, venis, arterijs, earum' que anatomia: & Num naturaliter in arterijs ſanguis cõtineatur. In quarto, quę ſit arteriarũ operatio, quis vſus, vnde proueniant, &, quæ alia circa eas quæri ſolent, exequitur. Deinceps autem tractat De vreteribus, & vrinarijs meatibus, & vracho {hoc eſt eo, ex quo hęret, pendet q3 fœtus ad vmbilicum} & vaſis ſeminarijs. De humorũ bilioſorum vaſis, & meatibus. De glandulis. De eo, quod à glandulis eſt, vaſe. De [b] gũtture. De vaſis mãmarum, quibus lac continetur. De ijs, quę fuſa ſunt D per corpus, vaſis' que contenta, & qui humorum, atq3 chymorũ, quibus vaſis contineantur. De alimento. In Quinto, De his, quę ſunt in capite tum alijs, tum de futuris. De faciei futuris, & [c] iũctu ris, ac oĩbus capitis oſſibus. De capitis & faciei foraminibus. De inferiore mandibula, & eius foraminibus, & Num habeat iunctũrã. De dentibus. De capiti [d] gũtturis adiacente oſſe, quę' q3 iuxta ſunt, & locũ circa tonſillas occupant. In Sexto ſcribit De [e] tẽſticulis, & Oſſe ſacro, et Vertebro coxarũ, & Latere, [f] Pẽctore, & Scapulis, & [g] Hũmeris, & Iugulis, & Brachio, & Cubito, & Radio, & Oſſibus brachialis, & digitorum, & Femore: & Chartilaginoſis oſſibus ab vtraq3 genu parte. In Secũdo aũt noſtrorum cõmentariorũ, quod Anatomicæ Marini contẽplationis cõpendiũ eſt, Septimum, Octauũ, Nonum, & Decimum Marini librorum ſumus complexi. Capita vero libri Septimi hæc ſunt. De caluæ cum meningibus, alijs q3 mẽbranis cõmunione. De totius faciei neruis, De temporalibus, & mãducatorijs muſculis. Item de ijs, qui ſuprã maxillas, & labia exiſtunt. Item de cauernarũ, in qbus dentes infixi ſunt, malarũ' q3 muſculis. Itẽ de interioribus inferioris malę muſculis. Itẽ De malę inferiori circũiacẽtibus muſculis ſeorſim. † [h] De muſculis naſi * De muſculis iuxta linguã. De lingua eius' q3 muſculis. De oculorum muſculis. In Octauo aũt Marini libro hęc capita continenť. De Ore, & de Labris, & Dẽtibus, & Gingiuis, & Columella, & [i] Gũla, & [k] Ligũla, & [l] Tõnſillis, & Antiadibus, & [m] Nãſo, & [n] Nãribus, Auribus, & Collo, & Muſculis, qui in

Eunuchus mod.

Indicem Gal. de hb. Hippo

Desyderat.

A* ὑμένων.
B* βρόγχου.
C* συμφύσεων.
D* βρόγχου.
E* ὄσχεος.
F* σέρνων.
G* ἀκρωμίων
H † *Al. Vertunt. De naribus, & muſculis, q circa earũ alas ſunt.*
I* φαρυγγέθρου.
K* ἐπιγλωττίδος.
L παρισθμίων.
M* ῥινος.
N* μυκτήρων.

ipſo ſunt, & Muſculo qui ſub latus eſt, {&} qui ſub vẽtrẽ eſt, & de Colli natura. In Nono libro, E
A τῶν κατὰ τὰς φρένας. De muſculis, [a] †qui circa ſeptum pectorale,} ſpinam, meſopleuria, [b] † & partem, quę eſt ſupra vm bilicum,} ſunt. Prętera De muſculis brachij, ſcapulæ, cubiti, extremæq; manus tractat. In Decimo vero, De cũbito, & eius muſculis, cruribusque, & eorummuſculis. De articulo, qui in genu eſt. In tertio porrò Epitomatum meorum libro Vndecimus, Duodecimus, Tredecimus Marini liber includitur. Quæ igitur in Vndecimo ſcribit, hæc ſunt. Num feratur ex dorſo humiditas aliqua ad pulmonem. An ſpiritus per in inſpirationem, & eſum in ventrem attrahatur. Deinde De ſtomacho. De [c] gũtture. De pulmone, & corde. De thymo circa cor. In Duodecimo aũt operis ſui libro Marinus tractat, De hepate, & eius bile. De ſplene, et vẽtre, & meſenterio. In Decimo tertio, De primis inteſtinis. De renibus, vretere, veſica, vracho, meatu vrinali. Inde De virga virili, pudendoque maris, & fœminæ. De matrice, & ijs, quæ in ea geſtãtur. De teſticulis, quos Didymos appellat. Deniq; de glanduloſis tractat. In Decimoquarto, anatomiam omnium, quæ ſupra hepar ſunt, venarum aperit. In Quintodecimo venam, quæ à corde [d] † ad reliqua} fertur, & eas oẽs, quæ ſubter diaphragma, &, quæ in toto corpore ſunt, arterias indicat. Quarta deniq; Epitomatum pars reliquos Marini quinque libros, à quindecim videlicet ad viginti cõtinet. In Decimoſexto igitur, De cerebro quæſtiones, & apparentia, vt an pulſatilis in ipſo motus, & Num F
B κῆ τὸ ἐπιγάστριον. ſpiritus, quem trahimus, ad id perueniat, exequitur: & deinceps, De ſpinali medulla, & [e] pẽlliculis cerebri. In Decimoſeptimo, De [f] dominatrice vi cerebri diſſerit. In Decimooctauo, De motu [g] animali: Tum ſingulorum neruorum differentijs: & vnde quidam eorum emanent, docet. In Decimonono libro, De neruis, [h] † deſtillationibusque ex cerebro prouenientibus:} & vnde incipiat [i] ſenſibilitas eius: & De oculorum neruis, quos Herophilus, & Eudemus poros vocant, ſcribit. * * *

C βρόγχου.

D † ἐπὶ ὑπαρ, i. ῖ iecur.

E μηνίγγων. quæ dicto cum tã de ſpinalis medullæ, quam de cerebri inuolucris poſſit intelligi, magis cẽſendum eſt, vt de ſpinalis medullæ inuolucris intelligatur hoc loco.

F κυριότητος.

G κατὰ προαίρεσιν.

H † ῥύσεων eſt in impreſſis, ῥήσεων ẽ i manuſcrip. ſed forte ὀσφρήσεως, i. odoratu, ut aliq etiã recte opinati ſunt.

I ἀισθητήριον, i. ſenſoſorium.

K † προκαταρκτικῶν.

L † συνεκτικῶν.

M † Al. libri quinq; d Eraſiſtrati therapeuticis ratiocinationibus, quos Glauconi philoſopho dedimus. vide infra ca. 7.

N † clarius fere ad uerbũ. in faciliori prius exerceri, ĩ qua inſenſilis aſſeritſyſtole, iuxta aut hanc ſectã, nos perſuaſi ſum⁹, febris nullum &c.

Libri Diagnoſtici. CAP.

Præterea libri De morborum, & Symptomatum differentia ſunt. Sequitur autem librum De morborum differẽtia, liber alter, De cauſis morborum: quemadmodum & alterum De Symptomatum differentia, Tres de Symptomatum cauſis libri ſequuntur. Poſt hos libri ſunt De locis affectis. Et liber de temporibus morborum: qui ex illis eſt, qui Therapeuticã materiam præcedunt. Et liber De febrium differẽtia. Liber item De plenitudine. Et ille De præter naturam tumoribus. Præterea liber De cauſis [k] † morborum antegreſſis:} & liber De cauſis [l] † morborum continentibus.} Et liber De tremore, rigore, palpitatione, & conuulſione. Et tandem ille, qui inſcribitur, Ars Medica. ΤΕΧΝΗ

G

Libri Therapeutici. CAP. 4.

QVatuordecim porrò libri, De Methodo curandi mihi ſcripti ſunt. Duos præterea eiuſdem generis ad Glauconem, & tres De phlebotomia compoſui, Primum quidem contra Eraſiſtratum: Alterum contra eos, qui Romæ ſunt, Eraſiſtrateos. Tertium vero, quo meam de curandi ratione ſententiam ſuperintuli. Extat etiam liber quidam meus Therapeuticus & ipſe, De tabe inſcriptus. Conſcripſi quoque amico cuidam meo libellum, cuius nuper, poſtquam ad multorum manus peruenisſet, antigraphum recepi: titulum autem habet, Conſilium puero comitiali morbo laboranti datum: quare Therapeuticis adſcribo. In quorum quidem numerum & tres illos, De alimentorum facultatibus libros: & librum, De attenuante diæta: & alium, De boni, maliſque ſucci cibis non inepte quis referet. In hoc autem Therapeutico negocio nihil recenſitis inferiores etiam iſti ſunt: [m] † quos, De curandi ratione ſecundum Eraſiſtratum ſcripſimus: & duo illi, quos Glauconi Philoſopho dicauimus. In hunc ordinem ponere quis & eum poteſt, quẽ, De Hippocratis in morbis acutis diæta edidi: poterit ſanè idem poni & cum ijs commentarijs, quos in Hippocratem ſcripſimus: in quibus quam plurima therapeutica theoremata continentur, quemadmodum etiam diagnoſtica, & prognoſtica. H

Libri Prognoſtici. CAP. 5.

PRimum quidem in hoc genere tres libri, De iudicialibus diebus extant. Et rurſus tres, De Criſibus. Deinde tractatus, De pulſibus: in quo Primum quidem, De eorum differentijs libri quatuor ſunt: quos Secundo ſequuntur, De pulſuum dignotione libri totidem: & Tertio libri, De cauſis eorum, numero illis ſuperioribus pares: & Quarto, De Præſagijs ex his ſumendis. Qui ſunt in vniuerſum ſedecim. Præter vero hos ſeorſim introducendis ſcriptus, De vſu pulſuum liber habetur. In quo, cum non nulli quæſiuiſſent, quænam eſſet cauſa, quod febricitantium pulſus non proprio notaretur nomine, reſpondimus ijs, maiorem eſſe hanc, altioriſque inueſtigationis quæſtionem, quàm quæ illuc ad introducendos faceret. Et hæc quidem in libri huius initio nobis dicta ſunt. Duas vero medicis eſſe opiniones ibidem oſtendimus. Alteram nempe quorundam talem, vt arbitrentur etiam arteriarum ſyſtolen ſentiri poſſe: alteram vero eorum, qui inſenſibilem illam aſſerant. Nobis autem conſultius viſum eſt eos, qui introducuntur: [n] † facilioribus primum exerceri, quare ad priorem tum partem nos acceſſimus, & inſenſibilem eſſe huiuſmodi ſyſtolen aſſeruimus, febriſque nullum eſſe in pulſibus proprium indicium. Iuxta alteram vero ſectam, in magno illo ſedecim librorum opere, oſtenſum nobis eſt

indicium

A indicium febris proprium. Sed has quæstiones illi mouent, qui absq; præceptoribus discunt, similes, iuxta paroemiam, ex libro gubernatoribus. Mihi vero satis est expositum aliam esse eorũ, qui introducuntur primum, & aliam rursus omnino diuersam eorum, qui omnia perfecte edocentur, institutionem. Porrò quoq; libellum quendam vnum sedecim supradictorum librorum compendium, scripsi. Et præter hos omnes, octo libros Archigenis de pulsibus tractationis explicationem, & vsum complectentes, edidi. In hunc ordinem & tres illos De difficili respiratione non absurde quis retulerit.

* *Librum, & est Synopsis nunc impressa.*

De libris commentariorum in Hippocratem. CAP. 6.

NEque aliorum meorum, quos amicis dederam, librorum quemquam ad plures peruenturũ sperabam, neque explanationes in Hippocratis libros, cõscriptas. Nam à principio quidem, ipsum me exercens, in istos quondam commentaria conscripseram. Quod idem & in vniuersa adeo medicinæ contemplatione circa vnamquanq; eius partem feci, mihi tantum libros quosdam parans, qui omnia Hippocratis in arte Medica, dogmata complecterentur, dilucidam'que & vndequaque absolutam institutionem continerent. Sic enim priuata mihi commentaria, De Criticis diebus secundum Hippocratis sententiam, & similiter De Crisibus, De difficili respiratione, & B sic in alijs singulis composui. Item & curatiuam Methodum vniuersam eodem consilio libris quatuordecim (quantum ad omnia therapeutica pertinebat) complexus sum: atque id quidem iuxta viri illius sententiam. Extabant autem aliorum ante me complurium in singula Hippocratis dicta, non spernenda commentaria. In quibus, quę perperam scripta mihi videbantur, ocioſum arbitrabar arguere. Ostendi vero hoc in ijs, quæ nuper adhortantibus dedi, raro quidquam dicens contra eorum interpretes. Ego etenim à principio nullos eorum commentarios Romæ habebam: cum libri mei in Asia essent omnes. Sicubi igitur meminissem, quod ab eorum aliquo dictum praue admodum esset, vt magnopere circa hanc artem exercendam lædatur, qui ei confiderit, id indicaui. Cętera autem omnia nullam aliter exponentium mentionem faciens meo ipsius iudicio dixi. Et hoc modo commentaria à me in Aphorismos in librum, De fracturis, & librum, De articulis, et in Prognostica, & librum, De ratione victus in morbis acutis, & librum, De vlceribus, & librum, De capitis vulneribus, priorem'que librum Epidemiarum, hoc est morborum passim grassantium, scripta sunt. Postea vero, cum forte commẽdantem quẽdam reprobam Aphorismi interpretationem audiuissem, cepi consilium reliqua mea omnia, quæ in aliquorum gratiam à me conscriberentur, ita temperare, vt publicam magis editionem, C quàm eorum tantum, qui ea accipiebant, captum respicerem. Sunt autem hæc, Commentaria in Secundum, Tertium, & Sextum Epidemiarum librum scripta. Præterea in librum De chymis, id est humoribus, De alimẽto, De prædictione, De natura hominis, [a] † De medico vulnerario: & in librum De locis, aere, aquis: quem ego De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus assero inscribendum esse. Feci igitur in Aphorismos commentariorum libros septem. In librum, De fracturis, tres. In librũ, De articulis, quatuor. In Prognostica, tres. In librum, De dięta in morbis acutis, tres quidem in eam partem, quæ citra controuersiam huius est: [b] duos vero [c] † in eã, quæ illi attribuitur. In librum, De vlceribus, & illum De vulneribus cerebri, in vtrũq; libros singulos. Interpretationum porrò in Primum Epidemiarum libros tres scripsi, & totidem in Tertium, in Secundum autem sex, in Sextum octo, in librum vero, De chymis, commentarios tres, quemadmodum in Prognostica, & Medicum vulnerarium, & in librũ De locis, aere, aquis: quem ego, De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus inscribendum dixi. In librum autem, De alimento, libros quatuor composui. Tum in libros, De natura hominis, duos. Quibus iam absolutis, cum audiuissem calumniari quosdam hunc librum, tanquam adulterinum, commotus sum alios adhuc tres libros conscribere: qui huiusmodi habent inscriptionem, Quòd Hippo- D cratem in alijs suis scriptis concordem habere sententiam cum eo, De hominis natura libro, appareat. Deniq; ad Hippocratem, & illi pertinent, De diæta in morbis acutis, secundum Hippocratẽ, similiter, & Expositio [d] † antiquarum apud eum dictionum, et liber contra Lycum, super Aphorismo, cuius initium est: Crescentia plurimum habent natiui caloris, item liber contra Iulianum Methodicum, de ijs, in quibus Hippocraticos Aphorismos reprehenderat. Ad Hippocratem & ille paruus liber faciet, in quo disserо Optimum medicum eundem esse & philosophum. Qui libellus & breuiori titulo sic inscriptus est. *

A † *De ijs quæ in medicatrina fiunt. & ita inferius.*

B * *omnino est legendum, vnum, qui est quartus.*

C † ἐς τὰ προσκείμενα i. *in ea, quæ adiecta sunt. frequens est hæc dictio in Galeno.*

D † τῶν παρ' ἑαυτοῦ γλωττῶν.

De libris ad Erasistratum pertinentibus. CAP. 7.

IN primum quidem Erasistrati, De febribus, commentarios tres scripsi. [e] † Quorum tertio, De febribus, præcipuæ commentationum therapeuticarum Erasistrati continentur. Ipse vero therapeuticus tractatus, De Erasistrati therapeuticis ratiocinationibus inscribitur, Quinq; autẽ cõmentarijs ille constat. Sunt prẽterea, & De Anatomia Erasistrati, libri tres. Et De phlebotomia duo, vnus contra ipsum Erasistratum, & alter contra eos, qui Romæ sunt, Erasistrateos scriptus. Ad Erasistratum & ille liber pertinet, in quo quærimus, Num secundum naturam in arterijs sanguis contineatur, similiter & ille, De vsu respirationis, et tres, De naturalibus potentijs: qui iudicium omnium eorum, quæ ab Erasistrato in vniuersalibus sermonibus, de naturalibus operationibus

E † *Ad verbum. Tertio vero de febribus prima therapeuticæ tractationis Erasistrati sunt commentaria.*

nibus scripta sunt, continent. E

De libris, qui ad Asclepiadem spectant. CAP. 8.

OCto quidem de Asclepiadis dogmatibus inscripti: exiguus vero alius De essentia animæ secundum Asclepiadem, inscriptus.

De libris contra Empiricos scriptis. CAP. 9.

DE Isagoga Theodæ cōmentarij quinq;. De libris Menodoti Seuero, vndecim. De libris Serapionis contra Sectas, duo. Subfiguratio Empirica. De Medicinali experientia. De Empiricorum controuersijs, tres[a] † Contra obiecta ad controuersias Empiricorum: & Theodæ capita commentarij tres. In Librum Menodoti Seuero adhortatio ad[b] Medicinale[c] † compendium Heraclidarum. De empirica secta, libri septem.

De libris ad Methodicos pertinentibus. CAP. 10.

METhodicæ sectæ, sex. Contra obiectiones Iuliani in Hippocratis Aphorismos.

De libris, qui ad Demonstrationes conducunt. CAP. 11.

POsteaq; oēs mortales in quacunq; disceptatione, & sua se demonstraturos, & alios confutaturos promittere solere animaduertissem, nihil prius, neq; studiosius discendū mihi Demōstratiua F theoria duxi[d] † Quare mox philosophos (nā illos docere eam audiebā, & si vlla alia Logicæ philosophiæ pars, hanc Demonstrationū, quarū desiderium alijs se implere posse profitebantur, esse iterum, atq; iterū obseruandam tradere) rogabā, quænam esset Methodus, quā edoctus aliquis, tum alterius disputationes Apodicticas exacte dignoscere, vtrū veræ sint illæ, vel in speciē quidem, instar adulterinorum numorū apparentes, sed ad veritatem collatæ prauæ, tū ipse via quadam insistens, circa quodq; eorū, q̄ inuestigari solent, ad inuentionē eius peruenire posset. Ob hæc autem, cum deinceps me & Stoicorū, & Peripateticorū, illis temporibus celeberrimis mancipassem, discebam quidem Logicorum theorematum alia multa, sed quæ postea considerans inutilia prorsus ad Apodixes inueni. Videbā enim inter illa, paucissimas eas esse quæstiones, quæ vtilitatem aliquam continerent, & ad potiundum proposito scopo cōferre possent: quinimmo & controuersa ab illis pleraq;, non nulla etiā naturali rationi pugnantia reperiebā. Quare profecto ad Pyrrhoniorū ferè per præceptores, hæsitantiā & ipse recidissem, nisi Arithmeticæ, Geometriæ, [e] Dialecticæq; cognitione, quibus (ab auo etiā proauo q; desumptis) à patre iā ab initio institutus fuerā, retentus essem. Cū vero mecum reputarē manifeste veras esse Eclipsiū prædictiones, Horologiorum, Clepsydrarum q; instrumenta, quæ q; alia iuxta Architectonicen inueniuntur, satius arbitrabar typorū Geo G metricorū demonstratione vti: maxime cum eos etiam philosophos, qui Dialectices callentissimi habebantur, non inter se solū, verūetiam sibi ipsis discordare viderem: quanquam ex æquo omnes Geometricas has apodixes cōmendarent. Vnde plenius etiā cognoui abstinendum esse ab illorū dictis, sequendos vero characteres illos, & lineares demonstrationes. Discrepare quidem inter se dico in logica theoria philosophos, Peripateticos, & Stoicos, & Platonicos, à seipsis vero rursus quosq; priuatim in sua. Et parua quidē inter Peripateticos discordia est, magna vero apud Stoicos, & Platonicos. Qui igitur volent in linearibus istis demonstrationibus exerceri, consulo, vt in ijs ipsi primum se instituant, postea vero nostrū legant De Demonstrationibus opus, quindecim libris expeditū. Scripsi aūt & alia multa meipsum exercitandi gratia: quorū alia quidē in incendio illo, quo & tēplum Pacis conflagrauit, perierunt: alia aūt amicis data, apud multos adhuc integra, quemadmodū & reliqua nostra, extant. Eorum aūt, quæ scripsi, cōmentariorū quædā ipse amicis dederam: quædā vero à domesticis furtim surrepta, & euulgata sunt, quæ deinceps ab alijs, q habebant, accepi. Quo qdē in numero sunt Tres illi in Aristotelis De Enunciatione librum, cōmentariorū libri: & quatuor itē in Priorem De syllogismis: similiter & in Posteriorem, pari numero. In scribunt aūt hos oēs ferè hodie Resolutoriorum priorum: quemadmodum illos de demonstratio H nibus, Resolutoriorū posteriorū. Ipse sanè Aristoteles illorum tanquam de Syllogismo, horū aūt tanquam de Demonstratione sibi scriptorum meminit. In quos quidem vtroq; & nostra extant commentaria, sex in [f] priores, quinq; in [g] posteriores. Horum igitur cōmentariorum nullū ad editionem scripseram: quemadmodum neq; sex illos in Theophrasti librum, quem De affirmatione & negatione inscripsit. Commentaria quoq; in Librum Eudemi De dictione, antea alijs meditantibus, scripseram. In decem vero categorias ipse quidem commentationes nullas feci, neq; mihi, neq; alijs vnquā tale aliquod commentariolum parauī. Vnde, cum post aliquando rogaret * à me amicus quispiam in eum librum ad earum disputationum solutionem Commentationes, vti tantum ijs iussi, quæ à præceptore fuerant istum in librum prælecta: aut omnino similibus, ex aliorum commentarijs, sicuti Adrasti & Aspasii erant. Cæterum & puer adhuc, cum sub patre instituerer, is q; mihi post Logicam theoriam, Chrysippi & celebrium Stoicorum libros proposuisset, in illius tum syllogisticos libros commentaria conscripsi. Quæ ipsa quoq; postmodum apud multos fuere, Pergami cum alijs quibusdam lucubrationibus, quæ iuuenis scripseram, relicta: atq; per familiarem postea rogantibus quibusdam communicata. Quæ vero ipse post tractationem de demonstratione elaborata latius scripsi, cum in illis breuiter essent dicta, nominatim hæc sunt.

De requisitis

A † Al. ex antiquis. cōtra ea quæ scripta sunt aduersus libros De controuersiis Empiricorum, & de Isagoge Theodæ, commentarij tres.

*B * Medicinam.*

C † Compendium Librorū Heraclidis.

D † Ad verbū fere. Petijq; à philosophis, (nam illos docere eam audiebā) vt, si quid etiam aliud in logica pte philosophiæ docetur, eius partu rigine in aliud tempus seruarent, docentes prius sedare cupiditatem, quę circa demōstrationē est: quæ certe methodo est, quā qui didicerit, tū, dum alter dicit rōnē demōstratiuā, exqsite cognoscet, vtrū re vera ē eiusmodi, an (veluti numisma adulterinū) probatæ quidem similis videatur, re vera tamen prava sit: tum ipse via quadam &c.

*E * Logisticæ.*

*F * priorem.*

*G * posteriorem.*

A De requisitis ad Demonstrationes, liber vnus. De ijs propositionibus, quæ in dictione demõstrationũ omittuntur, liber vnus. De ęquipollẽtibus propositionibus, liber vnus. De demonstrationibus ꝓpter, quid, vnus. De numero syllogismorũ, vnus. De Exẽplo, libri duo. De Inductione, liber vnus. De Imãgine, vnus. De similitudine, libri tres. De ex hypothesi principijs, liber vnus. De generis, speciei, eorũ q3 cõiugatorũ significatis ex prõpria voce, liber vnus. De Possibili. De ijs, quæ multipliciter dicuntur, libri tres. De ijs quæ in artibus cõmunia sunt, & ꝓpria, vnus. De euertentibus se ipsas orationibus, vnus. De contingentibus propositionibus, vnus. De syllogismis ex mistis propositionibus, vnus. Quo modo discernenda sit negocialis quæstio à nominis et significati quæstione, liber vnus. De Clitomacho, eiusq3 demonstrationũ solutionibus. De communi ŏratione, libri duo. De optimo docendi genere, † contra Phauorinum. Pro Epicteto cõtra Phauorinum, } vnus. De vsu syllogismorum. De vsu in theorematũ, syllogismos, libri duo. De optima secta, liber vnus. De nominum rectitudine, libri tres. De eo quod est, vnumquodq3 & vnũ esse, & multa. Quòd ad oppositа vnum & idem ex necessitate consequi impossibile sit, vnus. De demonstratiua secta, vnus. [a] † De vi, & contẽplatione Logicæ, vnus. Dialogi ad philosophum, [b] † & liber alius ab eo, qui est } de communibus notitijs. Contra eos, qui omnem calumniandi
B occasionem ex verbis aucupantur, liber vnus.

c † De ijs quæ propria & communia sunt in artibus. } CAP. 12.

DE artium costitutione, libri tres. De significatis generis, speciei, & his adiacentiũ ex prõpria voce. Cõpendium Demonstratiuæ theoriæ, vnus. De discernendis dogmatum cõtrouersijs. Quòd separari à prima substantia quantitas non possit, liber vnus. De priore, vnus. De demõstratione per impossibile, vnus. De ijs, quę sui causa fiunt, vnus. De multipliciter dictis, duo. De nominis, & significatorum quæstione.

Quæstiones autem Moralis philosophiæ, quantum mihi videbatur, infrascriptis libris exposui. CAP. 13.

DE suis cuiq3 passionibus, & vitijs dignoscendis curãdis q3, libri duo. De moribus, quatuor. Cõtra Phauorinũ pro Socrate, De indolẽtia, vnus. De fine philosophiæ, vnus. De cõgressu auditores ostẽtantiũ, vnus. De [d] fũrtim legentibus, vnus. De pœnis, & peccatis exæquãdis, vnus. De cõsolatione, vnus. De Diatriba in aula Menarchi, ad Bacchidem, & Cyrũ, vnus. Quale genus cõgressionis obseruari debeat in Dialogis, vnus. Cõtra forẽses rhetoras, vnus. De voluptate, & [e] labõre, vnus. De ijs, q̃ vnũquodq3 vitæ ꝓpositũ cõsequuntur, vnus. Cõcionũ cõtra sectas, vnus. De cõcordia, vnus. De pudore, duo libri. Cõcionũ cõtra adulatores, duo. De Calũnia:
C in quo, & de priuata vita tractat. Chronisci septẽ, in vno volumĩe. Cõcionũ cõtra sectas habitarũ sub Pertinace, vnus. Quatenus sit honor, & gloria apud vulgus ꝓsequẽda. De testamẽtis cõdẽdis.

De pertinentibus ad Platonicam philosophiam. CAP. 14.

DE secta Platonica, liber vnus. De medice dictis in Platonis Timæo, libri quatuor. Ad amicos, siue Plato, [f] † De ijs, qui suis tribuunt, libri tres. De Logica theoria secundũ Platonẽ. Cõpendij dialogorũ Platonis libri octo. De egressionibus, ꝙbus in Philebo Plato vsus est, vnus. De animæ partibus, & potentijs, libri tres. Quòd animi mores temperaturas corporis sequantur, libri duo. Et alius quidam, qui aliter editus est. De Hippocratis & Platonis dogmatibus nouẽ.

De spectantibus ad Aristotelicam philosophiam. CAP. 15.

COmmentariorum in librum de Enunciatione, libri tres. [g] † In priora Analytica, libri sex: in posteriora, quinq3. } In decẽ prædicamenta, cõmentaria quatuor. In librum Theophrasti, De affirmatione, & negatione, commentaria sex. In librum quot quidq3 modis dicatur, commentaria tria. In primũ mouens immobile. In librum De dictione Eudemi, libri tres. De Demonstrationibus propter quid, vnus. De contingentibus propositionibus, & syllogismis, vnus. De syllogismis ex mistis propositionibus, vnus. De fallacijs, quæ in dictione consistunt.

D *De pertinentibus ad Stoicorum philosophiam.* CAP. 16.

DE Logica theoria secundum Chrysippũ, libri tres. Chrysippi Syllogisticę primæ, libri tres: Secundæ, vnus. De Logica facultate & theoria, [h] sẽptẽ. Quòd Geometricæ resolutiones præstantiores, quàm Stoicorum, liber vnus. De vsu theorematum in syllogismos, [i] vnus.

De spectantibus ad Epicuream philosophiam. CAP. 17.

DE fœlici, & beata vita ſm Epicurum, libri duo. De voluptatis imbẽcillitate secundum Epicurũ, duo. Quòd effectiua voluptatis imperfecte ab Epicuro sint expressa, vnus. De voluptuaria secta. Num Philologia morũ studio cõferat, vnus. De illis, [k] qui Sophistis cõuersantur, vnus. Metrodori epistola ad Celsum Epicureum. Epistola Pudentiani Epicurei.

Quæ communia Grammaticis, & Rhetoribus. CAP. 18.

DE vocabulis Atticorũ scriptorũ, libri. xlviij. De Forensibus vocabulis apud Eupolidem, libri tres. De forensibus vocabulis apud Aristophanem, libri quinq3. De Forensibus vocabulis apud Cratinum, libri duo. De exemplis vocabulorum Comicis propriorum, vnus. Num vtilis ijs, qui erudiuntur, lectio veteris Comœdiæ. Contra illos, qui incessunt solœcissantes voce, libri sex. Electus Atticorum, vnus. De perspicuitate & obscuritate. Num idem possit esse Criticus, & Grammaticus, liber vnus.

Galeni

* Eicote.

* λόγε.

† *Al. contra Fauorinũ pro Epicteto.*

A † De logica facultate, & contemplatione, septem.

B † ἰδίως τε.

C † *Quidam arbitrantur hæc esse in contextum reponenda. Video equidem in his quatuor, vel quinque lineis trium librorum mentionem à Galeno fieri, quorũ tamen in hac eadem pag. sub litera A meminerat.*

D * λάθρα.

E * πόνε.

F † *Al. De propry opinionibus libri tres.*

G † *Sunt qui vertãt. in priorẽ priorũ analyticorũ, quatuor. In posteriorem, libri item quatuor. In priorem posteriorum analyticorum sex. In posteriorẽ quinque.*

H * *Al. vnus*

I * *Al. duo.*

K † *Al. quæ contra sophistas sunt.*

* Al septem.

GALENI DE ORDINE LIBRORVM SVORVM LIBER AD EVGENIANVM

A Ioanne Fichardo Francofordiano olim latinitate donatus, nunc vero ad grẽci exemplaris fidem ab Augustino Gadaldino aliquot in locis emendatus.

* ἐπαγγελία.

RECTE tu quidem mi Eugeniane facis, qui librum à me, ordinem cæterorum, qui scripti sunt mihi, librorum exponentem efflagitas. Illorum nanque omnium neq; scopus idem, neq; vis, neq; trãctatio eadem est. F Etenim quosdam, vt nosti, amicis me id rogitantibus scripseram, eorũ solummodo captum conijciens: quosdam vero tãtum Introducendis adolescentibus destinaueram. Mihi aũt neutrobi fuit interim proposi tum velle istos hominibus successiue, ac veluti per manus tradi, vt futuris etiam ætatibus post meum obitum conseruarentur, q̃ videbam nec eos admodũ, q̃ in superioribus temporibus scripti fuerant, curæ multis esse. Admirantur enim nũc alij alios & medicorum, & philosophorũ, licet illi nec suã ipsorũ professionem, vllaḿ ve demonstrandi scientiam satis teneãt, aut falsos à veris discernere sermonibus nouerint: admirãtur tñ, vel q̃ patres ipsis fuerint empirici, aut dogmatici, aut methodici: vel q̃ præceptores, vel q̃ amicos habeant: vel deniq;, quod maioris eos in in vrbe gloriæ, & existimationis sectæ suæ nomine esse videant. Sicuti in philosophia quoque alius aliã ob causam sibi aliquam sectam eligit, Platonicis, aut Peripateticis, aut Stoicis, aut Epicureis sese adiungens. Et hoc tpe, ex quo successio etiam esse cœpit sectarũ, eam plerique profitentur, in qua fuerunt à pueris enutriti, maxime cum iam aliam vitæ formam, quam sequantur, habeant nullam. Quare, cũ ipse sic mihi persuasissem, ne quidẽ, si ipsas nunc musas librũ scribere contingeret, acceG ptiorẽ multo futurum illum vel indoctissimi alicuius hominis scriptis, cupiebam sanè mearum lucubrationum nihil in vulgus editum. Quando vero apud multos iã illæ extabant, me inuito adeo, (quod quidem scis) si quid erat reliquum cõmentationum mearum, grauatim profecto amicis impertiebam. Compulsus itaq; sum propterea, vt librum De optima Secta conscriberem, non quidem qualem iam antea superiorum medicorum, philosophorumq; multi scripserant, suam nominatim sectam extollentes, laudibus q; vehentes, sed quo eam solam demonstrarem viam, qua quis insistens, optimam sectam vel ad medicinam, vel ad philosophiam, aut aliam quamcunq; artẽ constitueret. In eo vero libro dictum, demonstratum q; est mihi id, cuius paulo ante mentionem feci, Demonstrationum primum esse peritum illum debere, quicunque sectarum rectus esse iudex cupiat. Neq; tñ hoc vnum sufficit, sed & affectiones præterea, quatenus amant, aut oderunt sectas, eum exuere conuenit, ne, veluti multi, circa illas excęcetur. Qui enim se positis his, vel iuxta demõstratiuam methodum inuestigabit veritatem, vel de aliorum dictis iudicabit, is demum solus eam, quæ est optima, sectam inueniet. Nosti vero & tu, quàm ex medicis, philosophis q; multi, cum demonstratiuam methodum nihil exercuisse coarguantur, in contrarias vias deflexerint, quibusdã ex his Apodixim omnino negantibus, quibusdam vero adeo concedentibus, quòd etiam natura H eam omnibus vsq; eo notam dicerent, vt neq; disciplina ad hanc, neque exercitatione opus habeamus. Quibus quis tandem respondere dignetur eò stuporis deuenientibus? Sed hic aliquis forte illorum (vt sunt plerique audacissimi, præsertim in ijs, quæ maxime ignorãt) mecum pugnabit, mé q; maioris arguet audaciæ. Ne igitur audiam talia, apud́ q; alios defendere me necesse habeam, statueram nihil velle librorum edere. Verum, cum illi, quos amicis destinaueram, ad plures iam peruenissent, cogebat sanè necessitas propter eosdem de optima quoque secta commentari. Eius autem tractationis causa in eo tum mihi libro satis dicta est. Hos igitur, siquis omnium primos legere voluerit, recte, prudenteŕ que fecerit. Quòd si persuasus his ille ante, quàm ad disciplinam, iudiciuḿ que sectarum omnium veniat, demonstrationum etiam peritus esse cupiat, habet De demonstratione tractationem à nobis descriptam. Ex qua ille, si non methodos solas percipiat, sed secundum eas etiam se in omni rerum sylua exerceat, veritatem inueniet. Quod fiet, si, & eius rei studiosus accedat, neque temeraria affectione sibi aliquam deligat eorum instar, qui in Equestribus ludis diuersorum colorum studio, citra rationem ducuntur. Idem vero hic, vbi, quos supra commemorauí, aggressus fuerit, absque negocio, quæ vel vere illis cognita, vel falso fuerint recepta, discernet. Quare nostrorum quidem librorum vnum hoc initium esse

A tiũ esse lectionis debet illis hominibus, qui & natura dociles, & alioqui veritatis sunt studiosi. Porrò autem citra hãc, siquis & nostram ipsorum vitam, & clara artis huius facta, q̃ forte apud ægrotos designarim, fuerit expertus, vt sit persuasus vel ex animi mei moribus, qꝑ neq; inuidia, neqꝑ contentione, neqꝑ temerario quodã amore, quo erga Sectam aliquã sim affectus, agi omnia, aut ex operibus deniq; meis circa hanc artem mihi elaboratis, vt dogmatũ veritati respondent, & prꝛeter Apodictică illam contẽplationẽ, poterit sanè is libris nostris iuuari. Et quãquam id non per exactã rerũ cognitionem, (ista enim solis illis demonstrationibus paratur) per opinionem tñ rectam consequetur, qua de veteribus merito dictum est, † quorum acta nouimus, nihil moramur scientiam, licet ei legitimum illud, solidum q; absit. Leget igitur is illa primum omnium, quæ sunt introducendis scripta, librũ videlicet De Sectis, qui eo ẽt titulo est inscriptus, De Sectis pro Introducendis: et illum, De pulsibus pro Introducendis: Tertio, De ossibus librum, & ipsum Introducendis inscriptum: qui inter Anatomicos primus est. Qui vero totam anatomes notitiam sibi cõparare voluerit, is ante alios ad librum anatomicarum administrationum accedat: tradit enim is omnes in Anatomia apparentes particulas: cuiusq; magnitudinis, situs, formæ, cohærentiæ, coloris, & societatis ad inuicẽ sint, ostẽdit. Qui aũt in Anatomiarũ inspectionibus exercitatus fuerit, earũ deinceps
B operationes discet, alias quidẽ Naturales, tribus à me libris expositas, & De potentijs naturalibus inscriptas: alias vero Aĩales dictas, in alijs pluribus à me tractatas. Quas p̃cedit liber De Anatomia mortuorum. Hunc aũt duo sequuntur De sectione viuorum: et eos rursus alij duo De sectionis cõtrouersia. Post hos sunt tres illi De motu thoracis, & pulmonis. Duo itẽ De causis respirationis. * Post quos etiã, libri quatuor De voce. Ex hoc genere sunt libri quoq; De motu musculorũ: et q̃ De vocabulis trãdidi. Et vero, quæ De demonstratione elementorũ tradũtur, non oĩa sum in libro executus, sed quatenus ipse Hippocrates vsus fuerat. Quòd siquis absolutissimã elementorũ corporis nostri cognitionẽ requirat, legenda sunt illi, quæ in Decimotertio Demonstrationũ libro, & in qnto & sexto De Asclepiadis dogmatibus, à nobis exposita sunt. Præterea, quæ De purgãtium medicaminũ potentijs scripsimus. Disseruimus ẽt quędã in eo, quem De elemẽtis secundũ Hippocratem inscripsimus, cõmẽtario. Seorsim deniq; in alio quodã libello ea de re tractauimus. Post li
C brum vero De elemẽtis ẽm Hippocratẽ, sequuntur De temperaturis libri tres: Et eos rursus tractatus De simpliciũ medicaminũ facultatibus: hunc aũt alter ille De cõpositione medicamentorum tractatus. [a]† In prioribus igitur de proprio aĩalibus temperamẽto, & cuiuslibet indicio: in posterioribus aũt de pharmacorũ temperamẽto differitur. Si porrò quis post duos illos, aut tres, voluerit vel eũ De optima cõstitutione corporis, vel De bona habitudine, vel De inęquali tẽperatura libellũ legere, conueniẽter, nec sine ordine id fecerit. Parui quidẽ sunt illi admodũ, & amicis tantum sic exigentibus cõscripti, ab illis vero in plures deinceps euulgati. Nam, & eorũ facultas in tractatu de sanitate tuenda continetur, in quo differentiæ constitutionis corporis nostri. *

Hic desiderantur multa.

Explanationum, tum quæ recte dicuntur, tum quæ nõ, præexercitato in nostris tractationibus. Habebis præterea & nostros in quædam Hippocratis Commentarios: qui quando iam partim scripti sunt, ẽt reliquos adijcere tentabo: quod oĩno q̃dẽ, si vixerimus, fiet. Sin autem ante, quàm vtilissima viri illius scripta exposuerim, vita excedã, habebunt tñ studiosi eius snĩam, mea q̃, vt dictum est, opera vnà cum ijs, quæ nunc extant, cõmentarijs. Atq; vtinam Pelopis mei præceptoris, & Numisiani (pauca enim illorũ ab interitu adseruata sunt) & præterea Sabini, Rufi q; Ephesij, in Hippocratem interpretationes oẽs haberẽtur. Quintus aũt, eius q; discipuli, viri illius sententiã non planè sunt assecuti: vnde factum, vt in suis expositionibus multoties aberrarint. Lycus aũt reprehendit quoq; non nunquam Hippocratẽ, mendacij q̃ illum (cuius tamen non intelligit dog
D mata) arguit: nota enim passim eius Cõmentaria sunt. Noster vero prꝛeceptor Satyrus, (nam huic primo conuersati sumus, postea vero Pelopẽ audiuimus) non easdem Lyco Hippocraticorum librorum expositiones faciebat. Confitetur vero Satyrus diligentissime se Quinti dogmata obseruare adeo, vt nec addere quid illis, nec demere vellet. Nam [b] Ephiciãnus aliquãto ẽt magis ad Stoicorum ritum concessit. Nos aũt, cum postea audiuissemus primo Satyrum Quinti interpretationes recitantẽ, deinde quædam ẽt Lyci legissemus, vtrunq; reprobauimus, vt qui Hippocratis sentẽtiam non exacte perceperit: melius enim intellectus est à Sabino, & Rufo. Quod facile quidem iudicare poterit, qui in nostris fuerit commentarijs præexercitatus, ex quibus, & quæ bene recte q; dixerint, & vbi lapsi fuerint, cognoscet. Sed de interpretationibus in Hippocratem iam satis dictum: quare ad reliqua nostra volumina, quæ ad rem logicam pertinent, pergamus. Ex illis autem tibi quidem, mi Eugeniane, & quotquot vni medicinæ student, ea, quæ De demonstrationibus scripsimus, sufficere possunt: alijs autem, quicunque philosophiæ se addixerunt, cætera quoque legenda sunt. Nisi si quis fortasse vtrasque, & medicinæ, & philosophiæ theorias commode, bene q̃ possit perdiscere: eum vero & ingeniosum, & memorem, & laboriosum esse oportet, præterea eam fortitum fœlicitatem, quæ nobis contigit, qui sub patre docti, arithmetica, [c] lõgica, grammatica que sumus instituti: in his q; [d] humãnioribus disciplinis vsque ad ætatis annum

† Ipsã ad actiones q̃dẽ nihil esse inferiorẽ scientia, ei tamen abesse legitimũ & solidum.

A † *Locus in cod. græcis corruptus. in prioribus igitur duobus traduntur hõminum tẽpẽraturæ cũ propijs singulorũ indicijs. in tẽrtio autem, de pharmacorũ temperamẽto differitur si ue igitur post duos, siue post tres legere quis voluerit, librum de optima corporis cõstitutione, & librũ de bona habitudine, et librum de inæquali intemperie, conuenienti ordine id fecerit. Parui &c.*

B * *Al. Iphicianus.*

C * *logistice habent cod. manuscripti & ita omnino legendum videtur.*

D * *παιδίας i. pueritiæ.*

num decimumquintum enutriti, ad dialectícam q3 ab illo contemplationem, vt soli deinceps phi- E
losophiæ vacaremus, perducti sumus. Annum postea decimumseptimum agentem claris insom-
nijs monitus ad medicinam me perduxit, vt cum philosophia illam coniungerem. Talem vero
ego meam fœlicitatem quanquam maiorem etiam redderem, q9 citius, melius q3 reliquis omnibus,
quæcunque docebar, discerem, nisi tñ per vniuersam adeo vitam in illis medicinæ, philosophiæ q3
theorematibus me diligenter exercuissem, nihil præclarum, excellens q3 eram consecuturus. Qua-
propter mirũ non est in tanta hominum multitudine, qui in medica, & philosophica exercitatio-
ne, studio q3 versantur, nõ inueniri, qui recte in illis profecerunt. Aut enim natura parũ ad eas sunt
appositi: aut non, vt conueniebat, sunt instituti, aut studijs non fideliter, sedulo q3 insti terunt: sed
ob ciuilia negotia, ab his discesserunt. Et hæc quidẽ obiter nobis dicta sint, quanquam non oĩno
præter rem. Post eos igitur, De demõstratione libros, nostras philosophicas theorias legere opor-
tet. Quæ vero illarũ subiecta, & quot sint, in vnaquaq3 earũ scripsimus, & in eo libro demõstrabi-
tur, in quo omnium librorum meorũ conscriptionẽ faciam. Quoniam aũt me de tractatu, in quo
vsurpata apud scriptores Atticos nomina ꝓm ordinem primarũ in ipsis literarum ex eorũ scripto-
ribus collecta sunt, rogasti, quæ iam antea tibi respondi, operæprecium arbitror hic etiam tibi com
memorare. Nam compertum habeo alios quoq3 multos, quod nam eius libri sit argumentũ, quæ F
rere. † Et quidem in eo tractatu non hoc agimus, quod hoc nostro seculo multi, qui omnibus At-
tice loquendi syncritatẽm imponunt, siue illi Medici, siue Philosophi, siue Geometrici, siue Mu
sici, siue Iurisconsulti, aut nihil ẽt horũ, sed alioqui vel opulenti, vel diuites sint: verum cõtrarium
intendo, neminẽ prorsus ob ŏrationis solœcismos esse reprehendendũ, incessendum ve. Præstat
etenim linguã, q9 vita, solœcismos, barbarismos q3 cõmittere. Quin & libellus aliqñ mihi scriptus
est contra eos, qui in solœcissantes voce, inuehuntur: tñ abest, vt eruditionis esse partem aliquam
Atticismos asserã. Præterea quoq3 propter multos & medicorum, & philosophorum, quorum alij
noua nobis græcorum vocabulorũ significata præscribunt, alij aliud. Commẽtaria vocabulorũ,
octo ac quadraginta libris conscripsi, ex Atticis illa scriptoribus cõgerens, quẽadmodum ẽt alia ex
comicis. Quod opus mihi, sicut recensui, scriptum est propter significationes. Illud autem qui le-
gent, simul & Atticorum noĩum notitiam adipiscentur: quæ ipsa per se quidem nihil magno stu-
dio dignum habet. Sed & alius à me tractatus, De vocabulorum rectitudine editus est propter il-
lis perperam vtentes: quem sanè vel primum omnium diligentius euoluere fuerit consultum.

† *Clarius neq; .n.hoc nos volumus, quod nõ nulli nũc iubẽt omnes vocet atticissare.*

* vocis.

* voce.

* *explanationẽ*

GALENI DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR

Horatio Limano interprete.

Denuo emendatus.

Quid Empirici, & Rationales medici differant. CAP. 1.

Dsanè, quo medicina intẽdit, sanitas est: hanc ipsam vero parare artis
eiusdem finis est: quibus autem rebus aut absens comparetur sanitas,
aut eadem conseruetur præsens, cognoscant medici, necesse est: vocan
tur que ea, quibus absens illa creatur, remedia, auxilia que: que vero
præsentem eandem custodiunt, salubris ratio victus: quapropter ars
ipsa medendi salubrium q3, insalubrium que scientia ab antiquis scri-
ptoribus dicta est: qui salubria dixerunt, & quæ præsentem sanitatem
conseruant, & quæ eandem corruptam resarciunt: insalubria vero
quæ illis contraria sunt: vtraque enim cognoscant medici, necesse est,
vt illa eligant, hæc autem effugiant: vnde vero harum rerum para-
ta scientia sit, non itidem inter omnes conuenit, sed alij solam experimentorum notitiam arti
satis esse dicunt: alijs autem non parum ratio in artem eandem conferre videtur: nominantur q3,
qui à

A qui à ſola experimentorum notitia proceduntur, nomine ab empiria, hoc eſt experientia, deducto empirici: eodem q3 modo, qui ratione ducuntur, rationales: duæq3 ſunt hæ primę in arte medendi hæreſes: altera, quæ per experimenta ad inuenienda medicamenta procedit: altera, quæ per indicationem: illis q3 impoſuere nomina, empiricam, rationalem q3: empiricam autem nominare Græci ſolent τηρητικὴν, & μνημονευτικὴν, hoc eſt obſeruatricem, memorem q3: rationalẽ vero δογματικὴν, & ἀναλογιſτικὴν, hoc eſt dogmaticã, & ratiocinatricem: ac viris quoq3 perinde, atq3 hærelibus, dedere nomina: empiricus tiriticus q3, & mnimoneuticus, hoc eſt empiricos, obſeruatores q3, ac memores eorũ, q̃ euidẽtia ſunt, vocantes eos, qui ſibi experientiã elegerũt: logicos aũt, dogmaticos q3, & analogiſticos, hoc eſt rationales, dogmaticos q3, & ratiocinatores, eos, quibus admiſſa ratio eſt.

De arte Empiricorum. CAP. 2.

ARtem vero empirici ſic conſtitutam dicunt. Cũ multi viſi ſint affectus incidere, alij quidem ſpõte, ægris hominibus, ſanis q3, vt ſanguinis fluxus è naribus, aut ſudores, aluí ve profluuia, aut quæ ſimilia ſunt, iuuantia, lædentia ve, non quę tamen efficientem cauſam ſenſu deprehenſam haberent: alij autem, quorum cauſa euidens eſſet, euenire viſi ſint, nõ ea tamen è noſtro inſtituto, ſed quæ fortuito incideret, vt cuipiã lapſo percuſſo ve, aut aliquo aliter modo vulnerato ſanguinẽ
B contigit effluere, frigidam q3, vt cupiditati obſequeretur, in morbo ſumere, vinum ve, aut aliquid generis eiuſdem, quę ſingula in vtilitatẽ, noxam ve deſiuerunt, quæ quidem è primo genere iuuantia, lædentia ve ſunt, naturalia vocarunt: quæ vero è ſecundo, fortuita: primam q3 amborũ faciẽ, caſum appellarunt: vt ex eo nomẽ imponerẽt, q homines in ea inconſulto caderẽt: quod igitur experientiæ genus caſu venit, huiuſmodi eſt. Quod aũt conſulto fit, cum aut inſomniis hortantibus, aut aliunde ducto arbitrio ad experimentũ volentes venerint. At vero tertiũ experientiæ genus, imitatorium eſt: cum rurſus in ijſdem effectibus ad ea experienda ducuntur, quæ aut natura, aut fortuna, conſulto ve profuerint, obfuerint ve: atq3 hoc ipſum quidẽ eſt, quod maxime artem eorũ conſtituit: nõ enim bis tantum aut ter, ſed ſæpius id, quod ante profuit, imitati, idem q3 in ijſdẽ affectibus vt plurimum facere inuenientes, ac eiuſmodi memoriam præceptum vocantes, iam fidele id, artis q3 partẽ ſtatuunt: vt autem multa eiuſcemodi fuere ab ipſis congeſta præcepta, id omne cõgeſtum medicina fuit: qui vero congeſſit, medicus: vocatum q3 ab ijſdẽ eſt huiuſmodi congeſtum αὐτοψία, hoc eſt intuitus proprius, qui memoria quædam eſt eorum, quæ ſæpe eiuſdem q3 modi viſa ſunt: hoc idem etiam experiẽtiam nominarunt: eiuſdẽ vero narrationẽ hiſtoriam: hęc enim eadem res ei, à quo obſeruata eſt, proprius eſt intuitus: ei autem, qui quod obſeruatũ eſt didicit, hiſto
C ria. Quoniam autem morbis quibuſdam interdum occurrebant, quos ante non viderant, aut quos nouerant quidem, ſed in eos his locis ortos incidebant, vbi non erat, quæ experimento obſeruata eſſent medicamentorũ facultas, certũ inueniẽdi auxilia inſtrumentũ finxerunt, ad ſimile tranſitũ: quo vtentes idem ſæpe auxiliũ ab affectu ad affectum ſimilẽ transferunt, & à loco ad locũ: item q3 ab auxilio ante cognito ad aliud ſimile tranſeunte: verbi gratia, ab affectu ad affectum, ſi ab eryſipelate ad herpetem ſe transferant: à loco vero ad locum, ſi à brachio ad femur: ab auxilio autem ad auxilium, ſi in alui profluuijs à cotoneo malo ad meſpilum tranſeant: omnis autem huiuſmodi trã ſitus, via ad inuentionem eſt, nondum autem ante experimentum inuentio, ſed quando iam, quod in ſpem venit, experimento traditum eſt, id fidele iam tum teſte eodem experimento eſt, id q3 nihilominus, quàm ſi ſępe eodem modo ſe habere obſeruatũ eſſet: id autem experimentum, quod tranſitum à ſimili ſequitur, exercitatorium vocant, quòd exercitatum in arte eſſe oportet eum, à quo quidpiam hoc pacto inueniendum ſit. Superiora autem omnia experimẽta ante notitiam experimentorum habita, quibus opus erat ad artem conſtituendam, hominis vel cuiuſcunque eſſe poſſunt. Hæc eſt, quæ per experimenta ad artis finem via eſt.

De arte Rationalium. CAP. 3.

DEA vero, qua per rationem proceditur, cum naturam corporis, quod curandum tentatur, diſci iubet, tum omniũ cauſarũ virtutes, in quas quotidie corpus incurrens, ipſum ſe aut ſalubrius, aut inſalubrius redditur: iã q3 poſt hęc aeris naturã, aquarum q3, atq3 locorũ, eam q3, quę vitæ ſtudijs ineſt, quę cibis, ac potionibus, nec non aſſuetudinibus, ſcire medicum aiunt oportere, quo & morborum omnium cauſas, & facultates remediorũ inueniat: is q3 ſit, qui conferre, ratiocinari q3 poſſit huic generi cauſæ hanc vim habens adhibitũ medicamentũ, vt certum aliquid efficiat, natura eſſe aptũ: negant enim illũ inuenire poſſe remedia prius, q̃ in oibus his multifariã ſit exercitatus. Vt autẽ ex breui exẽplo rẽ totam cognoſcas, pone partẽ corporis aliquam dolentẽ, durã, renitentem q3, quę q3 in tumorem ſublata ſit: hic cauſam medicus inueniat, oportet, primũ q3 noſcat humido aliquo naturæ modum ſuperante in partem prolapſo eam intumuiſſe, eodem q3 intendente in dolorem inuectam: deinde vero, id ſi influat adhuc, fluxũ ab eodem eſſe cohibendum: ſi nihil ſupereſt, educendum id, quod ſit in parte contentum: quo igitur modo, quod influit adhuc, inhibebis, educes, quod in parte cõtentũ eſt? ſi refrigeres, adſtringas q3 partem, inhibebis, quod influit: ſin eandẽ humectes, laxes q3, educes, quod cõgeſtum eſt: ſic illis in ipſo morbo eius, quod vtile eſt, oritur indicatio: quam ſolam tamen ſatis eſſe negant, ſed aliam eſſe, quæ à potentia laborantis ſit, ab ætate aliam: quibus etiam accedit ea, quæ à propria ægroti natura ducitur, eodem q3 modo à tẽpore anni, loci q3

ni, loci q3 natura, vitæ q3 ſtudijs,& aſſuetudinibus,è ſingulis propriam eius,quod conducat indica E
tionem oriri: verbi gratia,vt hoc etiam exemplo res magis innoteſcat,eſto, quem febris acuta oc-
cupet,cui tardi motus,grauis q3 ſenſus corpori ſit, qui corpore tumidiori, quàm ante,ac pleniori
rubore ſuffuſus,idem q3 venas habeat magis intumentes, cuicp perſpicuum eſt copiam ſanguinis
homini ſic affecto calidioris exuperare. Quæ nam igitur curatio eſt? non ne liquet euacuationem
eſſe? contraria.n.hęc multitudini eſt. Contraria q3 cõtrariorum remedia ſunt. Quo autem pacto,
aut quoad illa dematur,non poteſt etiam ex ſola cauſa cognoſci: cum inſuper virtutem oporteat,
ætatem q3,& anni tempus,ac regionem,cætera q3 paulo ante propoſita cõſiderare: nam, ſi validior
potentia ſit, ætas q3 in conſiſtendi vigore,ver,tempus anni, loci q3 natura temperata,non tibi erra-
re continget,ſi vena inciſa tantum ſanguinis mittas,quantum cauſa iubet emitti: ſin imbecilla vir
tus eſt,ætas cp aut pueri natu admodum parui, aut ſenis in ſenium longe prouecti,regio q3 aut fri-
gore algeat,qualis Scythia eſt,aut calore exuſta ſit,qualis eſt,quam Æthiopes incolunt,anni q3 tem
pus vehementer vel frigidum ſit,vel incaleſcat,nemo eſt, qui venam diſcindere audeat: ita iubent
quoque & aſſuetudines,& vitæ ſtudia,naturas q3 corporum conſiderari,ex his enim omnibus pro
priam eius,quod conferat ipſis,indicationem oriri.

Quo pacto eadem Empiricorum,& Rationalium medicorum remedia à diuerſis F
indicationibus oriantur. CAP. 4.

EX quibus aũt rebus indicatio naſcitur ijs,qui rationalem medicinã profitẽtur,ab ijſdem obſer
uatio eius,quod vtile ſit,empiricis eſt: eorum enim accidentium, quæ ſuperius in febricitante
retuli,congeries,quæ concurſus ab illis nominatur,exinanitionis admonet rationalem medicũ,ob
ſeruationis memoriã ſuggerit empirico: nã,cum ſæpius ijs, qui ſic affecti eſſent,exinanitionẽ vide-
rit vtilem eſſe,eandẽ,ſi vtatur,ſperat hoc tpe quoq; prodeſſe: idem q3 ab ijs,quorum eſt ætas in con
ſiſtendi vigore,per ea,q̃ ſæpius ab ipſo viſa ſunt,ſat exinanitionis nouit ſine moleſtia ferri: ita vere
magis,cp ęſtate: & ſi temperata regio eſt: ſi vero etiam æger euacuando corpori aſſuetus ſit, qualis
eſt,quæ per hæmorrhoidas, aut quæ per nares euacuatio euenit,iccirco etiam plus ſanguinis detra
hat ab ipſa rei natura profectus rationalis medicus: hoc idem vero empiricus faciat,qm̃ ſic ab ipſo
obſeruatum ſit: &,vt ſummatim dicam,eædem in ijſdem affectibus medelæ & ab ijs,qui rationem
profitentur,& ab empiricis medicis trahuntur (de modo inueniendi eas inter eoſdẽ diſſenſio eſt:)
ab ijſdem enim accidentibus,quæ circa corpus apparent,oritur ijs,qui rationales ſunt, cauſæ indi-
catio,ex qua curationem inueniunt: empiricis aũt memoria repetuntur ea,quæ ſæpe ſimili modo
obſeruata ſunt. Cum aũt nullum ex ijs, quæ apparent accidentia, rationales habent,ex quo cauſa G
pateat,tunc ſciſcitari cauſam procatarcticam,id eſt euidentẽ vocatam,non dubitant: quale eſt,ſi ca-
nis rabioſus momorderit,vipera've,aut eius generis aliud: nã vlcus ipſum nulla re ab alijs vlceri-
bus diuerſum per omne tps,aut certe per initia apparet. Si.n. à rabioſo cane eſt,alijs morſu alterius
illatis ſimile per omne tempus oſtẽditur: ſin autem id ab ictu viperæ eſt,primis quidẽ diebus ſe cę-
teris ſimile repræſentat: poſt aũt,vbi iam laborans ipſe grauiter habet, ei circa corpus affectus qui
dam ſuperueniũt pernicioſi: quippe caſus eius generis omnes, qui à peſtiferis vocatis animalibus
eueniunt,niſi per initia protinus recte curentur,eò deueniũt,vt ſumme pernicioſi ſint. Quæ igit
recta curatio eſt? an ſcilicet venenũ extrahere,quod vnà cũ ictu corpori percuſſo inhæſit? ideo q3
ad cicatricem perducere,claudere've,quæ huiuſmodi ſunt,non accelerãt,ſed contra agunt, ea'que
inſuper minutim admodum ſæpe concidunt: iam ijſdem quoq3,quæ calida,acria q3 ſunt,quibus q3
attrahi venenum,ſiccari q3 poſſit,medicamentis ob eandẽ cauſam vtuntur. Adhibentur quoq; hęc
eadẽ ab empiricis medicamenta,qui non duce natura rei ad ea inuenienda procedũt, ſed eadẽ, quæ
vſus oſtenderit,memoria repetunt: vt enim ipſis ex ætate, & anni tẽpore,loci q3 natura,cęteris q3,
quæ memorata ſunt, per experimentorum notitiam curationis habebatur cognitio, ſic ex cauſis
quoq3,quas euidentes vocant, ijſdem cognita curatio eſt. Quòd ſi vtraq; inueniendi via mutuum H
inter eos conſenſum habuiſſet,nil opus illis longiori oratione fuiſſet.

Quæ Empirici,& Rationales medici inuicem reprehendunt. CAP. 5.

QVoniã aũt experientiã accuſant ij,qui rõnalem artẽ profitentur,eã q3 alij conſtitui poſſe ne-
gant,alij mancã eſſe dicunt,alij artis expertẽ: contra autẽ empirici rationẽ quidẽ probabilẽ,
vt quæ tñ non vera ſit, accuſant, iccirco duplex vtriſq3,longa q3 admodũ decurrit oratio,
cũ alternas accuſationes,defenſiones q3 adhibent. Quæ enim aduerſus experientiã ab Aſclepiade
diſputata ſunt, qui fieri non poſſe monſtrauit, vt ad eundẽ modum poſſet quicq̃ ſępiſſime videri,
neq3 poſſe vlla ex parte cõſtitui eã,neq3 aptam quidẽ ad minimũ quidpiam inueniẽdũ eſſe volunt:
Quæ aũt ab Eraſiſtrato dicta ſunt, q ſimplicia quidẽ atq3 in ſimplicibus per experientiã confeſſus
eſt inueniri remedia (quale eſt ſtupori dentiũ portulacã mederi) hoc idem vero cõpoſitis eſſe atq3
in compoſitis negauit,eandẽ inueniendi quidẽ facultate non ex omni parte carere,ad omnia tñ in-
uenienda non idoneã eſſe volunt. Tum vero,quæ explicata ſunt, hæc vero ab ijs,qui per experien
tiam quidẽ ea inueniri cõcedunt, hãc ipſam aũt,cp infinita,longa q3 ſit, &, vt eorũ verbo vtar, ame-
thodos, hoc eſt methodo careat, accuſant. Itaq3 rationem inducunt ipſam, nõ qualis conſtitui,aut
ſubſiſtere nequeat,ſed quale aliquid eſt,quod ſine arte ſit,experientiã eſſe volunt. His igitur, qui

adeo

A adeo verbis insultant, respondent empirici, conantur q3 experientiam eiusmodi esse monstrare, vt cõstitutionem recipiat, vt, quod satis sit, habeat, vt in se artem cõtineat: ijdem q3 rursus multis modis ipsam ratiocinationem, hoc est analogismũ, reprehẽdunt: vt rursus quoq3 necesse sit ijs, qui rationalem disciplinam profitẽtur, ad singula reprehensionis genera respondere. His enim, cum se naturam corporis, morborum q3 oĩum ortus, vires q3 remediorum nosse proponunt, tunc instant empirici, qui hæc omnia iccirco crimini dant, q9 eatenus quidem procedũt, vt probabilia, verisimilia q3 sint, nulla tñ eorum certa cognitio sit: interdum ijdem, cum earum rerum cognitionem concedant, eandem tñ conantur inutilem esse monstrare: interdum, cum illis hoc ipsum dent, eam superuacuam esse coarguunt. Hęc sunt, quibus inter se generatim empirici, rationales q3 certant. In quibus etiam oĩbus multa particulatim contendũt: quale est, quod in quæstionibus, quas de rebus inueniendis abditis tractant, alij corporum dissectionem, indicationem q3, ac dialecticam speculationem laudant: hæc siquidem ipsis instrumenta esse, quibus ea venentur, quæ in obscuro posita sunt. Empirici aũt neq3 inueniri quicquã membrorum dissectione concedunt, neq3, si fieret, id arti necessarium esse: ac ne omnino quidẽ indicationem esse, neq3 aliud ex alio posse cognosci, quia omnia postulẽt ex semetipsis agnitionem: neq3 id, quod suapte natura abditum sit, vllo signo in-
B dicari, ac nec vlli quidem arti opus dialectica esse. Dein aliquid contra dialecticas suppositiones dicunt, contra q3 definitiones, ac ne esse quidem demonstrationẽ pronunciant rei vllius, quæ incerta natura sit: item q3 de vitiosis demonstrandi modis, quibus vti solent ij, qui rationalem medicinam sequunt̃, de q3 omni ratiocinatione loquunt̃: eam q3, quod profitetur, inuenire nõ posse, eadem q3 nec artem iam vllã constitui, neq3 hominum vitam proficere: quem aũt epilogismũ grẽce vocant, quem ijdem euidẽtem rationem esse dicunt, vtilem ad ea inuenienda esse, quæ opportuna latentia sunt (sic enim isti nominant, quæ sensibilia quidẽ, non tñ adhuc euidentia sunt (eundem q3 ad eos arguendos vtilem, qui contra euidentiã audent dicere: vtilem quoq9 ad ostendendum id, quod inter euidentia præteritur: vtilem q3 ad occurrendũ sophismatis, quiq3 nunc9 ab euidentia absit, sed cum ea semper versetur: quod tñ analogismo id est ratiocinationi esse negant, sed eam ab euidentibus rebus initium trahere, desinere in ea, quæ perpetuo abdita sint: ideo q3 varios eius esse modos, cum ab euidentibus ijsdem rebus alius ad aliud, quod abditum sit, accedat, inde´que discordiam, quæ diiudicari nequeat, esse paratam, quam indicium esse incõprehẽlibilitatis dicunt: nam ijdem isti, quæ vera, firma´que cognitio est, comprehensionem vocant: incomprehensibilitatem vero, quod ei contrarium est: item q3 incomprehensibilitas ab ijsdem causa dicitur dissensionis, quæ iu-
C dicari non possit, rursus aũt dissensio incomprehensibilitatis indicium: quæ autem de rebus obscuris contentio est, eam posse iudicari negant, posse autẽ eam, quæ de perspicuis est: in his enim, cum singula, qualia sint, appareant, si vera loquimur, sic esse testificantur: si mentimur, coarguunt. Hęc, similia´que innumera sunt, quibus empirici, rationales´que medici certant, à quibus eadem tamen in ijsdem affectibus adhibetur curatio, ijs quidem, qui in hæresi sint sua legitima exercitati

De Methodicorum secta. CAP. 6.

QVi autem methodici vocantur, sic enim ipsi se nominarunt, quasi rationales ij, de quibus ante retuli, non se methodo dicant artem tractare, ij mihi nõ verbis tenus videntur ab antiquis sectis dissidere, sed ipsa etiam artis opera multa inuertere: cum neq3 locum affectum vtile quippiam ad curationem indicandam dicant habere, neque causam ipsam, neq3 ætatem, nec tempus anni, neq3 regionem, deniq3 nec virtutem ægroti considerandam, aut eiusdem naturã, habitum´ue: ijdem vitę studia, assuetudines´q3 reijciunt, cum se dicant eius, quod cõferat, indicatione contentos, quę ab affectibus solis trahatur: ac ne ab his quidem per species, sed communiter, & generatim: ponant q3, ac nominent morborum communia ipsa hæc, quę vbiq3 in singulis affectibus sunt. Iidem q3 conantur, alij morborum omnium, qui victu curantur, alij o
D mnia in morbis ostendere duo, item q3 tertiũ aliud mistum: illis q3 imposuere nomina adstrictionem profluuium q9: sic morbum oẽm aut adstrictum dicũt, aut fluentem, aut ex vtroq9 mistum: si enim naturales suppressæ sint corporum excretiones, adstrictum vocant: sin magis ferantur, fluentem: sin autem & suppressæ illæ sint, & ferantur, ea de re mistionem oriri: quale est, si oculum inflammatio simul fluor q3 occupet: nam ab inflammatione, quę adstricta affectio est, cum nõ sola nunc, sed cum fluore in vno eodem q3 loco orta sit, totũ ipsum affectũ mistum effici. At vero indicationem eius, quod conferat, laxitatẽ in adstrictis esse: in fluentibus vero compressionẽ: nam, si genu, verbi gratia, inflãmatione laboret, relaxare aiunt oportere: si fluat aluus cohibere, atq3 comprimere: in mistis autem cõtra id instare, quod maxime vrgeat: etenim, quod magis turbet, periculumq3 inferat, hoc idẽ est, quod illi magis occurrere vehemẽtiori malo oportere, q9 alteri, dicunt. Cur igit non ipsi se rationales vocarunt, cum præsidia per indicationẽ comparent? qm̃ inquiunt, rationales obscura scrutantur, nos autem in rebus versamur euidẽtibus. Totam´q3 deniq3 sectam suam ita definiunt, vt eorum cognitio sit, quæ communia euidentia sunt: quæ ne cæteris omnibus artibus videatur communis definitio (nam illas quoq9 eorum, quę communia euidentia sunt, notitias esse putant) addunt, vt ea sint, quæ finem medicinæ sequantur: Eorum´q3 aliqui, non quæ sequantur, sed quæ eiusdem fini consentanea sint, adiunxerunt: pars aũt maxima, hęc ambo componens, me

thodum, inquit, notitiam eorum esse quæ cõia euidentia sunt, ea q3 medicinę fini consentanea; con E
sequentia q3: quidam aũt, vt Thessalus est, sic, vt eadem proxima ac necessaria sint ad sanitatem. Ita
neq3 rationales se nominari, non enim se rebus obscuris egere, vt illi, neq3 empiricos volunt, & si
maxime in euidẽtia versantur, ab illis enim per indicationem esse remotos: ac ne modum quidem
ipsum, quo in euidentibus rebus versantur, cõem esse sibi cum empiricis dicunt: illos enim recede
re à rebus obscuris, quia cognosci non possint, ipsos autẽ quanquam hoc idem, sed tñ facere, quia
inutiles sint: item q3 è rebus euidẽtibus empiricos obseruationem, ipsos indicationem habere. His
rebus igitur ab vtrisq3 dicunt se differre: maxime q3 q3 anni tempora, ætates q3, ac regiones, quæ q3
omnia similia sunt, abscindunt, quæ manifeste quidem inutilia sunt, vt illi putant, sed gloriæ gra-
tia apud priores medicos celebrata: eam q3 maximam esse dicunt methodicę sectæ virtutẽ, glorian
cõm. 1. Aph. 1. Ex. or. fo. 2. b turq3 ea de re, se q3 admirabiles putãt: atq3 eum, ‖ qui vitam breuem dixit, artẽ lõgam, reprehẽdunt:
rem. n. ipsam contra ex omni parte se habere, vt breuis illa sit, vita longa: demptis enim cõibus ijs,
quibus ars iuuari falso putatur, nobis q3 ea, quæ morborum cõia sunt, sola intuentibus, neq3 longã
medicinam esse, neq3 difficilem, sed facillimam, atq3 apertam, quæ q3 sex mẽsibus disci omnis, celer
rime q3 possit: ita enim in morbis ijs, qui victu curãtur, rem oẽm in angustum valde esse deductã,
eadem q3 ratione in ijs, qui manu, qui q3 medicamentis curantur: in quibus ẽt generatim cõia quæ F
dam inuenire conantur, scopos q3 remediorum paucos subijciunt. Quare, vt mihi videtur, nõ vul-
gato illo semestri spatio discere, sed longe celerius totam eorum artem liceret: his itaq3, ni mẽtiun
tur, gratiæ doctrinæ breuioris agendæ sunt: sin autem mentiuntur, negligentia sunt accusandi.

Quibus rationibus Methodici suam sectam defendant. CAP. 7.

QVo autem potissimum modo hi mihi videantur iure iudicandi, cæcutiant ne in re vtili, an,
quod superuacuum est, recte ipsi soli effugiant, nunc dicam: non enim exigua mihi videtur
huius rei consideratio, neq3 huiusmodi, vt verbotenus tantummodo inter se procedat, vt
quæ de empiricis rationalibus q3 est, qui, quicqd de inueniendis auxilijs primum contẽdunt, dein
de de vsu eorundem consentiunt: sed aut magnopere lædantur à methodica secta artis opera, aut
eadem magnopere iuuentur, necesse est. Cum aũt in rebus duo sint genera iudicij, alterum, quod
à sola ratione procedit, alterum à rebus ijs, quæ euidenter apparent, quod à sola ratione procedit,
maius est, q̃ pro modo eorum, qui introducuntur: ideo q3 nunc importunum: quod autem ab eui
dentia sola deducitur, id cõmune omnibus est. Quid igitur prohibet hoc esse, quo primo vtamur,
cum sit & ijs, qui introducũtur apertũ, & apud ipsos methodicos honoratum? à quibus nil aliud,
q̃ euidentia, celebratur assidue, eaque rebus omnibus anteponitur, quæ autem abdita sunt, omnia, G
inutilia esse dicuntur. Age igitur primum de causis, quæ dicuntur euidentes, cõsideremus, sic eui-
dentia posita, vt iudicij regula sit: primus q3 accedat ipse methodicus, fere q3 in hunc modũ dicat:
Cur de frigoribus, æstu q3, cur de ebrietatibus, de cruditatibus, de satietate, fame q3, cur de lassitudi-
ne, de q3 actionibus, cibi generibus, mutatisq3 assuetudinibus o rationales, empiriciq3 curiosi estis?
an omissis ijs affectibus, qui in corpore sunt, hæc illa sint, quibus vos mederi debetis? quorum ne
vllum quidem est, quod adhuc adsit, sed ipsa quidem recedunt? quod autem ab ijsdem genitum
est, in corpore manet, ei q3 mederi oportet: id enim affectio est: hoc ipsum igit considerandum est,
quale nam sit: si enim adstrictũ est, relaxandum: si fluens, continendũ quęcunq3 ea causa sit, à qua
genitum alterutrum est: quid igitur est, ad quod causa conferat, cum neq3 fluens, vnq̃ laxari postu
let, neq3 adstrictum contineri? an sit omnino nihil, vt profecto res ipsa ostendit? Simili q3 ratione
ijdẽ methodici de obscuris causis, & morbos continẽtibus loquuntur: nã eas quoq3 superuacuas
esse dicunt, cũ ab affectu propria indicetur curatio, eius etiam causæ, à qua is ortus sit, cognitione
remota. Eundem sermonis modum habentes ad tempora anni, ad ętates, loca q3 transeunt: in qui-
bus etiam admirãtur, cur ab antiquis medicis res tam euidẽs intellecta non sit: non enim inflãma-
tio, quæ adstricta affectio est, vt aiunt, æstate quidem laxãtia præsidia, hyeme autẽ ab his diuersa po H
stulat, sed eadem in vtroq3 tempore: neq3 in puerili ætate, quæ laxant, in senili vero, quæ continẽt:
neque in Ægypto laxantibus, Athenis aũt cohibentibus eget: item q3, si inflammationi contraria,
fluens q3 affectio sit, nunquam laxantibus, sed semper continentibus opus est, siue sit hyems, siue
æstas, siue ver, siue autũnus, nec non si puer ægrotat, si cui consistens est ætas, si senex, aut si quem-
piam in Thracia accidat, aut in Scythia, aut in Æthiopia ægrotare: nullã igitur alicuius ex his vtili
tatem esse dicunt, sed omnia vana curiositate tractari. Quid partium corporis consideratio? an nõ
inanes hæ sunt ad indicandam curationem? an quispiam sit, qui dicere audeat inflammationem
in parte neruosa, relaxandam esse? eandem vero in arteriosa, venosa ue, aut carnosa comprimen-
dam? aut omnino, si quid adstrictum in aliqua parte corporis eueniat, sit, qui audeat dicere, non id
esse laxandum, aut, quod fluens sit, non continendum? Igitur, si partis natura nihil rationem cu-
rationis euariat, sed pro genere affectus remedij inuentio est, manifeste inutilis est adhibita partis
consideratio: talis igitur in vniuersum methodicus est.

Empiricorum rationes aduersus Methodicos. CAP. 8.

POst quem secundo loco prodeat empiricus, ea q3 ferè proponat: Nihil est, quod ego vltra eui
dentiam intuear, neq3 sapientius quicquã profitear, q̃ ea, quæ mihi sæpe conspecta sunt: tu si

euidentiam

* Aldus legit ἐνεργείας, id ẽ actionib⁹. anti qui cod. habẽt ἀργείας, id est ocio. & ita ve- tus interpres.

A euidentiam vituperas, vt ex ſophiſta quodam ſuperioribus diebus audiuiſſe mihi videor, oportunum mihi eſt ad eos me diuertere, à quibus honos euidentiæ habetur: tu autem viceris iam victoriam cadmiam: ſi autem, vt inter initia ex te audiui, id omne, quod abditũ ſit, inutile dicis, te ſequi vero, quod euidens ſit, confiteris, fortaſſe erit, vt tibi, quod prætermittitur, oſtendã, ſi, quod euidẽs eſt, id ego cõmemorem. Duo fuere, qui à cane rabioſo morſi, ad eos medicos, quibuſcum conſuetudo intercederet, cõfugere, medicinam petentes: erat q3 vlcus vtriq3 exiguum, vt ne tota quidem eſſet diſciſſa cutis. E medicis aũt vnus vlceri tantũmodo curationem adhibuit, nulla alia ſolicitus de re, paucis q3 diebus ſanam partẽ oſtendit. Alter vero, qui canem rabioſum eſſe nouiſſet, tm̃ non feſtinauit, vt vlcus ad cicatricẽ perduceret, vt contra etiam id magis amplum, magis q3 ſemper effi ceret, validis vtens, acribus q3 ad multum tp̃s medicamentis: item q3 ægrotum interea cogeret medicamenta bibere, quæ vt ille dicebat, rabiei remedia eſſent: ac ita quidẽ res ceſſit vtriq3, vt, qui medicamenta bibiſſet, is ſeruaretur, in ſanitatẽ reſtitutus: alter, qui nil ſibi mali ineſſe putaret, repente & aquã formidauit, & conuulſus interijt. An hic tibi fruſtra euidẽs cauſa quæri videtur? an alia de cauſa mortuus homo eſt, q̃ medici negligentia, qui neq3 de cauſa quidpiam ſciſcitaretur, neq3 curationem poſt hanc obſeruatã aſſumeret? mihi quidẽ nullam, prẽter hanc ob rem interijſſe videtur:
B qui, qm̃ euidentiã ſequor, nullam huiuſmodi cauſam poſſum prætermittere: ita nec ætatẽ poſſum prẽterire, ſpernere ue: etenim huic quoq3 credere ab euidentia cogor: cum ĩdem ex omni parte affectus non omnino tñ eandem curationem habeãt, ſed adeo qñq3 diuerſam in diuerſis ætatibus, vt non ſola medicinæ menſura modo ue, ſed ẽt genere toto euarient: nam pleriſq3 pleureticis in conſiſtenti ætate conſtitutis, valentibus q3 vidi ego ſæpe à vobis ẽt ipſis ſanguinem mitti: ſed neq3 vos aut in vltima ſenectute cuiq3, aut puero natu admodum paruo, neq3 quiſpiam alter vnq3 mittere
« eſt auſus. Quid Hippocrates, cũ ſcribit, ‖ Sub cane, & ante canẽ purgationes eſſe difficiles? qd rur
« ſus cum inquit, ‖ Æſtate ventrẽ ſuperiorem purgare, hyeme inferiorẽ? vtrum vera dicere, an mẽtiri vobis videt? difficilem vobis in vtroq3 reſponſionem eſſe arbitror: ſi. n. mẽtiri dicatis, ipſam euidentiã ſpernitis, quã à vobis plurimi fieri ſimulabatis: ita enim verũ eſſe euidẽs eſt, vt ab Hippocrate ſcribitur: ſin eundẽ vera dicere reſpõdetis, fit, vt anni tẽpora admittatis, quę à vobis inutilia pronunciata ſunt. Quin etiam exiſtimo vos neq3 peregre vſquam procul à patria veſtra fuiſſe, neq3 locorum differentias experimẽtis percepiſſe: omnino enim neſcij nõ eſſetis ſeptẽtrionis incolas ſanguinis effuſiones nõ pati eas, quæ aſſatim fiunt: ſic nec eos, qui Ægyptum, aut omnino meridiem incolunt: qui autẽ inter hos medij ſunt, ab ijs ſæpe euidens ex ſanguine miſſo commodum accipi.
C Illud vero, q3 partes non ſpectent corporis, eſt, in quo vos ego valde demiror, & quod mihi turpe grauiter videatur, quod non veritati ſolum, ſed ijs ẽt, quæ veſtrę operæ ſunt, contrarium eſt. O per Deos immortales, quacunq3 in parte orta ſit inflammatio, eandem curationem poſtulat, ſiue id in crure accidat, ſiue in aure, ſiue in ore, ſiue in oculo? Cur igitur ego ſæpe à vobis crurum inflammationes & ſcalpello conciſas, & oleo irrigatas inſpexi, oculos aũt nec vnq̃ quidem? cur his ipſis oculis, cũ inflammati ſunt, medelam per adſtringentia medicamenta adhibetis, crura aũt non ẽt ijſdem inungitis? cur non aures quoq3, cũ inflammatę ſunt, ijſdẽ, quibus oculos, remedijs medemini? cur non oculos ijſdẽ, quibus aures, ſed inflãmatis aliud auribus, aliud oculis medicamentũ eſt? etenim cum roſaceo acetum, bonum eſt inflãmatis auribus medicamentum: ſed neminẽ exiſtimo tam audacem eſſe, vt idem inflãmatis oculis infundat: quod ſiquis tm̃ audeat, hũc futurum ſatis intelligo, vt audaciã non exiguo cũ detrimento experiatur: iam, cum inflammatio vuam occupat, ei ſpinæ Ægyptiæ fructus vtile medicamentũ eſt, vtile quoq3 ſciſſile alumen: vtrum aũt eadem hæc inflammatis oculis, auribus q3 conueniant, an contra oĩno ſe res habet, vt ad ſummũę ldant? Quæ oĩa dico, eo vobis conceſſo, quod primũ poſitũ eſt, inflãmationem, ſi in cruribus ſit, & in manibus, laxari oportere, non autem, quæ in oculis, aut in vua, aut in auribus eſt: q3 ſi eam quoq3, quæ in crure aut
D manibus infeſtat non cuiuſcunq3 modi ſit, laxandã eſſe cõmemorem, fortaſſe cognoſcetis, ſi reſipiſcitis, in quãto errore verſamini: erit q3, quod ego nunc etiã dicam, commemoratio eius, quod euidentia patet: quibus enim in aliqua parte corporis inflãmatio non ex ictu, ſed ſpõte ſuborta ſit ex affectu plethorico à Græcis vocato, nulli laxitate partis ante egent, cq3 de toto corpore detracta materia ſit: id enim ſi feceris, non modo nihil imminues, ſed etiam augebis, quæ orta inflammatio eſt: quapropter per id temporis adſtringentia, refrigerantia q3 parti admouemus: mox autem ex toto corpore detractione iam facta, tum pars, quæ inflammatione laborat, laxãtia patitur. Quod ſi, dum hæc ipſa propono, non vobis perſuadeo tamen (id quod etiam inter initia ſermonis dixi) tempus eſt ad eos me diuertere, à quibus habetur euidentiæ honor.

Quo pacto rationales medici Methodicorum artem redarguant. CAP. 9.

His ab empirico propoſitis, prodeat rationalis, ea quę ferè expromat. Fortaſſe tibi, ſi ſapis, ſatis hæc erant, quo minus ætatem, tp̃s anni, regionem, item q3 cauſam euidentẽ, aut aliquam corporis partẽ inutilem putares: at vero, ſi tibi non adhuc perſuaſum ab empirico eſt, à quo cõmemoratæ res euidentes ſunt, ſed inſuper rõne aliqua eſt opus, eam adĳcere videor mihi debere: tuam q3 ſectam in caduco poſitam eſſe oſtendam: audio enim vos, cũ dicitis cognitionem eorum, quæ cõia in morbis euidentia ſunt: paſſim q3 interrogãs, qua maxime re cõmunia hęc contineantur, & quo

dignoſcãtur modo, id ne adhuc quidẽ cognoſcere mihi videor poſſe: ea´q; cauſa eſt, qm̃ inter vos E
nominibus tenus conuenit, de rebus diſſidetis, cum è vobis alij per ea, quæ natura excernuntur,
quod adſtrictum, quod fluens eſt, metiãtur: qui ſi ea ſuppreſſa ſint, adſtrictionẽ vitium nominant:
ſi ſine modo excernantur, profluuium alij in ijs affectibus, qui in corporibus reliqui ſunt, vitia po-
ſita dicunt, grauiter´q; eos accuſant, qui, quod educitur, reſpiciunt. Ego autẽ, quo in errore verſari
vtriq; mihi videantur, fortaſſe iam exponam. Primum´q; in eos à me verba fiant, qui per ea, quæ
ſm naturam excernantur, morbos iudicant: miror enim, cur iſti nec ſudoris vnquam, neq; vrinæ,
neq; vomitus, neq; deiectionum plus, q̃ pro modo naturæ, viderunt bene in morbis educi: item´q;
id, quod omnium maximè abſurdũ eſt, cur ne ſanguinis quidem è naribus curſum, in quo criſis eſ
ſet, vnq; inſpexere: at huius vero non menſura ſolum, ſed totum etiam genus præter naturam eſt:
ſudoris autem, vrinæ, & eius, quod per aluum, aut per vomitum ruit, genus quidem non præter na
turam, multitudo tamen non nunq; tam immodica eſt, vt ego quoſdam viderim, quibus tm̃ ſudo-
ris effluxerit, vt plumas ẽt madefacerent: alios, quibus deiecta aluus triginta heminas ſuperaret:
ſed tñ inter hęc nihil mihi viſum eſt eſſe ſedãdum, qm̃ educebantur ea, quæ moleſta erant: quanq;,
ſi quis ijs, quæ excernuntur ſm naturam, regula vſus in omni genere eſſet, huic inhibenda huiuſ-
modi accidentia erant. Quapropter probabilia magis quodam modo ſentire videnť ij, qui eos affe F
ctus, qui in corpore ſunt, morborum cõia ſtatuunt. At in his vero eſt, in quo admirer, cur illa ipſa
auſi ſint euidentia dicere: ſi enim, non quod fluit è ventre, ſed, quæ in corpore affectio eſt, ex qua
ducitur id ipſum, quod fluit, profluuium eſt, eam´q; nulli è ſenſibus patere licet, quo modo erit, vt
illa morborum cõia etiam poſſint euidentia dici, cum in laxiori inteſtino affectio eſſe, in tenuibus
poſſit, in ieiuno, ventriculo´q;, atq; meſaræo, & pluribus alijs partium interiorũ, quarum vlla neq;
ipſa poteſt percipi ſenſu, neq; eius affectus: quo modo igitur illa morborum cõia poſſunt etiã eui
dentia dici, niſi, quod per ſigna dignoſcitur, id euidens quiſpiam velit vocare? Quod ſi ita eſt, non
video, quid iam ab antiquis medicis differãt: ſed quo modo breui ſemeſtri q; tpis ſpatio artem edo
cere profitẽtur? cum non exigua, opinor, opus ſit methodo ad aliquid, quod ſenſum effugiat, per-
cipiendum, ſed, qui recte hoc ipſum præſtet, huic opus ſit & corporum diſſectione, ex qua partes
interiores, quo modo ſingulæ natura ſe habeãt, ediſcat, & phyſica ſpeculatione non exigua, vt ope
rationem cuiuſq; vtilitatem q; conſideret: prius, q̃ enim hæc inuenta ſint, non poteſt vllius in imo
corpore partis affectus dignoſci. Quid illud monuiſſe oportet, huc ẽt magnam à dialectica opem
afferri, vt, ex quibus quid concludat, aperte percipias, neq; ſophiſma vel ex te vel ex altero offen-
das? nã ipſi à nobis interdum ſophiſmate imprudẽtes capimur. At vero libẽter ex iſtis requirerẽ, G
quid profluuiũ ſit, ſi modo diſputare didicerunt: nõ enim id tm̃ modo ſatis eſſe arbitror, quod eo-
rum aliqui dicunt, quendã præter naturã affectũ profluuium eſſe: niſi enim, qui ſit hic affectus, di
cerimus, nihil erit, quod plus à nobis noſcat, laxitas´ ne quędã, an mollities, an raritas ſit: nihil. n.
ab illis audire eſt, quod dilucide dictum ſit, ſed quicquid occurrit, modo hoc, mõ illud, ſæpe vero vt
oĩa ſimul, tanq inter ſe nihil differentia: ſiquis aũt eos tentet, qd inter illa interſit, docere, et q ſingu
la propriã ſpeculationẽ poſtulant, eum audire ne ſuſtinent quidẽ: ſed ẽt antiquos reprehendunt,
q hæc ſimilia q; fruſtra diſtinxerint: adeo illis veri queſtio intolerabilis eſt. Ac ne illud quidem la-
xo, quod intentũ eſt, eſſe contrariũ, molli, quod durum, raro, quod denſum, audire patiunť, item q;
præter hæc oĩa aliud eſſe naturalia excremẽta ſupprimi, & fluere, atq; oĩa hæc ab Hippocrate ‖ eſſe
diſtincta. Idem´q; & de his temere rebus pronunciant, inflãmationem q;, (ſic durum, renitentẽ, af
ficientẽ dolore, calidum tumorẽ nominãt,) facile admodũ inconſiderato´q; adſtrictum malum eſſe
proponunt: alias vero rurſus inflammationes miſtas appellãt, quales, quæ in oculis accidunt, vbi
cum fluxione ſunt, queq; in tonſillis, in vua, in palato, in gingiuis: deinde foramina ponunt alia ra
ra eſſe facta, alia clauſa, eam´q; ob rem vtroq; vitio affici. Sunt aũt, qui dicere non dubitent in vno
eodem´q; foramine profluuium ſimul & adſtrictionem conſiſtere: quod ne animo quidẽ compre H
hẽdi facile eſt: adeo in oẽm temeritatem feruntur. Quidam autem eorum, ijdem´q; pauci, qui pati
poſſunt, vt aliquanto plus de his rebus oĩbus audiant cõſiderent q;, vt ipſos pœniteat, vix tandem
adducti ad veritatẽ ſe vertunt. His igitur cæteris´q;, qui paulo diligenter diſcere de primis aliquid
cõmunibus q; morbis volunt, liber eſt ſeparatim conſcriptus. Nunc aũt, vt ijs, qui introducunť, res
vtilis ſit, aduerſus eoſdem methodicos æquum eſt pauca dicere, quæ tñ optarim aliquid illis quoq;
prodeſſe: quod fieret, ſi contentione remota id ipſum, quod dicit, ſecũ ipſi exquirerẽt. Id aũt, quod
dicitur, eſt, vt, quæ ab illis ẽt ipſis vocata inflammatio eſt, præter naturã ſit tumor dolore afficiens,
prementibus digitis renitẽs, durus, calidus´q;: eadẽ q; nihilo magis aut raram, aut duram, aut den-
ſam, † q̃ antea eſſet, propria ratione partem efficiat, ſed fluente materia, & ea quidem ſuperuacua
impleat, ideo q; intenta pars eadem ſit: non tñ, ſiquid intentum eſt, id omnino denſius, q̃ ante, aut
durius eſt: illud´q; in corijs diſcas loris´q; & nexu aptatis rebus, licet, ſi vndiq; ea diſtendere tentes:
ita partiũ, quę per inflammationẽ repletæ ſunt, medela eſt materiæ detractio: hæc enim repletioni
contraria eſt: cum aũt partes ipſæ exhauriuntur, protinus conſequitur, vt eædem remiſſiores effi-
ciant: itaq;, quæ repleta ſunt, eadẽ vt intenta ſint, neceſſario ſequiť: veluti, quę exhauſta ſunt, vt re-
miſſa ſint: quorũ neutrum tñ vel denſitas vel raritas neceſſario ſequitur, ac ne profluuium quidẽ

ſuppreſſio´ue

6. de Mor vulg. cõ. 2. te. 4. cl. 3ª. 160. h. Et te. 9. 161. d. Et de veter. med. finẽ verſus.

† Ant. interpres addit, aut mollem.

A ſuppreſſio'ue: neq3 enim,ſiquid rarũ eſt,ex hoc aliquid fluat oĩno,neceſſe eſt: quid enim,ſi craſſum exiguum q̃ ſit id,quod intus eſt? neq3, ſi ſpiſſum, in eo ſupprimi neceſſe eſt: nã, quod multum & tenue eſt,id etiam per denſa foramina effluit. Satius igitur fuerit illos antiquorum volumina legere,diſcere q3,quot modis, quicquid prius in parte contentum eſt, idem rurſus excernat: ſi rarefiat, quod continet: ſi, quod contẽtum eſt, attenuetur: idem q3 ſi incrementum aſſumat, ſi vehemẽtius moueatur,ſi à re aut exteriore trahat,aut interiore pellatur,† ac,veluti ab exterioribus quibuſdam, abſorbeatur. Quibus oĩbus prętermiſſis,ſi quiſpiam raritatem foraminum vnicam educendę materię cauſam exiſtimat,is videbitur ne euidentia quidem cognoſcere: ſiquidem lanã ſpongiam'ue, aut in quibus ſimilis rarĩtas eſt, ſi, quod intus habeant, exiguum ſit,id non deponere, ſed continere manifeſte videmus: ſi multum, effundere. Cur igitur illi non in oculis naribus q3 & ore, & quæ ſimili raritate ſunt, hoc idem animaduerterũt,licere aliq̃, non q̃ rara foramina ſint, ſed q̃ humor multus in his partibus ſit, iccirco aliquid effluere? Ac fictilia quoq3 ſæpe videmus, quæ tam raro corpore ſint, vt etiam aquam transfundant, quæ tñ eadem, ſi mel infuderis,nihil tranſmittant: nã craſſior mellis ſubſtantia eſt,q̃ pro ratione foraminum, quæ in fictili ſunt. Ita nec illud alienũ erat intelligi,ſæpe aliquid ob tenuitatem effluere,quanq̃ corpus ipſum, quod cõtinet, non ſit à natura
B perforatum: item q3 nec illud plerũq̃ naturam, à qua gubernatur animal, quicquid ſuperuacuum erat,id per corpus ipſum continens euacuaſſe,tanq̃ exprimentẽ expellentem q3. Quid igitur difficile erat intelligere eum,qui diligentius in artis operibus verſatus eſſet? plerunq̃ enim ſic morborum criſes eueniunt: reliquas educendæ materiæ cauſas prætereo: item q3 eas, quæ eiuſdem continendæ totidem ſunt, illis que contrariæ: ſiquidem audire talia non ad aures eorum ſpectat. Quod autem mihi fortaſſe aſſequi poſſe videntur,ad id rurſus reuertor,oculum humore fluere interdum poſſe, non q̃ vlla ſit in parte ipſa à modo naturæ facta mutatio, ſed q̃ fluẽs materia vel multa ſit vel tenuis,vel à natura per hanc partem expulſa,ſcilicet que oportere fluentem materiam,ſi tenuis eſt, craſſam reddere,ſi multa,educere: conatum vero naturæ,ſi opportunus ſit, admittere, nihil' que in ipſum oculi corpus agere, quippe quod nullam fluxionis cauſam continet. Id autem opinari inflammationum aliam adſtrictum eſſe vitium, aliam miſtum, non video, quo modo non deſipientiæ ſit: primum enim quod ab ipſis dictum eſt,eius obliti ſunt, non vel fluentem morbum effluxu iudicari debere,vel adſtrictum ſuppreſſione,ſed ipſos oportere corporum affectus ſpectare. Cum igitur ex parte omni hi ſimiles ſunt, nulla q3 in re, quæ nunc inflammatio eſt ab ea,quæ antea fuit, differre videtur, niſi q̃ aliquid ab altera defluit, nihil ab altera, quo modo non vehementer abſur-
C dum eſt hanc miſtam,illam adſtrictam putare? deinde vero quo modo nec illud,quod facillimum erat,ipſis in conſiderationem venit,neq̃ in manu,neq3 in cubito,neq3 in brachio,neq3 in crure, neque in femore, neq3 in vlla corporis parte alia viſum vnquam fuiſſe huiuſmodi genus inflammationis,vt aliquid foras effluere t, ſed ijs tantum modo id euenire, quæ os oculos'ue aut nares occupant? An illis morborum communibus omnibus, quæ miſta ſunt, Iuppiter interdixit, ne vllum vnquam eorum vllam aliam corporis partem attingeret, ſed in oculos tantummodo, nares' q3, & os ſæuiret? Nam inflammatio poteſt partes corporis occupare oẽs, quæ natura ſunt aptæ, vt cauſas illius gignendæ ſuſcipiant: q̃ vero aliæ ſunt raræ natura, aliæ denſæ, eo fit,vt ab illis quicquam effluat lapſæ materiæ, in his autem contineatur. Si enim vtrem alia'ue, quibus ita corpus continẽs ſit,humida re impleas,nihil effunditur: idem ſi in ſpongiam agas, quæq̃ ita raro corpore ſunt, protinus id omne,quod ſuperuacuum eſt,effunditur. Quid igitur difficultatis erat eos animaduertentes,quàm maior omni reliquæ cuti denſitas ſit,quàm quæ oculis naribus' q3 atq3 ori ineſt, partium naturę cauſam aſcribere, miſtione longis' q̃ nugis dimiſſis? hoc enim ita eſſe declarant inflammationes eæ, quibus in partibus alijs admiſta exulceratio eſt: ſiquidem ab his id effluit, quod tenue eſt,perinde,ac ſi in oculis naribus' q3 a tq̃ ore eſſent: dum autem illæſa cutis denſa' q̃ ex omni parte
D eſt,cur nihil effunditur, hoc ipſum cauſa eſt non inflammationis genus. Rurſus, vt ſiue melle, pice'ue liquida nec id quidem ſine modo, ſpongiam lanam' q̃ madefacias, nihil effunditur, propter humoris craſſitudinem: ſiue idem ex aqua agas,aut quibus ſimilis tenuitas eſt, ſed exiguo adhibito modo: ſic arbitror, non ſemper ab oculis aliquid effluit,id' q̃ aut ob craſſitudinem humoris,aut quia non is ſuperuacuus eſt: vt in ijs, qui ſe habent in ſtatu naturæ. Itaq̃ licet idem inflammationis genus nulla alia differens re q̃ craſſitudine influentis materiæ, lippitudinem ſine fluore facere, quam ſapientiſſimi methodici adſtrictam nominant: eam' q3 differre putant à miſta, verborũ ſuorum obliti, in quæ maxima neceſſitate adſtricti præcipitant, qui morborum effectus in corporibus conſiſtere, non in humidis volunt. Quo modo igitur, cum eadem in corporibus affectio eſt, nulla re diſſimilis,ſolam autem humidorum naturam,quæ tenuia rara'ue ſint, ſequatur, modo effluere aliquid, modo contineri, diſſimilia morborum communia eſſe putatis? Ita fit, vt iſta veſtra miſtio ne animo quidem concipi poſſit: cætera autem, quæ non ſolum in ijs,qui victu, ſed etiam qui manu,qui' q3 medicamentis morbi curantur, particulatim peccatis,aliàs fortaſſe diſcetis,niſi per hæc vobis adhuc perſuaſum eſt: nunc vero,cum ſatis hæc ſint ijs, qui introducuntur,præſentibus finẽ imponam.

GALENI DE OPTIMA SECTA
LIBER AD THRASYBVLVM

Iunio Paulo Crasso Patauino interprete.

Quale esse debet præceptum cuiuslibet artis: CAP. 1.

SIngula medica præcepta, atq; vniuersim omnia præcepta in primis ve ra esse debent, secundo vtilia, tertio iactis principijs cõsentientia: ex his enim tribus legitimum præceptum dijudices: nã si vnum ex dictis pręcepto desit, statim neq; præceptum id dici merebitur. Cum artes nanq; ex præceptis, & his non quibuslibet constent, sed primum multitudinem quandam comprehensionum esse oporteat, deinde & ad aliquod conducibile pertinere, propterea omne præceptum verum esse & vtile & consecutionem quandã non solum ad præmissa principia, sed etiã ad reliqua præcepta habere necesse est. Quatenus enim sub comprehensionem quodlibet pręceptum cadit, ea ratione verum esse opus est, ~~falli nanq; comprehensio nulla est~~: quatenus autem ad finem aliquem vitæ commodum pertinet, eò quodq; pręceptum vtile esse ac necessarium affirmandum est: comprehensionum autem collectionem ad præceptorũ inter se, & cum subiecto principio consensum quærere opus est. At, qm̃, quemadmodum sub vno principe subditorum multitudo mente concipitur, sic & præceptum ad ~~ante iactum principium~~ refertur, ob id omne præceptum, verum, vtile, consentiens q; esse necessario dicendum. Quare, si tribus ijs omne ~~artificiosum præceptum censetur~~, liquidum est & medica præcepta ijsdem esse diiudicanda. Igitur, quandoquidem, verum quale nam sit, & quo modo ęstimetur, non semper in conspicuo est, neq; vtile, neq; consequens facile deprehendi possunt, notas horum aliquas iudicandi que instrumenta in primis tradere necesse fuerit.

Quo modo verum æstimetur, & diuersa esse iudicia. CAP. 2.

VErum sanè ~~ex orationis~~ cum rebus concordia æstimabitur. Sed, qm̃ rerum aliquæ euidentes sunt, aliquę latentes: & euidentium aliquę per se innotescunt, vt albus ater q; color: alię non per se, sed ab alijs claritatem adipiscuntur, vt quę signis deprehenduntur: rursum rerum sensui abditarum aliquę intellectui perspicuę & sunt, & dicuntur, vt bis duo quatuor constituunt: aliæ per ostensionem cognoscuntur, vt id, quo bene vti licet, eodẽ, & abuti, & quæ sequuntur, oportet sem per sermonem ac pręceptum ad speciem propositæ rei, de qua & sermo est, aut ad quã pertinet pręceptum, referre, ac, si de re aliqua euidenti sit, ad illam accõmodare: sin vero de re occulta, considerandum, num alicui occultarum rerum sit consentiens. Iudicia aũt de rebus euidentibus atq; occultis differunt. Quęcunq; ~~enim~~ euidentium rerum per se de se ipsis notitiã pariunt, sensu dijudicantur, vt album, & atrum. Quare medici illi iure sunt deridendi, qui de rebus euidentibus sentẽtiam nõ sensorijs, sed demõstratione aliqua ferre conantur: quemadmodum nimirũ & Asclepiades de mẽbranulis in corde insitis disputans Erasistratum deceptũ esse contendit, Herophilum enim, qui multa corpora inciderit, eas non vidisse: cũ ipsi liceret ad euidentis rei scrutationẽ, vt decebat, accedenti, de re postea ferre sententiã, & non fatuis opinionibus fidẽ habere. Itaq; rerum euidentium, quęcunq; per se deprehẽdi valẽt, iudices sunt, vt supra retuli, ipsa sensoria. Sed euidentium quidẽ, non per se aũt cognitorum iudex est obseruatio, eorum dico, quę per signa percipiuntur. Iterũ abstrusarum rerum, sicut plures sunt differentię, ita & diuersa iudicandi instrumenta: ex abstrusis aũt aliqua intellectui perspicua sunt, vt hoc, fieri non posse, vt idem homo Athenis simul atq; in Ægypto sit: aliqua per ostensionem cognoscuntur: de perspicuis intellectui iudicium ~~ex cõmuni omnium hominum~~ conceptione habetur: at, quæ ostensione percipiuntur, per consensum cum his, quæ ab omnibus concedunt, dijudicantur: rursus concessi dijudicatio in plura diuiditur, aut enim ~~ex consensu cum euidentibus, aut cum perspicuis intellectui, aut cum demonstratis~~ concessum discernitur.

Ascernitur. Igitur, quo modo verum & ad iudicium veri ducentia iudicari oporteat, explicauimus.

De vtilis præcepti dignotione, & euidentia sensui non esse artis principia. CAP. 3.

DEinceps de vtili præcepto differemus. Vtile præceptum, cum ad artis finem refertur, digno scitur. Oportet autem ipsum primum quidem comprehendi posse: si hæc enim desit conditio, vt hippocẽtauri sel attonitis medetur, quoniam comprehendi nequit, propterea inutile præceptum redditur. Deinde ipsius apprehẽsionem non conuenit cum vulgaribus esse communem, sed artificum propriam: iccirco nanq; eos falsos esse nos dicimus, qui euidentia artis initium esse opinantur: neq; enim ex euidentibus ars constituitur, neque per euidentia fit eius traditio: quando quidem nemo euidentia tradit, sed ea, quæ ex euidentibus præcepta oriuntur, quæ euidentia non sunt. Hæc igitur artis principium esse non ab re quispiam dixerit: præcepta dico, ex euidentibus nata videlicet, quoniam principium tradendæ artis ab euidentibus fit. Quòd si quis euidentia principium esse artis affirmet, se inter artem, imperitiaḿque nullum ponere discrimen ignorat: etenim, si euidentium deprehensio eadem in artifice, atque imperito fuerit, clarum est huiusce rei causa nihil artificem imperito præstare: quin neque iam artifex erit, siquidem artifici atq; inscio eorundem eadem inest cognitio. Quamobrem euidentia præceptorum inuentionis principium esse iure dicentur, artis vero principium minime: nam quemadmodum leporis vestigia inuenien di leporis principium non iniuria quispiam dixerit, leporis autem esse principium nullus mente constans affirmauerit, neq; enim lepus ex vestigijs componitur: ita euidẽtia præceptorum inuentionis principium recte dixeris, quòd ab his profecti artis inuentores ipsam cõstituunt, artis vero principium non item: principia nanq; in eius qualitatem, cuius sunt principia, referre conuenit. Itaque & artis principia vulgo ignota esse debent: neque enim ars vlla ipsi nota est: præterea artium principia traduntur, euidentia vero non traduntur: quo fit, vt nemo rationabiliter euidentia artis esse principia contendat.

In quibus præcepta consistant, & quid præceptum sit. CAP. 4.

PRæcepta nanque aut in euidentibus, aut in his, quę ex alijs percipiunt, aut in his, quæ præostensa fuere, aut in manifestis intellectu consistunt, in hunc sanè modũ: in euidentibus quidem sic: quidam plures intuitus sauciato corde morientes, mortis causam scrutatus est: considerans igitur inuenit, neq; ob facultatis deliquium, neq; propter materiæ medicinalis penuriam, sed propter necessarium membri illius vsum istos interire: quare cognoscens absq; mẽbri huius actione, vtilitate que ab ipso corpori submin istrata animal supereſſe non posse ratione que ea, quæ in euidentibus inuenit, colligens, hoc præceptum constituit: quicunque in corde sauciatur, morietur. Quod igitur ex euidentium consensu ratione inuentum est, & vniuersim prolatum, præceptium dicitur: quin potius in euidentibus præceptum consistit, vt ab euidentibus in phlegmone: siquis phlegmone afficitur, ille tumorem habet, renitẽtem, pulsatiuum dolorem inferẽtem. Sunt itaque euidentia præceptorum inuentionis primordia: at præcepta ex euidentium consensu reperta constituendæ artis sunt principia, & ab euidentibus ad hunc sanè modum præceptum conflatur. Ab his autem, quæ ex alijs percipiuntur, hoc modo præceptum colligitur: Si quem hi casus infestant, hic sanguinis copia laborat: Cui hęc eueniunt, illi iecur, aut renes, aut id genus aliquod afficitur. Ab his autem, quæ præostensa sunt, hoc modo conficitur: si ante probatum fuerit, quid sit concoctio, &, quæ concoquuntur fundi, & eliquari, atque ita mox distribui, & ęgrotantes nõ multo in cõficiendis cibis labore indigere, ab his huiusmodi præceptum nascitur: Liquidi cibi omnes febricitantibus bene faciunt. Sed ex manifestis ita præceptum oritur: Quicquid est multum, naturę aduersatur: & illud, Non saturitas, non fames, neq; aliud quicquam bonum est, quod naturę fines egreditur: & illud, Vbi saturitas morbos creat, euacuatio medetur. Nam, cum per se constet in illis quidem, si facultatem vincentia, in hoc vero, si efficiens causa repellatur, quod fiebat, non futurum esse, dicta præcepta fuere composita: omne autem præceptum commune est, & firmum. Quamobrem errant illi, qui eo artem coniectricem aiunt, quòd coniecturalibus præceptis continetur: non enim à præceptis coniectrix denominatur, (hęc nanque perpetua sunt,) sed ab actione, & medentium opera: hæc enim incertum euentum habens coniectricem artem reddit: nam omnium artium præcepta, æque firma sunt, & constantia: Verum, quoniam non omnium artium finis semper attingi potest, eo fit, vt ipsarum non nullæ coniectrices appellentur, quę incertum, ancipiteḿque, vt dixi, euentum habent. Cęterum, quoniam vtile diiudicandum esse dicebamus, si ad finem referretur, artis finem proponere necesse fuerit, vt eo patefacto perspicuum fiat, ad quid referentem vtile ęstimare oporteat.

De fine artium per ipsarum diuisionem. CAP. 5.

ARtium igitur aliquę ea, quę non sunt, efficiunt, vt nauium structoria: non nullę, quę facta sunt, conseruant, vt nauium gubernatoria: non nullę vtrunque præstant, vt ędificatoria: in facientibus artibus, aut seruantibus vnus est consequendi finis modus: propterea in his simplex est vtilis ęstimatio: sed in his, quę iuxta faciunt, & conseruant, non facile est diiudicare. Non enim, tanquam inutile, refutandum est, quod ad conseruationem nõ conducit: sed diligenter perquirendum, num quippiam ad eius, quod non est, productionem conferat. Ars itaque medica inter eas

est, quæ faciunt, & conseruant: non iccirco tamen geminum esse artis finem credere oportet, & E quod non est, facere, vt potę sanitatem: & eam, quæ est, conseruare: per eadem enim præcepta, vt aiunt, sanitatem creans, eadem' que conseruans geminum habere finem videatur. Profecto, nisi euidenter eadem essent præcepta ad vtrunque finem ducentia, differentibus etiam finibus diuersæ vtique essent artes, & duæ medicatiuæ: at, quoniam, eadem cum sint præcepta, proposita euariant, vna ars differentia habebit proposita: sed me hercule ignorant artis vnum esse propositum, sanitatem scilicet, finem' que vnum, qui est eius consecutio, modos autem consecutionis multiplices: non variat igitur propositum, neque finis secundum varium habendæ sanitatis modum: siquidem nobis apta officere cognoscentes, modo ipsa nocentia submouentes sanitatem acquirimus, modo ea deuitantes ipsam præsentem conseruamus: quare vtile in medicina recte æstimabimus, non nunquam, an ad sanitatem accersendam: non nunquam, an ad eam retinendam conferat, nobiscum reputantes.

De præceptorum consensu dignoscendo. CAP. 6.

CONsensum autem præceptorum non nulli ex eo, quòd vnà sint, quærendum censent, multa simul esse ignorantes, inter quæ nullus consensus esse dignoscitur, quemadmodum & diem esse, & simul cum ea spirationem fieri dicimus, inter quæ tamen nulla intercedit societas. Non igi F tur consensum ex eo, quòd simul sint, dijudicare oportet, sed, quo sublato necessario quippiam aufertur, & posito ponitur, id ei consentiens, & consequens iure putandum est: atqȝ in vniuersum, quæ mutuo inter se dependentia colligantur, per appellatam epicrisim à græcis, à nostris adiudicatio dici potest, iudicanda sunt: in quibus sanè consequentem epicrisim facere opus fuerit: ad quarundam vero orationum epicrisim necessario quęrẽdus est consensus, & consecutio: an vero & ad medicinalium præceptorum iudicationem ea cõducat, forsan disquiret aliquis: neqȝ enim, cp medicinale præceptum vtile, verum qȝ sit, cognoscere satis fuerit, sed nihilo secius ipsum cum alijs cohęrere, consentire qȝ opus est.

Modus tres medicinæ sectas considerandi. CAP. 7.

QVandoquidem igitur omnis oratio, omne cp præceptum tribus hisce perpẽditur, tres vero in medicina sectę celebres sunt, rationalis, empirica, & methodica, age hisce iudicandi rationibus vsi & istas singulas diligentius cõtemplemur, vt veræ ac salutari cæteris posthabitis adhæreamus. In primis autem, quid inter eas conueniat, quid cuiusqȝ proprium sit, exponere necesse est: deinde his peractis singulas ad examen redigemus. Trium itaqȝ sectarum professores in hisce consentiunt, quòd euidentia præcepta vtilia sunt, analogismus, obseruatio, historia, ad G simile transitus, quòd historia sine delectu non admittenda instrumenta, applicandorum remediorum modus, cp ex alijs alia deprehenduntur, cp ijsdem præsentibus malis eadem sunt facienda, quòd adiectionibus, & subtractionibus sanitas seruatur, & morbi fugantur, cp ad sanitatem retinẽdam & morbos tollendos nocentium vsus fugiendus est, cp ad materiæ adhibendę notitiam experientia potens, atqȝ vtilis est: quę nutriunt enim, & quę non nutriunt, purgantia, & mortifera, experientia omnia comperta sunt.

Quibus sectæ differunt. CAP. 8.

SVb hoc communi empirici subsistunt, non solum facultates, sed etiam conferentia obseruatione fuisse inuenta testantes. At vocati methodici vltra id commune dictum, quiddam ab empiricis diuersum adijciunt: aiunt enim prętereà, quod adhibendorum remediorum vires discuntur: nihil aliud vtile ab experientia prouenire, nullum enim conferens ex obseruatione accipi posse, cum simpliciter conferentia ex quibusdam euidentibus colligantur. Rationales vero medici inter hos medij ingrediuntur: neque enim omnia vtilia ex obseruatione aiunt deprehendi, quemadmodum declarant empirici: neque rursum omnia ex indicatione inueniri, vt volebant methodici: sed non nulla ex obseruatione deprehendi, vt mortifera, & venenum mor- H fu fundentia: non nulla ex indicatione, ea videlicet, quorum causę reperiuntur. Inter methodicos igitur, atque rationales eatenus conuenit, quatenus vtriqȝ ex indicatione vtile percipi arbitrantur: quatenus vero à diuersis accipiunt, eatenus dissentiunt: siquidem methodici ex euidentibus quibusdam vtilia putant indicari: at rationales ab huiusmodi quidem minime, sed ab occultis: nam, cum à caulis indicationes creari censeant, causæ vero, vt causæ sunt, euidentes non sint, iam constat apud eos ab euidentibus indicationes non fieri, sed ista esse præuia, & veluti manuducere ad eorum, quæ indicare possunt, notitiam asserunt. Hoc itaque rursum empiricis rationales assentiunt, à nullo euidenti vtilis indicationem proficisci. Hoc vero aliud commune est, & ab omnibus medicis concessum euidentia videlicet vsui esse, vt aiunt empirici, ad obseruanda ea, quæ ex ipsis colliguntur, cum obseruatio in eorum aliquibus sit: vt rationales vero, quòd ex ipsis indicare potentia deprehendantur: vt methodici, vt potentia indicare vtilia huiusmodi euidentia ex vsu sunt. Rursum hoc loco inter empiricos, methodicos' que conuenit, occultum ex euidentibus agnosci ex quo conferentium indicatio oriatur: empiricis autem, atque rationalibus commune est, in euidentibus vtilia obseruare. Inter methodicos autem, & rationales, consensus est, ex euidentibus vtilia deprehendi: methodici nãque ipsum vtile aiunt ex talibus elici:

A elici: rationales vero ipsa vtile indicare potentia ex euidentibus, vtile autem nullum etui decernunt. Sed ad eos, qui ex patentibus causis vtile quodpiam inueniri putant, vt in palo, exempli causa, dicendum est, non vt ex perspicuis, sed vt ex causis in huiusmodi vtile reperiri: causa vero, vt causa est, non est euidens, sed ex casibus deprehenditur. Igitur, si extremæ cuti arenula, paxillus ve inhærens dolorem non moueat, neq; sui sensum excitet, non percipimus: causa enim alicuius non est, quodlibet faciens: quicquid enim causa est non est euidens, vt causa: nam, quæ ad aliquid se habent, vt huiusmodi sunt, non sunt euidentia: ipsa vero, quæ ad aliquid se habent, euidentia sunt, vt pater, seruus, frater, & id genus alia: ipsa quidem singula euidentia sunt, sed ipsorum ad alia relationes non euidentia.

Quòd ex abditis vtilia reperiantur contra methodicos, & empiricos. CAP. 9.

POstquam igitur dijudicandarum rationum instrumenta docuimus, communia q3, & propria sectarum perstrinximus, deinceps necessarium fuerit vnamquamque sectam diligenter excutere, ac dijudicare, atque ita meliorem, quæ visa fuerit, amplecti. Primũ igitur Empirici, ac methodici rationalibus contradicentes inutilem esse aiunt rerum abditarum notitiam, nihil enim ex abditis vtile reperiri. Ad hoc rationales respondent separatim vtrique sectæ: ac primum empiricis dicũt,
B euidentia non satis esse, vt in ipsis vtilia obseruatione deprehendantur: nam & occultis opus est, siquidem ab his conferentium indicationes enascuntur: cuius rei testimonium est, quòd vos ipsi non in omnibus euidentibus obseruatione vtimini, sed in quibusdam, quæ quiddam plus, quàm cætera euidentia, contineant, in quibus obseruandum est, quod non est euidens: quod si est, abdita non inutilia fuerint. Euidentia igitur si, vt talia, ad vtilium inuentionem capiantur, omnia ad id conducent, aut non: at omnia ad id conducere si dicamus, incredibile fuerit: quòd si non omnia conducibilia, necesse fuerit plus aliquid, quàm euidentiam continere, quod percipere non ad sensum, sed ad rationabilem potentiam pertinet: ea vero abdita dignoscit: quare & rationabilis facultas, & res abditæ non incommodæ sunt: nam, si euidentia vt talia sunt, inter se non differunt, patet omnia, quantum in ipsis est, æquè ad obseruationem esse idonea: quare, & minima quæque tã præterita, quàm præsentia commoda fuerint: id autem fieri non potest: quo modo enim in stragulis vestibus, & cubili, vbi æger cubauerit, atque id genus alijs quippiam aliquis obseruauerit? Manifestum igitur est non in euidentibus, quatenus talia sunt, obseruationem versari, æque enim in omnibus versaretur, sed in quodam altero, quod non est euidens, si hoc verum est, iam id efficitur, occulta vsui esse. Veruntamen vnde inquiunt dignosci in hisce euidentibus obseruationem pos-
C se fieri, in illis vero non item? haud enim facile est ab istis euidẽtibus, quatenus ita euidentia sunt, istud accipere: ita enim omnes vel triuiales dignoscerent, in quibus nam euidentibus obseruandum esset, atque ita nihil nostra experientia à vulgi imperitia differet. Quòd si non omnibus constat, quibus euidentibus obseruatio sit adhibenda, solis autem id artificibus notum est, sequitur in euidentibus, non, vt euidentia sunt, conferentia obseruatione deprehendi: quoniam enim hoc est euidens, quod vtile ad obseruandum est, id vero non est euidens, sed occultum, admodum aũt istud nouisse expedit, propterea, & occulta ex vsu sunt. Vltra dicta etiam, qñquidem dicunt empirici, & in his prẽteritis, & in his pñsentibus obseruandũ esse, iccirco, & trãsacta curiosè disquirũt, infinita vero sunt etiam præsentia, & in infinitis obseruatio fieri non potest, clare sequitur, eorum obseruationẽ ex his esse, quæ fieri non possunt. In Methodicos autem sensui perspicua conferentium demonstratiua esse putantes, hęc adducunt rationales: euidentia ex seipsis percipi possunt, & vulgo igitur euidentia erunt: quoniam vero & communitates indicant, simul q3 cum indicantibus indicata sese offerunt, vulgaribus vtique communitates indicabunt: atque ita nihil à vulgaribus ò Methodici differetis. Quòd ab affectibus vero conferentium indicatio non proueniat, per hæc demonstrare licet: eodem affectu, exempli gratia, phlegmone differentes corporis sedes occupante, vt oculos,
D aut iecur, aut gulam, non eadem curatione, sed diuersa vtendum: oculo nanque inflammato opiũ conuenit: gulæ autem, vel ori ventriculi, & iecori aliud quippiam: at oleum oculo nocet, in alijs vero inflammatis partibus dolorem mitigat. Ex his manifeste concluditur, ab affectibus conferentia non indicari: idem enim in omnibus eidem affectui remedium admoueretur, siquidẽ affectus conferentium esset indicatiuus. Hoc pacto etiam methodicorum placitum demoliri possumus: eodẽ affectu eundem locum vexante pro causarum differentia differente curatione homines indigent, vt in vrinæ suppressione, si sit calculus, excisorem adhibebimus: si vrinæ copia, fistulam demittimus: si phlegmone, cataplasma superdamus. Quòd si ab affectibus conferentium indicationes orirentur, vno affectu proposito vna, & eadem etiam curatio assumeretur: sed vna non sumitur eiusdem affectus curatio, non igitur ab affectibus conferentium indicationes accipiuntur.

De indicatione, obseruatione, analogismo. CAP. 10.

HIs itaq; summatim in pñsentia expositis nõ inutile fuerit idicationẽ, qd sit, circũscribere, et quo modo ab indicatione vtile capiatur: quid sit obseruatio, quo modo q3 ex obseruatione vtilia deprehendãtur: qd sit analogismus, & qua ratione ab vtile sumatur. Quemadmodum igitur euidentium

dentium aliqua per se ipsa percipiuntur, vt album, & atrum: non nulla adhibita obseruatione, vt E
ea, quæ per notas dignoscuntur, ita & iuuãtia quidem per indicationem patefiunt: simul.n.cum in
dicantibus obuia sunt, nullius q3 cogitationis ope indigent. Hanc enim ob causam & animantia
ratione carentia æstum, algorem, semel q3 omnia nocere valentia, quoad eius fieri potest, vitare co
nantur, simul videlicet eo, quod iuuat, sese offerẽte. Paxillũ enim, aut aliquid aliud in membrum de
fixũ nullus cogitatione prẽmissa reuellit. Quare quod in apertissimis, & sine controuersia conces-
sis reperitur, (omnibus enim demonstrationem transcendentibus mens nostra propter euidentiã
assentitur) id nimirum, & in perceptis ex indicatione contigerit. Quædam igitur proportio indi-
cationi cum euidentibus, & manifestis intercedit: quando enim cum nocentibus iuuantia pariter
occurunt, tunc neque obseruatione, neque cogitatione vtendum, quandoquidem ipsa nocentia,
quid expediat, manifestent. At obseruatio proportione ad ea respondet, quæ per notas compre-
henduntur: sicut enim ea per coobseruationem comprehendi affirmamus, ita & hic iuuantis ob-
seruatio fieri dicitur. In quibusdam enim plerunque eodem modo occurrentibus absque agentiũ
causarum cognitione iuuantis obseruatio efficitur: vt est in dentium stupore portulaca: neque
enim contentiua causa hic quicquam demonstrat, neq3 aliqua cogitatione auxilium reperitur. In
his, qui altercum epoti sunt, aut quippiam id genus mortiferum assumpserunt, inter initia sanè cu- F
ratio à causa, & loco accipitur, sed causa ignorata iam deinde obseruatione perceptis vtimur: vo-
mitum enim ab initio admittimus, causa huius electionem indicante, & loco modum electionis
suscipiente: postea vero causam ignorantes, obseruatis, vino scilicet, & lacte vtimur. Verum ex
analogismo iuuans percipitur, quando causa quidem delitescit, nulla q3 obseruatio habetur, sed af-
fectus quàm simillimus ex casibus est: in huiusmodi enim ab indicatione profuturum colligi ne-
quit, causa nanque ignoratur, nulla q3 præterea facta obseruatione, casuum similitudinem intuen-
tes cogimur ad simile transgredi. Aliquis nanq3 à serpente hæmorrho vocato demorsus fuerit: in-
de sanguis largius effluat: nos causam, quare id patiatur, nescientes, neque obseruatione instructi,
auxilijs ad sanguinis ob incisionem profluuia facientibus opitulabimur. Atq3 hac ratione Cnidij
medici pulmones purulentos habentibus succurrere tentabant, transitu ad simile vtentes: quoniã
enim, quicquid in pulmonibus est, per tussim extruditur, linguam exerentes, aliquid humoris in
arteriã instillabant, quod tussim vehementem concitare posset, vt ex casus similitudine pus reij-
ceretur. Analogismũ itaque per transitum ad simile fit: analogismo nanq3 vtẽtes à similibus ad simi
lia transimus. Empirici vero secus, atq3 nos, huiusmodi translitum vsurpant: nam à simili trãsitum
ab auxilijs ad auxilia, aut ab affectibus ad affectus fieri affirmabant: ab auxilijs ad auxilia hoc mo- G
do: cum ijdem adsint casus, qui & in alias visis ægritudinibus aderant, tum à simili tansitum faci-
mus, vt à cotoneo ad mespilum. Verum aduersus ipsos dicendum est: fieri à vobis non potest hu
iusmodi à simili translitus: vtrum enim ratiocinatione vtentes à simili ad simile transitis, an obser-
uatione? si obseruatione, obseruatio est eius, quod fit, & quod cognoscitur, & non ad simile transi-
tus: sin ratiocinatione, ab ipsis scisscitabimur, num omnium casuum similitudinem spectantes, tran
situm à simili ad simile faciant, an aliquorum. Si omnium, respondebunt, nihil vnquam alicuius se-
cundum omnia simile reperietur: quę enim inter se aliqua ex parte non differunt, hæc non similia,
sed eadem planè sunt. Sin aliquorum casuum similitudine se contentos affirment, iterum scisscita-
bor: num similitudinẽ in figura, aut in colore petitis, an in duritia et mollitudine, an potius secun-
dum gustatum, olfactum q3 similitudinem æstimatis? quòd si secundum gustatum dixerint, aut
aliud quippiam, clarissime fatebuntur iuuantia, quatenus iuuant, se deprehendere: ex quo effici- H
tur, vt ipsos etiam confiteri necesse sit se nocentia, vt nocent, dignoscere: quo enim iuuantia nocen
tibus aduersantur, eo iuuare dicuntur. Si mespilum igitur, quoniam gustatilem qualitatem coto-
nei saporis similem habeat, torminosis adhibetur, scire oportet ipsum gustatili qualitate prodesse:
cum q3 ipsam adstringere in confesso sit, simul etiam contrariæ qualitatis, facultatis ve esse nocentia
cum huius perceptione succurrit. Quòd si comprehensibili causæ remedia contraria sunt, manife-
ste concluditur, occulta posse deprehendi, & ad vsum idonea cognosci.

Descriptio indicationis, experientiæ, & analogismi, & ad singulas sectas, Empiricam videlicet, & Methodicam impugnandas transitus. CAP. II.

QVo modo itaq3 ex indicatione vtile percipiatur, supra positũ est. In præsentia vero dictorum
cuiusq3 descriptionem explicabimus. Est igitur indicatio iuuantis comprehensio simul cum
comprehensione nocentis aduenies, sine obseruatione, aut ratiocinio: Experiẽtia vero
est eius, quod frequenter, & eodem modo visum est, cõprehẽsio, atq3 memoria: aut sic etiam descri-
bere potes: Indicatio est, quando rebus percipiendis simul, & quod confert, percipitur, absq3 osten
sione, & obseruatione: at Experiẽtia est eius, quod sępius, & eodẽ modo visum est, obseruatio, atq3
memoria: idẽ est vero obseruatio, & experientia. Analogismus autem est comparatio, & perceptio
causarũ iuuantiũ p similitudines. At deinceps propria cuiusq3 sectæ cum exposuerimus, aduersus
singulas, empiricã dico, et methodicã, rationes inducemus: sunt vero hęc empiricorũ ppria: iuuan
tiũ in cõcursibus obseruatio, historia, à simili trãsitus, quemadmodũ ipsi faciendũ pcipiunt: alio.n.
modo rationales medici à simili transitum vsui accõmodant, vt posterius differentiã ostendemus.

Quòd

Quòd Empiricorum obseruatio sine ratione præstari non possit. CAP. 12.

A VErum empiricis contradicentem duobus modis pro concursibus obseruationem accipere opus est: nam facultatum obseruatio communis est, accidentium vero illorum propria: aut enim ipsam prorsus tollere, tanquam esse non possit, opus est: aut esse quidem posse concedere, sed absque ratione explicari non posse. Primum igitur, q̃ & absque ratione obseruatio explicari nequeat, per hęc quispiam ostenderit: confitentur empirici se non omnes euidentes casus obseruare: neq; enim se flauitiem, exempli causa, aut albedinem, aut simitatẽ aduncitateḿve obseruare affirmant, quamuis & in coloribus discrimen aliquod animaduertant, vt in auriginosis: & in figura, vt in fracturis luxationibus q̃, sed & pro antedictis minime. Quemadmodum enim, inquiunt, ab indicatione conferentia sumi profitẽtes, non omnia tñ indicare testantur, methodici nanq; euidentiũ aliqua indicare affirmant, non omnia, rationales vero abditorum aliqua, & non omnia, ita & empirici pro quibusdam casibus, non pro omnibus obseruationem ponunt: neq; enim præterita omnia, neq; præsentia vtilia ad obseruationem esse arbitrantur: vt, exempli causa, quispiam à rabiente cane demorsus est: accedens empiricus id tantum satagit, à rabienté ne demorsus fuerit: aliorũ antegressorum nihil explorat: pariter & circa præsentia nihil laborat: neq; enim, vt ante diximus, ca-
B pillos rectos crispośve considerat. Quocirca ab ipsis causa iure petenda est, quamobrem non in omnibus casibus, sed certis quibusdam conferentia obseruent, quandoquidẽ casus, quatenus euidentes sunt, tam illi, pro quibus fit obseruatio, quàm cæteri inutiles, nulla ex parte dissideant. Dicunto igitur, quid nam vtiles casus monstrat euidenś ne, aut occultum? si euidens esse dixerint, quo vtiles casus produntur, & pro quibus obseruandum est: inferemus iterum, hoc euidẽs quatenus euidens nihil ab inutilibus casibus distare. Quòd si rursum occultum esse vtile casuũ indicans affirmẽt, occulta ad conferentiũ obseruationem cõducere fateantur, necesse est: at occulta nulla vi alia, q̃ ratione, comprehendi queunt: quare, si vtilis pro concursibus occultorum est obseruatio: & si nihil aliud ea, quàm ratio, comprehendit, apertum iam est, absq; ratione obseruationem fieri nõ posse. Hæc sanè argumentatio eos fateri cogit rationem in obseruando esse percommodam. Verum empirici nobis refragantes inquiunt, & vtiles casus experientia posse deprehendi, & pro aliquibus casibus obseruandum esse, pro aliquibus vero non: id quoq; se obseruatione cognouisse. Ad hoc præstò respõsio est: cum infinita sit casuum multitudo, pro quibus non sit obseruandum, pro omnibus id ipsum obseruari non potest, pro ipsis scilicet obseruationem non esse faciendam: infinitum enim obseruari, custodiri q̃ non potest. Vltimum itaq; ipsis vndiq; oppressis confugiũ
C relinquitur, vt sorte euenisse dicant pro hisce casibus obseruationem factã esse: pro illis vero minime: quo quid magis ridiculum fuerit? hic quidem sermo iste finiatur.

Obseruationem pro concursibus, empiricorum more dari non posse. CAP. 13.

QVòd autem pro concursibus obseruatio colligi nequeat, per hæc argumẽta declarabo. Sic enim aiunt empirici. Obseruatio non pro vno duobuś ve, sed pro plurimis frequenter conspectis, & eodem se modo habẽtibus fit: interrogati igitur num pro ijsdem casuum generibus vtilia obseruent, necessario pro ijsdẽ se generibus obseruare affirmabunt. nam, si in hoc, exempli causa, febris sit, et phlegmone, in hoc biliosa per vomitum aut sedem fiat excretio, nequit eadem esse obseruatio. Eosdem igitur genere casus esse satis fore neutiquam dixerint, sed etiam numero æquales esse oportet: nam, si ijdem genere casus fuerint, non omnes autem, aut plures adsint, concursus euariat, atq; aliam obseruationem exigit: opus est enim pro ijsdem generibus & æquis numeris obseruationem fieri. Quo modo autem omnis curatio penes excessum defectum q̃ casuum commutabitur, hinc iam considerandum est. Est igitur quædam in phlegmone obseruata curatio, quòd si aliquis à phlegmone casus abfuerit, vtpote sensus, & curatio mutanda est: nam phlegmone iam in scirrhum euasit, neq; eadem curãdi ratio conuenit: atq; ita penes casus absentiam cu-
D ratio diuersa est: penes vero abundantiam ad hunc modum. Si phlegmonæ febris aut syncopa adiungitur, ob casuum abundantiam concursus differens factus est: quare, & differens adhibetur curatio. Neque solum genere ijdem, & numero æquales casus esse debent, verum etiam, & magnitudine neque excellere, neque deficere conuenit: quandoquidem, & penes casuum magnitudinem permutatur curatio: neque enim superficie tenus factas diuisuras suimus, neq; etiam ieiunio quispiam vtetur: at, si profundior sit incisio, ieiunium imperamus, venã soluimus, fibulas adhibemus, & huiusmodi. Neq; satis est casus genere conuenire, numero æquales esse, & magnitudine similes, verum etiam tempus oportet obseruatione complecti: alia nanque incipientibus morbis auxilia adhibentur, alia vigentibus: ‖ incipientibus enim siquid videtur mouendum, moue, vigẽtibus quietem agas, præcipit Hippocrates: & phlegmonæ incipienti quidem reprimentia adhibemus, post id autem cataplasmata, & illapsam materiam dissipare valentia. Præterea & ordinem dictis omnibus in obseruatione adiungere opus est: variante enim ordine & concursus euariat, iccirco & medendi ratione variare necesse est: aliter enim prius furentes, deinde febricitantes curamus: & aliter febricitantes prius, deinde furentes, siquidem mortiferi, & non mortiferi, prout habet casuum ordo, affectus euadunt: quemadmodum euentus ostendunt: à neruorum quidem conuulsione febris non solum periculo vacat, verum, & morbum propulsat: sed à febre conuulsio mortifera

tifera est: permutato vero penes casuum ordinem concursu, necessario conceditur (vt ex euenti- E
bus patet) & medicationem permutari. Quamobrem, cum prorsus oporteat casus non modo ge-
nere eosdem, numero æquales, magnitudine similes adesse, sed etiam idem tempus, eundem que
ordinem seruari necesse est, si debeat integra obseruatio fieri, cum que in omni vita ne duobus qui-
dem ægrotis, nedum pluribus omnes supra enumerati casus accidere similiter queant, clarum est
huiusmodi obseruationem pro istis concursibus fieri non posse. Non posse autem prædicta om-
nia pro omnibus aut pluribus reperiri, ita quispiam demonstrauerit. Quoniam causis, passis locis,
ætate, consuetudine, symptomatum acerbitate, laborantis natura, anni temporibus, regionibus q;
dissidentia vitia gignuntur, duobus hominibus prorsum contingere non potest, vt similiter in
omnibus sese habeant: hanc ob causam pro concursibus obseruatio fieri nequaquam potest: quod
si duo etiam nulla pro re differentes inuenti fuerint, neque tamen propterea obseruatio conceden
da est, quandoquidem ipsam in pluribus fieri opus sit. Cæterũ quo modo vos (illi inquiunt) vestrũ
ipsorum placitum cõfirmatis? videmur enim ipsis pro symptomatis, & facultatibus obseruare nõ
posse: veratrum enim purgare, aliqua animalia venenum ictu infundere obseruatione compe-
tum est: & pro dentium stupore causa quidem comprehensa non est, sed portulaca ipsum dissolui
obseruatum fuit. Sic vero ipsis respondendum est: Nos quidem vtilia symptomata circunscriben F
tes eo, quòd ad proposita referamus, ex vsu vtile iudicamus: cũ igitur & à causis illata omnia sym-
ptomata comprehenderimus vt grauitatem: & à locis, vt ægre spirare: & à facultate, vt animam
deficere, inuenimus hæc esse vtilia, reliqua vero inutilia. Quoniam igitur vtilia symptomata per
relationem ad proposita circumscripsimus, quæcunque causæ, loci, facultatis ve sunt symptoma-
ta, ea vtilia reputamus, quæ non huiusmodi sunt, inutilia. Igitur, tametsi neque morbiferas causas,
neque perpessos locos cognouimus, cum facultatem, vt dixi, habeamus vtilia symptomata ab in-
utilibus distinguentẽ, neq; pro agentibus causis, affectis vel locis obseruare, possimus, vt sanguine
infestante, non dignoscentes sanguinem esse morbi causam, à grauitate, quæ symptoma est subse-
quens, causam esse rimati, à grauitate veluti manuducti pro ipsis obseruationem facere possumus.
Sic & pro spiritus difficultate, id ventriculi, aut pulmonis, aut iecoris, aut transuersi septi, aut alius
cuiuspiam affecti loci symptoma esse ignorantes, solum id locum affectum esse scientes, perinde
pro ipsis, atque pro ipso affecto loco, obseruare poterimus: quæ autem neque loci, neque causæ,
neque facultatis symptomata sunt, ea tanquam abundantia reiscimus. Vtile igitur atque inutile
pro quibus propositis obseruemus, empiricis dicendum, nos scilicet pro solis symptomatum gene
ribus obseruare, in quibus neque potentia, neque tempore, neque magnitudine, neque ordine, ne G
que alio quopiam opus est, vt pro dentium stupore portulacam. Quid igitur prohibet, fortasse di-
cent, & nos ad hunc modum obseruare? si in istis, respondebimus, symptomatum generibus obser
uatis, quemadmodum & nos modo diximus, reliquis, vbi tempus magnitudo, & potentia requi-
ritur prætermissis, iam inter nos conuenit: Cæterum, si dicant, morsum hæmorrhi plura symptoma
mata comitantur, & vos nihil in his obseruatis: nos contra respondebimus non pro illis sympto-
matis, sed pro antegressa causa nos obseruationem facere. Symptomata vero antegressarum causa
rum cognitionem, pro quibus obseruationem statuimus, exploramus: causa nanque ignorata, &
facultate curandi ex indicatione carentes, obseruationem pro antecedentibus causis præstamus:
obseruamus autem non solum pro causis, sed etiam pro loco vno: pro iecoris itaque atque pro lie
nis affectu quædam obseruauimus. Si vero dixerint ista singula vnum symptoma comitari, dice
mus nos, interdum non vnum, sed plura: multa vero curiose persequimur, non vt pro ipsis obser-
uationem conficiamus, sed vt id, pro quo fit obseruatio, consequamur, in iecinoro sis affectum esse
iecur, pro quo obseruatio statuitur, & in alijs ad hunc modum. Cæterum plerunque pro prægres-
sa causa fit obseruatio: non enim pro dentium stupore portulaca obseruatur, sed pro affectu ab
acidis acerbis ve creato. Igitur, cum ex fluctione aut vomitu aut secantis serrę stridore dentes obtor H
puerunt, nihil in portulaca præsidij est: prius itaque causam rimati, ob quam dentes stupor obse-
dit, deinde sic ea vtamur: quæ in his vero accipiuntur, antegressis causis minime aduersantur: ne-
que enim alia continentibus causis adhibentur. Hæc sanè aduersus obseruationem in concursibus
facientes afferri possunt. Interrogandi præterea sunt empirici, quo modo administrandorum auxi
liorum mensura aut tempora sint obseruanda, aut quo modo ciborum tempora, & mensura.

Empiricorum historiam inanem esse. CAP. 14.

VErum enimuero ipsorum historiam inanem esse, neq; confici posse in præsentia patefaciam.
Vtuntur sanè Empirici historia eam ob causam: frequenter morbi quidam exoriuntur, ad
quos nullum auxilium ab ipsis obseruatum est: vt igitur & hac in difficultate aliquibus remedijs
abundare possint, neq; fortuitum euentum expectent, historia vsi sunt: neq; hac tantum de causa,
verum etiam vt breuior esset traditio: non potest enim nouus medicinæ discipulus omnibus sym-
ptomatis obuiam fieri, atq; in omnibus obseruationem facere. Nequis igitur omne vitæ curricu-
lum discendo consumat, sed aliquando & arte vtatur, iccirco ad medicandum vtilem historiam es-
se asseruerunt: conficitur autem aut præsentium historia, vt illud carmen,

Ferro

A Ferro homines cædunt, ignis late omnia vastat,
aut præteritorum, vt illud,
Curetes pugnam simul, Ætoli q3 ciebant:
sed futurorum neutiquam: illud enim,
Illa dies aderit, qua procidet Ilios alta.
non historia, sed potius diuinatio dicenda est. Empirici præteritorum historia frequentius vsi sunt: sic enim eam definiunt. Historia est rerum sæpius circa eadem probatarum narratio. Sed contra ipsos ita dicendum: Si omnia in historia narrata vera esse affirmant, aliquem profecto iudicem habere debuerunt, qui rectè historiam institutam esse iudicaret: verum, cum non ita res habeat, aliquod dijudicandæ historiæ instrumentum reperiendum est, quo vera à falsis discreturi simus: etenim circa idem non solũ medici dissident, immo & contraria opinantur: febricitantes enim adeo non nulli inedia macerabant, vt ne aquam quidem cõcederent: non nulli ab initio cremorem hordei propinabãt, non nulli summo opere cauebant, ne vnquam hordeaceo victu laborans vteretur: Petronas autem, & suillas carnes assas exhibens, & vinum nigrum meracius, ad vomitum compellebat, & frigidam ad laborantis arbitrium potui dabat. Apollonius vero atq3 Dexippus Hip-
B pocratis auditores neq3 aquam propinabant, nedum vinum: præparauerant enim cyathos quosdam cereos numero duodecim, vt essent singuli heminæ sexta pars, ex his duos tres've alternatim ægrotantibus dabant. Tanta igitur cum sit inter medicos controuersia, cur dijudicandæ historiæ instrumentum aliquod comparari non debuit? quare, cum ipsos fateri coegerimus neque inutile esse historiam admittere (sic enim superuacuam esse historiam declarabimus) percunctabimur experientia'ne, an ratione historiam iudicent: ratione quidem nequeunt, cum ipsam exterminent, & alioqui, quo percipiuntur hæc singula, eo & iudicantur: at experientia, quæ iuuant, deprehensa fuisse prædicant: experientia igitur etiam iudicari necesse est: quemadmodũ enim in alijs, ita & hoc loco res sese habet. Quidam in historia niuem refrigerare tradidit, si de historia sententia ferenda est, eodem instrumento vtendum est, quo scriptor ille rem hanc deprehendit. Rationalis sanè medicus per causam dijudicare historiam poterit: quodam enim in historia scribẽte hominem distenta vasa & oppressa grauitate habentem, sanguinis profluuium superueniens ab instante noxa liberat, & grauitatem hanc examinat, num vera sit, in causam symptomata inferentem respiciens, considerans q3, num sanguinis profusio potens sit causæ resistere: inueniens ergo grauitatem distentionem que à plenitudine prouenire, & sanguinis effusione plenitudinem inaniri, historiam veram
C esse cognouit, nullaque re alia ad hanc dijudicationem indiguit: vbi vero causam nanciscí non possumus, historiæ iudicium experientiæ committimus: siquis enim historiæ tradidisse visus fuerit portulacam dentium stuporem discutere, huic rei iudicandæ experientiam adhibebit. Ad hunc itaque modum empiricum necesse fuerit de historia per experientiam iudicium facere: quòd si experientia historiam iudicat, efficitur, superuacuam atq3 inutilem esse historiam. Cæterum non nulli empiricorum dicũt, nos auctoritati scribentium fidem habentes historiam iudicamus: Nobis vero interrogantibus, quo modo ipsorum auctoritatem æstimatis, cum ipsorum alij in alijs fallantur, & recte dicant, respondent, Cum scriptor aliquis non ob inanem gloriam, neque decretorum amore compulsus, neque altercandi studio irritatus quicquam scribit, tunc vera ipsum scriptis mandare censemus. Hoc eorum dictum in primis facile refelli potest: contingit enim ob nullam ex antedictis causis, sed proprio errore ductum scriptorem quempiam historiam condere: num igitur, quia neque gloriæ cupiditate, neq3 sectæ suæ placitis fauens, neq3 contradicendi gratia scripsit, propterea quidquid eius scriptis continetur, verum esse dicendum est? Secundo, cum historiæ auctorem sapientem medicum esse autumant, à iudicãda historia discedentes virum sapientem iudicant: sed huiusmodi iudicium ad philosophos non ad medicos pertinet. Præterea vnde
D iudicium illud accipi potest, eum neque gloriæ comparandæ, neque sectæ suæ tuendæ, neque rixandi causa scribendi prouinciam suscepisse? Vlterius dum conantur, quo agnoscenda sit scriptoris auctoritas, declarare, instrumento ab se ipsis repudiato vtuntur: dicentes enim eum non gloriæ, non concertandi causa scribere, causas exponunt, ob quas scriptori fides habenda sit. Quare, si non ob aliud quicquam, ob id saltem causarum vestigatio perutilis fuerit, nos q3 etiam nihil plus quærimus, sed quæque res propter quid facta sit, curiose explorandum esse contendimus: quod sanè & ipsi in historia dijudicanda facere videntur: nos vero propter quid quodque sit, vestigare consueuimus, atq3 in totum causa ad rem quæ dicitur dijudicandã vtimur, empirici autem ad mores scribentis dignoscẽdos: mores autẽ æstimare non medicorũ, sed philosophorũ officiũ propriũ est. Amplius, & hoc aiunt empirici ad suadendũ non opus esse historiã experiẽtia iudicare, id q3 ita probant: quemadmodũ vos Cretã insulam esse quibusdã scribentibus, Cretam esse insulã cognouistis, quamuis propriis oculis ipsam nunquam aspexistis, ita & nos multis de eodem eadem sentientibus experientia ad historiã iudicandam non egemus, sed multorum opinioni accedimus. At nos istorum rationi occurremus dicentes: Cretam esse his verisimilibus argumentis moti credidimus, quoniam inde huc aliquis, iterum q3 hinc illuc nauigat, quoniam q3 non nulli Cretenses isthic nostri amici sunt, ad quos etiam literas damus, & à quibus accipimus: præterea, quoniam

naim omnes homines de ipsa, licet inimicissimi, idem referunt: de medicinalibus autem rebus ni- E
hil ferè inter medicos conuenit: cum præsertim inter omnes homines exiguus sit medicorum nu
merus: neq; solum dissentiunt, sed & pugnantissima, vt paulo ante monstrauimus, opinãtur: quo
circa aliquo instrumento opus est ad dijudicandum medicinalem historiam. Cęterum, cum dicant
empirici, quæ comprehenduntur, aliqua sensu comprehendi, vt ruborem, alia per admonitionem,
vt ea, quæ notis quibusdam, ac signis in memoriam reuocantur, per indicationem autem nihil di-
gnosci, ac neutro ab ipsis probato modo, Cretam esse insulam comprehendunt: nihil dubium est,
aut ipsos, Cretam esse insulam, non comprehendisse, aut, si comprehenderunt, tertium quendam
alium cõmprehensionis modum reperiri: hæc dixisse ad ostendendum adeo ab ipsis concelebra-
tam historiam superuacuam esse, abunde sit.

Quòd nihil vtile ab historia Empiricorum haberi possit. CAP. 15.

CÆterum nullius iuuantis notitiam ex historia haberi posse non magno quis negocio proba-
uerit: quandoquidem obseruatio, vt supetius tradidi, non solum pro symptomatum genere,
& numero facienda est, sed etiam pro magnitudine, & tempore, & ordine: hæc autem describi sine
propositis nequeunt: manifestè sequitur historiam dari non posse: penes magnitudines autem, &
tempora, & ordines medendi conditionem differre probatum est. Verũ, per quę concluſimus pro F
concursibus obseruationem fieri non posse, per eadem efficitur, neq; historiam posse condi: neq;
enim obseruationem fieri non posse, posse vero non obseruata describi, quispiam dixerit.

De transitu ad simile secundum Empiricos. CAP. 16.

DEinceps de transitu ad simile disputandum est. Indiguerunt autẽ transitu ad simile empirici
hac de causa: cum plurima, & penè infinita essent, pro quibus obseruationes erant faciendę,
& opem ferentia essent quoq; infinita, ac nemo posset pro omnibus, aut plurimis aliqua notare, id
fuit in causa, vt historia, transituq; ad simile egerent empirici: adhuc, quoniam rationales medici ip
sis obijcientes aiunt, nihil æque artifices, ac facilitatem in artibus, copiam q; præstare discupiunt: at
vos vnũ in vno obseruantes infiniti in curationibus eritis, aut plura in eodẽ obseruare coacti, nun
quam arte vtemini, sed aliqua semper notabitis. Hanc ipsi obiectionẽ ita diluunt: Nos transitu ad
simile vtemur, ex quo nobis facultas, copia q; suppetit: vertiginoso.n. in humum procidente, san-
guine q; ob casum effuso, atq; ita morbo eo liberato, nos id notantes in altero venã secabimus. Sed
primum eos quispiam sciscitabitur, vnde ipsi certiores facti sunt ex sanguinis profusione, & nõ ex
ipso casu vertiginosum fuisse sanatum. Sed nondum aduersus eos quippiam afferre tempus est
prius, quàm, quot modis transitu ad simile vtantur, ostendero. Dicunt itaq; se transitu ad simile vti, G
non nunquam ab auxilijs ad auxilia, non nunquam à locis ad locos, nõ nunquam à vitijs ad vitia:
ab auxilijs quidem ad auxilia, vt quando mespilum vice cotonei torminosis adhibent: à locis autẽ
ad locos, vt quando ea, quæ in musculosis, aut neruosis membris obseruarunt, talibus etiam appli-
cuerunt, quemadmodum, exempli causa, à femore ad humerum transferimus: à vitijs vero ad vi-
tia ita transeunt, veluti cum remedia ad sanguinis effluuium probata ad Hæmorrhi morsum acci-
pimus: tot sanè modis transitu ad simile vtuntur empirici.

Transitus ad simile Empiricorum impugnatio. CAP. 17.

VErum ipsos libenter interrogem primum de auxilijs, quo modo ipsis vtantur, num faculta-
tis, aut symptomatũ inhærentium similitudinem attendẽtes: veluti cũ mespilũ pro cotoneo
assumunt, num astrictione similia esse putantes accipiunt, an quia rotunda ambo, colore, tactu q;
similia conspiciunt? Si facultatem (astrictionem dico) attendentes se transitũ facere asserent, se cau
sas adstrictionis per quas iuuantia prosunt, explorare fatebuntur, simul autem cum iuuantium fa-
cultate & nocẽtium facultas addiscitur. Quin etiam & plus quiddam eos perscrutari oportet, non
solum, q mespilum adstringat: complura enim eadem vi prædita sunt, quæ propterea non idem
præstant, vt æris squamma adstringens, & membra repurgat: nam, si piper calefaciendo iuuare co- H
gnitum sit, iam pro certo habetur, quod in præsentia nocet, frigiditate officere: sin autem sympto
matum similitudinem spectãtes similia se deligere profiteantur, vtrũ dicemus, si omnes qualitates
similes sint, ita similitudo attenditur? at id prorsus esse nõ põt, vt aliquorũ omnes qualitates simi-
les sint: sic.n. eadem essent, non similia. Certum igitur est eos aliquorum symptomatum similitudi
ne inspecta trãsitum se facere dicturos: aut igitur plura (dicemus nos) aut totidẽ, aut pauciora sym
ptomata spectantes trãsibitis: si pauciora, fermè omnia similia fuerint: in aliquo enim omnia con-
cordant: q si totidem, aut plura, cur in sanguinis effluuio (dicemus) quemadmodum porri coma
vsi estis, non item & allij, & cępæ comam adhibuistis? hæc enim in plurimis similia sunt: & in per
nionibus pariter, Quare quemadmodũ rapa, nõ item & raphano ei malo succurritis? præterea &
stomacho imbecillis, quare absinthio carentes, nõ cẽtaurij, & marrubij succo medemini? ferè enim
hę herbæ non differunt: itẽ aqua suffusis quã ob causam plerunq; vice raphani rapam nõ exhibẽt?
Atq; in vniuersum considerandũ est aliquod obseruatis simile, contrarias tñ vires habere: ipsos q;
percõtari opus est, propter similitudinẽ ne ijsdem morbis hæc remedia cõducant, similitudo vero
sit sensibus (vt ipsi reputant) iudicanda: hoc idẽ argumentũ aliquis in reliqua ipsorũ decreta con-
torquere poterit: nã protinus ipsis ostendendũ est neq; à symptomatis ad symptomata, neq; ab af-

fectibus

A fectibus ad affectus eos transire posse: nunquid enim symptomatum similitudinem in facultate attenditis? hoc vero negabunt, non enim facultatem symptomatum, sed sensui manifestam similitudinem explorant: vtrum igitur plurium symptomatum, an totidē similitudinem? at phlegmone, & scirrhus in plurimis sunt persimiles, sed nihilo minus fermè contrariam, nihil q3 consentientem curationem postulant: sic etiam œdema, & ramex, struma, & meliceris magna similitudine inter se conueniunt, sed medendi ratio maxime distat: præterea ex venæ fractura sanguinem reiscientes omnia fermè symptomata illis quàm simillima habent, quæ sanguinem ob erosionem, aut apertionem spuentibus insunt: non tamen iccirco eadem medicatio omnibus idonea est. Atq3 ea ferè, quibus empiricorum ad simile transitus confutatur, persecuti sumus.

De transitu ad simile secundum rationales. CAP. 18.

DEinceps vero declarandū supereſt, quo modo rationales transitū ad simile vsurpare valeant, quod alij non ad simile transitum, sed analogismum nominare consueuerunt: nam ad simile transitum pertinere ad empiricos asserunt, modum autem illi proximum analogismum vocant, quem rationalibus familiarem esse testantur. Verum nos aduersus noīa mutantes minime pugnamus, sed rem ipsam proponemus, cui quisq; suo iure nomen imponat. Itaq3 symptomatum aliqua causas, aliqua passos locos, aliqua facultates, aliqua ęgrotantes ipsos subsequi statuimus: hæc ratio
B nalis omnia distinguit, noscit q3, vbi obseruandum sit nec ne: q9 alia vero adsint, aut absint, non laborat, cum nihil ad medelam conferant: cum q3 concursus in aliquo inutili symptomate variare videatur, haud secius ijsdem vtetur, ac si penitus asimilis concursus esset. At empiricus, quia confusum, ex omnibus q3 aceruatū concursum obseruat, facultate discernendi symptomata carens, quocunq3 ex illis deficiente, abundante've, perindeatq3 concursu euariante, diuersa quoq3 curandi ratione vti debet, ignorans in non nullis symptomatum, defectu, affluxu've concursum re vera permutari, vt in phlegmone, scirrho, œdemate, atq3 ramice: in nō nullis autem minime: nam in ijs, qui à priore parte conuelluntur, & in ijs, qui à posteriore, quos Græci emprosthotonicos, & opisthotonicos vocant, differre quidem concursus videtur, sed, quoniam patientis symptoma est, non causę, non loci, non facultatis, ideo non fit diuersa curatio. Id quoq3 ignorat empiricus, non nunquam similem esse concursum, non tamen iccirco eadem curatione esse vtendum. Eccenim totidem, similia q3 symptomata in sanguinem reiectante ex fractura, ex apertione, & ex erosione reperiantur, esto etiam tussis in omnibus istis eadem, & proiecti sanguinis copia sit ęqualis, alia q3 etiam sint consimilia, nihilo minus tamen differens curatio adhibebitur. Quamobrem rationalis medicus
C vtilia symptomata ab inutilibus distinguens, sæpius dissimili apud multos apparente cōcursu eadem medicamenta sectatur, veluti quidam emprosthotonici, id est, in priorem partem distenti, & opisthotonici i. in dorsum distenti, & tetanici, id est, æqualiter in vtranque partem conuulsi, isti diuersum concursum habere videntur: At rationalis intelligens sanguinis (si ita forte euenerit) copiam in causa esse, musculorum q3 esse vitium, & eundem esse morbum (phlegmonē enim) eadem medendi via incedet: sola enim prędicta symptomata notat, sed patiētis symptoma tanq3 inutile repudiat. Nam in priorem, aut posteriorem, aut æquabiliter in vtranq; partē conuelli patientis symptoma est, quod obseruatum nihil in curando vtilitatis affert, quemadmodum neque lachrymari. Contra non nunquam simili apparente concursu, iste vero penes diuersam causam differenti curatione vtitur, vt in illis, qui ob erosionē, aut fracturā cruenta ore profundunt, partiens enim symptomata rationalis, ad vtile indicantia respiciens, atq3 vtilia tantū symptomata deligens, auxilijs q3 aduersus ea pugnare valentibus vtens, plerunque diuerso apparente concursu, eodem ipse modo curabit: aut contra, simili apparēte, diuersam curationem adhibebit: curatio nanq3, & admotio remediorū causis symptomata generantibus aduersari valentium. Rationalis itaq3 vnūquodq3 auxiliū morbiferis causis aduersarium comprehendit, & cui symptomati resistere valeat, non ignorat, quo
D niam concursum, vt iam diximus, partitus est. At empiricus in confuso, aceruato q3 cōcursu iuuantia obseruans, quid cui resistere aptum sit, discernere nequit: id ignorans vero, transitu ad simile vti non potest: per quid enim iuuans prosit, & ipse se ignorare fatetur.

Quo modo rationalis vtilia symptomata ab inutilibus separet, transitumq; ad simile faciat. CAP. 19.

CÆterum quo modo (dicet aliquis) vtilia symptomata à vanis distinguit rationalis? ad indicantia proposita referendo, respondeas: cum enim quædam symptomata propositum vtile indicans manifestantia, quædam vero id non præstantia cognouerit, vtilia sanè adnotat, alia dimittit: ex huiusmodi vero vtilium symptomatum perceptione transitus ad simile facultas exoritur: quandoque autem non integram curationem, sed aliquam eius particulam transponit: quemadmodum enim concursus, ita & curandi rationem distinguit: atque in primis perspicuum habet, quæ'nam curationis auxilia symptomatis à causis illatis aduersantur, quæ symptomatis à loco, facultate've productis: sciens nanque hoc symptoma à causis enasci, istud à locis, id vero à facultate, à causa præterea auxilij genus indicari, à loco vtendi modum, à facultate tunc tempo
ris significari mensuram, si quidem eadem causa sit, & causam prodentia signa appareant, sed neque locus idem sit, neque facultas eadem, idem vtiq3 remedij genus accipietur, sed vtendi ratio, & mensura mutabitur: contra, si causa planè diuersa fuerit, sed locus, & facultas sint ijdem, non idem,

auxilij

auxilij genus, sed vtendi ratio & mensura eadē seruabitur. Postq̄ igitur rationalis medicus & con- E
† Al partiri. cursus & curationes † metiri est idoneus, potest secundum cōcursuum similitudines aliquas cura-
tionis partes, prout ipsi videbitur, commutare. At Empiricus neq; causam, neq; causarū, aut loci,
aut facultatis proditoria symptomata rimatus id neutiq̄ facere poterit: quocirca neq; transitum ad
simile in curando rite vsurpauerit, quandoquidem, quo modo inter se concursus sint similes, igno
rat: ideo neq; medicationem partiri valet, neque remedium præsenti symptomati occurrere potēs
adhibere: quod si id se posse facere affirmat, vt scilicet & concursuum symptomata, & curationem
partiatur, quid vnumquodq; prodest atq; officit dignoscens, se abditarum causarum contemplato
rem esse fatebitur: quod si hoc, & ab indicatione se remedia posse capere confirmabit.

Summa dictorum contra Empiricos. CAP. 20.

QVamobrem, cum ea, quibus Empiricorum secta insignitur, atque informatur, frustratoria
sint, atq; esse non possint, obseruatio scilicet, historia, & ad simile transitus, obseruationem.
quidem ratione carētem inutilem prorsus, & subsistere nequeuntem per se ostendimus:
inutilem, quia rationis vsus exigitur, quibus symptomatis curatio sit adhibenda, declarantis, neq;
enim pro omnibus aut iam præteritis, aut ægrum in præsentia vexantibus obseruationem facien-
dam autumant: subsistere autem nequeuntē quia plura cū sint, omnia non prorsus adesse possunt, F
quo idem concursus emergat genus inquā symptomatum, & numerū eundem, & magnitudinē,
& ordinem, & temporis opportunitatem, & id genus alia. Historiam vero per hæc abundare pro
bauimus, q̄ experientia, quæ scribit, dijudicat: impotentem vero esse: magnitudines enim sympto
matum, atque tempora ascribere nequit, sine quibus prosperi medicamenti nulla est comprehēsio.
Ad simile autem transitum eo argumento sustulimus, quod ipsum necessario in salutarium, perni
ciosarum q̄; facultatum inquisitionem dirigere oporteat.

Aduersus methodicos disputatio, & primum in quo dissentiant, & in quo concordent sectæ. CAP. 21.

CÆterum, postq̄ hactenus Empiricorū decreta, veluti per summam, refutauimus, modo supe-
rest vltima acies cum methodicis depugnanda. Verum aduersus eos pugnaturus, omnium
sectarum cōes sententias cōcedat, necesse est, quod autem illis cum cæteris controuersum est, con-
uellat. Empirici igitur ab indicatione remedia sumi non posse aduersus methodicos astruere cona
buntur: Nos vero ab indicatione remedia sumi posse dicere concedemus, sed ab euidentibus indi-
cationē enasci non itidē ipsis condonabimus: adhuc illud methodicis assentimus, neq; ab vno sym
ptomate, neq; à pluribus indicationem produci: rursus vero illud negabimus, inutilia in totū esse
symptomata: nobis enim symptomata plerunque ea significare videntur, quæ salutare auxilium G
patefacere valeant, sed ad docendam indicationem penitus superuacua symptomata arbitramur.
Huiusmodi vero sunt methodicorum instituta: cum eadem symptomata sunt, affectus autem, qui
bus hæc inhæreant, differunt, non eadem medendi ratione vtendum est: exemplum de phrenitide
afferunt, & ea, quæ sub astricto, & ea, quæ sub fluxo genere collocatur: item, si ijdem sint affectus,
symptomata differant, eadem, inquiunt, curatione vtemur, vt in costarum cerebri q̄; phlegmone, si
vtraq; sub astrictionis genere vitia sunt. Quandoquidem igitur eadem symptomata cum sint, dis-
sidente tamen ratione in medendo vtimur, cum q̄; illa differunt, eodem non nunquam modo cura
mus, ideo prorsus inutilia ad curandum symptomata esse aiebant: sublatis enim affectibus simul,
& symptomata pereunt: positis & ipsa perdurant: hac de causa vtiles esse affectus aiunt, qui hæc
exorientes producunt, euanescentes interimūt: at symptomata inepta, quæ in se ipsis nulla vi præ
dita sunt: quod si quicquam symptomata indicare dicant, vtile nihil, sed potius noxium: quemad-
modum febris refrigerationem indicat, aut medius fidius potionem dandam, vel vini cupiditas aut
balnei, vinum exhibendum, & in balneum ducendum esse declarant: quapropter, cum symptoma
ta nihil, aut saltem nihil vtile, sed potius detrimentosum ostendant, iccirco symptomata reijcimus,
inquiunt, morbos autem, vtpote vtile indicare valentes, admittimus. Interrogant præterea huius- H
modi quasdam ratiunculas, vt à iuuantium numero symptomata excludenda esse confirment. Si
idem contraria non indicat, qui vero astrictione fluxu q̄; afflictantur, contraria ope indigent, pro-
fecto afflictatio conferentium indicationem non generat. Sed in ipsos hæc ratio facile reflectitur,
per quam neque morbus quicquam indicare probabitur in hunc sanè modum: Si corpus frigore
corruptione q̄; astrictum diuersa medicamenta requirit, idem vero diuersorum esse indicatiuum
nequit, igitur astrictio conferens non ostendit. Alia etiam via methodici interrogant: Si differen-
tia idem non indicant, febricitantes vero ac tussientes idem aliquando indicāt, à febre igitur ac tus-
si conferentis non fit indicatio. At nos hanc etiam ipsorum rationem in ipsos ita retorquemus: Si
bile astricti & laxati eadem remedia postulant, ac diuersa idem non indicant, efficitur astrictionem
ac fluxum conducibile non indicare. Hæc ferè sunt, quæ à methodicis afferantur, vt inutilia sym-
ptomata demonstrent.

Aduersus methodicos symptomata vtilia esse probat. CAP. 22.

VErum enimuero à nobis primū est, methodicos per ea, quæ faciunt non ex toto inutilia esse
symptomata, fateri: vsum vero, quem symptomata præstant, cum rationalem sectam expone
mus in primis declarabimus. Methodicos itaque symptomata in curatione conducibilia putare

hinc

A hinc maxime patebit. Homines enim vtcunq; insanientes tenebricoso loco continendos esse autumant, siue ob effluxum, siue ob astrictionē insaniant: lucem nanq; in insaniam addere arbitrantur: at veternosos loco splendido detinendos, siue astrictione, siue fluxu laborent: tenebris enim veternum augescere putant. Quo modo igitur, si nihil symptomata indicāt, astrictione delirantes in tenebris versabūtur, tenebris astrictionē augentibus, aut contra fluxu veternosi in luce fluxum intēdente remanebunt? in his enim mihi affectus prorsum negligere videnī, sola q; symptomata intueri. Igiī qui inutilia fuerint ea, quæ tantā vim habent, vt proposita ipsa posthabere, neq; tantū posthabere, sed etiā contrariū, ac ipsa indicent, facere cogant? astrictio nanq;, vt laxetur, nunciat, isti vero in tenebris deliros concludentes non laxant: quin è contrario astringunt: fluxu etiā cohibitionē indicante isti ex fluxu veternosos in lucē producūt, atque ita fluxui incrementū adiiciūt. Ad hęc sanè respondent methodici, non quia symptomata indicent, ideo se illa accipere, sed quia cōtra indicent, illud q; efficere, quod propositū imperet, prohibeāt: id enim cōtra indicans appellant, quod vtile quidē non indicat, id vero fieri, quod affectus postulat, nō permittit. At hęc nos ita refellimus: Si cōtra indicantia inutilia censenī, facultas etiā à proposito indicatū plerunq; accipi non permittens, inutilis putāda erit? sed facultatē nobis aliquid ad medelā conducibile suggerentem, tametsi & ipsa contra indicet, contēplari oportet. Quemadmodū itaque facultatē contra indicantē ex vsu esse statuitis, vobis pariter & symptomata vtilia confiteri necesse est: præterea ridiculeadmodū phreniticis tenebras cōferre aiunt: nā, si tenebræ astrictionē augēt, aucta vero astrictio deliriū maius facit, (crescūt enim symptomata minuūtur q; cū affectibus) contra, q; oporteat, faciūt, quę enī affectū, eadē & deliriū exacerbāt. & de symptomatis sermonē satis abūde fecimus.

Ab affectibus vtilis indicationem non sumi. CAP. 23.

MOdo neq; affectus conferens indicare (vt opinantur methodici) iisdem illis rationibus, quibus ipsi inutilia esse symptomata probare nitebantur, cōmonstrare decreuimus. Ita nanque asserimus: si iidem affectus sint, causæ vero differant, non eandem curationem admittimus. Vrinæ nanque suppressio vnus quidam affectus est, verum si calculus sit in causa, excindimus: si phlegmone, cataplasmata illinimus: si vesicæ supra modum distentio, fistulam, quē cathetera nominant, imponimus, siue, vt inquit Erasistratus, ægrum in genua statuentes, atq; aphronitro extremum vrinariæ fistulæ illinentes, & alia, quæ deinceps sequuntur. Sin autē ab affectibus conducibilium indicationes fierent, vnus cum est affectus, eiusdem quoq; conducibilis eędem forent indicationes: non sunt autē: non igitur affectus indicant. item si ab affectibus indicationes orirentur, non vtiq; diuersi affectus idem indicarent. At, vna cū est causa, licet affectus dissideant, idem curandi genus admittimus: cholerā nanq; & arquatum morbos dissimiles esse vel ipsi fermè cōfitentur, etenim astrictus hic, ille vero fluxilis morbus est: in vtroq; tamen fit inanitio. Quapropter, qm̄ sublatæ causæ affectus auferunt, positæ constituunt, ac præterea diuersæ causæ, quamuis iidem sint affectus, diuersam, eędem, licet affectus euarient, eandem tn̄ curationem postulant, nō iniuria nos & causas & affectus & passos locos exploramus. Possumus vero & hisce rōnibus idē comprobare, à discordibus scilicet causis eundem affectū procreari, exempli causa, astrictū: ignis nanq; in corpus incidens superficiem densat, id pariter frigus efficit, nihilominus hunc, qui idem affectus est, differenter curamus propter causarum differentiam: illum enim, qui ab igne est, perfusionibus, & cataplasmatis crustas separare valentibus sanitati restituimus: eum vero, qui à frigore fomentis raparū decoctis & id genus aliis sanare studemus. Quòd si laxatorio vtrunque curandi genere sanari contēdant, ita occurremus. Si idem est curādi genus, id si permutemus, nihil errabimus, vt si ab igne, ægrotantē iisdem fouebimus, & frigore affecto eadem cataplasmata superdabimus, & medicamina ad crustas faciētia adhibebimus: sed nequaquā ista facimus: grauiter enim leduntur: haud igitur eandem esse curationem dicendum est. Ampliūs, eadē causa diuersos morbos generat: plenitudo enim aliàs phlegmonen excitat, hęc vero astrictio est: interdum sanguinem profundit, at sanguinis profusio fluxus vocatur, neque tamen ob id, licet morbi differant, est diuersa curatio: siquidem in vtroque euacuatio sanat, morbo contraria: quandoquidem non ab effectis, sed ab efficientibus, quēadmodum & ipsi profitentur, indicationes accipiendæ sunt: affectus vero causarum loco methodici habent, q; symptomatum effectiui sunt: sed non qua causæ sunt, inquiunt, sed qua communitates, vim habent indicandi, nihil q; vetare idem & pro causa & pro communitate & pro alio quopiam accipi, vt malum gustabile, olfactile, visile, tactile que est: cum q; ipsum dulce esse dicimus, non quatenus sub tactum uenit, dulce dicimus: haud secius affectus ab aliis enatos alia quædam producere quid impedit? quando uero ipsos indicare, inquiunt, asserimus, non quatenus effectus, aut aliorum effectiui, sed quatenus communitates sunt, ipsos indicare censemus. Quemadmodum igitur symptomata methodici, quoniam à diuersis eadem, & ab iisdem diuersa proueniunt, nihil indicare cōmodi testantur, itidem & nos à diuersis causis eosdem, & ab iisdem diuersos gigni affectus intuentes, eos ad utilium indicationem incommodos esse dicimus: neq; enim unum idem semper indicat, alioqui urinæ suppressionem eadem semper uia tolleremus. Vt igitur illi ruborem non indicare aiunt, q; effecti speciem ipsum reputent, sic & nos affectus ad indicationem non nunquam causarum, nō nunquam effectorum inutiles esse statuimus.

ſtatuímus. Quiſpiam vero íta íllis obiiciat: Quid ruborem ipſius, alterationẽ índicare negatis, quandoquidem & cõmunitatem in ipſo ſpectatis? in pluribus enim differentibus cernitis: quid aliud vero eſt cõmunitas, q̃ res in pluribus eadem? igitur, ſi índicat, & pluribus cõmunis eſt, cur nõ ab ipſo, aliis q̃ id genus ſymptomatis euidenter apparẽtibus índicationes accípitis, ſed potius ab affectibus, aſtrictione ſcilicet, & fluxu, nequaq̃ euidentibus? Quòd ſi affectus índicat, omniũ maxime ridiculũ fuerit, affectum ſenſu cõprehenſibílem eſſe ínficiari: ſi fluxus itaque, & aſtrictio ſolæ cõmunitates forent, vero proximũ quis diceret, eas ſolas índicare dicens: verum, cum & ſymptomata pluribus cõmunia reperiantur, quare & ab ipſis iuuantium índicatio nõ orítur? Sin aũt reſpondeant, iccírco ſymptomata repudiamus, quía proximę, & neceſſarię medentibus cõmunítates non ſunt: nam eoſdem affectus díuerſis ſymptomatis eodẽ modo curamus, & díuerſos affectus, etiamſi eadẽ ſymptomata fuerint, díuerſa tñ, vt ſupra declarauímus, ratione díſcutímus. His de cauſis & nos dícemus, ídem in affectíbus euenire cernentes, quod vos in ſymptomatis obſeruaſtis, veluti incõmodos & ſuperuacaneos ipſos reiícimus: iſtud enim probare, affectuũ videlícet cõprehenſionẽ eſſe inutílem, abundans eſt, & fruſtratoriũ: ad curationẽ enim ſatis eſt cauſæ perceptio, loci vexati dignotio, & facultatis menſura: ſitne fluxus, an aſtrictio, ſuperuacuum puto cognoſcere, ſed huiuſmodi ratio poſterius agitabitur, cum de vſu affectuum perceptionis diſſeretur.

Quid morbus índicet, & quid artífices requírant. CAP. 24.

ILlud aũt aduerſus methodícos dicendũ eſt, Affectus, nõ quid agendũ ſit, ſed ſuam ipſorũ ſublationẽ, deſtructionem q̃ índicare: quod ſanè & quis votis expetere poſſit: id vero nec vulgus, neque brutæ anímantes ignorant, morbos ſublationẽ, ſanitatem conſeruationem índicare. Artífices ſanè huiuſmodí índicatione non egent, ſed illa ſcire exoptant, per quæ languores pelluntur, & ſanitas conſeruatur: propterea íllis opus habent, quæ particulatím remedía índicant, quibus acceſſitur ſanitas, ac retinetur. Atquí per íd artífices vulgo præcellunt, q̃ ea percípiunt, quibus particulatím remedía patefíunt: quandoquidem, ſi morbi ſua ipſorum remedía edocerent, laborantes ipſi, per quæ ad ſanitatem redírent, intelligerent: at íſtud ígnorant: quid vero morbus índicet, certum habent, ſublationem ſcílicet: quare morbos pellere potentes medícos acciri iubent.

Non morbos, ſed cauſas medelam índicare. CAP. 25.

QVín & ex adhíbitis auxíliis non morbos, ſed cauſas medelam índicare agnoſcendi facultas dabitur: auxília nanque non affectís, ſed facientibus aduerſantur, vt euacuatio multitudíni contraría eſt, morbo vero nulli, vt phlegmonę aut febrí: multitudíne ígitur euacuatione ſubtracta ſímul & genitus per eam morbus tollítur. Sed non propterea, q̃ ſímul cum efficiente cauſa morbus recedit, auxílium morbo aduerſari dícendum eſt. Poſſumus enim & ex ſymptomatum à multitudíne atq; euacuatione orientiũ collatione, cui opponatur auxíliũ dignoſcere: ſiquidem multitudo redundantía grauat, euacuatio redundantiã ſubducẽs grauítatẽ tollít: deínde multitudo cõceptacula díſtendit, euacuatio, vt ſubſídant, efficit, & collabãtur: alía quoq; remedia cauſis ſemper reſíſtere ínuenies, morbo vero mínime. Amplius ex hoc quiſpiã dídicerit, ſi neq; aſtrictío, neq; fluxus auxíliũ alíquod, ſed potius affectũ quendã índicent, & aſtrictioní contrarius fluxus eſt, nõ ínanitionẽ, ſed fluxũ índicabit aſtrictío, & fluxus aſtrictionẽ: quod ígitur admittimus ídem à morbo índicatur: at lędentes cauſæ ſíbí contraría demonſtrant, quod q̃ ab ipſis índicatur, admíttimus: quo circa nõ morbí, ſed cauſę, quod cõducit, aperiũt: ítaq; nõ prorſus incõmoda eſſe ſymptomata, neq; à morbis conducíbile, ſed à cauſis índicarí ſatís ample, dílucide q; oſtẽſum eſt.

An communitates methodicorum ſint euidentes, atque índicent. CAP. 26.

DEínceps conſíderandum ſupereſt, cõmunitates, quas ſupponunt methodící, euídentes ſint nec'ne, atq; vtrum à cõmunitatíbus índicationes accípí poſſint. Medicam ígitur facultatẽ iuxta ipſorũ ſententíam definiemus, euidentiũ communitatũ cognitionẽ eſſe: euídens autẽ, non quod ſenſu percípitur, appellant, ſiquídem nullus affectus ſenſu comprehenditur, ſed euídens illí nominant, quod per ſe ipſum, lícet ſenſui nũ ſubiaceat, cõprehendí poſſit: nam ferè manifeſtũ illi euídens vocant. Quapropter contradícens íllud quoq; oſtendat, oportet, eos neque grę̃cis nomínibus ſcire vti. Cęterũ ne dictiones vítio dare vídeamur, ipſis cõcedentes euídens vt lubet accípere, communitates non ex ſe comprehenſiles eſſe declaremus, in primis q; eorum ſectæ príncipem Theſſalum, cõmunitatũ, vt non ex ſe perceptibílíũ, ſigna tradentẽ adducamus. In laborante enim aſtrictío, ínquit, ex corpore ęgre difflabili agnoſcit, pariter & fluxus nõ nullas notas exponit. Sed forte reſponderint: aduerſus hominẽ, non aduerſus ſectam noſtrã obiícitis. Theſſalum ítaque dimittentes ad propoſitũ oſtendendũ reuertemur. Primũ ígitur cõe quoddã argumentũ in vtraque affectione ſumemus, ipſas neque euidẽtes neq; ex ſe perceptibíles eſſe declarãs: deínde ſeparatim ipſas ſingulis neutíq̃ ex ſe cõprehendí poſſe cõfirmabímus. Fatent ítaque & ipſi nõ omnẽ corporis denſitatem, aut excretionis ſuppreſſionẽ aſtrictionem eſſe: nam ruſtící concretione laborant, non tamen aſtrictione: neque omnis ſoliti excrementi cohíbitio aſtrictío eſt: nã & mulíebre purgamentũ cum ab prægnatione ſupprímitur, ſoliti ſanè excremẽti retentio eſt, neque tñ ob íd aſtrictío vocanda: itẽ non omnis corporis laxitas, & excretio fluxus eſt: pueri nanque, & mulierculæ, viri q; nõ nulli ſub vmbra victu delicatiore vſi, natura ſunt rariores, & quædã inutílis materię expulſio

A pulſio fluxus nō eſt: pręterea, quorum per aluí deiectionem, aut lotium, aut ſudorem, aut ſanguinis profluuium iudicatio fit, neq; ipſos fluxu laborare dixerint, alioquí ſupprimenda eſſet excretio. Qm̄ ergo non omnis denſitas, & retentio aſtrictio eſt, neq; omnis raritas, aut excretio fluxus, clariſſime conſtat ſola ipſa ſymptomata reſpicientē, fluxum, aut aſtrictionem deprehendere non poſſe, ſed ex aliis quoq; diiudicandi ſunt: quemadmodum enim & alia ſymptomata, naturalia ne ſint, an præter naturam, non ex ſe ipſis, ſed ex aliis percipiuntur, ad eū ſanè modum & aſtrictio, & fluxus dignoſcendi ſunt: per hęc autē huiuſmodi ſententia manifeſtabitur: naturalia ſymptomata, & præter naturā magna ſimilitudine inter ſe conueniunt: eadem nanq; his naturalia, illis præter naturam ſunt, vt ater color præter naturam ſimilis eſt atro colori, qui naturalis ſit, nobis quidē præter naturam, ſed Indorum genti naturalis. Figuræ quoq; non naturales naturalibus ſunt perſimiles: non nulli nanque magis, quàm alij, extortos habent artus: acuminatæ nares, & oculi caui quibuſdā mortifera ſigna ſunt, aliis vero hæc eadem congenita. Motus vero, ac eius carentia ſi voluntatis imperiū ſequentur, naturales dicito: ſi inuoluntarie in corpore fiant, pręter naturam. Per hæc manifeſtum eſt ipſa tantum ſymptomata attendentes non poſſe ingenium ab extraneo dignoſcere, ſed in non nullis agentem cauſam explorare opus eſt, quemadmodum de motu, vtrum
B voluntarie, an inuoluntarie prodeat: ſic etiam de colore: cum enim color ab humoribus oriatur, & ex colore ſanguis appareat, conſiderandum eſt, num ſanguis naturaliter affectus ſit: id vero ex vſu cognoueris: cum enim reliquum omnē vſum ſanguis minime impeditum prębet, neq; grauat, neq; diſtendit naturalē eſſe ſanguinē dixeris. Verum figura num ſalubriter, & ſecundū naturam ſeſe habeat, ex membri ipſius vtilitate percipies, vt in extortos artus habentibus. Non nulla ſanè & ex loco, in quo fiunt, an naturaliter habeant, dignoſcitur. Denſitas, & raritas iſtius generis ſunt, vt non nullis ingenitæ, aliis præter eorum naturam ſint: nam ſenum denſitas ipſis quidē ingenita eſt, ſed pueris extranea: contra pueris raritas naturalis eſt, ſenibus autem violenta: nō nullis præterea ex vitæ ratione ſpiſſeſcit cutis, vt ruſticis, ob cœli ſtatum, aut curas vrgentes: aliis, qui
* nihilominus naturaliter habent: quo circa fieri nequit, vt ſolam corporū denſitatē, fluxum q; ſpectantes eorū affectiones comprehendere poſſimus. Oportet igitur in aliud quippiā hæc referentes ita, ſecundum naturam ne ſint, an vitioſa, diiudicare: ipſi enim ita dicere ſolent: moderatione, exceſſu q; naturalia accidētia ab extraneis diſtinguimus: quādo enim corpus moderate denſum, rarum q; fuerit, recte valet animal: cum vero iſtorum alterutrum increſcens modum ſuperat, morbo vexari neceſſe eſt. Aduerſus quæ ita reſpondendum eſt, Moderatū, modo q; carens diuerſum
C ab affectibus eſſe, q ſi ab immodico vitia iudicentur, non ex ſe comprehenſibilia eſſe conſtabit. Deinde ſic etiam eorum ratio confutatur: Moderatum, atque immodicum nō eſt euidens, ſed ab effectis agnoſcitur: ſi iuuat, moderatum eſt: ſi nocet, immodicum: qui fiat autem, vt moderatum atq; immodicum non euidens ſit, ab ipſo vero comprehenſa ſint euidentia? Verum, ſi & ex facultate moderatū, immodicum q; cenſetur, neq; ſic tn̄ immodicum perſpicuum fuerit: facultas enim conſpicua nō eſt: immodico aūt non euidente, iam proculdubio neq; cōmunitates apparebunt, quandoquidem & ipſæ immodica quædam ſint. Amplius in iſtos dicēdum eſt: Nihil ſecundum naturam, aut præter naturā exiſtēs, quod ſecundum naturam, aut præter naturam ſit, eſt euidens. dolor nanq; & id genus alia præter naturam euidentia quidem ſunt: at medici, non quæ ſint, ſed q præter naturā ſint, cognoſcere volunt: ſiquidem acutus naſus, & caui oculi cunctis hominibus perſpicue apparent, ſecundum naturam vero, an præter naturam ſint, ſolis id medicis patet: hoc enim vulgo medici præſtant, q ex euidentibus occultum quiddam eliciunt, quod vulgo negatū eſt. Amplius: Quod præter naturam eſt, euidens non eſt, quare communitates, cum præter naturam ſint, euidentes non erunt. Illud etiam cōſiderandum eſt, num quiſpiam vnquā medicū accerſierit, quia ſpiſſitate, raritate ue immodica vexatus ſit: q ſi nemo vnquā cōmunitates ſenſu per-
D cepit, quo modo rationi fuerit conſentaneum eas eſſe euidentes aſſerere? communitatibus itaq; non apparentibus, quare ipſi artem euidentium communitatum notitiam eſſe definiunt?

Quòd aſtrictio Methodicorum non ſit euidens. CAP. 27.

AT vero in præſentia ſeparatim contra ambas affectiones diſputabimus: atque in primis de aſtrictione loquemur. Hanc igitur denſitatem, & neceſſariorum excrementorum ſuppreſſionem eſſe decernunt. Cęterum, quæ ſupprimuntur, aut noxia ſunt, aut vtilia, aut neutra: ſi ſint vtilia, ea excernere abſurdum eſt: ſi neutra, conſtat iam neque morbum eſſe. Dicendum igitur ſupereſt, cum retenta nocent, adſtrictionem eſſe: quæ lędunt vero, cauſæ ſunt: inde fit, vt ex cauſarū anticipata notitia aſtrictio comprehēdatur: nam, vt aſtrictionem adeſſe cognoſcamus, ſuppreſſa nocere præſciendum eſt, ſed cum nocentium notitia ſimul & cauſarum concurrit agnitio: quin immo nocentium cognitio cauſarum eſt comprehenſio, item que ipſa nocentia, quæ vtique cauſæ ſunt, non ex ſe ipſis in notitiā veniunt: quare non ſolum aſtrictio ipſa nō eſt euidens, ſed neque illa etiam, ex quibus aſtrictio dignoſcitur.

Fluxum Methodicorum non eſſe per ſe notum. CAP. 28.

FLuxum autem definientes, corporis immodicam rarefactionem, & eorum, quæ manere debuerant, excretionē eſſe teſtantur: at immodicam rarefactionē non ex ſe poſſe comprehendi

declaratum est: quæ excernuntur autem, retineri debeant nec ne, vnde percipiunt: non enim ex E
se ipsis perceptibilia sunt. Atque sic efficitur, neq; fluxum, quantum in se est, comprehendi posse,
siquidem, vt fluxum dignoscamus, ante familiare conueniens q; sciamus, oportet: familiare autē
ex vsu percipitur, vsus ex multis successibus, hi tandem ex seipsis. Quamobrem non ex se com-
prehensus fluxus quo modo recte euidens dici possit: quod q; rationales cognitu obscurissimū
esse affirmant, id ferè methodici (si diis placet) clarum patens q; esse contendunt: quādoquidem
ab his vocatus fluxus ab appellata apud priscos colliquatione, nisi nomine, nō differat. Colliqua-
tionem vero atq; excretionem difficulter adeo prisci illi distingui posse censebant, vt Erasistratus
palàm difficillimū id esse iudiciū fateatur: atq; hæc verba pronunciet: Sanè perdifficile est excre- »
tionem colliquationem q; discernere: sed Hippocrates laboranti, ægre, aut leuiter ferenti, iudiciū »
Cō. 1. Apho. 2. Ex. or. f. 3. b cōmittit, hæc inquiens. ‖ Si qualia purganda sunt, purgētur, iuuat, & leuiter ferunt. Quapropter, »
cum duo veteres medici inter se de principatu certantes hac in opinione consentiant, excretionē
vidēlicet ab eliquatione vix posse distingui, ex ipsis q; vnus neq; signū vllum excretionis posue-
rit, sed solam rei difficultatem ostenderit, alter ad regulam fermè imperceptilem iudicium transtu
lerit, quo modo id methodici perspicuum euidens q; putabunt: Præterea qua se ratione fluxum
in his, quorū corpora ob insensilem perspirationem dissipantur, percipere dicent: non enim ex F
corporis cōpressione id assequi valent: siquidem non solum profluuio inanita corpora, verū etiā
suppressis mensibus adstricta cōprimantur: tumefactio etenim nō adstrictione solū illis retentis,
quæ excerni debuerant, sed etiam fluxu fusis humoribus, & corpora distendentibus efficitur: nō
idem autē esse compressionē sensilem, & fluxū, hoc sanè modo patere poterit: si cōpressio sensilis
est, cōpressioni vero contraria est tumefactio, atq; vnum vni tantū aduersatur, fluxui non tumefa
ctio, sed adstrictio cōtraria fuerit: at, si adstrictionē tumefactionem q; idem esse affirment, ipsos de
finitionum contrarietatē declarare opus est: aiunt enim adstrictionē, inculcationē, arctationē q;
corporū esse: est igitur arctatio cōculcatio q; corporum, adstrictio: at tumefactio eorundem fusio
atque distentio: distenduntur autē multitudine aut fusione corpora: constat igitur, q; diuersæ sint
tumefactio atq; adstrictio. Si fatentur autem cōpressiones à fluxu distare, & tumefactionē ab ad-
strictione, morborum communia non ex his deprehendi fatentur, affectionum q; notitiā ab aliis
non ex se ipsis emergere: cum ex cōpressione tumore q;, quæ ab affectionibus differunt, oriatur.

Falsa quorundam opinio de modo dignoscendi fluxum impugnatur. CAP. 29.

NOn nulli dicunt in hisce corporibus, quæ insensili perspiratione dissoluuntur, fluxū ea con
iectura dignosci, quòd mollia sint corpora fragilia atq; effœminata. Quorum opinio ita G
refutanda est: Si corpora durata fuerint, & circutenta, fluxum adesse negabunt, quem tamen ip
sos fateri necesse est: nam, si tales forte ægroti fuerint, quales narrauit Hippocrates ‖ per summam
indigentiam ad hoc deducti, vt dura sit cutis & circutenta, alia q; adsint, qualia his, qui discu-
tiuntur, dissipantur q;, euenire solent, vt emur ne victus ratione dissipatis corporibus cōuenien
te: id vtique cōcedant, necesse est: quo modo igitur ex raritate fluxus percipitur: nam tentione
1. Progn. tex. 7. cl. 4. f. 191. c duritia q; præsente nihilo secius effluuium aderit.

Quòd communia nihil indicent, etiam si euidentia sunt. CAP. 30.

DEinceps vero demonstrare quispiam poterit communitates, etiam si euidentes sint, nihil ta
men vtile demonstrare: id q; ita sanè probauerit, diuersa esse dicens, ipsa communia indi-
care, aut indicare valentia ex communibus deprehendi. Methodici sanè ipsa communia indicare
affirmant: nos vero communium notitiam ad ea percipienda, quæ particulatim indicare valent,
conducere asserimus: atque præcepta, quodam modo communia cum sint, particularium cogni-
tionem ostendunt: in eo nanque præcepto, Spontinæ lassitudines morbos nunciant, relationem
particularis spontinæ lassitudinis ad multitudinē comprehendimus: illam enim dictionem /mor
bos/ prout præsens sensus exigit, in hanc /multitudinem/ scilicet conuertere opus est: Vniuersi H
igitur cognitio particularis vtile indicare valentis notitiam subministrat.

Quid artis præcepta declarent. CAP. 31.

NE putet autem quispiam nos eius esse sententiæ, vt ex preceptis palàm vtilium demonstra-
tiua percipiantur; neq; enim ex preceptis occulta produnt, quorū vsu ad curationem, tanquā
indicantiū, indigemus, sed occultorū ad euidentia relationē manifestant: ita vero diligentius pre-
ceptorū vsum ex hoc ipso discemus, ‖ lassitudines temere orietes nunciāt morbos, talē instituētes
2. Apho. 5. Ext. or. 11. f rationē: lassitudinē igitur temere euenientē manifestā esse vel rudes etiā homines sciunt, per hu-
iusmodi aūt lassitudinē humoris copiā significari imperitos quidē latet: abditū enim est, sed noue
runt artē callentes, spontinæ lassitudinis cū plenitudine coherentiā intelligentes: ab ipsius nanq;
spontinæ lassitudinis cum plenitudine cognatione permotus præcepti illius conditor, plenitudi
nis q; effectū esse spontinā lassitudinē cognoscens, ipsum literis cōmendauit: causarū enim dupli
cem cōmunissimam differentiā cū sciret, ipsarū aliquas videlicet in nostro corpore contineri, ali-
quas exterius accedere, necessariū putauit, cū aliqua externa causa infestāt, nos lędi aliter minimè
posse, nisi intestina aliqua causa delitescat. Qm vero, quæ in corpore sunt grauātia, materiæ copia
grauāt, mediocris enī materia neq; grauat, neq; vllo pacto diuexat, in vnā ratiocinationē hæc oīa
redigens

A redigens huiuſmodi præceptũ conſtituit, Laſſitudines ſponte nunciant morbos: quibus enim rationibus impulſus præcepti huius auctor ipſum tradidit, iiſdem etiam motum præcepti vtilitatem indicare opus eſt. Hoc igitur commune præceptum illud ſignificat, ꝙ vbi ſpontina laſſitudo eſt, ibi prorſus eſt multitudo, non tamen iccirco ex præcepto quiſpiam multitudinem, ſed laſſitudinis, multitudiniśque cohærentiam, & ex cohęrentia multitudinem cognouit: quodam modo igitur etiam ex laſſitudine multitudinem percepit: quòd autem ita perceperit, prę̃ceptum fuit in cauſa, & aliorum ſanè præceptorum eundem vſum conſiderantes inueniemus: ad hunc itaq; modum vniuerſalem, & veluti communem comprehenſionem ex vſu eſſe arbitramur.

Communia quid indicent apud Methodicos, & eorum confutatio. CAP. 32.

CÆterum methodici ab ipſis communibus vtilia indicari autumant: ſtrictam nanque affectionem laxamenti neceſſitatem indicare aiunt, fluentem vero ſuppreſſoriam curationem requirere, atque alia communia euidenter diuerſa indicare contendunt. De quibus dicetur poſterius. Verum communia non indicare per hæc nos confirmabimus: Quibus ſublatis ægri ſaneſcunt, ab auxiliis iſta delentur, ab his vero vtilium indicatio ſumitur, quæ ab auxiliis præcipue deſtruuntur: at particulares cauſas, aut morbos ſaltem remedia principaliter deſtruunt: particulares
B igitur cauſæ aut morbi ſaltem, non autem communitates, quatenus communitates ſunt, vtile indicabunt: quòd ſi communia vtile indicent, adhibitáque auxilia indicantia deſtruunt, à particularibus auxiliis communia deſtruentur: communi autem deleto omnes eo tempore ſub eo communi ęgrotantes ſaneſcent, nulla penitus re in ipſis ſublata: quamobrem, ſi, quod indicat, id deſtruitur, communia vero indicant, iam ſatis cõſtat, deſtructum iri communia. Hanc rationem ita methodici diluunt: Nos, inquiunt, communitatem eandem & vnam aſſerimus, non quòd vnum quoddam ſit corpus ipſum ſibi ipſi continuum, ſiquis in pluribus cõtemplatur, ſed quatenus eadem ſpecies eſt: nam, quemadmodum & humanitas communitas quædam eſſe dicitur, non autẽ corpus quoddam vnum, ſiquis in omnes homines reſpiciat, ſed quædam in pluribus ſimilitudo, itidem & de communitate ſentiendum eſſe dicunt: quemadmodum igitur ſublato aliquo homine non ſimul aufertur, quam in omnibus cernimus, humanitas, ſed vnius cuiuſdam planè humanitas, ita & ſingulari communitate ſublata, non ea, quæ in omnibus reperitur, ſed ſingularis tantum communitas deletur. Iſtis autem ita reſpondendum fuerit: Si communitates, quatenus communitates ſunt, vtile indicant, & humanitas, communitas cum ſit, vtile indicabit: at nihil humanitas indicat: quare neq; alia quæpiam communitas vtilitatis indicatiua fuerit. Prę̃terea: Si quidẽ
C communitas in pluribus identitas eſt, & communitates, quatenus communitates ſunt, indicant, anxietas, & rubor in pluribus affectibus conſiderati aliquid vtique commodi indicarẽt: ſed nihil indicant: neque reliquæ igitur communitates indicandi naturam habent. Ab illis etiam id ſciſcitari conuenit, communitates affectus ſint, nećne: ſi ſint affectus, quo modo nullus adhuc earum ſenſum habuit? ſed febrem phlegmonen, grauitatem, diſtentioneḿque homines percipiunt, medicośque harum cauſa accerſunt, aſtrictionem autem, fluoreḿque nullus vnquã percepit: neq; me hercule quiſpiam vnquam medicum accerſiuit, ꝙ immodica aſtrictione, aut raritate vexaret. Quòd ſi affectus non ſunt, quo modo ab affectibus indicationes fieri teſtantur, quandoquidem aſtrictio, fluoŕque affectus non ſunt? Illud amplius adiiciẽdum eſt, Si communitates profecto indicatiuæ forent, omnium maxime communitatũ communitas indicaret: aſtrictionis enim, fluxuśque ſimilitudo quædam eſt, quatenus vtraq; communitas eſt: hæc autem nihil indicat: igitur neque etiam reliquæ: non ſolum autem duas communitates, ſed plures etiam ſtatuunt, aliaśque in victus ratione, alias in manuum effectione collocant: in victus quidem ratione aſtrictum, & fluens, adiunctaḿque magnitudinem, morbi tempora quatuor, initium, crementum, ſummum impetum, & decrementum, celeritatem & longinquitatem, acceſſionem, & intermiſſionem: in
D manuum vero effectione, quod à natura alienum eſt, ponebant, loco, tempore, & pluribus aliis: neque enim in præſentia omnia propoſita ad manuum actiones pertinentia diligentius exequi mens eſt: ſatis enim modo fuerit propoſita in ratione victus ab ipſis poſita explicare.

Cur Methodici communitates inuenerunt. CAP. 33.

PRædictas nanque communitates, quid in ſingulis rebus ſequerentur, non habentes, introduxerunt: qm̃ enim ex eorũ dictis efficiebatur, vt in omni fluore, quolibet ſuppreſſorio remedio vtendum eſſet, contra quolibet, in omni aſtrictione, laxante, cum nihil, quod auxiliorum differentias indicaret, reperirent, antedictas communitates innouarunt, vt iuxta ipſarum diuerſitatẽ diuerſa curatio reperiretur: itaque remediorum differentiam ab communitatibus demõſtrari contendunt, ſiquidem penes aliquarum ex his collectionem varians curatio reperitur.

A communitatum magnitudine remediorum magnitudinem non indicari. CAP. 34.

VErum enimuero nihil eorum, quæ dicta ſunt, remedia poſſe indicare monſtrabimus, & primum ꝙ cõmunitatum magnitudo remediorũ magnitudinẽ nõ indicet, ex his aliquis diſcere poterit: in curãdis morbis nõ ſimpliciter auxiliorũ magnitudine egemus, (oĩa enim auxilia cũ magnitudine quadã ſunt) ſed huiuſmodi certa magnitudine: at cõmunitatũ magnitudo nõ hanc huiuce auxilij magnitudinẽ, ſed ſimpliciter magnitudinẽ indicabit: opus eſt autem, vt diximus,

non ſimpliciter auxiliorum magnitudinem, ſed qualem quãdam magnitudinem accipere: nam, E
ſi abſolute magnitudinem accipiamus, cum remedia omnia cum magnitudine intelligantur, om
nia vtique remedia abſque vllo diſcrimine accipientur, quod à ratione alieniſſimũ eſt. At ſi com-
munitatum magnitudine auxilij magnitudinem ſimpliciter indicante ipſi hanc quampiam ma-
gnitudinem accipiant, non id, quod propoſitum indicat, aſſument: propoſitum nanque magni-
tudinem in vniuerſum indicat, ipſi vero hanc certam magnitudinem accipiunt. Reſpondebunt
forte, q̃ non quatenus particularis eſt magnitudo, ſed quatenus communitas eſt, adhibetur: idem
autem & commune eſſe & particulare contingit. Id vero nos ita refellimus: Si communitas indi-
cat, &, quod indicat, non particulare eſt, diſcrimine carere debet, quoniam magnitudo omni auxi
lio ineſt: hanc eandem autem rationem & ad alias communitates transferre oportet.

Quòd morbi tempora non indicent vtile. CAP. 35.

DEinceps neque morbi tempora vtile indicare declarabimus, ſed ante, quàm hunc ſermonẽ
aggrediamur, aliqua de temporum differentia tractanda ſunt. Duæ igitur temporum diffe-
rentiæ apud medicos celebrantur: aliqua enim morborum, aliqua auxiliorum tempora dicuntur,
atq; hinc iam manifeſta curatio fiet, cauſarũ autem motiones morbi tempora eſſe dicunt: motio-
nis autẽ differentiæ quatuor ſunt, initium, crementum, ſummũ, & declinatio: hæc eadem ſunt & F
temporum nomina: auxiliorũ planè tempora ea, quæ ad ipſorum adhibitionẽ idonea ſunt, prædi
cant: ea ſunt autem idonea, quando remedium poſtulantia adſunt, prohibens vero nullum.

Tempora morbi & auxiliorum eadem eſſe ſecundum methodicos. CAP. 36.

PLeriq; autẽ auxiliorum morborũ q̃ tempora non re ipſa, ſed cogitatione tm̃ differre credide
runt: aiunt enim auxilij morbi q̃ tempus ſimul incidere: nã in quodam tpe cum ſit morbus,
auxilio tempus idoneũ reperitur, ſed idem, inquiunt, ad diuerſa relatũ differenter nuncupari con
tingit: quẽadmodum enim aſcenſus atq; deſcenſus, vna eadem q̃ via cũ ſit, ſecũdum aſcendentiũ
deſcendentium q̃ rationẽ non nunq̃ aſcenſus, aliàs deſcenſus appellatur, ad hunc ſanè modum &
in tẽporibus habet: vnũ enim atq; idem eſt morbi auxilij q̃ tempus: alias enim ad cauſæ motionẽ
referens morbi, aliàs ad applicandi auxilij occaſionẽ reſpiciens, auxilij tps nominabit: euenire q̃
affirmant, vt vtraq; tempora ſimul ſint, neq; auxilij tempus abſque morbi tpe poſſe deprehendi.

Alia eſſe probat Galenus. CAP. 37.

COntra quas rationes ita pugnandũ eſt: Si eadem auxiliorũ morborum q̃ tẽpora forẽt, neq;
re ipſa diſtarent, quocunq; morbi tpe & auxilij adeſſe tempus oporteret: at non quocunque
2. Apho. 29. Ex. ord. 16. f morbi tpe auxilia adhibemus, ‖ Incipientibus enim (inquit Hippocrates) morbis, ſiquid videtur G
mouẽdum, moue, in morborum impetu quietẽ agere melius eſt. nõ igitur eadem morborum au
xiliorum q̃ tempora ſunt: plerũq; etiam remedia, vt purgationẽ, & ſanguinis miſſionem adhibe
mus, cũ morbus quidẽ non adeſt, ſed futurus timeatur: vt, exẽpli cauſa, chirurgi in his, quibus ra-
mex exectus eſt, facere cõſueuerunt, cũ eos valde humorũ plenos vident, venã ſoluunt: hortatur
etiã Hippocrates, vt exquiſite bonus habitus nõ tarde ſoluat, ſolutio aũt per remedia fit. Quo'd ſi
in morborũ impetu auxiliorũ tempora non adſunt, & adhuc non præſentibus morbis auxiliorũ
tẽpora ſunt, iam patet nõ ſola cogitatione, ſed re ipſa etiã huiuſmodi tpa differre. Vno præterea
morbi tpe plura quis auxiliorũ tẽpora accipit: age enim in morbi decremento clyſter, inunctio,
cataplaſma, cibus q̃ adhibetur, & iſtorũ cuiuſq; proprium tempus eſt, in pluribus aũt morbi tem
poribus idem non nunq̃ auxilium fertur: initio nanq; morbi atq; incremẽto ſanguis mittitur, ex
his iã efficitur re ipſa quandam eſſe iſtorũ temporum differentiam. Vltra dicta etiã illud ſciendũ
eſt, morborũ quatuor tempora eſſe, initium, crementũ, ſummum impetum, & declinationem: ſed
auxiliorum iſta tempora non ſunt: neq; enim initiũ, aut crementum, aut ſummus impetus, aut re
miſſio ſunt auxilij tẽpora. Præterea morborum tempora aliqua generalia, aliqua particularia de-
ſcribuntur: at remediorũ tempora generalia quidem ſcribi poſſunt, particularia vero nequaquã: H
huiuſce rei id in cauſa eſt, q̃ morborũ tam generalia, q̃ particularia tempora vno eodem q̃ inſtru
mento iudicantur, inſtrumentum autẽ illud ſcribi poteſt, ſed auxiliorũ tempora neq; eodẽ inſtru
mento iudicantur, neq; particulariũ temporũ iudicatoria inſtrumenta ſcribi queunt: quo autẽ id
modo ſit, iã oſtendemus. Morbi tẽpora ex quali quadam cauſę motione cenſentur, eſt q̃ initium,
aſcenſus, ſumma vehementia, atq; remiſſio, quæ morborũ tẽpora vocamus, cũ ſint certæ cuiuſdã
motionis cauſæ nomina. Nã ſi motio, quę prius nõ erat, nobis ineſſe incipit, atq; ita diuexat, huiuſ
modi motũ initium morbi appellamus: ſi vlterius motus procedat, crementũ: ſi crementum con
ſiſtat, ſummus morbi impetus dicitur: cum motus imbecillior redditur atq; decreſcit, remiſſio no
minatur: ergo, cum generaliũ morbi, particularium q̃ exacerbationis temporum eadem nomina
ſint, eadem quoq; iudicandi inſtrumenta erunt: ex certa enim quadã cauſæ motione iudicantur:
Quocirca iã in confeſſo eſt poſſe vtraq; tẽpora deſcribi: ſic enim deſcribi ſingula dicimus, vt cau-
ſas, locos paſſos, id genus q̃ alia, quãdo propoſita, ex quibus ſingula percipiunt, ſcriptis mandari
queunt. Ad morborum ſpatia tempora non ſunt, neq; ex ſpatiis tempora ſumuntur, neq; in mor
bis vniuerſis, neque in particularibus exacerbationibus, eo q̃ non in omnibus temporibus eadẽ
ſpatia ſunt: eandem autem rem tempora vocari, nemo eſt, qui neſciat: præterea q̃ vniuerſi morbi

tempora

A tempora à particularis acceſſionis temporibus differant, ex eo facile patebit, ꝙ vnum morbi vniuerſi tempus plura ſingularum acceſſionum tempora concludat: initio nanque inuadentis morbi particularis acceſſio & incipit, & increſcit, in ſummo impetu conſiſtit, atque declinat: cumque vniuerſus in ſua vehementia morbus eſt, particularis aliqua acceſſio incipiet: atque ita, quo modo vtraque morborum tempora conſcribi poſſunt, expoſuimus.

Auxiliorum tempora ſcribi non poſſe. CAP. 38.

SEd remediorum vtraq; tempora calamo ſcribi nõ poſſe modo ſubiiciemus. Remediorũ ad plicandorũ tempora non ex cauſæ motione atq; eſſentia capiũtur: idem enim ſemp remediũ accipitur, vt quocunq; morbi initio ſanguinis detractio: cum q; dixerit Hippocrates, ‖ Inchoantibus morbis ſiquid videtur mouẽdum, moue, in ſumma autẽ vehementia quietẽ agere pręſtat, nõ à morbi tpe impulſus auxilia interdicit: nouerat enim morborum initiis facultatẽ valentem eſſe, propterea q; remediorum applicationi non obſtare, ſed in morborũ vehementia iam flacceſcens remediorũ agitationem non ſuſtinet. Itaq; nõ ratione tẽporis Hippocrates, ſed virium, auxiliorum adhibitionẽ denegat: neq; etiã ex morbi temporum ſpatio, vt non nullis placuit, auxilij occaſio reperitur: longe enim inter ſe diſtantibus ſpatiis, quales nam res ſpatio nũciari quis afferat, explicari non poteſt: quamobrem auxiliis in vniuerſum opportuna tẽpora & ex remedia poſtulantium pręſentia deprehenduntur, hęc aũt cauſæ ſunt, & ex potentis impedire abſentia, id vero eſt virium imbecillitas: at particulariũ auxiliorũ occaſiones nõ ex his modo, verũetiã ex aliis, quę minime ſcribi poſſunt, reperiũtur: qñquidem in remiſſionibus potiſſimũ remedia adhibent: tunc enim & poſtulãs adeſt, & vires ferũt: non idem aũt remiſſionis ſpatiũ in omnibus eſt: ſed eſto, exempli cauſa, ſex horarũ remiſſionis ſpatium, quã igitur iſtarum idoneũ particulari auxilio tẽpus ſtatuemus, cũ non ad eundem oẽs modum habeant? requirat enim tunc cõditio venę ſectionẽ, neq; facultas refragetur: quantũ ad id pertinet, venã ſecare opus eſt, atq; illico poſt cibus dandus, ꝙ inediã non ferat ęgrotans: alteri aũt inedia conducet: alij ſomno ante miſſionẽ ſanguinis egent: alij alio ſeſe habent modo, quę oĩa literis mandari nõ poſſunt. In tãta igitur varietate, quã quis horæ partẽ idoneũ cuiq; auxilio tẽpus cõſtituat, aut quod quis propoſitũ deſcribat, ex quo particulare tẽpus accipiat, tradi nõ poteſt: alia enim alijs eueniunt. Quocirca, cũ & remiſſionũ ſpatia, quibus adhibent remedia, nõ ęqualia oĩum ſunt, & cõditiones abſimiles, & ſymptomata diſſidentia, atq; hæc ſingula particularis auxilij tps conuariant, nõ poſſe propoſitum quodpiã, ex quo percipiatur, deſcribi, euidẽter conſtat: pręſens aũt medicus ex pręſentibus & auxilia requirẽtibus permotus, & ex potentiũ impedire abſentia, & ex remediorũ poſtea ſumi debentiũ cõſideratione, ſingularium opitulandi temporũ coniecturã capiet. Verũ, propoſita vtrũ re ipſa inter ſe differant, conſiderandum eſt: quandoquidẽ igit propoſita, ex quibus vniuerſalia remediorũ tempora colligunt, ſcribi poſſunt, ex quibus aũt particularia, neutiq;, propterea haud iniuria vniuerſaliũ remediorũ tempora deſcribi, particulariũ vero minime, teſtant: atq; hoc iam conſtante, morborũ auxiliorũ q; tempora, quo differãt, patefactũ eſt: niſi enim re vera differrẽt, perinde auxiliorũ vtraq; tempora, atq; morborum, monumentis literarũ tradi valerent. longe autẽ differentibus propoſitis, vnde tempora dignoſcuntur, longe etiam tempora differre conſentaneum eſt: vt enim in morbis, temporum propoſita, à temporum quæ ad auxilia ſpectant propoſitis, eſſentia aliena ſunt, ita & ipſamet tempora eſſentia differre veriſimile eſt: atque hæc ſatis de temporibus præſcienda narrauimus.

Cur Methodici tempora indicare crediderint. CAP. 39.

TEmpora ſanè indicare Methodici hac ratione impulſi crediderunt, quòd tempora non omnia ad cibi medicinę ue aſſumptionem apta cernebant: cumque temporibus non nullis hęc vtiliter exhiberi, non nullis vero noxie, ſpectarent, id ob temporum diſcrimina incidere arbitrabantur: quare ex eodem fonte & cibi propoſita & remediorũ tempora manare putauerunt. Theſalumque fefellit Hippocrates inquiens, ‖ Cum morbus in ſummo eſt, tunc & tenuiſſimo victu neceſſario vtendum eſt. ſuſpicatus eſt enim ipſum natura temporis ductum alimenti qualitatem præſcripſiſſe, modum ſcribendi huiuſce viri non intelligens: non enim tempus propoſitũ faciẽs Hippocrates hanc victus rationem inſtituit, verum à tempore facultatem menſus eſt, à facultatis menſura cibi qualitatem accepit: id vero ex iis, quę ſubiunxit, declarauit: coniectãdum enim, inquit, an ęger duraturus ſit: plerunque enim tempora, quod à facultate requiritur, interuertũt, &, ne accipiatur, impediunt, nunquam autem, quid faciendum ſit, edocent. 1. Apho. 8. Ex. ord. fo. 4. f

Quòd tempora non indicent. CAP. 40.

QVamobrem id, quod aliquid poſtulat, quoniam eius, quod poſtulatur, propoſitũ eſt, quod nos poſtulatum ſumere impedit, propoſitũ non erit: iccirco & morbi tempora nos interdum poſtulatum accipere impedientia propoſita nõ fuerint: nam, ſiquis omnia prohibentia propoſita faciat, vires quoq; ęgrotantis euacuationis propoſitum dicere cogetur, eiuſdem etiam timiditatem, & patrem, & dominum: hæc enim plerunque multitudine in corpore exuberante euacuationem facere prohibent, & vires ſubtractionem non ferentes, & præ timore ægrotans non permittens, & pater, & frater, aut dominus prohibens. Quemadmodum igitur iſtorum nullum quiſpiam recte ſentiens propoſitum vocauerit, ita neque tempora, eo, ꝙ nos auxiliis, aut

cibis vti plerunque impediant, proposita esse affirmabimus. Male igitur (quispiam subiiciet) in E
2. Aph. 29. Ex. or. 16. f quit Hippocrates, ‖ Inter morborum initia siquid videtur mouendum, moueto, vigentibus autē »
quiescere melius est: nos vero ipsum non male dixisse contendimus: non enim morbi initiū pro- »
positum sibi faciens tunc admouenda remedia præcepit, sed ab initio nō dum vires infirmas esse
significatur, posseque eas inanitionem ferre coniicitur: at morbi summus impetus facultatis im-
becillitatem manifestat, tunc enim causæ valentes sunt, facultas vero languida, atque ideo quiesce
re iubet: maxime quidem rationabile esse videtur in morbi vehementia, cum multo valentissimę
causæ sunt, illas cōuellere atque prosternere: verum, si innoxie omnino adhiberi posset remediū,
id planè fieret, sed non ita habet: siquidem remedia, cum in primis omnia præter naturam sint, ne
cessario & facultatem adhibita vexant: secundò, cum naturalia morbosis causis permista sint, in re
cidendis causis nihilominus bonorum, quàm vitiosorum detractio fit.

De remediorum, & naturæ vi. CAP. 41.

AT prius auxiliorum naturam, quàm quæ ex vsu sint, non ignorare opus est: ipsa nanque
per se auxilia causas extirpare nequeunt, sed naturæ adminiculum requirūt, & fermè solum
impetum, motusque initium naturæ iniiciūt, reliqua per se natura administrat, ac perficit. Igitur
valida cum est, remediorum violentiam perfert, & bonæ, ingenitæque substantiæ detractionem F
facile sustinet, atque ipsam diuexantia excutere potest: sed in morbi vehementia, quod vsu eueni
re solet, ~~valde laborans~~ adhuc remediis adhibitis magis opprimitur, & ~~propriis opibus direptis~~ in
firmior redditur, & lędentibus causis magis succumbit, morbique auctores nullatenus potest ex-
pellere: ~~cum vero natura conata~~ sibi infesta discutere non valuit, magnopere ex ipso conatu imbe
cilla efficitur. Hæ itaque causæ sunt, cur morbi initio, siquid videtur mouendum, moueri iussit
Hippocrates, cum ad summum increuit, quiescendum.

~~*Facultatem remedia non indicare, sed cibum.*~~ CAP. 42.

CÆterum ob id fortassis quispiā facultatē conferens nunciare crediderit, sed ex his nullum re
mediū à facultate indicari cognoscat: nam, si constans vis remediū indicat, in sanis quoque,
qm̄ constat, remedium indicabit: sed in sanis remediū non indicat: ergo neque etiam in ęgris mo
dum seruans facultas indicabit remediū. Quamobrē, si, vbi facultas indicat, quia nō adest id, quod
postulat, auxilium non admittimus, ideo iam in confesso est nihil opem ferens à facultate demon
strari: opus est enim propositum demonstrare præsentia. At quoniam, quod requiritur, pro hibe
re, ~~ne accipiatur~~, vt supra posui, facultas valet, ob id remedij propositum nequaquam est.

~~*Officium temporum, facultatis, remediorum.*~~ CAP. 43. G

QVam vicem autē ~~in exhibendis remediis~~ facultas gerit, eandem in dandis cibis morbi tem
pora: Item, vt ad remedia se habent eorū appetentes causæ, ita & ad alimenta facultas: facul
~~tatem vero exiguam~~ escam postulare non morbi tēpus, incremētum declarat, ex eo, q
ex ęgritudine cōualescentibus modicū cibū prębemus, quē facultas requirit: si vero incremētum
modicū cibum ostendit, istos ad saturitatē impleri permittere oporteret: absente enim paucū cibū
~~indicante~~ proposito, deridendus sit ille, qui id, quod non postulatur, accipiat. At principiū, aiunt,
subtractionem esse faciendam indicat: in omnibus igitur morbis inter initia haud dubiè subtra-
hendum erit, & in vitiligine, aut alpho laborātibus vsque ad incrementum: diutius autem duran
te principio satis constat, q huiusmodi victus ratione vtens contabesceret. Fortassis autem ita no-
bis obiicient: Quare vos in pulmonum phlegmone, atque id genus aliis acutis morbis ab initio
cibum interdicitis, cum tamen ab initio sint robustæ vires? Respōdebimus, quoniā tempus nos
exhibere prohibet facultate id requirente: non igitur subtrahere indicat, sed, quod appetit facul-
tas, sumi impediens contrarij indicatiuum haud iure quis appellet: perinde & alia tempora requi
sitis vti aut impediunt, aut permittunt, prout magis, aut minus ~~in ipsis facultas mutata est~~, ipsa ve
~~ro nihil vnquam~~ conferens demonstrat. Cum dicunt autem morbi summum paucas escas requi- H
rere, declinationem vero varias, illos percunctari oportet, quonam modo propositis vtentur, si
duo laborantes fuerint, vnus pulmonum phlegmone, & iam se morbus remittat, alter lippitudi-
ne, quæ adhuc in summo sit: nunquid primo plura, magisque varia nutrimenta dare audebunt,
q̄ lippitudine laboranti? at non ausint, credo, largiores escas concedere. Quare, si hoc verum est,
iam euidenter constat, ~~non à morbi temporibus~~, sed ~~ex facultatis men~~sura multitudinem, paucita
temque alimentorum deprehendi.

Dubia circa dicta Methodicorum. CAP. 44.

ALicui vero fortassis orietur dubitatio, quonam pacto morbi tēpus non nunquā cibi quan-
titatē, aliàs qualitatem indicare arbitrētur: quatenus videlicet methodici censent interdum
~~morbi tēpora auxiliorū diuersitatē~~ appetere. Quādo enim asserunt morbi incrementū exiguum
cibū requirere, principium ampliorē, ~~remissionem vero~~ magis variū, qualitatē alimenti, & quan
titatē à morbi tēporibus indicari affirmant: at, cū dicunt, morbi principū prohibitionē incremēti
ostēdit, eiusdē adauctio haud ita curiose subtrahere & remittere, summus impetus ad mitius incli
nare, decrementū morbi solutioni suffragari admonet, ~~remediorū~~ differentiā à morbi tpibus po-
stulari fatenī. Quî igiī nō absurdū dictu sit, idē nullū discrimen accipiēs diuersa indicare? Ad hāc

sanè

A sanè interrogationem ipsi fortasse respondeant,& apud rationales etiam medicos idem indicare differentia: bilis nanque redundans in corpore,sui nocens ablationem indicat: sed illos ita refelli mus,sui quidem sublationem tantum bilem indicare, plures autem sublationis esse modos, aut enim detrahimus,aut contemperamus: præterea bilis quidem,dicemus nos, secundum aliud, diuersorũ videẽ esse indicatiua: quatenus enim grauat,expulsionẽ,quatenus vero mordet,vt tempe retur,ostẽdit: at tẽpora ipsa nullã hmõi dr̃iam habẽtia quo mõ res diuersas postulent, dici nequit.

Nullo modo cibos à temporibus indicari. CAP. 45.

NOn indicari autem alimenti qualitatem, quantitateḿve à tempore,hinc maxime patescit: quod genus indicat, id & quantitatẽ indicare necesse est: nam sine differentia vnũquodq; indicans rei postulatę genus indicat,sed differentiam accipiens ipso genere differẽs indicat: quan doquidem igitur alimenti genus facultas indicat,illius etiam qualitatem, & quantitatem indica bit.nam sine differentia alimenti genus indicat,differentiam vero accipiens,& discrimen in gene re demonstrabit. Hippocrates sanè & ipse ciborum quantitatis propositum facultatem statuisse « videtur, ‖ Augescentia,inquiens,plurimum habent insitum calidũ,plurimo igitur alimẽto egẽt, « sin minus,corpus extabescit. Item qualitatem pro facultatis differentia manifeste accipit, vbi in- B quit, Cibus iuuenibus quidem in summo ætatis flore non mutatus,senibus autem exquisite per mutatus.Ex his nanq; verbis clarissimum est facultatem sine differentia escarum genus appete re,differentia vero addita qualitatem: at tempus neq; ciborum qualitatem,neq; quantitatem de monstrat. Præterea,siquidem morborum tempora ciborum qualitatem,& quantitatem edocent, aut in sui conseruationem,aut in sui abolitionem edocebu nt: quodlibet enim indicans aut sui cu stodiam,aut sublationem indicat: igitur,si quanti,& qualis cibi indicationem, vt ipsa permaneãt, tempora faciunt,nihil me hercule magis ridiculũ,q̃ propterea tantum,talem q; ciborum assumere, vt morborum tempora conseruentur: q; si in sui interitum tempora indicant,talem,tantumq; ci bum aliqua aduersus tempora contrarietate præditum esse videri oportet: à solis nanq; contrarijs contraria tolluntur: at temporibus neq; tale,neq; tantum alimentum aduersatur,neq; initio,neq; incremento,neq; consistentiæ,neq; remissioni: pluribus enim eadem causa non aduersa tur,nam vnum vni tm̃ aduersari naturã institutum est. Hac eadem ratione efficitur, vt ne remediorũ diffe rentiam morborum tempora indicent: nam,si neq; in sui durationem, neq; vt aboleantur,tempo ra indicant,qm̃ pluribus vnum esse contrarium nequit, alius q; indicandi modus non relinqui- tur,iam absq; cõtrouersia sequitur nihil,quod expediat,à temporibus indicari. Quin etiam,si cõ- C trariorum naturam qs rite considerat,neq; contraria hæc esse cognouerit: nam,quæ in eodem ge nere plurimum inter se distant,contraria sunt: cibi autem qualitatis,aut quantitatis tempus non sub eodem cum illis genere collocatur: igitur neq; ciborum qualitatem,neq; quantitatem, neq; differentias remediorum à temporibus demonstrari abunde à nobis disputatum est.

Morbi principium incrementum prohibens, vt Methodici credunt, minime indicare. CAP. 46.

AT in præsentia principium non indicare augeri prohibẽs declarabimus,qđ ab ipso indicari Methodici censuerunt: multis enim morbis simul,atq; incipiunt,in summo cõsistentibus, vt apoplexia,& acutis ægritudinibus,qd in hisce quispiam principiũ indicare dixerit: neq; enim ipsum incrementum prohibiturum indicare: statim nanq; ab initio summam magnitudinẽ acce pisse morbum dicit: aut nihil igitur in hisce morbis indicare principium dicet,aut quippiã aliud, q̃ incrementũ prohibere: at agnitũ ꝓpositum nihil indicare,dictu perridiculum est: q; si quippiã aliud,q̃ ipsi putent,indicabit,inepte ab initio dixerant,principiũ crementi ꝓhibitionem reqrere.

Non omnes morbos quatuor temporibus terminari. CAP. 47.

D HViusce autem erroris origo ipsis ex altera falsa opinione manauit: credentes enim quemli bet morbum per quatuor tempora transire, id q; tanquam verum sibiꝑsis ꝑsuadentes, ei cõsonum esse oportere arbitrati sunt, vt morborum initia incrementi suppressionem postularẽt. Id igitur eos latuit,non omnem morbum incipere,augeri,in summo consistere, atq; remitti: acu ti nanq; morbi,qualis apoplexia est,simul,atq; inuaserunt, ad extremam ascendunt magnitudi nem,&,qui iudicantur morbi, vno tempore, remissione.s.mutilantur, siquidem iudicationes in sua vehementia morbos adhuc etiam augescentes discutiunt: potest pr̃terea inter initia remedijs adhibitis morbus deleri,atq; ita cętera morbi tempora præuerti,atq; succidi continget.

CAP. 48. Itaq; si ab initio euacuatio per auxilia fieri potest,morbusq; dissolui,qd nã isti potius initiũ cre menti prohibitionem indicare,q̃ minutionem,aut sublationẽ statuerunt: si dixerint autem remis sionem,sublationeḿq; morborum non à principio,sed ab affectu demõstrari, propter quid igit, ipsis respondebimus,non quod ab affectu,sed qđ à principio demonstratur,accipitis: nã propter id,quod ab affectu requiritur,illud quoq;,qđ à principio indicatur,exoritur: morbum enim retũ dens,aut destruens,crementum quoq;,ne fiat,præoccupat. Sed fortassis ipsi se tuentes dixerint ꝓpinquiorem principij cõmunitatem nos ad accipiendũ,quod ipsa indicat, cogere,cum ꝓxime, quid faciendum sit,nobis suggerat: affectus vero oportere quidem morbos tolli postulans, qui bus id fieri debeat,non manifestat. Contra nos dicimus,ꝑ quæ particulatim remedia crementum

impediendum

impediendum sit, principium non declarat, sed tm esse, phibendum: quibus vero id auxilijs præ- E
stari debeat, ab alijs petendum. Hac eadem quoq; ratione & affectus solam morborum expulsio-
nem nunciat: quibus expellendi sint, ab alio, vt par est, petere cōuenit: atq; iccirco satius fuerit nō
principiū, sed affectum in propositum ascíscere. Deinde illud etiam in ipsos dicendum est, ꝙ ex
nostra sententia omne principium nexus quidam esse videtur: duæ nanq; communitates, princi-
pium videlicet, atq; affectus in idem coiuerunt: quarum vtraq; diuersum quiddam indicant: pro
2. pinquior autem, magis q; necessaria cōitas, qm hanc consideratis, principium vobis esse vr. Ex di
ctis itaq; palàm est affectus omnes cōitatum plexus quosdā esse, qnquidem affectus quilibet in ali
quo tpe gignit: quare nō tempus modo, verum etiam affectus communitas est: male igitur faci-
tis vnum esse affectuum connexum arbitrantes, & non omnes affectus connexus esse asserentes.

Alius Methodicorum error de adstringentibus principio adhibendis. CAP. 49.

ID prēterea methodicorum decretum fatuum est, ꝙ iter morborum initia adstringentibus sem
per vtendum sit. Causam vero inde placitum illud accepit, ꝙ multę phlegmonę p adstringen-
tia, reprimentia q; inter initia desinunt: & quęlibet secūdum ipsos phlegmone adstrictio est. Ab-
surdum igitur videbatur adstrictos affectus per condensantia tolli, nobis q; dicētibus propter ve-
xantium repulsam apparentium sublationem fieri, id respicere nequeuntes principio in totum F
adstringentia adhibenda esse contendunt, non vt causæ reprimantur, sed vt corpora firmiora, mi-
nus q; patibilia reddantur: compressio nanq; corporum, atq; constrictio, aiunt, corpora solidiora
efficiens, ipsa à morbis tentari prohibet: neq; enim per morborum imminutionem tantū incre-
mento, dicunt, resistitur, sed etiam per corporum firmitatē, soliditatemq; id prestatur. Quibus ita
respondsum velim, minime fieri posse, vt nocentibus causis simul auctis corpora ęgre patibilia red
dantur, cum alioqui corporibus, ante, quàm langueāt, firmitas, ac vires comparandæ sint. nam, vt
morbus non inuadat, vi ac resistentia indigemus, affectis autem corporibus propellenda sunt af-
ficientia. Verum, qm adstrictus affectus densitas est, ac difficilis corporum exhalatio, stringentia
vero superficiem densant, ægre q; difflabilem reddunt, planè liquet stringētia dēsatis corporibus
obfutura magis, quàm profutura, & quam magnitudinem affectus proprijs temporibus acceptu
rus erat, ad eam statim ab initio remedijs accelerātibus perueniet. Videntur prēterea contrarium,
ac principium postulet, adhibere: principium enim incrementi prohibitionem significat, sed ap
plicatorum qualitas incremento fauere videtur. Quare duorum alterum, aut principium, vt per
peram indicans, accusandum est, aut remediorum qualitas non rite adhibetur.

Cur inchoantibus phlegmonis reprimentia apponamus. CAP. 50. G

CÆterum, ꝙ inchoantibus phlegmonis vtiliter stringentia admoueātur, nemo non fateatur,
sed ab ipsis huius facti causam quærere dignum est: nam firmitatem corpori ab adstringenti
bus comparari ridiculum, vt modo exposuimus, dictū est. At à nobis discūto noxiorū repercussu
& in alios salubres locos traductione adstringentia remedia minuere morbos, atque discutere. Il-
lud etiam addidero, vt principium vētantia incrementum remedia non indicare euidentius pa-
teat: hæc autem secundum ipsos erant adstringentia. Morborum principia aut qualitate aliqua, CAP. 2.
aut nulla prorsus prædita sunt: ipsa quidem omni qualitate carere, risum, qui dixerit, mereatur:
neq; enim sub sensum venirent omni qualitate carētia. Aut igitur principiorum qualitas à singu
lis affectibus diuersa est, aut singulorum principiorum qualitas ab eo, cuius sunt, affectu, non est
differens. Si diuersa itaq; est principiorum qualitas, emerget hæc quædam ab affectu diuersa com
munitas, quam illi prætermiserant: sin autem eadem sit vtraq; principij videlicet, & secundum id
affectus qualitas, cur non in morborum principijs ad constrictionem laxantem victum, ad fluxū
vero adstringentem adhibebimus? haud enim rationabile est principio nos aliter obsistere, tan-
quam non eadem qualitate prædito, qua & ipse affectus, cuius est principium.

Non densitate, ac duritia reddi corpora firmiora. CAP. 51. H

QVod prēterea illa sit deridenda sententia, quæ ex adstrictoria ratione firmitatem corpori-
bus conciliari autumat, per quam densantur, adstringunturq; corpora, hinc vel maxime in-
telligi poterit. Si densitas, contractio, duritiaq;, corporū firmitatis roborisq; causę forent,
phlegmone, scirrho q; affecti, & cutem rigidam, ac distentam præ summa egestate habētes valen
tiores bene sanis existerent: nā, qui secunda valetudine vtuntur, molliora corpora, rariora q; pos-
sident, tāto q; id magis, quāto melius valent: itē, si duritia firmitas æstimet, senū corpora, pueris li-
bus cū sint duriora, firmiora ēt, salubriora q; dicent: etenim cū eā, quā methodici arte creari prędi
cant, firmitatē beneficio naturæ possideant, cur nō iure ēt adolescentibus robustiores censeantur?

Quo modo corporis robur noscendum sit, atq; comparandum. CAP. 52.

AT ignorant methodici, quo nam pacto hominis firmitatem, ac robur dijudicare oporteat.
quo circa neq; etiam eam præstare poterunt: neque enim, vt in lapide, ferro, ac ligno, id ge-
nus q; alijs duritie, ac mollitudine, hominum firmitas æstimanda est, sed eo, quòd corpora sua ip-
sorum munia expedite obire valeant. Itaq;, qui ipsis firmitatem comparare voluerit, minime, qui
durum corpus reddatur, cogitet, opus est, sed qua ratione membrorum vires augescant, & ipsa li-
bere, ac sine impedimento proprios vsus exhibeant.

Galeni

GALENI DE OPTIMO DOCENDI GENERE LIBER.

Eraſmo Roterodamo interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Aduerſus Fauorinum & reliquos, qui iudicium veritatis è rerum natura ſuſtulerunt.

B FAuorinus cenſet optimum doctrinę genus, per quod vtranq; in partẽ prę-paramur: ſic enim appellabant Academici, propter aduerſam partẽ, quam aſſeuerabant. Itaq; vetuſtiores exiſtimabant hanc doctrinam deſinere in Epochẽ. Epochen aũt appellabant, quaſi dicas ſuſpenſam ſententiam, nihilq; definientem, quod eſt, nulla de re pronunciare, nec aſſeuerare certo. Recentiores aũt (non enim ſolus fecit hoc Fauorinus) non nunq; eò ꝓferunt Epochen, vt negent vel illud intellectu poſſe comprehendi, Solem eſſe. Rurſus aliàs eò ꝓferunt cognitionem, vt diſcipulis ſuis illam ꝓmittant ante, q̃ didicerint † ſcienter iudicare. Nec. n. aliud eſt, quod dixit Fauorinus libro de affectione Academica, cui titulus inditus eſt Plutarchus. Dicit aũt idem in libro ad Epictetum, in quo inducitur Oneſimus Plutarchi ſeruus, cũ Epicteto diſputãs. Quin & in libro, quẽ poſtea ſcripſit ad Alcibiadem, laũdat alios etiam Academicos, qui in partes ambas ſibi pugnantes, & contrarias diſſerebant, cæterum diſcipulis ꝓmittebant, vt, quod verius videretur, eligerẽt. In hoc ſanè ait libro ſibi videri probabile, nihil certo ſciri poſſe. Contra in Plutarcho concedere videt̃ eſſe certam alicuius rei cognitionẽ. Præſtat aũt ſic appellari γνωστὸν. i. cognoſcibile, quod aliis dicitur καταληπτὸν. i. cõphenſibile, relicto vocabulo Stoico. Ego ſanè mirabar, ita me Dij bene amẽt, quòd Fauorinus, qui conſueuit omnia nomina ad Atticã linguã vſurpare, nõ deſinat vti his vocibus, Cõphẽſibile, Cõprehẽſio, Comphenſiua imaginatio: vel his contrarijs, veluti quæ ꝓ priuationem dicũtur, vt incompræhenſiua imaginatio, aut ipſa incomphenſibilitas: adeo vt, cũ libros tres ſcripſerit, primũ ad Adrianũ, alterũ ad [a] Dyſonem, tertium ad Ariſtarchũ, oĩbus titulũ indiderit, De cõprehenſiua imaginatione: ac ꝓ oẽs hos libros ſtrenue contendit, dũ conat̃ demonſtrare nullã eſſe poſſe cõprehenſiuã imaginationẽ. Ego vero nihil aliud arbitror ſonare cõprehẽſibile, q̃ [b] cognoſcibile: nec aliud
CAP. 2. cõprehẽdere, q̃ certo cognoſcere: cæterũ [c] {inter ſe} rñdere cõprehẽſionẽ, & cõprehenſiuã imaginationẽ. Qm̃. n. nõ nulla videmur nobis videre, audire, aut alioqui ſenſu ꝑcipere, quod accidit in ſomnis, aut ꝓ inſaniam: non nulla vero non tm̃ putamus nos videre, ſed re vera videmus, aut alioqui ſenſu ꝑcipimus, hæc quidẽ poſteriora oẽs homines, exceptis Academicis, & Pyrrhonijs, ad certã cognitionẽ ꝓtingere credunt, cęterũ, quæ ꝓ ſomniũ, aut mẽtis errorẽ apparent aĩo, ea falſa eſſe. Quòd ſi porrò cõcedunt hoc ita ſe habere, deleant è libris ſuis, quod inibi ſcriptũ eſt, in rerũ [d] iũdicio nec ſano eẽ fidẽ habẽdã magis, q̃ inſano, neq; recte valenti magis, q̃ ægroto, neq; vigilãti magis, q̃ dormiẽti. Sin iſtis nihil magis, q̃ ijs, qui ſunt diuerſo mõ affecti eſt cognoſcibile, ni-
D mirũ confuſa ſunt veritatis [e] iũdicia: nec ipſe ꝑceptor Academicus, nec diſcipulus poterit iudicare rationes, quæ in ambas partes inter ſe pugnãtes diſſerunt̃. Immo ne opus quidem oĩno fuerit talibus doctoribus, cũ poſſimus ipſi, quæ à ſectarum auctoribus hinc atq; hinc diſſerta ſunt, legere, nihilo q; minus, q̃ Academici, ſcire, & ſiquid apud hos fuerit obſcurum, quod erit apud Chryſippũ, Stoici magiſtri poſſunt appellare certius: quod apud Theophraſtum & Ariſtotelem, Peripatetici: item q; de cęteris, vt iã nihil oĩno reliquum ſit, quod doceant Academici, iuxta Fauorini quidẽ diſputationẽ. Siquidẽ hoc ſanè docuerũt illi veteres, nullũ eſſe datũ homini [f] iũdicium à natura, quo collatis inter ſe rebus oĩbus, exacte poſſit dignoſcere. Eoq; nulla de re ꝓnũciãdũ eſſe cẽſebant, ſed ſemper de oĩbus ſuſpendendã eſſe ſententiã. Verum, ſi nobis concedãt, vt oportet, ſenſum naturalibus [g] ſẽſorijs, iam nihil opus habebimus in vtranq; partem exerceri, ſed alia quadã re fuerit opus, videlicet [h] repetitiõne: vt artifices nõ ſtatim artẽ ꝓbẽt diſcipulis, ſed aliud exigũt, nimirũ. Cõſiderationẽ eorum, q̃ tradita ſunt, quod à pleriſq; dr̃ ad calculum vocare: hoc aũt eſt iſtare ei, qui exerceẽt, & in hoc aĩaduertere, in quibus labat̃, ea q; ſola corrigere. Conſimili mõ, qui pueros exercẽt ad palæſtrã, corrigunt luctantium errata. Sic & grãmaticus, & rhetor, & geometres, & muſicus docẽt, non labefactãtes neq; conuellentes in diſcipulis fidem, quam habẽt naturalibus [i] iudicatorijs, ſed inſtantes ijs, quos exercent, donec in ſingulis actionibus eò ꝓ uexerint, vt iam non

† ἐπιστημονικὸν περὶ τήρειον.

A Al. Dryſonem.

B † Calaber habet certe cognoſcibile: ac videtur legiſſe βεβαιωὸς γνωστόν.

C αὐτοῖς, i. ipſis.*

D cognitione.*

E κριτήρια.*

F κριτήριον.*

G κριτηρίοις.*

H ἀπαιτήσεως eſt in impreſſis vt vertit interpres aliqui tamẽ habẽt ἀπαντήσεως .i. obuiatione. aliqui ἀπατήσεως, i. deceptione. Antiquus autem interpres totum hunc locum ita vertit. Sed aliquid aliud petemus ab artificibus præberi diſcipulis: quod non eſt aliud, niſi ratiocinari, quod dicitur à multis diſcutere, hoc autem eſt &c.*

I κριτηρίοις.*

A† Locus in græco obscurus & asteriſco notatus. Antiqui interptes ſerſio ita habet. Si igitur ſcripſiſſet aliqs academicorũ, q̃ reseſt demr̃atio, q̃ aũt ſophiſma, & q̃liter oportet dignoſcere ea, & qualiter in eis exercitari, habere mus proprios dogmatum doctores. Si ſero neq; Fauorinus, neq; alius aliquis ſcripſit. &c.

B * κριτήριον.

C† Ant. interp. Sed oportebat te docere ſolũ mõ ſophiſtas, quod nullum nobis eſt iudicatorium innatũ: hoc enim auſus fuiſti dicere nobis, cum fortaſſis ſenſum, et intellectũ concedet eſſe iudicatorium ſeritatis, quicunque eſt in logicis eruditus. Quicunque ſero interimunt totam ſpem, delirant: ſicuti & Fauorinus, qui euertit omnia, et dicit neſcire ea eſſe: & poſtea committit diſcipulis ſuis, iudicium, quod neque qui ante ipſum, commiſerunt ei.

D† Ant. interp. Apparet .n. nobis euidenter, id quod quammaxime ſophiſtæ incredibile conantur facere, dicentes quòd nullius iudicatorium eſt natura.

E* κριτηρίων.

F† Ant. interp. Si igitur non ab hoc oportet incipere, ſt dicit, quæ rurſus intelligemus? quoniam poſſibile quidem. & c.

G * καὶ κριτήρια τεχνικά.

H† Ant. interp. Mox autem, & eos, qui aliud dicunt, peccare cognoſces.

I * μίαν, eſt in antiquis .i. ſnam, & ita Ant. interpres.

non errẽt, tm̃ abeſt, vt inducant ſententiæ ſuſpenſionẽ. Perinde.n. faciunt, qui ſuſpendunt ſententiam, ne credant euidẽtiæ rerum vnà cum ſenſibus, atq; qui contemnũt ea, quæ certo ab aliquo cognoſcuntur. Itaq; Carneades ne illud quidẽ, quod eſt omniũ euidentiſſimũ, cõcedit eſſe credẽdũ, q̃ magnitudines vni cuipiam æquales, ſint ẽt inter ſeſe æquales. Rationes igitur, quibus conatur deſtruere & hæc, & alia permulta, q̃ tibi euidenter apparent, creduntur q̃; eſſe vera, adhuc in hunc vſq; diem ſeruatas habemus, proditas ſcriptis, ab illius diſcipulis collectas, Solutiones aũtem nec ab illis, nec ab alio quopiam Academicorum, qui poſt Carneadẽ fuerunt, datæ ſunt. Ea res ſola declarat iſtius rationes oẽs eſſe ſophiſmata. Nobis q̃; querendæ ſunt ò diſcipuli iſtarũ ſolutiones. Improbum eſt.n.hoc, attamen nihilominus improbum fecerunt illi, qui ſcripſerunt q̃dem has, cq̃ terũ vobis nõ indicarũt, quales eſſent. Lubens aũt pconter, ſi vel Fauorinus adeſſet, vtrum me iubeat credere oĩbus iſtis rationibus, aũt cõſiderare, verǽne ſint, an falſæ. Vnũ hoc ſanè cõceſſit, conſiderare. Rogarẽ aũt poſt hæc in vniuerſum, nũ homini natura vis inſit iudicandi, quæ ſermones vero diſcernat à falſis, an potius ars quædã, & ratio ſit vtrunq; cognoſcẽdi. Si natura, quî fit, vt non oẽs inter nos cõſentiamus, neq; ſimiliter ijſdẽ de rebus pronũciemus? Sin ars eſt, ac ratio, hęc oĩum primum erat diſcenda: deinde conueniebat doctores ludo præfectos variſs modis exercere diſcipulos, multis ꝓpoſitis exẽplis, quẽadmodum inſtituunt̃, q̃ diſcunt artẽ luctandi, aut coriariã, aut fabricãdi domos, naueśue, aut rhetorice dicẽdi, aut legẽdi, aut ſcribẽdi, aut, vt ſummatim dicã, q̃libet aliud operari iuxta artẽ. a† Proinde, ſiqs Academicorũ ſcripſit, q̃ tãdẽ res ſit demõſtratio, quod ſophiſma, & quo mõ oporteat alterum horum ab altero diſcernere, & quẽadmodum Fauorinus admittit iudiciũ diſcipulorũ, in vtranq; partẽ exercitatorum, niſi quod ſuperuacaneũ eſt, ni mirum docuit Academicus oĩa, quæ dicta ſunt, habemus q̃; nos pręceptores, q̃ ꝓpria decreta doceant. Quòd ſi nullus iſtorũ ſcripſit, quo modo iſta differãt, nec exercuit quẽq̃, perinde facere videntur, ac ſi faber p̃cipiat diſcipulo, vt & metiatur, vt æquet, vt dirigat, & circulũ deſcribat, nec interim det illi cubitũ, (quo metiat̃,) nec xyſton, (quo poliat,) neq; regulã, (ad quam dirigat), neq; circinũ, (quẽ circũducat.) Atq; forſitã dicet tale nihil eſſe in philoſophia, ac dogmatibus. Ne igit̃ poſthac aſſimules te aliquid ſcire, neq; ꝓnuncia, neq; deſciſce à veterũ Academicorũ decreto, qui ꝓdiderũt ſuſpẽdendã eſſe ſentẽtiã: neq; te iacta, dũ facis, quod ſolet grãmaticus, q̃ ſemet ĩ his exercuit, quæ dicta ſunt à prioribus. Proinde nihil apud illos eſſe præclari perſpicuum eſt conſiderãti. Neq;.n.hoc eſt eius, qui docendi munus ꝓfiteꝰ, ſed nugacitas potius q̃dam eſt, & ineptia. Vnde igitur cognoſcẽdi veri ſpes reliqua eſt? Etenim, cui non adeſt b iudiciũ veri ac falſi, huic nulla ſpes eſt cognitionis. c† Tm̃ hoc ſtude, vt Sophiſtas doceas, nullã nobis à natura inſitã vim iudicandi. Deinde fortaſſis impudẽter nobis, inqt, & ſenſum, & intellectum, qbus euidenter iudicamus de vero, cõcedet aliqs, cupiens nos in logicis fruſtranea ſpe volutari. Quicunq; vero ſuſtulerũt totam ſpẽ, qd̃ fecit ille, fruſtra nuganť. Perſpicuũ igitur eſt, quod Fauorinus pudore ſubuertit oĩa, & qd̃ inde fateatur nihil ſciri: vnde veteres Academici, Pyrrhoniq; dicebãt: cæterũ fictè diſcipulis permittere iudicium, quod priores ne ſibi quidẽ ipſis ꝓmittebãt. Ergo quod eiuſmodi doctrina, & inſtitutio diſcipulorũ artẽ quãcũq; diſcentiũ, qualẽ ſentit Fauorinus, nõ ſolum cęteris pręſtantior nõ ſit, verũ ne doctrina q̃dẽ oĩno dicenda ſit, opinor à nobis dilucide demonſtratũ. Iã de reliquis, q̃ doctrinę q̃dẽ ſunt oẽs, an optimę ſint, cõſideremus, rurſus ab ijſdẽ ordiẽtes. d† Apparet. n. hoc nobis euidenter, qd̃ Sophiſtę maxime ſtudent ſibi reddere incredibile, nullũ eſſe iudiciũ naturæ. Etenim circinus pingit circulũ, cubitus aũt diſcernit longitudinem, quemadmodũ lances grauitatẽ. Hęc aũt ipſę fabricatus eſt hõ, ex naturę inſtrumentis, ac e iudicio impulſus, qbus nullũ vltra iudicium nec antiquius habemus, neq; ꝑclarius. f † Hinc igitˇ incipiendum eſt. Dicit.n. rurſus ipſa mens, qd̃ poſſibile nobis eſt naturali iudicio credere, ſiue non credere: ipſum autem iudicium per aliud aliqd̃ iudicare, poſſibile non eſt Quî fiet.n. vt id, quo iudicant̃ reliqua oĩa, ab alio quopiam iudiceť? Credere vis oculis clare cernẽtibus, & linguę guſtanti, hoc quidẽ eſſe malũ, hoc vero ficũ, an nõ credere? Cõcedam, quod voles facere in nobis, ſi qdem itudes mecum diſputare. Quòd ſi nõ credis, diſcedã abs te, velut ab eo, qui p̃ter naturã affectus eſt. Ponamus primum te nõ credere, neq; ſperare futurũ, vt quicq̃ ex me diſcas. Hoc.n. mõ cœperã dicere. Ponamus rurſus te credere, ac ſpem eſſe, futurũ, vt ex me diſcas iudicare. Cęterũ ego ſentio, iudicare, ſenſibilia quidem ex ijs, q̃ euidenter apparent, ſenſibus: intelligibilia vero ex ijs, q̃ dilucide intelligunt̃. Qm̃ autem ex naturæ g iudicio artes oẽs parãt, & inſtrumenta, & iudicãdi ꝑm artem organa, p q̃ alia quidem ipſi ſibi cõponunt, alia rurſus ab aliis cõpoſita iudicant, & ego docebo in vniuerſum & inſtr̃a, & iudicia, tum ea, p q̃ tibi parabis veros ſermones, tum ea, p q̃ iudicabis ab aliis dictos. Sic.n. habes totũ. Etenim, ſiquid ex ſeſe euidenter apparet ſenſibus, aut intellectui, ad id nihil opus eſt inquiſitione. Quod ſi nihil eſt tale, neceſſe eſt, vt accedat cognitio, q̃ aliunde parať. At ego polliceor me traditurum tibi q̃dam, q̃ rn̄deant inſtr̃is, q̃ fiunt ab arte, ex quibus inuenies, quod q̃ris: alia vero rn̄dentia iudicijs, ex quibus iudicabis, an vere tibi videaris inueniſſe. Hæc autem vbi didiceris, multis exemplis exercebo te, vt & celeriter, & exacte inuenias, iudices q̃;, quod quæris, vt poſthac nec vllo libro futurum ſit opus ad inuentionem veri, nec alia doctrina. h† Mox & aliis dicentibus aliqd eorum, quæ cupis inuenire, facile poteris cognoſcere. Etenim, qui cognouit rectã viã i rectã eſſe,

CAP. 3.

CAP. 4.

non eget

A non eget alia doctrina ad redarguendum eos, qui aberrant. Ita, qui rectam demonstrationis viam perdidicerit, protinus cum hac nouit vias erroneas. Fauorinus aũt mihi videtur simile quiddã facere, quasi siquis dicat te cæcum esse, nihilo minus tñ iudicare posse, vter nostrũ sit sordidior, aut candidior, haud reputans secũ, ꝙ ei, qui talia sit iudicaturus, opus est adesse visum. Atqui nihil refert, quod ad iudicandũ attinet, vtrũ omnino visu careas, an, cũ habeas, illi non credas. Ad eundẽ aũt modũ, quòd id, quo iudicamus, est tale quiddam, quod q́ꝫ, quæ huic paria sunt, sunt & inter se paria, quemadmoũ asinis nemo ꝑmitteret iudicare, qm̃ oĩno mente carent, ita nec hoĩbus, si ne hi quidem mentem habeant, cui credi possit. Nihil.n. interest, quod attinet ad incertitudinem eorum, quæ iudicanda sunt, an omnino nullum habeas iudicium, an non credas illi. Ridiculus est igitur Fauorinus, permittens iudiciũ discipulis, cum [a] organis iudicandi detrahat fidem. Etenim, si nihil est euidens intellectui, aut certum ex sese [b] † perijt omne rerum iudicium. Contra, si est quidem, velut oculus in corpore, sic intellectus in animo, non tamen omnibus pariter acutus, consentaneum est, vt, quemadmodum, qui cernit acutius, adducit ad id, quod videtur, eum, cui visus est hebetior, ita, quibus cõtigit in rebus intelligibilibus perspicere clare, quod offertur intellectui, adducant ad contemplationem eandem, [c] † maxime cæcutientem. Atqꝫ hoc est præceptoris officiũ, B vt inquit Plato, & ego assentior. Et his de rebus scripsimus copiosius in tractatione demõstrõnis, ꝙ doctrina talis quędam sit euidens ad intelligentiam. Scripsimus aũt & illud, quo modo quis exorsus in vno quoqꝫ ab elementis, ac principijs maxime demõstrare possit, quicquid est demonstrabile: non quemadmodũ admirandus ille Fauorinus: qui, cũ fecerit totũ librum, in quo demonstrat ne id q̃dem cõprehendi posse, Solem esse, alibi tanq̃ nobis obliuiosis in vtrãqꝫ disputat partẽ, cõcedit q́ꝫ esse aliq̃d, quod certo cognosci possit, cuius iudiciũ, & electionem permittit discipulis.

CAP. 5.

A * ἀπιστόν.

B † An. ĩterp. corruptum est penitus iudiciũ. videtur.n. legisse nõ πάντων sed παντῶς.

C † Ant. ĩterp. clarius, eũ qui obtusius uidet.

D † ὁδιδάσκαλος, i. doctor.

GALENI DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA

Incerto interprete

De Empiricorum nomenclatura. CAP. 1.

D OMnes empiricæ sectę cultores cognomen ab Hippocrate ductum renuentes se ab aĩ affectu denoĩari maluerũt, quẽadmodũ & philosophi, quos, ꝙ in singulis hæreant, scepticos gręco noĩe appellant. Ergo non sicut cæteri medici Hippocratici, aut ẽt Asclepiadei, Praxagorei, Erasistratei, ita & ipsi Acronei ab Acrone prĩo empiricæ disciplinæ scriptore, vel à Critone, Philistiõe, Serapiõe cognomẽta traxere, q̃ Acrone q̃dẽ iuniores, reliqs aũt Empiricis vetustiores habentur. Atqꝫ hæc quidem quantum ad cognomen attinet, dicta sint. In Empiricorum vero doctrina summa cautio est, nequis vllo pacto ab indicatione quidpiã inueniri opinetur: neqꝫ enim, veluti Rationales medicam artem indicatione simul, & experimento constare putant, sed experientiæ totam inniti, quam ex eorum obseruatione, quæ sæpe simili modo obtigere, conflari affirmant. Hanc ego tibi empiricæ sectæ disciplinam, quę qualis ve sit, si modo mentem adhibueris, sub compendio clarissime colligam. Tu vero, quæ deinceps dicturus sum, tanquam ab Empirico dicta suscipies.

Quotuplici experientia Empirici medici nitantur. CAP. 2.

MEdicam artẽ non ab indicatione, sed ab experientia tm̃ constitutã asserimus. Experientiã vero appellamus, quã à se quispiã intuitu ipso deprehẽderit, sicut indicationẽ, quam rationis discursu assecutus fuerit: vt.n. nos sensus ad experientiã, ita ratio ad indicationem dogmaticos ducit. At cognitio, quæ ex intuitu habet̃, vel fortuita est, vel cõsulta. Fortuita appello, quæ sine humano consilio, vel casu, vel natura eueniunt: casu, vt siquis, cui occipitium dolore afficiat̃, deciderit, atqꝫ inde vena recta frontis incisa, sanguine q́ꝫ effuso iuuetur. Natura, vt si febricitanti sanguis per nares effluxerit, statimq́ꝫ desinat febris. Cõsulta ab intuitu cognitio est, vt siquis in febre perdite

dite ſitiens, ad bibendam aquam, vel mala granata edenda coactus, febrem euaſerit: vel in monte E
aliquis à ſerpente ictus, herbã quæcũq; ſibi fuerit oblata, vulneri adhibere placuerit, ſanitatẽ q; in-
de recuperauerit. Sed imitatione experientia cõparatur, vbi quiſpiã imitatur, quod ſemel, aut bis,
aut ẽt frequenter effectum cõſpexerit, non ita tñ frequẽter vt iam ſemper ex alio cõſequatur: ſuffi
cit. n. vel plerũq; vel vtrouis modo, vel raro cõtingere. Eſt alia quoq; τριβικὴ quaſi iam trita expe-
rientia, quam ab experimẽtali diſciplina ductã ſoli artifices vſu exercent. Experimẽtalẽ vero diſci
plinam vocamus eorũ habitum, quæ ita frequenter apparuerũt, vt iam inde theoremata ſint cõpa
rata, ꝓceperimus q;, nũqd illa ſemper, aut plerũq;, aut vtrouis mõ, aut raro euenire ſoleãt: tot. n. id
eſt quatuor, ſunt theorematũ dr̃ię:, ꝓpterea & theorema vocamus habitum rei, quam ſæpe videri-
mus cũ euentus oppoſiti diſtinctione, vt, ſi ſit aliqd, quod ſemꝑ contingit, ſciamus eius oppoſitũ
nunquã euenire, quod vero plerũq; accidit, illius oppoſitũ, aliqñ qdẽ, ſed raro cõtingere: At eius
quod vtrouis modo eſt, æqualẽ eſſe oppoſiti euentum, ſicut illius, quod raro accidit, cõtrariũ ple-
rũq; apparere: Quę vero hmõi diſtinctionibus ꝓſpecta nõ habuerimus, eorum notitiã confuſam
impfectã q; haberi, q̃ nullo pacto experimentalis diſciplinæ pars appellãda ſit. Atq; hanc Meno-
dotus experiẽtiam particularẽ vocauit, tanq̃ ex aliis experientiis ſingularibus nõ conflatam, ꝓpea
primam & ſimpliciſſimam eſſe. Nã ſicut ex plurimis experimẽtis tota cõflaẽ ars, ita ſingula expe F
rimẽta ex multis experiẽtijs conficiũtur: quas quot eſſe oporteat, velle determinare, incidere ẽ in
ambiguã rõnem, quã qdã Soriticã vocãt: de qua in libro de medicinali experientia copioſe tracta
uimus, cũ ſuperius experiẽtiã ex αὐτοψία. i. proprio intuitu fieri dixerimus. Quantũ ad nomẽ attí-
net, apud antiquos αὐτόπτην quidẽ ſꝑpe legimus, αὐτοψίαν vero nequaq̃. Sed & hic, ſicut in aliis
multis nomẽ vſurpantes dicimus intuitorẽ proprio intuitu magis operari, q̃ cognitionẽ acquire
re: quia tñ ex hac intuitionis operatione cognitio quoq; cõſequitur, placuit Empiricis proprium
intuitum cognitionẽ appellare: immo nõ cognitionẽ tm̃, ſed experiẽtiã quoq; nũcupauere: quos
ego nunc imitatus ſimili mõ propriũ rei euidentis intuitum, & cognitionẽ, & experiẽtiã ex mul-
tis intuitionibus cõparatã vocabo. Cur vero Empirici obſeruationis nomẽ cum cognitiõe, et me
moria cõfuderint, nõ ſatis cõpertum habeo. Nam Theutas, cũ prius dixiſſet partes medicæ artis,
ob quas plerũq; finẽ adipiſcimur, per experientiam cõparari, quæ ex proprio intuitu, ex hiſtoria
& cõgruo de re ſimili ad ſimilẽ tranſitu generatur, poſtea experientiã diffiniens, q̃ à ꝓpria intui-
tione nihil differt, ita ſubiũgit: Experiẽtia igit̃ tota rei euidẽtis obſeruatio appellaẽ, ꝓ memoria ſci
licet, & cognitiõe obſeruatiõis noĩe abuſus, quã & cõſeruationẽ vocamus, quæ eſt actus conſerua
toris: neutra vero appellatio ſm rectã loquẽdi cõſuetudinẽ ad memoriã & cognitionẽ accõmoda G
ri põt. At τριβὴν. i. exercitationẽ nõ male actionẽ ab ipſa experiẽtia ductã noĩarunt, & τρίβωνα. i.
exercitatũ, qui hmõi actionẽ frequẽtat, ſicut & ἔμπειρον. i. expertum, qui ἐμπειρίας. i. experientiæ
particeps eſt. Empirici vero nomẽ ad artis ſectæ q̃ ſuę inuentores transferre maluerunt. nam &
Empirian nõ ſolũ vnius theorematis cognitionẽ, ſed totã quoq; medicã artẽ nũcupauerunt: quã
ex αὐτοψία. i. propria intuitiõe, ex hiſtoria, & congruo de re ſimili ad ſimilẽ tranſitu cõſtare aſſe-
ruimus, hiſtoriam quidẽ ꝓpriæ intuitionis enarrationẽ vocãtes, trãſitũ vero de re ſimili ad ſimilẽ
iter ad exercitationem, ſumpta. ſ. ſimilitudine ab ijs, quæ iam per experientiam comperta ſunt.

An rei ſimilis ad ſimilem tranſitus, artis medicæ pars dicatur. CAP. 3.

QVæriẽ aũt, nũquid, quẽadmodũ exiſtimauit Serapion, tertia pars medicæ artis ſit de re ſimí
li ad ſimilẽ trãſitus, quod aperte negauit Menodotus, ſed vſui tm̃ accõmodari voluit: con-
ſtat aũt nõ idem eſſe vti, & vt parte vti. Caſſius Pyrrhonius illũ ab vſu quoq; abdicauit,
integrũ q; de hac ipſa volumẽ cõſcripſit. Optime vero oĩum Theutas de re ſimili ad ſimilẽ tranſi-
tum iter ad exercitationẽ eſſe iudicauit. Sicut alij inſtr̃i potius rõnem habere voluerunt. Nec pe-
ius fortaſſe hiſtoriã & obſeruationẽ inſtra magis, q̃ medicinæ partes vocabimus: ideo recte, vt mí
hi vr̃, Theutas ita de illis prodidit. Partes medicinæ, ob quas finẽ adipiſcimur, ꝓ expiẽtiã nobis ac H »
cedũt: fit aũt experiẽtia ex ꝓpria intuitione, hiſtoria, & cõgruo de re ſimili ad ſimilẽ trãſitu: ab ex »
perientia. n. medicinæ partes deriuari affirmat: quæ cũ oẽs inter ſe differant, in hoc vno tm̃ conue- »
niunt, q. oẽs cõi noĩe memoriæ appellanẽ: ꝓpterea rectius aliqs experientiã dicet eẽ memoriã eo- Expria qd.
rũ, q̃ ſæpẽ & eodẽ mõ perſpecta ſunt. Quod ſiquis pro memoria obſeruationẽ poſuerit, erit expe-
riẽtia obſeruatio eorũ, quæ ſæpe eodẽ mõ perſpecta ſunt. At, ſi obſeruatio operationẽ ſignificet,
vt loquendi vſus obtinuiſſe videtur, memoria vero ſit impreſſio in anima quieſcẽs, poſſumus am memoria
bas comprehendendo dicere, experientiam eſſe obſeruationem & memoriam eorum, quæ ſæpe
eodem modo perſpecta ſunt: forteq; preſtiterit ſolam ponere memoriã, cũ ſub illa obſeruatio cõti
neaẽ: neq;. n. memorari poſſumus ea, q̃ ſępe eodem mõ perſpecta ſunt, niſi prius obſeruauerimus.

De communibus partibus medicinæ. CAP. 4.

HActenus, quantum compendio licet, de experientiæ diffinitione tractauimus. Theutas aũt
totam medicinam in tres partes diuiſit, indicatoriam, curatoriam, & ſalubrẽ: has vero vni-
uerſas acquiri per propriã intuitionẽ, hiſtoriam, & cõgruum de re ſimili ad ſimilẽ tranſitum. pro-
pterea, qui hæc tria proxima medicinæ partes eſſe voluerunt, nõ abſolute partes, ſed cũ additione
partes cõſtitutiuas appellauere, vt priora illa partes finales, partium, ſ. genus in duas primas diſ-
ferentias

Aſerentias diſſecando finales,& cõſtitutiuas: ſiquis tñ noĩbus abuti noluerit, non has conſtitutiuas appellabit partes,ſed quaſdam medicorum operatiões: ille vero animi habitus, quo medicus vel indicare,vel curare,vel ſanitatem cuſtodire poteſt,merito pars medicinæ vocabit. Abutant igit noĩbus,qui voluerint: nos in partes tres medicinam ſecabimus,indicatiuã,curatiuã,ſalubrẽ. Porro indicatiuã in dignotionẽ pręſentium,& futurorum prænotionẽ,ſicut curatiuã in chirurgiam; victus rõnem,& pharmaciã. Salubrẽ vero qdã indiuiſam ſeruarũt: qdã in ſpẽm generi cognominẽ,in ſalubrẽ,inquã,& in euecticam.i.boni habitus effectricẽ: alij addiderũt pſeruatiuam,reſumptiuã,& gerocomicã.i.ſenũ cuſtoditricẽ. Sunt,qui ex rationis diuiſione partes medicinæ venati ſint.cum.n.ſicut Herophilus voluit,medicina ſit ſcientia ſanorũ, ægrorum,& neutrorum,tria excogitauerunt,qbus ſingula iſtorũ cõueniũt,corpora.ſ.ſigna,& cauſas.nã,ſicuti corpora,ita ſigna, & cauſas congrue ſana,ęgra,& neutra nuncupamus. Licebit igitur ſm hanc rõnis ſectionẽ,empiricam quoq; diſciplinã in ſuas partes diuidere: nõ prohibeo,tñ,ſiqs & aliter diuidendam putarit, dummõ nullum artis mẽbrum omittat: ꝓpterea & Theutas in principio libri de partibus, nihil « obſtat,inquit,ſi medicinæ partes in indicatiuã,curatiuam,& ſalubrem ſectæ, in alia quoq; mem- « bra ſecentur: quo fit,vt minime mirum ſit,ſi empiricæ artis alij duas partes,alij tres, quidam qua- B tuor,non nulli quinq; poſuerint: fortaſſe.n.eandẽ oẽs rei rõnem intuentur, ſed,vt diuerſa concipiunt,ita & diuerſa explicare neceſſe eſt: quæ vero ſit rõnis diuiſio, paulõ inferius declarabitur.

De conſtitutione artis Empiricorum. CAP. 5.

COnſtitutiuæ igitur medicinæ partes,quę oĩum vtiliſſimæ ſunt,clarius ita pernoſcẽtur. Medicus,qui ab obſeruatione artẽ effecit,ſeipſum Empiricum,ſuam facultatẽ Empiricã nuncupauit: primis q; tẽporibus,vt credi par eſt,noxia pariter,& innoxia: ſimiliq; modo vtilia,& ſuperuacua obſeruare cœperunt: poſt longo rerũ vſu multis multa obſeruãtibus cõpertũ eſt plurima inutiliter fuiſſe obſeruata: propterea,ſicut in principio ,ppria rerũ intuitio,ita nũc hiſtorica cõmodiſſima eſt. Nos.n.hiſtoria docet iam deprehẽſum eſſe colores in multis qdẽ morbis ſuperuacaneos, in quibuſdã vero non parum intereſſe: nã lippientibus cœruleus,viridis,niger q; color cõfert,albus,& ſplẽdidus ſumme aduerſatur,reliq inter vtrunq; ambigũt. Eodem mõ rubeus color ſanguinẽ expuentibus nocet,& ad cæteros morbos ſuperfluus oĩno compertus eſt: ſicut & menſa eburnea ne ſit,an lignea,ſeu phiala aurea ne,vel argentea,vel vitrea: nihil.n.horũ ſalubre magis,q̃ inſalubre appellatur,ſed penitus ſuperuacuum: nõ ita tñ odorẽ neutro mõ ſe habere ad ſanitatem,vel ægritudinẽ dixeris: neq; n.parum refert appetitiuę,digeſtiuæ q; facultati,fœtida ne,an bene olen C tia offerãtur: oĩno q; capiti nocẽt,quęcũq; odoratiora ſunt,veluti cupreſſus,populus,buxus,nux, præcipue,quæ adhuc virent: ideo nec lectos,aut fores,aut vaſa ex his fieri probamus: fugiendi.n. oẽs odores ſunt,qui vel caput repleant,vel appetitum euertant: cum natura nos doceat vtilia eligenda eſſe,noxia vero euitanda. Ergo his ita ſe habentibus neceſſe eſt,vt medicus ſalubria,inſalubria,neutraq; pnoſcat,nec cauſas tm tales eſſe,ſed & corpora,& ſigna. Nihil aũt refert,ſeu pernoſcere,ſeu ſcire dicamus: ſicut neq; artificẽ,aut doctorem artem,vel doctrinã addiſcere: parum ẽt intereſt,ſi inflammationem,exempli gratia,ęgritudinẽ,vel affectum appellaueris. Symptoma tñ ab ęgritudine diſtinguendum eſt,nam ſymptoma ſimplex affectus eſt, & non ex alijs conflata congeries. ſic.n.lateris dolor ſymptoma vocatur,tuſſis q; eodem modo,& ſputum ſeu flauum, ſeu liuidum,ſiue cruentum fuerit,item difficultas anhelitus, & calor præter naturam: quod vero ex omnibus his conficitur ægritudo appellatur,quę affectus,quoq;,& valetudo, & morbus, ſi libet, vocari poteſt: nominibus tamen vtemur, quoad eius fieri poterit, apud Latinos quàm maxime conſuetis,ſin minus,his ſaltem,de quibus inter nos inuicem conueniat.

De Symptomatum concurſu. CAP. 6.

DQVantũ igitur ad præſentẽ inſtitutionẽ attinet, ſymptoma ſatis idonee nũcupabimus ſimplex aliquod incõmodum,quod humano corpori pręter naturam acceſſerit, ſicut calorem, tumorem,inflãmationem,difficultatem anhelitus, pulſus aſperitatem, dolorẽ, tuſſim: affectum vero,vel ægritudinem cõcurſum,q ex his ſimul conficitur. Periti.n.Empirici nõ quemcunq; ſymptomatum aceruũ morbum noĩauere,ſed cõcurſum tm eorum,quæ ex longa obſeruatione ita ſimul cõuenire cõperta ſunt,vt pariter incipiant,augeantur, vigeant, declinent, & recedant: quem cõcurſum cõpendij,& luciditatis gratia vno tm noĩe explicuere, qñq; ab affecto loco nũcupationem ducentes,vt pleuritim,peripneumoniam: qñq; ab aliquo ſymptomate, vt inflammationẽ,furorem: nõ nunquam à ſimilitudine,vt elephantem,cancrũ: quandoq; ab ipſomet cõcurſu,vt œdema,ſcyrrhum. Symptomatum igitur,quæ ſimul incipiunt,augentur,vigent, & deſinunt,cognata vocari poſſunt: quæ vero plerũq; cõſequuntur, affinia. Quod ſi eadem in cõcurſu, tanq̃ ſigna,conſiderentur,quędã eorũ diagnoſtica,quaſi præſentium declaratoria, vocantur: quędam,q; futura pnuncient,Prognoſtica nũcupantur: quædam,q; curationem indicent, nõ male indicatoria dicent. Omnes autem cõcurſus ab obſeruatione prodiere: obſeruatio enim memoriam, memoria experientiam peperit: à qua proxime ars emanat,dum meminimus,quid cum quo,qd ante quod,quid poſt quod obſeruauimus: atq; id quidem vel ſemp,vel plerunq;,vel vtrouis modo,vel raro: ſemper,vt vulnerato corde mortem ſequi: plerũq;,vt ſcammonia ventrem purgari;

vtrouis

vtrouis modo,vt percussa superiori cerebri membrana interire hoiem: raro,vt vulnerata cerebri E
substantia salutem cõparari. Atq; ita ex obseruatione, & memoria constituta arte necessarium est
propriũ à cõi distinguere: quam nimis ambitiose quidam Empiricorũ distinctionẽ, quidam de
terminationẽ appellandam esse cõtẽdunt: ego enim, siue hoc, siue illo mõ dixeris, parũ interesse
arbitror, dummodo per euidẽtes notiones proprium á cõi separetur: quidã tñ ita rem præscribũt,
vt distinctionis vocabulum ad noium drias, determinationẽ aũt ad res ipsas magis cõuenire opi-
nentur: sed noia, vt recte Plato cõsulebat, spernenda sunt, rõnum vero solidítas inqrẽda. Propriũ
igitur à cõmuni ita distinguetur. In affectuum quidem dignotione, vt si cũ febri acuta difficultas
anhelitus, tussis, & coloratum sputum apparet, & percunctetur à nobis aliquis, cuius nã morbi sit
iste cõcursus, rñdebimus pleuritidis quidẽ, & peripneumoniæ cõem esse, neutrius tñ proprium.
Quod si addatur dolor lateris pũgitiuus, pulsus q; asperitas cũ tẽsione, hunc morbum planè pleu
ritidẽ esse affirmabimus: at, si nõ dolẽte latere, nec pulsu duro existẽte, impotentia spirandi adsit,
nisi ceruix erigatur, sit q; oino tãta anhelãdi angustia, vt prope suffocationem accedat, talis cõcur-
sus peripneumonia vocabitur: ita ergo in affectuũ dignotione cõe à proprio distinguetur. In præ
notione vero hoc modo: Sint nares acutæ, caui oculi, collapsa tpa, atq; interroget aliquis, quid nã
cõcursus portendat: dicemus in processu quidẽ ęgritudinis mediocre malum portendere, in prin F
cipio vero letũ minari. Atq; ista quidem à tpe ægritudinũ prima distinctio est: ab ijs aũt, quæ præ
cessere cõsideratur, an ęger ventris fluxu laborauerit, vel medicamento purgatus fuerit, siue vigi-
liis, fame, aut alio euacuationis genere attritus. In signis vero ad curationẽ attinentibus cõmune
à proprio separatur. Si quæratur, an pleuritico vena secanda sit: respõdetur. n. nõ cuicunq; secãdã
esse, sed illi, cui plethoricus cõcursus acciderit, vel q sine hoc concursu robustus sit adolescens, atq;
ne hos quidẽ oẽs: neq; n. si pleuriticus cõcursus in sene, aut infante fuerit, vena secanda est, aut in
Scythia degat æger instante hyeme frigidissima, vel sub ardẽtissimo cœlo in summo ętatis feruo
re, aut certe syncopam pati assueuerit: nam nemini istorum venam secandam ducimus: non hæc
tamen sufficiũt: sunt. n. aliæ quoq; determinationes, vt ‖, si ad clauim dolor incubuerit, potius ve
nam secamus: si ad hypochondrium declinauerit, ventrem purgandum eligimus.

de ratione vic. in morb. acut. com. 2. tex. 10. & 11. cl. 7ª. 117. c. & h

Quid differant Empiricorum, & Dogmaticorum rationes CAP. 7.

TAlis igitur rei determinatio est, quam describentes dicunt esse ~~orationem propria à cõibus~~ distinguentẽ. Quidam tñ, vt prediximus, non determinationẽ, sed distinctionem appellare
maluerũt: nos aũt siue determinatio, siue distinctio vocetur, nihil interesse dicemus, dũmodo cõ-
cursuum dogmaticorũ, & empiricorũ differentia seruetur. Empirici enim euidẽtibus, dogmatici G
vero ratione magis nituntur. Pari modo dogmatica ratio hoc ab empirica differt, quod hæc eui-
dentium rerum, illa occultarum est: quæ, vt nomine quoq; distinguerentur, rationem quidem em
piricam epilogismum, dogmaticam vero analogismum vocitauere. Quin & breuissimas rerum
declarationes, non diffinitiones, sed descriptiones empirici appellauerunt: cum tamen nihil pro-
hiberet rei rationem, quæ ex euidentibus consistit, ita diffinitionem vocari, sicut & dogmatici vo
cant eam, quæ ex occultis colligitur. Atq; hæc quidem est inter vtrosq; de nominibus discrepan-
tia, quam & modeste, & arroganter tractari licet: arrogantia tamen plerunq; vtuntur empirici.

Quibus Empirici, quibus Dogmatici fidem habent. CAP. 8.

IN rebus aũt dogmatici, & empirici differunt, quẽadmodũ in principio quoq; declarauimus, q
empirici ijs tm credant, quæ vel sensui pateant, vel memoriæ p sensum mãdata sint. Dogmati-
ci vero præter hæc, illis quoq;, quæ ex naturali rerum consecutione per rationem acquiri solent.

De Empiricorum demonstratione. CAP. 9.

SEd & empiricus præter descriptiones, & determinationes, quæ à sensibus sumuntur, causas
etiã reddit, & demõstrationibus nititur, quas à sensibus mutuauit. Si enim, exempli gratia, in-
terrogetur, quare crus cum vulnere luxatum nõ reparatur? Qm, inquit, conuulsionem inde seq H
obseruatum est; hoc enim maxime cauent, ne quid vnquã ex rationali consecutione, sed ex me- M3.
moria, & euidenti obseruatione semper affirment. Atq; hoc pacto Empiricus artem suam tũ con
ficit, tum docet. In quo maxime à dogmatico differt, tum quia plurima indeterminate agit, tũ qa
plus æquo confidit historię. Quam ego nõ vitupero: cum enim vnius hominis vita ad omnium
inuentionem sufficere nequeat, longi tpis obseruationes historia colligit, vt eius beneficio tanq
ex multis tot seculorum hoibus vnus efficiatur eruditissimus. Si igitur ita singula quæq; memo-
riæ mandata forent, vt cum suis distinctiõibus clare ab Empirico percipi possent, nihil vltra quæ
rendum esset, quod ad veritatem artis referret. Sed, qm, qui scripserunt partim cõfuso experimen
to nimis propense crediderunt, partim ẽt non perspexere, quæ docuerunt, partim dũ in rationa-
les demonstrationes incidere vererentur, rudes & procul à veritate aberrantes deprehensi sunt,
ideo cogimur non ita facile cuilibet historiæ fidem adhibere, nisi prius experimento probetur,
postea ad vsum accommodeẽ: quod quidẽ dogmaticis non contingit, quos Menodotus per con
temptum Tribonicos vocat. Antiqui enim Tribonem appellauere, qui in aliqua facultate longo
se vsu exercuerit, vt in ea iã perfectus videri possit. Menodotus igitur deridens, Tribonicos ap-
pellat Dogmaticos, quasi qui Tribones appellari non mereantur, cum experientiæ non credant,

sed rebus

A sed rebus occultis, ignotis q3 studeant, & historiam contemnāt, quam ne legerint quidem. Quoniā vero & hic de historia longæ ambages perferuntur, nos de illa quoq3 summatim tractabimus.

De iudicanda, & comprobanda historia. CAP. 10.

HIstoriam igitur quidam esse voluerunt enunciationem eorum, quæ visu percepta sunt: alij enunciationem eorum, quæ euidenter appareant: alij enunciationem propriæ intuitionis: cæterū omnes istæ orationes verbo tenus inter se discrepant, re prorsus nihil differentes, quas dialectici æquipollētes appellant, vbi sub diuersis dictionibus idē videlicet profertur. Illas vero orationes ab his differre dicemus, in quibus aliquid adijcitur, quod sensum immutet, qualis exempli gratia huiusmodi est: Historia est oratio eorū, quæ visu perspecta sunt, aut sicut perspecta. Ex additione efficitur, vt quædam historia possit esse falsa, cum ex nulla priorum descriptionum quicquam tale sequatur: atque ex eadem additione illud quoq3 continget, vt historię duplex iudicium futurum sit, alterum, quo perpenditur, an quædam vere appellāda sit historia: alterum (si vere ita esse concesserimus) an etiam vera debeat appellari. Hoc tamen nomen accipiat vnusquisq3, quemadmodum sibi libuerit: nos potius doceamus, quo modo historia sit iudicanda, vt postea recte ad vsum deduci possit: quod idem est, ac si dixerimus, quo modo veritatem & falsitatem eorum, quę
B scripta sunt, distinguere oporteat, & quo modo discernendum, fieri ne an non fieri potuerint: est enim hæc quoq3 non inutilis differētia, sicut Menodotus asserit. Huic igitur rei toto animo aduertas obsecro, sinens, quicquid libris mandatum est, historiam appellari: id enim ab omnibus ferè medicis vsurpatur. Primum veræ historiæ iudicatorium secūdum pleroscp Empiricos est propria intuitio iudicantis: nam, cum in aliquo libro scriptum quidpiam inuenerimus, quod nos alias ita esse proprio intuitu perspeximus, veram esse fatemur historiam. Hoc tamen iudicatorium disciplinæ inutile est: neq3 enim ea nos ex libro discere oportet, quæ antea ꝓprio intuitu cognouerimus. Sed concordantia optimū est historiæ iudicatorium: finge enim à me macerem nunc3 expertum esse, qui quidem arboris cortex est ab Arabia delatus: hunc oēs, quicunque de medica materia scripserunt, aluum constipare affirmāt: nunquid illis credendum erit, vel non credendum? ego quidem credendum assero, cum oēs ita esse conueniant: talis.n. conuenientia in sensibilibus oīno admittenda est, nam conuenientiæ, quæ de occultis sunt, raro tantam habent certitudinem, vt de illis idem omnes prorsus consentiant. Quod si etiam concesserimus id non nunc3 fieri posse, talem tamen conuenientiam non admittet Empiricus. Concordiæ igitur de rebus sensibilibus certæ, & fideles in vita sunt. Nos enim, licet nunq3 in Cretam, Siciliam, aut Sardiniā nauigauerimus, eas tñ
C esse insulas credimus, qm omnes, qui eas proprio intuitu conspexere, ita esse inter se conueniunt. Ergo, cum pro comperto habeamus de ijs, quæ sensu deprehendi possunt, vbi vera sint, cōuenire omnes, quicunq3 res historię commendarunt, propterea credimus à macere ventrem sisti. Eodem pacto licet nos rha pontici vires proprio intuitu nunquam experti simus, historiæ tamen de eo traditæ, ꝙ eiectionibus sanguinis conferat, fidem adhibemus. Est alia quoq3 propositio huic valde cognata, non quidem epilogistica, sed analogistica potius, & dogmatica, an credendum scribentium concordiæ sit, vbi omnes conueniunt, non ꝙ ipsi proprio intuitu rem conspexerint, sed ꝙ singulis eorum probabilis admodum visa fuerit. Sunt enim aliqui non dogmatici tantum, sed empirici quoq3, qui credēdum esse affirmauerint: nam sine vlla ambiguitate concordia manifestū signum est veritatis: cæterum id à sequacibus epilogismi, qui est ratio eorum, quæ sensui patent, non ita facile admittitur. Conuenientiam enim historiæ de his tantum esse volunt, quæ euidenter apparēt. Ergo Empiricum verę historiæ iudicatorium est conuenientia inter eos, qui singula quęque proprio intuitu obseruauere. At cōcordia, quę à rei natura producitur, dogmatica est. Sed pręter hæc habetur aliud quoq3 veræ historiæ iudicatorium: mores, inquam, & eruditio auctoris, quæ ab alijs eius monumentis colligi potest. Nam, si, exempli gratia, Hippocratem, Andream ꝙ recenseas, illū
D peritissimum studiosissimum q3 veritatis inuenies, hunc rudem, temerarium, prorsus q3 ab Hippocratis grauitate alienum. Deniq3 alio quoq3 instrumento historia iudicatur, vbi, quę traduntur, his fuerint similia, quæ prius proprio intuitu cognouerimus: nanq3, vbi, exēpli gratia, sciuerimus macerem, & rha ponticum adstringendi vires habere, si alia simili modo tradantur, adstringentia, facile credemus ventrem compescere, & sanguinis fluxum sistere.

Quot modis rei similis ad similem transitus fiat. CAP. 11.

MEnodotus tamen negauit transitum de re simili ad similem esse historiæ iudicatorium, sed eius, quod fieri potest, si vero secum τειβὴν, id est vsum, & exercitationem assumpserit, tum demum historiam quoque iudicare. Sed de his paulo inferius agetur. Transitus igitur de re simili ad similem si in se ipso consideretur, est iter ad experimentum. Iudicatorium vero possibilitatis ad historiam attinentis, sicut & historia, duplex est. Porrò rationalis transitus ab Empirico differt, quòd rationalis ab indicantis rei natura innotescat: Empiricus vero ea potius imitatur, quæ sensu pręcognita fuerint, non quidem quòd probabile videatur simile à simili generari, aut agere, aut pati: neq3 enim cuiuspiam istorum gratia trānsitum faciunt, sed ꝙ experimento cognouerint ita se inuicem habere, quæ sunt similia. De simili autem ad simile transitur, vel in membris, vt de lacerto ad femur, de vlna ad tibiam, de manu ad pedem: vel in morbis, vt de fluore alui ad intestino-

rum difficultatem: vel in remedijs, vt de citonio ad meſpilum: quæ omnia prius experimento firmanda ſunt, & doctrinæ certitudinem faciant. Eſt quoq; empiricæ artis quandoq; non incongrue de oppoſito tranſire ad oppoſitum, vbi ſ. ſimilia vniuerſa in vanum tentata fuerint: quod quidē a dogmatico omnino alienum eſt. Trāſitus ergo de ſimili ad ſimile, ſiue trahatur, ſiue non trahatur ab hiſtoria, τειβικὴν, id eſt exercitatam experientiam perficit, neq; propterea pollicetur, quod exquiſitiſſime verum eſt, ſed, quatenus fieri poteſt, inuenire profitetur, quod probatorum hominū hiſtoriæ maxime congruat: cui quidem etiam ante experientiam credimus, non tamen tranſitioni de ſimili ad ſimile, niſi prius experimento, & vſu cōperta fuerit: non parum aūt intereſt, quo modo magis, aut minus aliquid futurum ſperemus, ſingula enim ex ipſa ſimilitudine perpendimus, quæ in rebus longe diuerſa obſeruatur. Nam, quod figura, colore, mollitie, duritie ſimile eſt, non propterea ſimiles exercet actiones: at, quę odore, guſtu ue aſſimilantur, in his iam non nihil habemus, à quo ſimiles functiones non deſperemus, præſertim vbi ſimul odor, & guſtus conuenerint. Quod ſi poſtea ſubſtantia quoq;, figura, & color acceſſerit, ſpes proſperi euentus adhuc magis augebitur. Porrò, quę guſtu ſimilia iudicamus, non ſtatim ab vno tantum ſapore ſimilitudo eſtimanda eſt, ſicut ab acore, adſtrictione, amaritudine, dulcedine, auſteritate, acerbitate, ſalſedine, ſed omnem ſingulorum vim exacte ſpectare oportet. Aloe enim & æris ſquama vtraque adſtringit quidem, ſed abſonum medicamentoſum q; reddit ſaporem, ideo neutra malo citonio ſimilis, propterea, neq; edendo eſt. Non eſt igitur à malo citonio, vel meſpilo ad illa tranſeundum, neq; in vrinę, inteſtinorum q; difficultatibus talia exhibere oportet: vbi vero vlcus ad cicatricem ducendum ſit, tunc ad omnia, quæ adſtringendi vim habent, etiam ſi viroſa fuerint, tuto tranſire poſſumus. Experimento enim compertum eſt multa huiuſcemodi vniendis vlceribus recte accommodari. In difficultatibus autem inteſtinorū melius ab edulijs ad edulia tranſimus: deinde, ſi ad ea, quæ edendo non ſunt, tranſituri ſimus, eligere oportet, quę cum adſtrictione nullam aliam validiorem qualitatem annexam habeant, præſertim amaritudinem, vel acorem. Huiuſmodi enim qualitates omnia vlcera irritare obſeruata ſunt, etiam ſi cum adſtringendi facultate iungantur. At, quoniam adſtrictionis veluti differētię quædam ſunt auſteritas, & acerbitas (adſtrictior enim qualitas in acerbis intenditur, ſicut in auſteris remittitur,) ideo, ſi de hac qualitate ad illam tranſitum facies, maiorem inde futuri euentus ſpem recte concipies: nam, ſi idem exquiſite fuerit affectus, in quo obſeruatum ſit citonium, vel aliquid ita adſtringentium profuiſſe, ad id, quod moderate adſtringit, quale auſterum eſt, tuto tranſitur. Si vero acerba fœlicius expertus fueris, rectius ad acerba permutaberis. Patet igitur, quo modo euentus rei, quæ fieri poteſt, in ſimilium tranſitu ſpes æqualis non ſit, ſed ea regula ſpes menſuranda eſt, qua ſimilitudo maior, vel minor cognoſcitur. Quod vero à probatiſſimo viro ad alui fluorem, exempli gratia, laudabitur, id eis perquā ſimile videri poterit, quę experimento deprehenſa ſunt, vt & ante exercitatam experientiam aliquis illi fortaſſe tuto cōfidat. At, quod neque hiſtoria, neque ſimilitudo probauerit, illi merito diffidendum eſt. Quod autem de medicamentis diximus, idem omnino & de affectibus, & de membris iudicare oportebit. In tranſitu enim de affectu ad affectum, vel de membro ad membrum, eodem modo ſpes augenda, vel minuenda eſt, prout ſimilitudo alterius ad alterum maior, vel minor erit.

Quibus hiſtorijs maior fides adhibenda, ac de quinque hiſtorijs, quibus viperas Elephantiaſi oppreſſis ſuccurrere creditum eſt. CAP. 12.

QVantum vero ad hiſtorię iudicium attinet, maioris & minoris ratio tanti refert, vt huic quidem planè iam fides adhibenda ſit, illud vix tanquam probabile admittendum. Quod enim à quamplurimis probatiſſimis viris conſone proditum fuerit, poſtea nō raro à nobis ita eſſe, compertū, ac præterea veriſimile ſit, neq; diſcrepans ab ijs, quæ experimento cognouerimus, id profecto eſt, cui proculdubio credere non minus, ac experimēto, debeamus. At illud minus fore ſperabimus, quod probatiſſimi quidem viri quamplurimi affirmauerunt, nunquam tñ à nobis viſum, neq; adeo veriſimile fuerit. Multo vero adhuc minus illi credendum, quod pauci admodū aſſeruerint, quod q; vix ſemel, aut iterum viſum fuerit. Sanè illud cōmodiſſimum exemplum eſt, quod nunc mihi dicendum ſuccurrit. Erat apud nos in Aſia in pago quodam elephantiaſi vir laborans, qui primo quidē reliquis cōuiuebat, ac cum familiaribus verſabatur: vbi vero nō nulli ex conſuetudine contagio maculari cœperunt, ipſe que iam fœtore, & horribili ſpecie deteſtandus eſſet, in edito loco prope pagum iuxta aquæ riuulum Pagani tabernaculum ægro habitandum ſtruxere, cui deinceps diarium alimentum ſubminiſtrarent. Proxima æſtate circa Canis ortum colonis vicinam metentibus ſegetem miniſter odorati vini lagenam, quam attulerat, prope agri margínem dimittens abijt. Coloni labore functi cum ad pocula acceſſiſſent, ac quidam eorum adoleſcens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera ſimul collapſa bibituros non minus abominatione, quam metu conſternauit: ac ipſi quidem aquam potantes, vinum ægrotanti attulerūt, humane ſe acturos, exiſtimantes, ſi tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo veneni hauſtu planè futuram arbitrabantur: at ille nouo quodam, prorſus que admirando euentu, ab hoc ipſo potu ſanatus eſt: excidit enim tota cutis dura, & veluti lapidoſa, non ſecus, ac ſi cancris, locuſtis ue, aut cæteris huiuſmodi cruſtaceis animalibus teſtam, qua conteguntur, abſcideris. Nec

diſſimile

A dissimile in Mysia Asiæ non procul à nostro municipio contigit. Vir erat prædiues elephãtiacus, hic ancillam suam formosam deperibat: contra: illa fœdum hominem odio habebat, alijs q3 amantibus clandestine miscebatur: cuius doli conscijs duabus ancillis contubernalibus vtebatur, altera penui præerat, altera cellæ vinariæ. Accesserat æger inde sibi promissa salutis spe ad quosdam calidarum aquarum fontes, vbi multa viperarum vis ob squallorẽ ariditatem q3 loci scatebat. In vini igitur lagenam parum diligenter seruatam vipera irrepsit, quam cum suffocatam deprehendisset ancilla, rata fore, vt odiosus dominus eo veneno facile interiret, cœnanti alacriter obtulit, euenere q3 omnino eadem, quæ paulo supra de pagano retulimus. Atq; hæc quidem duo sunt experientiæ monumenta, quæ casus attulit: nunc vero tertium adiũgam, quod imitatio effecit. Philosopho cuidam multos antea annos hac ipsa ægritudine efflictim laboranti, vt iam illi mors vitæ præferenda videretur, geminos hosce euentus cum forte recitauissem, idem ipse etiam experiri cogitauit, ad quod obeundum augurio quoq; confirmatus (erat enim augurandi peritus) protinus vinũ ita medicatum, quod parari iusserat, intrepide hausit: nec multo inde postea ex elephantiali ad lepram deuenit. Quartus etiam prẽter hos omnes viperarũ venator, dum primis adhuc huius morbi incommodis teneretur, me pro salute consuluit, quem ego admonui, viperas, quas venaretur,
B frustatim incisas, & anguillarum more decoctas esitaret: atq; ita per halitum ęgritudo discussa est. Alium prẽterea diuitem virum nõ nostratem, sed è media Thracia Pergamum, somnio ita iubente, profectum Æsculapius admonuit, vt medicamentum è viperis quotidie potaret, atq; exterius, corpus illineret: ac non multo postea trãsiuit in lepram, deinde hac medicina, quã Deus docuerat, exquisite sanatus est. Tot igitur experimentis commoti, tãdem Dei quoq; admonitu confirmati, certam spem concepimus sanandi elephantiasim medicina è viperis cõfecta, quam theriacam appellant, nec minus sale theriaco, quod iam vulgo confici cœpit viuis viperis cum quibusdam alijs medicamentis in fictili nouo combustis: Sed & viperas edendas præcipimus, capitibus, caudis q3 earum primo abscissis, deinde in pastillos confectas. non tñ confestim ad hæc remedia proficiscimur, sed prius corpus exquisite purgamus: nec raro venã secamus, si robur & ætas tulerint: vere autem id potissime fieri ad plerosq3 diuturnos affectus commune est. Tot igitur à nobis enarrata sunt, vt ostenderemus multa casu inueniri, & imitatione confirmari: obtulit enim fortuna, vt non incommoda tantum, sed commoda quoq3, ex quibus ars confici posset, conspicaremur.

Quis deberet esse verus Empiricus, ac quid differant Serapion, Menodotus, Heraclides, & Theutas Empirici. CAP. 13.

C NEc longiori sermone opus habemus ad empiricæ disciplinæ formulam exprimendam, licet longe plura addiderint ij, qui huiusce sectę principatum vsurpauere, atq; ita se habere manifestissime declarabo. Proponatur, vt passim proponi solet, quis nam medicinæ sit finis, aio empiricum, qui propriæ disciplinæ modum exquisite seruauerit, ita responsurum: intelligo, quæcunq; præter naturam corpori humano acciderint, velle curare, quod q3 intelligo, non verbis, sed actionibus comprobare: an vero, quod acquirere studeo, integritas vel sanitas appellari debeat, vel acquisitio sanitatis, vel integritatis, vel sanari, vel integritatem adipisci, siue quod secundũ naturam est regere & custodire, nihil apud me refert, dummodo, quod polliceor, opere ipso confirmem: cætera sophistis facile permitto: neq; enim mihi in muneribus artis occupatissimo tantum ocij super est, vt nugis superuacuis, fabulis q3 differendis bonas horas amittam. Talem ego responsionem à vero empirico fore sperauerim: nam, si de fine medicinæ dissensiones conciliare tentauerit, dialecticis speculationibus impingetur, quas euitari oportere affirmat: id autem in eo libello diffusius explicauimus, qui de fine medicinę inscribitur. Sed nec idem causas vllas indagabit, quod Serapio & Menodotus fecere: artem enim suam nõ rationibus, sed operibus comprobabit, omnino q3 dialecticam euitabit, sine qua neq; causæ conclusionem, neq; syllogisticæ orationes intelligi possunt:
D immo & scire dissimulabit, an aliquæ sint dissensiones: spernet etiã rationes diluere, quæ euidentia impugnare videntur, haud ignarus sophisticas apparẽtias ab ipsis quoq; dialecticis non tam facile solui: præterea sermonis multitudinem longitudinem´que aspernabitur, sed pauca & raro loquetur, quemadmodum Pyrrhon Scepticus facere solebat: hic enim desperata veritatis inuentione, quam diu frustra quæsierat, in singulis hæsitabat, nec amplius agendorum rationem quærebat, sed euidentia sectabatur, vt, qualis in omnibus vitę muneribus sceptícus, talis in medicina empiricus sit, minime superbus, aut ambitiosus, neq; glorię inhians, non composite ambulans, neq; fucatis gestibus, sed interius exterius q3 totus integer, qualem Timon ait fuisse Pyrrhonem. Non minus autem hunc admirabuntur homines, cẽ Hippocratem, si operibus magnum se in arte præstabit, melius, quàm reliqui faciant, luxata emendans, & quæ luxationi parata sunt, in validiorem statum permutans, vulnera & fracturas & hulcera, & quæ alij curare non poterant, ipse facile sanans, nec minus, quæ ægro euentura sunt, ante euentum præfatus, & quæ iam euenerint, adsunt´ue, ita euenisse vel adesse sine præconctatione, aut relatione coram astantibus explicet. His enim officijs Hippocrates omnium posteriorum iudicio Æsculapij gloriam adeptus est, non quidem triplicis sermonis ambages explicans, sicut Serapion, neq; tripodem iactans, veluti Glaucias, aut decem mille versuum libros astruens, qui deinde in alios libros dissecarentur: non ille canina iracundia

medicos improbe inceſſit, modo δειμυλέοντας, quaſi leones acres, mõ δειμιμώδους, quaſi acres E
fatuos appellando, tum medicos, tum philoſophos omnes, qui ratione niterentur, quod impuden
tiſſime fecit Menodotus. Verum, quòd in empirica diſciplina Menodotus reprehenſione non
caruerit, quod́que in his, quæ aduerſus dogmaticos oblatrauit, furioſæ temeritatis ſit accuſandus,
licet tibi ex commentario intelligere, quod contra eius deliramenta in Seuerum conſcripſi: nec
minus eiuſdem furor apparet, vbi Aſclepiadi contradicit, aſſerens ſe exquiſitiſſime ſcire omnia
Aſclepiadis documenta eſſe falſa, quamuis in eiſdem ſuis commentarijs ſexcenties affirmauerit ſe
obſcura minime reprehenſurum, veluti, quæ tam vera, q̃ falſa eſſe poſſint: putat ſe tamen Aſcle-
piadem prorſus confeciſſe, neceſſitateḿque ſuis aſſertionibus inculcat, vbi plurima ſunt contin-
gentia. At Pyrron, quem ipſe probat, non erat huiuſmodi, ſed humanus admodum, pacatiſſi-
móque animo ſibi conſtans, nihil interim loquens, niſi vbi occaſio poſtularet: quod olim mode-
ſtum quendam empiricum feciſſe noui, qui operibus, & non vano verborum ambitu gloriam ſi-
bi comparabat. Erat hic quandoq; pollicitus ſe magnam quandam ægritudinem tum chirurgia,
tum medicamentis curaturum: cum q̃ iam ad ſecandum pararetur, interuenit alius furens medi-
cus, qui multa rationum mole oſtendere nitebatur hominem ſecari non oportere: tum ille ſe vni-
co verbo à ſophiſtæ moleſtijs explicaturus, Ego interim, inquit, recedo, dum vos deliberatis, vtri F
magis credere oporteat, mihíne, quem dudum in artis operibus experiendo cognouiſtis, an huic,
qui vos nuper tot verbis aggreſſus eſt: erit enim vobis libera optio eligendi, qui magis placuerit:
ac cum dicto receſſit, nec multo poſtea ſophiſta ſubſecutus eſt: illius enim neglectis deliramen-
tis, neceſſarij priorem reuocauerunt, qui operibus artem oſtendebat. Nedum enim ſophiſta ille,
ſed nec Demoſthenes quidem omnium facundiſſimus perſuadere poſſet vnquam hominibus, vt
corporis ſui curam non illis potius committerent, quorum peritiam ex operibus cognouiſſent.
Attamen aduerſus maximum huius artis exornatorem Hippocratem temerarius Serapion tan-
quam nouus Æſculapius oblatrare auſus eſt tanta impudentia, vt ſuos commentarios paſſim vi-
deas proprijs laudibus refertiſſimos: antiquos autem viros probatiſſimos, quorum monumen-
ta totam artem illuſtrauere, præterit omnes, nec dignos putat, qui vel minima quidem laude ex-
ornandi ſint. Ego vero tantum abſum, vt credam contradictiones, & rationes iſtas, quibus ambi-
guitates ſoluuntur empiricæ ſectæ conuenire, vt arbitrer ſumma reprehenſione dignos eſſe, qui
talia conſectati ſunt: neque enim, ſi ſibi in ea ſecta conſtare voluerint, ad artium conſtitutionem
putabunt aliud eſſe neceſſarium, quàm ſenſum rerum euidentium, & memoriam: nihilo minus
recte admittunt vim quandam in nobis eſſe, qua eorum, quæ apprehendimus, conſonantiam, & G
repugnantiam diſcernamus. Sed nõ propterea Heraclides Tarentinus recte putauit hanc prius
exercendam, atq; arte acuendam: ſufficiunt enim primordia illa, & veluti lumina, quibus huma-
num ingenium à primo ſtatim ortu natura illuſtrauit. Videtur enim Heraclides in ea dudũ exer-
citatus, in operibus tamen artis Hippocrate fuiſſe longe deterior: ſicut etiam Menodotus fuit:
qui præter ſenſum, & memoriam aliud tertium introducit, quod epilogiſmum vocauit: atque in-
terdum omiſſo ſenſu memoriam tantum poſuit, & epilogiſmum: quemadmodum ego in examí-
natione eorum, quæ contra Seuerum ſcripſit, diffuſius explicaui. Quæ vero profitetur ipſe argu-
menta ad alios redarguendos empiricos non inepti tantum hominis ſunt, ſed etiam rudis: neque
enim empiricis attinet ſophiſmata ſoluere, ſed Ariſtoteli, & Chryſippo, reliquis q̃, qui in diſſeren
di arte verſati fuerint. At, q̃ principio illi nobis inſito conſonantiam rerum, & diſcrepantiam, iu-
dicandi experientiam conuenire oporteat, Theutas ita minutim oſtẽdit, vt in quibuſdam ſit etiam
ſuperuacuus: quemadmodum ego in commentarijs ſuper eius introductorio exquiſite declaraui.
Hic igitur à me libellus nunc propterea ſcriptus eſt, vt oſtenderem poſſe aliquem empirice me-
dendi artem conſtituere dimiſſa omnino inquiſitione de rei ſubſtantia: Aſclepiadi vero, qui falſo
probare nititur Empiricam ſectam nullo ſtatu firmari poſſe, aliàs longa oratione occurri. Quan- H
tum autem vnicuiq; arti conſtituendæ conferat, ſi experientia rationi adiungatur, oſtenſum eſt à
me in libris therapeuticæ methodi: in libro etiam, quem de ratione communi inſcripſi, declaraui
vnam eſſe rationem, quæ vniuerſis hominibus inſita ſit: vbi oſtendi omnia, quę cognoſcimus, vel
ſenſu deprehenſa eſſe, vel ratione quadam, quæ nobis ingenita eſt, iudicandi conuenientiam re-
rum, & repugnantiam, talem q̃ eſſe conuenientiæ notionem, vt quædam ſit neceſſaria, quam om-
nes euidentiſſime intelligunt, qui natura ingenioſi ſint, & prudentes: quędam cõtingens tantum,
& nulli neceſſitati obnoxia: errare q̃ hoc loco plurimos homines, qui diſtinguere neſciant cõtin-
gens à neceſſario, vnde etiam dogmaticorum diſcrepantia emerſit. Hunc errorem ſi nos legitime
cauerimus, plura quidem erunt, quæ ignorabimus propter immenſam difficultatem: in mul
tis tamen, quæ modeſte profitebimur, ita ſimul conueniemus, ſicut geometræ, &
arithmetici faciunt. Neq; enim ob alium, quàm hunc ipſum errorem
etiam Empirici medici maxime inter ſe diſcrepant, vt in
commentarijs oſtendi, quæ de illorum
edidi diſcrepantia.

Galeni

FRAGMENTVM QVODDAM EXIGVVM AC MENDOSVM GALENO ASCRIPTVM GRÆCE ADHVC NON impreſſum, ex eis fortaſſe libris ſuperſtans, quos ipſe ad Empiricos ſpectantes conſcripſerat: cuius titulus eſt,

SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

Auguſtino Gadaldino Mutinenſi Medico interprete.

* ſeptimum adhuc inſpicere deſideras & octauum, ac omnino quamplura deinceps. Quid igitur adhuc calumniaberis, & inconſiſtentem eſſe experientiam affirmabis, & id, quod ſæpiſſime fit, interminatum ac ſuſpectum pronunciabis? Quibus inſiſtet dicens. Haud inuenire potes, vt nos magis, quàm teipſum deijcias: quin mihi videris, vt teipſum magis. Nam, cum duo ſint, alter, qui per ſolam obſeruationem aliquid inueniri dicat, quod & ego ſanè volo, ac vos, inuiti licet, confitemi-
C ni tamen: alter, qui quomodo, quod equidem nec poſſibile nec vtile eſſe aſſero, tuum profecto reliquum eſſet munus, id inuenire. Et, quia dubium eſſe id affirmas, ſophiſmate teipſum deijcies: nos vero nequaquam iniuria afficies. Non enim, quomodo vnumquodque artificioſum fiat, certamen nobis eſt, ſed, quòd fiat ſolummodo: quod ſanè euidenter conceſſum habemus. Tu vero, qui cauſas curioſe inquiris, debes & illud /quomodo/ docere. Sed contra, quàm deceat, procedere videris, nec ſecus facere, ac illi, qui, quoniam, quomodo videant, ignorant, nequaquam videre fatentur: &, quia etiam, quo nam pacto generentur, quę generantur & corrumpantur, quę corrumpuntur, & moueantur, quæ mouentur, ignorant, iccirco nec generationem nec corruptionem nec motum relinquunt. At, ꝙ maxima vniuerſæ rationis vituperatio ſit, aduerſus euidentia pugnare, quis eſt, qui neſciat? Nam, qui incipere ~~non poteſt ſine euidentia, quo modo is fidelis ſit,~~
« ~~cum aduerſus id, à quo principia ſumpſit, ſit audax?~~ Hoc etiam cum vidiſſet Democritus, quando
« apparentia vituperabat, vbi dixiſſet, Lege color, lege dulce, lege amarum: vera autē (hoc eſt ἐτεῇ)
« atomus & vacuum: finxit ſenſus aduerſus cogitationem in hunc modum loqui. Miſera mēs, quæ
« cum à nobis fidem aſſumpſeris, nos deijcis. At, cum nos deijcis, tu ipſa cadis. Cum igitur deceret rationem infidelitate condemnare, nimirum, quæ adeo praua ſit, vt etiam, quæ inter ipſas eſt pro-
D babiliſſima, cum apparentibus, à quibus incepit, pugnet, vos contrarium agitis: quippe ea damnatis, quæ rationem quidem habent, vt fiant, ſed vt ratio vult, non fiunt. Mihi vero hoc ipſum maxima rationis redargutio eſſe videtur. Quis enim ſanę mentis de rebus obſcuris illi credat, quæ adeo praua eſt, vt euidentibus contraria ſtatuat? Multis certe adhuc indigent empirici, vt id, quod volunt, aſſequantur, etiam ſi hoc ipſis conceſſerimus. Niſi enim, quæ adhuc ſuperſunt abſurda, memoratis paria oſtendero, nullum etiam profecto iſtorum mihi commodum vtilitatem'ue eſſe volo. Tu igitur, certo ſcio, demiratus es non mehercle noſtram, ſed empiricorum fatuitatem, ſi, cum in tot rebus tot conceſſa aſſumpſerint, nihil tamen plus habent: ſed alter error haud minor prioribus ipſos excipit, exquiſita nimirum ignorantia, ac excellens quędam impudentia, ac ſtupiditas ipſam ferè pecudum ſtoliditatem ſuperans. Qui, cum neq; à quo incipiant, habeant, nec, ſi hoc ipſis detur, ſæpiſſime ſimili modo aliquid videre poſſint, nec tot etiam myriadas, ipſas nimirum ægrotantium diuerſitates videre, vel recordari, vel ſcribere poſſint, (Nam, quæ bibliotheca tantā hiſtoriam caperet? quæ anima tot rerum memoriam exciperet?) ipſi tamen nec ita ſentiunt, ꝙ ſe ipſos deludendo hæc concedunt, ſed, tanquam hæc firma ac certa eſſent, adhuc de ſequentibus contendunt. Ego igitur non ob illos, quippe ſuperuacaneum eſt cum lapidibus diſſerere, ſed vt ſermonē finiam, euidenter monſtrabo, ꝙ, quamuis etiam ſæpiſſime ſimili modo aliquid conſpici concedat,

Democriti apology.

nullum tamen ex hoc theorema artificiosum constituent. Et certe nequaquam opineris me Pla- E
conis ratione vti, ꝙ siquod studium (id est ἐμπειρία) naturam materiæ, circa quam versatur, co
gnoscit, id sanè ars est: si non cognoscit, τριβή, id est exercitatio quædam est, & experientia: ars au
tem nequaquam: Ego enim (inquit ipse) artem haud voco, rem, quæ sine ratione est: Hac nanq;
Platonis ratione non vtor, non, quia vera non sit, insanirem enim si hæc dicerem, sed, quia empi-
ricorum inuerecundia etiam hoc admittit: nec sibi ipsis curæ esse dicunt, si huius rei gratia suum ip
sorum studium, non artem, sed aliud quid appellem. Quæ nam igitur erunt meæ rationes? Pri-
mum ergo ab illis ipsis quoque sumptiones sunt concessæ. Si enim obseruatio eorum, quæ sæpis-
1 sime simili modo visa fuere, ab ipsis, arbitror, empiria, hoc est experientia, appellatur, componitur
autem ex multis singularibus, ipsum autem singulare inartificiosum esse dicunt, fuerit sanè, quod
sæpissime fit, ex multis inartificiosis compositum. Et ita oratio interrogabitur. Si singulare est in-
artificiosum, id vero, quod sæpissime fit, ex multis singularibus est compositum, igitur id, quod
sæpissime fit, est inartificiosum: atqui singulare est inartificiosum: ergo & id, quod sæpissime fit.
At forte nec, quod dicimus, se scire dicent: quippe se tum alias disciplinas, tum dialecticen fugere
concedunt. Si placet, hanc à nobis ipsis dictam rationem omittamus: aliam vero quampiam eius-
2 cemodi eos interrogemus. Nunquid ô Empirici id, quod sæpissime fit, quoties nam sit, nobis di- F
cere potestis? volumus enim & nos per obseruationem, sicuti & vos ipsi, scire. Vt igitur ne aber-
remus, mensura eius, quod decens est, non seruata, putantes vel ante sufficientem ipsius inspectio-
nem ad finem venire, vel vltra, quàm conueniat, extendi ob mensuræ ignorationem, vobis ege-
mus: nobis mensuram ostendite, vt & ipsi aliquid ex obseruatione discamus. O stulte, inquit ri-
dens, non est in ipsis vna omnium mensura, sed in vnoquoq; alia. Tu vero non secus interrogasti,
ac siquis vellet, vt sutor, quod nam illud sit calapodium, quo omnes calceat, doceret. Neque enim
pedum vna est mensura: inæquales nanq; sunt. Nec hîc etiam sanè vna rerum est mensura: diffe-
rentes enim sunt. Ego porrò respõsionem lubens accipio, atque approbo, multo que magis ei
acquiesco, quàm si vnam esse omnium mensuram promisisset dicere: tunc enim quoque suspica-
rer, si, cum res multum inter se differant, vnam ipsis mensuram inducere pollicitaretur. Nunc au-
tem, si in vnaquaque re proprium quid, ac peculiare ostenderit, eum veritatem valde assecutu-
rum sperauerim. Quocirca à simplicioribus incipiens interrogabo. Si videro aliquem, cui cere-
bri inuolucrum sit vulneratum, quoties nam exquisite scire potero, vtrum ipse semper, aut ple-
runq;, aut raro, aut ambigue moriturus sit? At nullus ipsorum nec ore respondens nobis, nec scri
3 ptis, mandãs, mensuram docuit. Num ergo non habent aliquid in vnoquoq; terminatum? Quod G
igitur iam eorum res pessum eunt, omnibus est compertum. Sed consequens deinceps fuerit,
quemadmodum à principio cum ipsis disputauimus, æquo que animo congressi fuimus, adhuc
etiam nunc singulatim nos considerare, vtrum ab illis ignoretur mensura eius, quod sæpissime fit,
ipsa vero in rerum natura sit: an nequaquam constitui possit, vt aliqua sit mensura in eo, quod sæ-
pissime fit: an ipsa factura sit id nunc artificiosum esse, cum prius minime esset artificiosum.
Ego igitur sæpe hoc consideraui, nec certe ex tempore. *

Galeni

GALENI DE CONSTITVTIONE ARTIS MEDICAE AD PATROPHILVM

Victore Trincauelio interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Medicinæ omnes partes constituit ex finis præcognitione.

Quæ causa componendi huius libri. CAP. 1.

QVoniam mihi quidē, Patrophile, diuino quodam videris affectu præditus, dum omnia nō sine demōstratione, et methodo cupis addiscere: decreui tuę huic animi prōptitudini morē gerere, sermones q; illos qui te audiente his de rebus habiti sunt, quæ non leuem tibi dubitationem afferebant, in cōmentarios redigere. Nam cur in hoc non descendā certamen: quum te videam viæ ad veritatem ducentis aliquod iā esse assecutum principium: quam tñ præillius tum sublimitate, et lōgitudine, tum etiā asperitate solus consequi nō possis. Siquidem quāplurimos quotidie animaduerto quātumlibet inuitatos, non modo eo se conferre nolle: sed pigritia potius torpentes ab illa auerti. Te autem contra Cac illi affectum esse video: qui, quum alij in hunc vsq; diem ferè oēs ab ea diuertentes ad alias vias se conuertant, quasi veritatē ex sublimi quadā specula perspexeris, pulchritudinis illius ardenti statim amore captus, nec iter detractes, nec soli eam prouinciā tibi cōmittere audeas. Atqui, si in presentia verā artis medicę constitutionem inuenire affectans animo discruciaris: mox (vt ego quidē arbitror) quum resplendens veritatis lumen fueris intuitus, maiori longe afficieris desiderio, nullā aliam viā hac, quam tu inuestigas, prestātiorem inueniens: te, siquidē ad veritatē inueniendā, quocunq; te verteris, diuinitus esse affectum inspicio. Itaq;, quum aures medicę artis addiscendæ causa quāplurimis adhibuisse affirmares, nūquā tñ, vnde sit opus demōstratione, methodo q; exordiri, ex aliquo accepisse, atq; multo ēt minus quēquam inuenisse, qui viā à principio in finem vsq; perducentem monstrauerit: ego, id quod cuperes, ostensurum pollicitus sum: si modo tantisper sustinere velles, donec hanc rōnem in alijs etiam artibus prius exerceā. Tu vero nec ab ea inuitatione te alienū ostendebas, nec alioquin tergiuersari præteferebas, immo tibi gratius fore hoc, cę alio modo ad istud institutum progredi affirmabas, si tñ me hoc etiam ostensurum profiterer, oium inquā eandem esse methodum. Quod quū non modo assererem, verum & continuo in prima proposita contemplatione monstrarem: te præ illius veritate quasi gestientem conspexi. Et quum multæ Dpterea aliæ, præsertim vero illæ, q̄ ex effectiuarū numero sunt (eiusce enim generis est & hæc quę circa sanitatē versatur) eadem ratione pertractarētur, statim te ad hās, quam ab initio aggressus fueras, cōtulisti. Ac, vbi hic quoq; animaduertisti eandē methodum locum habere: ne hęc, quę à nobis exposita fuerāt è memoria laberent, referri in cōmentariū efflagitasti. Ego vero tuo hoc veritatis studio allectus, duos confeci cōmentarios: alterum, in quo se prius exercuisse operępretiū fuerit illum, qui artē aliquam assequi instituerit, id enim ibi mōstratur, in quo oēs antiqui philosophi cōsentiunt, quālibet nimirum artē à finis notione suam habere constitutionē, qui ob magnitudinē in duos libros distinctus est: alterū vero, quē in præsenti in manibus habemus: vbi ostēdimus methodum eandem, quę oēs alias artes, ipsam quoq; constituisse medicinā. Sed nobis iā exordiendum est.

Quotuplices sint artes, quod q; ex finium varietate constituantur. CAP. 2.

QVum artium aliæ quidē in sola naturæ rerum earum contēplatione suum habent finē cōstitutum, quas sibi considerādas proposuere, sicut arithmetica, astrologia, ac etiā naturalis sciētia: aliæ edant præterea actiones non nullas, vt tñ nullum deinde habeant opificiū ostendere, quod, postquā agere desierint, aliquo tpe maneat, vt saltatoria, & præconū ars: aliæ vero istis è cōtrario opificium insup aliquod habēt, quod ostēdant, quēadmodum ædificatoria, & ars fabrilis: non nullę nihil ipsæ quidē conficiūt, nauant tñ operam, studentq;, vt aliquid capiant & acqui-

rãt, veluti piſcatoria & q̃ canibus ferãs inſectãt, & oẽs tandẽ venatorię: & quũ tu medicã artẽ me- E
thodo cõſtituere inſtitueris: id primũ conſiderandũ occurrit, in quonam illa ſit artiũ ordine, num
è contemplatiuarũ numero, an actiua potius, vel factiua, vel acquiſitiua: nec id ipſum difficilẽ aut
inquiſitionẽ aut inuentionẽ habet. Opus quippe eſt reuocare in memoriã quã ob rem huiuſcemo-
di artem aſſequi concupieris: & illud erat quod, quum hoc negocium aggrederemur, oĩum primũ
ex te ſciſcitabar: mihi q̃ reſpondiſti, velle te hoĩes, in primis qui corpore ſunt præter naturam affe
cto oẽs (ſi tñ fieri poſſit) in naturalem ſtatum reſtituere: ſin minus, ſaltem cognitionẽ aliq̃ cõpara
re, qua diſcerni poſſint illi q̃ ſanari poſſint ab ijs q̃ ſecus. Vnde dato à te nr̃o huic ſermoni hoc prĩ-
cipio, affirmaui ſtatim, his indicari, eã artem quã cõſtituere affectas, ex effectiuarũ eſſe numero: hẽt
enim opificiũ aliquod, qd̃ finita actione poſſis oſtẽdere. Sunt nẽpe & aliæ præterea artes q̃ plurí-
mæ effectrices, vt ęraria, ſutoria, ars conſtruendarũ nauium, fabrilis, figulina, pictoria, & tãtus artiũ
factiuarũ inter mortales numerus, quantus nullius ferè alterius generis inuenitur. Quare iã operę
pretium fuerit vt eã methodũ, quã in iſtius modi artibus priori cõmentario didiciſti: ad illã in præ
ſenti transferas quã conſtituere feſtinas: poſito hic quoq; eodẽ principio quod in aliĳs ſtatutũ eſt,
finis inquam notione: quæ vnde petẽda ſit, non erit forſitan ab re in præſenti oratione proſequi.

Quis medicinæ finis, & quo in genere artium ipſa ſit. CAP. 3. F

ITaq; prima q̃ in nobis ſuboritur cognitio, tũ noſtrũ ipſorũ eſt, tum aliorũ hoĩum, dum bene va
lẽt. Altera ab illa, eorundẽ quũ morbis impliciti ſunt, vnde mox in nobis bñ valẽdi deſideriũ aſ-
ſurgit, et inſup artẽ aliq̃ ſanitatis procuratricẽ cõſtituẽdi. Vt aũt bonã valetudinem efficere ꝓponi
mus: ita ex factiuarũ numero ea ars futura eſt, q̃ à nobis eſt cõſtituẽda. Deinde vero quũ duplices
ſint, vt mõſtrauimus, factiuæ artes: hæc quã inueſtigamus, in eis potius erit, q̃ rẽ factã corrigũt, q̃ q̃
aliqd quod prius nõ eſſet cõficiãt. Sunt. n. artes nõ nullæ q̃ res ipſas conficiũt, ſicut ſutoria & texto
ria: alię labefactatas vitiatas ue reſarciũt, vt illę, quæ veſtes corroſas aut dilaceratos calceos cõſuũt.
Nos vero ia oſtẽdimus fabricãdarũ quoq; ędiũ artẽ eodẽ ſe hẽre mõ: ꝗppe quũ nihilo minus in illa
duo hæc reperiant munia: etenim & ędes q̃ nunc̃ꝫ prius fuerint, erigit: & vitia earũ q̃ labefactatæ
ſint, reſarcit. Oſtẽdimus ꝓterea, neceſſariũ fore artifici ad hęc vtraq; pagẽda munera, ædiũ particu-
las oẽs nouiſſe, qua ſubã cõſtẽt, qua figura, qua magnitudine, quo numero, atq; ẽt quã inuicẽ cõpo
ſitionẽ hẽant. Quare illi qdẽ q artẽ circa humanũ corpus verſantẽ cõſtituturus eſt (ſed eos primũ
q̃ de noĩbus quotidie rixant rogatos velim, vt illã mihi medicinã in ꝓſenti appellare ꝓmittãt) ſanè
neceſſariũ erit illius partes oẽs ſigillatim cognoſcer̃, quali (iquã) ſubã, qua magnitudine, quali figu
ra, quo numero ꝓditę ſint, quã q̃ inter ſeſe cõpoſitionẽ habeãt. Atq; veluti q extructas iã ædes ſibi G
exacte quales nã ſint cognoſcẽdas ꝓponit, nũq̃ earũ cognitionẽ niſi ex diſſolutiõe, reſolutione ue
aſſeq poterit: ita nos corpis humani notitiã ex illius diſſectiõe cõſeqmur. Deus nãq; & ipſa natura
inſtar illius, q ędes primũ fabricatus eſt, partes ꝓnorũt earũ officijs ꝓ exẽplari vſi: nos vero illũ qui
extructam domum contemplaẽ imitamur. Cæterum niſi nos quoq; aliquam diuinæ illi ſimilem
(quoad tamen eius fieri poſſit) cognitionem attentauerimus: nũquam profectò diſcernemus, nũ
omnia ad aliquem vſum ſint procreata, an etiam non nulla fruſtra (etenim vtrunque in opinionẽ
cadere poteſt) & præterea quòd aliqua potius malo ſint. Immo ex illo capite ea prodit cognitio,
quam nobis de optime conſtitutis corporibus comparamus. Sed de his poſtea.

Quotuplices ſint partes, & actiones, quarum dignotio eſt medico neceſſaria. CAP. 4.

NImirum quum corpora quæ ſimilaria appellantur, ex diſſectione apprehenderimus qua in-
quam formata ſint ratione, quanta magnitudine prædita, quotq; ea oĩa ſint, & quo modo
coagmentata: compoſitorũ pariter membrorum, quæ inſtrumentaria non nunquam noĩare ſole-
mus, ſciẽtiam aſſequemur: eiuſmodi crus eſt, eiuſmodi etiam manus, digitus, oculus, lingua, pulmo
nes, iecur cætera q̃ oĩa generis iſtius. Quo fit deinde vt duplices partium actiones reperiant: nam
aliæ ſimplicium ſimilarium q̃ ſunt, aliæ compoſitarum & inſtrumẽtariarũ: quippe quum & crus H
vniuerſum moueri videamus & ſigillatim omnes muſculos, ac ẽt q̃ muſculo quocunq; per tranſ-
uerſum reſecto; neceſſe ſit motũ aliquẽ cruris illius inde deperire. Sed qui præterea illa q̃ corpori
quotidie eueniunt obſeruauerit: videbit facile ſi neruus q̃ in aliquem muſculum inſerit, vulneret,
primum quidẽ, expertem ſenſus motus q̃ muſculum reddi, mox vero & articulũ qui inde moue-
batur. Quare nobis quoq; artem hanc conſtituturis, neceſſarium fore arbitror, non modo partes
& earũ cõpoſitionem: verum et actiones cognoſcere: qua ſanè parte ab ędificatoribus differimus.
Illi. n. ſolas partes vna cum earũ compoſitione norunt: quũ illæ omni actione vacuę ſint: domus
etenim aĩal non eſt: verũ ad nos pertinet ipſas ẽt actiones inueſtigare. Proinde duplex quoq; hic
habemus exquirendi principiũ, actionis inquã ac particulæ: cognitionem actionis quidẽ, vtpote
ratiocinari, meminiſſe, eligere: particulę vero, vt cerebri, medullæ ſpinę, cordis. Quã ob rẽ actionũ
oĩum quas nouimus, particulas, & particularum oĩum actiones inueſtigabimus: quæ inueſtigatio
ſua nec ipſa methodo carebit, de hac tñ poſterius diſquiremus. At impræſentia id exactius expona
mus quod nuper à nobis dictum eſt: duplicẽ eſſe vt particularum, ita ẽt actionũ naturam. Totius
quidẽ cruris actio inceſſus eſt, qui fit dum articuli illius viciſſim nũc extẽdunt, nunc inflectunt: vt
in ipſo ſtatim genu muſculi priores, q̃ patellã ſuis tẽdinibus ſupergreſſi oſſi tibię inſerunt: ſimul
atq; tibiã attraxerint, crus extendunt, quod mox inflectat, quum interiores idipſum etiam egerint:

eodem

A eodem pariter modo motus eduntur inflexis coxæ, pedis ve articulis, ac deinde distensis. Itaq; quũ musculũ quotiescunq; cute circumposita nudatur, aperte videamus ad suũ quasi caput, & originẽ contrahi, adduci q̃; quãdo tñ neruus ad ipsum descendens ne moueri quidẽ sensili quopiam motu videtur: erit profectò neruus veluti via facultatis à cerebro prodeuntis. Cerebrũ vero esse neruis omnibus huiuscemodi facultatis originẽ, principium ve, inde perdiscas: q̃ secto quocunq; neruo in supremis partibus, quæ cerebro continentes sunt, actiones integræ seruantur, quum tamen omnes in inferioribus depereant. Verum non æque deinde manifestum est, an sit quæpiam pars alia, quę ita illi, vt ipsum neruis, vires impertiatur: an potius ipsum vti fons earum sit: & enim hæc disquisitio ad animi pertinet principatum.

Instrumentalium, & similarium partium actiones, cruris, ac partium ad ipsum attinentium exemplo. CAP. 5.

SEd reuertamur vnde diuertimus. Igit incessus actio est totius cruris, cui tñ ex partibus oĩbus, è quibus crus cõstat, musculorũ præest genus: ossa nanq;, & cartilagines, adeps, glãdulæ, arterię, cutis, venæ, membranæ, & ligamenta, hñt à musculis motus initiũ: primũ enim ab ipsis ossa mouẽtur, mox cætera (quũ hæc ossibus in orbẽ adhæreant) vnà etiã cũ ipsis mouentur. Quare motio pedis, actio est ad musculũ attinens: verum totius cruris actio non ita illius est: vt sit etiã partium omB nium, & ob id diximus duplex esse actionũ genus: alterũ primũ, ac maxime proprium, quũ pariter oẽs simplices partes agunt: alterũ vero ex accidenti, aut secundario, vel non primo, aut quomodocunq; appellare libeat, totius est instrumẽti. Vt autẽ hoc à nobis ita constitutũ est: reliquũ erit deinde inquirere, quibus nã simpliciũ, quibus & instrumentariarũ partiũ actio conficiatur, sumpto tñ ab instrumentarijs, postea q̃ etiã cruris meminimus, nostri sermonis initio. Nempe nisi ossa tot tanta q̃; essent, & ea p̃terea figura, eoq; ordine cõposita: nihil, me hercule, musculorũ motus posset pficere: siquidẽ sit opus, vt alterũ os recipiat, alterũ subingrediatur, & vt ligamẽta sint circũ circa apposita, q̃ eorũ connexũ, ne delabantur, cõtineant. Ea vero nec ita dura sint, & intenta, vt motionibus ꝓpterea reluctentur, nec adeo etiã laxa, vt articulos vacillare sinãt. Quo deinde fit, vt sit necesse ipsa quoq; ligamẽta sua cõstare magnitudine, figura, numero, & cõpositione: qa, si maiora, aut minora fuerint, si plura, vel pauciora, q̃ sit opportunũ, si in aliã figurã formata, si alĩ cuipiã loco inserta: nõ erit amplius integra articulorũ motio. Operæpretiũ aũt erit in alĩs ẽt oĩbus, nõ secus, ac nos in ossibus, & ligamẽtis fecimus, de actione, vsu q̃; disserere: quippe qa, si nulla reperiatur pars, q̃ otiosa ab omni prorsus tũ actione tũ vsu vacet: illa quidẽ, si fuerit p̃fectissimè cõstructa, quantũ ad substãtiã, quãtitatẽ, figurã q̃;, & ordinẽ spectat: erit, vt est, seruãda. Si vero vitiũ aliqđ cõtraxerit: in statũ meC liorem ducenda. At hoc nequaquã feceris, nisi vniuscuiusq; particulæ prius, vt actionem & vsum, ita constructionem noueris. Minime igitur nos, qui corporis morbosi, salubris q̃; scientiam consequi instituerimus, hæc pigeat exquirere.

Quatuor genera, quibus composita corpora constant, & labefactantur: ac de differentijs solutæ vnitatis. CAP. 6.

SEd posteaq̃ in hũc locũ deducta est oratio: opus erit huiuscemodi methodi facultatẽ memoria repetere. Nemo porrò rei cuiuspiã structurã, vt pote domus, vl nauis, vl scãni vnq̃ an vitiosa sit, an omni prorsus vitio careat, ꝓpendere poterit: nisi partes oẽs, ex qbus cõstat, optimè scrutatus fuerit, animaduerterit q̃;, quo numero, q̃ magna, qua figura sint, & quẽ sitũ teneãt. In his. n. omnium coagmẽtatorũ corporũ tũ vitiũ, tũ integritas posita est: in qbus ostẽsum est oẽs quoq; domus, nauis q̃; affectus cõsistere, siquidẽ, & vitiũ in eisdẽ, & integritas in magnitudine, inq̃, & forma, partiũ numero, & situ: at vero lecti nõ in istis: vestimentorũ autẽ in alĩs quibusdã, & calciamentorũ nõ in ĩsdẽ. Itaq; vitiũ, atq; integritas affectus q̃; oĩum instrumentariorũ corporũ, quorũ essentia est ex cõpositione, quatuor his generibus cõtinetur. Verũ enimuero, si partes vnionis quoq; ex natura participes sint, quintũ hoc ẽt genus his erit addendũ corporibus: ita vt, quod in his se p̃fectissimeD habuerit, sit etiã optimas habiturũ actiones: qđ vero deterrime, eas pessimas habebit. q̃ si vnio p̃terea alicũde dissoluatur: nõ modo ea affectio culpa nõ carebit, sed statim erit morbus cẽsendus. Genus autẽ istud nos, clarioris doctrinæ gratia, vnitatis dissolutionẽ appellemus: vt tñ nullã ꝓpterea differentiã ponamus: siquis cõtinui solutionẽ voluerit appellare. Sed hoc nõ est p̃termittendũ, huiusce generis affectus similares etiã partes esse participes: quũ in osse, & neruo, carneq̃;, & arteria, et vena cõtinuũ vitietur, quotiescunq; punguntur, vel roduntur, vel secantur, vel lacerantur, vel scinduntur: quanquã in osse quidẽ is affectus κάταγμα, hoc ẽ fractura dicet: in carnea vero musculorũ parte, si illis nimiũ distẽsis accidat, ῥῆγμα, quasi scissurã dixeris, appellat: quemadmodũ, quũ ita distendunt filamẽta vt disrũpant, ἄτασμα. Sed cõtinui solutio in carne vulnus ẽ, sicuti in neruo scissio, nisi q̃ hoc nõ à distẽsione fit, sed à sectione: tñ si ab acuta, ac tenui re inf̃ligat vulnus: pũctio, vel pũctura appellat: si à graui, cõtusio: q̃ si ex corrosione habeat ortũ, vt in osse τερηδὼν id est caries, ita vlcus in alĩs dicit, nõ sic autẽ, vt nõ liceat alio etiã mõ noĩare. Tot ergo, tales q̃; in hoc quinto morborũ gñe, quũ simplices particulas occupat, differentiæ erũt: instrumẽtarĩs autẽ, vt diximus, qua maxime parte corpora gñe diuersa cõmittuntur, & coalescũt, sæpe accidũt: verũ oẽs ἀποστάματα, quasi diuulsiones dicas, appellãdæ sunt. Sed, si similaris quępiã particula in totũ dissecet, affectio illa partim illius q̃ secta est dicet, partim totius instrumẽti: quamuis nõ nunquã huius nõ nisi ex accidẽti dicenda sit, vt quum vel musculus, vel aliqua alia eiusmodi particula patitur: quandoq; tamen

tñ etiam primum, vtpote quum ligamentum. Porrò vt nos in vno hoc morborũ genere, quo partiũ cõtinuitas vitiatur, in præsenti differẽtias persecuti sumus: ita tu simili experiare ratione cętera quatuor genera disquirere: alioquin. n. me superuacaneę facturũ crediderim, si eorũ quæ exacte in libro de morborũ differentijs pertractata sunt, iterum in hoc commentario meminisse voluero.

Quæ partes quarum loco restituantur, ac de septem conditionibus bono iudici, ac inuentori necessarijs. CAP. 7.

ATinterim nõ pigebit quod iam antea ostẽsum ẽ, nobis in memoriã reuocare: oium inq̃ rerũ quarũ substãtię species cõpositione cõstat, quatuor hæc vniuersa gña, totius substãtiæ causas esse, & vitiatæ ꝓterea integræ ve ipsarũ figuræ. Deinde vero necesse esse, illũ, qui idoneus futurus est tã ad earũ virtutes cognoscẽdas, q̃ earundẽ vitia emẽdanda, naturę cuiuslibet simplicis particulę prius esse peritũ. Iam. n. sicut ad artificẽ, quũ domus alicuius lateres vel tegulæ, siue crudę mõ sint, siue coctæ, aliqd passæ sunt incõmodi: callere pertinet quo mõ aliæ illis similes cõficiẽdæ sint, atq; ẽt quo illę q̃ vitiũ cõtraxerunt, inde sint eximendæ, integræ q; in priorũ locũ restituẽdæ: Ita necessum hẽt is q artẽ cõstituturus est, q̃ curã gerat humani corporis, ꝓterea nosse: possit ne pars quępiã in alterius locũ restitui, vel secus. Quandoquidẽ si male affectã carnẽ resecueris: facile aliã poteris reficere: secus autẽ si neruus vel ligamentũ excidat: neq;. n. alia resarcies qualia erant priora: quũ illa ex sanguine, hęc vero ex semine ortũ habeant. Et os quoq; in his est, q̃ per primã efformationẽ cõstructa sunt: aliqd tñ hẽt simílis cuiusdã naturę qd' in eius locũ suffici possit. Sed hęc equidẽ hoc in loco obiter & exẽpli potius gratia deprõpsimus: q̃ tñ esse ab artis cõstitutore diligẽter exquirẽda, ipsamet rõ ꝓcipit, & nos iã inuentionis eorũ principia descripsimus: quippe qui hæc ad primã animantis generationẽ remiserimus, ac etiã cõsuluerimus inuestigandũ esse quę nã suũ ex semine ortũ habeãt, & q̃ ab alimentis continẽter gignant. Atq; adeo longe etiã magis methodus nõ mõ nos exhortat, sed cogit ad inquirẽdũ, vtrũ vnaquæq; pars, ex his inquã q̃ simplices similares q; videnť, vnũ sit, an potius ex pluribus cõstituta, & ꝓterea quis sit earũ cõpositionis modus. Nã & hę omni dubio ꝓcul eadẽ rõne qua & instrumẽtariæ appellatæ, pro magnitudine, figura, numero & situ eorũ ex qbus cõstitutæ sunt, suã sortientur integritatẽ, & vitiũ, si similẽ quidẽ ẽt habeãt generationis modũ. Quòd si res nõ ita se habeat, sed magis instar illius medicamẽti, qd' tetrapharmacũ dicit, totis illis ꝓ tota mixtis sint cõfectæ: alia tibi via erit ad inuentionẽ integritatis, vitijq;, & earũ etiã morbi. Sicuti (vt ego quidẽ arbitror) si ex exquisita partiũ iuxta se inuicẽ appositione potius, q̃ ex earũ dẽ tẽperatura pinde ac medicamentũ illud aridũ, cephalicũ, quasi capitale dixeris, appellatũ sua sit ipsis vnitas: ꝓ hac etiã rõne cum integritas, et vitiũ, tũ morbi inquirendi erunt, qui gñationi ipsius rei sint cõgruentes. At si ex pluribus quidẽ, illis tñ nequaquã specie dissidentibus, sed magis vniuersis similibus essent cõstitutæ, quẽadmodũ si ædes q̃piam forte ex solis forent aut lapidibus aut lateribus constructæ: tunc in sola similariũ partium structura, integritatem vitia q; & morbos præterea gñoni istarũ rerũ peculiares inuenias. Verũ, vt rõ ipa nos docet, ex necessitate alterũ ex his q̃ ꝓposita sunt in similaribus istis corporibus reperiri: ita quod' nã ex his verius sit, diligentẽ exigit disquisitionẽ. Etenim videmus, & ipsos philosophos sicuti ex medicis nõ nullos, q in hãc quęstionẽ inciderũt, inter sese magis eẽ dissidẽtes, q̃ medicos, & inde (vt mihi qdẽ vr) factũ est, ꝙ medicorũ cõplures ab ea se cõtinuerint: partim. n. ꝙ inuenire se posse qd' q̃rerẽt diffidãt, partim ꝙ nõ mõ inueniri nõ posse credãt, verũ ẽt ꝙ esse inutilẽ arbitrenť: illã omittũt. Ego vero ꝙ ea minime sit illi inutilis, q artẽ methodo potius q̃ experiẽtia velit cõstituere: iã satis cõstare puto: sed ꝙ ꝓterea sit ẽt possibilis mox disseremus, quũ aliqua, inter nos prius discusserimus. Nẽpe si mihi fidẽ aliquã ꝓstas, vt sanè ꝓstas, q me nihil vnquã ad hoium gloriã, sed ad veritatẽ oĩa sp fecisse inspexeris: nihil ẽ ꝙ philophorũ aut medicorũ multitudine inter se dissidentiũ deterrearis. Qm̃ si illi ea oĩa vñ veritatis cognitio petẽda est, ꝓbe tenuissent, nec tñ ab ipsis eẽt ꝓterea reperta: merito vtiq; esset de eius inuentiõe fortasis desperandũ. At quũ illos quidẽ aliqbus caruisse, vt ipsi quoq; fatenť, satis cõstet, reliqua an habuerint in dubio sit: nos vero ꝙ ea oĩa tenere nobis ipsis sumus conscĩ, audacter à nobis adeunda ẽ hæc qõ. Sed quot' nã ea sunt q̃ cõuenire opus est, vt quodcũq; quis ingsierit, quod q; verũ sit, inueniat, vel si minus, saltẽ nõ oĩno de inuẽtione desperet: nimirũ septẽ. Primũ, natura perspicax, vt edoctus, facile quancunq; rõnalẽ disciplinã cõsequatur. Alterũ, educatio exercitatio q; à teneris annis in primis disciplinis: ĩ primis vero operæpretiũ fecerit, si iuxta Platonis ꝓceptũ, se in geometria, & arithmetica exercuerit. Ad hæc tertiũ, quibus q; optimis sua tempestate habitis præceptoribus se auditorẽ præstitisse. Quartũ, laboris eò esse patientissimũ: vt diu noctu q; nihil cõmentetur aliud q̃ quę ad disciplinas spectãt. Quintum, qd paucissimis datũ est, veritatis amore esse captũ: solo q; illius studio, toto vitæ curriculo teneri, cęteris oĩbus neglectis q̃ à q̃ plurimis aliorũ multifieri solent. Sextũ, aliq̃ præterea methodũ, qua verũ à falso discernatur, didicisse. Neq;. n. ad eorũ inuentionẽ q̃ inquirẽda nobis ꝓposita sunt, satis fuerit veritatis desiderio affici: nisi ẽt viã aliq̃ eã inueniẽdi expeditã habeat. Septimũ insup, eã methodũ ita iugi exercitio tritã hẽre: vt non modo norit, sed vti etiã valeat: Porrò si oratores qui in arte longe minori versanť, nõ sibi satis esse methodũ nouisse putant, nisi illã assidua exercitatione per totã coluerint ætatẽ: quanto minus ijs qui magna adeo sectantur, methodum didicisse sufficiet. Itaq; si vel vnũ horum q̃ recensuimus in illo desideretur, q ad viam veritatis introducendus est, nõ erit admodum sperandũ illũ posse sui voti fieri compotẽ. Si vero omnia cumulata adsint, quid deinde vetat quò minus veritatẽ bona etiã spe exquiramus?

Hipp. de lege circa medium.

Quòd

Quòd plura vno sint elementa, & quòd non vacent alteratione. CAP. 8.

A PRoposueramus igitur, & hoc ipsum mox inuestigare, si quẽ ad modũ vniuersas corporis partes ad eas vsq; q̃ sensuũ iudicio simplicissimæ sunt, ex dissectione cognouimus: ita etiam illas, quæ natura primæ, simplicissimæ q; sunt, quales vtiq; sint inuenire possimus: vt tamen non omnes sigillatim, sed vnam tm̃ in aliorum exemplum oratione, psequamur. Proposita ergo carne, primũ qdem hoc disquiramus, an spẽ vnũ sit id elementũ, ex quo ipsa procreata est: nã neq; malũ fore putarim, si primã, simplicissimã q; in ea particulã hoc noĩe appellauerim. Deinde vero si secus videatur, an multa: mox quot ea sint, & q̃, & quẽ habeãt cõpositionis modũ. Profectò, si caro, quũ vel secatur, vel nimis calefit, dolet: fieri nequit, vt vnũ specie elementũ habeat, vt Epicurus atomũ, hoc est, indiuiduũ corpusculũ putauit. Nam vel ex hoc capite maxime põt liquere, id quod vnũ spẽ est, nõ posse tale elementũ esse: siquidẽ nulla atomus ipsa per se natura calida est vel frigida, atq; longe etiã minus alba vel nigra. Sed cur in his nimis immoror, sermonẽ q; dũ minutissima quęque perse quor, in longũ ptraho? nulla. n. penitus qualitate istæ atomi (vt sui quoq; autores testantur) pditę: de his loquor qualitatibus, q̃ per tota corpora vidẽtur permeare: qm̃ ea quidẽ qualitas, q̃ ex figura est, illis oĩbus nõ deest, & pterea renitentia, pondus q;. Sed nihil, quantũ ad nostrũ quidẽ attinet in
B stitutũ, referre puto, si hæ vel qualitates, vel alio quopiã nomine appellãtur: quũ illis hæc oĩa, q̃ dicta sunt, insint, nec spẽ illa differãt, sicut et similaritates, omœomerias greci dicũt, apud eos, q ipsas posuere, vel quatuor elemẽta apud eorũ authores. Ingt ergo Hippocrates. ‖ Ego vero statuo, qd' si vnũ sit homo: neutiquã dolebit. Et sanè rectissime ait, qppe quia in alterũ nequit mutari, si vnum est: quũ nihil pterea relinquatur in qd̃ mutari possit. Quòd si est mutationis: erit quoq; alteratiõis expers, atq; ẽt impatibile: sed, quod impatibile est, nulli est dolori expositũ. Porrò ex pdictis, pnunciatis hæc colligitur cõclusio, vnũ eẽ impatibile. Mox vero aliã interrogabimus rationẽ in hunc modũ. Si elementũ esset spẽ vnũ: nihil vnquã in rerũ vniuersitate doleret: at dolet, igit̃ elemẽtũ nõ ẽ vnũ. Sed, qm̃ de carne ppositueramus sermonẽ hẽre, de ea rationẽ instituamus. Si carnis elementũ esset spẽ vnũ: nunquã illa doleret: dolet aũt: igit̃ elementũ carnis nõ est spẽ vnũ. Poterimus tm̃ hãc rationẽ alio ẽt interrogare mõ. Si impatibile esset elementũ carnis: nõ doleret: sed dolet: ergo nõ est impatibile. Nihilo ẽt minus rõ hæc, si quis plura posuerit elementa, q̃ alterationis expertia sint, ad ea pariter adaptari poterit. Si impatibilia sint carnis elemẽta: minime dolebit: quũ aũt doleat: nõ sunt ergo impatibilia elementa carnis. Quare prior quidẽ ratio eorũ decretũ subuertit, qui aut atomos, aut incompactilia, aut minima quædã subjciunt elementa. Altera vero tum eorũ, qui simi
C laritates (vt ita dicã) introducunt, tum ipsius Empedoclis, sniam tollit: qui & ipse ex quatuor elementis, q̃ tm̃ mutuo inter se nequeant trãsmutari, corpora cõstituit. Iã ergo, si huic rõni aĩum adhibuisti: pars vel maxima eorũ, q̃ quærebãtur, citius etiã, q̃ sperares inuẽta est: &. n. est monstratũ carnis elementa oportere nõ esse impatibilia: pinde nõ amplius illi, qui in illa impatibiliũ corporũ cõpositione, q̃ ipsi naturæ rerũ oĩum esse elementa statuũt, dolorẽ exoriri posse autumant: ex rõne institutũ suũ defendere poterunt: quũ nec intelligentia capiat, nec vlla sensilia cõsentiant, q impatibile doleat. Nimirũ si duos digitos simul cõmittas, mox q; iterũ eos disiũgas, nec illorũ cõuentus, neq; diductio aliquẽ excitabit dolorẽ: vt. n. aliquid dolet: ita & patitur: quod vero contiguũ tantũ modo est, nõ patitur: siquidẽ pati ab his duobus, pdit, ab alteratione per tota, & ex cõtinui dissolutione. Itaq; qñ nec cõuentus, nec separatio corporibus vel manifesto patibilibus vllũ affert dolorẽ: minus profectò afferet impatibilibus. Sed nec incõpactile illud Asclepiadis, quod ἄναρμον greçe appellat, frangẽdo dolebit, si mõ fragile sit: vtpote qa sensu caret. Proinde nihil hoc ex eo, q patiatur, magis hẽt, vt sentiat, q̃ os, cartilago, assungia, vel capilli: oĩa enim hæc quamuis patiantur, minime tm̃ dolent, quia sensu vacua sunt. Igitur quodcunq; in dolore futurũ est, necesse habetur cũ pa
tiendi, tũ sentiendi facultate prẽditũ sit: nulla tm̃ ppterea necessitas cogit, illud, quod sentit, ex illis
D cõstare primis, q̃ ipsa etiã vim habeant sentiẽdi: nã satis erit, si ex patibilibus sit: dum. n. patiẽtur, & alterabuntur, poterit aliquã vim sentiendi assequi: quũ innumeræ esse possint elementorũ alterationes, & tẽperaturæ, vnde mox innumeræ particulariũ corporũ poterunt oriri, pprietates, vt nullum deinde videatur absurdum, si qua euadant sensus expertia, alia vero illius capacia, atq; horum nõ nulla id magis cõsequuntur, non nulla minus. Iã ergo elementa esse plura vno, & ea cõstare natura, vt alterari possint, satis lucide monstratũ est illis nimirũ, qui (vt nuper diximus) ea oĩa in prõptu hñt, q̃ hominem idoneũ ad quampiam rem scientia cõprehendẽdam reddunt. Nam alios, qui ad id stupiditatis deuenere, vt nunquam vel ipsi inquirere, si qua sit demonstrandi methodus, vel ab aliis addiscere, & minus etiã in ea se exercere voluerint, ne admittendos quidẽ ad hos sermones censeo. Hęc. n. a nobis inueniẽdæ potius veritatis studio instituta est disputatio, q̃ vt cũ aliquo aut cõtenderemus, aut vinceremus. Quòd si quis cuperet pterea rudes istorũ opiniones redarguere, librũ ad hæc habebit à nobis editum, vbi de elementis iuxta sententiã Hippocratis disputauimus.

Quatuor esse primas qualitates, & prima corporum elementa. CAP. 9.

SEd rursum ad institutum nostrũ reuertamur, vt illi tandẽ finẽ imponamus. Posteaq̃ elementũ alterationis per totũ capax est: mox disquirendũ est, quot sint elementa, vt tm̃ hic quoq; nostro sermoni principiũ à rebus euidẽtibus cõstituamus. Porrò necesse est, vt illa, q̃ rem quampiã alterãt, primum quidẽ illud contingãt, quod ab eis alterandũ est, ac ita mox illud tandẽ immutẽt. Hoc sen-

sus

ſus ipſe docet: hoc ipſa rerũ natura monſtrat. Neq; n. animo capi poteſt ab hac in hoc loco accenſa E
flãma poſſe ea, quæ in Ægypto ſunt, alterari, ſed ſi id, quod trãſmutat aliquid, illud tangẽdo alterat:
neceſſe ẽt hẽt, vt per aliquas tactiles qualitates hoc agat. At quid eſt deinde, quod vetat, gn eas oẽs
examinemus? Sanè acutũ ſecat id, cui occurrit, nequaquã tñ ipſius ſubſtantiã alterat, quẽadmodũ,
& graue, qd' & ipm contundit, vt nullã tñ in vniuerſam rei patiẽtis ſubſtantiã inducat trãſmutatio-
nẽ, neq; durities eã vim hẽt, vt poſſit rẽ vicinã in aliã mutare ſpẽm. Calor aũt, & frigus totã ꝓxi mæ
rei ſubſtantiã alterare pñt: ſimili ẽt mõ humiditas, & ſiccitas, q̃uis hę nõ ęque cito, ac priores, attñ et
ipſæ tandẽ ſubiecta tranſmutant. An ne igit, & aliã quampiã ꝓterea qualitatẽ habemus, q̃ alterandi
vim cõtineat? an potius earũ vniuerſa multitudo his ipſis cõprehenditur, ita vt ſolæ iſtę iã dictę, et
haberi mereantur, & dici actiuæ qualitates, & ex eis quã maxime prima oppoſitio? in hac vero, in
primis calor: hẽt. n. præ cæteris oĩbus qualitatibus vim in agendo maximã: mox aũt frigus: dein-
de humiditas, & ſiccitas: ꝓter has nulla alia reperitur qualitas, q̃ res, quibus occurrit, per totũ poſſit
alterare. Nã, ſi quid rẽ aliquã aut diuellat, aut tũdat, aut pungat, aut ſecet: id ſanè aliqd facit, tñ illa
eius alteratio non ita per totã rei ſubſtantiã permeat: vt in aliã ſubſtãtiæ ſpẽm rẽ immutare poſſit, ſi
cut illã põt in plura partiri. Vnde ſi niuẽ ad minima vſq; ſecueris, nix quidẽ ſeruabitur: ſed ſimulac
calefiet ſtatim deſinet amplius nix eẽ, vtpote q̃ ex aqua refrigerata, nõ ex ea in vnũ coacta, ortũ ha- F
buerit: hoc. n. magis ad ſubſtãtiæ accrementũ attinet, illud vero ad generationẽ. Etenim diuiſio cõ
trariorũ in particulas paruas, ſubſtãtiæ eſt imminutio: calefactio, alterius eſt ſubſtãtię gñatio, priori
forma mutata. Quapropter q̃cunq; corpora has ſibi qualitates primũ vendicauerint, erũt ẽt cũ alio
rũ corporũ oĩum, tũ carnis elementa. Sunt aũt hæc terra, & aqua, & aer, & ignis. Atq; oẽs philo-
ſophi quicunq; demonſtrationẽ non tergiuerſantur, hęc eſſe eorũ omniũ, q̃ generẽtur, & intereãt,
elementa autumant: nec non & ea ſeſe mutuo trãſmutare, & habere quoq; ſubiectũ quoddam ho-
rũ omniũ cõmune. Verũ non eſt de his à nobis nunc inſtitutus ſermo: ſed de eo potius, ꝙ non ſit
opus, vt quiſq; eorũ, multitudine deterreatur, qui à veritate aberrant, & ꝙ potius illi fides præſtãda
ſit, qui demonſtrationẽ tenet, & ꝓterea, vt illi, qui ne nouerunt quidẽ demõſtrationis eſſentiã, ſicuti
de ſeipſis nõ nulli eorũ, qui ſe philoſophos appellãt, fatentur, nihil decernere audeãt: quũ hoc abſi
mile nõ ſit, ac ſi qs vellet addiſcere qua rõne oporteat defectus ſolis p̃uidere, anteaq̃ circa numeros,
& lineas ſe exerceat. Profectò huiuſcemodi hoĩes, perinde ac voragines, fugiẽdi ſunt: gppe qui eos
quibus cũ verſantur, aut ſecũ rapiãt, aut ſaltẽ cõtaminent, pręterq̃ eos, qui in logica diſciplina, quan
tũ ſatis ſit, exercitati ſunt: ꝓinde q̃, ſi cuipiã alteri, huic quã maxime diſciplinæ nauanda eſt opera.

Similaria corpora, eorum q; temperamenta, item q; ſanitatem, & ægritudinem ex G
quatuor elementis exoriri. CAP. 10.

SEd hoc equidem ſcio extra propoſitum: ad rem autem redeamus. Nimirum ex quatuor ele-
mentis ſimul contemperatis corpus vnum ſimilare gignitur, quod pro varia temperamenti
ratione, aut particeps ſenſus, aut illius expers euadit: & pariter in vtroque iſtorũ genere differen-
tiæ omnes particulatim differentiam temperamenti ſequuntur. Ex ipſius itaque proprietate hoc
quidem os efficitur, illud caro, alterum arteria, alterum neruus. Sed & ſigillatim vniuſcuiuſque
proprietas ſuum ex tẽperamenti proprietate hẽt eſſe: ſiccior. n. & calidior eſt leonis caro: ouis hu-
midior, & frigidior: inter vtranq; aũt humana media eſt, ſed in hoĩbus quoq; Dionis (exẽpli gr̃a)
calidior, & humidior eſt, q̃ Philonis. Vnde corporũ ſimilariũ differẽtiæ, q̃ ſimplices quidẽ ſint, tot
ſunt quot elementa: calidiores ꝙppe, & frigidiores, & humidiores, & ſicciores: totidẽ vero cõpoſi-
tæ, vt q̃ ſimul frigidiores, & humidiores ſunt, quędq; calidiores, & humidiores, & ꝓter has alia tertia
ſiccior, & calidior: & quarto deinde loco q̃ ſiccior, & frigidior, vt tñ præterea ſit etiam illa, q̃ tẽpera-
tiſſima eſt, & harũ omniũ prima. Sed de his abunde in libris de tẽperaturis pertractauimus. Reli-
quũ autẽ erit, poſteaquã inuentũ eſt, ſimilariũ integritatẽ, & vitiũ ex elementorũ eſſe tum modera-
tione, tũ immoderatione: vt inquiramus, quo mõ ab eorũ vitio morbus ſit diſtinguendus. Hæc ve H
ro diſtinctio ſuũ à rei vtriuſq; notione, iuxta ea, q̃ in libro de demonſtratione oſtẽſa ſunt, exordium
habitura ẽ. Sed q̃ tandẽ eſt ſalubris, q̃ ẽt morboſæ corporis cõſtitutionis notio? Porrò ſalubris cõ-
ſtitutio corporis actiões ſibi ex natura debitas inoffenſas hẽt: morboſa, offẽſas: & ꝓinde, ſi qs ſanus
quidẽ ſit, altero tñ, q itidẽ ꝓſpera fruat valetudine, actiones hẽat imbecilliores, nondũ tñ læſas: erit
ſanè is illo intẽperãtior, nec dũ tñ ægrotat. Itaq; inter ſalubres vniuerſos habitus vnus erit tẽperatiſ
ſimus, octo vero intẽperati: at iter morbos, nullũ inuenias tẽperatũ, qa oẽs intẽperati ſunt: eundẽ
tñ numerũ cõplent, quẽ ſalubris, intẽperaturæ. Quòd ſi quis accedat, q̃ aſſentiri nolit aliquos tẽ-
patos, aliquos ẽt intẽperatos i ſanis ponẽdos eẽ: coget ille è duobus decretis alterũ ſtatuere, aut oẽs
vſquequaq; ægrotare, aut oĩum eandẽ eẽ tẽperiẽ, virorũ, mulierũ puerorũ, vigentiũ, ſenũ, pugilũ,
priuatorũ, operariorũ, otioſorũ, valentiũ, imbecilliũ: vtrunq; vero abſurdũ eſt. Quare tertio loco
neceſſariũ erit, ſanitatẽ eã hẽre latitudinẽ: vt poſſit q̃plures ſalubriũ corporũ differẽtias, pro pluris
minoriſ've rõne, cõplecti. Quod nõ mõ hic, ſed in alijs ẽt oĩbus facile reperies. Domus ꝙppe & na
uis, lectus, & arca, & veſtis, atq; calceus, currusq; nũc melius nũc deterius, quãtũ ad ſtructurã ptinet,
ſe hñt, priusq̃ ægrotẽt: vt nobis tãdẽ ſit ſubijciẽdũ tres i oĩbus rebus repiri corporũ ſtatus, optimũ,
deprauatũ, & morboſum. Optimus vnicus eſt, abſolutiſſimũ. n. nihil deterioris in ſe admittit: reli-
quorũ duorũ multitudo nullo põt numero definiri: ſed eorũ differẽtię à pluri, minoriſ've ortũ hñt.

Epilogus

Epilogus eorum, quæ de medicinæ constitutione hactenus ostensa sunt. CAP. II.

A POsteaq̃ autẽ hac nostra oratione hucusq; peruentũ est, hic illã interpungamus, atq; ea, quæ hactenus dicta sunt, per capita resumamus. Sic.n. facile, quid ex'pposita quæstione repertum sit, quid've præterea reperiẽdum supersit, agnoscemus. Propositum erat artẽ sanitatis effectricẽ cõstituere, quæ tñ nõ ita se habet vt ars ædificatoria, quę domũ extruit, sed vt ea, quę aliquã illius partẽ labefactatã instaurat: q̃uis neq; in hoc ẽt sint vsquequaq; similes. Immo hoc ipsum erat, qđ quærebamus inuenire, quatenus inq̃, possit is, qui artẽ sanitatis effectricẽ tractat, in corrigendis corporũ vitijs, esse ædificatori assimilis. Quũ autẽ ad oĩa hæc sit apprime necessariũ illius corporis naturã prę-
nouisse, cuius vitijs ars mederi studet: ideo nos idipsum in q̃stionem vocauimus. Sed, vbi inueneri-
mus, q̃ actiones, & cõstitutiones, quę ex natura ipsis attribuuntur particulis, sint illæ, qbus, simulac male afficiũtur, oĩs debetur rõ tã custodiæ q̃ curationis: quæremus deinde, quot cõpleatur id, quod
B fm naturã est. Sed mox reperto, q̃ instrumentariarũ quidẽ partiũ substantia ex simpliciũ, q̃ in illis sunt: simpliciũ vero, ex quatuor elementorum cõpositione cõstat: de vtrorum q; morbis disquisitionẽ instituimus, vt iã oratio nostra salubriũ corporũ, atq; ẽt morbosorũ notitiã ferè pepererit, nõ tñ eã vniuersam: sed magis aliquã illius spẽm, & veluti exemplũ quoddã. Totã vero tã salubrium,
B q̃ morbosorũ corporũ scientiæ substantiã assequemur, quum ipsas species ad materias adaptauerimus. Nã neq; medico satis est nosse vnãquãq; particulã gigni ex calido, frigido, humido, & sicco simul temperatis: nisi ẽt speciatim, quod nã sit ossium temperamentum, quale carnis, aut nerui, aut venæ, aut arteriæ, & aliorũ tandẽ quaruncunq; partiũ simpliciũ fuerit p̃scrutatus, & pariter quoq; quę nam sit partiũ instrumentariarũ cõpositio, vtpote, manus, cruris, iecinoris, thoracis, pulmonũ, cordis, & cerebri. Vbi pari passu haud sufficiet morborũ gña, differẽtiasq; callere: nisi norit ẽt, qua ratione singulis illa partibus accidãt. Quod vt fecerimus, nõ ex spẽ aliqua, sed ex ipsa vniuersa rei substãtia, quã ex his vtriscq; confici mõstrauimus, spẽ inq̃, & illius susceptrice materia, scientiã cõparatã habebimus. Iã autẽ supereſt, vt quomõ qs morbos curet, quo ẽt sanitatẽ tueatur, exquiramus. Verũ, qa hæc sunt a nobis affatim in duobus libris pertractata, curandi nimirũ methodo, & salubriũ libro: satis erit eorũ eatenus solum meminisse, quatenus possint ipsam methodum aperire.

Quibus præceptis curatrix methodus constituatur. CAP. 12.

I Taque medendi methodus ex ipso cũ sanorũ, tum ęgrorum corporum affectu suũ habet principium. Quum.n. id, quod excellenter sanum est, siue illud simulare, siue instrumentariũ sit, omni ex parte moderatũ existat, ægrum vero immoderatum, siquidẽ morbus immoderatio quædã est:
C aduertendũ est in primis, quę nam ea sit illius immoderatio: quippe necessariũ est aliã inueniri immoderationẽ huic contrariã, quæ in similariũ, simplicium q; corporũ habitu qualitas est: in instrumentariorum vero, si morbosa quidem immoderatio circa magnitudinẽ cõstiterit, erit altera huic contraria magnitudo: si vero in figura, figura isti contraria, & eodẽ mõ numerus se habebit, & situs. Vnde reditus ex immoderatione ad temperiẽ in oĩbus erit ab immoderatione contraria: vt tãdem sit necesse id, quod præter naturã affectũ est, dum ad naturalẽ statum redit, illam eandẽ quasi viam incedere, quam prius cõfecerat, præterquàm q̃ ordine contrario. Sed si contrario ordine, per cõtraria igitur pręsenti affectui erit illi reditus. Et proinde is erit omniũ curandorum morborũ cõmunissimus, generalissimus q; scopus, contrariũ inquam: quemadmodũ, & ab Hippocrate suo loco traditum est, ‖ Contraria contrarijs remedio esse, & particularibus, particularia contraria. Calido.n. morbo, frigidũ, & frigido calidum: ita etiã sicco quod humectat, humido quod exiccat. Et in similaribus quidẽ res se habet hoc modo: in instrumentarijs autẽ, oportet in vnoquoq; prędictorũ quatuor generũ morbosæ immoderationi eousq; contrariam adhibere, donec ad moderationẽ, naturalem q; statũ fuerit peruentũ: vt si caro præterq̃ naturę ratio exposcat vlceri accreuerit, non id, quod carnẽ generet, aut alat, sed quod detrahat, imminuat, erodat, corrumpat q;, administrare ex-
D pedit: sicut ea, q̃ carnem gignant, quotiescunq; cauum vlcus parti cuipiam acciderit: vtroq; tñ tantisper vtendum, vt, quũ primũ fuerit ad moderatum deuentum, statim desistamus, priusq̃ in contrarium transitus fiat. Nam, dum super excrescentẽ carnẽ detrahis, nisi simulac mediocritatem attigeris, perstiteris, partem illam cauã reddes: vt etiã, dum cauũ reficis, nisi in mediocritate te cõtineas, caro nimis excrescet. Nempe hoc morborũ genus, quo partes in maioris, minoris've excessum vertuntur, per contraria, vt diximus, emẽdatur: in altero vero genere, in quo naturalis formæ modus excedit, quũ id plures pro partium ratione habeat differentias, earũ vnicuiq; suũ erit contrarium sigillatim inueniendum: quemadmodũ si pars quępiã magis q̃ sibi debeatur, curua fuerit, in contrariũ impellendo, premendo q;, reducenda erit. Quòd si intro cõpressa sit, & facta veluti sima, extrorsum, vt nasum solemus, reflectenda est. Item quæ lenia facta sunt, quũ tamen aspera esse deberent, exasperanda, sicut aspera læuiganda. Sed & illa, quæ cõcauitates, vel meatus, vel oĩno foramina, aut maiora, q̃ par sit, aut minora, aut exinanita plus æquo, aut pleniora, aut lẽtis, crassis q; succis obstructa habuerint oĩa: hęc pariter ad contraria, quoad mediocritatem attigerint, deducere expedit. Quippe ea etiam, quæ in situ extra naturalem statum exierint, è contrario in pristinũ, & naturalem modum reuertentur: ita vt quæ in anteriorẽ partẽ prominent, retrorsum: & quod in posteriorẽ, ad anteriora repellatur: atq; eodẽ modo in reliquis duabus oppositionibus, dextrũ inq̃, & sinistrum,

lib. de Flatib. nõ lõge à principio.

niſtrum, ſurſum, & deorſum. Quum autem, corrupto numero ex natura partibus debito, vni- E
uerſum inſtrumentum in morbum illabitur, nouiſſe oportet idipſum vel exceſſum in quanto im-
portare, vel defectum, ſicut nuper in magnitudinis permutatione diximus: proinde illius curatio,
vt etiã in illa, aut per ablationem fit, aut per additionẽ: tamen eo differunt, ꝙ in hoc morbi genere
particula non nunquam integra, in illo vero portio quæpiam alicuius particulæ aut amputãda eſt,
aut adijcienda. Cæterum conſiderandũ eſt præterea, non mõ in hoc, ſed in alijs quoq; oĩbus gene-
ribus: num habeamus facultatẽ ea, quę ex indicatione ſe offerunt, perficiẽdi: ſi quidẽ forma, morbi,
curationis dũtaxat modum indicat: id autẽ fieri poſſit nec ne, alioquin nõ indicat: quũ hoc in om
nibus factiuis artibus non ex rei faciendæ notione depromatur, ſed potius ex potentia, vel impotẽ
tia cauſæ effectricis, item q; ex copia, aut indigentia materiæ. Nimirum eędem res à non nullis pñt,
ab alijs nequeunt confici: atq; etiã poſſunt non nunq̃, & non nunquam nequeunt: etenim eorum
omniũ, quæ corpori proſunt, in cauſa tum ipſa eſt natura, tum medicus: quædam tamen medicus,
quædã etiã natura p̃ſtare nequit. Os nimirũ ita perfractũ, vt de ſuo loco partes decedant, mẽbrumq;
diſtortum reddatur: haud poteſt natura corrigere, & conformare, ſicut poteſt medicus: qui itẽ põt
luxatum reponere, quod pariter naturæ negatum eſt. Sed natura vlcus cauum põt carne implere:
medicus vero nequaquam, quemadmodum quę ſemicocta ſunt, aut etiam cruda concoquere: attñ F
medici miniſterium naturæ põt ex vſu eſſe ad hæc per agenda, ſi quidem illi eſt auxilio, dum adhibi
tis, purgantibus medicamẽtis, vlcus purũ reddit: & illis, quæ egent concoctione, ea offert, quæ mo
derate calefaciant. Verum enimuero & ipſa natura non nulla à ſe primum confecta, denuo nõ va-
let reficere, vtpote venam, arteriam, ligamentum, neruum, & alia, quæ in eodem ſunt ordine.

Qua ratione quædam à natura, quædam à medico reſtituantur. CAP. 13.

ITaq; primũ ad medẽdi methodum pertinet, reperire (vt à nobis dictum eſt) cõmunẽ oĩum ſco
pum, cõtraria cõtrarijs eſſe remedio: mox ſua ad vnumquodq; genus aptare cõtraria: tertio con
ſiderare, qñ tum nos, tum natura, ſcopo, quẽ indicatio inſinuat, poſſit ſatisfacere: item qñ aut omni
no, aut aliquo tẽpore, aut ex aliqua parte id fieri nequeat. Nec erit hæc inter minimas naturalis con
templationis partes recenſenda: immo opus erit illũ, qui ſibi in illis, q̃ faciẽda ſunt, qd queat, qd've
nequeat inuenire, propoſuerat, in ea eſſe probe exercitatũ. Nos vero ad hanc rẽ explicandã duos di
cauimus libros: alterũ de animãtis generatione, in quo vt ex ſemine, & menſtruo ſanguine fœtus
ſuũ habeat ortũ, diſſeruimus: alterũ de naturalibus facultatibus. Nẽpe, ſi ſeminis naturã cõtẽplatus
fueris, ita tñ, vt tuã contẽplationẽ methodo demõſtratiuę ſubijcias, eadẽ tibi videbuntur, q̃ à nobis
mõſtrata ſunt, quãplures nimirũ partes in fœtu, à formatrice facultate, ſeminis ſubſtantia pro mate G
ria vſa, effici: quod vbi conſecutus fueris: nõ miraberis amplius, ꝙ natura iterũ hęc ipſa nõ valeat
mox reficere. Quum vero in libro de facultatibus naturalibus, eorum, q̃ ꝓcreata ſunt, diſpenſationẽ
fueris intuitus, inuenias facile, quæ natura vel per ſe poſſit, vel etiam ope medici, quæ præter ea ne
queat, ea maxime parte vbi de facultate cauſarum, quæ opifices ſunt, egimus, ac etiam de eorum
ſubſtantia, quæ ab illis eduntur. Ibi enim quicquid poſſit fieri, quid've non poſſit, inuenies: vtpo-
te ſi deperdatur cartilago, poſſit ne rurſus in locum illius alia refici cartilago, vel potius quippiam
aliud illi ferè cõſimile: nec nõ et os an eã habeat facultatẽ, vt poſt primũ ortũ iterũ, quũ deperditur,
reſtituat, an vero aliqd aliud reſtituendũ ſit, qd ſit illi aſſimile. Itẽ ſi pars neruoſa trãſuerſi ſepti põt
iterũ coaleſcere, aut cor ipm, aut iecur, aut alia q̃libet pars: neq;.n. mihi ad oĩa cõnumeranda tẽpus
ſuppetit: quũ nec vniuerſa medicina in hoc vnico libro ſit diſponẽda, nec idipſum inter initia no-
ſtri ſermonis inſtituerimus: ſed methodos explicare, mõſtrareq; ex qbus, & quot principijs, et qbus
vijs ſit cõſtitutio artis peragẽda. Itaq; hic finẽ huic ſermoni faciã, ſi tñ illũ in caput vnũ redactũ, par
ti iã cõſtitutę addidero. Perinde.n. vt in illa, repta ſemel ſalubriũ, morboſorũq; corporũ ſpẽ, mox cẽ
ſebã particulatim in oĩbus materijs illã eſſe ſpectandã: ita quoq; hoc loco, ſcopis à methodo meden
di reptis, eos in particulares materias inducere exhortamur, vt deinde cõprehẽdant, q̃ aut oĩno, aut H
ex parte aliqua, aut aliquo etiã tpe ſm eã fieri poſſint, quæ q; ſecus. Verum hic ẽt iſta ſunt cum alijs
artibus cõparanda. Quia, ſi quis domum ex coctis extructam lateribus, moxq; ex parte aliqua labe
factatã, velit ea parte, male affectis lateribus remotis, alijs q; integris in illorum locũ reſtitutis, illam
reſarciri, ſtatim ad opificem pertinebit, lateres illis ſimiles, qui vitium contraxerant, primum confi
cere: ꝙ ſi domino materia non ſuppetat q̃ huic ſit negocio idonea, ille inſtaurationẽ fore impoſſi-
bilẽ aſſeuerabit. Pari ẽt paſſu res in hac ꝓpoſita diſceptatione ſe hẽt: ex inopia materiæ, nullũ eorũ
natura amplius reficere valet, quæ à primordijs generationis animantis, ex ſemine cõſtituta ſunt.

De auxiliorum materia deligenda. CAP. 14.

SEd, quoniam abunde iam de his actum eſt, reliquũ eſt, vt ea huic ſermoni addamus, quæ dum
remedia inuenire doceremus, à nobis dicta ſunt. Nempe nos generales quaſdam quaſi eorum
formas expoſuimus: oportere inq̃, alia qdem refrigerare, alia calfacere, humectare nõ nulla, quædã
vero exiccare: hi enim ſunt ſcopi, qui ad partes ſimilares attinent, ſicuti in vitiata magnitudine, au-
ferre, aut reficere, in numero, aut totũ eximere, aut gignere: vbi vero peccatũ ſit in figura, ad natu-
ralẽ figurã reducere, & præterea repleta vacuare vacua replere, obſtructiones aperire, aperta cõtra
here, cõniuentia, ac denſata in contrarium conuertere: hęc quidẽ rarefaciendo, illa vero aperiendo.

Ita

A Ita sanè in morbis compositionis, scopus erit in id quod est ex natura reducere, quemadmodum quum dissolutum est continuum, diductas partes iungere, & conglutinare. Nimirum non est exigua huius artis portio, remediorum his omnibus cõuenientium materias reperire, exempli gratia, si articuli de sua dimouentur sede. Porrò, quum non modo in anteriora, vel posteriora, in dextra, aut in sinistra prolabi contingat, verum & in superiorem locum præ musculorum contentione reuellantur: duplex motio ei erit ex vsu, qui illos repositurus est, prima quidem deorsum, altera vero in pristinam sedem, & proinde id fieri sine tensione in contrariam partem, nunquã poterit. Iam'q; cuilibet equidem potest apertum esse, quàm vsui veniãt ad eam in oppositam partẽ tensionẽ, tum validæ apprehẽsiones, tum etiam'distensiones. Vnde factum est, vt, quum non nunquã illa manibus nostris complere nequeamus, varia ad hoc munus peragendum fuerint instrumenta excogitata, quæ pleraq; reponendis luxatis membris deseruiunt. Non secus autem hæc instrumenta ad materiam remediorũ pertinẽt, ac relíqua cõgrua auxilia, vtpote medicamẽta, cibi, potus, & quæcunq; tandẽ corpori administrata, vim habent affectus prænarratos ad naturalẽ statum reuocãdi. Quare spectabit ad medicũ, in his quoq; istorũ auxiliorum materijs versari, prędictosq; scopos illis ex vsu accõmodare: ne deinde in eum illabatur errorẽ, in quem ij, qui putant frigidã aquam in omnibus,
B quæ refrigeratione egent, cõuenire, & calidã in his, quæ calfactione: ignari ex àccidente fieri sæpe, vt frigida calfaciant, calida vero refrigerent. Sed in libris de medicamentis plurima de oĩum istorũ methodo dicta sunt: addemus tamen & hoc sermoni huic, vniuersum hoc materiæ remediorum genus, in offerendis, efficiẽdis, euacuandis, & his prẽterea, quæ extrinsecus incidunt, cõsistere. Quæ omnia vbi artis constitutor fuerit persecutus, insuperq; vniuersæ materiæ scientiã particulatim cõsecutus, nõ ita tamen vt sola sit facultate cõtentus, immo et vsum adhibuerit: iã causas oẽs salubres, vt nihil illi præterea ad medendi artẽ cõstituendã desit, absoluisse putandus est, his oĩbus in duo capita redactis, corporũ nẽpe cognitionẽ, qbus remedia sunt offerẽda, atq; ipsam remediorũ naturã.

De arte constituenda, quæ dispositiones præter naturam dignoscit, doloris lateris exemplo. CAP. 15.

VErum enimuero hoc quoq; illi, qui se in hac arte voluerit exercere, mox supererit, vt sibi aliquam affectuum omniũ dignoscendorum facultatem comparet, in primis vero eorum, qui partes in corporis profundo sitas occupant: quippe quum hac etiã parte nõ cuiuscunq; sit, morbo
C rum particulæ cuiusuis tum instrumentariæ, tum simplicis, si in alto sedem habeat, affectum excogitare: sed hic ẽt oportet aliquã methodũ ad partẽ affectã vnà cum ipso affectu inuestigandã adhibere, de qua pluribus alia's tractauimus. At erit nunc etiã necessariũ, sicuti aliorũ methodorũ capita quædam hoc libro cõplexi sumus: ita de his aliquẽ habere sermonẽ. Primum ex quo genere earũ rerũ, quæ præter naturã sunt, nos sperare habeamus in horum notitiam venire posse. Nam tria sunt genera rerum præter naturã, primum affectiones, quæ actionibus officiant: alterũ causæ harũ: tertium symptomata. Sed causæ, hoc in primis nomine appellãtur, quũ agunt, quãuis ita nõ nunquã dicantur, etsi nõ agant, q̃ vim habeant agendi, exempli gratia, inter morborũ causas cruditas censetur, quum nullũ adhuc morbum inuexit. Cruditatẽ appello non modo errorem concoctionis, quę in ventriculo fit: verum, & in iecinore, in venis, & tandẽ in vniuersa corporis mole. Symptomatũ vero genus in tres dispertitum est differẽtias, in actionum offensam, in ea quę corpori accidunt, et excrementorum immoderationem. Cæterum ipsa corporis affectio, quam vel morbum quis appellet, vel affectũ nihil intererit, est horum oĩum causa: q̃ merito quoq; ex symptomatibus agnosci
D tur, quippe quũ eorũ respectu rationẽ causæ teneat. Porrò ex his nõ nulla affectiones ipsas necessario cõcomitãtur: alia nõ ex necessitate, sed aut sępius, aut raro, aut ęqualiter. Sicuti rursus inter symptomata, q̃dam necessario affectionũ differentias consequuntur, quædam sæpe, alia autem raro, aliqua vero in ancipiti sunt. Ea itaq; symptomata, quæ morbos ex necessitate sequuntur, q̃ affectuũ cognitionẽ afferant, græce pathognomonica dicuntur, & ea ipsa pro certis morborum notis habẽda sunt. Quæ vero nõ necessario: vel morbi differentiã, vel illius morẽ, vel magnitudinẽ insinuant. Et equidem vno eodemq; exemplo vtrorumq; horum vim aperiã, vt hinc exorsus, eadem in omnibus alijs methodo te exercere, possis. Ponamus igitur membranã costas velantem inflammatione teneri, porrò is affectus phlegmone erit, quæ hæc secum habeat symptomata necesse est, tumorem præter naturam, ruborem, dolorem: quorum duo hic sensum effugiunt, vt tantummodo reliquus sit dolor, qui costis incumbens veluti pungens est. Dolet igitur homo, propterea quia phlegmone est affectio illa: at doloris species est pungenti similis: quoniam substantia affectæ partis est membranea. Costis præterea est affixus, id enim quod affectum est, costis adhæret. Sed & ob id late permeat, q̃ ea ipsa membrana late diffunditur: febrim quoq; tum ex ipso affectu, tũ ex situ affectæ partis sequi necessarium est: quorũ si vel alterum desit, iam nõ ex necesitate febris aderit. Nam, si digitus inflãmatione laborauerit, nõ contiuo febris adorietur, quũ is procul à corde sedẽ habeat: nec si ea quidem membrana, q̃ costas contegit, tumore tñ duro, œdemate' ve. Spirãdi præterea difficultas in his est, quæ affecto loco ex necessitate præsto sunt: quippe quum sit pars respiratorij cuiusdam instrumẽti. Attamen huiusce difficultatis species ab ipso affectu potius, q̃ ab ipsa parte, causam habet: dolor.n. dilatari respirandi instrumẽta non sinit: vtpote quia respirationis operã, eius vsu non

dum

dum expleto, dissoluant, vt mox, necesse sit alterum celerius illi succedere actionem, tanta non interposita quiete, quanta dum naturaliter se haberet: inde q3 spiritus frequens redditur, & paruus. Nec id modo huiusce inflammatio membranæ necessario secum affert: verum pulsuum quoq3 alterationem, cum eam, quæ à febre seiungi non potest, tum vero illam, quæ est ex forma affectæ partis. Arteriæ liquidem maiorem, celeriorem q3, & frequentiorem ea ratione, quòd febris adsit, pulsum edunt: duritiem vero, ac contentionem iunctam habet, quia pars ea, quæ phlegmone tenetur, neruosa est. Igitur tum hæc symptoma membranam subcingentem inflammatam, tum & vnum præterea aliud necessario concomitantur, decubitus nimirum, qui vel in affecto, vel in opposito loco leuior est, vel in vtroq3 par. Quum enim duplex sit ea membrana, quæ costas velat, si ea pars, quę exterius ossibus hæret, valide laboret, facilius in latere decumbunt opposito: nam, si in morbosum decumbunt, compressio molestiam affert. At si interior (quod etiam euenit frequentius) vehementius dolent, si in oppositum latus reclinent, quippe quum pensilis reddatur inflammata particula: in morbosum vero minus, quum nec ab ossibus prematur, nec etiam quasi suspensa pendeat, sed potius sit ab vtroq3 incommodo immunis. Quod si vtrinq3 ea membrana afficiatur, par in vtroq3 latere decubitus est. Sed, quòd dolor nõ nullis ad clauiculam perueniat, alijs autem ad præcordia, partim ex affecta parte suam habet causam, partim etiam hoc est inflammationis symptoma, dolorẽ inquam diffundi: ea quippe mẽbrana & ad iugulũ vsq3 ascẽdit, & præterea vniuersum occupat septũ trãsuersum: vnde si inflammatio, in supremis illius partibus excitetur, deorsum cõuelli clauicula videtur: si in infernis, dolor præcordia pertingit. Et proinde exigua erit inflãmatio, & ẽm partes costarum medias, si in neutram deueniat partem: alioquin enim, quum maior fuerit, necesse erit in partem vtranq3 cõcedere. Quòd vero tenuis quid, & purulẽti ex inflammata particula resudet, & effundatur: tum ex ipso morbo prodit, tum ex ipsa parte: sicuti omnibus ẽm os inflammatione laborantibus accidit, atq3 etiam ẽm oculos. Suboritur enim inflammatio ex humorum influxu, & partes hæ nõ perinde ac cutis densę cõpactæq3 sunt, sed raræ potius. Vnde, quum multus tenuisq3 fuerit is humor, qui in partem inflammatam irruit, rarior vero particula, plurimũ est, quod effluit: è contrario vero, quum exigua, & crassa fuerit fluxio, corpus q3 præterea densum, minimum erit: at minimum id tussim quidem incitabit, vt tamen nihil inde expuatur: quemadmodũ, si copiosum fuerit, tussiunt plurimum, nec parũ etiam expuũt. Porrò vt est ab hoc affectu tussis inseparabilis: ita screatus à tussi illũ plurimum consequitur, non tñ sic, vt etiã seiungi nõ possit. Quod sputo reijcitur, necesse est aliquo semper esse infectũ colore: attamen nõ semper eodẽ, quippe quũ nec excrementũ in inflãmata parte conclusum semper eiusdẽ sit naturæ. Etenim quũ sanguinolentũ fuerit, aut bilioſum, cuiusmodi semper ferè ea fluxio est, quæ pleuriticis phlegmones fomentum pręstat, à succo detento in inflammata particula, sputum colore inficitur: rubro quidem, si sanguineum id fuerit quod in membranam influit: flauo autem, si bilioſum. Cæterum, si pituitosus primum sit is succus, qui et cõclusus demũ putrescat, atq3 sit deinde in causa fluxionis phlegmonẽ gignentis: tũc spumosa excreãt. Sed quandoq3 vel niger erit screatus: quũ bilioſa, inquã, sanguinolẽta ve fluxio assatur. Quare oĩa hęc cũ partis affectę, & ipsius affectus dignotiõe, ẽt fluxionis indicãt differentiã.

De reliquis capitibus, quibus morbos, & affectas partes dignoscimus. CAP. 16.

EX his ergo, quæ dicta sunt, perquàm manifestum est, necessarium fore ad affectus, lociq3 affecti inuentionem, tum vniuscuiusq3 affectæ partis substantiam, tum eiusdem etiam cum alijs vicinis nouisse communionem. Nec minus præterea constare arbitror, si etiam nunquam de hoc mentionem habuissem: nihil referre si positum dicamus, aut compositionem, aut cum vicinis societatem. Ad hæc quoq3, ex illis quæ diximus liquere potest, esse necesse omnem cuiuscunq3 particulæ actionẽ functionem q3 callere, & insuper morborum, ac symptomatũ genituras, proinde q3 & morborũ effectrices causas. Nimirum videntur hęc oĩa ad notitiã affectarum partium vnà cum ipsis illarũ partiũ affectibus, ac etiã ad morborũ illarum differentias pernoscendas, summe esse necessaria. Atqui & magnitudo, & mores morbi cuiuscunq3 ex his ĩsdẽ cõprehenduntur: magnitudo quippe ex affectionis, quæ in illis est, & symptomatũ præterea illã cõsequentiũ magnitudine: mos à morbi differentia symptomatibus q3 insequentibus. Vt statim in exẽplo proposito, pernicioſissimus succus est atra bilis, quũ alijs pręualuerit, vtpote q̃ præ cęteris, & corrodat & maligna admodũ sit, concoctu q3 difficillima, & ad purgationẽ ineptissima, atq3 etiã plurimũ indicet calorẽ, à quo sit per assationẽ genita. Omniũ mitissimus sanguis, qui & dulcissimus sit, & ad concoctionẽ facilis; mediũ in simplicitate, & malignitate reliq duo locũ obtinẽt. Ex symptomatibus, vt nihil oĩno expuere pnitioſum est, partim q̃ significet fluxionẽ in phlegmone quasi deuinctã teneri, partim ! vero qa ea vniuersa interius cõtenta corrũpetur: ita screatus facilis, & ꝑcul à labore, saluberrimus ẽ, et lõge ẽt magis si cõcocta expuant. Alioqn & pulsuũ symptomata morborũ mores ostẽdunt, et ꝑtea q̃cunq3 alia ex cõsensu solẽt cõseq, sicut deliria, somni immoderati, fastidia, lotia, & alui deiectiones hoc aut alio modo factæ. Erit igit̃ his oĩbus, q̃ recensuimus exercitatio adhibenda, si eã facultatẽ assęq voluerimus, qua facile possimus affectas partes, morbosq3, ac eorũ mores magnitudinẽ, et differentias cõprehendere. Ab illis eisdẽ aũt locis erit & ratio prędagiendi euentus morbi petenda,

& insuper

A & insuper commodi vsus remediorum. Præsagia etenim & medicum ab omni mortis culpa immunem reddunt, & ægros ad obtemperandum faciles, occasionem´que remediorum prænostrant. At vero q̃ aptus remediorũ vsus id sit, quod in arte præcipuum est, & propter quod is sermo vel vniuersus institutus sit: omnibus iam satis constat. Et nos nõ multo post docebimus, quo sit ex his, quæ nuper recensuimus, comparandus modo: nunc enim his, quæ exposuimus, finẽ imponere constituí. Nempe exemplo vnico, tum morborum ipsorum, tum vero earum etiam, quæ ab ipsis detinentur, partium dignotionem explicauimus. Sed, si & alterum quid nõ dissimile addiderimus, nihilo se res deterius fortassis est habitura. Excrementorum enim species multorũ notitiam affert, quæ tamen & corpus secum cõnexum habet, è quo illa excerni videmus ita, vt ex his ambobus simul coeuntibus vna stabilis euadat indicatio. Quippe quia si membraneũ, verbi gratia, corpus excernatur, q̃ quidem ad id spectat, quod cernitur, insinuat partem quampiam exulcerari, quæ in superficie naturam habeat membranæ, quæ tamen ea sit, definite distinguere nequit. Locus autem per quem fit excretio, poterit nos ad affectam partem conducere: vtpote quia, si per inferiorẽ aluum deiiciatur, vlcus in intestinis indicabit: si per superiora vomatur: in ventriculo: si per tussim excreetur: membranas, quæ asperas velant arterias, abradi monstrat: sicuti si minga-
B tur: vel vesicam, vel pudendi meatum. Sed non parum præterea ad rem faciet ea, quæ primario affectu ab his, quæ per consensum laborant, distinguere: antecessione, inquam, & cõsecutione, magnitudine, & paruitate, insuper´que causarum accessione, quæ vtriq; solent officere. Vnde multi male se habente ventriculo, cerebrum in consensum adducto, in eorum symptomata illapsi sunt qui atra bile vexantur, aut, si cõsentiant oculi: eorũ, qui suffusione. In his tamen, si diligenter quis obseruauerit, has affectiones tum cruditates, tum vero excrementa in ore ventriculi collecta consequí inueniet: & proinde eas ex his, quæ vẽtriculum lędunt excrescere: ex illis vero, quæ illi conducunt sedari. Cęterum non est in præsenti à nobis institutum vniuersam affectarum partium rationem exacte explicare, quemadmodum nec cuiuspiam partis alterius huiusce artis, sed solum inueniendi methodum insinuare, & quam cum fine istius artis cõnexionem habeat. Et enim erit deinde necesse, vt quisque perlectis nostris commentariis, in eis sententiis, quas in illis omnibus complexi sumus, multifariam se exerceat. Itaque ad prædictas methodos iam accedam, addito tamen eo, quod præsenti negotio necessariũ est. Arbitrere hoc etiam loco formam rei reperiri, quã deinde vt materiis accommodaueris, totã habebis substantiam. Porrò, quum particulatim omnia fuero persecutus, sicuti nũc paucis quibusdã exẽplis actũ est: erit tibi & hęc pars integre cõstituta.

C *De eligendis remediis, ipsorum que vsu, ex substantia, formatione, & situ partium laborantium.* CAP. 17.

RElíquum autem est vt monstremus, q̃ sit necessarium ad commodum remediorum vsum, partis, quam curaturi sumus, substantiã exacte cognoscere, figuram q̃, & positum. Substantia enim affectus primos, qui intemperie consistunt, quantum à naturali statu aberrarint, ostẽdit: quantum q̃ calefacere, refrigerare´ue, humectare, aut exiccare´ oporteat. Figura vero morbos, qui ad ipsam spectant, de quibus sermo in superioribus habitus est, simul q̃ & eorum indicat magnitudinem, quippe quum eo maiores censendi sint, quo à naturali modo magis recesserint: & insuper ex ea cõprehenditur, quousq; sit opus ad ea, quæ ex natura sunt, per cõtraria reducere. Sed hęc ex proportione morbis in intẽperie respõdent: obstructiones aũt, & inculcationes ad hoc genus pertinent: quod vero præcipue, ac peculiariter indicat, est euacuationis modus, quę fit per oscula, & figuras, quas membrũ id assecutũ est, quod nobis curãdum offertur: aliquam tamen habet hac parte communionẽ cum illis indicationibus, quæ à positu prodeunt: de quibus iã agemus. Vt autem superuacaneũ videtur ea nunc explicare, quę in istis eandẽ videntur ad cognoscendã vel magnitudinẽ, vel quãtitatem vsus auxiliorum proportionẽ seruare: ita illa, quæ eximia, peculiaria q̃
D sunt, exponenda sunt, posteaq̃ ea ad curationes indicationibus, quæ à forma prodeunt, mista magno sunt vsui. Sed hac etiam parte paucis quibusdam exemplis, vt tantũmodo methodum monstremus, sermonem expediemus. Obstructio sanè affectus quidã est partium instrumentariarum, qui in primis iecori ob eius tum structurã, tum vero actionẽ solet esse molestus. Nam venę, quę à portis deriuantur per vniuersam huius visceris partẽ cauam dispertitæ: tandẽ illis, quæ in gibba sunt, per quædam oscula sensum effugientia committuntur. Vniuersum vero alimentũ ex ventriculo in hunc vnum locum, qui ob id ipsum, quod nuper diximus, portæ appellatus est: refertur. Quemadmodum enim in vrbes nihil nisi per portas inuehi potest: ita nihil potest in iecur deferri, nisi prius in hunc feratur locũ: vnde in totam iecoris partem cauam subinde distribuitur, inde vero per eos, quos diximus, terminos in gibbã. Quare nil mirũ deinde fuerit, si viscus hoc & obviarũ angustiam, & ob copiam pertranseuntis substantiæ, assidue obstructionibus arripiatur. Et igitur curatio erit adhibenda, priusquã eæ nimis excrescant, febris q̃ accendatur, tum cibis, tũ medicamentis attenuantibus administratis: quia, quum multæ factę fuerint: non modo hæc nõ satis erunt: verũ & vacuatione erit opus: quæ deinde quo loco facienda sit: membri figura & eiusdem situs indicabit. Vnde ab his promoti, si quid in iecoris cauo cõprehensum sit, per intestina detrahimus: si in gibbo: vrinã cientibus vacuamus. Eodem etiã modo à mẽbri figura, situ q̃ docti, ea

quæ in pulmone, & pectore collecta vacuatione egent, per tusses purgamus: ad nares autẽ dedu E
cimus, quæ in cerebro. Sed non minus à membri figura, & situ desumpta est ratio sanãdi partes à
phlegmone detentas: siquidem horum quoq; primus scopus est euacuatio succi, qui in inflamma
tum locum decubuerit. At, quo illum modo euacuare expediat, ipsa illarum partiũ, quę detinent,
natura indicat: & hinc adducti, fluxiones, quæ in coxã decubuere, sectis venis in poplite, aut talo
euacuabimus, & eas pariter, quæ in vtero cõprehensæ sunt: quæ in thorace, aut pulmone: per ve-
nam cubiti interiorẽ: sicut eas, quæ in capite, & collo: per humeralem. Ea quippe euacuatio facilli
me, & optime fit, quę p venas vicinas, & affines parti affectę fiat. Porrò & suã ex morbo habet in-
dicationẽ, in halitum diffiandum esse, quod in inflammatũ locum defluxit: situs tñ ipsius affectæ
partis variũ deinde insinuat particularium auxiliorũ vsum. Etenim quęcunq; in summa cute or-
tum habent, tale expoſcunt diffiatoriũ medicamẽtum, quale ipsa indicat inflammationis species.
Sed, quę in profundo, eò egent acrioribus medicamentis: quo magis ab exterioribus recessere, vt
qñq; cucurbitulis vtendum sit, si sedẽ plurimum profundam habeãt, quod tñ inflammationibus
in summa cute quã maxime aduersariũ est. Nec minus etiam situs loci id exquirentis animaduer
tendus est, qñ astringente medicamento fuerit opus. Quia, si medicamentũ astringens ipsum po
test eò peruenire: nil vetat, quin id administremus: sin minus, cauendũ tunc, ne humorẽ in locũ F
affectũ ex vicinis partibus impellamus. Quare vel aliquid immiscendũ est astringẽti medicinę, q
eò vim illius pducat, vel ab illius vsu erit abstinendũ: & proinde non parũ quoscã offeciſſe noui,
qui sanguinẽ è pulmone excreantibus vniuerso in orbẽ thoraci astringẽtia medicamẽta adhibue
re: pręter id enim, q vis astringẽtis medicinę nequit pulmonẽ attingere: sanguinẽ insuper, qui in
thorace est, ad hoc ipsum viscus propellũt. Nẽpe ista, quę hactenus dicta sunt, quãtũ ad p̃sens qui-
dem negotiũ pertinet, satis esse existimo: quare, vt hoc vnũ illis addidero, hanc, inquã, methodũ
formã tantũ huius negotij cõtinere, ad alia trãsibo. Scientiã etenim, & disquisitionẽ, quę sigilla-
tim de vnaquaq; pte habẽda est, & ẽ veluti vniuersa huiusce rei substãtia, in aliis libris trãsegimus.

De prænoscendi, ac diuinandi arte. CAP. 18.

MOx itaq; de pręsagio sermonẽ instituemus, vtpote q nõ modo ad alia quędã, verũ & ad cu
rationẽ q̃ maxime videat vtile. Nimirũ quisquis pręsagiendi artẽ primũ constituere pro-
posuerit: is necesse habet antea examinasse, an sicuti cuilibet rei animatę propriũ vitę spaciũ ex na
tura constitutũ est: ita morbis ẽt omnibus, vt nullo deinde pacto, si sit alicui illorũ à natura tẽpus
duorũ mensiũ prescriptũ: possit is quatuor diebus absolui: an vero & in longũ protrahi, & celer-
rime finiri possit. Verũ, quia iã plures ex medicis, eorũ, quę euentura sunt pręsagitores euasere: ab G
ipsis ẽt vulgaribus nõ amplius in quęstionẽ vertitur, possint ne vẽtura prænosci, an secus. Sed po
tius perinde, ac si hoc iã sit constitutũ à medico sciscitant, quo tpis spatio morbus soluẽdus sit. At
fortasse res nostra nõ est deterius habitura, si supponamus, nos nũc primũ pręsagitricẽ artẽ consti
tuere: nã & alia oia hoc ptractauimus modo. Profectò hoc vnũ si quępiã pręsagitio futura sit: in
primis necessariũ est esse nõ nulla, q̃ certo sint futuro tpe vẽtura. Sed deinde quęrendũ est, quę nã
ea sint, & quot: quia nõ oia, quę ęgrotãti sunt euentura, necessariã habẽt generationẽ. Tumultus
enim noctu excitatus, latratus canũ, molesta nuntia, sępe in somnes reddunt ęgrotãtes: tñ nullum
horũ, aut necessario fit, aut certo p̃sagiri potest. Nũquid igit ea saltẽ, quę ex ipsa illius morbi rõne
proficiscunt, habent vt & necessario fiant, & certo prænosci possint: vel nec ea quidem oia, quum
repẽte possit superfluens quispiã succus in corpore, interius in partẽ aliquã vitę necessariã deflue
re: possit ẽt cõtra ab aliqua principe parte, ad ignobiliorẽ impelli: & subinde erit necesse, vt is, qui
in principẽ partẽ fertur, extremũ periculũ, qui vero ab ea repellit, repentinã, inopinatãq; ęgrotãti
salutẽ prestet. Vnde in hisce statibus hoc tm prænosse datur, quod dubij, fallaces q; sint: quo tñ ter
minaturi sint, exquisite definiri nequit. Verũ tñ, quum excremẽta in locũ aliquẽ decubuerint, nec
defluant amplius, sed potius ibi detineant: aliquis in his dabit nobis pręsagiendi locus, quũ probe H
nouerimus plures esse facultates, quibus natura animal gubernat: atq; etiã quę nã ipsarũ sit diffe-
rentia, pręterea q; q excrementa oia, quę in vniuerso animãte cũ sanguine deferuntur, nisi immo
derata nimis copia cõstent, definitũ & ipsa sigillatim tẽpus habent, quo concoquant. Vnde, si cu
iuscunq; humoris naturã exquisiuerimus, iã artificiali quadã cõiectura cõcoctionis rationẽ com-
prehendemus, si tñ cętera oia circa ęgrotantẽ rectè tractentur. Qm quicquid in his erroris cõmis-
sum fuerit: erit deinde in causa, vt vel serius morbus soluat, vel mors celerius aduentet. Et huiusce
rei memoria in hoc vniuerso sermone prę omnibus aliis seruanda est: q solę nimirum pręsagitio
nes euenturę sunt, vbi & qui curat medicus fuerit prestãtissimus, & qui recte curet, ęger q; in nul
lo delinquat. Alioqui enim ridiculus esset, qui arbitraret, tale esse medicorũ præsagiũ, quale pro-
fitentur vates: hi enim hominem (ita dicã) nono die liberandum autumant, nec adiiciunt, si oia
recte agant: immo & idipsum se pręsagire pollicent, nimirũ futurũ ne sit, vt oia recte, an perperã
circa ægrotantes peragantur. At medicus non eo prędicit modo, quæ futura sint: sed nouit ipse,
q si oia, vt par est, expediantur, morbum septimo, verbi gratia, die solutum iri: q si error quispiam
accedat, & is exiguus: excidet id ex septimo in nonum: si vero maior, in vndecimum: si adhuc
maior, in quartumdecimũ: & poterit etiã ita maior fieri, vt pro certa salute periculũ mox afferat.

Medicus

A Medicus quippe his duobus, morbo inquam, & naturę quasi colluctãtibus animum, semper intendit: atq; dum discernit, quod nam horum robustius sit, primum quidem suum de salute homi nis, aut interitu prędsagium depromit: deinde vero, quo alterũ altero fortius esse nouit, eo & illius prędfinitum tempus agnoscit. Nec mirari quisquã debet, si quis robur vtriusq; recte perpendens, victurum tandem deprehendat: quum videamus quã plures gymnastas ex primis statim motionibus, quibus contra se inuicem luctantes feruntur, victurum prędnuntiare, & sępe ante partã victoriã, quod q; celerrime aduersarius succumbet. *hoc autem agunt quum alterum altero nõ parum: viderint validiorem: Quare ex alia nulla exercitatione salutem aut interitum prędnoscet, prę terq̃ ex exacta virium, tum morbi, tum naturę notitia: ex qua etiã vtriusq; prędfinitum tempus exquirit. Vt enim celerrime soluendus morbus est, quum validiores vires fuerint: ita cito mors aduentabit, si hæ imbecilles sint, morbus vero fortior. Sed magnitudo excessus horum tempus indicat, quo hęc futura sunt. Ab his igitur scopis habet medicus, vt futurorum sit prędsagus. Qua vero exercitatione ipse hos pernoscat scopos, in libris nostris de iudiciis abunde actũ est: tamen in his quoq; in prędsentia vniuersalem methodum, vt in aliis omnibus factitatum est, explicabimus. Na turę robur ex propriis illius actionibus comprehendes, in primis autem ex pulsu, siquidem is est
B vitalis facultatis opus: morbi vero magnitudinem, ex suis symptomatibus. At quatenus alterum altero prævaleat: concoctio, cruditas ue monstrat, quas subinde ex propriis agnosces excremẽtis: quę enim in ventriculo conficiuntur, deiectiones monstrant: quæ in vasis, lotia: quæ in toto corpore, sudores: quo etiã modo reliquæ omnes se habent, quæ in vna quapiã, vel pluribus particulis eduntur: nam, quæ in thorace, aut pulmone, ex his, quæ tussi reiiciuntur: quæ in vesica, aut renibus, ex his, quæ cum vrina deferuntur. Ceterum ea, quæ deiiciuntur, vires quoq; partis cauę ie coris, & mesenterij, quomodo se habeant, ostendunt: ita & reiecta per vomitum, ventris superioris, stomachi q; : & quæ per palatum, nares ue, aut aures, quo cerebrum modo sit affectũ, insinuãt. Quibus omnibus hoc commune est, nunquam morbum solui posse, nisi prius in excrementis cõcoctionis signa conspiciantur. Vnde siue aures male habeant, siue oculi, siue fauces, &, vt summatim omnia dicam, concoctiones omnes celerem crisim, salutis q; securitatem indicãt: cruda vero inconcocta q;, & ea prætera, quæ in prauos vertuntur abscessus, vel nullã crisim, vel labores, vel prolixum tempus, vel mortes, vel recidiuas nuntiant. Hæc vero quantum ad negotiũ præsens spectat, sufficiant: nam particulatim oia sunt pertractata in libris propriis, nec illis quidem exiguis, vtpote, qui vniuersa ferè complexi sint theoremata: in quibus sunt, qui de pulsibus, quiq; de iudi-
C ciis, decretoriis q; diebus sunt inscripti: in his enim tribus cõmentariis ea explicant, vnde quisque in primis prędsagire potest. Iam igit mihi videt vniuersam curandi methodũ ad finem peruenisse.

De arte præcauendi morbos, & valetudinis tuendæ. CAP. 19.

VErum quoniam operæpretiũ insuper est eos procurare, qui à morbis euasere, vt vires recuperent: & præterea, vt hi, qui in morbos procliues sunt, custodiãtur, atq; vt ij, qui prospera & inculpata fruuntur valetudine, conseruentur: reliquum est, vt de his quoq; tribus huius artis partibus, quæ supersunt, constituendis, sermonem q̃ breuissimum tamen habeamus. Itaq; quum sit à nobis dictum superius tria esse eorum vniuersa genera, quæ præter naturam sunt, causas, affectus, & symptomata: pars, quæ valetudinem tuetur, eam græci prophylacticen appellãt, si modo illa sit pars artis huius, circa primum versatur genus. Etenim, si humorum, vel copia, vel prauitas, si obstructio, si vis aliqua corrumpens in corpore suboriatur, homini periculum affert, ne q̃ primum in morbum illabatur, q̃q; vero ne extreme periclitetur. Verũ sępe hæ causæ sunt cognitu difficiles, quum nullam ferè homini molestiã præstent: statim enim morsus canis rabidi nullum peculiare signum, antequã propè instet rabies, in corpore reliquum est, adeo vt medico necesse sit has ex ægrotantibus causas scisciatari, & quid cuiq; euenerit: quum tamẽ humorum copia, aut eo-
D rundem prauitas, aut aliquem excitet in corpore tumorem, aut quodpiam viscus oppilet: potest id ex symptomatibus quibusdam intelligi, quæ medium inter ea, quæ in sanis reperiuntur, & ea, quæ ægris eueniunt, locum seruant: quippe, quum ea, quæ sanis insunt, ex natura sint omnia, & omni culpa vacent: quæ ægris, vt præter naturam sunt: ita etiam culpanda: quæ vero media sunt, ad genus quidem eorum, quæ morbis eueniunt, attinent: verum adeo sunt magnitudine exigua, & viribus imbecillia, vt nõ dum * solitas vniuscuiusq; actiones lędere queant. Neq; enim, si dolor quispiam aliquem, vel secundum caput, vel secundum aliam quampiã partem infestet, statim tantus est, vt hominem lecto decũbere cogat. Neq;, si grauedo præterea caput, aut præcordia, aut alias partes, vel alia viscera detineat, tanta etiam erit, vt à consuetis functionibus desistere faciat. Corporis etiam tumor, aut gracilitas, decoloratio, pigritia in motu, procliuitas in somnum, vigilia, non sufficiunt, vt ab actionibus, quibus ad vitæ munera peragenda egemus, detrahant, nec cibi appetẽtia, vel nimis adaucta, aut omnino ablata: nam & hæc ambo ad corpus pertinent nõ integre sanum: sicut nimia siti torqueri, vel eius esse nimis expertem. Secundum stomachum etiã, vel ventrem morderi, aut se lassum sentire: quippe hæc est ferè eorũ formula, quæ illis contingũt, qui procliues sunt in morbos. Affectiones vero, quæ ea pariunt, per contraria (vt iam à nobis dictum est) sunt corrigendæ, si tamen hæc res ita summatim tractanda est, sed si particulatim transi-

* hæc oĩa, quæ sequũtur, vsq; ad alterũ asteri scũ desiderant in græc. cod. Aldino.

genda: omne exuberans vacuandum est, vt tamen prius distinguenda sit exuberandi ratio: quan E
titate ne, an qualitate, aut etiam vtraq; ratione exuberet: &, quod deinde potest iterum ad natura-
lem statum redire, per cõtraria alteretur: vt, quod crassum lentum q; est, attenuetur: quod tenue,
crassius reddatur: ambo vero pariter concoquantur: obstructiones præterea aperiantur, quæ toto
sui genere sunt præter naturam, qualia venena, virus q; animalium, tum alterent, tum euacuent.
Alteratio autem per contraria fiat, quę vel tota substantia aduersantur, vel altera, vel vtraque qua-
litate: sed euacuatio, per ea, quæ vim attrahendi habeant. Cęterum hæc omnia, quibus sint peragẽ
da remediis, ab ipsis affectibus petẽdum est. Quia, si omnes pariter humores accreuerint, maxima
atque præcipua eorum euacuatio erit per sectam venam: deinde vero per frictiones, per exercita-
tiones, per balneas, per inediam: nec alia etiam erit euacuandi ratio, quum solus sanguis modum
excesserit: vbi autem flauæ, vel atrę bilis succus, vel serosus humor, opus quidem est euacuatio-
ne, non tamen eodem modo, etenim si ea excremẽta in primis venis contineantur, purgãda sunt
his quæ aluum cient. Si in aliis, & tenuia, aquosa q; fuerint, per vrinam: si biliosiora, per purgato
ria. Veruntamen possunt & tenuia alui deiectione purgari. Sed quæ totum corporis habitum oc
cupauerint, quum tenuia fuerint, aut sudore, aut medicamentis, quæ cuti applicita vim exiccandi
habent: quum vero biliosa, primum quidem purgatione egent, mox & euacuatione per cutim. F
At, quum pituitosus humor exuberauerit, si salsus sit, purgãdus est: si acris, experiundum, an pos-
simus, naturæ ad illum concoquendum opem ferẽtes, alterare: & longe etiam magis, si dulcis sit:
erit enim concoctu facilior. Porrò ad concoctionem conducit quies, moderata calefactio, cibi par
cus vsus, boni tamen succi, potus vini parum calfacientis, exiguum vero calorem & moderata fri
ctio inducere valet, & vsus præterea moderatus aquarum calidarũ, insuper q; cibi, ac medicamen-
ta temperate calefacientia. Obstructiones remouent quæcunq; vel esculenta, vel poculẽta, vel me
dicamenta attenuant. Verum, qua deinde ratione sint harum materię reperiendæ, aut iudicandę,
exposuimus nos in eo libro, quem de facultatibus simplicium medicamentorum, & in illo etiam
quem de attenuante victu inscripsimus.

De arte, quæ reficit conualescentes ex morbis. CAP. 20.

IAm igitur tẽpus erit, vt ad illos, qui à morbis reficiũtur, transeamus: in quibus nulla causa, nul
lus que affectus præter naturam, sed sola est gracilitas, simul q; & virium imbecillitas. Et proin
de, qui se hoc habent modo, in naturalem habitum reducentur, si moderatis cibis & motionibus
reficiantur & corroborentur. Et nos in libris de tuenda sanitate, materias, quibus hi & alendi &
exercendi sint, explicauimus, ne tamen aliquid huic videatur deesse sermoni: non modo partis re G
fectricis, quę analeptice dicta est, sed vniuersi etiam salubris negotij methodus hoc quoque loco
repetenda est. Primum que cuius nam ea sit generis, num ad id pertineat, quod præsentia tuetur,
vel eo tantum à parte curatrice differat, q; in minimis quibusdã corrigendis versetur. Si enim cor
pus suum diutius statum seruaret, nulla esset arte opus, quæ illi præesset: hoc quippe in causa est,
cur scientia egeat, cuius curæ demandatum sit, quia vitiatur, nec in eodem semper statu persistit.
Nempe si solum hoc illi eueniret, vt in halitus diffluaretur, & subinde inaniretur: cibus potus que
defectum illum reficere posset: at, quia humorum copia, praua q; præterea gignuntur excremen
ta, exercitationibus egemus: earum enim munus est superfluentem quidem succum euacuare, ex
crementa vero concoquere & expurgare: si tamen causæ omnes vitentur, quibus vitiari potest sa
nitas: refrigeratio inquã, æstus, lassitudo, cruditas, ebrietas, vigilia, mœstitia, ira, furor, & alia om-
nia, quę in eodem cum his ordine sunt. Neque enim ea sigillatim recẽsenda sunt, quum argumen
tum id, quod à principio est à nobis institutum, iam ferè absolutum sit. Nam institueramus om
nes partes medicinæ non quidem exacte disquirere: sed tantummodo monstrare, medicinam nõ
secus ac alias artes, suam à finis notione constitutionem esse sortitam.

Medicina quo nam in genere sit artium effectuarum. CAP. 21. H

QVod tibi est à nobis confectum: reliquum est, vt vniuersam medicinæ rationem per capita
resumamus, illius que cum cæteris factiuis artibus comparationem. Igitur medicina est è
numero artium factiuarum, non tamen vt ædificatoria, vel fabrilis, vel textoria: sed vt ea
potius, quæ labefactatas ædes instaurat, vel dilaceratas vestes consuit. Harum vero, vt monstraui-
mus, duplex est constitutio: nonnunquam enim ipse sibi artifex exemplum confingit, quando q;
autem, quod exterius consistit, contemplatur. Medicinam vero nos ostendimus esse in hoc secun
do genere, vtpote, quæ minime sibi vllum confingat exemplum, sed omnia ex corporis dis-
sectione contemplatur, & subinde, si quid vitiatum sit, corrigere conatur. Sed hoc dif-
fert ab aliis artibus, quod maxima ex parte se naturæ operanti ministram præ-
stat: tamen medicus vniuersam eam contemplationem, vnde ipse excitatur,
vt minister, corrector ue euadat, similem habet ceteris omnibus facti-
uis artibus: qui & similarium partium substantiam nouit, &
modum generationis instrumentariarum, pariter q;
affectus inuenit, scopos q; præterea eorum
curandorum inuestigat.

Galeni

GALENI ASCRIPTAE FINITIONES MEDICAE

Bartholomęo Syluanio Salonenſi interprete.

Initionum tractationem cum medicis omnibus, tum vel maxime introductitiis iuuenibus longe vtiliſſimam decreui, vt medicorum optime Teuthra cenſuiſti, colligere, ac ſcriptis mandare. Cum enim medica ad vſum vitæ ars conferat, ſitque ad hominum ſalutem inuenta, ac pulchra nec pauca præcepta contineat, neque eam aſſequi facile eſſe videatur vtiliſſime erunt finitiones: vt quæ multa docere paucioribus poſſunt. Optimum enim in artibus, ſcientiiſque omnibus genus docendi id eſt, quod non verboſa oratione, atque in infinitum excurrente, ſed paucis contenta perbelle dignoſcitur. Veteres quidem, qui ꝙ ante Hippocratem fuere, in quorum nos volumina incidimus, nec aliqua finiuerunt, quæ ad artem pertineant, nec libros complures, ſed paucos admodum reliquere.

His igitur iure laus debetur, quòd animum applicuerint primi, ac vitæ emolumentum aliquod inuenire ſtuduerint. Poſt hos vero exortus Hippocrates medicinam literis prodidit, finiuitque Ceam ‖ in libello de arte: ille nimirum, qui ſemper bonorum auctor ac princeps fuit: cuius apud Græcos omnes memoria in æuum durabit, quādoquidem publice eſt de omnibus benemeritus. Cęterum, qui ab iis temporibus extitere, finitiones perſcripſerunt, tametſi ne ij quidem omnes. Sedulam autem in ea commentatione operam nauaſſe videntur ſectatores Herophili, & Apollonius Memphites, & præterea Athenęus Attalenſis: verum hi quoque nec decenti vſi ſunt ordine, nec tractatum compoſuerunt, ſed in libris conſcripſere paſſim: nec ea præterea plene deſcripta ſunt, non enim omnia, quæ ad medicinam ſpectant, finiuere. Porrò, quod vera commemoremus, licet dictorum virorum libros euoluentibus diſcere. Nos vero longum ſermonem ingreſſi, finitiones que à maioribus proditas ad verbum deſcribentes, iuſtum ipſis imponemus ordinem: &, ſi quæ ab antiquioribus dictæ non ſunt, conficientes ipſi, conſtruentes que, vt tu quoque operæprecium eſſe cenſuiſti, abſoluta collectanea concinnabimus. His ego bone Teuthra mihi perſuadeo nec fuiſſe iuuenibus inſtituendis, nec fore vtiliora: atque hæc hactenus. Primum autem, neceſſe eſt, dicamus, quid ſit vtiliſſimum, ac quid doctrinæ ordini maxime conueniat: & quid ipſa finitio ſit aperiamus: tum finitiones dehinc ſubnotandæ.

Ibidem.

D Finitio igitur, ſeu græce ὅρος, ex non nullorum ſententia eſt oratio, quæ, quale ſit illud, de quo ſermo eſt, declarat. Finiri autē & hoc modo poteſt. Finitio eſt oratio mentis cōceptionis. Quidā ſic quoq; finiuerunt, Finitio eſt oratio, quę perfectionem per reſolutionē adipiſcitur. Finitio eſt, quę nos breui ſubmonitione in rerū vocibus ſubiectarum notionē ducit: vel, Finitio eſt oratio, quæ ipſum eſſe declarat: vel oratio, quæ nobis intelligētiam rei indicat ac palàm facit. Diffinitio vero, quam ſcilicet Græci διορισμὸν vocant, eſt rei, quæ velut vniuerſaliter dicitur, ſed vniuerſalis non eſt, per appoſitionem ad vniuerſale deductio. Deſcriptio eſt oratio, quæ rudius, ac quadam veluti formula ad declarandæ rei notitiā introducit. Alij ſic, Deſcriptio eſt oratio, quæ res per rudem imaginē repręſentat. Scientia eſt cōprehenſio certa, & firma, neq; à ratione decidua: licet, & hoc modo finias: Scientia eſt habitus, qui opinionem præbet ex viſionibus haud ab ratione deerrantem. Ars eſt cōprehenſionum globus commeditatarum ad finē aliquem rerum, quę ſunt in vita, perutilem. Vel ſic, Ars eſt cōmeditatarum globus cōprehenſionum ad vnum finem relationem habētium. Hippocrates ‖ in libello de arte medicinam ita finiuit, quā primus quoq; medicinā nominat: eſſe enim inquit à morbis prorſus vindicare laborantes, & morborū obtundere vehementias, & morbo profligatis manum non admouere, intelligentes compotē {non} eſſe horum omnium medicinam: plures hoc pacto finiuere, Medicina eſt ars, quæ præeſt ſanis victus

ratione regendis, atque ægrotis curandis. Secta, est decretorum multitudinis assensio artificiose E
constructorum, atq; ad vnum finem relationem habentium. aut sic: Secta est decretorum multi-
Secta tudo, quæ tum se mutuo consequuntur, tum consequi apparent, aut putãtur. possit & ita quispiã
dicere: Secta, est dogmatum multitudinis consensus, quæ se inuicem, & apparentia consequun-
tur, aut consequi existimantur: inuenitur & finitio huiusmodi quędã: Secta, est assensio dogma-
tum multitudinis, quæ tum ad seipsa, tum ad apparentia cõsequentiam habent. vel ita: Secta, est
assensio ex dogmatum multitudine, sequelam inter se ad vnum finem habentium. Decretum seu
dogma, partim proprie, partim cõmuniter dicitur: cõmuniter, rei consensio in actu: proprie autẽ
magis rationalis secta dogmatica vocata est. Medicinæ sectæ duæ sunt primę, Empirica, & Ratio
nalis, & tertia Methodica. Quartam autẽ sectam inuenisse videtur Agathinus Lacedæmonius, Z
q^a Secta. quã græce ἐπιτυνθετικὴν, quasi supercomposititiuam dixeris, nominauit: non nulli vero hęcticen,
*Nõ nulli græ ci codices hñt ἐκλεκτικὴν, id est electricẽ. id est habitricem, appellarunt. Est Empirica secta earum rerum, quæ sæpissime numero, ac secun
dum idẽ, atq; eodẽ pacto quodã modo vise sunt. Rationalis aũt secta rerum abditarũ scientia atq;
operibus cõstat, quę hanc in medendo cõsequunt. Methodica, est ratio, quę ab apparente progre
ditur, & incomperti comprehensionẽ facit: vt, si sunt sudores, sunt exigui cutis meatus: apparens
enim res sunt sudores: esse autem meatus incompertum est. Syllogismus, est ratio, in qua positis F
quibusdam aliud quidpiam ab iis, quæ posita sunt, quod ante ignorabatur, per necessitatem colli
Epilogysmy gitur. Epilogismus, est ratio, quę id, quod ab intelligentia diuertit, in firmam certam q; notitiam
adducit. Speculamen, seu potius græce Theorema, res est vniuersalis, quæ medicinæ fini conse-
quens ponitur: vel proloquium vniuersale medicinæ completiuum. vel Theorema, est id, cuius Theorema
cõtrarium raro euenit. Opinabile anceps, quod græci ἀμφίδοξον vocant, est id, cuius perinde eue-
nire contrarium potest. Finis, est cuius gratia res medica administratur. aut hoc modo: Finis, est
id, ad quod quęcunq; medicę artis sunt, referuntur. sic quoq; finias licet: Finis in medicina, id est,
quod si assequuti fuerimus, nihilo præterea egemus. Consummatus medicus est is, qui in specu-
latione & actione numeros oẽs expleuit. Optimus est, qui omnia in medicina recta agit ratione.
Homo, est animal rationale mortale, mentis capax & sciẽtię. Animal, est substãtia animata sensu
prędita, quę impetu mouet ac voluntate. Anima, est substantia incorporea, quæ per se, ex Plato- Anima.
nis sententia, mouetur. Stoicis vero, corpus tenuium partium, quod ex seipso pro seminis moue-
tur rationibus. vt autem opinio fert Aristotelis, entelechia seu perfectio instrumentarij corporis
physici vitam facultate obtinentis. Corpus est magnitudo triplici dimensione cõstans: quippe cũ
longitudinem in seipso, & profunditatem, & latitudinem habeat. vel magnitudo ex spatiis tri- G
Elementy bus consistens. Elementũ, est, ex quo primo & simplicissimo progenita omnia sunt, & in quod
simplicissimum resoluentur. Athęneus vero Attalensis in tertio volumine ita inquit, Elementa
medicinæ, vti nõ nulli arbitrati veterum sunt, calidum, & frigidum, & humidum, & siccum: ex
quibus homo primis apparentibus & simplicissimis minimis q; est constitutus, & in quæ vltima
apparentia & simplicissima ac minima resolutionem capit. Elementatio, est eorundem doctrina
* Forte pro ἔιδος, i forma legendũ ὁδός, id est via. secundum idem eodem q; modo. alij sic: Elementatio, est fõrma ab elementis ad finem. Constant
corpora nostra ex solidis, & humidis, & spiritibus. Solida sunt ossa, chartilagines, nerui, musculi,
venæ, arterię, & quę in contectu sunt viscera. Humida, humores, & excrementa. Spiritus vero,
Anatome natiuus calor est in corde desitus. Anatome, hoc est dissectio consectioue, abditarum partium
speculatio est. Consectionis species duæ sunt, altera, quam de industria aggredimur: altera, quæ
casu euenit: per industriam cõstat ea, quam tradunt dogmatici partium occultarum gratia vel in
viuentibus, vel in mortuis: & vel in totis, vel in partibus: casu euenit, ex iis, quę contingunt, vt ex
vulnere magno accepto: soli autem hac vtuntur empirici. Chirurgia, est intrepidarum manuum
celer motus cũ experientia. vel actio in medicina per manus artificiosa, conuenientis finis com-
pos. Pericrania, membrana est neruosa totam caluariam complexa. Meninges, sunt, quę cerebrũ H
ambiunt corpora neruosa arteriosa que. Cerebrum est album, molle, velut e spuma quadam con-
cretum, humidum & calidum. Cerebellum, secundum locum à cerebro obtinet, similis cum eo
naturę, ac coloris. Dorsi medulla cognata cerebro est, cęterũ pinguior, candidior q;. Oculi, sunt,
qui ex quatuor constant tunicis, neruosi, sensum obtinentes subiectorum colorum, magnitudi-
num, ac figurarũ. Aures, neruosæ, & chartilaginosæ, quæ voces earum q; differẽtias sensu diiudi-
cant. Nares, neruosæ, chartilaginosæ q; sunt, odorum perceptrices. Lingua, venosa est, & carno-
sa, suppinguis, saporum gustatrix, adiutrix deglutiendo alimento. Larynx, chartilaginosus est,
per quem spiritum attrahimus, voci concinnandæ alioqui deseruiens. Pulmo, est arteriosus, ex le
uigatis, asperis que constans arteriis, fungosior, respirandi instrumentum. Thorax, est ex venis,
& arteriis, & neruis ad respirationem incitandam à natura constitutus. Cor, neruosum, muscu-
losum, venosum q; est, habet q; arterias, coni figura, suppingue, ex quo arteriæ exoriuntur, ac ve-
Cor. nę, per quas sanguis, ac spiritus immittuntur. Septum transuersum, est neruosum, viscera, quę in
thorace ab iis, quę sub thorace sunt, dispescens ac separans. Iecur substãtia venosum est, & calidũ,
ac sanguine affluens, primam q; generationẽ sanguinis plurimam molitur: ventriculo quoq; ad
concoctionem obeundam pręsto est, sua ipsum propinquitate concalefaciens. Lien, venosus est,
arteriosus q;:

A arterioſus q3: qui cum tenuia vaſa, atq3 inter ea cauitates multas obtineat, ob id rarus, laxus q3 eſt. Stomachus, neruoſus eſt, & arterioſus, inſtrumentum appetitus, ac deuorationis: vel etiam meatus humidi, ſicci q3 alimenti. Ventriculus, neruoſus, alimẽti humidi, & ſicci receptaculũ eſt, ad id concoquendũ præparatus. Inteſtina, neruoſa ſunt, alia ad excipiendum, alia ad excernendum recrementũ progenita. Renes, carnoſi ſunt, carne conſtant friabiliore, Iſthmi humidi excremẽti, ac veluti lacunæ à natura conditi. Veſica, eſt neruoſa, humidi recrementi conceptaculũ, eiuſdem q3 excernendi inſtrumentũ. Teſtes, carnoſi, perfragiles q3 ſunt, humidi & calidi, meatibus contenti ſeminis, qui paraſtatæ à Græcis dicunt̃, concoctioni opitulantes. Paraſtatæ, ſunt (quaſi latine aſtites nominentur) qui ex vena, & arteria conſtant in vnam naturam conſertis, ſemen confouentes. Matrix, id eſt vulua, foris neruoſa ẽ, intus carnoſior, vas fœtus geſtãdi. {hęc à græcis ὑςέρα, quoq3 appellatur, q3 ὑςάτη, id eſt poſtrema ſit partium omnium.} Excretio, eſt delatio excrementorum corporibus adhęrentium. Stercus, eſt expurgamentum alimenti in concoctionis, digeſtionis q3 conſummatione diſcretum. Vrina, eſt ſuperfluitas excolata ſanguinis in magna vena, quæ per renes, & vreteras in veſicã delabitur. {aliter, Vrina, eſt excrementum, quod in iecore gignitur, diſcernitur in renibus, per vreteras in vrinariam veſicam deriuatur, excernitur q3 inde per eius col-
B lum, οὐρήθρας nomine, Græcis appellatum ex eo, q3 per eam vrina deferatur. Efficiẽs cauſa eſt vrinæ, ſanguinis generatio in iecore * ſupprimitur, vel per ſanguinis in grumulos concretionem, vel q3 genitalium meatus concidat ac cohęreſcat, vel ob renum conſenſorium affectum, vel propter vlcerationẽ. Vrinæ ſuppreſſionis appellatio prima, eſt iſchuriaſis, cũ vrina retinetur: ſecunda, dyſuria, in qua vrina quidẽ fertur, ſed cũ difficultate: tertia, ſtranguria, ex eo dicta, q3 vrina σταγονιδὸν, id eſt guttatim deſtillet.} Humores quatuor ſunt, ex quibus aĩal conſiſtit, ſanguis, pituita, biles duæ, flaua, atra q3: hæc enim ẽt elemẽta corporis medicorũ filij vocãt: qñquidem ſanguis, calidus, humidus, dulcis q3 eſt: pituita, frigida, humida, ſalſa, glutinoſa q3: flaua bilis, calida, et ſicca, acris q3, ac mordax: atra vero, ſicca, frigida, acida, atq3 grauiſſima. Sãguis calidus eſt, & humidus, in venis copioſus, in arteriis paucior, ex quo alitur aĩal. Pituita, frigida eſt, et humida, ad cibo
rum deuorationẽ, & articulorũ motum à natura ſubiecta. Bilis flaua, calida eſt, & ſicca, ad ſtomachi robur, ac vẽtris excretiones cõparata: Bilis atra, frigida eſt, & ſicca, vti diximus, et acida, & graueiſſima: ſedem habet in liene: miſta aũt in ſanguine eſt: itaq3 ab eo ſecernitur, ne craſſus, ignauus, ac digeſtu difficilis reddatur. {Quatuor prętera melancholici humoris differentię ſunt: primus eſt elementarius: dein qui ex ſuperaſſata flaua gignit̃ bile, quẽ bituminoſum quoq3 nominamus,
C q3 bitumĩnis inſtar ſplẽdeat: & qui ex terrificata, ſeu putrefacta pituita oritur: & qui ex fœculẽto ſanguine conſiſtit. Bilis flauę ſex diſcrimina habent̃: bilis elementaria, vitellina, glaſtea, porracea, æruginoſa, & pallida. Pituitæ differentiæ, dulcis, ſalſa, & qualitate carens. Humores itẽ tribus modis in vẽtriculo degunt: nã aut innatãt, aut imbibunt̃, aut inducuntur.} Mucus, eſt expurgamentum cerebri, quo pars animę princeps leuet̃. Sudor, eſt tenuis, ac ſeroſę colatura humiditatis ſanguini immiſtę. Vena, eſt vas ſanguinis, & ſanguini cõtemperati ſpiritus natiui, neruoſa, humida & calida, ſenſum obtinens. {habet tñ ſanguinis plus, natiui ſpiritus minus}. Arteria, eſt vas ſanguinis paucioris, purioris q3, & contẽperati ſpiritus genuini copioſioris, ac tenuioris, calidior & ſiccior, ac ſentẽitior, q3 vena, pulſatili motu prędita. {Aliter, Arteria, eſt corpus cauum, duplici cõ
ſtans tunica, * ſpiritũ vitalem ſuppeditans: excipit & purum aerem, dum attollitur, & cor, ac naturę calorẽ refrigerat: dum vero contrahitur fuliginoſa, ac fumoſa excernit recremẽta. Vſus igitur pulſus is eſt, vt per aerem refrigeret: aeris quoq3 ipſa ſubſtãtia, q3 ſpiritui noſtro addatur, generatio, additio q3 eſt ſpiritus animalis.} Neruorũ tres differẽtię ſunt: qui enĩ ex cerebro, & dorſi oriuntur medulla, ij propriè nerui: qui ex muſculis, tendones: qui uero ex oſſibus, ligamenta appellantur. Nerui, qui à cerebro, eius q3 membranis cõmunes expullulãt, ſicciores venis, ac minus
D calidi, & arteriis ſentiẽtiores ſunt, ac voluntarios motus abſoluunt: qui autẽ ex oſſibus prodeunt, articulos, & corporis membra colligant, ac continent. Muſculi, ſunt neruoſa corpora, permiſta iis etiam carne, ad partium corporis motum procreati. Perioſteę membranę, ſunt inuolucra tenuia, fibroſa, uelut indumenta oſſium à natura cõditæ. Pinguedo, eſt affuſio alimenti, circa mẽbranas maxime cõcreſcens, ſenſu carens. Caro, cõcreta ex ſanguine eſt, humida, & calida, mollitudinẽ q3 corpori adhibens. Medulla, in oſſibus eſt, eorum cauitatibus contenta, pinguis, ac ſenſu uacans. Chartilagines, corpora ſunt terroſiora, ac ſenſus expertia. Oſſa, ſunt corpora ſicca, & terreſtria, & frigida, nec ſenſum obtinentia. Dentes, ſunt, qui cibum diuidunt, atq3 conficiunt, non nihil & ad uocis articulationem conferentes. {Vraniſcus, id eſt paruum cœlum, quod latine palatũ dicitur, pars eſt oris ſuperior, à cœli ſimilitudine nomen accipiẽs. Gargareo, ſeu columella, caruncula eſt à faucibus dependens, uocis inſtrumentũ. Præſepiola, ſiue alueoli, ſunt cauitates oſſiũ, in quibus dentes firmant̃.} Vngues, ſunt neruorũ terminatio, decoris gratia ꝓgeniti, ac quo facilius quicq3 ſit apprehendere digitis. Alij ſic, Vngues, ſunt cutis cõcretio ſicca, & frigida, ac ſenſus impos. Pilus, eſt corpus frigidũ, & ſiccũ, ſine ſenſu, ad tutelam, ornatum q3 genitus: {ornamenti quidẽ gratia, in capite, & mento: in genis autẽ, & ſuperciliis, ad uſum: oriunt̃ in capite plurimi, ob cutis ſiccitatem, ac fuliginoſorum copiã excremẽtorum, quæ ſurſum ab infernis partibus ad ea loca mit-

 tuntur.

tuntur. Denſantur porrò his de cauſis in ætate vigentibus, tum ꝙ excrementorum copia prædíti E ſint, tum ꝙ cutis meatibus conſtent amplioribus: nec ſit in iis cutis arida nimis vel mollis: contra vero in pueris, qm̃ nec fuliginoſorũ excrementorum ſubeſt multitudo, neq; facti ſunt in iis meatus: magis q; ob anguſtiam id genus meatuum. Cęterum caluescunt hoïes duabus de cauſis, ob ſiccitatẽ exuperantẽ, ac pilis conuenientis alimenti defectũ.} Cutis, eſt corpus neruoſum, ambitum corporis honeſtamenti gratia totũ operiens, ac noxiis cauſis arcendis procreatum. Semen, eſt vis in humido conſperſa, rationem huius continens: quę vis, ſi cõgruas nanciſcatur rationes, atq; materias, in hoïs generationem explicat: vel aliter hoc modo: Semen, eſt humor in vaſis, quę à teſtibus exoriũtur, cõtentus, calido ſpiritu conſtans, ex quo naſci hoïem licet: vel, Semen, eſt ſpiritus calidus in humido, qui ex ſeipſo mouet, ac gignere tale poteſt, quale id, à quo emiſſum eſt. {vel auulſum materialis aiæ partis cũ ſpiritu humido.} Zeno autẽ Citieus ita finiuit: Semen eſt hoïs abſtractum, ac maiorum miſtura, quod homo cum aiæ parte humida tranſmittit, vtique tale exiſtens, quale id, à quo excretum eſt. Natura, eſt ignis artificialis, qui via in generationem tendit. {mouetur q; ex ſeipſo efficaciter} ſiue, vt Plato inquit, ars diuina, {vel, Natura, eſt vis, quæ ex ſeipſa mouet, auctor formationis, generationis, perfectionis q;. ‖ Dicitur natura & vniuſcuiuſq; rei temperamentũ, atq; habitus: motus quoq; per impetum excitus, &, quæ animal moderatur, facul F tas natura nuncupatur à phyſicis viris, Hippocrate, inquã, & Galeno, vtiq; naturæ, ac medicinæ peritiſſimis.} Natura itẽ, eſt ſpiritus calidus, qui ex ſeſe pro ſeminariis rationibus mouetur, qui q; in præfinitis certis q; tẽporibus, ac magnitudinibus hoïes generat, perficit, atq; conſeruat. Habitus, eſt ſpiritus cõtinens partes, ac cohibẽs. Appetitus eſt {cibi & potus} deſideriũ, inquiſitio q;. Deuoratio, eſt ſolidi, & humidi in ventriculũ attractio, quę à ſtomacho fit: vel hoc pacto: Deuoratio, eſt ingeſtio humidi, ſolidi q; alimẽti, quę ex ore per ſtomachũ in ventriculũ fit. Concoctio, eſt miſtio, & ſuccatio, velut elixatio alimẽti, in vẽtriculo, atq; inteſtinis, in digeſtionẽ per mutatio nẽ abſoluta. aliter: Cõcoctio, eſt cõfectio alimẽti p mutationẽ in vẽtriculo, & inteſtinis. vel ſic: alteratio prõpta ad ſanguinis generationẽ, quę à natura fit p caliditatẽ, elixationi ſimilis. ‖ Concoctiones alimẽti fieri putat Hippocrates à calido innato: Eraſiſtratus cõtritione, et molitura, & amplexu vẽtriculi, & adſcititij ſpiritus proprietate: Empedocles aũt putrefactione: alij, quẽadmodũ & Aſclepiades Bithynus, ex crudis fieri digeſtiones affirmarunt: idẽ quoq; aiam eſſe qnq; ſenſuũ exercitationẽ dixit. Sanguificatio, eſt mutatio alimẽti in ſanguinẽ. Digeſtio, eſt cõcocti, et cõfecti, & in ſanguinem cõuerſi alimenti in corporis particulas oẽs, & partes attractio, quã natiuus calor molit: quidã hoc modo: Digeſtio, eſt cõcocti alimenti in totũ corpus attractio, quã naturalis obit calor, cũ propria mutatione, cõfectione q;. Auctio, eſt ꝓfectus corporũ in lõgitudinẽ, latitudinẽ, & ꝓfunditatẽ. Nutricatio eſt additio, quę corporibus in circuitũ, ac latitudinẽ fit. Ætates quatuor ſunt, prima iuuenũ, ſecunda vigentiũ, tertia mediorũ, quarta ſenum. Iuuenes, tẽperatura, calidi, & humidi ſunt, ac ſimiles veri: Vigentes, calidi, & ſicci, eãdem cũ eſtate temperaturã adepti: Medij, frigidi, & ſicci autũno cõſimiles: Senes, frigidi, & humidi, ac ſimiles hyemi. Redũdat ſanguis iuuenibus: flaua bilis vigẽtibus: mediis atra: pituita ſenibus: qm̃ innatus calor eſt iuuenibus multus: vigens vigentibus: medius mediis: ſenibus pauciſſimus. Iuuẽta, eſt, in qua augeſcit animal, calore atq; humore in ipſo incrementũ capiente: quo tpe & æqualia alimentis delibamenta ſunt: aut eo, quod deſit, plus eſt, quod adgignit. Vigor, eſt ętas, in qua auctum, perfectum q; animal eſt, abſolutis in eo calore, atq; humore, parem q; iis, quæ dimanant, cum iis, quæ ingerunt, modũ obtinentibus. Senectus autẽ, eſt ætas, in qua diminuitur animal, ac deficit, decreſcentibus in eo calido & humido, frigido aũt & ſicco augeſcentibus. Reſpiratio, eſt motus thoracis, & pulmonis: eius partes ſunt expiratio, & inſpiratio: vel hoc modo: Reſpiratio, eſt attractus aeris per os, & nares in cerebrum, & in cor per fauces, atq; pulmones: eius vero aeris non nihil & in ventriculũ aduenit: atq; ex accepto portio quædam exigua in aerem ambientem retribuitur. Perſpiratio, eſt attractio H aeris præter voluntatem, à naturali calore per cutem ſimul cum demeantibus facta: aliter, Perſpiratio, eſt aeris ex corpore attractus cum naturali appetitu per totum corpus, & rurſus per vias ac meatus excretio. Pulſus, eſt cordis, & arteriarum naturalis dilatatio, atq; contractio: ſunt autem partes pulſus dilatatio, & contractio. vel ſic: Pulſus, eſt cordis, & arteriarũ, & cerebri, eius q; membranarum naturalis, ac præter voluntatem motus, per dilatationem, cõtractionem q;: potes & ita finire: Pulſus, eſt caloris, qui in corde, & arteriis continet, naturalis motus, nec à voluntate profiſcens. {alij ſic: Pulſus, eſt cordis, atq; arteriarum naturalis per dilatationem, ac contractionẽ motus, ad innati caloris refrigerationem, & vitalis incrementũ roboris, & aialis ſpiritus generationẽ. vel, Pulſus, eſt verax eorum nuncius, quę in profundo delitescunt, & vates obſcurorũ, & incertorum index, motu cõcinno, ac muſica percuſſione diſpoſitionẽ prẽnuncians inuiſibilẽ. Pulſus aũt genus, eſt motio, quæ nec ſedari poteſt, nec à voluntate progreditur, in ſempiterni motuꝫ diſtentione, ac contractione conſiſtens, atq; in corde, & arteriis principiũ obtinens. Arteria vel circu- riter mouet, vel in rectũ: conſtat in orbem non moueri: ꝙ autẽ neq; in rectum agatur, hinc planè noueris: à loco in locum demigrant, quęcũq; in rectum mouent: finem q; obtinẽt motionis: non ergo in rectum mouetur: ꝙ, ſi cum duo ſint motus, neutro cieatur, non igitur mouetur, at enim

mouetur:

3. Apho. 2. Ex. or. 20. 6. Epid. cõ. 5. tex. 1ª. cl. 3ª. 187. f Ibid. tex. 2. fol. 188. f. Et li. de alim. poſt me.

1. Apho. 15. Ex. ord. fol. 8. a

A mouetur: atq; místo dicímus motu agitari, circulari, & recto. Porrò, an místa huíus motio sit, ratio-
nabilis demonstratio est centrum: centrum appello medium punctum, à quo sese dilatans arteria
foras erumpit, & ad quem rursum se contrahens redit: hac igitur ratione moueri in rectum vide-
tur: ex eo aũt, ꝙ in orbẽ perpetuo agatur, spẽm nobis inuehit circularis motionis. Motio sex mo-
dis cõficitur, per generationẽ, corruptionẽ, augmentũ, decremẽtum, alterationẽ, atq; à loco in lo-
cum translationẽ. Pars princeps animæ, est ea, quæ toti præest animantis gubernationi, in cerebri
penetralibus, ac basi constituta: quidam hoc modo} Pars animæ princeps, ea habetur, quæ partí-
bus animæ præest, ac veluti regina dominatur, atq; imperat, & in cerebri basi sedem obtinet. Pars
aũt famulatrix, principi subdita est, atq; ancillatur, in reliquo corpore collocata. Sẽsus, est affectus
animæ per corpus, nũcius rei, quæ mouere idonea est: est enim sensus agens facultas. Sensorium,
est instrumẽtum, quod sensum aliquem creditum habet. Sẽsibile, quod sub sensum cadit. Sẽsu ve-
ro præditum, est ipsum id, quod sentit: verbi gratia sensus, est visus, gustus, olfactus, ac sensus reli-
qui: sensorium, vel oculus, vel nasus, vel lingua, quæ & sentiendi instrumenta nũcupantur: sensi
le, lignum, vel lapis, vel paries, vel columna, & quæcunq; sensibus succumbunt: sensus aũt cõpos,
Theon, & Dion, & quęcunq; sentiunt animalia. Sensus quinq; sunt, visus, auditus, gustus, odora
B tus, tactus. Ministrant porrò hi, famulanturq; animę, vt Asclepiades Bithynus affirmat, qui pro-
inde animam esse quinq; sensuum exercitationẽ dixit. Visus est, qui fit per oculos, cõtemperato
in ipsis tenui spiritu, pupillæ locum potissimum obtinẽte, p quẽ visoriæ apprehẽsiones fiũt. {vel,
Visus, est facultas aerię substãtiæ, splẽdoris speciem referens. Cõtuitus aũt, actiuus est.} Auditus
ơbitur p spiritũ auribus tẽperanter insertũ, sicciorẽ magis, q̃ tenuiorem, quo auditoriæ apprehen-
siones efficiuntur. Olfactus absoluitur spiritu in naribus cõtento vliginoso, halituosioreq;, p quẽ
olfactilium fiũt apprehẽsiones. Gustus est, qui fit spiritu linguę insito magis humidiore. Tactus,
est, qui per spiritum corpus permeantem perficitur, quo apprehensiones fiunt corporeæ. Transi
tiuus motus est animalium, qui per appetitionem fit, parte nimirum animæ principe auctore, spi
ritu vero, qui cum neruis extenditur, transferendis membris subministrante. Vox est, quæ fit per
principis animæ motum, sese ac spiritum simul per fauces vsq; in pulmones, & linguam extẽden
tis, nẽpe ijs vicinum aerem diuerberantibus. Memoria, detentio, conseruatio q; in anima est earũ
rerum, quas antea obseruauimus: non nulli hoc modo: Memoria, est pręteriti cõprehensio, cuius
pręsens fuit ex sensu perceptum. Recordatio est, cum præter cætera spatio multo tẽporis interue
niẽte rursus cogitatio oritur adeo, vt, quæ prius aĩum mouere, ad memoriam, reuocentur. Sõnus
C est remissio animæ ſm naturam à finibus ad principatum: vel Somnus, est animæ delatio ſm na
turã à finibus ad principium. {alij sic: Somnus, est quies, vacatio q; ab animarijs actionibus: con-
ciliat hunc vtilis materia, quę ex stomacho in cerebrum colligitur, quæq; magis humidior ac me-
diocriter calidior est.} Vigilia, ex intensio animę à principio ad corporis partes oẽs, atq; particu-
las. Sanitas est primorũ, quæ ſm naturã, aut humorũ, qui in nobis sunt, proba tẽperies, aut natura
lium virium actio minime impedita: vel, Sanitas est cõmoda quatuor elementorũ tẽperatura: con
stat nãq; animal ex calido, frigido, humido, sicco: quidam hoc pacto: Harmonia, seu concinnitas
constituentium hominem calidorum, frigidorum, humidorum, ac siccorum. Accidunt porrò sa-
nitati pulchritudo, bonus habitus, integritas. Pulchritudo quidem, non qualis comptricis artis p
faciei illinimenta, capillorum q; infecturã, ac simília vendicatur: Bonus habitus, nõ qui à gymna
stica, sed q per sanitatis consequentiã constituitur: Integritas vero, est cunctarũ partium numeris
omnibus absolutarũ roboratio, cõmensuratio q;. Quibus itaq; adest pulchritudo, ijs bonus color,
proportio mẽbrorum, ac cõcinnatas suppetunt: est enim pulchritudo, proportio membrorũ cũ
coloris probitate. Sanitas à bono habitu eo differt, q̃ sanitas bonus habitus est commoderatus, ha
bitus autem bonus sanitas intensa: bonus vero exercitatorum habitus ne sanitas quidem esse po-
D test. Corporis virtutes, sunt sanitas, robur, pulchritudo, integritas. Animi vero, prudentia, mode-
stia, fortitudo, iustitia. Sanitas porrò modestiæ proportione respondet: est enim sanitas, bona pri-
morum temperatura, constitutio: modestia autem, est purum ab omni affectu animum reddere,
nempe voluptate, metu, tristitia, libidine: quam ob causam animi motus imperturbatos tranquil
los que exhibet: est q; hęc animæ cõstitutio, ac sanitas. Rursus proportione robur corporis, ani-
mi fortitudini consentit: est enim robur, firmitas, ac vis inexpugnabilis corporis ab ijs rebus, quę
corrumpere corpus censentur. Fortitudo, animi robur, & strenuitas ad ea perferenda, quę mortis,
laboris, ærumnę, ac denique omnium, quę grauia, & terribilia esse videntur, speciem impensius
præseferunt. Similis autem iustitia rursus pulchritudini videtur: pulchritudo nanq; in membro-
rum symmetria cum coloris bonitate intelligitur: iustitia autem, in eius commensuratione, quod
in re quaq; exuperat: cuiq; enim pro dignitate tribuit, vt dijs parentibus, cognatis, amicis, familia
ribus, ciuibus. Prudentię vero integritatis confertur: hęc enim corporis membrorum: prudentia
autem, rectarum animi comprehensionum consummatio est. Secundum naturam sanitas est.
Præter naturam morbus. { Quod autem est natura, id nec secundum naturam, nec pręter natu-
ram iam est: vt gracilis admodum, ac siccus: vel crassus iam, & præpinguis: vel qui naso est adun-
co, aut simo: vel cę̃lijs oculis: vel qui varus, aut vatia est: nam, qui ita se habent} non sunt secundũ

naturam

naturam affecti: nam ſymmetriam euaſere: verum nec præter naturam rurſus, nõ enim impediũ- E
tur fuctionibus adminiſtrandis. Eſſe autem non natura eiuſmodi eſt, vt neq; ſecundum naturam
neq; pręter naturam, neque natura exiſtat: tales ſunt vitiliginoſi, aut acrochordonibus, myrme-
cijs ve, ac ſimilibus prædiți: hæc enim neq; ſm naturam ſunt mala, ſiquidẽ à naturali ſtatu exceſſe
re: neq; vero præter naturam, cum naturales minimè impediant actiones: verũ neq; natura ſunt:
non enim ea fuére à principio genita, neq; à prima generatione cõſtitere: non natura ergo vt ſint,
relinquitur. Enimuero, quod conſtat natura, ei, quod ſm naturã: & quod nõ natura, ei, quod prę
ter naturam habet, ratione proximum eſt. Partes itaq; ad viuendum progenitę proprię ſunt cere-
brum, cor, pulmo, iecur, vẽtriculus: offenſis enim iſs animal protinus, aut poſtmodum interit: ad
cõmode aũt viuendum, ac citra moleſtiam, dolorẽ q;, oculi, manus, pedes, & partes corporis reli-
quę, hæ nanq; ſi afficiantur, viuit animans quidẽ, at minus fœliciter viuit. Ægrotatio, quę Græcis
νόσος vocatur, eſt primorum intẽperies, quę ſm naturam cõſiſtũt: vel intẽperies inſitorum nobis
humorum, vel naturalium facultatum prępeditio: vel verſura corporis ex eo, quod ſecundum na
turam eſt, in id, quod præter naturam ſe habet: vel Ægrotatio, eſt primorum intẽperies, in qua ſic
cum, aut frigidum, aut calidum, aut humidum præualet. Ægrotationi opportuniſſimę conſtitu-
tiones corporum ex partibus conſtant temperatura contrarijs: quemadmodum optimæ corpo- F
rum ſtructuræ ſunt quidem ex inſtrumentalium ſymmetria, ſimilarium autem proba temperie
cõſtitutę. Affectus eſt impeditio functionis alicuius naturalis, aliquarum ve. Herophilei hoc mo
do, Affectus eſt, qui non ſemper eodem tempore ſoluitur, ſed in breuiore quandoque, interim &
longiore. Morbus, quod Græci νόσημα appellant, eſt habitus ægritudinarius totius corporis, aut
partis. Morborũ alij acuti ſunt, alij peracuti, alij diuturni, quidam cõtinui, quidam intermittẽtes.
Acuti ſunt phrenitis, lethargus, pleuritis, peripneumonia, {febres ardentes, continentes tertia-
næ.} Peracuti, ſynanche, cynanche, apoplexia, cholera, tetanus, & his ſimiles. {Diuturni, tabes, re
nũ morbus, articulorum, aqua inter cutem, marcor, comitialis morbus, & ſimiles.} Cõtinui, hemi
tritæa, typhodes, i. ſuccenſa, quæ ſic vocaſ febris, & ardens. Intermittentes vero ſunt, tertiana, quo-
tidiana, quartana, quintana, & quę his ſimiles ſunt. Morborum præterea quidam acuti ſunt, & cõ
tinui: vt ardentes febres, phrenitides, pleuritides: hi. n. acuti, continui q; ſunt. Nõ nulli neque acu
ti, neque continui, quales diuturni. Febrium occaſiones quatuor ſunt: quas etiam tempora nomi
namus, irruptio, auctio, vigor, declinatio. Hippocrates nouẽ morborũ differentias nouit, ‖ acutũ,
peracutum, malignum, diuturnum, medium, exitialem, euaſorium, periculoſum, periculo vacan-
tem. Peracutus affectus, eſt facultate, & ſpecie maior, difficilior q; acuto, qui in ſeptẽ diebus ferme G
iudicatur: hunc etiam acutiſſimum appellare conſueuit. Malignus morbus, magnus, grauisq; eſt
poteſtate, ſpecie vero imbecillis, nec tempora certa habet iudicationis. Diuturnus morbus, eſt, qui
in peius mutatur, ac melius: in menſibus, anniſq; iudicatur, aut etiam cũ homine interit. Medius
morbus, qui inter diuturnum, acutumq; eſt, is quoque in melius, ac deterius commeat: atq; in ſe-
xaginta ferè, aut octoginta diebus iudicatur. Exitialis eſt morbus, qui prorſus exitiũ affert, vel bre
ui, vel in plurimo tpe. Euaſorius eſt morbus is, qui nunquam fit perẽptorius. Periculoſus, qui ad
pernicíem, & ſalutem æquale habet momentum: is anceps quoq; dici poteſt. Periculo caret mor-
bus, qui ſemper ad ſalutem, quantum in ipſo eſt, vergit, idem q; poteſtate cum euaſorio eſt. Mor-
bus imagine magnus, eſt, vt vulnus in carnoſis locis multum ſpacij occupans: magnus autem re,
vel effectu, vt punctura in neruo, vel muſculo, quæ parua viſui apparet, vi autem eſt magna. In-
firmitas quod Græci vocant ἀῤῥῶστημα, eſt morbus inueteratus cum multa imbecillitate: vel, In-
firmitas eſt morbus imbecillis vires diminuens. Morbus, id eſt νόσημα, permanens, ſtabilis q; cir-
ca corpora conſtitutio eſt, quę vita participant. Herophilei affectum eum eſſe aiunt, qui facile ſol-
uitur, ac dimoueſ, eiusq; eſſe in humidis cauſam. Acutus affectus, eſt is, qui facilẽ ſolutionem, vel
internecionem, quantũ in ipſo eſt, habet. Fuſanei morbi, ſunt qui oĩ tpe, & loco fiũt. Vernaculi, q H
in quibuſdam locis abundant. Vulgares, qui tpibus quibuſdam plures eodem in loco corripiũt.
Peſtilẽtia, eſt morbus, qui in omnes, aut plurimos graſſatur, ab aeris corruptione proueniẽs, quo
fit, vt quàm plurimi intereãt. Fertur & quędam huiuſmodi finitio, Peſtilẽtia, eſt cõmunis affectus
plurimorum, qui ſub idẽ tẽpus per vrbes, nationesq; acuta pericula, mortesq; infert, acutas. Fini-
re & hoc modo poſſumus, Peſtilẽtia, eſt verſura aeris, qua de re nec ordinem propriũ ſeruent an-
ni tempora, ſimulq; plures ab eodẽ morbo intereant. Cauſa, eſt, quę in corpore quidquam facit,
expersq; ipſa eſt corporis. Eſt aũt alia procatarctica, hoc eſt antegreſſa, vel externa, alia contenti-
ua, ſeu coniuncta, quædam antecedens. Antegreſſa, eſt, quæ confecto opere diſceſſit: velut canis
cum momordit, & ſcorpius cum ictum inflixit, & inuſtio à ſole, quę febrem parit. Contẽtiua eſt,
quę cum adeſt, preſentem ſeruat morbum, ſublata tollit: vt calculus in veſica: in oculo aquula,
pterygium, encãthis, aliaq; id genus: quę ponunt medici non in cauſarum duntaxat, ſed in affe-
ctuum quoq; ratione. Athenæus aũt Attaleus ſic inquit. Cauſa, eſt ea, quę facit: hæc autem eſt, p-
catarctica: aliter. Cauſę ſunt procatarcticę, quæ ante totam operis conſummationem exiſtunt,
quas q; nulla antecedit. Antecedẽs cauſa, eſt, quę ab antegreſſa prorſus, aut partim conſtituiſ: nõ
nulli ſic, Antecedẽs cauſa, ea eſt, qua pſente adeſt effectus, & aucta augeſ, & minuta minuitur, &

de Natu. hum. cõ. 1. t. 6. cl. 1ª, 28. g. & lib. 1, de morb. circa principium.

ſublata

A sublata tollitur. Per se finiens est causa, quæ ipsa per se finem facit. Concausa, quæ cum alia pares obtinens vires, opus molitur, quod facere sola per se ipsa nō poterat. Adiutrix causa est, quę opus quidem conficit, sed ægre: quapropter alij consociatur, quo rem assequatur facilius, quam prompte obire seorsum nequit. Causæ sunt manifestæ, quęcunq; ex seipsis facientes agentesq; sensu deprehenduntur. Aliqui hoc modo: Manifestę sunt causę, quę & apparēt ipsę, & opus consentanee sibi fieri ostēdunt. Non manifestæ, sunt, q̄ non ex seipsis, sed per signa deprehenduntur: quēadmodum Obscuræ, quę neq; ex seipsis noscuntur, neq; ex alijs. † Pro tēpore obscurę, sunt eæ, quę absunt aliquādiu, ac rursus venire sub sensum valēt. Notatio, est per notā, vel per notas, seu signa perceptio: vel Notatio, est signum, quod rem minus patētem quāpiam declarat. Signum, est rei, quæ contingere debet, dignotio. nō nulli hoc pacto: Signum est id, quo cognito aliud, quod ignotū nobis erat, deprehendit. Passionū significatio, notatio interiorum, exteriorū q̄. Prænotio, eorū, q̄ euenire debēt, scitia est: aut, Prænotio, est pscire, quæ sint corpori euētura. Prognosticū signū est, ex quo noscitur futurum. Prędictio, est futuri præcognitio prænunciatio q̄. Pathognomonicum signum, id est, ex quo affectus dignoscitur. Concursus, quam Greci vocant syndromen, est congressus symptomatum. Symptoma, est accessorium affectus. Auxiliaria signa, sunt ea, ex quibus
B curationis, quæ in ipsis obseruata est, commonemur. Auxiliū est, quod hominibus vtilitatis gratia admouemus, ex quantitate, qualitate, ordine, atq; occasione cōpositum. Curatio est ordo auxiliorum consequentiam habentium: vel opportunitas, & tempus muneris præclare obeundi: vel, temporis commoditas, in qua opem ferimus laborātibus. Indicatiuum signum est, quod primas sibi vendicat in minus manifesti alicuius deprehēsione idem bonum consequētis. Suggerēs memoriæ signum est, vt aiunt empirici, res, quæ apparet, atq; ex antegressa obseruatione innotescit, vtilis rei, quę cognoscitur, ad memoriam reuocādæ: præsentium præsentia signa sunt pathognomonica omnia. i. affectuū indicatiua: hæc enim cū fiunt, atq; adsunt, adsunt perinde & affectus: cū cessant, morbi quoq; soluuntur. Præsentia prēteritorum sunt signa, vt facti prius vlceris cicatrix. Præsentia futurorum, vt cadauerosa facies, mortis. Præterita autem sunt præteritorum signa, vt cum remissio à declinatione, deferbuisse morbum significat. Præterita præsentium, vt esse ab aspide demorsum inter exitialia cēseri. Sunt, qui hoc modo dicant: Præterita præsentium, vt tenue intestinum vulneratum esse, pernicios adnumerari. Præterita futurorū, vt cōfracto contrito q̄ osse tosum contrahendum: ei nanq; oportet tosum obduci, dum ad pristinum statum redit. non nulli vero sic: Præterita futurorum, vt de capite dempto osse cicatricem sequuturam. Superuenientia
* C præsentium, vt in senibus sauciatum periclitari ex vulnere. Superuenientia vero succedentium, vt ex vulnere conuulsio: non enim viuit prēterea is, quē cōuulsio excepit. {Febris, est innati caloris declinatio ad statum, qui præter naturam sit, pulsibus quoq; vehemētioribus, ac crebrioribus redditis. vel, febris, est cordis arteriarum q̄ caliditas præter naturam, vitalem firmitatem lædens. aliqui & hoc modo: } Febris est redundantia caliditatis morbosæ sese efferentis cum pulsuum id genus mutatione vt frequentiores, vehementiores q̄ euadant. quidam autem sic: Febris, est naturalis spiritus intemperies ad calidiorem ac siccior statum degenerans. Febris continens, est ea, quæ nec noctu nec interdiu intermittit, {neq;} remissiones inferēs, neq; accessiones. Causus. i. ardor, est febris, quæ cum feruore multo fit, nullam q̄ requiem corpori præbet, linguam afficcat, denigrat, frigidæ desiderium affert. Pemphigodes febris est, quæ per caloris intensionem pustulas more, quæ Græcis phlyctides dicuntur, generat. Lipyria febris, est ea, in qua extrema & superficies refrigerantur, vritur profundum, excretiones detinētur, aspera sitientibus lingua est, pulsus paruus atq; obscurus: quasi calor se intro receperit. Fluxuosa, seu fluens est febris, quæ cum alui fluore, sæpe vero & vomitibus refrigerationem infert, subitam q̄ virium deiectionem, cum siti, & insomnia, & pulsuum paruitate. Adstricta febris, contraria est fluxuosæ, excretiones non im-
D portat, pulsus magnos seruat, longiore spatio temporis corpus emaciat. Icteriodes, hoc est aurigino sa febris, ea est, quæ similem galgulo aui, quam Græci icteron vocāt, colorem molitur, iecur in sublime attollit, linguam afficcat, cutem fœdā atq; horribilem reddit. Pestilens est, quæ cū multa caliditate sitim inextinguilem inuehit {bilis omnis generis vomitus} fœtidas alui excretiones ac virulentas, vt paludium graueolentiæ sint, quæ excernūtur, similia: vrinas multas, ac tetri odoris, pulsus paruos, obscuros q̄ inducit. Ignaua est febris, quæ cum capitis grauitate prouenit, vel sanguinis per nares eruptiones, vel excretionis suppressionem affert, aut corpus euenientibus necessario symptomatis ægre afficiendum comparat. Horrida est, quæ habet admistam rigori caliditatem, pulsus adeo infirmos, vt ne ad tactum quidem vsq; perueniant, sed intro recesserint: hac detentis venter tumefactus murmurat: lingua humida admodum est, quæ quiddam acescenti simile habet, quo veluti saliua circumluitur. Typus est, intensionum remissionum q̄ ordine succedēs redditio. vel hoc pacto: Typus ē passionis tempus, cui & accessio & remissio ordinata cōtingit. Periodus, siue circuitus, est tempus in morbis, ex intētione & remissione consistēs. Quotidiana febris est, quę singulis diebus noctibus q̄ eadē hora vt plurimum innotescit. Tertiana est, quę vno die, vel nocte vna affligit, sequēte itermittit, tertio repetit. Quartana est, quæ vno die, vel vna nocte inclarescit, deinde biduum intermittit, aut noctes duas, quarto recrudescit. Hemitritęa, id est

semitertiana,

† Adde ex grę. Ad tempus obscuræ sunt, quę detectæ ex se ipsæ apparent & adiūctæ corporib⁹ p signa cognoscuntur.

* Al. squallidā ac luteam.

Com. 3. tex. 5. cl. 3ª. fol 118. h & com. 2. tex. 25. 110. c. & cõ. 1. 23. 106. b

semitertiana, est ea, quam nos ex veteris magistri sententia, qui in ‖ primo Epidemiarum acutam F
febrem eam dixit: haud prorsus quidem intermittere, cęterum diem vnũ, aut noctem leuiorem
inferre, alterum grauiorem affirmamus: qui autem à methodo sibi denominationem vendicant,
paruã hemitritæam duabus constare intermissionibus putauerunt. Errabundæ febres vocantur,
quæ non præfinitæ, nec recto ordine, sed incerto statu proueniunt. Diastole, est elatio, ac velut cõ
surrectio cordis, & arteriarum, & cerebri, eiusq; membranarum, in longitudinem, latitudinẽ, pro
funditatemq;, sensibilis tactui. Systole, est contractio, atq; collapsus, qui sensum quidem nil mo-
uet, cæterum consentanea ratione, ac consequentia deprehenditur. Palpitatio, est elatio, & submis
sio cedentis corporis, nec renitentis: quę fit à spiritu, nec perpetuo durat, sed certis cietur tempori
bus. Alij sic, Palpitatio, est elatio, & submissio musculosorum corporum, quæ à spiritu efficit, nec
semper fit, sed statis temporibus. Pulsus magnus, est, qui fit arteria multum sese in longitudinem,
& profunditatem, ac latitudinem diducente. Paruus, est, qui contra in minimum spatiũ longitu-
dinis, profunditatis, latitudinisq; assurgente arteria perficitur. Medius, est, q his ambobus interia
cet fm longitudinem, ac circularem dimẽsum, nimirum circũferẽtia quoq; digitis sese ad propor
tionẽ offerente. Plenus pulsus est is, qui sub tactum cadit distentus adeo, vt ipsa quidẽ crassior fa
cta videatur arteriæ tunica, maxime vero, quod inter eam clauditur, humidius vniuersum, ac cor P
pulẽtius deprehendatur. Inanis est pulsus, in quo tum ipsius amplexus arteriæ gracilis omnino,
ampullosusq; est, infusa quoq; materia vix perceptibilis, atque exilis adeo, vt, siquis etiam digitos
imprimat, inanis occurrat apprehensio. Durus, est, in quo neruosa, vt quispiam dixerit, arteria vi-
detur, ac rigida, & tensus, qui subest spiritus: quo fit, vt ictus vim quandam repercutiendi habeat.
Mollis, duro contrarius, nempe qui arteriam remissam, mollemq; obtinet, ac spiritum, qui inest,
exolutum, ictũ q; leniorem. Humidus, est, qui mollis, vt & contenta in eo substãtia mitis sit, & hu
miditate quadam tactui occurrat. Siccus pulsus, ita est, vt absumpta sit humiditas, & siccæ atq; ae-
riæ exhalationi permista. Vehemẽs est, qui & motum strenuum, & ictum ingerit violẽtũ. Obscu
rus, qui & viribus est exoletis, & plagam infirmiorem adigit. Medius est, qui proportionem quã
dam inter vtrunq; horum seruat. Celer, qui breuẽ, concisamq; diastolen habet ac systolen. Pulsus
ordo, ẽ respectus quidam in magnitudine, vel vehementia, vel rhythmo, vel alio quopiam discri-
mine. Ordinis priuatio, est status instabilitas in pulsibus diuersa. Alij hoc modo: Ordine carẽs est
pulsus, qui in percussionibus quibusdam modo crebrior est, modo rarior. Æqualitas, est parilitas
in pulsuũ differẽtijs qbusdã. Inæqualitas, est imparalitas pulsuum in quibusdã differentijs, q̃ ipsis
pulsibus accidũt. Aliqui vero ita, Inęqualis pulsus est, in quo nunc vehemẽtiores fiunt ictus, nũc G
vix sentiuntur. Rursus alij sic, Inęqualis est pulsus, qui arterię parte quadam altior sub tactũ cadit,
idq; perflata ea atq; ampliata, parte vero alia, quasi angustior eadem fiat, pro capedinis quantitate,
vehementia inæqualis existit, tanq; parte quadam arteriæ violẽtiorem elationem faciat, quadã ve
ro submissam, atq; infirmiorem. Herophilus Bacchius, Rhythmus, inquit, est motus in tempori-
bus certum obtinens ordinem. Zeno aũt Herophilius dixit, Rhythmus, est ordo eorum tempo
rum, in quibus amplificantur arterię, collatus ad ea, in quibus cõtrahuntur. Rectius hoc modo fi
nias, Rhythmus, partium temporis, pportio est, quæ quendam ad pulsus inter ipsos habent respe
ctum. Heterorhythmum pulsum vocamus, qui alterius ætatis habet rhythmum. Pararhythmum
vero eum, qui quadantenus ad ętatem, in qua considerat̃ prope accedit, habet q; rhythmum, sed
non eum, qui illi. i. ætatis illius peculiari cõueniat. Tremulus pulsus est, qui ictũ refert non æqua-
bilem, nec minime vacillantem, sed perinde quasi vibretur. Obliquatus est, qui nõ cõstituta in re-
ctum arteria præter situm editur. Myurus, est à situ: nempe quia, cum partes arterię superiores in
arctum coguntur, inferiores contra, ibi quidem dilatescunt amplius, superius autem contrahun-
tur. Greci complures μυουρίζοντα appellant, cum ab ictu maiore adacto sequentes p subtractionẽ
iugi decremento minores peraguntur: nominantur & hac ratione myuri, cum efficiũtur pulsus H
ex frequentibus rariores: vocatur & myurus, vbi à celeri in tardiorem demutatur. Dicrotus, seu
bis feriens, est, cum recessio, quæ creditur arterię, non perfecta obitur, sed cunctatur, id q; pro sub
ductionis, aut inhibiti spiritus quantitate, dein repetitio perfecta debitæ fit contractionis. Ara-
chnoedes. i. araneæ speciem referens, siue aranealis, paruus est, ac breuis auræ agitatu mouetur.
Intermittẽs, est cum celebrandis contractionibus, distentionibus q; pulsus vnius arteria tempus
omittit. Quidam ita: Intermittens est pulsus, in quo distentionem nõ ad ictum vnum duntaxat,
sed ad duos, vel tres quoq; arteria facit dimissam. Intercidens, est, cum inter duos ictus, qui ordi-
ne proprio inferuntur, ictus medius intercurrit. Deficiens pulsus vocatur, in quo nõ ad duos tan
tum arteria, sed ad tres etiam, & ad plures ictus immobilis perseuerat. Alij hunc in modum, Defi
ciens, est, qui à magnitudine incipiens, ac vehementia, magis ac magis subinde minuitur: talis q;,
quoad vllam habet magnitudinem, Grecis myurizon nominatur: vbi autem sese submiserit, ac
minor factus ad minus declinauerit, deficiens nuncupatur. Caprizans est pulsus, vbi arteria, cum
se distendisse apparuerit, nec fuerit omnino distenta, ad alium percussum prius, quàm contractio
nis visionem præbeat, præcipitantius transilijt, secunda autem fuit percussio facta vehementior.
Recurrens, est, qui ad quantum excurrit magnitudinis aut vehementiæ, in alijs rursus ad tantun-

dem

A dem recurrit. Formicans, eſt paruus, inanis, frequens, obſcurus, omnium ad extremū deductus, aut hoc modo, Formicans, eſt, in quo circa digitos arterię incumbentes imago veluti formicæ fit ambulantis: quamobrem & paruus is eſt, & obſcurus. Phrenitis eſt mentis delirium cum febre acuta, ac floccorum collectu: & mētis emotio: & huius impeditio pulſuum: & ſapiendi obliuio: vel offenſa præcordiorum breuis cum tremore, & vocis exilitate, & à maligna febre maxima ex parte facta palpitatione. Lethargus, eſt delatio in ſomnum non facile excitabilis, quæ cum coloris vitio, & flatuoſo œdemate, nec ſine ipſarum quoq; ſolidarum partiū, ac pulſifici ſpiritus languore prouenit, ferè in debili febre, ac maligna: fiūt vero lethargi partim affecto principio, partim ab ſceſſu. Angina ea, quæ ſynāche à Grę cis dicitur, eſt affectus colli acutus, difficilis, qui ęgrotum angit prę focatione. aut ita, Synanche, eſt phlegmone, alijs extra collum, vt partes tumeſcant, alijs intra tonſillas, vt ſimul partes quoq; afficiantur reſpirationis, & ęgra ſpiratio conſequatur. Conuulſio, eſt affectus, qui neruis, ac muſculis accidit, cum modo corpus totum, modo pars eius volū tatis iniuſſu trahitur. Tetanus, eſt extenſio, fixioq; in corpore neruorum omnium, & muſculorū. vel hunc in modum, Tetanus, eſt conuulſio in rectum, cum collum, ac maxillę trahuntur, dentes cohærent, neq; annuere collum poteſt, neq; renuere. Emproſthotonus, eſt cum trahitur collum
B ac retro flecti non valet. Opiſthotonus, eſt cum retro trahitur, neq; deflecti in partem anteriorem poteſt. Comitialis morbus, eſt oppreſſio mentis ſenſoriorūq; is, qui affligitur, concidit repente: eiq; inſuper accidit, vt ſpuma per os efferatur. Catochus, eſt, cum ſenſu priuatur anima, corpusq; omne velut gelu obrigeſcit. Catochi tria genera ſunt, ſomniculoſum, lethargo proximum: alterū vigilans, cui affinis tetanus eſt, & quę prę focatio vuluę appellatur: tertium genus eſt catochi, quod phreniticum non inerudite quis nominauerit: fit enim ex miſtis inter ſe morbis catocho & phrenitide: quemadmodum & Typhonia, quę vel delirus lethargus, vel lethargicum delirium eſt. Apoplexia, eſt detentio mentis cum ereptione ſenſuum, & corporis reſolutione. Item Apoplexia, abolitio eſt in neruis omnibus ſenſus & motus. vel Apoplexia ſenſus motusq; priuatio in toto corpore eſt cum principalium offenſione actionum: conflatur autem à frigido humore prę cipuos cerebri ventriculos confertim opplente. Apoplexia porrò à Paraplexia, vt à toto pars, differt: apoplectici nanq; prorſus & paraplectici ſunt: paraplectici vero nō omnino & apoplectici. differunt quoq; eo, quod ſani mente paraplectici, reſoluti parte vna corporis ſunt, aut pluribus: apoplectici & his, & mente, & toto: paraplectici demum dicuntur, quibus dextrę tantum partes, aut ſiniſtrę reſolutione elangueſcunt. Peripneumonia, eſt phlegmone pulmonis cum febre acu-
C ta, & ſpirandi difficultate: rubent autē & in ipſis ęgrotantibus malę. Pleuritis, eſt dolor lateris, ac ſuccingentis mēbranę, vſque ad clauiculam, & ſummum humerum, & ſcapulam pertinens, cum febre acuta, minimeq; intermittente, non ſine dolore confodiente, ſimul & horrore, & ſpirationis difficultate, & tuſſi. Cardiaca diſpoſitio, eſt innati roboris labefactatio, & languor: fit plerūq; conflictante ore ventriculi & ſtomacho, cum ſudorum immmodica vi: ſunt, qui cardia. i. corde phlegmone laborante fieri affectum putauerint, atque ob hāc virium exolutionem, quod euenit malum, cardiacam vel diſpoſitionē, vel ſyncopen nominarint. Inflatio, eſt, cum ſpiritus copioſior genitus in ſtomacho detinetur, ipſum q; & cum eo ventriculum diſtendit, quo fit, vt diſpenſatio prępediatur alimenti. Cholera, eſt affectus peracutus, ac grauis, quę per vomitus in catarrhum, id eſt defluxum, protinus hominem detulit, aut ex alui profluuio & multa excretiōe in tormina, atq; non multo poſt in id genus febres, quales in inteſtinorum difficultatibus fiunt, atque in malignas ablegauit. au: ſic, Cholera, eſt acutus affectus cū vomitibus bilioſis multis, aluiq; deiectionibus, ſuris quoq; ſe contrahentibus, ac frigeſcētibus extremitatibus: fiunt in his ægris & pulſus minores, obſcurioresq;. Ileus, ſeu voluulus, eſt phlegmone inteſtinorum, quo malo nec flatus infra, nec deiectiones tranſmittuntur, vermina ſequuntur valentia, cruciatus q; intolerabiles. Aurigo,
D ſeu Morbus regius, arquatus ve, eſt bilis reſuſio in cutem, quo fit, vt ſuperficies tingatur, lutea q; fiat, & vitietur cutis: albę quoq; in ventre deiectiones fiunt eo morbo affectis. Inſania, eſt alienatio mentis euariatioq; à cōmuni hominum ritu, ac ſanorum moribus, ſine febre. Melācholia, eſt affectus, qui mentē iędit, non ſine graui animi moleſtia, atq; auerſione à rebus chariſſimis, fit ſine febre: non nullis vero eorum, ſi atra bilis acceſſerit multa, ſtomachum vſq; adeo infeſtat, vt & euomatur, ſimulq; mens hoc modo vitietur. Cephalæa, eſt paſſio, quæ per quoſdam circuitus intolerabilem capitis dolorem affert: quocirca & aures ſonant, & rubent oculi, ac prominent: ſimul vero diſtenduntur & ipſis ęgrotis venæ frontis, & rubor in facie eſt. Heterocrania, eſt, vbi modo in parte ſiniſtra capitis, modo in dextra dolor accidit, ac qñq; intenſiones, interdum remiſſiones infert. Scotomatici. i. vertiginoſi appellātur, quibus obtenebrationes contingunt, videturq; ijs cīferri caput, & lucis incerti ac vagi in tenebris ſplendores oculis obuerſari. Catarrhus. i. defluxus, eſt multorū delatio humorū per palati foramina & nares, qui deſcēdētes ſubiecta loca male habēt. ac in exitu vnà cū flatu egrediēte ſtrepitū quēdā faciūt. Hydrophobos. i. aquę reformidatio, eſt affectus ex canis morſu rabie furentis: fit cū potus auerſione, conuulſione, & ſingultu: his vero & deliriū ſuperuenit. Bulimos. i. ingēs fames, diſpō eſt, in qua fit cibi inquſitio ex paruis interuallis: q hac detinētur, & reſoluunt, & cōcidūt, decolores q; fiūt: p frigeſcūt ijs extrema corporis:

torquetur

torqueẽ ſtomachus: vixq3 pulſus percipitur. Phagedæna, eſt conſtitutio, in qua multum appetentes cibum, ſumẽtesq3 immodicum, non ipſum retinẽt, ſed vbi eiecerint, rurſus appetunt. Tabes, eſt vlceratio pulmonis, vel thoracis, vel fauciũ, vt & tuſſicula, & debiles comitẽtur febres, & corpus conficiatur: eſt enim tabes, phthiſis à Græcis cõiter dicta, omnis diminutio corporis, ac colliquatio, ea vero, quam phthoen proprio vocabulo appellant, corporis conſumptio ex vlcere ac demolitio eſt dicta, Græcis eſt phthiſis à verbo φθίνειν, qđ eſt diminui. Dyſpnoici, ſunt, in quibus ſpiritus, velut per anguſtas vias actus, elidítur expiratur q3. Aſthma, eſt affectus, qui valentẽ conatũ reſpirãdo, difficultatẽq3 iportat, ſimulq3 ſedere aliquos cogit ac reſurgere. Iecinoroſi, ſunt, quos iecoris dolor comitatur diuturnus cum tumore, & duritia, & corporis colore malo: ſuperuenit ijs febris ardens, & lingua exareſcit. Scirrho affectũ iecur eſt, cũ circa ipſum tumor adeſt durus, & tactui renitens, nec dolorificus. Lienoſi, ſunt, quibus contracta phlegmone lienes ad naturæ ſtatum non redeunt, nec phlegmone liberantur, ſed permanet ipſis duritia, quapropter & fluctionibus per morbos infeſtantur, & color ipſis corporis permutatur natiuus. Scirrhus eſt lienis, cum maior lien, & durus admodum, & tumore diſtentus ſentitur. Diarrhœa. i. profluuium, copioſior fluxio eſt alui diuturna, ſine phlegmone & vlceratione. Cœliaca diſpoſitio, eſt alui fluxio non recẽs, ſed diuturna, cum verminibus, multisq3 excretionibus, corpore ſimul marceſcente. Dyſenteria. i. inteſtinorum difficultas, eſt inteſtinorum exulceratio cum phlegmone, & cruentorum, fæciq3 ſimilium ſtrigmẽtorum ſecretione, nõ ſine alui, inteſtinorumq3 morſu, ac cruciatu. Tenеſmus eſt diſpoſitio, ad partes inferiores rectũq3 ipſum inteſtinum pertinẽs, in qua impetus, cupiditatesq3 deſidendi plures, paucæ vero excretiones fiant. {vel vt alij, Tenеſmus, eſt recti inteſtini mordicatio, quam bilioſi, acresq3 humores faciunt, cum exurrectione crebra, cupiditateq3 egerẽdi, tametſi exigua excernantur.} Lienteria. i. leuor inteſtinorum, eſt dyſenterię magna ex parte comes affectus, quãdo ob factas ex vlceribus cicatrices, ſpiſſioribus, leuigatioribus, indolentioribusq3 reddi tis inteſtinis, neceſſe eſt, vt cibi prius, quã aſſumpti cõcoquantur, ocyus ad excretiones decurrant, vtiq3 ipromiſcui, incocti, quales ingeſti fuere. {alij vero ſic, Lienteria, eſt tota ſimul, celerrimaq3 trãſmiſſio ciborum, cũ tales excreti ſunt, quales deuorati.} Colica diſpoſitio, eſt cõſtitutio plenioris inteſtini diuturna, in qua ſpacijs tpis interiectis cruciatus intolerabiles, difficultates reſpirandi, ſudores, perfrictionesq3 adoriuntur. Hydropis. i. aquæ inter cutem ſpecies ea, quæ anaſarca. i. p carnem dicitur, eſt, cum corpus totum intumuit œdemate, atq3 humore circũluitur, peruertuntur & ægrotis pudẽda, ciborũ appetitus tollitur, & febris comitatur. Hydrops aſcites, i. vtricularius, eſt, in quo venter, & ſcrotum, cruraq3 intumeſcunt, ſuperiores aũt partes extenuantur, & graciles fiunt. Hydrops tympanias, eſt, cum in vẽtre ſpiritus plus inuenitur, humoris minus, ac ſiquis pulſauerit, ſonus exauditur. Nephritis, eſt renum phlegmone cum dolore vehemẽti, qñq3 vero & vrinæ difficili tranſitu, in qua fibroſa quædã, vel arenoſa cũ modico ſanguine excernunt. Lithiaſis. i. calcularis morbus, eſt calculi generatio in veſica, per quẽ vrinæ excretio prohibet. alio modo. Lithiaſis, eſt affectus, qui diſtentiones affert veſicæ, ſimul vero & imus venter diſtẽditur, nec raro ad præputium ea diſtẽtio peruenit: ſuperaccedũt ijs & vrinæ ſuppreſſiones, vtiq3 cum prouectus lapis vias excremẽti intercluſerit. Strãguria. i. vrinæ ſtillicidiũ, eſt excretio vrinę guttatim deſtillantis. Iſchuria, abſoluta prorſus vrinæ ſuppreſſio eſt, quæ periculũ affert. Octo porrò modis inhibetur vrina, phlegmone, ſcirrho, ſanguinis cõglobatione, reſolutione, calculi procidentia, renũ conſenſorio affectu, vlceratione, calculari morbo. Fiunt in renibus calculi, quando in corporibus illis humorum craſſorum copia cum febrili caliditate coiuerit. {vel aliter. Generantur calculi in renibus, vbi collecta in ijs cũ proportionali febre craſſorum humorum copia fuerit, à qua ſuperaſſati ad calculi trãſeunt generationẽ.} Gonorrhœa. i. genituræ profluuium, eſt excretio ſeminis morbum importans, cum quo tabeſcit corpus, decoloratурq3. fit malum hoc vaſorum ſeminaliũ robore ſoluto adeo, vt quodã modo languẽtes ij ſemẽ haudquaquam retineãt. Satyriaſis, eſt affectus cũ genitalis mẽbri tẽtigine, ſimul ſe tẽdẽtibus eius particulis: ſunt quibus & ſeminis eiaculatio cum voluptate fiat: hi vero mente exturbantur, neruorũ tẽtio & ſeminis fit. Iſchias, eſt coxẽdicis dolor diuturnus, nec ſolutu facilis: aut ſic. Iſchias, ẽ morbus validum dolorẽ coxæ per circuitũ inferens, qui dolor vel vſq3 ad poplitẽ, & ſurã deſcendat. Arthritis. i. articularis morbus, eſt phlegmone ſtabilis, circa articulos conſiſtẽs, dolorẽq3 ingerens vehemẽtem, neruis nimirũ patiẽtibus. Podagra, eſt affectus, qui circa pedes oritur, & dolorẽ mouet, patiẽtibus neruis, idq3 alijs cũ ardore, alijs cũ algore. Paralyſis, hoc eſt reſolutio, affectus eſt, quo volũtarius motus offenditur: is circa partes, aut partẽ aliquã fit: perficitur aũt neruis muſculisq3 perpeſſis. Scelotyrbe, quaſi cruris turbã vel perturbationẽ dicas, ſpecies eſt reſolutiõis, qua erectus ambulare homo nõ poteſt, & latus aliàs in rectum, qñq3 ſiniſtrum in dextrum, nõ nunquam dextrum in ſiniſtrum circũfert, interdum quoq3 pedẽ nõ attollit, ſed attrahit, velut ij, qui magnos cliuos aſcẽdũt. Peroſis. i. obleſio, eſt priuatio, ĩpedimentumve naturalis functionis, aut alicuius mutilatio particulę. Lępra, eſt cutis mutatio in habitum, qui præter naturã ſit, cum aſperitate, & pruritibus, doloribusq3, nõ nunquam & ſquamis decidentibus, interim ſecus, plures hęc etiam corporis partes depaſcitur. Elephas, eſt affectus, qui cutem craſſam, atq3 inęquabilẽ reddit, liuor adeſt tũ cuti, tũ oculorum albis, exeduntur partes manuum

Anuum,ac pedũ ſummæ,ex quibus ſanies liuida,ac fœtida emanat. Impetigo eſt ſummæ cutis aſperitas cum multa prurigine. Medicinę duę ſunt partes ſummæ, contemplatio, & actio: antecedit actionẽ contemplatio: ſiquidẽ conſiderare prius aliquid conuenit, itaq; deinde agere: nam præceptio ratione cõſtans, exercendorum operum principium eſt. Partes medicinę quinq; ſunt, quas & ſpecies quidam nuncuparunt: naturę indagatrix, cognitrix affectuum, victus inſtitutrix, materialis, curatrix. Indagatrix naturę, eſt, quę circa contẽplationẽ verſatur regẽtis nos, ac moderantis naturę. Affectuũ cognitrix, q̃ id, quod p̃ter naturã eſt, dignoſcendũ ſuſcipit. Victus inſtitutrix, q̃ in ſanis atq; ægrotantibus victu inducendo meditat. Materialis, quæ circa materiam ſe habet corpori noſtro medentẽ. Curatrix aũt, quæ circa ſanitatis deperditæ reuocationẽ, eius q; reſtitutionẽ operam nauat. Fit phlegmone in vtero cũ vẽtris, atq; inguinum cruciatu, ac febribus, qua & ſinciput laborat, & tendonum contractio adeſt, & oculorum dolor. Abſceſſus tũc eſt in vtero, cum intenſus eſt dolor, pulſat q; , & vſq; ad imum ventrem, & inguina, ac lumbos pertingit, & febres adoriũtur. Vterina ſuffocatio, eſt affectus per recurſum uteri: correptę ea corruunt, vocis q; impotes redduntur: quare nec manifeſta ijs amplius reſpiratio fit, & ſuſpenduntur hypochondria, pulſus quoq; obſcurus habetur, ac tardus. Muliebris fluxus, eſt humorum delatio p vterum ad multum
B tempus perdurans, quam eius facit excretio. Albus fluxus eſt, cum alba ſunt, quæ excernuntur, apparent tumores in facie, partes quoq; ſub oculis intumeſcunt, non nullis vero & venter, & crura. Rufus eſt fluxus, cum ſubrufa excretio demanat, dolores q; in lumbis naſcuntur, atq; inguinibus. Fluxus ruber eſt, qñ tale id manet, quod excernitur, qualis ſanguis iugulatæ recens victimæ apparet: excidunt ſanguinis globuli, dolor habet, & ardor, ac ſtridor: laborant quoq; ipſa pudenda, & imus venter. Niger fluxus, eſt, cum nigræ excretiones prodeunt: corpus ęgrè ſpirat, exhalat q; , & in pudenda dolor incumbit, & extenuantur mulieres. Eryſipelas. i. ignis ſacer, in vtero eſt, vbi is perinde afficitur dolore, atq; ij, qui indeclinabiliter ab igne vruntur, ardor q; ille in quibuſdam aliàs ad alios uteri locos tranſmigrat. Scleroma. i. durities, tumor eſt duriuſculus, qui in parte vluæ aliqua naſcitur, fit que plerunque ex phlegmonis, quæ diu permanſere. Scirrhus in vtero, diſpoſitio eſt in eius aliqua parte, vt ſit durities renitens, tumens, inæqualis, magna que ex parte vacans dolore. Carcinoma in vtero, eſt tumor ſine vlceratione, inæqualis, verrucoſus. Pilorum noue ſunt affectus, rhopaloſis. i. velut in bacculos coagmentatio, dichophyia, quaſi biſurcatio, quaſſatio, atrophia. i. alimenti ſenſus priuatio, ariditas, canicies, fluxio, alopecia, ophiaſis. Rhopaloſis, concretio eſt ſummorum pilorum indiuiſibilis, qui etiam non amplius creſcant. Quaſſatio, eſt ca
C ſus inęquabilis pilorum nõ diſſimilis ijs, quæ abſcidit bipẽnis. Atrophia, eſt gracilitas eorum nimia, qui nec amplius augeſcant. Ariditas, lanuginoſa eorundem ſuperficies eſt, puluere conſperſis adſimilis. Canicies, eſt pilorum ante legitimam ætatem cõmutatio in album. Fluxio, eſt pilorũ defluuium, quę tabeſcentibus magna ex parte, atq; ex diuturno morbo conualeſcentibus euenit. Alopecia eſt, cum color albidior redditur, qua mutatione auri colorem referẽtes pili radicitus decidunt. Ophiaſis, mutatio eſt coloris, antedictæ proxima, cęterum admaiorem, q̃ in illa, pilorum denſitatẽ, cum tortuoſa nudatione. Fracturarum octo in capite ſunt differentiæ: rhogme. i. fiſſura vel rima, eccope. i. effractio, engiſoma, id eſt propinquatio, ecpieſma. i. expreſſio, camaroſis, quaſi camaratio, apoſceparniſmus, quaſi dedolatio, thlaſma, id eſt cõtuſio, apechema, ac ſi reſonitũ dicas, quidã vero cõtuſionẽ nõ admittũt, & reſonitũ fiſſuræ ſubijciunt. Rhogme, ẽ oſſis iterrruptio in ſuperficie recta, & vel anguſta, vel lata. Eccope, diuiſio eſt caluę, qua os offenſum refractũ ẽ. Engiſoma, ptuſio eſt oſſis, cũ pars affecta in ,pfundum deſcendit, ac ſup illęſum os corruit. Ecpieſma, caluę in multas partes diffractio eſt, ſimul vbi intruſę oſſis partes in imũ decubuerint, ac membra nã innixu ſuo p̃mant. Apoſceparniſmus, abſciſſio ẽ oſſis, cum eius pars decuſſa vulnerãdo fuerit. Camaroſis, eſt oſſis pruptio, cum ex alterutra refractum parte ſimilẽ camerę figurã acceperit. Ape
D chema, diremptio eſt oſſis ſuperficiaria, vel etiã ,pfunda i partibus ictui oppoſitis. Cõtuſio, eſt receſſio cauę in ,pfundũ, ſine fractura: fit in puerili potiſſimũ ętate: planius vero, quod dicimus intelliges, ſi, quod in ſtãneis accidit vaſis, cõtẽplaberis. Tres circa oculos fiunt affectus: phlegmonę, fluxus, vlcerationes. Vlcerationũ in oculis differẽtiæ ſunt, argemon. i. albor, nepheliõ, hoc eſt nubecula, epicauma, hoc eſt inuſtum, bothriõ. i. foueola: phlyctis. i. puſtula, albugo, carbunculus, myocephalum. i. muſcę caput, ſuppuratio, ſeu vnguis, ſtaphyloma. i. vua, hæc cum percuſſu eueniunt. ſine eo vlcerationis affectus hi ſunt, mydriaſis, id eſt occęcatio, quaſi ferramẽto candente adminiſtrata, tabes, atrophia, nyctalops, quaſi lucioſitas, ſuffuſio, glaucoma, reſolutio, myopiaſis quaſi cõniuentia, ſtrabiſmus, pterygium, id eſt pinnula, encanthis. i. tuberculum inangulare, procidentia, chemoſis, cõfuſio. Eſt ergo phlegmone, tumor circa oculos, qui cũ rubore, & caliditate multa, & motu difficili, ac pũctionibus gignitur. Fluxus, eſt tenuium delatio humorũ, quam cohibere nequeas, non ex noſtra voluntate proueniens. Vlceratio, eſt ruptio circa corneam tunicam, quæ vel ex ictu, vel ex ſtrenua phlegmone oritur. Argemon, eſt vlceratio, quæ in nigro oculi alba apparet, in albo aũt ſubrubra. Nubecula, eſt caligo, vel ſuperficiaria vlceratio in nigro. Epicauma, eſt velut ex igne cruſtuloſa vlceratio, quæ nigro aduenit, nec permanet. Foueola, eſt cauum vlcus, ac purũ in nigro. Puſtula, eſt abſceſſus in nigro, humorẽ continẽs cũ phlegmone, & fluxu.

Albugo,

Albugo,cicatrix eſt craſſa, & profunda, vlceri inducta. Myocephalum, eſt exigua vuæ tunicæ E porrectio in nigro, muſcæ capiti ſimilis, per vlcerationē facta. Carbunculus,eſt cruſtuloſa,ceu ex igne vlceratio cum paſtione,& fluxu,interdum quoque & bubonibus, & febre. Suppuratio,vel vnguis,eſt collectio puris in nigro cum phlegmone ſm iridem, vngui conſimilis. Confuſio,ruptio eſt tunicarum,quæ in profundo ſunt,aliqñ ex percuſſu,interdum ſp ōtina,cum ꝓfuſione humorum,& pupillæ alteratione. Mydriaſis,facultatis alteratio viſoriæ eſt,turbatis humoribus. Tabes,eſt pupillæ diminutio cum obſcuratione. Atrophia,eſt paruitas totius oculi, & pupillæ cum offuſcatione. Nyctalops,eſt affectus,diſpoſitio q3 oculorum ſine conſpicua cauſa: vſu aūt ſic habētibus euenit,vt interdiu non cernant,noctu vero conſpiciant. Glaucoma,eſt naturalium humorum in glaucum colorē mutatio. Staphyloma,eſt,quod in pupillæ loco conſurgit acino vuæ ſimile. Procidētia,eſt,cum ab ictu aliquo violēto,aut ſtrāgulatione,cum cōtinua febre, vel capitis dolore prolapſus oculus fuerit. Myopiaſis,eſt diſpoſitio ab ortu contracta, qua ꝓpinqua cernimus, remota vel parum,vel nihil omnino. Strabiſmus,oculi muſculorum nō oīum, ſed aliquorum reſolutio eſt,ob quam cauſam vel ſurſum, vel deorſum, vel in latera nuunt oculi. Hippus.i.equus; diſpoſitio eſt à generatione prodiens,qua inſtabiles fiunt oculi,ac ſemper mouētur,vtiq3 motum ſuſtinentes in concuſſu,& tremore aſſiduo cōſiſtentē: hanc diſpoſitionē ἵππον.i.equum vocauit F Hippocrates: affectus aūt eſt oculum firmantis muſculi,qui viſorij baſim inſtrumēti complexus eſt. Chemoſis,eſt ambientis oculum membranæ, quod album quoque appellatur, affectus ālbæ carnis perſimilis. Circa genas,angulos q3 oculorum hi cōtrahūtur affectus: ſcabies: phthiriaſis .i. pedicularis morbus: crithe.i.hordeolum: chalaza: lithiaſis,id eſt morbus calcularis, trichiaſis.i.pilaris affectus: aſpredo: lagophthalmon.i.leporinus oculus. ectropion ſeu inuerſio: rhyas, quaſi riuulus: anchilops,ſtaphyloma. Scabies,eſt ſummarum genarum,angulorum q3 eroſio cum pruritu,quam acerrima fluxio progignit. Phthiriaſis, eſt ſcabies circa palpebrarum radices, quæ ſquamas furfuri ſimiles dimittit: Chalaza,globulus eſt in gena,milij magnitudine,à ſimilitudine grādinis ſic vocata: eadē quoq3 eſt lithiaſis. Hordeolum,eſt humoris concretus circa genam, oblongior,hordeum referens. Aſpredo eſt duricia,& aſperitas inæqualis,q̄ intra genas oritur. Rhœas, eſt angulorum carnis abſumptio,ob quam cauſam effluit lachryma. Trichiaſis, caſus eſt genarū, inſitorum q3 iſs pilorum generatio præter naturam. Tres trichiaſeos differētiæ habentur: phalangoſis,caſus,ſubortus: non nulli & diſtichian.i.duplicem ordinem ſuperinuehūt. Eſt autem diſtichia,alterius pilorum ordinis in genæ margine exortus prēter naturam. Encanthis,eſt exuperantia carnis in magno angulo. Anchilops,tumor in angulo magno conſurgens,atq3 humoris collectionem habens,non perforatus,aut conuio foramine: dictus eſt anchilops,ꝙ prope oculum ſit. ὤψ enim oculus eſt,ἀγχί vero prope. Suffuſio,eſt cōcretio aquoſi humoris,quæ viſum magis,minus ve impedit. Differt ſuffuſio à glaucomate,tum ꝙ concretio ſit hæc diluti humoris: glaucoma vero,naturalium mutatio humorum in cæſium colorem,tum ꝙ in glaucomate haud prorſus,in ſuffuſione aliquantulum cernant. Hydatis.i.aquula,ſubſtratæ ſuperiori genæ pinguedinis augmētum eſt,qua fluunt præter naturam oculi. Lagophtalmon, eſt cum ſuperior adeo retrahitur gena,vt oculum,dum clauditur,totum non contegat. Pinnula, corporis excreſcentia eſt,quæ cornea tunicæ inhæreſcit. Ectropion,eſt ſuppullulatio carnis in gena,quæ genā ipſam ſua grauitate foras cōuertit. cauſa eſt genæ euertēdę vel caro adnaſcens,vel reſolutio,vel cū cicatrix inducitur.† Ptiloſis,eſt defluuiū palpebrarum accerrimo fluxu eius rei auctore. Staphyloma,eſt nigri tunicæ extēſio cum inflammatione,acino vuæ ſimilis. Sarcoma,eſt carnis in naribus præter naturam auctio. Eſt vero & Polypus quoddam ſarcoma. porrò dictus polypus eſt à polypis piſcibus: nam,vt illi multas habēt ꝓpagines,molles q3 ſunt,atq3 augētur,ita is quoq3 affectus. Differt ſarcoma à polypo magnitudine,& opificio. Ozena,eſt vlceratio in naribus profunda,tetri odoris,atq3 halitum emittens. Parotides,abſceſſus ſm aures ſunt: hos non nulli Dioſcurus appellarunt, ſuccedunt magna ex parte febribus,atq3 ab iſs liberant. Leuce,corporis in album colorē mutatio eſt præter naturam. Herpes,eſt vlcus,quod ex bilis redundantia fit,& depaſtionem facit. Atheroma,eſt tunica neruoſa,quæ humorē pulti ſimilē continet. Steatoma,eſt auctio pinguedinis aliqua in parte prę ter naturam congeſta. Proſarteſis.i.appēſio,longiorum eſt membranarū ad vicina loca applicatio. Aneuryſma.i.dilatatio,venoſi vaſculi relaxatio eſt,aut diſperſio ſpiritualis materię ſub carne, per diſſultationē ſeſe diffundentis,diſtribuentis q3. Hypoſphagma,extra ſuperficiem eſt,perſimile vibici. Ganglium,conglobatio eſt nerui præter naturam,quæ in vnum corpus coaluit. Aptha, ſuperficiaria eſt vlceratio,quæ in ore gignitur: viſitur autem hæc in puerulis potiſſimum vlceratio. Phlegmone, eſt tumor cum rubore,& duritia,pulſatiles afferens dolores: dicta,quod affectus ea locus φλέγηται,hoc eſt vratur: aut tumor dolens,ac renitēs,cum rubore, citra febrem. Eryſipelas,id eſt ignis ſacer,eſt rubedo cum ignita inflammatione,febres interdum, dolores q3 inferens. {vel ignis ſacer,eſt tumor rubens,doloriſicus,qui à bilioſo ſanguine generationem obtinet. Carbunculus,eſt ex magis melancholico putrefacto ſanguine tumor vlceroſus.} Vacuamus vel venæ ſectione,vel cucurbitula,vel hirudine, ac ſimilibus. Sanguinem detrahimus ob multam plenitudinem: præſertim q3 vbi ipſum affectus auctorē eſſe ſuſpicabimur. Detractionis cuiuslibet

tutior

* al. hiatulę.

† al. Milphoſis

A tutior præferenda: grauis, medicinæ oblatione declinanda est. Cucurbitula vtimur ad locorum contusionem. Hirudinem admouemus, vbi affectum locum tenuiter aperire est opus. Scirrhus, est tumor corporum, cum duritia, & pondere, & motus, ac sensus difficultate. Abscessus, est corporum ex plegmone in pus transmutatio. Coloboma, id est mutilatio, defectus particulæ est in parte aliqua corporis. Tofus, est substantia calloſa, & renitens. Hydrocephalon, est humoris aquosi, aut seculenti sanguinis collectus in parte corporum aliqua eorum, quæ caput concinnant. Syrinx, id est fistula, tubulus est calloſus, angustus, oblongus, interdum etiam obliquus, os habens, cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus tenuis excernitur. Duæ fistularum differentiæ sunt: cæcæ, quæ osculum in profundo, sinum ad superficiem habent: occultæ, quæ & os, & sinum obtinent in profundo. Cerion id est fauus, vlcus est assidua habens foramina, ex quibus humor melli similis excernitur. Phagedæna, est vlcus, quod propinqua, & adiacentia erodit. Carcinoma, est tumor malignus, prædurus, sine vlcere, vel vlceratus, à cancro animali dictus, quem Græci καρκῖνον vocant. Dionysisci, sunt osseæ eminentiæ, quæ prope tempora nascuntur: dicũtur autem et cornua, detorto à cornigeris animalibus nomine. Teredo, pertusio est ossis ex corruptione: affectui nomen ab accidentibus foraminibus datum est, quæ τρήματα appellantur: quasi
B τρητὸν quidam existat. Aden, id est glandula, conuolutio sicca quædam & carnosa est, vel carnosa conglomeratio. Struma, caro est sicca, quæ nec facile soluitur. Broncocele, quasi dicas gutturis ramex, tumor est gutturi adnascens: differt q3 ab eo, qui in scroto progignitur. Anchyle, passio est tendonum circa collum, vel articulos, qua functio impeditur. Exomphalos, id est procidens vmbilicus, prominentia est vmbilici diuersis de causis proueniens. Gynæcomasthon, id est muliebris mamma, subiectæ mammis pinguedinis auctio est præter naturam. In contectu est abscessus, cum corporũ, quę sunt in profundo, aut viscerum in pus fit mutatio. Acrochordon (genus quoddam est id verrucarum dolens) exortus est orbicularis, angustam q3 obtinens basim. Phygethlon, id est panus, abscessus est nascens in inguine, Epiploomphalon, omenti est in vmbilicum decursus. Hydromphalon, coitio in vmbilico est lenti humoris, qui sub tunica quoque interdum continetur. Poromphalon, est concretio tofi in vmbilico. Sarcomphalon, incrementum carnis præter naturam est in vmbilico, vel mitis, vel malignæ. Pneumomphalon, dilatatio est vmbilici. Hypospidias, est affectus, in quo glans colis attracta est. Thymus, asperæ carnis extuberatio est, quę similis circa genitale, ac sedem oritur. Lipodermus, id est (translato ad morbum nomine) apella, defectus est tegentis glandẽ pelliculę, adeo, vt distrahi nõ amplius possit. Phymi duo discrimina sunt:
C vel enim ex natura fit, vel postea gignitur, vlceratione antegressa. Pariepiphymosis, est, cum retracto glandis neruo præputium deduci præterea nequit. Rhagas, id est scissura, fissum' ue, diuisio est labia obtinens callo indurata. Circuncisio vel circunsectio, ablatio est cutis glandem obtegentis. Hęmorrhois, relaxatio est vasorum, quæ sedem cõtexunt, dicta ἀπὸ τῦ τὸ αἷμα δι' αὐτῆς ῥεῖν, id est, q3 sanguis per eam fluat. Differentiæ quinque hæmorrhoidum sunt, à magnitudine, multitudine, figura, loco, constitutione: à magnitudine, cum aliæ paruæ sint, aliæ magnæ, alię medię: à multitudine cum plures in alijs, in quibusdam pauciores consistant: à figura, quo'd non nullę angusta, quædam lata sint basi: à loco, quando aliquę in ano, quędam in sphincter, id est strictore, alię in recto sunt intestino: à constitutione, quoniam aliæ mites sunt, alię malignę. Condyloma quasi dicas nodus, est extuberatio, quę cum phlegmone in rugosa, contrahente q3 se ani parte consurgit. Tres circa scrotum fiunt affectus, ramex, scabies, detritio. Tumores in scroto consistunt, hydrocele, enterocele, hydrenterocele, cirsocele, porocele, epiplocele, enteroepiplocele, id est hernia seu ramex aquæ, intestini, aquæ & intestini, varicis, tofi, omenti, intestini atque omenti. Hydrocele, lenti humoris in parte scroti collectio est. Enterocele fit, intestino in alterum locum paulatim, vel semel delapso. Enteroceles causæ sunt, antegressa quidem intensio, vel ictus,
D continens autem, iterata huius extensio, aut ruptio. Hydrenterocele, est delapsus intestini, minus' que elaborati humoris collectus in scroto. Cirsocele, est dilatatio, amplificatio' que quorundam, aut omnium, quę testem alunt, vasorum. Hygrocirsocele, id est aquosus simul, et varicosus ramex, est dilatatio testem nutricantium, vasorum & lenti humoris in scroti aliqua parte collectio. Epiplocele, lapsus omenti est in partem scroti. Enteroepiplocele, in scroti partem casus intestini est atque omenti. Cele, id est ramex, tumor est, qui dictorum aliquod cõtinet: omnis enim in scroto tumor κήλη, id est ramex nuncupatur. Crypsorchis, id est testiculi occultatio, testiculi, vel testiculorũ recessio est. Rhacosis, id est detritio, multa, scroti extensio est. Psoriasis, id est scabies, duritia scroti est cum intensa prurigine, quãdoq3 vero & vlceratione. Gangræna, est corporis mutatio à naturali cuiusq3 habitu in alienum, atq3 extinctio, cum vlceratione, vel citra hanc: gignitur autẽ vel plethora antegressa, vel dum extinctio fit, aut phlegmone ex chirurgi imperitia. Os, est, vt Plato arbitratur, medulla, quæ à calido spissatur: ex quorundam autem medicorum sententia, terrena concretio, & solida, & sensus expers, ac sanguinis. Cõmune chartilaginis, & vnguis est sensu carere, atque inæquale esse: cæterum chartilago imago est ossis: sæpissime enim in articulis adiacet. Vnguis vero, superficies ossis fuerit: aut cutis concretio dura & sicca. Hermaphroditus, complexus est masculini sexus, ac fœminei, simul etiam vtroq3 genitale proprium obtinente.

Dracunculus, eſt vlcus, quod à parte propinqua ad ipſum nerui delationem habet: dictus, ꝙ ner- E
uus mouendo corpore in vlcus recedat, in eo q̃ occultetur. Clauus, eſt vlcus in pedis planta orbi-
culatum, quod callum contraxit. Semen, vt Plato, ac Diocles autumant, ex cerebro, & dorſi medul
la excernitur: vt autem Praxagoras, atq; Democritus, prẽterea & Hippocrates cenſent, ex toto cor »
pore. Democritus quidem ait, Homines vnus erit, & homo omnes. Hippocrates vero, ‖ genitu- »
ra, inquit, vndiq; à corpore demanat, à ſanis ſana: à morboſis morboſa. Semen, eſt ſecundum Stoi »
cos, quod cum ſpiritu, & anima, ſed veluti non pars ab animali dimittitur: vt autem opinio fert »
Aſclepiadis, genitiuus humor, qui in venereis congreſſibus excernitur. Illud quæſtione exagita-
tum eſt, vtrum fœmina perinde ac mas ſemen depromat: etenim eadem Veneris libidine vexatur
fœmina, iiſdem q̃ obnoxia eſt morbis: ac planè ex conſectione ſeminarijs meatibus prædita eſſe
oſtenditur. Maximum quoq; id cõferendi ſeminis teſtimonium eſt, ꝙ ſimiles matribus procreen-
tur liberi. Porrò conferri ipſum teſtis eſt Hippocrates, qui in libro de infantis natura, ‖ Si profecta, »
inquit, ab ambobus genitura in mulieris locis manet, primum quidem vnà miſcetur, vtpote non »
quieſcente muliere, concaleſcendo q̃ colligitur, ac craſſeſcit: dein ſpiritum concipit. Differt à geni »
tura ſemen, quòd hoc in ſeminarijs meatibus ſit: quidam vero, quod iam eſt excretum, id eſſe ſe-
men volunt: genituram autem, ſemen non dum concoctum: at nos, vt Aſclepiades dicit, ſemen F
quoq; in ijs eſſe, qui generare non adhuc poſſunt, definiuimus. Infœcunditatis duplex cauſa eſt,
quarum altera viro, mulieri altera debetur: & vtraq; multiplex: nam fœmina in cauſa eſt, ſi perfri-
gidum vterum, vel prępinguem habeat: mas vero, cũ ſpado fuerit teſticulis orbatus: aut alio quo-
uis modo laborauerit. Non eſt pars vterum gerentis, quod geſtatur in vtero: aut certe ipſo inte-
reunte, grauidam quoque interire neceſſario conuenit, vel partu edito lædi integris functionibus
obeundis, quaſi pars ei, qua ipſius corpus priuatum eſt, deſit. Alimento perfruitur embryum, per
ſecundas id excipiens attrahens q̃: cæterum non per os, ſed per vmbilicum alitur. Embryum quí-
dam animal eſſe, quidam non eſſe prodiderunt: animal eſſe id illi coniectauere ex motu: quando
quidem mouet & embryum: atq;, vt ſentiẽs animal, in matris voluptatibus oblectatur, lętatur q̃:
in angoribus autem contrahitur, atq; cogitur: nulli enim ſenſus, prẽter quam animali, à natura da
tus eſt. Qui autem non eſſe animal aſſerunt, nutriri ipſum quidem, & augeri, vt arbores quoq;, nõ
tamen, vt animãtes, appetitionem, motum q̃ ex ea habere confitentur: haud enim ſolum non ci-
tra electionem, ſed neq; ex propoſito mouentur, verum vt arbores & plantæ: nam ventus ijs cau-
ſam affert motionis: embryis vero, circũfuſa humiditas, & lubricitas, atq; vteri figura, qui, cum im-
pletur, tumeſcit in globum: eſt autem globus, ſeu ſphęra, figura in omnem motum, vtpote omnis G
expers baſis, natura procliuis. At Aſclepiades embryũ neq; animal, neq; non animal eſſe pronun-
ciauit, ſed ſimile id eſſe dormientibus dixit: nam, quo illi modo ſenſus obtinent, neque ijs tamen
vtuntur, ſic & quod in vtero geſtatur. Gignitur mas, vt non nulli opinantur, poſtquam ex dextra
parte auulſum ſemen in vterum coniectum eſt: fœmina, cum ex ſiniſtra: ſunt alij, qui pro ſeminis
peculiari temperatura, à caliditate, vel frigiditate fieri dixerint: nã ſemen calidius marem generat:
frigidius fœminam. Fiunt gemini, atq; tergemini, vt quidã arbitrantur, qm̃ ſemen in calidum vte
rum detractum, ac deriuatum frangitur: alij ad ſuperfœtationem cauſam referunt: nos vero, ſi in
hæc ambo conferri ſemen fuerit inuentum, gemellos aſſerimus procreari. Generantur monſtra,
vt quidam aiunt, per declinationem obliquitatem q̃ vteri: nam, quod inæqualiter ſemen infun-
ditur, monſtra progignit: quo modo & liquatum plumbum, ſi inæqualiter defuſum ſit, inæquale
opus conflatur. Mõſtra, vel per defectum, vel per exceſſum fiunt: gignuntur per magnitudinem
quæ amplo: per paruitatem, quæ paſſerino ſunt capite: per numeroſitatem vero, qui ſex conſtant
digitis, quandoq; etiam pluribus. Quam ob cauſam ſeptimeſtres partus viuunt, octimeſtres mini
me? Ita fertur, qm̃ numerus octo, par, & coniunctus, nec decretorius eſt: ſeptem autem impar eſt
numerus, neq; vero coniunctus, atq; ob id decretorius. Conceptionis cauſa, eſt commoda vteri ca- H
liditas, recens q̃ menſium purgatio, ac coeundi appetitus: hæc enim ſimul congreſſa ſemen deti-
nuere. Conformatur primum embryi ſecunda: deinde reliqua. Conſtat ſecunda ex duabus venis,
duabus q̃ arterijs, & quinto vocato vracho: vocatur autem chorion, ſeu ꝙ embryi cõceptaculum
ſit, ſeu ꝙ ipſi alimentum ſuppeditet. Partus dolores, ſunt ſpiritus conferti, impetus, ad embryi ex-
curſum. Tribuuntur mulieri menſtrua, quæ ſanitatis gratia euacuentur: embryo autem alimẽtum
præbeant per conceptum ſuppreſſa: ſunt enim tum ad cõceptionem, tum ad lactis generationem
comparata. Fit prægnantibus pica duobus circiter aut tribus à conceptu menſibus, affecto nimi-
rum ſtomacho: non dum enim vis embryo ſuppetit conſumendi alimenti. Picæ cauſa inde pro-
dit, ꝙ abundet materia, & ſtomachus perturbatione vexetur: huiuſce rei argumentum eſt, quod,
cum incrementum acceperit embryum, tunc recipiente ſe deorſum ſanguine, ad ſe ſtomachus re-
dit. Prodeunt in lucem quatuor figuris, ſiue habitibus embrya, vna in caput, quæ ſecundum na-
turam eſt: tres reliquæ præter naturam: eæ ſunt, in pedes, in latus, in duplum. Ægri partus tribus
modis fiunt, pro gerente in vtero, pro eo, quod geritur, pro exterioribus: pro gerente, duplici
via: ex animi motibus, cum zelotypijs, vel mœroribus vel alio quouis affectu detenta fuerit: ex
ijs vero, quæ ad corpus attinent, cum anguſtis fuerit meatibus, aut præpinguis, aut primum fœta,

aut prędita

A aut prædita vtero ſit, quí alimentum non admittat: pro eo, quod geritur, cum moritur ín vtero partus: vel geminus, aut mõſtroſus elíditur: pro exterioribus, per íntenſam hyemem, aut æſtum vehementem. Cauſam vlcerum ín vtero habẽt interdum abſceſſus: non nunquam peſſus corruptorius: quãdoq; vero ſcirrhus: eſt q; hic cum alíjs díuturnus. Sarcoſis ín vtero, eſt carnis collectæ expullulatio: quam, ſi magna ſit, particulatím recídere cõuenit vellícatam ſcalpris, quo celerius emoríatur: ſín parua, protinus tollere. Hęmorrhagía, id eſt ſanguínis eruptio, effuſio abundans eſt ſanguínis: quę, ſi magnum vulnus ſit, per largum obitur fluxum: ſín anguſtum, per íaculationem: vt ín venis ſecandis. Differt hęmorrhagía ab hęmorrhoíde, q hæmorrhagía, abundans effuſio, vtí díximus, ſanguínis: hæmorrhois autem, delatio ſanguínis eſt per díſſultationem, ac paulatím facta. Duobus modís ſanguis erumpit: díſſultatione, vel ruptione: quæ díſſultatione, ac corporis noſtri vaſorum eroſione conſtat, non facile ſanatur. Curantur ęgrius arteriæ, quàm venæ: partes ín profundo ſitæ íjs, quæ ſuperfíciem occupant: & quæ hís, aut illis vicínę magís ſunt, faciliorem, difficíliorem'ue curationem recípiunt. Sanguínem, quem nõ paruo negocío compeſcas, facile hæc loca profundunt, temporales muſculí, cerebrí membranæ, palatum, columella, collum, alæ, ínguína, & id genus alia: ínter homínes vero, ſi ętatem ſpectes, íuuenes: ſi habitum, prauís affecti humoribus,
B ſi anni tempus, ín æſtate. [a] ‖ Chymí appellatío apud Hippocratẽ ſemper humorĩbus corporis deſtínata eſt, ex quibus nos cõſtituímur, ſanguine, inquã, pituita, & duplící bile, flaua & nígra: apud Platonem vero, & Ariſtotelem guſtabilis qualítas quæuís nobis ínſita chymus, íd eſt ſapor, nomínatur: ſunt porrò qualítates, acor, auſteritas, acerbitas, acrímonía, ſalſedo, dulcedo: ſic & Mneſítheo placet. Continet pars ea medicínæ, quæ de affectíbus agít, quíd, & qualís ſit vníuerſalís, & quíd particularís affectus, ac morbus: quíd ítem cauſa, quíd ſignum: & quæ huíus differentíæ habeantur (ſunt autem hæ ſpecie complures) non qualis affectus cauſarum, quæ morbos cõmittunt: loca ítem explorat, ín quíbus ſint affectus: quęrímus enim, quís affectus phrenítis, comítialis morbus, lethargus, dolor lateris, perípneumonía, reſolutio neruorum, & ſímilía. Sunt vero cauſæ horum manifeſtæ, & non manifeſtæ: & antegreſſæ, & antecedentes, & contínentes: atque ín vníuerſum, quæ ſit affectus conſtitutío: &, ín quíbus íj corporis partibus dícti ſint, perſcrutatur. Criſis, íd eſt íudicatío, ídonea morbi, ac celer ín tempore díſſolutio eſt. Periodus, id eſt círcuitus, ſucceſſíua reddítio eſt ordíne díſpoſíti temporís. Cerebrum animalem facultatem obtinet, atq; huíus partem príncipẽ, quæ ratiocínatrix eſt, atq; mens: Cor vero íracundam. [b] † Adminiſtratur pariter corpus
C à corde & iecore. Facultas, naturalís, altrix, & auctrix eſt. Sumit cor alendo, augendo q; corpore, à iecore ſanguínem: ſpírítum à pulmone: quas cõfectas, elaboratas q; materias líc ín vníuerſum corpus tranſmíttit. Inſtrumentaría, pars eſt chírurgíæ, quæ per reſtitutionem, ac conſentaneam curationem díſpoſítis præter naturam humanis oſſibus ſanitatem vendícat. Sunt oſſa ín nobis duobus modís coníuncta, per artículum, & coagmentationẽ. Artículus, commíſſura oſſium eſt, quæ moueri natura voluit. Coagmentatío, commíſſura eſt oſſium, quæ lege naturæ nequaquam mouentur. Lapſus, ſeu luxatío, eſt oſſium, quæ p artículum, vel coagmentationem [c] mõuentur, extra naturam delatio. Exartículatío, ſíue eluxatío, eſt oſſis ſecundum naturam ſe habentís in alienum naturæ locum ex profunda cauítate egreſſio. Dearticulatio, ſeu deluxatio, eſt oſſis euariatío, delatío'ue à naturali loco [d] † ad eum, quí præter naturã eſt. Motio, eſt oſſium per fixurã, harmoníã'ue compactorum [e] † ex propria ſede ín naturæ oppoſitã exturbatío: quẽadmodum ex tarſo diruptis oſſículis, aut vertebrís fierí conſueuit. Díductío, eſt mutua oſſium per ſuturam, & coalitum coniunctorum ſeparatío, atq; diremptío. [f] Reſtitũtío, eſt oſſis, vel oſſium [g] † à loco naturæ cõtrario ad naturalem } traductío. Tentío, eſt tractus corporũ. Mochlía, traductío eſt oſſis, aut oſſium ad naturalem locum ab eo, quí præter naturam ſít. Catataſis, eſt ad ínferna loca corporum tractus: obítur hæc partím príncipíjs, quę tentionís cauſę ſunt, è regíone oppoſítis, partím tranſumptione ín con
D trarium, nempe tranſmíſſis per rotulas príncipíjs, quæ tentionem moliuntur, ac ſuperíus adnexis. Anataſis vero, íd eſt tentío ad ſuperna loca, per traductionem, intelligí ex íjs poteſt, quæ de catataſi prodídímus. Díſtentio, eſt ad ſuperna, atq; ínferna loca corporum tractus. Exelcyſmus, ſeu rectíus forte Eíſelcyſmus, eſt deductío oſſis, vel oſſium à ſuperficie in profundum. Rhegma,
* * id eſt ruptum, eſt oſſis, aut oſſium traductío à profundo ad ſuperfícíem. [h] † Traductío, eſt díducti oſſis in naturalem locum reuocatío. Extaſis, id eſt mentis emotio, eſt inſanía, quæ breui fínitur. Ecplexís, id eſt conſternatío, eſt emotío mentís, quæ ex repentína alíqua perturbatione extrinſecus aduenit. Enthuſíaſmus, íd eſt fanatica perculſío, ſeu afflatío numínis, eſt, velut cum quídam mente ín ſacrís faciendís capíuntur, ſíqua víderint: aut ſí tympana, vel tíbías, vel ſígna audíuerint.

A ‖ Lib. de Humo. Et de Veteri med. ppe finẽ. Et de Alimẽto iuxta prĩcipium.

B † *Additur in antiqs* τῶν δ' ἤπαρ τὸ ἐπιθυμητικόν, *i. iecur autẽ concupiſcibilem.*

C † *Al.* συγκειμένων, *i.* cõpoſita *ſunt.*

D † *Additur ĩ antiquis* ἐξ ἐπιπολαίας κοιλότητος, *i. ex ſuperficiali cauitate.*

E *Al. ex antiquis. aliquãdo quidem in eodẽ loco præter naturã motio: aliquando autem in locũ, qui præter naturam eſt, exturbatio.*

F * καταρτισμὸς.

G † *Al. ex loco qui ſecundum naturam eſt ad locũ, qui eſt præter naturam.*

H *Additur ĩ antiquis. paragoge eſt oſſis, uel oſſium traductio ducto oſſe p anaclaſin in naturalem locum.*

GALENO ASCRIPTA INTRODVCTIO SEV MEDICVS

Quem librum olim Ioannes Andernacus latinum fecit: nuper vero poſt Bartholomæi Syluani recognitionem ad Græci exemplaris collationem caſtigatus.

Vide in ſecunda Sectione ſexti Epidemiorum, commen. 42. vbi citatur liber Herodoti, qui inſcriptus eſt Medicus.

Quomodo inuenta ſit medicina. CAP. I.

Multa in hoc libro ex codi. manuſcr. reſtituta nũc ſunt.

ARtium inuẽtiones, vel deorum filijs, vel quibuſdam eorũ propinquis, quibus dij primi artem oẽm communicarunt, Græci ferunt acceptas. Hac igitur ratione & Æſculapius medicinæ, quã primus ab Apolline patre inſtitutus, hominibus tradidiſſe dicitur, inuentor extitiſſe apparet. Porrò ante illum ars medica non dum hominibus fuit cognita, niſi q̃ veteres medicamentorum, & herbarũ, qualia apud Græcos Chiron Centaurus, & ab eo eruditi heroes nouerãt: ad hęc quæcunq; Ariſteo, Melampodi, & Polyido adſcribuntur, experientiã, quandam habuere. Apud Ægyptios ſanè prẽter herbas, aliam quoq; medicamẽtorum rationem in vſu fuiſſe Homerus hunc in modum teſtatur:

Fertilis Ægyptus rerum, medicamina miſta,
Optima multa, ſimul deterrima plurima gignit.

Porrò ex cadauerũ conſectione, quã in cõdiendis ijs, aſſeruandis q; habere moris erat, multa ẽt, quæ manu adminiſtrantur, apud primos medicos inuenta eſſe videntur. Quædam dicũtur ex caſu obſeruata fuiſſe, vt ſuffuſos appungere, inde, q̃ capra quæpiam ex ſuffuſione male habens, iunco aculeato in oculũ impreſſo, viſum receperit. Quin & clyſteris vſum ab Ibi profectũ eſſe ſcribunt. Hæc.n. colli cute tanq̃ clyſteris vtre, marina, Nili q; aqua impleta, roſtro eam ſibi ipſi per anum indit. Scribit etiam Herodotus hiſtoriographus, quõdam ægris per compita expoſitis, illos, qui ijſdẽ aliqñ morbis laborarãt, referre ſolitos, quibus vnuſquiſq; vſus, ſanitatẽ recuperauerit: atq; hoc modo ex multorum vſu, ac experimentis rem medicã conflatam eſſe. Sed hæc quidem experientia ratione vacua, non dum q; rationalis fuit. Cæterum perfectam medicinam, & oĩbus numeris abſolutam, nimirum diuinam aio, Æſculapius ſolus inuenit. Illam vero, quæ inter homines verſatur, huius ſucceſſores Aſclepiadę poſteris veluti hæreditario acceptam tradiderũt, maxime Hippocrates, qui omnibus facile præcelluit, primus q; perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

Quæ medicinæ principia. CAP. 2.

PRincipia medicinę tria ſunt, vnum inuẽtionis, alterum conſtitutionis, tertium interpretationis. Inuentionis igitur medicinę (vt ſimpliciter dicam) vetuſtiſſimum planè, citra q; rationẽ principũ, experientia eſt: quẽadmodum apud Ægyptios, & reliquos oẽs barbaros. Redigendi vero in artis conſtitutionem, ſicut Aſclepiadarum medicinã, ratio & experientia. Interpretationis, vt ſcribit Athenæus, vel traditionis, quẽadmodum quidã dicunt, initium, naturalis eſt ſpeculatio. Enimuero ſimpliciter & Hippocrates dixit, ‖ Medicę rõnis initium primũ natura eſt: nã à naturę inſpectione Dogmatici auſpicãtur, qm̃ ex ijs, quæ ſm naturã ſunt, & illa, quæ contra habent, poſſunt cognoſcere: at ſine naturaliũ cognitione illa, quæ à naturali habitu recedunt, ſcire nemo põt. Quin ẽt in curãdo naturę ſpeculationẽ ſil'r requirunt: qñquidẽ ex naturali admouẽdorũ auxiliorũ potentia, q̃ cuilibet morbo idonea ſint, accipiunt. Qui vero ex alijs ſectis naturæ cõtemplationem aſpernant, vtriq;, à quibus p̃ſidia afferẽdi habitum finxere, incipiunt, Methodici ex cõitatum indicatione, empirici ex obſeruatione experimentornm: Qua.n. rõne Dogmaticis medicę rõnis natura, eadẽ empiricis experientia crebro, et ferè ſemper in ijſdẽ, & pari modo contingens, principium exiſtit. Ab hac ſiquidẽ hiſtoriã quoq; ſuã exordiunt, & ſm hæc ab alio ad aliud ſile tranſeunt. Sed methodicis euidentiũ ſimilitudinis inſpectio, vel cõmunitatũ apparẽtiũ cognitio principium dr.

de Loc. in Homine non procul à prĩcipio.

Quot

Quot sectæ medicorum, quæ que earum notæ. CAP. 3.

A SEctæ medicorum tres sunt, Rationalis, Empirica, & Methodica. Rationalis naturæ rationem præbet, morborũ causas inquirit, & signis ad illarũ inuentionem vtitur, curationẽ capit à contrario, prout causæ exigunt. Nam contrariorum contraria sunt remedia. Quatuor ergo sunt, quæ rationalem sectã obsignant, naturæ inspectio, causarum, ac signorũ æstimatio, & quartũ, nempe ꝙ causæ ipsis curationem dictãt. Empirica ad assidentium accidẽtium cõcursus, quæ ęgris adsunt, respicit, & conuenientẽ accidentibus curationem obseruat, id ꝙ nec morbo cognito, nec causa inquisita. Contenta est aũt obseruatione in accidentibus per eorum, quæ admouẽtur, experientiã facta, & historia prius expertorũ vtitur: tum à compertis ad incõperta, sed similia ẽm apparẽtem speciẽ transit. Quæ enim ipsimet vsu, ac experiẽtia in multis, & sæpissime ac semper in ĩsdem, & pari modo experti sunt, aut quæ casu quopiã obseruarunt, ea ꝙ semper atq; eodẽ modo habentia, hæc confidenter vsurpant, non adeo curiose facultates ex eorum qualitatibus disqrentes. Credunt & vetustissimis, qui rerũ per experimenta sibi obseruatarũ historiam, vti vocant, memoriæ prodiderunt. Vtuntur ẽt à simili transgressu ad ea, quæ non dũ explorarunt, cũ similia specie, quæ ad manũ est, apparent, vt malua, blitũ, beta, & lapathum. Itidem in † cõtrarĩs, vt alica & oriza. Rursus in arbo-
B rum fructibus, quos Græci acrodrya nominãt, vt pirum, malũ cotoneum. Notant igitur empiricã hęresim, ad concursus symptomatũ, non ad morbum, neq; ad causas, respectus: deinde in concursibus medicaminũ congruentiũ per vsum obseruatio: Tertio, expertorũ antea historia: Nouissime à simili trangressus. Methodica cõmunitatibus & similis speculationi adhæret. Oẽs enim particulares affectus ad generales duos reducunt, adstrictũ, & fluentẽ, quas cõmunitates vocant. Cognoscunt eas ex obortis circa corpus affectionibus, in vtroq; euidenter conspicuis. Quare notas nõ desiderant, exẽpli gratia adstrictum inde oriri, ꝙ corpus densatũ sit, profluuium ipsius sistatur, oĩs ꝙ euidẽs excretio impediatur: fluentẽ vero inde, ꝙ summa corporis cutis rara euaserit, & cuiusq; corporis particulæ excretiones sensibiles intẽsæ sint. Duplicem igitur curationis speciem generales duo corporis morbi ipsis indicant, nempe si corpus adstrictum est, laxãdum esse: si profluuio laborat, cõprimendum: si vitium mistum habet, occurrendum vehementiori malo. Cæterum cõitates oẽs nominant euidentes: harum aũt alias passiuas, vt adstrictũ, & fluens: alias curatiuas, vt resolue re & tenere: quasdam tẽporales, initium, incremẽtum, vigorem seu statum, & inclinationẽ. Porrò medicinæ, quæ manu medetur, cõmunitates, in eius ablatione, quod alienũ est, consistunt. Duplex enim alienũ est, vel extrinsecus, vel in corpore. Extrinsecus simplex: illius, quod in corpore est, tres
C numerantur species. Atqui extrinsecus, vt spiculũ, telum, & qũodcũq; aliud id genus existit perfectam eductionem ostendit. Eorum, quæ in corpore sunt, aliud loco alienum, vt suffusio, eluxatio, & fractura, quæ trãspositionẽ vel restitutionem in proprium locum indicãt. Aliud magnitudine, vt abscessus oẽs, scroti tumores, acrochordones, i. pensiles verrucæ, phymata, & cõdylomata: quorum nõ nulla diuisionem solam requirunt, non nulla summam superfluorum præcisionem demõstrant. Aliud defectu alienũ, non vt superuacaneum, sed veluti deficiẽs dicit, cuiusmodi mutila, & curta oĩa: sicut in labris, oculis ꝙ cernit. Vnde quidã λαγοφθάλμοι, & λαγόχειλοι, i. leporinos oculos, & leporina labra habẽtes, noĩantur. Pari modo ẽt se habẽt fistulæ, & vitia profunda, quę Græci vocant hypophora, sinus, vlcera, alia ꝙ huiusmodi oĩa, quæ ex defectu repletionem desiderãt, atq; indicant. Iã vero prẽter quatuor chirurgorum cõmunitates, est & species, quam προφυλακτικὴν, i. prẽseruatricem appellant. Apponitur aũt & ipsa, vt communitas, in deleterĩs, & toxicis, bestĩs ꝙ oĩbus, quæ virus inspuũt, tum venenosis volatilibus, & terrestribus, aquatilibus ꝙ. Nam cõmune oĩum genus, vt sint exitialia, non tñ ad adstrictum, & fluens referuntur, sed aliud est præter hęc genus. Quare & curatoria ipsorum cõmunitas alia præter illam habeẽ, dicta prophylactice. Methodicam quoq; sectã primum exculpit similis in euidentibus consideratio, sed non in latentibus, seu
D abditis, quemadmodum in rõnali secta. Hoc vnum intercedit discriminis, ꝙ in illa quoq; similium inspectio, sed in obscuris consistit: ẽm, ꝙ ex simili in euidentibus, affectus, auxilia, tempora, particularia oĩa ad generalia reducit. Attamen non euidentia tm̃ empiricorum more animaduertunt, sed particularibus, nullo generali cognito, insistunt. Tertium est ex communitatum indicatione curationem accipere: nec causas, vt rationalibus in vsu est, exponere: neq; facta in concursibus obseruatione eorum, quæ per experientiam conueniunt, vt empirici faciunt, contentos esse.

Qui trium Sectarum principes extiterint. CAP. 4.

RAtionalis sectæ & auctor, & princeps Hippocrates Cous fuit. Post hũc Diocles Carystius, Praxagoras Cous, Herophilus Chalcedonius, Erasistratus Chius, Mnesitheus Atheniẽsis, Asclepiades Bithynus, Cienus, qui & Prusias dictus est. Empiricæ prẽfuit Philinus Cous, qui primus eam à rationali separauit, occasione ab Herophilo suo præceptore accepta. Cum autẽ suam hæresim principem esse vellent, Acronem Agrigentinum, quò rationali esset vetustior, ei dedisse initium dixerunt. A Philino Serapion Alexandrinus ea secta floruit: Dein Apollonĩ duo, pater, & filius, Antiochenĩ: hos secuti Menodotus, & Sextus exacte eam corroborarunt. Methodicen Themison Laodiceus Syrius incepit, qui ab Asclepiade rationali occasiones nactus, ad methodicæ sectæ inuentionẽ se contulit. Thessalus Trallianus eã absoluit. Post hos Mnaseas, Dionysius,

Proclus, Antipater. In ea autem de quibusdam dissenserunt Olympiacus Milesius, Menemachus E
Aphrodisieus, & Soranus Ephesius. Fuerunt non nulli ὑπσυνθετικοὶ, quasi adiuncti, apud Grę-
cos nominati, vt Leonides Alexandrinus: quidam ἐκλεκτοὶ, quod est delecti, vt Archigenes
Apameus Syrius. *

* In vetustissimo grę. codice manuscr. annotatur hic deesse caput, cuius hoc ē argumētū: Quæ ppria sint medicinæ.

Medicina scientiā ne sit, an ars. CAP. 5.

RAtionales aliqui, è quorum numero est etiam Erasistratus, medicinam partim scientiā, cuius modi est causarum notitia, item naturæ inspectio: partim coniecturam, vt curationē, et signa habere censuerunt. Methodici & in vniuersum scientiam ipsam esse prædicant, sed vtriq; à vero, maxime methodici, aberrarunt. Scientia enim est conueniens, firma, & nunq; à ratione declinans cognitio: eam neq; apud philosophos, præsertim dum rerum naturas perscrutātur, inuenias: multo sanè minus in re medica: immo, vt verbo expediam, ne ad homines quidem venit. Quamobrē medicina ars merito dici potest: si quidem artis nomine cōprehēsionum, & opinionum ad finem quendā vitę vtilem spectantium collectionē certa qualitate, & quātitate cōmeditatā intelligimus. Comprehēsiones igit humanas, & quę numero constitutionē quandā procreare queant, pcipue cōmeditatas, hoc est sibi concordes, ac consonas, cohærentes q3, medicina habet: quo fit, vt artis vocabulū, cuius definitio ei cōuenit, optimo iure cōmereatur, cōprehensiones q3 in ea ad vitæ cōmoditatē pertinent. Quippe, vt seruarentur hoies, ac sanitatē tuerent, in vitā prodijt. Sed artiū duplex est differentia: quædam n. finem suū semp consequunt, vt fabrilis, nauiū cōpactoria, ædificatoria. Quædam finē suum, ceu scopum desiderant, contingunt aūt non semper, sed plurimū. Vnde coniecturales quoq; dicuntur: ex quarū numero medicina fuerit: quēadmodum rethorica, gubernatoria, & sagittandi ars. Est & alia differentia, & ipsa duplex: qm̄ aliquæ, dū fiunt, sunt, & simul atq; ab actione desiterint, nihil, quod perfecerint, ostēditur, cuiusmodi saltatoria, citharistica, palæstrica, & quæuis alia ars musica. Non nullę in actione euidēs opus planè nullū habent, sed tanq; futuri cuiusdam præparatoriæ existunt: vbi vero à functione cessauerint, tunc, quid effecerint, apparet: qualis statuaria, pictura, & fabrilis, tum aliæ, quarum opera post actionē perdurant. Inter has medicinam quoq; numeres, licet. In medendo enim non dū eius finis innotescit, quippe quæ aduersus morbos semp laboret: at, vbi curationē absoluerit, tunc homini sanitatē restituisse eā videre est.

Quid sit medicina. CAP. 6.

DEfinitionibus rationales vsi sunt, descriptionibus empirici: de quibus quęstionē instituere philosophis solum conuenit: enimuero veteres ēt medici hoc ferè modo medicinam simpliciter, vel definierunt, vel descripserunt. ‖ Medicina est, Hippocratis sententia, adiectio, & ablatio. G
Adiectio quidē deficiētis, ablatio aūt superatis in hoium corporibus. Quam. n. definitionem medicinæ non nulli putauerunt, re vera non est, ęgros videlicet morbis non prorsus liberare, dolores lenire, morbi q3 vehemētiā retūdere, malo victis manū non admoliri. ‖ Artes enim nō ex ijs, quorum neutiquā adest facultas, sed ex his, quorū adest, definitionem sortiuntur: qm̄ illa definitio, quę neutiquā fieri possunt, recensent, non ex ijs, quę adsunt, artes definit. Recentiores huiusmodi definitionem vsurparunt. Medicina est scientia sanitatis cōseruatrix, morborū repultrix. Verū secus habet: non. n. ipsa hęc efficit, sed ex illis, quę efficit, hęc proueniunt, id q3 non semp. Quapropter non ex his, sed illis, quę ab ea semper accipiuntur, cōstituta est. Hęc autem sunt adiectio, & ablatio. Proinde, quę capit medicina, hæc ipsam esse dixit Hippocrates, quibus & in sanis vtitur, cū secundam ipsorū valetudinē conseruat, & in ęgrotis, vt morbis liberet. Quæ igitur semp facit, ea ipsam constituunt, nō illa, quę ab his efficiunt. Aliud nāq; ars, aliud eius finis est. Quod enim appetit, id aliud ab ipsa est, id q3 non perpetuo secum habet. Quo fit, vt, quatenus ipsum non contingat, neq; finis eius, sed scopus dicatur: cum aūt contigerit, finis. Ita gubernatoria, & sagittandi ars nō à fine, quem non semper contingunt, sed ab ijs, quibus constitutæ sunt, & per quæ, vt finem assequātur, functiones obeunt, definitionē sortiuntur. Porrò definitio hæc omnibus ferè post Hippocratem H
proba esse videtur. Herophilo Medicina est scientia salubrium, insalubrium, & neutrorum. Trium enim horum cognitionem habet. Salubrium, quę corporis humani constitutionem ita prępārāt, vt ex eis pulchre inuicem aptatis sanitas concilietur: insalubrium, quæ salubrem conuenientiam dissoluunt. Neutrorum omnia sunt auxilia, quę ęgris afferuntur, & eorū materia. Hęc enim prius, quàm à medico excepta sint, neutra, hoc est, nec salubria, nec insalubria sunt.

Quot partes medicinæ. CAP. 7.

PRimarię medicinę partes sunt, rerum naturę contemplatio, causarum notitia: vel affectuum consideratio, sanitatis tuendę ratio, signorum obseruatio, & medendi modus. Greci vocant φυσιολογικὸν, αἰτιολογικὸν, seu παθολογικὸν, ὑγιεινὸν σημειωτικὸν, & θεραπευτικὸν. Athenęus prosignis materiā constituit, q̄ in curatoria parte versat. Nā sine materia curatio fieri non possit. Indiciorū obseruatio, & ad curandi rōnem necessaria, non tn̄ ipsa est curatio. Materię. n. beneficio curatio absoluitur, & materia quidē sine curatione nihil aliud confert. Signa vel citra curationem ad cognoscendum, q̄ mederi queas, & q̄ minus, necessaria sunt. Ad hęc faciunt, ne inscius ijs, qui medicinę nullum locum reliquerunt, manum admouens, erroris notā incurras. Iam verò quinq; harum partium medicinę, cuiusq; diuisio quędā angustior est. Pars igitur, quę naturam contēplatur,

dicitur

Lib. de Flatibus à principio.

Lib. de Arte nō procul à principio.

A dicitur, in qua de hominis natura disserimus: constat autem, si diuidas, elementorum notitia, quibus homo componitur, tum generationis fœtus, & formationis, præterea interiorum & exteriorum corporis partium speculatione, cum mortuorum cadauera incidimus, ossium q3 rationes perscrutamur: in qua ea, quæ præter naturam sunt, inquirimus, morborum causas, accidentium concursus, affectuum status diligenter indagamus. His enim incognitis nemo recte nouerit, quo modo morbos curare conueniat: ὑγιεινὸν tum sanitatem tuetur, tum prȩcauet, quo minus corpora in morbos incidant: vbi inciderint, ad sanitatem reducit: σημειωτικὸν præteritorum cognitionem, præsentium inspectionem, & futurorum præsagia continet: θεραπευτικὸν, id est curandi facultas, ea quoq3 in tres partes diducta est, vt vna esset, quę victu: altera, quę medicamentis: tertia, quæ manu mederetur.

An medicinæ diuisio in quinque partes diducta necessaria sit. CAP. 8.

PRoinde rerũ naturæ cognitio necessaria est hoc potissimũ nomine, q3 nisi naturalibus antea cognitis ea, quæ à naturali habitu recedunt, cognoscere queas nũquam: nam præter illorum naturam morbi consistunt. Causarum verò & morborum notitia non minus & ipsa desideratur, vt affectuum origines, quibus resistere conuenit, intelligamus: tum ipsos affectus à veteribus appellatos eorum q3 status cognoscamus. Vtilis sanè & symptomatum affectibus incumbẽtium cognitio est, nam ab horum congressu, quem Empirici συνδρομὴν græce, latine concursum vocant, corporis vitia speciem nãciscuntur. Quãquam ijdem Empirici in syndromis, quæ cuiq3 accidenti conueniant, obseruarunt. Methodicis curationem affectus indicant, quemadmodum Rationalibus causæ, licet ipsi nihilo minus tum affectus, tum cõcursus inquirant. Totum autem causis attribuunt, quarum non nullæ euidentes, aliæ continentes, quædam coadiuuantes, aliquæ concausæ, reliquæ præcedentes dicuntur. Euidentes, quæ Grȩcis vocantur procatarcticæ, id est antegressæ, sunt, quę, dum aduersam valetudinem crearunt, separantur, vt frigus, labor, Solis exustio, cruditas. Continentes, cum præsentes sunt, & morbi quoq3 adsunt: cum tolluntur, morbi etiam discedunt, vt spina, & telum. Concausæ, quas Græci appellant synætia, quæ affectum sua vi possunt generare: generant vero & alteri cohærentes, vt lapis in vesica, & inflãmatio. Nam ambę vrinæ suppressionis causæ sunt, etsi per se vtraq3 illam generare possit. Coadiutrices causarũ partes, quæ sua virtute morbum efficere non possunt, sed alteri auxiliantur, vt libido articularem morbum promouet, & remigatio sanguinis eruptionem. Præcedentes, siue internę, quæ ab euidentibus, vel præparantur, vel coadiuuantur, vt sanguinis abundantia nutrimenti copiæ soboles est. Præcedit autem Erasistrati παρέμπτωσιν, id est coincidentiam, quę omnium morborum causa est coniuncta, verum citra precedentem non accidit. Porrò salubris pars, quam græci ὑγιεινὸν dicunt, non solum vt pars medicinæ, sed tanquam potior ea, quæ medetur, ei præponitur. Multo enim præstat morbum prorsus non admittere, q3 morbo liberare: quemadmodum & gubernatori longe prȩstabilius est ante, quàm in tempestatem incidat, iter absoluere, quàm fluctuatum periclitatum q3 euadere. Atqui differunt rursus in salubri parte, sanitatem tueri, & morbos incessentes longius arcere. Etenim primum consueta victus ratione administratur: alterum curatorijs auxilijs, vt morbum, qui conflari debet, supprimat ac dissoluere anticipet: siquidem, quæ iam ortis affectibus medicantur, eadem quoque prius, quàm oriantur, prohibent illos consistere. Similiter pars, quam ἀναληπτικὴν,, id est refectricem, appellant, differentię cum illis non nihil habet. Qui enim recreat vires recolligit q3, vt non amplius præter naturam, ita secundum naturam se non dum habet, sed ab eo, qui præter naturam est, nuper habitu absolutus ad naturalem migrat. Quamobrem aliam victus rationem desiderat, nec curatoriam, non enim ęgrotat: nec eam, qua sani vtuntur, vt qui non dum absoluta fruatur sanitate. Quo fit, vt nec qualitate, nec quantitate paria sanis possit assumere: σημειωτικὴ, hoc est adnotatrix pars medicinæ, curationi morborum per victum summe est necessaria: nam præterita & prȩsentia symptomata ad morbi causam inueniendam diligenter inspicimus. Insuper maxima eius necessitas est ad præsagiendum, mors, an salus expectanda sit. Pari modo medicina, quæ manu medetur, tum illa, quæ medicamentis auxiliatur, sine indiciorum obseruatione non absoluitur: quippe prȩsagia eodem modo desiderant, quibus scias, quæ curationem non admittunt, quæque eam recipiunt quidem, sed vehementer aut offendunt ęgrum, si curentur, aut è medio tollunt. Iam vero curatoria pars trifariam diuisa est, vna victu: altera medicamentis: tertia manu medetur. Prima auxiliorum, quæ digerendi, apponendi, & concoquẽdi facultatem habent, est administratio: Quę omnibus quidem ægrotis, sed prȩcipue febrientibus in vsu est. Quę manu medetur, pars curatorię est: ea incisionibus, vstionibus, & ossium in suam sedem deductione homines curat. Medicatio, φαρμακεία Grȩcis dicta, nudis medicamentis interiores affectus & exteriores sanat: victus enim conuenientem rationem, quãdo q3 vero & manuum opus requirit, quemadmodum chirurgia & victus ratio medicatione vtuntur. Itaq3 à rerum naturę contemplatione altius auspicabimur: quoniam nec in sanis secundam valetudinem tueri, nec in ęgris morbi causam cognoscere, nec signis quid deprehendere, nec curationem admoliri recte possis, ignorans, quibus homo elementis constet, & quo modo his immutatis à natura, quam obtinebãt prius, morbi nascantur.

De elementis humanis. CAP. 9.

de Natu.hum. cõm.1.te.14.cl. 1ª.29.h

COnstat ‖ ígitur homo ex primis mundí quatuor elementís,ígne,aere,aqua,& terra,naturaliũ cum Hippocrate consensu,non ꝙ ex hís ipsis, sed proportione eis respondentibus homo cõ stituatur. Atquí ex Hippocratis sententía,dũ dissoluitur,in hęc prima resoluitur,& vnumquodꝙ rursus in suam ipsius naturã, homine vita defuncto, redire necesse est,siccum ín siccum, frígidũ in frigidum,calidum in calidum,humidum in humidum. Huiusmodí tum animãtium, tum aliorum vniuersorum natura est: omnia similiter oriuntur,& desinunt similiter: conflatur enim ex his prę dictis eorum natura,& in eadem finit. Vnde singula originẽ nacta sunt,eo quoꝙ recedunt,quem admodum Homerus hisce verbis inquit innuens dissolutionem in hæc futuram.

Vos aqua,vos tellus cunctos aliquando tenebit.

Cęterum hoiem velut ex secundis, & humanæ naturæ vicinis quatuor humoribus, sanguine, pituita,bile tum flaua,tum atra constitutum esse physici pronunciant: qm̃ fœtus in prima sui formatione ex genitura, & sanguine,qui à matre p vrachum influit,auspicium cœpit: in his aũt quatuor humores erãt. Quí ex tribus,ꝝs ꝙ compositis hoiem prodꝝsse censent,hæc pręponunt initia,

6.de Morb.vulga.sect 7ª. humida,sicca,& spiritus,quę Hippocrates gręce ‖ ἴσχοντα, ἰχόμφα,& ἐνορμῶντα hoc est continentia,contenta,& impetum molientia,appellat. Continẽtia ígitur sunt solida oĩa,vt ossa,nerui,venę, arteriæ,ex quibus & musculi,& carnes,tota ꝙ corporis moles cõflata est,ad hęc interiorũ, exteriorum ꝙ concretiones. Contenta vero humida sunt,q̃ in vasis per tota corpora dispersa ferunt. Atque hæc quatuor prędictos humores vocat Hippocrates. Impetũ molitia spiritus existunt, quos veteres duos,aĩalem,& naturalẽ numerant: Stoici tertiũ inuehũt ἕκτικὸν, quem habitum noĩant. Erasistratus vasa triplicia,neruos,venas,arterias,omissis spiritibus, & humidis,tanquã initia,& totius corporis elementa constituit. Nam duplici materia regi aĩal affirmat,sanguine tanq̃ alimento, spiritu tanꝙ naturæ functionibus obeundis coadiutore: non aũt ea,vt principia,intelligit. Multę sanè aliæ partium species non ex tribus illis cõpositæ inueniuntur,vt verbi gratia cerebrũ,medulla,atꝙ ossa oĩa. Cerebrum ígitur,vel medullam nutrimenti parenchyma,quasi affusionẽ exponas; audet appellare,sicut adipem,iecinoris,lienis,& pulmonis consistentiam. At ossa neq; nutrimenti parenchymata,neqꝝ ex prædictis vasis triplicibus composita esse dicere possit. Asclepiadi hoĩs clementa sunt corpuscula manantia, fragilia ꝙ, & inuisibilia foramina. Secundum Athenæi sententiam nõ quatuor illa prima corpora,ignis,aer,aqua,terra,sed eorum qualitates calidium,frigidum, siccum,& humidum. Ex quibus duo causarum efficientium munere fungi,puta calidum,& frigidum: duo materialium,siccum,& humidũ supponit. Quintum vero ex Stoicorum opinione introducit spiritum cuncta penetrantem,à quo oĩa continent,& gubernãtur. Hippocrates cum trifariam hoĩs elementa diuisisset,in continentia,contenta,& ea,quæ impetum faciunt,quibus oĩa de elementis post ipsum assertis comprehendit,nec non naturæ elementorum tractationem,& eorũ, quæ prętер naturã sunt,causas,haud scio,quo modo successores eius vnam illã re vera diuinã Æscu lapij medicinam in tres partes sibi cohærentes distribuerint, atque diuulserint. Alij enim humidis tum eorum,quæ secundum naturam habent constitutionem,tum causam eorum,quæ prętер natu ram solis attribuere,vt Praxagoras, & Herophilus: Alij solidis corporibus initia,& elementa attri buentes,ex his,tum quæ natura consistunt,tum morborum causas inde capiunt,vt Erasistratus,& Asclepiades. Athenęus vero, & Archigenes spirittu solo ea penetrante,tum naturalia consistere, ac gubernari, tum morbos vniuersos hoc prius offenso creari dixerunt. Vnde & πνευματικοὶ, id est spiritales,veluti qui omnia spiritibus attribuuant,nuncupantur. *

* Hic annotat in gręco exemplari manuscripto, caput vnũ desiderari, cuius argumẽtũ est, De naturalibus functionibus.

Exteriorum corporis partium appellationes. CAP. 10.

DE partibus corporis, seu particulis, & quæ earum nomina sint, primus Aristoteles docuisse simul,ac conscripsisse creditus est. Temporis autem processu medicis quoꝙ ipsis posteriori bus de ijsdem tractare necessarium visum est,ne manu allata quamꝙ partem, aut particulam ostenderent, sed ex appellatione sufficientem earũ notitiam haberent: quorum in numero id maxime fuerunt Erasistrati sectatores æmulati, vt Apollonius Memphites, & hoc prior Xenophon. Diuidũt igitur totum corpus Ægyptij medici quadrifariam,in caput,manus,thoracem,& crura. Alij has quatuor partes in plures diducunt,nempe in alias totius partes,non vt illarum particulas. Capitis igitur tota latitudo pars ipsius corporis dicetur. Huius particulæ sunt hæ. Anterior supertecta, Sinciput. Partem ab vtroque sincipitis latere supra aures sitam, Tempora appellamus. In media capitis regione sinciput superante est Vertex: vnde, velut à centro circulus, capillorum prouentus incipere videtur. Post verticem à posteriore capitis parte aduſq; tendines Occiput descendit. A priore sub tota fronte,auribus,oculis,naso,& ore ad mẽtum vſqꝙ circunscripta à supercilijs incipiens, Facies dicitur. Vbi enim frons à superioribus descendens desinit, Supercilia, ceu termini eius eminentes,& pilis consiti eam excipiunt. Qua autem frons ad tempora porrigitur,in ipsius terminis Aures sitæ sunt, quarum pars aperta Ala dicitur,refracta ab anteriori in posterius ipsis summitatibus inflexis cubiformis, sub qua semicirculus rotundus in mucronem exurgens, græce xyster appellatur. Huius acumini concauum, quod subiacet, conchula. In huius medio ro-

* Al.ipsorum.

tundum

A tundũ foramen, meatus auditorius vocatur, ſub quo particula pinguis ab aure ſuſpẽſa fibra, eſt ſeu auricula, ſuperior pinna. Oculi ſupcilijs ſubiacent, quæ & lumina dicũtur, nempe tota figura cum ipſis particulis. Superius inferiusq; interiores tunicas contegentes, Palpebræ appellantur, hæc inferior, illa ſuperior. Cõmittuntur inuicẽ crebro, & extremo tactu ad viſus recreationẽ, & ad prohibendũ, nequid extrinſecus violenter oculis incidat: maxime vero, quẽadmodũ in ſomnis, viſoriæ virtutis auertendæ gratia, quo melius homo conquieſcat. Partes autẽ iuxta oculos totos ſitæ, qua palpebræ inuicem cõmittuntur, tarſi noiantur: vnde pili proueniunt, quos cilia nuncupant, à quibus orta ſunt, ducto noĩe. Facti aũt in hoc ſunt pili iſti, vt viſoriũ ſpiritum, vel, vt quidã aiũt, radios interiore parte effuſos perſpiciendi gĩa dirigant. His itaq; elapſis, vel retortis, nequaq; aĩans ſimiliter in rectum, vel in longum videre põt. Interiores oculi termini, vbi palpebræ coaleſcunt, canthi i. anguli dicuntur, alter iuxta naſum, iuxta tempora alter: hic paruus, ille magnus. Quod in horum medio cõſiſtit, oculi candidum. Huius rurſus medium Iris circulus coloribus varius occupat: vnde & à ſimilitudine, quam cum cœleſti illa Iride habet, nomen accepit. Huius rurſus media pars, per quam viſus peragitur, Pupilla eſt. Naſus oculos interiacet: eius partes vtrinq; ſitæ, Nares vocãtur, quibus animalia reſpirant, & olfaciunt. Exteriores autem narium partes, Pinnulæ ſiue Alæ nomi-
B nantur, Quod autem eas diſcriminat, Interſeptum vocamus. In vtraq; naſi parte, quæ proprie concaua ſunt ſub oculis ſita, concaua nuncupamus: vnde quidam concaui nominantur. Per morbum autẽ hæc attolluntur ob hoĩs cruditatem, vel diſplicentem diſpõnem. His aũt ſuperiores inter naſum, & aures, Malæ, ℄priſcis ẽt Genæ dicũtur, ℈ quæ bene coloratis, & ingenuis pudore ſuffuſis rubent. Hinc Maxillæ ad mentum vſq; deſcendunt, & hæc in mucronem deſinunt. Mentũ id omne eſt, quod labro inferiori longa orbiculari figura ſubiacet. Suprema pars labri ſub naribus μύραξ Græcis, Homero ὑπήνη appellatur. Quod intra labra deſcribitur, & ab eis conſtituitur, & continetur, Os eſt. Vidẽtur enim hæc quaſi cõnata, poſt diducta os efficere: quare etiam veluti nuper diuiſa apparent. Quod caput excipit, & ad humeros vſq; pertinet, id totum Ceruix dicitur: huius poſteriores partes proprie Tendines appellantur. Dein ſub ceruice humeri vtrinq; prominent, quorum verticem ἀκρώμιον, quaſi dicas ſummum humerum, nominãt. Quod ab hoc prorſum vergit, Clauiculæ exiſtunt, inter quas iuguli habentur. Ab humeris Manus incipiunt, vtraq; ex ſuo latere propenſa: harum pars ab humero ad cubitum vſq; pertendens, Brachium vocatur: Ancon autẽ, id eſt cubitus, qua tota manus flectitur: cuius exteriorem partem Græci κορωνὸν, & horum Attici ὠλέκρανον nominant. Dein Cubitus, quo & homines metiuntur. Vbi hic deſinit, et cũ ſumma ma-
C nu articulum facit, Brachiale dicitur. Succedens huic pars μετακάρπιον, quaſi Poſtbrachiale dixeris. Inde Nodi, à quibus digiti incipiunt, Græci κονδύλους appellant. Digitorum maximus, Pollex eſt, ἀντίχειρ Græcis dictus, quòd toti ſummæ manui cooperans æquipolleat. Poſt hunc Index, nomen ab vſu, vt apparet, ſortitus: dein Medius: hunc Medio proximus ſequitur, Græcis παράμεσος dictus, medicis dicatus, atq; ab ijs nomen ſortitus. Poſtremus Paruus dicitur, quòd omnibus ſit inferior. Itaque à brachiali ſumma manus dicitur: cuius ſupinæ pars iuxta pollicem aſſurgens, Vola nominatur, græce θέναρ: huic pars oppoſita ὑποθέναρ, ideſt ſubuola vocatur: verum, vnde digiti procedunt, σῆθος i. Pecten manus eſt. Quod medium horum omnium eſt, concauum manus dicitur. Supra vero thorax ea pars appellatur, quę à collo toto ad ilia vſque ex anteriore parte protenditur. Huius pars, quę ſub clauiculis vtrinque, & manibus habetur, Coſtæ ſunt: ex quibus & latus vtrunque dicitur. In harum medio Pectus. Huius rurſus medium vſque ad chartilaginem, ſub qua ventriculi os deliteſcit, στέρνον Græcis dicitur: idem locus etiam extrinſecus ita appellatur. Hinc abdomen oritur. Quæ ſub ventriculi ore ad partem exteriorem apparent, Subchartilagia nominamus, Græci ὑποχόνδρια, quoniam ſecundum rectitudinem ſub chartilagine veluti poſt ipſam habentur. Sunt autem muſculi, qui expanſi membranæ prætenui veluti araneę,
D quam περιτόναιον Græci nominant, ſubiacent: extrinſecus vero cute conteguntur. Æquiuoco autem cum his vocabulo etiam interiora viſcera vocamus hypochondria: quoniam & ipſa ſub chartilaginibus notharum coſtarum ab interiore parte exiſtunt: ſed exteriora proprio. Quod ante ilia hypochondria comprehendit, Abdomen eſt: Quod vtrinque eſt, κενεὼν i. inane ſeu vacuum. Ilium medium occupat Vmbilicus. Sub hoc ſumen Græcis ἴτρον vocatum. Poſtea Pubes ſequitur, quę & aquaticulus, græce ἐπίσιον dicitur, in quem thorax finit: vbi & maſculorum pudenda conſtituta ſunt: tum fœminarum ad femoris vtriuſq; exortum, vt ſub hoc occultentur. Maris pars prominens Coles vocatur, ſummitas eius, Glans: qua foramen habet ad excretionem, οὐρήθρα ab vſu nuncupatur. Cutis, quæ eam contegit, Pręputium dicitur. Inferior pars colis in longitudinem eius vergens ραφὴ, id eſt ſutura vocata eſt. Quę vero aduſque ſedem producitur, ταῦρος, hoc eſt Taurus. Teſticuli duplici nomine apud Grecos didymi, & orchęis intus, & foris appellantur. Quod teſticulos ambit, ὄσχεον Greci, noſtri Scrotum vocant. Muliebris autem pudendi (ſic enim nominaui ipſum) ſinus ipſe, κτεὶς, id eſt pecten, vocatur. At, quę ſinum ambiunt, Alę vocantur, Inter has autem caruncula ad fiſſuram exorta, Grecorum lingua νύμφη nominatur, noſtra Colliculum appellare licet: quam, ꝙ multo promineat, Ægyptij in virginibus excidere conſueuerunt. Porrò recti inteſtini orificium per ſedem prodiens, quo excretionem, cum lubet,

bet,retinemus,Anulus à figura,ab officio Strictor vocatus est. Cæterum posteriores corporis par E
tes,quæ collo subiacent, hunc situm & appellationem habent: totum,νῶτον i. tergum,vocatur: in
de vtroq; in latere ὠμοπλάται i. scapulæ habẽtur. Media ipsarũ pars μετάφρενον,quod est dorsum,
cui etiam stomachus intus subiacet. Rursus media totius tergi sedes superne ad clunes vsq; spina
dicitur. Huius partem,quæ recto tramite sub dorso habetur ἄκνησιν Homerus nominauit, manife
sto alijs dictionibus exponens, κατ' ἄκνησιν μέσα νῶτα: qm̃ & iuxta rectitudinẽ longitudinis me-
dia sunt terga,mediũq; est dorsi & lumbi. Spinã Lumbi,Græcis ὀσφῦς dicti,quę ἰξὺς nominata est,
quatenus cingimur,excipiunt. Hi in Os sacrum terminantur: in cuius vtraq; parte Coxæ sunt: in
his Nates: qm̃,quæ his subijciuntur, maxima ossa sunt. Inde carnosa ipsis corpora substrata sunt.
Quorum Gibbæ partes, ꝙ orbiculares sunt, σφαιρώματα, ceu modo orbium factæ,Græcis nomi-
nantur. Inde corpus vnum in duos exit processus. Nam in duo crura nominata bipartitur, quorũ
diuisiones veteres Græci διχάλαν nominant: atq; hæc tota ad extrema vsq;, Crura dicuntur: quæ
vero à coxis statim incipiũt,Femora: vbi vero artus posteà cõmittuntur inferioribus, articulumq;
efficiunt,Genua noiamus. Eorum partes retrorsum spectantes,Poplites,vel Ancyle: Inde ad ima
maximi artus Tibiæ: quarũ anterior pars Ocrea,posterior Sura noiatur. Postremum ossium tibię
in vtrunq; latus excedens, Talus est: ab hoc profecti,Pedes proprie appellantur: quibus etiã men- F
suram sibi aliam hoies in altum tollentes pedem inuenerunt. Pedis pars posterior Calx: prior à ta-
lo vsq; ad digitos, τάρσος Græcis vocatur. Interior autem quasi pedibus inuicem se aspicientibus à
talo versus magnum digitum procedens, πεδίον Græcis appellatur, id est planities. Quod sub hac
statim in medio imi pedis habetur,concauum dicitur. Infimum,quo terram contingimus,& ingre
dimur,planta vocatur. Quod post concauum ad digitos assurgit,Pecten pedis nuncupatur. Dein
de digiti numero manuum digitis pares. Non autem eadem sortiti nomina,quoniam nec eosdem
præstant vsus,quanquam magnitudine,aut situs ordine conueniant.

*Græcum exẽplar habet στῆθος i. pectus.

Interiorum anatome. CAP. II.

ANatome abusiue quidem dicitur ẽt exteriorũ corporis partium & particularum commemo-
ratio,quæ verbis vniuscuiusq; ipsorum naturalem situm,ordinẽ,vsum,quem aianti prębent,
propriam cuiq; illorũ appellationẽ,de quibus iam retulimus,percensẽt: proprie vero anatome, in
teriorũ cum sermone explicatio dicitur. Siquidẽ oculis eas indicatas esse, anatome non est,sed cu-
iusq; notitiam ex sermone ac verbis accepisse, & naturales actiones, quo modo ipsas obeant,didi-
cisse,ꝑterea quã inuicẽ cõionem viscera,aliæ q; corporis partes per venas habeant. † Cerebrũ itaq;
ex nullo eorum,quę ꝑdiximus,principali vase cõpositum esse videtur Erasistrato, eo q; nutrimẽti G
parẽchyma i. affusio ipsi esse videtur. Est aũt corpus simplex, atq; ob id oium,quę humano conti-
nẽtur corpore,& præcipuum,& princeps. Quapropter Plato & Hippocrates ‖ animi principatũ
in eo constituunt. Comprehenditur sanè mẽbranis duabus: Vna & contigua assimili q;, χοροειδὴς
idest secũdiformis Græcis appellatur,venosiorq; est: Altera,q̃ huic superiacet,caluarię ꝙbusdã par
tibus magis adhęresćit. Sed hęc neruosior existit. Ex superiore igitur parte venæ nutrimentum à
cõrde iuxta eum locũ,qui Græcis ληχνεῖον dicitur,ex arterijs vero,quæ ad basim sunt,acceptum in
id deriuant: inde & nerui exortus principium ex eo capiunt, vnde & animi functiones vniuerso
corpori cõicant. Neruorum autem species duæ sunt,vna mutuos ossium connexus colligat,conti-
net q;: altera sentiendi mouendiq; pro arbitrio facultatem toti corpori transmittit. Atq; hinc etiam
musculorum prouentus est. Oculorum meatus & ipsi ab ima cerebri parte proueniunt, & per eos
visorius spiritus oculis impartitur. Inde vero nares ẽt processus habent, per quos & odoramur, &
cerebrũ expurgatur. Ad aures processus nõ sunt,verum à posteriore parte tenuis mẽbrana, quam
Græci μήνιγγα vocant,perforata est, atq; in vermis speciem processum habet: per quam similiter
ipsæ repurgantur. In illius principio cerebri pars Græcis κωνοειδὴς appellata, ꝙ coni speciem refe-
rat,sedem habet. Iam vero illinc & spinalis medulla incipit. Cæterum duos habet cerebrum ven- H
triculos,quorundam opinione vnum, vbi animi principatus residet. At Caluariæ ossa superiore
parte sub cute,mẽbrana,quæ per futuras è meningibus prodijt, περικράνιον Græci nominant,con-
teguntur. Est q; hęc origo mẽbranæ costas succingẽtis, quam ὑπεζωκότα noiant,& septi trãsuersi,
& peritonæi,& omnis membranę neruosę. ‖ Oculus ex Hippocratis sententia habet duas tunicas,
quas Hippocrates μήνιγγας, ꝙ ex illis prouenerint, appellat. Recentiores tres ponunt, non nulli
quatuor. Ex quibus prima deforis est à Græcis κερατοειδής i. cornea vocata. Ea reliqua sui parte al
ba est, pupillæ loco extenuatur, perspicuũ q; subiectũ colorẽ reddit,quatenus niger, vel cęsius, vel
fuluus apparet. Secunda,qua pupilla est,modico foramine concaua, quę, quòd parte interiore sit
acino vuę similis, ῥαγοειδὴς à Gręcis nominatur. Tertia retis modo sinum habens, ἀμφιβληστροει-
δὴς nuncupatur: perinde quasi in summo quartam tunicam à non nullis inuectam excipiat,quam
& ἄδηλον, ceu minus apparentem vocare consueuerũt. Est etenim membrana minima simul & te
nuissima, sed prima & secunda firmæ mẽbranæ,crassæ q; tunicæ sunt: tertia vero & quarta tenuissi
mæ. Quare & Hippocrates priores solas cognouit,oculus,inquiens,membranas duas habet. Por-
rò triplices hæ tunicæ humores continent. Hunc ab aquæ similitudine ὑδατοειδῆ Græci vocant:
Illum ὑαλοειδῆ, quòd vitro quiddã simile referat. Tertium κρυσταλλοειδῆ, hoc est crystalli modo pel
lucidum.

† Ex grẽcis antiquis hęc adduntur: & arterias & neruos, ꝑ quæ & cõspiratio & cõfluxio oium, & omnia fiunt.

de Mor. sac. nõ ꝓcul à fine.

* Al. λῆνον i. torcular.

de Loc. in Homine non procul à principio.

A lucidum. Palpebrarum interiores partes carnosæ: mediæ chartilaginosæ: exteriores cute tegũtur. At, qm̃ chartilago media dura est, adeps subiecta est lenimenti malagmatis ve instar, q̃ frequenter exuperans, guttas parit. Lingua maxime carnosa est, in quã duplex neruorũ genus ab ima parte cerebri prodiens inseritur. Alij molles appellati gustãdi sensum ad principiũ: alij duri motũ arbitrarium ad ipsam deducunt. Ad huius radicẽ exigua inhæret lingua, Græcis ἐπιγλωττὶς dicta, quę, cũ deglutimus, recurrens, arteriam claudit, ne qd ex firmioribus humidis in ipsam delabat. Cuius rei quoq; causa tonsillæ numero quatuor creatæ sunt: duæ ad linguę radicem, vtrinq; conspicuæ: duæ his proximæ penitiores. Noiantur eædẽ et παρίσθμια, qm̃ locus ad quem sitæ sunt, isthmo, præsertim cũ per inflãmationem intumuerunt, eo q; transitũ hunc arctum nimis reddunt, figura rñdent. Porrò, cũ duabus aĩal materijs gubernetur, alimento, & spũ, ad hũc qdem pcipiendũ, nares, os, fauces, aspera arteria, & pulmo, partes sunt aptissimæ. Nares sanè & os respirationi seruiũt: gurgulio, ne frigidus in fauces aer cumulatim irrumpat: aspera arteria, vt eundẽ in pulmones deducat, quorũ in pectore sedes est: p hos & oĩs fit respiratio, sumittentes quidẽ se, vt spũs emittatur: attollentes vero, vt idẽ recipiat. Quare actione similitudinẽ quandam cũ fabrorũ follibus habere videntur: figurã vero vngulæ bubulæ seruãt. Porrò ex spiritu in pulmone elaborato quicqd maxime necessa-
B rium est, ad sinistrũ cordis ventriculũ defert: quicquid inutile est, illac, qua inspirauimus, efflatur. Nutrimẽti vasa ad excipiendũ, & instra ad elaborationẽ istituta hæc sunt, os, dẽtes, stomachus, ventriculus, ieiunum, & tenuia intestina. Os qdẽ et dentes cibũ extenuãt moluntq;. Stomachus appetit & deglutit: appẽsus aũt asperę arterię ad septũ vsq; trãsuersum porrigit. Ventriculus oĩs est ad cõcoctionem: incipit velut à media chartilagine, vbi ventris os situ dicitur: subsidet leuiter iecinori, latitudine græcorũ literã σ referens, & altero extremo in sinisteriorẽ partẽ vergit, vbi est & Græcis dictus πυλωρὸς, qm̃ portę modo, ne nutrimentum ex eo confertim delabatur, prohibet. Ieiunũ & tenue intestinum digestioni dicatũ est, in sinus multos implicitum: cõmittitur aũt mesaræo seu mesenterio, quod venæ in id descendentes intertexũt, p quas digestio plurima fit ad portas hepatis. Ei vero tenuius intestinum est ita cõnexum, vt pars eius esse videatur, quippe ieiuno explicato persimile est. {Differt tñ, q nec vacuum sit, nec vasorũ copiam habeat.} Deinde cæcum intestinũ, alimẽto recipiẽdo accõmodatum. Huic adhærescit κῶλον i. laxius intestinum, quod excrementa ex distributione segregata suscipit. Pertendens aũt in dextram supra vmbilicũ inter iecur & lienem, deorsum rursus fertur, totum q; amplexum abdomẽ in rectũ intestinum desinit. Cum igitur duo meatus à lato oris spatio incipiant, alterũ iuxta priorem colli partẽ, bronchũ vel asperam arteriam
C noĩamus: {alterũ, stomachum.} Vnde vero initiũ capit arteria, & vbi aperitur, φάρυγγα i. fauces, vel λάρυγγα Græci vocant. Cæterum totus meatus ex chartilaginibus anuli modo vel circuli compositis constat, quo firmus continuæ animantis respirationi maneat, }nec comprimatur:} quare et ostium eius semper patescit. Nã cibi abstinentiã tolerare potes diutiliſsime, non inspirare ne minimum quidem tpis potes. Huius rei gratia purũ hũc spũi trãsitũ natura dedit, ne impedimenti quid sentiat. Enimuero, siquid vel cibi, vel potus in arteriã iprudentibus delabitur, strangulationes, & tusses statim excitãtur, donec à spiritus ipetu excussum efferatur. Iam vero aspera arteria spiritum pulmoni trãsmittit, desinit q; in eiusdẽ arterias asperas, quas ipsas quoq; bronchia noĩant. Stomachus interius, q; arteria, existens, ceruicis vertebris annexus, longissime cũ aspera arteria porrigit. Sed bronchus illi adiũctus, cũ cibum deglutimus, recurrẽs exacte ipsum lingula cooperit, quæ ex linguę radice trahit originẽ. Porro hæc lingula non modo os claudit, sed etiam cibum à lingua velut vẽtilabro purgatũ, & arterię orificio superimpositum ad stomachum pontis modo deiicit. Stomachus pro naturali functione appetendi facultatẽ habet. Dum appetit quidem, se attollit, & quæ offerũtur, deglutit: dum aũt accepta quasi elidit, & ad subiectas partes expellit, ac vẽtriculi orificio cõtiguo p transuersum septũ tradit, submittitur. Per quẽ angustum exiſtentẽ meatuum in ventrẽ
D alimenta descendũt. Ventriculi naturale officium est, vt alimẽtum sibi cõmissum cõcoquat, quod à cõcoctione primum ptissanę cremori persimile est: verũ per eũ, quẽ πυλωρὸν à Græcis appellari diximus, q adhuc arctior est, alimentũ ieiuno instillatur: quod cum tenue sit intestinum, in flexuosissimos orbes natura iplicauit, ne ex facili videlicet dissecaretur, diuelleretur q;. Mesaręum seu mesenteriũ anfractus & orbes eius amplectitur, atq; ipsos sustentat: quanq; id nõ solum hunc præstat vsum, sed et venas duas sub iecinore emergentes {fulcit} quę post in diuersas partes diducuntur, & mesaræo inseruntur, quo & ipsę (sunt enim tenues) ruptionis periculum effugiãt. Sustinentur aũt ab intexto eidem simul basi, huic innitentes, & veluti substrato alleuatę finiunt. Atq; hoc pacto in singulis anfractibus ad hirudinum similitudinem compositis, aperto ore ieiuno inhiantes, oẽm in eo alimoniam in succum conuersam exugunt. Simul aũt inter exugendũ, protinus ipsum in sanguinẽ mutant, qui succus antea erat, dũ in ieiuno esset. Non enim aliunde vel pituitę, vel sanguinis, vel alterius cuiusdã vas esse natura indicat. Rursus igitur duę factæ ex multis venę à mesaręo acceptum, ad iecinoris portas digerunt. In iecinore cum sanguinis naturam nutrimentum induit, recrementa singula pariter secernuntur. Flaua bilis ad vesicam ei inhærentem defertur: atra ad lienem. Iam vero ab hepate versum in sanguinem alimentum, in dextrum cordis ventriculũ distribuitur. A corde sanguis per iugulares venas (σφαγιτίδες à Græcis nominantur) ad superiores

corporis

corporis partes deriuat. Per cauam aũt venam in vniuersum corpus diffunditur. Ab hac rami duo, E sanguine iam à sero discreto, ad renes perreptant, qui lumbis sub cluniũ carnibus, per quas vrina destillat, inhærent. Ad vesicã autẽ per meatus dictos græce οὐρητῆρας proficiscitur. Vesica corpore suo vrinã recipit, & per colem foras excernit. Testiculi vero substantia glanduloſi sunt, cõceptacula, & officinæ seminis, quod per singulos neruos ab inguinibus depẽdentes, Græci κρεμαστῆρας nominant, ad eos fertur. In quos etiam alia vasa ipsos nutrientia descẽdunt. Cęterum duabus tunicis conteguntur, quarum tenuiorem Græci ἐρυθροειδῆ, valentiorẽ δαρτὸν appellant. Ab his est, quod ὄσχεον à Græcis i. scrotum dicitur. Fœminis autem vulua scroti conuersi similitudinem refert. Venæ in partem eius interiorem quàm plurimæ aperiuntur, per quas sanguis expurgatur: qui in conceptibus retinetur cedit q3 in alimentum fœtui, & formationem. Nam à venis, quæ secundas implicant, binæ aliæ prodeuntes venæ, ab arterijs ibidem sitis binæ arteriæ, & à neruis vnus neruus mutuo in vnum congressu meatum ἄραχον appellatum absoluunt, qui infantis vmbilico inseritur, ex quo & enascitur, & suspensus est. Ab vmbilico autem venæ ad iecinoris portas sanguinem in fœtibus transmittunt: arteriæ vero iuxta vesicam, crassiori arteriæ: neruus hic spinæ inseritur.

De ea anatomes parte, quæ ad ossa pertinet. CAP. 12.

OSsium duplex compositio, vna ad motum accommodata nomen articuli habet: altera ad sta F bilitatem, Græcis συνάρθρωσις i. coarctatio dicitur. Huius autẽ tres sunt species, futura, coagmentatio, & fixura. Suturis igitur capitis ossa constant. Inueniuntur autem futuræ in plurimis quinq3. Prima per sinciput, στεφανιαῖα à corona, cui assimilatur, Græcis dicitur. Altera per verticẽ ὀβελιαῖα, cp veru repræsentet, vocatur. Tertia per occipitium, à græcorum litera λ. λαμβδοειδὴς ei nomen est. Duæ, quas προταφίας nominant, in vtroq3 temporum vna. Ossa caluariæ septẽ numerantur, occipitis vnum, verticis duo, temporum item duo, frontis vnum, polymorphi vnum. Cerebrum duos ab vtracp cerebelli parte processus obtinet: κορώνας, quasi dicas tubercula, Græci appellant, qui in primæ vertebræ cauitates insinuantur, in qua, velut centro, secundæ vertebræ caput in latera mouetur, annuit, renuit q3. Deinde ossei dicti processus duo paululum inuicem dissidẽtes, per quos tendines, & nerui deorsum feruntur. Post alia duo ossa super foramina, per quæ facultas audiendi est, emergunt, iugalia i. ζυγοειδῆ appellata. Sub his rursus alia duo petræ modo prominent: λιθοειδῆ vocant. Priore capitis parte processus sunt telo similes: hinc quoque βελονοειδεῖς à Græcis dicuntur. Facti autem sunt ad faucium diuisionem. Vbi summæ eorum partes chartilagine committuntur, os ὑοειδὲς appellatur. Quæ vero super his sunt, nomẽ desiderant. Quorum in prior parte situm est os à multiplici forma dictum πολύμορφον. Porrò superioris maxillæ ossa coagmẽ G tatione constant. Facies item coagmentationes nouem habet. Prima in lato vtroq3 oculorum spatio situm obtinet: duæ à latere narium vtroq3: alia medias nares rectà intersecat. Malæ quoq3 singulas habent. Duæ rursus obliquæ palatum secant, vna q3 in rectum idem palatum diuidit. Cões autem faciei, & capiti, sunt in ossibus iugalibus. Iam quidem faciei duodecim ossa sunt, nariũ duo, oculorum quoq3 totidem, malarum singula, palati quatuor, dentium receptaculorum duo, alis similia. Maxilla inferior quorundã sentẽtia duo in mento cõnata habet ossa, nõ nullorũ vnum. Cæterum dentes fixura iunguntur, quippe receptaculis ipsorum infixi sunt. Sunt aũt numero triginta duo. Ex his quaterni primi, in superiore atq3 inferiore maxilla, quia secãt, τομεῖς à Græcis nominãtur: canini quatuor, maxillares seu molares viginti sunt. Reliquorũ ossium clauiculę ad summum humerum coeuntes deligantur: Ad pectus autem articuli, & coagmentationis mistionem facere videntur, & Romanæ literæ S, eius q3 simplicis figuram ostendunt. Dein costæ duodecim vtroq3 latere habentur. Septem ex eis cum spinæ vertebris, cum q3 osse pectorali vtrinque coeunt. Reliquæ quinque à posteriore parte spinæ inseruntur: in anteriore parte inuicem renuentes chartilagine colligantur. Vertebræ vero omnes quatuor & viginti sunt. Septem in ceruice, dorsi duodecim, quinque lumborum: post omnes os sacrum, quod ex vertebris inuicem connatis constare videtur. Quin & pectus similiter ex septem ossibus vnà coalitis ensis figura structum esse apparet. At brachium vtrunque humeri articulo coarctatur. Porrò suo ipsius capite oblique in scapularum sinum immittitur. Cæterum scapulæ musculis, qui posteriore parte costis substernuntur, incumbunt. Cubitus & radius, quem Græci κερκίδα appellant, coalitus quidem modo sese contingunt, articuli vero modo, alteri brachij capiti committuntur. Tribus enim sui vertebris brachium in cubiti cælaturam, structura literæ σ similem, inseritur. Quarta iam vertebra radius velut circa axem voluitur. Brachialis ossa tria mutuo coalitu deligata sunt: ad cubitum tamen, & radium, articulum apte faciunt. Postbrachialis quinque ossa videre licet articulum cum brachialis ossibus, quibus cõnata sunt, explentia. Palmæ ossa cum eisdem, & postbrachialis ossibus coagmentatione iunguntur, continentur q3. Cæterum cum primis digitorum internodijs coarctantur: digitorum vero internodia singulorum tria, quę articulo componuntur. Femoris os vnum est, cuius caput leniter reflexum in coxæ profundum sinum conijcitur. Quam commissuram neruus, qui è medio sinu prodit, & in medium femoris caput inseritur, continet. Coxæ, quę duo sunt ossa à posteriore parte, cum osse sacro priore inter se coalescentiam habent: vbi & pubis ossa, vel pectinis nominantur. Tibię vtriusq3 ossa duo, nempe tibię & fibulę: non peruenit autem fibula

ad genu

A ad genu atticulum, verum ſola tibiæ ſummitas quatuor in ſe ſuperficiales ſinus obtinens, quibus duos femoris nodos excipit. His incumbit ab anteriore parte paruum os rotũdum, ſublatum, ſcuti breuis inſtar, commiſſuram eorum continens, qꝫ in ſummo coarctetur. Fibulæ ſuperior extremitas anteriori tibiæ parti ſub inſertione connectitur: Iuxta malleolos autem, qua deſinunt vtraque tibiæ oſſa, ligamento nerueo, chartilaginoſo q3 inuicem colligantur: cæterum intus talo incumbit intra ſe oſſa couinciens. Talus, iuxta pedis longitudinem ſitus, perone, hoc eſt fibulæ, inſidet, ei q3 firmiter coaptatus eſt. Cæterum tibiæ oſſibus, tum ei, quod σκαφοειδῆ vocant, in anteriores ipſius parte articuli iunctura committitur. Rurſus ſcaphoides, vbi cũ talo coit, excauatum eſt, vt ſcaphæ ſpeciẽ referre videatur. E regione gibbum calles tres habet, quibus oſſa χαλκοειδῆ, quæ tria ſunt, inſerũtur: porrò, quod cubi figuram repræſentat, extrinſecus ſitum eſt: coarctatum eſt autem† carnoſæ parti, & calci. Proceſſum quoqꝫ ex inferiori ad priorem partem obtinet, quem plantæ os retinendi ipſius gratia ſubijt. Deinde os dictum πτέρνον, & ipſum quinqꝫ conſtat oſſibus. Tum deinde quinque pedis digiti habentur, ex tribus omnes internodijs, ſimiliter ijs, qui in manu ſunt, compoſitis, ſi magnum excipias: is enim ſolus duobus conſtat. Contrahunt autem horum iuncturas membranoſa quædam ligamenta: talum & calcem valida admodum, & quædam ex ijs rotunda, ſi B mul & neruea chartilaginoſa q3.

†Græci impreſſi legũt, vt vertit interpres. Antiqui tamẽ habẽt ſcaphoeidi oſſi, & ita legendum eſt.

De humoribus facultatibus, morbis, eorum differentijs, cauſis, ac curationibus. CAP. 13.

HVmores corporis ex prima generatione quatuor, commiſti inuicem & contemperati ſunt corpori. Exuperat autem alius in alio magis loco, ſanguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in iecinore, atra in liene. Cæterum duplex ſpiritus innati ſpecies, alius naturalis, alius aĩalis. Nõ deſunt tñ, qui & tertium hecticon introducunt. Hecticus igitur eſt ſpiritus, qui lapides continet. Naturalis animantia & ſtirpes nutrit. Animalis ſentiendi, omnis q3 motus facultatem aĩatis exhibet: Situs autẽ eſt in animantibus: nam his tribus aĩalium natura cõſtat. Itaqꝫ aĩalis in capite ſedem habet: naturalis in corde: hecticus in toto corpore verſatur. Naturæ actiones ſunt, à prima generatione imprægnatio, fœtuſq3 formatio: in editis, appetitus, cibi deglutitio, in ventriculo concoctio, digeſtio, in ſanguinem alteratio, ſegregatio, nutritio, & auctio. Excernuntur autẽ in corpore ſtercus, pituita, vtraq3 bilis, vrina, ſudores, muci, ſaliua, & lac. Animæ vero facultates, ſenſus, & voluntas. Senſus quidem ſunt quinq3, quibus animantia per corporis inſtrumenta ſunguntur, viſus, auditus, guſtus, odoratus, & tactus. Inſtituit autẽ anima quædam ſine corpore, vt cum ratiocinatur, vel reminiſcitur. Cũ corpore, vbi id ad quorundam receptionem, vel excretionem, vel ad loca mo C uet. Reſpiratio compoſita quædam actio eſſe videtur, partim ex arbitrio, partim ſponte & naturaliter, vt in ſomnis facta. Sanus igitur homo eſt, primis, vnde conſtat, elementis: & ſecundis, vnde formatus eſt, quatuor humoribus, tum quãtitate, tum qualitate mediocriter inuicem contempera tis: ſolidis aũt partibus, ex quibus compoſitus eſt, nec diuiſis, nec cõdenſatis, nec è loco ſuo motis: ſpiritibus nec intenſis nimium, vt in phreniticis, nec diſſolutis, vt in lethargicis, vel in ijs, qui cardia eo affectu affliguntur. His enim hecticus ſpiritus reſolui videtur. Sanus autem homo conſeruandus eſt conſuetis exercitijs, & cibis patrijs quolibet anni tempore obſeruatis: copia eorum ſolum vitanda eſt, ex qua crudítates oriuntur, quæ morbos pariunt. Præcauẽdi morbi ſunt, vel qui iam imminent, vel futuri ſunt. Si ex plenitudine proueniant, inedia, vel purgatione, vel venæ inciſione curandi ſunt. Si ex labore & indigẽtia, quieti corpus dare & nutrire cõuenit. ‖ Verũ vniuerſi morbi, ex Hippocratis ſnia, partim extrinſecus ex aere nos ambiente, partim intrinſecus ex eſu, potione q3 proficiſcuntur: à qbus humorum aliquis vel abũdat, vel deficit, vel qualitatẽ cõmutat. Ab his ẽt ſpiritus inſiti nunc intẽduntur nimis, nũc plus æquo relaxãtur. Solida vero corpora foris & intrinſecus multas cauſas habent plures affectus ſuſtinẽdi. Eraſiſtratus aũt & Aſclepiades in vniuerſum vnã omni morbo cauſam tribuũt: Hic ſanguinis in arterias coincidentiam: ille corporeæ mo D lis in raritate extẽſionem. Plenitudinis morbũ facientis notæ ſunt vaſorũ cõuexio, faciei rubor, totius corporis tumor, & pulſuũ magnitudo cũ robore. Indigentiæ ſigna, collapſus tumoris, gracilitas in facie, & exiguus pulſus cũ imbecillitate. Itaq3 febrim veteres ipſam per ſe affectum arbitrantur: Eraſiſtratus, & recentiorũ nõ nulli ἐπιγέννημα i. acceſſoriũ, ſeu cõſectarium affectũ. Febris igitur eſt natiui caloris in ardentiorẽ cõuerſio, eo, qꝫ intro aduerſus ſpirare prohibeatur. Indicia febricitantiũ colligimus ex calore intẽſo & intolerabili, tũ in acceſſionis principio ex languido, inæquali, & crebro pulſuum motu: In ſtatu, ex vehementiſſimo motu elato, & veloci admodum. Iuniores calorem naturali magis ardẽtem, mordacem, acrem, & cõſtantem, cum pulſuum frequentia & duritie, ex alto venientẽ, febrem eſſe definiunt. Sunt aũt duæ eius ſpecies oĩum ſentẽtia, & cõtinua, & intermittens. Continua eſt, quæ non ad integritatem prius, q̃ morbus ex toto ſolutus ſit, venit. Intermittentis rurſum ſex ſpecies inuenimus apud veteres, quotidianam, tertianam, quartanam, quintanã, ſeptimanã, & eam, quæ à nono die nomẽ habet. Quotidiana eſt, quę ſingulis diebus aut noctibus acceſſionẽ vel deceſſionẽ facit. Tertiana vnũ diem præſtat integrum, tertio redit. Quartana duos dies intermittit, deinde reuertitur: Quintana tres: Septimana quinq3: Quæ à nono die vocata eſt Græcis ἑνδεκαταῖα, ſeptẽ. Nam ſemitertiana, modo inter continuas, modo inter intermittentes ponitur. Iam vero reliquorũ morbo rum duo genera ſunt, vel cum febribus, vel ſine febribus.

bus. Quidã. n. acuti, quidam lõgi sunt. Acuti quidẽ hi, Phrenitis, Febris ardẽs, cui nomẽ est causos, B
Synãche i. Angina, Pleuritis, Peripneumonia, Cardiacus affectus, Regius morbus, Cholera, Vol
uulus, Colicus dolor, Apoplexia, Tetanus, Opisthotonus, Emprosthotonus. Acuti igitur à san-
guine ferè, & flaua bile, in non nullis corporis partibus, quas ij male habent humores, superfluis,
& in deterius versis constituuntur. Longi à pituita & atra bile, similiter vel copiosioribus, quàm
naturæ modus exigit, vel in acerrimam qualitatem immutatis. Qui iam ex copia laborant, victus
ratione, vel inedia, vel purgatione, vel venæ incisione curandi sunt. Qui ex abstinentia in mor-
bum incidere, alimentis restituere conuenit. Quibus incoctio, & humorum acrimonia morbi cau
sam fecerunt, ijs fomentis, & cataplasmatis concoctio paranda est. Acria contemperanda sunt, &
cibis boni succi atq; humectãtibus vti oportet. Cæterum quatuor in toto morbo, particularibus q;
accessionibus tempora auxilijs afferendis dicata sunt. Initium, incrementum, vigor, & inclinatio.
Principio totius morbi inedia triduana conuenit, quibus & in totum abstinere triduo conducit.
Venæ sectionem in initio recentiores ad tertium vsq; diem statuunt: Veteres etiam post tertium
diem præcipiunt, si vires suppetant, & morbus postulet. Nutrimenti tẽpus à triduo iuniores: anti-
qui non omnibus, sed ijs, qui copia laborant, tum iunioribus, tum senioribus instituũt. Pueros sta-
tim morbo inuadente nutriunt. Præterea illos, quibus hmõi consuetudo est vel loci, vel aeris cir- B
cunfluí gratia. Ante cibum post triduum primum perfusiones capitis & præcordiorũ ex vsu sunt:
sequentibus diebus cataplasmata & clysteres. Perfusiones igitur in præcordijs calidas semper assu-
mere oportet, & simplices, ex cumini vel xylanethi decocto: Ad caput, calefacientes quidem in le-
thargo, & in omni graui sopore: refrigerantes autem in phrenitide, & quauis acuto febre conue-
niunt. Cataplasmata quædam solo melle & oleo conficiuntur, vocanturq;, μαλακτικὰ, quasi inter
preteris emollientia. Quędam ex aqua, cui oleum lit adiectum, fiunt, quæ ὦμην λύσιν Græci nomi
nãt. Alia his insperguntur, veluti pollen, lini semen, & fœnugræcũ. Clysteres hydreleo, melle, sale
& nitro modico præparãtur. Tẽpus eorum ante cibũ est, dum accessiones remittuntur & inclinãt.
In continuis morbis diluculum. Phrenitis est mẽtis alienatio. Notæ sunt, insania vehemẽs, temera-
ria manuum gesticulatio, floccorum & festucarũ collectio, & febris acuta. Causam habet magna
ex parte bilẽ. Cõstituitur in cerebro, vel eius mẽbranis quas μήνιγγας appellant, vel, vt quidã aiũt,
in septo trãsuerso. Curatio hæc cõuenit. Initio, si præscius fueris, venæ incisio, cucurbitulæ conue-
niũt, subtractio, & clyster, & abstinẽtia cõueniẽs: instãte aũt morbo perfusiones soporiferæ, inun-
ctiones, quibus somnus accersitur, & humectãtes cibi cõducunt. ‖ Causos febris spẽs, ab Hippocra
de Rat. vic. in morb. acut. t. 8. cl. 7ª. 108. h
te quidẽ inter acutos, vt quartana inter longos morbos refertur, à recẽtioribus nõ itẽ. Oritur ex bi G
le nõ nimis sicca, circa venas, quę ad iecur sunt. Curatur in principio sanguinis missione: in statu,
frigidę, tum aliorũ, quæ refrigerãdi vim obtinẽt, potio confert, vel epithema, cuiusmodi ex feruẽti
de Morb. vulg. lib. 1. com. 3. t. 4. cl. 3. 118. g
hydrelæo præparatur. Angina est circa ceruicem inflãmatio. ‖ Eius spẽm vnã Græci κυνάγχην ap
pellant, quæ in interiore ipsius parte orta subito strãgulat: Alteram συνάγχην: hæc in exteriorem
partẽ incũbit, eo q; minus strãgulat, minus q; periculosa est. Vterq; affectus vel à bile, vel à pituita
salsa nascitur, id q; non nunquam cum febre acuta, non nunquam sine febri. Remedium & gene-
rosissimum & præsentissimum est sanguinis statim in principio missio: deinde medicamenta pi-
tuitam per os educentia, & certa foris imposita. Asclepiades vltimum auxilium posuit, de quibus
summus metus est, ne strangulentur, superiorem gutturis partem incidere. Pleuritis lateris ab inte
riore parte inflammatio est. Huic febris acuta, dolor vehemens, & tussis accedit: à bile potissimũ
constituitur. Præsidio est in initio adhibita venæ incisio: deinde cataplasmata & sicca fomenta,
nempe milij & salis: postremo medicamenta intrinsecus purgantia, quæ πλευριτικὰ nominant.
Cauenda vero in his sunt ventris profluuia. Peripneumonia, non nullis auctoribus inflammatio
grauis est circa pulmonem, id q; grauitate ostenditur. Quibusdam pulmo inflammationem pati
non posse videtur, sed vicina eius loca, cum in dispositione eiusmodi sunt, ea vt ita nominetur, fa- H
ciunt. Habet autem hic morbus febrem acutam comitem. Eadem ipsius causa, quæ pleuritidem cõ
citat, secundum alios tamen pituita. Remedium ferè huic cum superiore malo cõmune est. Cor-
dis affectus est, quem Græci καρδιακὸν vocant, nõ quòd in corde affectus sit, sed quoniam stoma-
chum veteres cor appellabant, quo in febri acuta resoluto, ægrotos immodice digeri contingit. Ac
cidit ferè ex immodica abstinentia, vel parum tempestiua venarum sectione, vel cum aliquid præ-
ter rationem corpori adimitur. Quare alimento, quod facile distribui queat, & recalfacere, suc-
currendum est: quemadmodum ex vino ac niue: cibo, qui ex valentiore materia est, & stoma-
chum corroborare potest. Est, cum visceribus inflammatis, potissimum iecinore, hic morbus eue
niat: cum è contrario, ablatione & cataplasmatis inflammationi dicatis opus est. Arquatus seu re-
gius morbus, quem ἴκτερον Græci nominant, est bilis in summam cutem redundãtia. Interim cum
febri acuta oboritur, interim sine illa, cum interiorum adustione, & stomachi vitio. Si præcordia in
de Rat. vic. in morb. acut. cõ. 4. tex. 56. cl. 7ª. 146. g. Ett. 103, fol. 147. d
flammantur, cataplasmata primum deliderant: si copia laborant, venæ sectionem: sin minus, medi
camenta, quæ bilẽ euacuãt, aut ventris ductione & intestinorũ, aut per vrinas, aut per sudores, aut
per nares. ‖ Cholera duplex est secundum Hippocratẽ: Altera humida, in qua, vti omnes norunt,
vehemens est excretio, bilis supra infra q; erumpit, intestina grauiter torquentur. Accedunt con-

uulsiones,

Auulſiones,ſæpe ẽt crurum ſuræ contrahuntur. Remedio contractionibus ſunt perfuſiones calidæ: in ijs,quæ contrahuntur, balneum poſt expurgationem,tum alimenta,quæ ex facili diſponuntur, digerũtur q3,& ſtomachum adiuuãt. Alterã,ſiccam cholerã vocat Hippocrates,ab eadẽ prouenientẽ cauſa,ac circa eadẽ conſiſtentẽ,at citra ventris fluorẽ,& vomitum. Ideo q3 remiſſionẽ præcedentẽ,& per cataplaſmata requirit,nec cibi ingeſtione,ſed contra inedia opus eſt. Voluulus,& colicus dolor,inteſtinorum inflammationes ſunt,quorum alter tenuioris,alter plenioris. Quare deiectiones includuntur,& flatus inteſtinis inuoluti, eo, cp exitum non habent, dolores vehemẽtes,& tormina concitant. Voluulus aũt diſpõne,& accidentibus acutior,magis q3 perculoſus eſt. Alterutro aũt morbo extreme laborantibus vomitus concitantur voluulum patientium. Auxiliũ eſt voluuli maxime ſanguinis miſſio per initium,plerunq3 abſtinentia,& cataplaſmata mitigantia,& inflammationem diſcutientia. Efficacius iuuant medicamenta, quæ κωλικὰ nominant,intro per ſedem immiſſa. Nam dolores auferunt,ſomnum conciliant,& aluum mouent. Apoplexia ex humorum craſſorum copia generatur,qui capitis vaſa,vnde corpori ſentiendi,mouendi q3 facultas aduenit, obſtruunt. Quamobrem,qui huic malo ſunt obnoxij,ſenſu,voce, & motu priuãtur. Hippocrates
« de hoc vitio ſcribit, ‖ Apoplexiam, inquiens, validam ſoluere non licet, imbecillem haud facile.
B Sanguis mittendus ſtatim iam oppreſſis, modo & ætas conſentiat, & vires ſuſtineant. Tetanus, Opiſthotonus,& Emproſthotonus,neruorum morbi exiſtunt: verum vtraque ſpecies eſt conuulſionis neruorum,qui à capite deſcendentes, corpori motum diſtribuunt. Nam,ſi viſcoſi humores eos obſtruant,affectio talis oritur. Quæ ſi ſcapulis caput annectat,quo minus poſſit annuere, ὀπισθότονον: cum mentum pectori contrahit,vt renuere nequeas,ἐμπροσθότονον: cum rectam, & immobilẽ ceruicẽ tendit, τέτανον Græci appellant. Sanat venæ ſectio, ſi copia ſubeſt: vt videre licet apud Hippocratẽ in illo,qui prolapſus humi vulnus in caput acceperat. Medetur enim eis,& ‖ frigidæ copioſæ infuſio,ſi æſtas ſit, præſertim ſi non gracilis, ſed quadratus exiſtat æger: nam caloris reuocationem molitur. Multi ſanè ceratis modice recalfacientibus,& relaxantibus vtuntur,ad hęc inunctionibus ſimilibus,nec non lanis oleo imbutis,atq3 impoſitis, & fomentis,& cataplaſmatis calidis. Longi morbi interioribus accidunt hi,cephalæa,morbus comitialis,vertigines, oculorum caligationes, inſania, melancholia,lethargus,diſtillatio,raucitas, grauedo, ſanguinis eruptio, ſuppuratio in thorace,tabes,abſceſſus in medio latere, abſceſſus in clauiculis, iecinoris affectus,teneſmus,dyſenteria,lumbrici lati,teretes q3,aſcarides: coxarum dolor,articularis morbus, podagra,elephantia ad exteriores partes ſpectare videtur. Ex longis morbis cephalæa,internus capitis dolor
C eſt,qui in circuitu interdum affligit à pituita naſcens: interim vnam capitis partem infeſtat: tunc ἑτερομρανίαν nominant. Auxilium vtriuſq3 eſt ſanguinis detractio, vel cucurbitulę occipitio impoſitæ,eductio pituitæ per os, per aluum purgatio,& epithemata,quæ inter cataplaſmata,vel malagmata,vel epichriſmata ſcribuntur: poſtremo cauſa eius ſinapiſmo reſiccatur. Morbus comitialis, quem & ſacrum vocant,circa neruorum,qui à capite deſcendentes ſenſum,motumq3 vniuerſo corpori diſtribuunt, originem conſiſtit. ‖ Cauſam eius Plato & Hippocrates pituitã,& bilem atram indicant. Homo concidit, qui hoc malo detinetur, quoniam ei ſentiendi,mouendi q3 meatus obturantur,ſpumat ijs os ob humorum commotionem,quæ à neruorum conuulſione prouenit. Qua de cauſa interim vrina ſine voluntate prorumpit. Præſidium affert pueris impuberibus natura circa pubertatem efflorescens,& morbum humoribus natiuo calore exiccatis terminat. Qui pubertatem exceſſerunt,ægre aut nunq3 ſanãtur. Caligines oculis offuſæ,& Vertigines,cognata ſunt vitia morbo comitiali, ab eiſdem q3 cauſis prodeunt, atq3 eaſdem ſedes occupant. Hoc tamen intercedit diſcriminis,cp illæ in ſuperficie corporis, non intus accidant, ob quod facilius, q̃ hic,curantur alui ductione,præſertim per hieram, adminiſtrata, deinde apophlegmatiſmis,& vomitibus per circuitum partim à cœna, partim ieiunis adhuc excitatis. Omnium maxime veratro ſuccurritur. Mentis
D alienatio duplici ſpecie inſigni conſtat: hanc Græci μανίαν i. inſaniam: illam μελάγχολίαν i. atram bilem appellant. Complures vero & harum exiſtunt differentiæ, nominum adhuc indigæ. Conſtituitur itaq3 mentis alienatio circa totũ caput. Cauſa inſaniæ flaua bilis eſt. Ob hoc, qui tali vitio laborant,tumultuoſi,præcipites,manu prompti,contumelioſi q3 fiunt. Melancholia naſcitur ex atra bile,humore frigido & tenebroſo. Vnde melancholici tenebriones,ac lucifugæ,triſtesq3 apparent, de omnibus ſuſpicioſi, hominum conſuetudinem oderunt,ſolitudinibus gaudent, quemadmodũ Bellerophontes à Poeta deſcribitur.

Qui miſer in campis mœrens errabat Aleis,
Ipſe ſuum cor edens,hominum veſtigia vitans.

Medetur per ventrem purgatio,et maxime,quæ per vomitum excitatur: adhuc his magis vtrunq3 veratrũ ſoluit. Lethargus morbus eſt phrenitidi cõtrarius : eſt.n. profunda in ſomnum delatio, & inexcitabilis. Huic vitio obnoxij oĩum, quæ dicũtur, obliuiſcuntur, atq3 hæc in febri ipſos comitantur. Locus igitur affectionis, caput eſt: nam in membranis cerebri conſtituitur. Cauſa ipſius pituita eſt, humor frigidus, frigiditate ac humiditate ſomnũ inducens. Curatur conuenienter contrario modo,cp phrenitis. Fricantur ſuperiores corporis partes acribus quibuſdam,& pungentibus: tum ea adhibentur,quæ odore excitant, mouent q3. Cibi ſimiliter fundentes,ſecantes q3 pituitam :

perfuſiones

Cura.

Cõtra dolor.

Colica remedia.

2ª. Aphor. 42. ext.ord. 18.b

Apoplexia

Cõuulsio

5ª. Aphor. 21. ext.or. fol. 39.b

morbi Cõgi.

Cephalea

6. de Mor. vulg. ſect. 8ª. ver. finẽ & lib. de morb. ſacr.

Morbus et Epilepsia.

Insania.

Lethargy.

perfusiones capiti admouẽtur, quæ exiccandi vim obtinent, & cataplasmata aliquãdo præcordijs. E
Crebro nanq; hæc inflammatione vexata, neruorum quoq; in capite principium constringunt, grauant q3. Humor à capite oppleto destillat interdũ in nares, interdũ in fauces, alià; in pulmonẽ. Atq; has tres spẽs Græci κόρυζαν, βράγχον, & καταῤῥέυν, siue κατασαγμὸν i. grauedinem, raucitatẽ, & destillationẽ nominãt. Grauedini itaq; facile, & breui succurritur, deinde raucitati, modico sanè, & calido victu, qui frumẽtacei generis existat. Destillatio in thoracẽ non ex facili curatur, immo sę pe immedicabilis est. Nam ab ea acri, & salsa partibus exesis, sanguinis eductio sequitur: cuius tres causæ referuntur. Vel enim vasa erosionẽ passa sunt, ideo q3 sanguis in asperã arteriam descendens per os reijcitur: Vel rupta sunt violẽter: Vel ob imbecillitatẽ non cõtinent, sed adaperta oscula eũ transmittunt. Differunt sanguinis excretio, & reiectio. Hæc etenim vel à pulmone, vel aspera arteria prouenit: Illa à stomacho, & sanguis apparet nigrior. Qui ex thorace reijcitur, flauus magis, & spumãs: deinde hic cum tusse, alter sine illa spuitur. Sæpenumero ẽt à capite per palati foramina in os defertur sanguis, præbet q3 eductionis falsam imaginẽ. Loci, ex quibus, pprie sanguis educitur, tres sunt. Primus fauces, vnde minore cum periculo sanguis reijcitur, facilius q3 sistitur. Secundus aspera arteria, atq; hic morbus curationẽ difficulter accipit, plenus q3 periculi est. Tertius pulmo, »
vbi minus oĩbus pręsidij, plus periculi affectus habet. Comitatur. n. maxime suppuratio, & tabes, F
7. Aphor. 15. & 16. ext. ord. 55. a
vt ait Hippocrates, cuius verba hæc sunt. ‖ Sanguinis spuitionem puris spuitio, huius spuitionẽ ta »
bes, tabem mors sequitur. Non nulli etiam ex latere sanguinem educi arbitrãtur. At hoc ambiguũ »
est. Salus vitij huius est, sanguinem reprimere, vel venæ sectione aliò ducentẽ, idq; potissimũ in iu uenibus, vel posca sistẽtem, vel inædia copiã eius imminuẽtem, vel simplici quodã medicamẽto, vt acacia, hypocystide, balaustio, plantaginis succo, atq; id genus alijs. Suppurationis præsidium ve tus sunt ferramẽta candentia, quæ thoracem exiccẽt, fluorẽ q3 in exteriores partes dirigant. Iunio res consueuerũt mitigare cataplasmatis, & delingẽdis medicaminibus, deinde cito repurgare me dicamentis per os assumptis prius, q3 corpus inficiatur. Inscribuntur aũt proprie medicamẽta ad pu rulentos. Quæ suppurationes medio latere constituũtur, resectæ proprie ad linamentum humoris excretionẽ habẽt: quæ si vniuersim fiat, hoiem interimit. Accidunt vero suppurationes quoq; sub transuerso septo, quæ se intus occultantes abscessus noiantur, nõ ex æquo periculosi, nec curationi resistentes, plerunq; intus rupti hac excernuntur, vel partibus exterioribus diuisis. Diocles memo rat ẽt thoracis suppurationes erũpentes interim in arteriã, q̃ ad renes ac vesicã tendit, simul cũ vri nis excerni. Tabes, proprie dicitur in pulmone vel in thorace corporis ob suppurationes colliqua tio: difficilis eius salus est, aut nulla. Lactis vsus potui datur, dum cõsistit: loca sicciora cõueniunt. G
6. Aphor. 60. ext. ord. 53. g
Superior Ægyptus, & Libya maxime huic malo medẽtur. ‖ Hippocrates tabis cuiusdã coxendicũ meminit, ἰσχιαδικὴν vocans, qua in suppurationibus circa os sacrum accidentibus corpora colli quescũt. Similiter alterius renũ, cui νεφριτικὴ nomẽ dedit. Porrò iecinoris, & lienis inflãmationes, Lib. de inter af fect. circa me dium.
si in pus vertuntur, & ipsæ mediocriter corpus cõsumunt. ‖ At hæ suppurationes multo citius cu rãtur, minus q3 periculosæ sunt, q̃ quæ pulmonẽ affligunt. Verũ, si minus in suppurationes mutã tur inflammationes, sed crudę, & in scirrhi natura permanserint, malum habitũ corpori afferentes, tandem aquam inter cutem afferunt. Quatenus aũt simplices extiterint, in iecinore, febres conti nuas afferunt: In liene, quartanas magna ex parte: nam huius speciei causa bilis atra est, quæ in lie ne tanquam vase continetur. Vnde quartanæ auxiliũ est, ante rigorẽ summas partes pp humoris frigiditatẽ fomentis tueri. In intermissionibus eductio p vomitũ. Aquæ inter cutem, quam Græci ὕδρωπα vocant, tres species sunt neotericorum sentẽtia. Primã ἀσκίτην, Secundã τυμπανίτην, Ter de Rat. vict. in morb. acut. cõ. 4. tex. 3. cl. 7ª. 148. g
tiam ὑποσαρκίδιον noĩant. Hippocrates duas statuit. ‖ Nam τυμπανίτης, & ἀσκίτης eiusdẽ speciei sunt, qm̃ in vtraq; nutrimentum in aquã redactum, inter intestina, & peritonæum transfunditur. Sed in hac aquæ plus, q̃ spiritus, in vnum intus contrahitur: in illa copiosior spiritus, minor humi ditas est: in reliqua solidæ totius corporis partes in aquæ naturam transeunt: hanc & Hippocrates H medicabilem esse scribit, vocatur autem, & λευκοφλεγματία. Causa vero cuiusq; hydropis est, au ctore Erasistrato, inflãmatio iecinoris vel lienis, tpis spatio in scirrhum indurata. Nã, cum alimenti in his visceribus cõfectionem, atq; in totũ corpus digestionẽ impediat, in aquæ substantiã ipsum commutat, quod ita refrigeratum, inter intestina, & peritonæum transmittitur. Hoc quoq; malum Hippocrati salutis spem nullam habet. Quòd si vel absq; inflammatione hydrops, præsertim ἀνα σάρκα eueniat, calore genuino refrigerato, nec alimentum in venis amplius edomante, sanguis ca loris inops aquæ naturam induit, & ex venis, ceu oleum ex vtribus, defluit. Quousque enim san guis exactus in venis est, ab earum corpore continetur. Vbi vero in eo pingue exuperauerit, vt in obesis, sanguis effusus adipem generat, aut in aquam versus, aut, dum non continetur, diffluit in locum, qui intestina & interiorem abdominis membranam interiacet, aut per vniuersum cor pus effunditur. Tolluntur duo alij hydropes vel ex malagmatis exiccantibus, vel medicamẽtis vri nas cientibus, vel hypelatis purgandi facultate prædĩtis. Renes affecti dolores magnos pariunt. Locus autem male habens non ex facili potest discerni, quòd exterioribus partibus cohæreat, la xius q3 intestinum, κῶλον appellant, ipsis incumbat. Quare, cum offenduntur, vel externarum par tium inflammatio, vel coli affectio esse appareat. Non raro eodem affecto intestino renes consen

tientes

A tientes dolent. Affectus autẽ, qui in eis cõsistunt, hi sunt, inflãmatio, exulceratio, calculi, languor. Cum inflammatio renes exercet, nihil per vrinam innotescit, sed dolores excitantur potius, non exacte locum primum dolentem ostẽdentes, ob eam, quam dixi, rationem, verum intolerabiles: quippe qui nec cataplasmatis cedant, nec imminutione per cucurbitulas facta remittantur: sola medicamenta nephritica intus accepta præsidio sunt. Si exulceratio eos infestat, interdum purulenta per vrinas excernuntur, interdum cruenta. Cum inest calculus, aliqñ cruenta, partibus videlicet ab eo axasperatis, eiiciuntur: aliquãdo arenulæ in vrina subsident, si friabilis sit lapis, vel etiã recens modo nascatur. In languore sanguinolenta vrina redditur, quasi non dum segregata. Vesicæ affectus hi sunt, languor, furfuratio, calculus, exulceratio, circa colem maxime. His accedit vrinæ suppressio, eius q3 difficultas, & stillicidium. Ex his vero, aliis' que causis proficiscũtur. Græci prius vitium ἰσχυρίαν, alterum δυσουρίαν, tertiũ στραγγουρίαν appellant. Inflammationis notæ sunt circa pubem dolores, vrinæ excernendæ difficultas. Soluitur cataplasmatis, perfusionibus, & à cibo abstinentia. Quòd si excedat, sanguinem quoq3 per venam mittere conuenit. Exulcerationis indicia sunt, sanguinolenta excretio interim, interim purulenta, non nunq̃ muccosa, & circa pubem dolores. Auxiliantur epithemata, maxime q3 dulcis, boni q3 succi alimentum, ad hæc quæ
B intus adhibentur aduersus vlcerationẽ vesicæ, & Bysini medicamentum. Languorem vesicæ innuit & vrina, cum citra mingentis volũtatem effluit. Difficilem morbus curationẽ, aut nullam recipit. Lapidem in vesica esse, digiti in rectũ intestinum per sedem immissi exquisitissime deprehendunt, sed ita, vt index ad medium in summo reflectatur, atq3 in priorem vesicæ partẽ, vbi & lapidem innatantem contingunt, referunt q3 in vesicæ ceruicem. Calculorum differentiæ plures sunt, quidã enim illorũ adnati sunt, alij possunt auferri. Rursus aliqui facile frãgi possunt, nõ nulli nõ possunt. Itaq3 magna ex parte adnati difficulter curantẽ. Ex aliis aũt, qui facile frãguntur, dissoluentibus medicamẽtis excerni possunt. Duros et dissolubiles chirurgi tollunt, caruncula diuidentes vesicæ ceruicis. ἰσχυρία summa est vrinarũ retentio: στραγγουρία vrinę stillicidium: δυσουρία vrinæ difficultas. Atq3 hęc multis è causis proueniunt, aliqñ calculo vesicæ ceruici impacto, ac meatum in totũ obstruẽte, vel si intus quippiã relictum sit, aut vesicæ innatet. Vrinæ retẽtio, propter vesicæ inflammationem nimiam, aut repletionem immodicam accidit, vesica scilicet ad excretionem imbecilli, aut ceruice vehementer ex vrinarũ acrimonia per morsum contracta, aut ex grumis sanguinis iter occludentibus, aut ex vrinarum crassitie. Hæc medicamentis resoluentibus oportet discutere. Plenitudinem vacuare ferramento, quod Erasistratus καθαίρειν nominat, Ro-
C manorum literæ, ſ, simili. Stomachus ventris & intestinorum principiũ est, siue naturaliter, siue præter naturã afficiantur. Stomachi igitur vitia sunt, inflammatio, exulceratio, sanguinis eductio, inflatio, humiditas flaccida, cibi fastidium, ingestorũ ciborum incõtinentia. Inflammationẽ ergo notat dolor incũbens. Succurritur perfusionibus & cataplasmatis, alimentis frumentariis, & quæ facile possint digeri. Exulcerationẽ in stomacho notant proprie putredo, mordicatio, deglutiendi difficultas. Auxiliantur his extrinsecus imposita, cibi q3 probe succulenti. Sanguinis è stomacho eductio iisdem medicamentis sistitur, quibus ex thorace: eiusdem reiectio, iis, quæ superius adnotata sunt. Inflationem dissoluunt discutientia, & quæ ructus mouent. Humiditatem, siccorum esus, & absinthij potio tollunt. Cibi fastidium aut ex pituita adiacente oritur, ideo q3 exiccare illam ex vsu est: aut à bile supernatante, vnde stomachus purgandus est: aut naturæ impotentia, & functio appetitoria reddenda. Nam oculi quoq3 propter spiritus visorij imbecillitatem hallucinantur. Aduersum victus fastidium huiusmodi adhibenda sunt, quæ appetitum prouocent, suppeditent q3. Stomachus aũt non continet accepta propter humiditatem, maxime vero ob impotentiam ac imbecillitatem, sicut dimissa manus non continet, quæ attingit. Expedit igitur corroborare, fortiorem' que ipsum reddere, tum vniuersum corpus reficere. Ventrem multa vitia sto-
D macho communia infestant, præterq̃ appetentiæ prauitas. Sed concoctionis male obita functio ventriculo propria tribuitur, vt quæ potissimum in eo administretur: quem affectum profluuiũ sequitur. Reliqua igitur pari modo cum iis, quæ stomachum cruciant, curabis. Fluxus exacte disquirendus est, cur alimento incocto accidat: &, si inflammatio eã pepererit, cataplasmatis & profusionibus occurretur. Si pituita humiditatis illius flaccidæ parens, quam Græci πλάδον appellant, victus ratione exiccanda est. Si bilis exuperet, eam purgare vtile est. Si ex imbecillitate prouenit, vt infirmis, robur corpori faciendum est. Si ab ipsa qualitate eorum, quæ concoctu difficilia assumpta sunt, vel quæ prompte corrumpuntur, vel quid alienum habent, post curationem, talia oportet interdicere. Dysenteria. i. intestinorum tormina, est affectus intestinorum: generatur in ventris profluuio, humoribus corruptis immorantibus, erodentibus, & exulcerãtibus intestina. Fit etiã sine fluxu, primum ab humore acri intestina intus exedenti. Est, cũ in morbi decessione δυσεντερία contingat, ‖ quã curari Hippocrates prohibet, ne suppressio intestini alium quẽpiam morbum maiorem accersat. Illam, quę ex fluore nata est, reprimentibus & sistentibus fluorem medicatur: Aliam, cuius origo ex acris cuiusdam humoris rosione est, dulcorantibus, & quę mitigare possint, abluendo ipsa exulcerata similibus. Diuturno tamen morbo, depasta vlceris ramenta, & putrida solent deiici, tum prosunt immissi pastilli ex sandaracha, calce, auripigmento,

1. Aph. 20. Exor. 9. g. Et 4. de artic. tex. 41. cl. 7ª. 288. c

atq; id genus aliis compositi. Vbi vero non sit ramentosa vlceris deiectio, non his vtendum est, E
qm̃ conuulsionem faciunt. Quòd si talis intestinorum exulceratio in superiore quoq; parte consi
stat, neque sic pastillorum vsus est: non enim statim ad affectos locos perueniunt: nam, vbi sanos
contingunt, pernicie̅ eis faciunt: verum medicamentis vtendum est, quæ superioribus locis con
ueniunt, quorum q; titulus est aduersus dysenteriam inditus. Ex dysenteria, intestinorum lęuitas
oritur, vbi ex magna vlceratione multæ cicatrices intestinis oboriuntur, propter quas cibum non
retinẽt: vnde ex intestinorũ lęuitate vocata est grȩcis λειεντερία. Quamobrẽ talis est insanabilis:
cicatrices nanq; non sanescunt. Si vero ex intestini imbecillitate contigerit, tum quoque grauis
est, nec ex facili tollitur. Remedium autem erit, si moliaris robur vniuerso corpori, ac intestinis
adiungere. Cęterum causa etiam morbi pituita est, intestinis lubricitatẽ illuendo generans. Suc-
currit inedia resiccando, & cibi pituitæ contrarij. Tenesmus proprie morbus est recti intestini.
Hoc enim inflammatione laborans, crebræ, inanes q; egerendi cupiditates, & impetus exercent.
Prosunt ei fomenta parti inferiori adhibita, stringentia, tum alimentum ex frumentacea materia,
& reprimens. Quòd si perseueret, nihil q; imminuatur, enematibus ex ptissanæ cremore, & hirci
na adipe vtendum est. Lumbricorum, qui intestina excruciant, triplex est species. Quidam enim
teretes, palmi longitudine, vel etiam maiore, ad stomachum vsq; proserpunt. Quidam breues, & F
minusculis vermibus similes, ἀσκαρίδες Grȩcis appellant̃. circa rectum vero intestinum generan
tur non nulli lati, & oblongi adeo, vt in totum exporrigant̃ intestinum: quos Grȩci vocãt κηρίας
simul & ταινίας, q; similes fasciis sint. Teretes itaq; ad remedia faciles: maxime autẽ in pueris hi:
ascarides in iis, qui sub pubertatẽ sunt, abũdant: ægre præsidiis cedunt, & excernuntur, nisi cibis
acrioribus, & medicamentis dia picras cõpositis † oleo q; cũ vino } maxima ex parte iniectis. Co-
xarum dolores, articulorũ vitia, & podagræ sola inter se magnitudine differunt: cęterũ causis &
locis, qui affectũ primũ sentiunt, iisdem constant: a pituita nanq; plerũq; fiunt: circa neruos con
sistunt, quibus articuli cõseruntur, motum q; recipiunt. At coxæ dolor, quẽ Græci ἰσχιάδα no-
minant, in ipsius articulo ortus, ad talos vsque non raro extenditur. Præsidio erit sanguis ex talo
missus, cucurbitulæ coxis admotæ, clysteres acres, qui q; intestinorum tormina quodammodo fa
ciunt. Et foris, cataplasmata acopa, & malagmata adhibita prosunt. Podagra solos pedes affligit.
in statu quidẽ febrilis dolor intenditur, eo q; refrigerantibus opus est. In declinatione torpor cũ
frigore hominem occupat, ob quod calefacientia conducunt. Articulorũ vitia, prędictis similes
affectus sunt, circa articulos oẽs consistentia: medicamenta curatoria, mitigantia ceromata, & vi-
ctus rationẽ aptam desiderant. Morbus, quem Græci ἐλεφαντίασιν vocant, ab elephanti similitu G
dine nomen sortitus est. Nam, qui hoc vitio laborant, cutem crassam, durã, elephantorum modo
asperatã habent. Originem mali excitat pituita crassa, & atra bilis, vel muccosa, maxime dissemi-
nata. Hi enim humores ferinum ipsum denunciãt. Quare solum veratrũ siue nigrum, siue albũ,
præsentaneum elephantiasis est remedium. Impetiginis duæ species sunt, quæ cutem molestant:
vna tolerabilis, mitior que est: altera effera, quæ difficilius tollitur. Squamulæ in his ex cute ab-
scedunt, sub quibus locus rubicundior, fere q; exulceratus apparet. Gignitur affectus à pituita sal
sa, & flaua bile: vnde, ceu in salsugine vasis fictilibus, ex cute secedunt squamæ. Succurritur medi
camentis pituitam mouentibus, & quæ extrinsecus corpori illinuntur. Lepra quoq; cutis vitium
est, sed magis subalbidum, asperius q; apparet. Ea vero asperitas est, veluti psydraciorum erũpen
tium. Psora vero, id est scabies, exulcerata magis est. Pituita salsa vtrunq; malũ proprie producit.
Medicamenta pituitam cientia, tum quæ extrinsecus illinuntur, quibus ad lepram, & scabiem ti-
tulus est, iisdem succurrunt. Vitiligo, quam ἄλφον vocant, duas habet species, albam, & nigram.
Hæc ab atra bile generatur, ob quod magna ex parte medicamina melancholiæ dicata cõueniũt:
Alba à pituita non salsa. Leuce habet quiddam simile vitiligini albæ, sed magis colore terram al-
bissimam refert: à lepra variat, q; lenior hic cutis, minus que aspera, cȝ in illa sit. Omnia huiusmo- H
di curant medicamenta pituitæ trahendæ idonea, tum smegmata foris adhibita.

De curationis per medicamenta diuisione. CAP. 14.

MEdicina, quam Grȩci φαρμακείαν vocant, duplex est. Prima interiores morbos curat: qua
potissimũ victus ratione sanans vtitur: altera exteriores, citra q; illam manu nihil peragi-
tur. Medicaminum ad interiora pertinentiũ species duodecim existunt. Quædã cephalica, quasi
dicas capiti dicata medicamina: quædã stomatica, id est oris vitiis accõmoda, dicuntur. Alia con-
coquunt: alia ad tussim inscribunt̃. Alia anodyna, quę dolorẽ leuãt: alia alexipharmaca sunt: alia
purgãt. Non nulla proprie ad iecur inscribũtur, sic ad lienẽ, ad renes affectos. Sunt, quæ aduersus
vesicæ calculos, & vlcera nomen habent, similiter ad vuluã. Iam verò stomatica sunt, quæ ad gin
giuas cruentas, putridas, erosas, & dentes faciũt. Eôdẽ referunt̃, quæ aphthas & crustas, tum quæ
vuam descendentẽ sanant. Quæ concoquunt, partim ad stomachi, vel ventriculi imbecillitatem
conducunt, partim ad horum inflationẽ, quędã ad sanguinis reiectionẽ è pectore. Quædam ad
pleuriticos, vel peripneumonicos: alia ad tabidos: alia ad asthmaticos, id est suspirioso̅s, vel eos, q
non nisi recta ceruice spiritum trahunt, ὀρθοπνοϊκοὶ vocantur. Aliqua ex his asperitatẽ arterię, &
vocis abscisionem auferunt. Porrò anodyna nunc renum affectus sedant, nũc ventris profluuia.

aliàs

A aliàs inteſtínorum tormína, aliàs plenioris, nempe colli, tenuioris q3 inteſtini, id eſt ílei mala: com muníter omnía quẽuis dolorem mitigant, extinguunt q3. Alexipharmaca ſimplícia, alía ad aliud venenum vſurpamus: Theriace aduerſus omnia & príus & poſt ſumítur. Inter purgantía quædam per ſuperiores corporis partes agunt, quẽadmodum, quæ veratro cõſtant, vomitum q3 cientia oĩa. Per inferiores, quæ ſcammonia, aloe, elaterio, coloeynthide, euphorbio, cocco gnidio, atq3 hís ſimílibus. Tertio ordine ab his ponant, quæ lũbricos latos repellunt: cuiuſmodi medícamentum eſt, quod ceruí cornu, menta, & pipere præparatur. Eſt & quarta ſpecies caput tantũ per os atq3 nares purgantium, quæ in capitis, oculorum q3 affectibus propriè ſumuntur. Ad hæc quæ in arquato crebro in vſu ſunt. Conuenit autem per ſuperiora purgatio morbis longis demoliendis. Tempus huius eſt, cum morbi intermittunt. Inferiori parte adhíbita, acutis, vt pleuritidi & peripneumoniæ. Tempus vero vniuerſæ eſt, particularium acceſſionum remiſſio. Exteriorum remedía vndecim ſpecies continent, alía diſcutiunt, alía concoquunt, alía cruentis ſtatim imponuntur, alía pus mouent, alía repurgant, alía implent, alía reprímunt, alía cicatrícem inducũt, alía oculis, alía vniuerſo corpori adhibentur, alía adurunt, eryſipelatis, herpetis, carbunculis idonea. Alía ſunt, quę illinuntur, acopa, & excalfacientia, quæ ad neruorum reſolutiones faciunt, artículorum
B morbos, podagras, tetanos, opiſthotonos, omnem q3 neruorum morbum. Alía puſtulas ſumma cute orientes, leucen, alphum, impetiginẽ, & lepram abſtergunt. Quæ digerunt, & concoquunt, phymatis, & cuílibet id genus abſceſſui auxilio ſunt. Digerentía ſunt omnia, quæ conſtant ſale, & quæcunq3 etiam nitro, vt Cteſiphontis compoſitio teſtatur. Concoquentia, reſina, galbano, ammoniaco thymiamate. Quæ cruentis ímponuntur pharmaca, fuſcí coloris, ad recentia corporis vulnera valent. Quæ proprie viridia & nigra ſunt, vt barbarum, capitis mala, & canum morſus ſanant. In vlceribus, partim pus educentíbus in his, quæ laborant inflammatione, vtendũ eſt, vt tetrapharmaco: in ſordidis vero, repurgãtibus, vt viridi díluto: in cauis, replẽtibus: in carne ſupercreſcenti, reprimentibus, vt quæ ex myſi & ſquama conficiuntur, in vehementi quoq3 ſanguinis fluore ſiſtendo non parũ efficacibus. Adurentibus interim in diducẽdis partibus, ac aperiundis vtímur, velut in abſceſſuum comprehenſione, interim in palpebris cum ſumma cutis relaxatur, & procidit, vice conſutionis pílis mediocriter ablatis partem relaxatam retrahímus. Aliquando in capitis morbo difficillimo, quem κεφαλαῖαν vocant, per altas cruſtas humores in exteriorẽ educentes aſſumímus. Adurentium materia líxiuium, calx viua, auripigmentum, ſandaracha, fęcula, atq3 id genus alia. Ex cephalícis medicamentis aliud ad achoras, capitis furfures, & eruptio-
C nes valet: alía ad capitis dolorem, & heterocraniam. Aurium remedia partim earum inflammationem, partim exulcerationem, partim influxum, partim difficilem auditum, partim cõtuſionẽ iuuant. Oculorum pharmaca ſeptem ſpecies habent. Quædam enim ad incipientes lippitudines, vt quæ diaglauciu, & diacrocu, & cycnaria inſcribũtur. Quædam ad eorum diſpoſitiones, vt nardina, & theodotía appellata. Quædam ad fluorẽ, quæ ex thure, acacía, & erice fructu componuntur. Quædam ad ſcabritiem, vt ex metallis confecta, nempe vſto ære, chalcitide, & æris ſquama. Quinta ad ſiccã lippitudinem, & ſcabioſam, collyriorum ſpecies eſt, tum ſiccorum oxydercicon, id eſt viſum exacuentium, eiuſdem cum ſuperioribus materiæ. Sexta humidorum, quæ ad ſuffuſiones inſcribuntur, ex fellis generibus hyęnæ q3 potiſſimum compoſita. Septíma cataplaſmatũ ſpecies in oculis vehementer inflammatis & circumdolentibus vſurpatur, ex meliloto, paſſo, fœnugręco ſimílibus que materiis confecta. Oblinimus palpebras initio, repellentibus, & cuiuſmodi ſunt dia glauciu, & dia crocu medicamina: etiam ſolo ipſo glaucio. Interius affectis exiccantia, lenientia que admouemus, vt nardina theodotia. Quæ vero ad colorem decorem que formę conciliandum illinuntur, qualia hedycroo & ſandyce conſtituuntur, non medicinę, ſed artis cultui ac elegantiæ dicatæ ſunt propria.

D *De oculorum affectibus.* CAP. 15.

AFfectus, qui totũ oculum exercẽt, hi ſunt, taraxis. i. perturbatio, lippitudo, epiphora, inflam
matio, œdema, inflatio, ſcirrhoſis, chymoſis, carbunculus, ſtrabiſmus, conuulſio, palpitatio, myopiaſis, gangræna, putredo, vlcus, fiſtula, xeroph thalmia, pſoroph thalmia, ſcleroph thalmia, procidentia, atrophia. In membranis hi conſiſtunt, ruptura, exeſio, diſtentio, anaſtomoſis, craſſities, denſitas, corrugatio, extenſio, raritas. Interiores palpebrarum partes infeſtant, aſpretudo, craſſities, ſycoſis, tyloſis, durities, chalazoſis, pladarotes, mydeſis, ſarcoſis, poriaſis. Exteriores hydatides, líthiaſis, phthiriaſis, melicerís, gangræna, phymata, colobomata. In corona crithe, poſthia, trichiaſis, diſtichia, triſtichia, phalangoſis, pyroſis, ptiloſis, pſoriaſis, madarotes, paralyſis. Communes toti palpebræ, paralyſis, procidentia, diuerſio. Angulis hi accidunt, encanthis, ancyle, pterygion, rhœas, proſphyſis. Extrinſecus, ægilops, anchilops. Album affligunt, pſydracion vlcus, hypoſphagma, abſceſſus, chemoſis, cœloma, pterygion, phacoſis, icterus, tofus. Iridem oculi infeſtant, argemon, nephelion, achlys, epicauma, vlcus, bothrion, phlyctis, myocephalon, ſtaphyloma, hypopyon, ruptura, cicatrix, leucoma, cœloma, proptoma, vnguis, pyoſis, exulceratio. In pupilla eſſe ſolent, ſuffuſio, glaucoſis, mydriaſis, phthiſis, ſynchyſis, platycoriaſis, amauroſis, rhytidoſis, nyctalops, hemeralops, myopiaſis, diapyeſis. Meatus exercent, aporexis,

paremptosis, symptosis, anthracosis. Taraxis igitur seu perturbatio, est, cũ oculus leuiter ac mediocriter commotus tandem rubicundior euadit. Lippitudo, cum album rubescit, & palpebræ attolluntur, cum dolore conniuent, ægre q3 manus admotas ferunt. Inflammatione oculorum rubor intenditur, palpebræ magis eleuantur, vt nõ nisi magno negocio queas suspicere. Epiphora, tũ inflammationis magnę vniuerso illatę corpori, tum largorũ fluorum commune nomen est: proprie vero de oculis refertur, vbi cũ maxima inflammatione, etiã humoris copia influxerit. Oedema nominant, cũ eleuatus apparet oculus, & colorem amisit, vel etiam ęgre mouetur: interim album quoq3 supra nigrum attollitur. Inflatio dicitur, cum subito tumescens oculus decolor fit, exuperante pituita: vt plerunq3 senibus ætate potissimum solet accidere. Scirrhosis ex inflammationis diuturnæ vehementia oritur, carne increscente, & subliuida. Profluuio laborat oculus, cum nõ solũ rubet, sed multas quoq3 lachrymas excernit. Xerophthalmia, id est arida lippitudo, cũ anguli vlcera & aspretudinem, prurítum q3 contraxerunt, palpebræ rubent, & lachryma salsa & nitrosa profluit. Scleroph thalmia, quasi dicas duram lippitudinẽ, est, cum palpebræ duriores sunt, oculi rubent, & cum difficultate quadam mouentur. Proptosis, id est procidentia, appellatur, vbi cũ inflammatione moti sede sua procidunt. Atrophiam nominãt, cum ex longa imbecillitate, vel alia quadã latente causa paululum quasi propulsus, deinde cauatus ad radicẽ cum dolore minor euadit, obscure q3 aut nihil oino videt. Asperæ dicuntur palpebræ, cum euersæ sanguinolentiores apparent, & magis asperę, carnosę que, & fici acinis similes. Crassæ vocantur, vbi euersæ duriores iis, quæ naturaliter se habent, existunt, & scabris magis carnosæ. Sycosis, id est ficus, accidit, cum in palpebrarum parte interiore carni quid simile enatum fuerit, quod emineat, & oculus totus ægre moueat. Tylosis, id est callus, nuncupatur, cum in palpebris aspretudines ex senectute crassiores, albidiores, & parum sensiles extiterint, eo q3 minus deteri possunt. Scleriasis. i. durities, est tumor palpebrę cum rubore, dolore q3. difficulter aboletur: durat magis, cũ3 inflãmatio. Chalazia, vel chalazosis orbicularia quædam intra palpebras tubercula sunt circunscripta: nomen à similitudine grandinis acceperũt. Pladarotes, sunt mollia veluti corpora vetusta, & maxime decolora, palpebrarũ parte interna non dum aspredinẽ habentia: propterea πλαδαρότης à Gręcis vocatur. Mydesis cõmune nomen est partium, quæ ex putrefactione corrũpuntur. Palpebræ quoq3 eadẽ laborant, vbi & tumentiores apparent, & assidue diffluunt, adipẽ paulo copiosiorem fortitæ. Crithe, quæ & posthia, dicitur, cũ parte interna palpebrarum iuxta corollas suppuratum oblongum, figura hordeo simile fit, vnde appellatum est. Generantur alia quoq3 maiora in mediis palpebris eodem appellata nomine. Lithiasis, albida quędã & crassa, callis lapillis q3 similia, quæ oculũ pungunt, in palpebris retortis ostẽdit. Phthiriasim vocamus, cũ palpebrarũ pilos multi lati exigui q3 pediculi infestãt. Ditrichiasi laborat oculus, cũ pilis naturalibus alij subnascentes ipsum pungunt fluorem q3 concitant. Ptilosis est, cũ alij quidem subnascũtur, naturales aũt collapsi, fracti q3 ítimulant, ac pungũt. Phalangosis, cũ pilorũ subnascẽtium duplex, triplex ue acies, vel in superiore, vel in inferiore palpebra prouenit. Resolutus oculus dicitur, vbi naturali motu destitutus, neq3 sursum, neq3 deorsum intẽdi possit, verum sentiendi expers consistat: frequenter hoc mali partibus etiam oculi accidit. Ectropion seu diuersio, palpebrarũ vitiũ est, cũ exulceratis oculis plus extra ferunt. Encanthis, vbi ex vlcere caro in angulis iuxta nares supercreuerit. nautæ, ac piscatores hoc vitij peculiare habent. Vnguis vero, est in albo oculi pręter modũ exulcerato, carne q3 oppleto membranula tenuis & neruosa: quæ oriens ab angulorũ alíquo ad nigrum, & verticem eius peruenit. Rhœas, cũ angulus ex latẽte quadã causa secesserit, aut praua curatione sublatus fuerit, vt lachrymas continere non amplius possit, sed humorẽ dimittat. Cohæresunt palpebræ cum albo oculi, vel nigro ex vlceratione. Et, si nigro cohæreant, visus omnino prohibetur: sin albo, minus. Gręci hoc malum ἀγκύλωσιν appellãt. Ægilops, vel anchilops, abscessus quidam est ad angulum, qui naribus propior est, pus continens, quod erumpens aut os exedit, aut ad angulum, vel vsq3 ad nares destillat. Psydracion cõmuni vocabulo circa corpus totum, & circa album oculi fit. Est autem velut pustula in summo rubicundum. Vlcus oritur in albo vel nigro, cũ summa cuticula, quam Gręci ἐπιδερμίδα nominant, diuisa Lunæ figuram, vel rotundam, cauam, similis coloris, vel sub albidi acceperit. Hyposphagma vocant, cũ valis in prima tunica ruptis ab ictu, sanguis intra albi spatiũ & interiorem tunicã coierit, atq3 oculi color statim cruentus, post liuidus existat. Chemosis ex inflammatione vehemẽtiore vtrasq3 palpebras in exteriorem partem detorquet, ne totum oculum cõtegant. Proprie vero Chemosis dicitur, cum album vtraq3 iridis parte inflammatione afficitur, iuxta irim autẽ cauum hiatularũ similitudine apparet. Cœlomata sunt rotunda, & caua vlcera, bothriis latiora, quæ in oculis circa irim nascũtur. Argemon, in iridis circulo, vel in albo, interdum etiã nigro, vlcus rotundum & subalbidũ oritur. Nephelion, summæ cutis vlcus paulo maius argemo, & albidum. Achlys, est circa totum nigrũ à superficiaria vlceratione cicatricula tenuissima, aeri caliginoso assimilis. Epicauma, cum in superficie cuticula adusta vlcus contraxerit, vel etiam paulo profundior fiat ex epiphora magna innascens. Bothrion, est vlcus cauum, purum, angustum, puncturis rotundis simile, vlcusculo altius. Phlyctænam vocant, vbi per exulcerationem, vel etiam sine hac exterior ceratoidis tunicę mẽbrana tenuissima, & sublimis elata, inter se

A tra ſe humorem collegerit, aut ſub tunicæ ſpatio craſſior humor currẽs phlyctænam pariat. Myocephalon morbus eſt, cum tunica priore iuxta irim, exulcerationis vitio exeſa, ſecunda procideB rit, vt ceu muris caput referre videatur. Staphyloma dicitur, quãdo oculi pupilla cum inflammatione & dolore attollitur, & album colore, & acino vuæ ſimile redditur. Hypopyon vniuerſam irim pure occupat, vel eius dimidiũ. Rhexis, id eſt ruptio, eſt exulceratio ab ictu, vel alia quadam cauſa, in alto totas ſubinde membranas diuidens, vt etiã humores, quibus videndi facultas adminiſtratur, effundat. Cicatrix appellatur, vbi nigro oculi ex alto vlcere membranæ craſſities ſuperuenit, & color albior apparet. accidit quoq; albę mẽbranę dictæ, ſed non perſpicitur. Albugo nihil à cicatrice differt, niſi q̃ ex vlcere maior cicatrix, ſimul & craſſior in iride naſcatur, quam Albuginem nominant. Clauus eſt carnoſus nigri exceſſus ſolidus, cum leui alba q̃; velut cicatrice, frequenter etiam in albo nigro cohærenti conſurgens. Suffuſionẽ quidam interpretantur, cum humor quidam in pupillam deſtillauerit, cõcreuerit q̃; ſæpe adeo, vt viſum offendat, vel in apparentibus hebetet. Glaucoſis eſt humoris cryſtallini in album atq; aqueũ colorem mutatio, cuius gratia viſus impeditur. Mydriaſis dicitur, cum pupilla quidem nihil colore variat, dilatatur autẽ magis, q̃ natura poſcat, vt iridis circulo fiat proxima, & viſioni noceat. Phthiſis, id eſt tabes, appellatur, dum pupilla arcte coit, vel ſtimulo aſſimilis fit, tum hebetior, tum rugoſior, aut ex imbecillitate periculoſa, aut ex capitis dolore vehementi. Confuſio, dum humores oculorum ſuo loco non conſiſtunt, proprium ordinem ſeruantes, ſed huc illuc que feruntur. Hebetudo, ſumma viſionis ſine cauſa euidẽti offenſio. Nyctalopes vocantur, qui die vident obtuſius, ſole occiduo acrius, nocte magis adhuc: vel contra, die parum, veſperi aut nocte prorſus nihil. Myopes vicina vident, remota non item. Suppuratio humor exiguus in pupilla collectus, qui difficulter euaporat ac diſcutitur, ſuffuſione ſiccior. Abruptio eſt, quãdo meatus à cerebro & meninge in oculum deſcendẽs, ex ictu capitis, vel caſu ex alto diruptus eſt ita, vt abſolutam cęcitatem afferat. Coincidentia, vbi in meatum, qui à baſi cerebri veniens, oculo videndi facultatem tribuit, humor adaperto vel rupto vaſe incidit, obturat que eum: vnde cum dolore viſus offenditur. Symptomatis accidit, cum meatus ex atrophia, vel reſolutione fit arctior, concidit que. Quod vitium vt rarum eſt, ſic remediis ægre cedit. Carbunculus, cruſtoſum eſt vlcus, depaſcens cum fluore, & bubone, aliquando etiam cum febribus, interim in toto corpore, interim in oculis factum.

De exterioribus capitis affectibus. CAP. 16.

CIrca vero capitis exteriores partes conſiſtunt ij, qui inter longos aſcripti non ſunt. Caluarię C autem fracturarum differentiæ quinque exiſtunt, rhogme, engyſoma, ecpieſma, apechema, & camaroſis, diſtentio futurarum, hydrocephalon, achores, pityriaſis, meliceris, atheroma, fauus. Porro eam partem, quæ capillo tegitur, & mentum occupant alopecia, ophiaſis, caluities, madarotes. Pili omnes fluunt, extenuantur, quaſſantur, ſcinduntur, ſqualleſcunt, in puluerẽ rediguntur, ſubflaueſcunt, caneſcunt. Oculorum morbi ſeparatim conſcripti ſunt. Aurium, contuſio, pterygomata, fractura chartilaginis, ſordium vel exuperantia, vel defectus, grauis auditus, ſurditas, puris fluor, fluxus graueolens. Nares excruciant ozena, polypus, vlcus, fractura, peruerſio, compreſſio, ſimoſis. Os infeſtat gingiuarum putredo, dentium eroſio, eorum que dolor, & cum è ſede ſua labant, † abſceſſus, epiglottis, } epulis, parulis, aphthæ, cruſtæ, tonſillæ, vua, ficus. Faciem occupant ephelis, vari, lentigo, oſſium fractura, diſtentio commiſſurarum, eluxationes maxillæ inferioris à ſuperiore gena. Ceruicem habent ſynanche, cynanche, ſtrangulatio, vertebrarum expulſio, ſtrumæ, ſteatomata. Humeros male habet verticis ipſorum fractura, diſtentio. Iuncturam cubiti occupant meliceris, atheroma, ſteatoma, humor aqueus. Brachiale, ganglia. Digitos manus & pedis chymethla, reduuia. Quamcunque corporis partem inflammatio, œdema, inflatio, duritiies, abſceſſus, vlcus purum, vlcus ſordidum, cauum, carne ſupercreſcẽs, cruſtoſum, ſicD cum, fluens, ſubpaſcens, calloſum, fiſtuloſum, mydeſis, id eſt putredo, phyma, dothien, therminthes, phygethlon, chalaza, phagedæna, phlyctides, carbunculi, epinyctides, eryſipelas, herpetes. Mammillas peculiariter, tum naturaliter ſexus vtriuſque vexant carcinomata. Quamlibet corporis partem impetunt carcinoma occultum, carcinoma vlceratum, therioma. Inguina, bubones ſimplices, phymata purulenta inuadunt. Genu, gonyalgię, rheumatiſmi, tofi. Poplites ſteatomata, anchyle. Tibiam, varices. Suram, ſcirrhoma, chironia vlcera. Summam pedis partem, nigredines, necroſis, podagra, fiſtulę. Calcem, ſquamæ.

De cutis affectibus. CAP. 17.

CVtem, totius que corporis partes exagitant lepra, pſora, alphos albus, alphos niger, leuce, impetigo ſimplex, impetigo agreſtis, dracontiaſis, acrochordones, thymi, myrmeciæ, claui, calli. Quædam horum ex podagra & articulari morbo, quædam ex ſeſe oriuntur. Sedem afficiunt hæmorrhoides cæcæ, fiſſuræ, procidentia, condylomata, pylides. Aduenit etiam toti vuluæ procidentia, cum in exteriora procidit. Scrotum habent enterocele, cirſocele, epiplocele, ſarcocele, porocele, ſteatocele. Totius corporis oſſa patiuntur cariem, ſphacelum, fracturam ſine vulnere, vel cum vulnere, ecbyrſoſin. Fracturarum differentiæ quinque ſunt. Prima ſchidacedon facta, per rectitudinem: Altera per tranſuerſum, cauledon. Tertia raphani

† Al. abſceeſſus in lingua.

in morem raphanedon. Quarta caryedon ídeſt in modum nucis. poſtremo alphitedon, hoc eſt in E
ſpeciem farinæ. Nigreſcunt interim oſſa in fracturis, interdum ſine his. Articulis omnibus acci-
dunt, paragoge, è ſede propria motio, eluxatio, præterluxatio, colligatio, poroſis, rheumatiſmi,
diſtentio commiſſurarum.

De Chirurgia. CAP. 18.

CHirurgía eſt alieni, vt proprie vocãt, per inciſiones, concinnationes q̃ cum via quadam, &
ratione ablatio: ad hęc vulnerum, atq; vlcerum curatio: quę in corpore humano adminiſtra
tur. Primariæ eius actiones duę ſunt, compoſitio, & diuiſio. Harum rurſus multæ ſunt ſpecies.
Compoſitionis quidem, fractorum oſſium coniunctio, & deligatura, luxatorum repoſitio, inte-
ſtinorum, quę prociderunt, collocatio, ad hęc, vuluæ, & recti inteſtini. Abdominis ſuendi ratio,
ῥαφορραφίαν Græci appellant. Curtorum applicatio, ſiue adductio, vt in naribus, labris, atq; auri
bus. Diuiſionis ſpecies, ſimplex inciſio, præciſio, hypoſpatiſmus, periſcythiſmus, angeologia,
exciſio, aduſtio, raſio, limatio, ſectio per ſerrã. Simplici ſectione in abſceſſibus vniuerſis vtimur.
Diuidendum vero membrum eſt recta linea, non tranſuerſa. Præciſioni locus eſt in alis, inguini-
bus, naribus, & ano inſtar myrti adhibitæ. Hypoſpatiſmo in fronte, cum oculi fluunt. Periſcythiſ
mo in ſincipite, & colis pellicula, quam præputium vocant, nigricante. Excíſioni in membris ni- F
greſcentibus, & capitis fracturis. In omnibus autem, quæ ad oſſa pertinent, aliis q̃ multis vſtio, ra
ſio, limatio, ſerræ vſus vtiles ſunt. Vſtio candentia ferramenta requirit, proprie in iis iam malis
omnibus, quę depaſcunt, & oculis rheumaticis, coxis, vel etiam interioribus. Etenim in tabidis
candentia ferramenta aſſumuntur, & in lienoſis: tum in brachiis, quę in alam excidere conſueue-
runt: inſuper in ęgilope, in nigricantibus, vel iis, quę reſecantur propterea, quòd aperiantur vaſa:
poſtremo in alijs ſanguinis profluxionibus. Hęc itaque in capite conſiſtunt, quibus manus auxi
liantur. Fracturarum autem capitis genera ſunt quinque: Rhogme, engiſoma, ecpieſma, apoche-
ma, & camaroſis. Non nullorum ſententia additur & ſexta, trichiaſis, per ſumma oſſium inſcul-
ptio. Hydrocephalon quatuor ſpecies obtinet: Vnam cum intra cerebrum, & inuolucrum eius
humor ſubſidet: Alteram, cum intra membranas, & oſſa: Tertiũ, cum intra os, & pericranium:
Reliquam, vbi os, & cutem interiacet. Circa cutem oriuntur meliceris, atheroma, & extrinſecus
alopeciaſis. Itaque alopecias laniamus: meliceridas, & atheromata myrti modo, vel ſimpliciter
ſummam cutem diuidentes, deinde tunicas digitis auellentes, cum ipſis humoribus, qui inſunt,
auferimus. Hydrocephalon ſub cute, & pericranio duabus, vel tribus rectis lineis incidentes eua
cuamus. Quod ſub oſſibus eſt, excidimus. Quod tandem intra meningem, cerebrum q̃ incidit, G
inſanabile eſt. Omnis fracturarum caluarię ſpecies exciſione adminiſtratur, exciſoribus id, quod
in oſſibus fractum eſt, auferentibus. Veteres igitur modiolis per circunuerſionem ſecantes ipſa
excidebant. Poſteri terebris vſi ſunt, ægros in ſedile, tum ſectores collocantes. Hac tempeſtate
exciſoribus tantum ſedem exhibent. Ex oculorum vitiis hæc manus præſidium expetunt, trichia
ſis, hydatides, encanthides, vngues, ſtaphylomata, ſuffuſiones, fluores diuturni, & excedentes, pal
pebrarum calculi, coagmentatio oculos ambientium in idem, ęgilops. Palpebras itaque relaxa-
tas conſuimus, [a]† id quod præter naturalem habitum eſt, auferentes. In palpebris non relaxatis,
[b]† acus candens ab angulo ſub ipſis radicibus immittitur. Hydatidas ſingulatim tollimus. Encan
thides, vngues, & ſtaphylomata præcidimus. Staphylomata quidem †[c] ſolum ad ipſas radices per
medium tranſuere acu lina ducente oportet. Vngues, & encanthidas vel lino, vel hamulo attrahi
mus. Hypochyma deducimus pungentes circa irim ex minori angulo, †[d] deinde in eius ſummo
concretũ pupillę humorem fractionibus radentes, ſtringentes q̃, ne ſuſpicias. Hypoſpathiſmus,
periſcythiſmus, & angeologia fluorem ſiſtunt. Hypoſpatiſmus itaque tribus fit ſupra frontem
diuiſionibus. Poſt ferramento (quod ſpathomelam appellant) per corpora, quę interiacẽt, tran-
ſmiſſo. Periſcythiſmus eſt, cum tranſuerſis lineis coronę modo frons ſecatur. Altera ipſius parte H
paulo ſuperius, quàm tempora ſunt, quędam triangula amputantur, Græcorum literę Δ ſimilia.
Angeologia perficitur vaſis latentibus à tempore ad tempus in profundum diuiſis. Palpebra-
rum calculis medemur magna ipſarum diuiſione, qua lapides integre auferimus. Connatas pal-
pebras ſcalpello aperientes †[e] ſiccis medicamentis} diducimus. Ægilopas ad os vſque excíden-
tes ferramentis candentibus adurimus. Sunt autẽ, qui loco ferramentorum candentium terebra
os forant vſq; ad nares. Polypum, qui in naribus naſcitur, anguſto ſpecillulo ab oſſe reſoluimus,
& raſorio cultello poſtea radices demetimus. Ozęnæ raro ad ſanitatem proficiunt: curatio ve-
rò earum in iiſdem verſatur. In ore epulidas, & parulidas diuidimus, vbi ſuppuratio ſe oſtende-
rit. Vuas demiſſas, ſiue collapſas nimium, incidimus, volſella prehendentes. Dentes eximimus
ſcarificatione circa eos facta. Adenas excedentes naturam in tonſillis aduerſis plagis amputa-
mus. In ceruice ſteatomata, & ſtrumas, cute diuiſa, & digitis auulſa, tum vaſorum complexu diſ-
ſoluto tollemus. Ganglia, quæ in metacarpiis, ſeu poſt brachialibus magna ex parte eueniunt, &
mulieribus lana victum quęritantibus plerunque extundimus, interim ceratis mollita curamus.
In aliis phymata, & ſtrumas præcidimus: ſimiliter in inguinibus. Abſceſſus in ſpatio intercoſta
li diuidentes non vniuerſim, ſed moderate, paulatiḿque puris excretionem molimur. Sunt, &

qui

[a]† Faſciolã ab ipſis auferẽtes, quãtã cõmẽſu ratio iuxta pal pebrarum figu ram poſtulat.

[b]† Pilos p acũ illaqueamus.

[c]† Filo tranſ miſſo ablaque antes.

[d]† Donec ac[e] penetrarit, & lo co vacuo exci piat[r]: deĩde per obliquũ ad ni dem pducẽtes ſumma ei[e] par te compactum circa pupillam hum orẽ dedu cimus, deligan tes & ſtringen tes, vt nõ aſpi ciat.

[e]† Alij legunt τιλτοῖς, id eſt ſubiectis lina mentis.

A qui adurant eos. Carcinomata in multis corporis partibus, maxime circa mãmas oriuntur. Præcidimus vbicunq; fuerint, & ferramentis peruruntur non admodum ignitis. Non desunt, qui rasoriis ferramentis ignitis simul secantibus, & adurẽtibus vtuntur. Exomphali, omnes, quibus vmbilicus extuberat, appellantur. Differentia triplici comprehenduntur. quidã enim pneumatomphali, quasi qui spiritum sub vmbilico collegerint. Alteri enteromphali, quibus intestina ad vmbilicum procedunt. Reliqui hydromphali, qui aquam sub vmbilico gestant. Omnes differentiæ manu sanantur, lino duplici per acum immisso, & vmbilico circumstricto. Hydropicos paululum sub vmbilico à sinistris pũgimus ferro instar myrti facto, donec inania penetrauerit. Apellarum duplex curatio, horum, qui intrinsecus excoriantur, illorum, qui extrinsecus orbiculatim in summa cute diuiduntur, vt præputium intus attrahatur. Qui per angustias præputij exerere glandem nequeunt, summa eius pellicula, quantum licet, retracta, dein callis, qui in conspectum prodeunt, scalpello per summa auulsis curantur. Hypospadiæ sunt, qui ex generatione, vrinę iter inferius sub dicto cane habent: curantur autem summa glande perforata & canaliculo immisso. Qui dicuntur atreti, siue foramen habeant tenue, siue nullum omnino, auxilium capiunt hoc pacto: Acuto specilli immisso adaperimus, deinde digitum submittentes vndiq; absoluimus. Lapi-
B des in vesica habentes secamus, calculum in vesicę collum adigentes, incisorio autem lapide vtentes semel superiacentes particulas diuidimus, & ferro ad id idoneo, quod propterea λιθόλαβον Græci appellãt, calculum auferimus. Quibus fluere vrina quoquo modo cœpit nimis, rhyadicos appellant, si magnus callus fuerit, præcidendo ipsum curamus. Quibus vrina propter copiã non redditur vesica distenta, vt remittere se nequeat, per fistulam cathetera vrinam elicimus. Porrò huic instrumento ad Romanæ literæ, ſ, figuram facto, quod in vrinæ iter vsq; ad vesicam demittitur, inditur filum, quod in summo habens lanę paululum procumbens, vrina madefactũ, deinde foras extrahitur, quod vrina tanq̃ ducem vię sequitur. Tumorum, qui scroto accidunt, septem species sunt, hydrocele, porocele, steatocele, sarcocele, epiplocele, cirsocele, enterocele. A quibusdam hæc complicata adduntur, hydrenterocele, sarcoepiplocele. In his, qui hydrocele laborant, scrotum diducendum est, & vbi maxime venosum est, inuenta q; tunica, humorẽ ea comprehensum euacuare oportet, & tunicæ superuacanea auferre: in quibus sine tunica est, excernere humorem sufficit. Steatocelas, & porocelas similiter, sinistra manu scrotum extendentes secare conuenit, postea in superficie diducere, donec adipi, vel callo, vel alij cuicunq; incidamus, & hoc auferemus. Pari modo sarcocelici tractantur. Oportet autem subiacentem carnem albicantem præcide-
C re, rubram excoriare & detrahere, ac tunc reliquias adimere expedit. In cirsocelis extendes varicem hamulo in superficie diuisum, exceptum' que auelles, relicta ceu digiti parui latitudine: reliquum extensum abseca. Cura vero non mediocris adhibenda est in neruis illis complicatis, κρεμαστῆρας Græci vocant, & testiculis. Enterocelicos, & epiplocelicos ita secamus, reprimentes intestinum, vel omentum diligenter, mox seminarium meatum auferemus, q̃ fieri poterit, commode: Sin minus, peritonæum attrahentes, & laqueo excipientes præcidimus. Hæmorrhoides lino duplici per ipsarum bases transuentes cõstringentes q; post horas duas abscindimus. Fistularum non nullæ perforatæ non sunt, os tantum habentes. Quædam perforatæ vel intus in anum, vel extrinsecus. In perforatis in anum, oricularium spicillum immittes, mox digitum in sedem asferens, intestinum attrahes mucrone spicilli, id q; amputabis, ab inferiore loco incipiens, similiter & in exterioribus ani. In non perforatis spicilli acumine omnes sanas particulas penetrare conuenit. Sunt, qui loco recisionis præcisionis q; partium foramina interiacentiũ lino byssino in summitate spicilli cõuerso diuisa auellunt, intermedias partes quotidie circũtendentes fila amputant, & callũ mollientes medicamento Ægyptio cicatricem inducunt. Hic modus primum ab Hippocrate conscriptus est. ‖ Varices in cruribus primum extrinsecus incisuris per totum insignitos, de
D inde inclinantes summa cute prehensa, ipsam primam diuidimus, & mox hamulo attractum varicẽ illigamus, quo post omnes diuisiones facto, vel varicũ extractorio instrumento, quod Græci χειρωλκον vocant, eximimus, summa discindentes, vel bicipiti spicillo exceptum, lino per ipsius ventriculum secundum euersionẽ extrahimus. Dracontia varicibus similia sunt, magnum vero dolorem, dum paululum prominentes mouentur, cõcitant. Oportet autem diuisis, vt varicibus, summam cutẽ detrahere, sic q; pręcidere. Clauos, callos, acrochordonas, thymos, myrmecias excidentes adurimus, vel psorico illinimus. Curta in naribus, auribus, oculis, hoc modo ad naturalem habitum restituuntur: Labra scalpello vndiq; deradentes cruentamus, deinde adducẽtes densius suimus: iuxta maxillas autem ex vtroq; labrorũ extremo, qua inuicem coeunt, intus & extrinsecus diuidimus, distendimus' que volsellis, ne caro inde relaxetur. Quæ auribus vel naribus curta accidunt, cum fuerit chartilago diuisa, producere aliam conuenit, sic' que consuere lanę filo.

De artubus confractis, partibus que à suo articulo dimotis. CAP. 19.

FRacti artus ex distensione quidem in rectum restituuntur: ex deligatura callo obducuntur. Caluariæ ergo fractiones quot modis accidant, quomodo' que curentur, diximus. Et, si in facie fractura contingat, vt in capite, sanare cõuenit, osse, quod affectum est, exciso. Sciendum autẽ est, quæ ossa fracta curationem non recipiant. Si igitur nares confractæ sunt, non recte possunt

De artic. cō 2. tex. 47. cl. 7ª. 167. f
Ibi t. 44. 266. h.
Et tex. 45. 267.

restitui. ‖ Aurem etiam frāgi scribit Hippocrates, quoniam & chartilago imitatur os, egerrime q3 E in pristinam figuram reducitur. ‖ Verum, si ex palato fracturam accipiant nares, simæ, vt inquit, euadunt & insanabiles. Porrò, si clauicula frangatur, vel iugulum, vel costa aliqua, & hęc frequen ter resarciri non possunt. Epithemata in iugulo adhibenda sunt, ipsum´que ab ala ad alam deligan dum est. Cęterum, si quod maiorum membrorum fractum sit, vel minorum partium aliqua, vt di gitorum nodi, vel ossa brachialis, vel post brachialis, vel tarsi, omnia quidem in magna frusta cau ledon, vel raphanedon, & schidacedon franguntur: minutatim caryedon, vel alphitedon. Omnia ergo fracta deligantes, extendentes´que admodum vehementer, & valide diducere, & multum in uicem separare oportet, vt iustum situm, pristinam´que figuram recipiant. Non autem in rectum omnia restitui debent, sed ad proximi, cui cohęrent, membri figuram. At, si os rectum sit, in rectum: si obliquum, vel alio quouis modo curuum, simili modo. Modus autem deligaturę ad om nia prępărandę hic est. Fascia est linteis veteribus facienda, quæ tum latitudine, tum magnitudine membro respondeat. Latitudine quidem in maximis digitorum quatuor, vel quinque. In tenuioribus non minus digitorū trium. Deligaturę hęc ratio. Prima fascia ter nobis in fractura sursum versus fertur vt plurimum. Altera dimidio longior ab eodem loco incipit, euariantibus deligationibus deorsum quidem tribuitur, sed ad superiora reducitur: irrigari hydrelęo, vel œnelęo, E vel glycelęo adusque triduum expedit: post cerato diluto, & liquido, vt oleum crassum videatur. Verum fascia ita paretur, vt nō nimiū premat, ne membrū emoriatur, sed quoad adiaceat, apte q3 adhęreat: neque sit laxa, vt contineat, & repellat influxus, ne oboriatur inflammatio. Post splenia triplicia, quadruplicia´que adhibeantur, quę artus crassitiem impleant: quo nec sibi mutuo incidant, nec dissidentes interuallum relinquant. Ab his fascia conuenit triplex, quę à fractura deor sum veniens, sursum rursus feratur, ibi´que finiat. Solutiones membri primę tertio quoque die faciendæ: post septimum vero diebus intermissis pluribus, prout necessitas exiget. Inde licebit ferulas circumponere, sed ita, vt ad vltimam fasciam lana apponatur, & ex interuallis ferulæ collocentur, cum membrum ab inflammatione est prorsus immune, curūa ipsarū parte extrinsecus sublata, leui autem intus deligaturę iniecta. quibus superligabuntur vel chordulę, vel nauticum filum.

In fracturis cum vulnere, pro his omnibus splenia duplicia, vel triplicia faciētes per singula crassitiem membri circulatim implebimus, vt termini ipsius inuicem incumbentes separentur: totum´que membrum his contineatur. Primùm sanè ex prędictis imposita madida esse conuenit: deinde lanas propositas, & fascias post lanas habere per subiectam sedem canalis aperti. Maxime is modus deligaturę confert iis, quę alphitedon fracta sunt cum vulneribus, & multa contusione G musculorum, in quibus etiam linamenta liquoribus competentibus madentia imponenda sunt. Linamentotum sunt quinque species, aliud flexile, aliud rasile, aliud vulsorium, aliud lucernariū, aliud priapiscorum appellant. In luxatis vero distentione quidem antecedente opus est: repositio pro quolibet membro propria assumitur. Omnia in Hippocratico subsellio restituūtur, simul & tensa, & commissa. Caput luxatur, nam prima ceruicis vertebra coarctatur ad secundam. Maxilla inferior ex iugali, quod est ad malas, excidit. solis autem manibus in sedem suā compellitur, hinc illinc´que ad superiorem adducta. Humerus in alam tantum excidit, capitulo rotundo, & leniter cauo, quod Iones ἄμβην vocant, cum distensione in sedem reducitur. Sunt & alię {inferiores,} quas palęstricas nominant. Cubitus in omnes quatuor pares excidere potest. si in exteriorem, interiorem´ue, cum distensione reponimus: si in priorem vel posteriorem, sine distentione restituimus: nam hęc ex subita inflexione quodam impositio flexurę cubiti consistit: Illa, extensione vehementiori. Brachiale, & postbrachiale, ad hęc digiti luxati, modica distensione reponuntur.

Quę´uis spinę peruersio, curuitas, & inclinatio, & tortuosias instaurari non possunt. Femur ad coxas vel intro ad colem, vt extra ad oppositam partem prolabitur, retro ad clunes, & ante in inguina. atque hę quatuor differentię immedicabiles. Genu quoque crebro in exteriorem partem H prolabitur, & facile ex flexura restituitur: minus in interiora excidit, redit´que, multo rarius in posteriora, in anteriora nunquam: quippe ossa propter patellam, quę continet (nisi & ipsa fracta fuerit) nullo tempore elabūtur. Talus modice prolapsus ęgre restituitur. Si magna sit luxatio, & violenta, ne sustinet quidem instaurationem. Periculosa enim nimis, &, si cum vulnere accidit. In digitis nihil vltra fieri debet, quàm quod in iis, qui sunt in manu, positum est. Omnes vero coagmentationum eorum separationes, vt in facie, cubito, & radio, tibia, & sura, metacarpio, brachiali palma, in veterem figuram restituuntur. Porrò, quę membra nigrescunt, vel depascuntur, siue ex fracturis, siue violenta astrictione, tota sępe resecamus. Similiter in iis facimus, quos venenatę ferę momorderunt, mox ferramentis prope candentibus pastionem sistimus, post ferramenta porrò viridi cum sale illinimus. Deinde vbi crustę † ruptę fuerint, } tanquam vlcera curamus. Venenatorum morsus neque cito ad cicatricem ducimus, sed frequentius vlcerum fluorem ex eis concitamus.

† κατερρῶσιν id est ablatæ fuerint, vel vt habet alius codex manuscriptus, κατορθῶσιν, id est curatæ fuerint.

Galeni

GALENI QVOMODO MORBVM SIMVLANTES SINT DEPREHENDENDI LIBELLVS.

Ioanne Fichardo Francofordiano interprete, ad Græci exemplaris fidem recognitus.

CVm multæ ſint cauſę, quas propter ęgrotare ſe hoies ſimulant, videt & in iſtiuſmodi oibus veritatis inuentio medico conuenire: quandoquidem idiotæ ēt operæprecium ducant à vero tales ſimulationes dignoſcere. Etenim phlegmonē, & eryſipelas, & œdemata p pharmaca extrinſecus appoſita, de induſtria excitata, Medicus ab ijs, quæ ex ipſo proficiſcūtur corpore, deprehēdere poteſt, atq; diſcernere, ſicuti & ſanguinē ex oris partibus profluentē, ab eo, qui ex ſtomacho, ventre, organiſ́ue ſpiritualibus prouenit. Nam deprehēſi iam quidam ſunt, qui ſub finem tuſſis, quoties vellent, ſanguinem excrearent, venula quadam in hoc prōpte circa gingiuas aperta, ſicq; comparata, vt, qñ videretur, lingua illā ſugētes, ſtatim q; poſt tuſſiētes, ſanguinē quaſi ex inferioribus redditum expuerent. Sic & delirare nō nulli, deſipereq; ſe ſimulauerunt, cum alios potius ſtultos oſtenderent. Illa vero oīa & deprehendere, & inter ſe diſcernere, ad medicos pertinere vulgus exiſtimat. Fit autē ſępe, ꝙ dolor quiſpiam ita ſimuletur, vt ingens fereq; intolerabilis videat. Equidem ipſe quendā noui in concionē à ciuibus vocatum, colico dolore torqueri ſe finxiſſe, vt ne accederet, cū hoc ita ei conducere viſum eſſet. Et ego quidē eo tpe iſtuc hominem agere, quod & poſtmodum ipſe mihi confeſſus eſt, ſuſpicabar. Fomenta igitur tum illi adhiberi iuſſi. Verum ille, quanq; aliàs vel in minimis ſupra modum eſſet meticuloſus, hic ſuccurri ſibi nequaquam magnopere precabatur: et quidem paucis ante diebus nouit eodem morbo laborātem, à me hauſto pharmaco Philonio, curatum: id quod à me omnibus modis petiuiſſet, ſi re vera doluiſſet. Sed & exitus iſtud declarauit: quoniam dimiſſa concione, extemplo conqueri, tanq; extra omnem mox dolorem conſtitutus, deſijt. Quin & ipſa præterea viuendi ratio, quę præceſſerat, talis erat, vt colicam in eo diſpoſitionem non poſſet generaſſe: quando ex indigeſtione, infrigidatione q; proficiſci ſolent huiuſmodi paſſiones: quorum in hoc neutrum pręceſſerat. Hoc igitur, ꝙ non ratione anteactæ diætę morbus eſſet, potuiſſe cognoſcere, medicę erat experientiæ opus. Alterum vero iſtud, ꝙ ob concionem ſimulare hæc illum ſuſpicatus eram, medicinæ proprium non fuerat, ſed rationis eius, quæ communis dicitur: quam, licet omnibus cōmunis ſit, pauci tñ exactam perfectam q; habēt, vt inuenire in quoq; negocio poſſint, quid faciendum, dicenduḿve ſit. Tenēdū ergo memoria, quod diximus, experientiæ medicæ ſi coniungatur externa hæc facultas, alia quoque ſimilia fingentes, validosq; dolores ſimulantes deprehendere licere. Quemadmodum ipſe nuper, cum vtroq; genu vehementiſſime dolere ſe quidam diceret. Seruus autem is erat ex eorum ordine, qui dños iter facientes curſu comitantur. Vnde ſtatim doloris eius fictionem deprehendi, ex eo partim ſuſpitionem ſumens, ꝙ ad illam ſorte diem Dominus ex vrbe profecturus erat: partim ex adoleſcentis moribus, qui talis eſſet, vt facile in huiuſmodi mētiretur. Cæterum & cōſeruum inſuper quendam ei familiarem rogabam, num adoleſcens ille mulierculæ alicuius amore teneretur, quam pp eſſet veriſimile, longiorem profectionem Domino adornante, hoc illum ſtudere, vt relinqueret. Et ita res habebat. Hęc igitur extrinſecus adinueneram. Circa vero genu eius maximus quidam tumor exiſtebat, qui facile idiotam perterrere potuiſſet, ſed rei perito manifeſte per thapſiam excitatus apparebat. Hęc aūt cognitio Medicinæ propria erat, non ab extrinſecus aſſumptis proueniens. Eiuſdem quoq; erat experientiæ ſciuiſſe, nihil eorum, quæ anteceſſerant, tale fuiſſe, quod eum excitare tumorem tam repente potuiſſet. Neq; enim plus, q̄ conueniebat, cucurrerat, neque vapularat ab aliquo, neq; ſaltauerat, neq; foſſam trāſiliens id incōmodum paſſus erat: tum redundantis

dantis humoris indicium quidem nullum erat, ꝙ antea neq; splẽdidius, neq; abundantius vixis- E
set. Ad hęc aũt & doloris speciem me, qualis nam esset, percontante, neq; statim, neque prompte,
neq; eadem respondebat. Quare profecto dño cum pharmacum imposuissem, quod dolorem q-
dem nihil leniebat, verum thapsiæ solum qualitatem infrigidare posset, post horam vnam illum
confitentẽ habui, nihil amplius se doloris sentire. Quòd si è phlegmone dolor is natus fuisset, nõ
solum per istud infrigidatiuum non resedisset, sed etiã vehementior redditus esset. Liquere igitur
nunc arbitror, ꝙ si medicinalis experientia externis istis ratiocinationibus. i. cõiectationibus, con
iungatur, sufficiens sit ad veri fortis q́; doloris dignotionem. Potest vero quis & ex eo, ꝙ lenius
morbum ferant, indicium non vehementis doloris sumere. Accidit enim istud oĩno sæpe, (non
animaduertentibus ijs, qui morbi vehementiam simulãt) ꝙ in alium se alium q́; habitum illi, qui
vere laborant, magnitudine videlicet doloris agitati, transijciunt. Præterea, si re vera dolore vehe
mẽti premantur, quoduis perpeti auxilium parati sunt: hortantur q́; ipsi vltro medicos, vt, quid-
quid ipsis libuerit, agãt, quo affectus curetur. Sin vero mediocriter, aut nequaq̃ oĩno dolent, hu-
iusmodi auxilia refugiunt, neq; longiora ieiunia, neq; mordacium pharmacorum oblationẽ per-
ferentes. Quæ sola quidem, cum grauiter se laborare dicunt, huiusmodi dispositionibus cõferre,
nos illis affirmare oportet: quẽadmodum & sectiones, & vstiones, & omnis cibi potus q́;, † quo- F
rũ desiderio eos trahi videmus, abstinentiam. Morbum igitur simulãtes doloris magnitudo {ar
guet, deprehendemusq́; cum ex alijs multis,} tum medicinalis experiẽtiæ notionibus: in quibus
sunt languere, extrema infrigidari, pallere: interdum quoq; frigidum sudare, & pulsus nõ tantum
inæquales, (quod quidem ijs ẽt, qui mediocriter dolent, accidit) sed etiam plures minorum, quam
magnorum: obscurorum, quam vehementium habere: præterea interrogatum de doloris spe-
cie, eam respondere, quæ affecto membro propria sit. Quędam nãq; species dolores longe lateq́;
se diffundentes habent: quædam vero tanquam fixos, vniq́; tm̃ parti inhærentes. Sic alię pungũt
pulsantq́;: alię quasi diuellunt: aliæ quodam modo obstupefacere, aliæ grauare videntur: non nul
læ deniq; vomitus, quędam ventris perturbationes, quædam caliginem inferunt.

† Antiqua tralatio habet. Igitur notiões vehementer dolẽdi sunt terreri vehementer, & magnitudo doloris, & ea, quæ sunt experiẽtię medicinalis, in quibus est hoc .s. difficilis tolerantia, & infrigidari extrema &c.

GALENI ARS MEDICINALIS

Nicolao Leoniceno interprete.

Ad Græcorum veterum exemplarium fidem ab Augustino Gadaldino, aliquibus in locis emendati.

ARGVMENTVM LIBRI

Medicam artem constituit ex corporum, signorum, & causarum definitione.

Quot numero doctrinæ, ac de definitiuæ dignitate. CAP. 1. H

Vide Eustrathium super 1. Ethicorum c. 7. non longe à fine.

Res sunt omnes doctrinæ, quæ ordini inhærent: Prima quidem ex notione finis, quę per resolutionẽ fit: Secunda ex compositione constat eorum, quæ per resolutionẽ fuerant inuenta: Tertia ex definitionis dissolutione, cui nũc incumbimus. Licet autem huiuscemodi doctrinam appellare non tm̃ definitionis dissolutionem, sed & explicationem, vt nõ nulli vocarunt, vel resolutionem, vel diuisionem, vel (vt non nulli alij) explanationẽ, vel expositionẽ, vt alij. Ac conati q̃dẽ sunt & Herophiliorũ quidã talẽ facere doctrinã, quemadmodum Heraclides Erythræus. Conati sunt & eam, quę per compositionẽ & ipsi Herophilij, & quidam Erasistrati sectatores, & Athenæus Attaleus. Nemo tamen ante nos eam, quæ oritur à notione finis, scripsit, ex qua oẽs artes (via quadã, atq; ordine hoc est) methodo, constituunt: sed illam quidẽ alio petractauimus loco. Hic vero definitiuã faciemus doctrinam, quę quantũ ab ea, quę per resolutionẽ fit, & dignitate, & (ipso docendi ordine idest) methodo linquitur, tantũ & ad totius cõpendium, & ad particularium memoriã pręstare inuenietur:

sufficienter

A sufficienter enim ac facile memoriæ commendantur vniuersa ex definitionis dissolutione, quoniam totius artis capita in se optima definitio complectitur, quam quidam substantialem vocant, ex aduerso distinguentes alijs, quæ nōematicæ. i. notionales appellantur. Illæ siquidem ab ijs, quæ accidunt rebus definitis: hæ vero ab ipsa essentia constituuntur. Elaborata autem est à nobis particulatim, & in pluribus conscripta tractatibus totius medicinæ cōtemplatio, quibus vti quis possit ad tres doctrinas. Nunc vero definitiuam aggrediemur: hoc vnum apponentes, quòd solum capita, & quædam veluti conclusiones eorum, quę alibi latius (hoc est κατὰ διέξοδον) sunt demonstrata, nunc à nobis dicentur.

Quid sit medicina. CAP. 2.

A.l.1.t.d.1.c.2.fol.8.c

MEdicina[a] est scientia[a] salubrium, & insalubrium, & neutrorum. Nihil vero differt, & siquis loco insalubrium, [b] ægrorum dixerit. Nomen vero scientię communiter, & non ꝓprie accipere oportet. Salubre autē, & insalubre, & neutrum, vnumquodq; tripliciter dicitur: hoc quidē vt corpus: hoc aūt vt causa: hoc vero vt signum. Etenim corpus, quod sanitatē natura suscipere aptū est: & causam, quæ eandem efficere, vel conseruare: & signum, quod pōt indicare, hæc oia salubria Græci appellare consueuerunt. Eadem ratione & susceptiua morborum corpora: & eos-
B dem efficientes, conseruantes q; causas: & signa indicantia, insalubria vocant. Nec aliter corpora neutra, causas, signa q; dixerunt. Et secundum quidem primam rationem atq; præcipuam, causarum salubrium est medicina scientia: propter eas autem & aliarum, secundo quidem loco insalubrium: & tertio neutrarum. Et post has eodem modo corporum, primo quidem & hic salubriū: secundo loco insalubriū: tertio neutrorum. Itidem de signis dicendum. In actionibus autem prima quidem est corporū dignotio, quæ habetur ex signis: post hęc causarū, q̄ in ipsis sunt, inuētio.

Quot modis dicatur effectiuum, indicatiuum, & susceptiuum. CAP. 3.

SEd quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & susceptiuum, dupliciter vnumquodq; dicitur, hoc quidem simpliciter, hoc vero vt nunc, nosse oportet medicinam esse vtrorumq; scientiā. Ipsum vero simpliciter duobus dicitur modis, & quod semper, & quod vt multum: & vtrorunq; medicina est scientia. Neutra vero & causa, & corpus, & signum, & quod simpliciter dī, & quod vt nunc, tripliciter vnumquodq; appellatur: hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps: hoc vero, quia vtriusq;: hoc vero, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autē ipsorum secundum rursus duobus dicitur modis: aliquando quidem, quia vtriusq; contrariorum ex æquo est particeps: aliquando vero, quia plus alterius. Est vero & in tota definitione, si verba ani-
C maduertimus, ambiguitas quædam, quam & ipsam dissoluere oportet. Cum enim dicitur medicinam esse scientiam & salubrium, & insalubrium, & neutrorum, significatur, & quod omniū particularium, & quod quorundam, & quod qualium. Sed omnium quidem indefinitum quoddam est, atq; impossibile: quorundam diminutum, atq; artificio carēs: qualium vero artificiosum pariter, atq; sufficiens ad omnia artis particularia: quod etiam dicimus in medicinæ definitione comprehendi. Primum igitur de corporibus dicere aggrediemur, qualia nam sint, & salubria, & insalubria, & neutra: & post hæc de signis, & causis disseremus.

De corpore salubri. CAP. 4.

A.l.1.t.d.3.c.4.fol.45.e

SAlubre[a] simpliciter corpus est, quod ab ipso naturæ ortu tum bonam habet temperaturam in simplicibus & primis particulis, tum in his, quę ex illis componuntur, instrumentis est commensuratum. Salubre vero nunc est corpus, quod in præsenti est sanum: est vero & hoc eo tēpore, quo sanum existit, bonam habens temperaturam, & commensurationem, non tamen optimā, at sibi propriam. Ipsius vero salubris simpliciter corporis tale quidem est semper id, quod est optima temperantia prædītum, ac maxime est commensuratum, vt multum autem, quod à constitutione optima non valde admodum deficit.

D *De corpore insalubri.* CAP. 5.

A.ibidem.c.5.f

INsalubre[a] vero simpliciter est corpus, quod ab ipso ortu naturę, vel in cōsimilibus partibus malam habet temperaturam, vel in instrumentarijs incommensurationem, vel vtrunq; vitiū. Insalubre vero nūc est corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat, Neque obscurum est, ꝙ & hoc ipsum eo, quo dicitur, tempore ægrotās, vel in cōsimilibus malam habet tēperaturā, vel in instrumentarijs incōmensurationem, vel vtrūq;. Est vero & semper insalubre, quod ex ipso naturę ortu vel pessima m habet temperaturam in simplicibus, & primis particulis omnibus, vel aliquibus, vel his, q̄ obtinēt principatum, vel in instrumentarijs incommensuratissimū existit: similiter aūt in his, vel omnibus, vel aliquibus, vel illis, quæ obtinent principatum. Vt multum vero insalubre est corpus, quod ab huius quidem vitio recedit, nondum tamen in medio constitutū est.

De corpore neutro. CAP. 6.

A.l.1.t.d.1.c.2.fol.28.e f.

QVoniam[a] vero & neutrum corpus tripliciter dicebatur, vnum quidem, quod neutrius erat extremæ dispositionis particeps: aliud autem quoniam vtriusque: aliud quoniam aliquando huius, aliquando vero illius. Iuxta primum significatum, neutrum erit corpus, quod exquisite medium est saluberrimi, & insaluberrimi corporis: & huius hoc quidem simpliciter tale, quod ab ipso ortu naturæ ita est constitutum: hoc vero vt nūc, quod in prętenti tempore medium

* Aꝑ. ὀνοματικὰ .i. noīales. vide libr. 4. de differētijs pul. cap. 2.

A* vide sup. præī libro, qui ītroductio seu Medicus inscribitur. cap. 6. pag. 51. h

B* Interps varie dictionem hanc νοσῶδες vertit. nam modo insalubre, mō ægrū, modo ęgritudinibus obnoxium vertit. alij morbosum vertūt. Similiter & νοσερὸν, qđ idē ē, ac νοσῶδες, modo ægrum modo insalubre vertit.

remedium exquisite existit saluberrimi, atq; insaluberrimi corporis: ipsius autẽ simpliciter, sem- E
per quidem tale est id, quod in omnibus ætatibus tale perdurat: vt multum autem, quod non nul
las recipit mutationes. Iuxta vero secũdũ significatũ, neutrũ erit corpus, quod ab ipso ortu natu-
ræ contrariarum simul est particeps dispositionum, aut scilicet in vna parte, aut in duabus differẽ-
tibus: in vna quidem, si ſm alteram oppositionem effectiuarum qualitatum bonam habuerit tẽ-
peraturam, vel etiam ſm vtranq;, sed in formatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel si-
tu delinquat: aut contra in his quidem recte se habeat, vel omnibus, vel quibusdam, peccet autem
in temperatura: In differentibus vero partibus, & iuxta omnes oppositiones potest quidquam si-
mul particeps esse contrariorum. Et semper quidem tale, quod per omnes ętates in eodem perse
uerat. Vt multum vero, quod aliqua ex parte euariat. Ita vero & nunc neutrum erit corpus iuxta
secundum significatum, quia vel in parte vna hæc quidem sibi salubria existunt, illa vero insalu-
bria, vel in differentibus ita afficitur partibus. Iuxta vero tertium significatum, neutrum erit cor-
pus, quod aliquando quidem salubre, aliquando vero in salubre per vices existit, vt non nullis ac-
cidit, qui in pueritia salubritate corporis vigent, cum vero ad iuuẽtutem peruenerint, insalubres
euadunt, aut contra. In vno autem tempore, quod ita est neutrum, exquisite quidem, consistere
nequit: latius vero si accipiatur, contingit. Nouimus autem, quod nunc dupliciter dicitur. Salu- F
bre igitur, & insalubre, & neutrum corpus quot modis dicatur, & quale vnumquodque sit, suffi-
cienter explicauimus. De signis vero deinceps dicendum.

De signis salubribus, insalubribus, & neutris. CAP. 7.

SVnt autem & ex his salubria quidem, & quęcunq; præsentem indicant sanitatem, & futuram
prænunciant, & præteritam memorię subijciunt. Insalubria vero, quę & præsentem indicant
ægritudinem, & futuram prænunciant, atq; præteritam memorię subijciũt. Eadem ratione neu-
tra dicuntur, quæ neutram dispositionem ostendunt, prænunciant, & memoriæ subijciunt, {&
quę nihil omnino de dispositionibus indicãt, vel nihilo magis salubrem, quàm insalubrem dispo
sitionem ostendunt:} & quæ partim quidem salubrem, partim vero insalubrem indicant dispositi
onem: & quæ aliquando quidem salubrem, aliquando vero insalubrem, & hęc quoq; ſm tria tẽ
pora, veluti salubria, & insalubria. Vocantur autem non nunquam à vetustioribus medicis hęc
omnia, signa prænunciatiua, quamuis præsentium vel pręteritorũ sint indicatiua. Vsus vero non
paruus est ex prænunciatiuis, atq; indicatiuis, minor autem ex his, quæ memoriæ subijciunt. Cum
igitur sint salubria corpora, hæc quidem simpliciter, hæc vero vt nunc, quæ & sana dicuntur, salu
brium simpliciter corporum duplicem diximus esse differentiam: quoniam non nulla quidem G
semper: non nulla vero vt multum essent talia. Et semper quidem, quæ optimam cõstitutionem
sortita sunt: vt multum vero, quæ non magnopere ab illa recedunt.

De signis optimæ constitutionis corporis. CAP. 8.

HOrum autem dignotiones sumendæ sunt ab ijs, quæ ſm essentiæ rationem ipsis insunt, & A l. 1. f. 2. d. 3.
ab ijs, quæ ex necessitate consequuntur, operationibus, symptomatibus q3. i. casibus, quos sum. 1. c. 4. fol.
etiam sanè accidentia proprie vocamus. Ab essentia quidem ipsa eorũ, quæ optimam habent con 41. e
stitutionem, commensuratione consimilium quidem in caliditate, frigiditate, humiditate, & sicci
tate: Instrumentalium vero, in quantitate, ac numero eorum, ex quibus componũtur, ac præterea
formatione, & situ partium singularum, ac totius instrumenti. Ab his vero, quę ex necessitate cõ-
sequunt consimilia, quãtum quidem attinet ad tactum, à mediocritate, quæ in mollitie, ac duritie
consistit: quantum vero ad aspectum, à colore bono, & leuitatis, atq; hispiditatis mediocritate. In
operationibus vero, à perfectione, quam & ipsarum virtutem appellamus. Ab his vero, quæ in-
strumẽtarias partes consequuntur, à cõmensuratione, & pulchritudine oĩum totius corporis in-
strumentorũ, ac præterea earum, quæ ipsis insunt, virtute operationũ. Optimæ igitur constitutio
nis corporum signa indicatiua sunt hæc. Eorum autem, quæ ab ipsa deficiunt, & adhuc tamen sa H
lubria existunt, non nulla quidem in consimilium temperatura vitium aliquod paruum habent:
non nulla vero in instrumentariorum commensuratione, & hoc quoq; perexiguum. Accidit aũt
hoc vel in omnibus, vel in aliquibus, aut in vtrisq;. Vitiorũ vero genera eadẽ sunt cũ his, quę vir-
tutem perficiunt, temperatura quidem in consimilibus: numerus autem, & formatio, & magnitu
do, & situs in instrumentarijs: vtrisq; vero communis vnitas, quam & ipsorum continuitatẽ ap-
pellamus. In his aũt ipsis generibus sunt corporum insalubrium vitia secundum vtrunq; insalu-
britatis significatũ. Terminus aũt, qui vtrunq; distinguit, est operationũ læsio sensibilis. Quæ ve-
ro ab optima corporum constitutione breue aliquid deficiunt, re vera quidem & ipsa in aliquo
sunt offensa, non tamen id sensu comprehenditur. Distinguuntur vero ex eo, quòd magis mi-
nus ve in operationibus existit, ac quia causis insalubribus non æque resistunt. Quæ autem sim-
pliciter insalubria sunt corpora, distinguuntur ob id, quòd facile à causis insalubribus superãtur,
& quoniam in virtute operationum multum deficiunt. In medio autem amborum collocantur
neutra, tum quæ exquisite appellantur, tum quæ cum latitudine quadam. Quo fit, vt tota sanitatis
latitudo in tres partes, quarum singulæ latitudinem habent non paruam, diuidatur. Erit autẽ pri
ma quidem salubrium corporum, secunda neutrorum, tertia insalubrium. Post quæ deinceps se-
quuntur,

A l. 1. f. t. d. 5. c. 1. fol. 9. f

A l. 3. f. 1. t. 1. c. 4. fol. 182. f

A. ibidem. & c. 10. fol. 184. h

Aquuntur,quæ iam ægrotant corpora,quę ſenſibilibus operationũ læſionibus diſtinguunt. Quæ igitur dolore infeſtantur,& quorum motus ſunt deprauati, aut omnino interierunt, manifeſtas habent determinationes. Quæ vero imbecilles edunt operationes,in magnis quidem diſtantijs facile diſcernũtur,in paruis vero ambigua ſunt: atq; idcirco in eo genere noxę collocatur diſpoſitio,quę neutrius contrariorum eſt particeps,quam & ipſam neutram dicimus appellari. Ita tamẽ vt horum omnium ſenſus ſit iudex,nõ ipſa natura rerum inſpiciatur: periculum enim eſſet,ne in dogma ἀειπαθείας.i.perpetuæ paſſibilitatis,traheremur. Et quidem ſigna ſanorum corporũ,ſed quæ aut inſalubria,aut ſalubria,aut neutra exiſtunt, quantitate diſtantiæ differunt, duobus inuicem contrarijs terminis à nobis ſtatutis, optima videlicet conſtitutione corporis,& nuper facta ęgritudine,ac deinceps conſiderantibus,vtri eorum viciniora ſint ea, quę ad examen corpora veniunt. Quæ enim proximiora ſunt optimæ conſtitutioni,ſalubria: Quæ vero ab hac longius diſtant,atq; ad ea,quæ iam ægrotant,magis accedunt,inſalubria: Quæ autem intermedia,atq; æqualiter ab vtriſq; diſtare videntur,neutra erunt. Optimæ igitur conſtitutionis corporis indicia explicauimus. Eorum vero,quæ ab ipſa deficiũt,totidem ſunt numero genera,quæ in magis & minus ſecari poſſunt. Cum autem in tres latitudines diuiſa ſint, corporis inſalubris ſimpliciter, indicia
B trademus: ex his enim & reliquæ duæ latitudines innoteſcent. Generaliter igitur prius à nobis in eo,quem de optima conſtitutione ſermonem habuimus,dictum eſt: ſpecialiter autem nunc dicetur,ſi prius partes diuiſerimus.

Quot ſint differentiæ partium. CAP. 9.

Al.1.f.1. d.5. c.1.fol.9.f

SVnt "vero earum quatuor vniuerſæ differentię,quoniam non nullæ earum principia quędã exiſtunt: aliquæ vero ab ipſis originem habẽt: aliquę nec aliarum gubernationi præſunt,neq; ab alijs gubernantur,cum inſitas habeant à natura potẽtias,à quibus regũtur: quædam vero ſunt, quæ inſitas ſimul,& aliunde emanantes habent. Principia igitur ſunt Cerebrum, Cor, Hepar, Teſticuli. Ab his vero ortum habent,atque eiſdem ſubminiſtrant,Nerui quidem,& Spinalis medulla, Cerebro: Cordi vero, Arterię: Hepati, Venę: Ipſa vero ſeminaria vaſa, Teſticulis. Quę autem à ſe ipſis gubernantur, ſunt Cartilago, Os, Copula, ſeu ligamentum, Membrana, Adenes.i. glãdulæ, Adeps, Caro ſimplex. Reliquæ vero partes, cum vnà cum iſtis habeant ex ſeipſis regimen, arterijs, neruis,& venis inſuper egent. Capillorum autem,atq; vnguium neq; regimen vllum eſt, ſed generatio tantummodo. Hæ igitur ſunt partium differentię.

De ſignis cerebri. CAP. 10.

Al.3.f.1. t.1. c. 4.fol.182.f

CIndicia "autem ſingularum tẽperaturę ſumpto à Cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt vero quinq; vniuerſa genera,quæ ipſius naturam oſtendunt. Primum quidem totius capitis diſpoſitio: Secũdum vero,ſenſibilium operationum virtus,& vitium: Et tertium,actiuarum: Quartum, earum,quæ tenent principatum: Et quintum,naturalium. Aliud vero genus præter hæc omnia eſt ea,quæ ab extrinſecus occurſantibus aduenit alteratio. Et quidem totius capitis diſpoſitio, ex magnitudine,& figura ſumitur atq; capillis.

De paruitate,& magnitudine capitis,& de ipſius figura. CAP. 11.

A.Ibidem.& c. 10.fol.184.h

PAruum "igitur caput vitioſæ conſtitutionis cerebri proprium eſt indicium. Magnum vero, non neceſſario indicat bonam conſtitutionem: ſed,ſi quidem ob inſitæ virtutis robur, quæ multam atque optimam materiam afformauerit,eueniat,bonum eſt ſignum: at,ſi ob materiæ tantum multitudinem,haudquaquam bonum. Diſtinguenda vero ſunt hæc & ex figura ipſa, & ex his,quę ab eo habent ortum. A figura quidem ipſa,ſi concinna: ſemper enim hoc bonum eſt ſignum: Ex his autem,quę ab eo ortum habent,ſi valida eſt ceruix,& ſi alijs oſſibus optime cõſtet, atq; omnis pręterea neruoſa ſubſtantia boni ſit habitus,ac robur habeat intẽtum. Propria autem capitis figura eſt,veluti ſi excogitares ſphęram exquiſite rotundam ex cera conſtructam, leniter
D vtrinq; depreſſam. In hac enim,neceſſe eſt, vt poſteriores priores q; partes magis gibbę fiant, q ſpherę conueniat: quę vero vtrinq; conſiſtunt,magis rectę. Quòd ſi ea,quę ẽm occiput,eminentia alicui minuatur, ſimul intueri oportet neruos atque ceruicem vnà cum oſſibus alijs. Nam, ſi ſecundum naturam conſtiterint,materiæ defectu,non virtutis imbecillitate hoc contigit: illis vero non recte ſe habentibus,principium eſt debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt,conſequitur eorum,quæ antedixímus imbecillitas: rariſſime q; aliter euenire cõſueuit. Caput etiam,quod ſecundum occiput † in acutiem tẽdit,animaduertere oportet, ijſdem adhibitis diſtinguendi rationibus,quibus antea in capite grãdiori facto vtebamur. Sæpenumero vero & hic bonum eſt ſignum,figura concinna cerebelli, quod non nulli medici poſterius cerebrum appellare conſueuerunt, quemadmodũ ſanè & poſterius exiſtit,ea ſutura,quę græcæ literæ, Λ, formam habet,diſtinctum. Eſt vero hæc pars,ſpinalis medullę principium, & eius ratione,neruorum omnium,qui in toto animali ſunt actiui. Ipſa autem pars poſterior per ſeipſam paucos admodum ſenſitiuos obtinet neruos,plurimos vero actiuos: ſicuti & anterior,ſenſitiuos quidem plurimos, paucos admodum actiuos. Quare, vbi bene fuerit affecta vtraque pars, robuſtas habebunt ſuas propagines. Eędem quoque diſtinctiones adhibendę ſunt ad partes capitis anteriores ad frontem attinentes,quæ etiam ad poſteriores,earundem q; & paruitatem, & magnitudinem inſpicere oportet,

† φοξότερον.

re oportet,atq; itidem figuram & ſenſus ibi collocatos,viſum,guſtum,atq; odoratum.Hæc enim F
ſe inuicem indicant,atq; atteſtantur,& quę à principijs oriuntur,principij virtutem & vitium:et
principium ea,quæ ab ipſo naſcuntur.

De operationibus obtinentibus principatum. CAP. 12.

EArum autem operationum,quę obtinẽt principatum,virtus ac vitium ſunt ipſius principij A. ibidem.f
ſeorſum tantũmodo indicia. Voco aũt operationes principatũ obtinentes,hoc eſt ἡγεμονικὰς
quæ à ſolo principio proueniunt.Ingeniũ quidẽ igitur (græce ἀγχίνοια)ſubtilẽ cerebri ſubſtantiã
indicat: tarditas vero intellectus,craſſam: diſcẽdi vero facilitas,formarum facile ſuſceptiuam: me-
moria autem ſtabilem ac firmam: Sicuti & diſcendi difficultas,formarum nõ facile ſuſceptiuam,
& obliuio,fluidam: mobilitas quoq; in opinionibus,calidam: ſtabilitas autem frigidam. Adhuc
autem duo indiciorum genera mihi videor prætermiſiſſe, de quibus ſum ab initio me dicturum
pollicitus,quorum alterum ad operationes attinet naturales: alterum vero ad ea,quæ extrinſecus
occurſant. Erit autem de vtriſq; ſermo communis.

Signa bonæ temperaturæ cerebri. CAP. 13.

SI quidem cerebrum ſortiatur bonam quatuor primarum qualitatum temperaturam, omnia
quę diximus habebit moderata: & excrementa,quæ vel per palatum, vel aures, vel nares, vel F
oculos expurgantur,hæc quoq; modicè ſe habebunt: atq; ab ijs,quæ extrinſecus occurſant,mini-
me lædetur,quæ ſcilicet vel calefaciunt,vel frigefaciunt,vel humectant,vel exiccant. Talibus igi-
tur capilli capitis,cum adhuc ſunt infantes,ſubrufi: cum vero pueri,ſubflaui: cum iã adoleuerint,
flaui fiunt,mediſq; quodam modo ſunt inter eos,qui exquiſite ſunt criſpi,et ſimplices: non tamẽ
facile caluitium patiuntur. Quæ vero dicuntur,ac poſterius dicenda indicia ſunt,accipere opor-
tet,vt in bonam habentibus temperiem habitationibus. Quæ autem ad capillos attinent, non ad
locorum tantum,ſed ad humorum quoq; temperaturam, qui cerebri temperaturæ proportione
reſpondent,ſunt referenda. Si vero calidius ſit,quàm oporteat,in altera vero oppoſitione bonam
habeat temperaturam,ſi quidem in caliditate multum exceſſerit, omnia, quæ dicentur, validiora
erunt indicia: ſed,ſi paruus fuerit exceſſus, imbecilla. Communis autem hæc ratio ſtatuatur in
omnibus partibus,quarum in temperaturis vniuerſis indicia ſumus tradituri.

Signa calidi cerebri. CAP. 14.

DEinceps igitur ſigna caliditatis cerebri,præter ea,quæ nup diximus,ſunt,ꝙ ea,quæ circa ca A.l. 3. f.1. t.1.
put,omnia rubicundiora & calidiora,& quæ in oculis ſunt venę,magis ſenſui patent. Ca- c.17.fol.186.b
pilli quoque in his geniti celeriter in capite proueniunt,& cum multum in caliditate à mediocri G
temperatura receſſerint,nigri,& robuſti,& criſpi fiunt: cum vero non multũ,ſubflaui quidem ab
initio fiunt,deinde nigricant,ac progredientibus ætatibus caluitium patiũtur, atq; eo magis, qui
plus modico ſunt calidiores.Excremẽta vero,quæ per palatum & nares,& oculos,& aures, pau-
ca & concocta ipſis exiſtũt,cum integram habuerint ſanitatem.Cum vero eis caput repletur,cõti
nuo enim,ac tum præſertim,cum nullam victus ſeruauerint rationem, tale quid eis accidit, plura
quidem in ipſis excrementa,ſed non incocta generantur,implentur q;, atque aggrauãtur eorum
capita à calefaciẽtibus cibis & potibus,odoribus,atq; hiſce omnibus,quæ extrinſecus occurſant:
in quorum numero eſt,& qui nobis circunfunditur aer. Sed præterea magis,ſi non ſolum natura
calida,ſed etiam humida corpora extiterint.Breuibus autem ſomnis huiuſmodi tẽperaturæ con-
tentæ ſunt,eiſdemq; non profundis.

Signa frigidi cerebri. CAP. 15.

FRigidioris vero,quàm oporteat,cerebri indicia ſunt, plura in propriſ meatibus excremẽta, A. ibidem.a b. A.l.3. f.3. t.1.
& capilli recti,& rufi,& ſtabiles,& qui longo poſt natiuitatem tempore naſcũtur,tenues,atq; c.2.fo.110.g
ab initio male nutriti: & facile à cauſis frigidis offenduntur,atq; hoc ipſo offenſionis tempore de
ſtillationibus & grauedinibus capiuntur: neq;,ſi tetigeris partes ad caput attinentes, admodum H
calidæ ſentiuntur: neq;,ſi inſpexeris,rubicundę apparent: & oculorum venæ omnino viſum effu A.ibidem.
giunt: & ſomnolentiores quodam modo ſunt.

Signa ſicci cerebri. CAP. 16.

SIccioris autẽ cerebri indicia ſunt meatus ſuperfluitatibus carentes,& ſenſuum perſpicacitas: A.bidem b
ſunt autem ad vigilias prompti,& capillos habent robuſtiſſimos, & qui celerrime eis genitis
innaſcuntur. Criſpi autem potius ſunt,quàm recti: cito autem caluifiunt.

Humidi cerebri indicia. CAP. 17.

HVmidioris vero cerebri indicia,capilli plani,& nequaquam caluifiunt: Senſus autem tur- A.ibidem.b
bulenti,& excrementorum multitudo,ſomni multi atq; profundi. Et hæ quidem ſimplices
ſunt intemperaturæ.

Signa calidi ſiccíq; cerebri. CAP. 18.

COmpoſitæ autem primum calida & ſicca,ſecundũ quam & ſuperfluitatibus carent, & ſenſi
bus vigent,& plurimum vigilãt,& cito caluifiunt: & prima quidem capillorum generatio
celerrima eſt,ac plurimo abundans alimento: capillos vero habent nigros,& criſpos: & tangenti
bus caput,calidi ſentiuntur: & ſunt rubicundi vſq; ad ætatem conſiſtentiæ.

Signa

A *Signa calidi & humidi cerebri.* CAP. 19.

SI vero humiditas adiungatur calliditati, parũ vtriuſq; qualitatibus ſuperantibus mediocritatẽ, color bonus, & calor, & oculorum venę magnæ: & plura excremẽta, & mediocriter cocta: & capilli recti, ſubflaui, & non facile calui fiunt. Implẽtur vero, atq; aggrauãtur eorum capita à calidis: at, ſi ẽt humectentur, tũc multo magis, quãdo & excremẽtorũ habẽt multitudinẽ. Et ſi plurimũ caliditas, atq; humiditas creuerit, his caput ęgritudinibus eſt obnoxiũ, atq; excremẽtis abundans, & quod facile à calefacientibus, atq; humectantibus offendatur. Auſter vero ſemper eis adverſatur, atq; optime in Aquilone ſe habẽt: non tñ diu vigilare poſſunt: &, cũ ſe ad ſomnum converterint, ſimul graui ſomno (hoc eſt comate) tentantur, & vigilant, & ſomnia habent imaginationibus plena, viſus eis turbulenti, neq; ſatis ſenſibus vigent. Quòd ſi multum in caliditate cerebrum à mediocritate receſſerit, paulo autẽ humidius extiterit, calidæ temperaturæ indicia quidẽ ſuperabunt, cum quibus læuia quædam humiditatis ſigna coniungentur: veluti ſi longe quidem humidius, paulo vero calidius, vehementia quidem erunt ac manifeſta humiditatis indicia, debilia autem caliditatis. Communis vero hæc ratio in omnibus compoſitis intemperaturis exiſtit.

Signa frigidi & ſicci cerebri. CAP. 20.

B FRigidæ vero, & ſiccæ cerebri intemperaturæ, quãtum ex ſe eſt, frigidum, & minime coloratũ, caput reddunt: ſemper enim memoria repetenda, quę à nobis ab initio eſt diſtinctio poſita, vt præterea aduertamus, quantum ex humorum temperatura alterentur, quæ circa ipſum cõſiſtunt. Protinus autem huiuſcemodi temperatura, venis carentes habent oculos, & à cauſis frigidis facile læduntur, Quare & inęquali ſanitate fruuntur, quoniam non nunquam leuiſſima habent capita, & meatus, qui ſuperfluitatibus careant: non nunquam vero & grauedinibus, & deſtillationibus parua ex cauſa facile capiuntur.

De ſenſibus. CAP. 21. *Hoc caput debet coniũgi cũ præcedenti.*

SEnſus autem eorum in iuuentute quidem omnes vigent, atq; omni vitio carent, ſed progrediente ætate cito marceſcũt. Et, vt ſummatim dicatur, omnes celerrimam circa caput ſenectutem oſtendunt: quare & cito cani fiunt. Capilli vero ipſis quidem genitis vix exeunt, & male nutriuntur, & rufi ſunt. In progreſſu autem ætatis, ſuperante magis frigiditate caliditatem, quàm ſicitate humiditatem, non calueſcunt. Contra vero ſi contigerit, ſiccitatem quidem plurimum dominari humiditati, frigiditatem vero caliditati, parum calui fiunt hi.

Signa cerebri frigidi & humidi. CAP. 22.

C HVmidæ vero, & frigidæ cerebri temperaturę faciũt homines graui ſomno tentari, & ad ſomnum facile converti, ſenſibus quoq; minime vigentes, atq; excrementis redundãtes, & qui caput frigiditati ac repletioni habent obnoxium, ac deſtillationibus & grauedinibus facile tentantur: neq; tamen hi calui fiunt. Hæc igitur indicia ſunt cerebri temperaturę, à quibus ſi progrediaris, ad vnumquodq; ſenſorium dignotiones transferre licebit. * ὄργανον αἰσθήσεως.

De oculis. CAP. 23.

SEd ſufficiet de oculis duntaxat facere mentionem. Quicũq; tangẽtibus quidem manifeſte calidi exiſtunt, & facili ac crebro motu ciẽtur, & venas latas habent, hi calidi omnes ſunt: frigidi vero, his cõtrarij. Et humidi qdẽ molles ſimul, & multa humiditate pleni: ſicci vero, aridi ſimul, & duri. Aſſimilibus aũt ſuæ tẽperaturæ cauſis facile offendũtur: iuuãtur aũt à modico cõtrariorũ vſu: ſed hoc quidem cõe in omni cuiuſcunq; partis temperaturæ dignotione oportet meminiſſe.

De magnitudine oculorum. CAP. 24.

A.l.3. f.3. t.1. c.2. fo.220. g

MAgnitudo "oculorum quidem, vbi concinnitas adſit, & operationum virtus, multitudinẽ bene temperatæ ſubſtantiæ oſtendit, ex qua ſunt conformati: quæ ſi deſint, multam quidẽ ſubſtantiam, non tamen bene temperatam oſtendunt.

D *De paruitate oculorum.* CAP. 25.

A.ibidem.

PAruitas" vero oculorũ adiuncta qdẽ cõcinnitate, ac operationũ virtute, paucã quidẽ, ſed bene temperatam ſubſtantiã oſtendit, ex qua ſunt cõformati. Si vero ſociam habuerint incõcinnitatem quandam, atq; operationum vitium, tunc paucam ſimul, ac vitioſam materiam oſtendunt.

De colore oculorum. CAP. 26.

QVæ vero ad colores attinent, ita diſtinguere oportet: Glauci quidem oculi, qui pura humiditate, ac non multa præfulgent, tales fiunt ob ſplendidi luminis abundantiam: contra vero nigri, &, qui intermediam naturam ſeruant, cauſas quoq; intermedias habent.

De glaucedine, & nigredine oculorum. CAP. 27.

GLaucus igiť oculus fit vel pp magnitudinẽ, vel pp ſplendorẽ humoris, qui à Grẹcis cryſtalloides noiatur, vel pp ſitũ, pminẽtẽ, aut pp tenuis, & aquei humoris, qī pupilla exiſtit, paucitatẽ, & puritatẽ: atq; oĩbus qdẽ ĩ vnũ conueniẽtibus fit glauciſſimus oculus. Quòd ſi qua adſint, aliqua vero nõ, tũc maior, minor ve glaucedo cõtrahiť. Niger vero oculus fit aut ob paruitatẽ cryſtalloidis, aut pp pfundũ ſitũ, vel qm̃ ſplẽdidus ac fulgidus exquiſite nõ eſt, vel qm̃ tenuis humor vel ſuperabũdat, vel purus nõ exiſtit: vel pp vnã aliquã ex his cauſis, aut ppter oẽs fieri cõſueuit. In ipſis autẽ magis, & minus (vt ante diximus) reperitur. Tenuis igiť humor, quo magis ad aquæ naturam

naturam accedit,& ſuperabundat,humidiorẽ oculum oſtendit,quemadmodum, ſi craſſior ac mi E
nor fiat,ſiccioremẽ.Cryſtalloides aũt,ſiquidẽ durior exiſtat,ſiccioremẽ efficit oculũ:ſi vero mollior,hu
midiorem:ſic & ſi plus modico tenuem humorem exceſſerit,ſiccioremẽ:ſi aũt defecerit,cõtrarium.

De cordis temperaturis. CAP. 28.

DE cordis aũt tẽperaturis deinceps dicẽdum eſt:ſi prius hæc in memoriam reuocauerimus,
quòd vnãquanq; partem ſeipſa vel calidiorem, vel frigidiorem, vel ſiccioremẽ, vel humidioremẽ
dicimus factam,non alicui rei alteri comparantes,ſed ad ſeipſam. Sic enim,vtcunque extiterit cor
natura frigidiſſimum,multo ſanè calidiorem temperaturam poſſidebit calidiſſimo cerebro.

Signa cordis calidi. CAP. 29.

CAlidioris "igitur cordis,vt ad modũ,qui ei ꝓprius eſt atq; cõueniẽs,indicia quędã ſunt inſe- A.l.3.f.11.t.1. A.li.3.f.14.c.1.
parabilia & ꝓpria,magnitudo reſpiratiõis,& pulſus velocitas,& frequẽtia:& audacia,& ad c.3.fol.276.f c.3.fol.308.g
actiones natura prompta.Quòd ſi multum in caliditate exceſſerit,tunc irę præcipitatio,& furibũ
da temeritas adſunt.Eſt aũt his thorax hiſpidus,& preſertim pectus,& quęcunq; hypochondriis
partes proximiores. Magna vero ex parte calidi cordis temperatura vniuerſum corpus calidum
reddit,niſi hepar vehementius obſtiterit. Dicemus aũt paulo inferius totius corporis indicia.Eſt
quidẽ & latitudo thoracis,caliditatis indiciũ,niſi & hic quoq; cerebrũ multũ obſtiterit,qm̃ ei ma- F
gna ex parte ſpinalis medulla in magnitudine rñdet: tãtæ vero erũt magnitudine vertebræ, quan
ta & ſpinalis medulla,quare & ſpina vniuerſa. Cõſigitur vero thorax ad eã ſpinæ partẽ,quæ Me
taphrenũ.i.dorſum dicitur,tanq̃ ad carinã nauis. Quare neceſſario eius lõgitudo æquabitur dor
ſo:latitudo vero erit pro vertebrarũ ratione, qm̃ ad proportionẽ earum craſſitudinis fuerit confi
xus. Cum vero cordis caliditas ſuperans perflauerit ac dilatauerit in primo ſui ortu thoracem,
erit eiuſdem caliditati proportione reſpondens. Quare,cum caput paruum,thorax autem latus
extiterit,maximum hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium:cũ vero magno exiſtente capite par
uus fuerit,proprijſſimum hoc erit cordis frigidioris ſignum:ſi vero capiti fuerit proportione re-
ſpondens,tunc alijs ſignis de corde diſtingues,ex ipſius thoracis amplitudine nihil aſſumens.

Signa cordis frigidi. CAP. 30.

IN frigidiore "vero corde pulſus minores exiſtũt,q̃ modo naturæ cõueniat: nõ tñ neceſſario tar A.ibidem.
diores vel rariores.Reſpiratio aũt,ſiquidẽ thorax tãto minor extiterit,quãto cor frigidius,pul-
ſibus erit ꝓportionalis. Si vero maior fuerit,q̃ ꝓ frigiditatis q̃titate,nõ minor ẽ tm̃, ſed ẽt tardior
& rarior. Tales aũt timidi natura ſunt,& ſine audacia,& ſegnes, & nudũ pilis habent pectus. De
eius vero paruitate diſtinguendũ,vt diximus prius. Eodẽ modo & de totius corporis caliditate. G

Signa cordis ſicci. CAP. 31.

COr "autem ſiccius pulſus efficit duriores,& irã non promptã quidem,ſed feram,& quæ non A.ibidem.
facile ſedari queat,magna q̃ ex parte vniuerſum corpus ſiccius exiſtit,niſi hepar obſtiterit. A.ibidem.c.10.

Signa cordis humidi. CAP. 32.

COrdis "vero humidioris ſigna,pulſus molles,& mores ad iram quidem procliues,ſed talem, A.ibidem.
quæ facile ſedari poſſit:& vniuerſum corpus humidius exiſtit, niſi hepar obſtiterit. Secun-
dum vero coniugationem qualitatum primarum cordis intemperaturæ ita ſe habent.

Signa cordis calidi & ſicci. CAP. 33.

CAlidi & ſicci cordis pulſus duri ſunt,& magni,& veloces,& frequẽtes:& reſpirationes ma- A.ibidem.c.11.
gnæ,& veloces & frequentes,& multo magis ad velocitatem ac frequẽtiam vergunt, thora-
ce cordi non aucto ꝓportionaliter.Hi vero præ cunctis pectus habent maxime hirſutũ,& hypo-
chõdria.Ad actiones aũt prõpti ſunt,& iracũdi,& celeres,& impudentes,& mores tyrãnicos ha-
bent:etenim ſunt in iram præcipites,non facile vero placabiles. De totius autem corporis tempe
ratura,& thoracis amplitudine,his,quæ ante diximus,proportionaliter eſt diſtinguendum. A.ibidem.c.12.

Signa cordis calidi & humidi. CAP. 34. H

SI vero caliditas vnà cum humiditate dominabitur,minus quidem his,quos antea diximus,hi
ſunt hirſuti,ad actiones vero nihilominus prõpti,nõ tamen ferus eſt animus, ſed ad iram pro A.l.3.f.10.t.1.
cliuis tantũmodo.Pulſus vero magni ac molles,veloces & frequentes exiſtunt.Et reſpiratio,cum c.4.fo.371.d
thorax cordi fuerit ꝓportionalis,eandem pulſibus formam ſeruabit:ſi vero minor extiterit,tan-
to illis velocior erit & frequentior,quãto & thorax minor extiterit.Si aũt multa facta fuerit euer-
gent etiam ex putredine morbi,his,qui in ipſis fuerint,humoribus corruptis ac putrefactis. Expi
rationes aũt maiores ſunt,ac velociores inſpirationibus,& ſubmiſſio arteriæ in pulſibus velox.

Signa cordis humidi & frigidi. CAP. 35.

HVmidioris vero & frigidioris cordis pulſus quidem molles: Moribus autem nequaquam A.ibidem.c.6.
audaces,ſed timidi & ſegnes exiſtunt. Tales etiam glabrum pectus habent,minimè q; iram
retinent,ſicuti & ad iram non admodum ſunt prompti.Quæ vero ad thoracem & vniuerſum at-
tinent corpus,diſtinguere oportet,ſicuti ea,quæ ante diximus.

Signa cordis frigidi & ſicci. CAP. 36.

FRigidius vero cor & ſiccius,pulſus quidem duros reddit,& paruos:reſpirationem autem,ſi-

quidem

A quidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderam: si vero maior extiterit, raram ac tardam. Hi vero præ omnibus minime ad irascendum prompti, cum autem co acti fuerint irasci quibusdam, retinent iram. Habent autem maxime omnium, nudam pilis pectus. De paruitate autẽ thoracis, ac præterea totius corporis frigiditate similiter distinguendum. Vnum illud commune præter dicta omnia nobis memoria repetentibus, quòd, quęcunq; de moribus siue nunc, siue quouis alio sermone explicata sunt ad temperaturæ cognitionẽ, non de probis moribus aut vitiosis, qui ex philosophia hominibus adueniunt, sed de insitis vnicuique ac naturalibus, à nobis sunt exposita.

Signa calidi hepatis. CAP. 37.

A.li.3.f.14.t.1. c.3.fol.308.g HEpatis "calidioris indicia, venarum latitudo, flaua bilis abundantior, in consistenti vero ęta te, etiã atra: calidior ipsis sanguis, atq; eadem ratione corpus vniuersum, nisi obstiterit cor. His venter, & hypochondria hirsuta.

Signa hepatis frigidi. CAP. 38.

A.ibidem. c.6. FRigidioris "vero, angustia venarum, pituita abundantior, sanguis frigidior, & totius corporis habitus, nisi à corde calefiat. Venter illis glaber est, atque hypochondria.

B *Signa hepatis sicci.* CAP. 39.

A.ibidem. c.7. SIccioris "autem, sanguis quidem crassior & minime abundans, venæ duriores, & totius corporis habitus siccior.

Signa humidi hepatis. CAP. 40.

A.ibidem. c.8. HVmidioris "autem, sanguis quidem abundantior, atque humidior, venæ autem molliores: ita vero & vniuersum corpus, nisi partes ad cor attinentes obstiterint.

Signa calidi, & sicci hepatis. CAP. 41.

A.ibidẽ.c.9.h CAlidioris "vero simul, ac siccioris hepatis indicia, hypochondrium hispidissimum, sanguis crassior simul, ac paucior, flaua bilis plurima est, consistente autem ętate, et atra: venarum itẽ latitudo, & durities. Sic vero & vniuersum corpus se habet. Nam, quę ex corde caliditas originẽ habet, potest obtũdere eam, quæ ab hepate nascitur, frigiditatem: sicuti & frigiditas caliditatem: siccitatem vero non potest humidius cor ad contrariũ habitum transferre. Media vero inter has, quę dictæ sunt, ea, quę ab hepate humiditas oritur. Magis enim à cordis siccitate superatur, q̃ siccitas ab humiditate, minus autem à caliditate, adhuc vero multo minus frigiditate. Hæc enim intes omnes qualitates, quæ ab hepate proueniunt, facillime vincitur. Liquet autem, quòd, cum in
C vnum conuenerint vtriusque principij temperaturæ, totum exquisite secũdum illas afficitur corpus, paulo vero inferius ipsorum dicentur indicia.

Signa hepatis calidi, et humidi. CAP. 42.

A.ibidem.c.10. HVmidius "autem ac simul calidius hepar, minus quidẽ, q̃ calidius, & siccius hypochondria reddit hispida. Plurimũ vero sanguinis, & venas amplas, habitumq; calidiorem, atq; humidiorem facit, nisi obstiterit cor. Si vero amplius in ambabus qualitatibus à naturę modo recedat à morbis, qui ex putredine, ac vitiosis humoribus fiunt, facillime capitur. Adhuc autem magis, si plurimum augeatur humiditas, caliditas vero parum. Si autem contra, parum quidem humiditas crescat, plurimum vero caliditas, minime vitiosis humoribus laborant.

Signa hepatis humidi et frigidi. CAP. 43.

A.ibidem,c.11. HVmidius "autem & frigidius hepar habet hypocondria glabra, sanguinem vero pituitosiorem generat, cum venarum angustia: sic & reliquum habet corpus, nisi à corde ad contraria transferatur.

Signa hepatis frigidi et sicci. CAP. 44.

A.ibidem c.12. FRigidius "autem, & siccius hepar cum pauco sanguine & venarũ angustia efficit corpus, atq;
D frigidius, & hypochondria glabra, nisi & hic cor dominetur.

Signa calidæ, frigidæ, humidæ, & siccæ temperaturæ testiculorum. CAP. 45.

A.l.3.f.10.t.1. c.4.fo.372.d TEmperatura "vero testiculorum, calida quidem ad venerem procliuis, & masculorum genetratrix, & fœcunda, celeriter q; genitales partes obsepit pilis, simul autem & circumiacentes attingit partes: frigidior vero cõtraria efficit. Et humida quidem multo, & humido semine abundat: sicca paucum, & modice crassum generat semen.

Signa calidæ, & siccæ temperaturæ testiculorum. CAP. 46.

A.ibidem c.5. CAlidior "vero, ac siccior & crassissimum semen habet, & fœcũdissima est, ac celerrime ab initio protinus ad coitum excitat animal. Itaq; & his genitales partes citissime hispidæ fiũt, atq; omnes, quę circunstant, supra quidem vsq; ad regiones, quæ ad vmbilicum sunt, infra vero vsq; ad media femora. Petulca igitur est & ad libidinem prona huiuscemodi temperatura, statim vero satiatur, & si cogatur, offenditur.

Signa calidæ, & humidæ temperaturæ testiculorum. CAP. 47.

A.ibidem. c.6. SI autem "caliditas humiditati coniungatur, hirsuti quidem tales minus, plus vero semine abundant, non tamẽ plus cæteris appetunt, sed minori detrimento præter modum venereis indulgent. Quòd si satis excreuerint, & caliditas, & humiditas non sine detrimẽto à venereis abstinent.

Signa frigidæ, & humidæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 48.

SI vero frigidiorem, & humidiorẽ temperaturam teſticuli habuerint, partes circumpoſitæ gla- A.ibidem. c.7.
bręſunt, & tarde rẽ venereã exercere incipiũt, neq; proni ad actũ huiuſmodi ſunt. A quoſum vero, & tenue ipſis ſemen, & parũ fœcundum, & ſęminarũ generatiuum, vel oĩno non generãs.

Signa frigidæ, & ſiccæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 49.

FRigidior vero, & ſiccior temperatura ſimilis quidem in reliquis eſt antedictæ, craſſius vero A.ibidem. c.8.
in ipſa ſemen exiſtit, atque omnino paucum.

De habitu totius corporis. CAP. 50.

TOtius autem corporis habitus, diximus & ſuperius, quo modo & hepatis, & cordis naturã ſequatur. Ei autẽ magis aſſimilatur, quod vnã aliquam ex primis qualitatibus potentiorem habuit, quas & effectiuas appellant. Totius vero corporis habitus in illis maxime dicit partibus, quæ primæ oculis ſubiiciuntur. Sunt vero hæ, muſculi, qui omnia ambiunt oſſa, carnes quædam compoſitæ ex prima & ſimplici carne, & præterea fibris, quibus innaſcunt. Propria enim muſculorum ſubſtantia his duobus conſtat: quę vero ad ipſos vaſa pertingunt, veluti riui quidam ſunt, qui nõ eorum ſubſtantiam complent, ſed eis ſubminiſtrant, vt in vita permaneant. Dicent igitur & horum temperaturæ indicia in bene temperata habitatione. Nam, quæ male temperatæ ſunt, F
cutem permutant ex ſe ipſis formantes, & quędam ex indiciis corrũpunt. Ita & in bene temperata regione, ſiquis ſe tpe æſtatis nudum ſoli expoſuerit, permutabit indicia, quæ ex colore, & durítie, & mollitie ſumuntur. Si vero, quẽadmodum bonã temperiem obtinet locus, ita & ipſe bene temperato victu vſus fuerit, vt qui neque ſe nudum ſingulis diebus in ſole plurimum torrefaciat, neq; ſicuti pleriq;, more puellárũ continue in vmbra degat, hic certa, atq; exquiſita temperaturæ indicia præ ſe feret. Tanquam igitur de hoc futurus ſit ſermo, nunc ad ipſum accedemus.

Signa moderatæ temperaturæ. CAP. 51.

MOderatæ temperaturæ indicia ſecundum totũ animalis habitum: color quidem ex rubro, & albo commiſtus, capilli vero flaui, & plerunq; mediocriter criſpi: carnoſitatis autẽ mediocritas in qualitate, & quãtitate. Medium eſt enim exquiſite huiuſcemodi corpus inter omnes exceſſus, vt qui ad ipſum dicantur, & intelligantur. Nam & craſſum corpus ad hoc comparatum dicitur craſſum, & tenue ad hoc eodem modo: & carnoſum, & macilentum, & pingue, & durũ, & molle, & hiſpidum, & glabrum. Nullum igitur horum corpus eſt mediocritatem habens, ſed, qualis Polycleti regula, ad ſummum totius peruenit mediocritatis adeo, vt neq; tangentibus molle videatur, neque durum, neque frigidum: inſpiciẽtibus vero neque hirſutum, neque glabrum, G
neque craſſum, neque tenue, aut aliquam aliam habens immoderationem.

De corpore calidiore. CAP. 52.

QVęcunq; aũt in caliditate à medio recedunt, non tñ in humiditate vel ſiccitate, hęc, quantũ A.li.1.f.2.d.3; c.3. fol.44. & 45. A.li.3.f.13.t.1. c.1).fol.86.b
ad carnoſum genus attinet (de hoc enim præſens eſt ſermo) videntur quidem tangẽtibus calidiora tantũ, quãtum & eorum temperatura calidior. Tanto vero magis hirſuta ſunt, quãto & calidiora, & minus pinguedinis habent. Colorem aũt rubrum, & capillos nigros habẽt.

Signa frigidæ temperaturæ. CAP. 53. A.ibidem.

FRigidioris autem temperaturæ indicia ſunt, pilorũ carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tan- A.ibidem.
gentibus obuiat. Color autem vnà cum capillis etiam rufior, & vbi multa frigiditas adfuerit, liuidus quodam modo exiſtit, quem non nulli medici colorem plumbeum appellant.

Signa ſiccæ temperaturæ. CAP. 54.

SIccior autem temperatura tanto gracilior eſt, & durior bona temperatura, quanto maior eſt A.ibidem.
ſiccitas: in reliquis autem eodem modo ſe habet.

Signa humidæ temperaturæ. CAP. 55.

ET humidior etiam in reliquis quidem eodem modo ſe habet: melius autem carnoſa, & mol H A.ibidem.
lior. Et quidem ſecundum coniugationem qualitatum primarum factæ intemperaturæ compoſitam habent indiciorum formam.

Signa calidæ, & ſiccæ temperaturæ. CAP. 56.

CAlidior ſimul, ac ſiccior, hirſutior, ac calidior, & durior exiſtit, & pinguedine caret, gracilis que eſt, & capillos nigros habet. Si vero multum in caliditate excedat, color quoque niger illi adeſt.

Signa calidæ, & humidæ temperaturæ. CAP. 57.

CAlidior aũt, & humidior tẽperatura, mollior, & calidior, & carnoſior tanto eſt bona tẽperatura, quãtum & vtriſq; qualitatibus aucta fuerit. Quòd ſi plurimũ augeatur, cito ſimiliter à putredinis corripitur morbis, qm & humorũ vitio prompte laborat. Si vero parũ quidem humidior ſit, multo vero calidior, molliores quidẽ parũ huiuſcemodi ſunt his, qui bonã habent tẽperaturã, & magis carnoſi, non parũ vero hirſutiores, & tangẽtibus non parum calidiores. Nigri vero eis capilli, & caro pinguedine caret. Si vero paulo qdẽ calidior, multo vero humidior, mollis his caro eſt, & multa, & color cõmiſtus eſt ex albo & rubro, & tangẽtibus paulo calidiores. Et, vt ſummatim dicat, oĩbus tẽperaturę cõiugationibus ſemp ſuperexcedẽtis qualitatis indicia eminebũt.

Signa

Signa frigidæ & humidæ temperaturæ. CAP. 58.

FRigidior autem atque humidior temperatura, si parum quidem vtraque augeatur, capillis nu
da est, & alba, & mollis, & crassa, & pinguis: Si vero magis excesserit, reliqua quidem sunt se-
cundum proportionem augmenti qualitatum, color autem vnà cum capillis rufus: quemadmo-
dum, si plurimum vtraque augeatur, liuidus: Si vero qualitatum augmentũ fuerit inęquale, eius,
quæ superexcesserit, indicia eminebunt.

Signa frigidæ & siccæ temperaturæ. CAP. 59.

SI autem frigiditas vnà cum siccitate ęqualiter augeatur, natura durum, ac gracile & glabrũ cor
pus habent, & tangentibus frigidũ, pinguedo tamen ipsis, & si graciles sint, per carnes dispersa. Capilli autẽ & color frigiditatis modum, ac proportionem sequuntur. Vbi vero calida & sicca temperatura in tempore decrementi in frigidam & siccam labitur, tunc horũ habitus gracilis quidem similiter est & durus: est vero etiam melancholicus, & ob id niger simul & hirsutus: Vbi igitur altera qualitas multum dominatur, altera vero parum à mediocritate recedit, superabunt eius, quæ dominatur, exilia autem erunt alterius qualitatis indicia. In omnibus vero, de quibus supra diximus & postea dicemus, commune est temperaturę indicium, si membrum facile frigefit, vel
B frigiditatis, vel raritatis: si vero non facile, vel caliditatis, vel densitatis: si vero à desiccantibus offendatur, & aridum & siccum, & non facile mobile fiat, siccitatis: quemadmodum & si ab humectantibus grauiter se habeat, humiditatis. Inspicere autem oportet, si eandem omnes musculi seruant temperaturam, vel minime eandem, atque in omnibus simul animaduertere subiectorum ossium quantitatem. Non nunquam enim gracilius videtur membrum, cum tamen non sit gracilius, quod ad musculos attinet, sed propter ossium tenuitatem tale videtur. Sic & crassius quibusdam plerunque apparet, non ob ossium amplitudinem, sed ob multitudinem carnis: quæ vel aucta, vel comminuta, vel durior aut mollior effecta, siccius aut humidius membrũ ostendit: Pauca igitur ac dura, siccius: multa autem & mollis, humidius. Sic & intermedia spatia similarium corporum, vt plus vel minus humidę substantię in seipsis continent, vel crassius, vel tenuius, vel humidius, vel siccius membrum ostendunt: Humidius quidem, vbi subtilior & copiosior est humiditas: siccius vero, vbi crassior simul & minor. Ipsę enim solidę corporis partes, quę vere solidæ sunt, ac primę, nullo modo possunt effici humidiores. At satis est, si quis eas celerius exiccari prohibeat. Intercepta autẽ in ipsis spatia hac vel illa humiditate complere possibile. Hęc vero est proprium partium similarium alimentum, quod ex appositione fit, & non per vasa attrahitur. Com
C munis autem hęc ratio & omnium similarium partium existit. Et iterum in salubrium atq; insalubrium causarum doctrina repetetur. Nunc autem ea, quæ ordine sequuntur, attingamus.

Signa sicci ventriculi. CAP. 60.

A.li.3.f.13.c.1. c.13.fol.186.b

VEntriculi indicia, eius quidem, qui natura siccior existit, si celeriter sitibundi fiant, & paucus eis sufficiat potus, à copiosiore autem aggrauentur, fluctuationibus infestentur, aut superfluitet id, quod abundat, & cibis delectentur siccioribus.

Signa humidi ventriculi. CAP. 61.

A.ibidem.

HVmidioris autem, si neque sitibundi fiant, & superabundans humidum facile tolerent, & cibis gaudeant humidioribus.

Signa calidi ventriculi. CAP. 62.

A.ibidem.

CAlidior vero natura vẽtriculus melius quidem concoquit, cẽ appetat, & multo magis quęcunq; dura sunt & nõ facile alterationẽ suscipiunt. Nã, quæ facile alterantur, in ipso corrumpũtur: gaudet q; calidis potibus ac cibis: neq; à frigidis vllam percipit noxã, si modicè ipsis vtatur.

Signa frigidi ventriculi. CAP. 63.

D FRigidior vero natura ventriculus ad appetendum quidem plurimum viget, ad concoquendum autem minime, præsertim cibos, qui non facile alterationem suscipiunt, & frigidi sunt. Cito itaque in ipso acescunt, atq; ideo acidis eructationibus talis ventriculus abundat: & gaudet quidem frigidis, sed ab eorum vsu immodico facile offenditur. Ita & ea, quæ extrinsecus frigida occurrant, nequit longiore tempore tolerare, quemadmodum neq; calidus calida. Malę vero temperaturæ, quæ morbi ratione ventriculum occupant, hoc differunt ab his, quæ naturales existũt, quoniam contraria, non autem similia appetunt, quemadmodum naturales.

De malis temperaturis in ventriculo coniugatis. CAP. 64.

MAlæ autem temperaturæ in ventriculo coniugatæ, ex compositione simplicium cognoscentur. Oportet autem eas, quæ iam sunt dictæ, diligenter aduertere, easdem ab his, quæ dicentur, distinguentes. Non solũ enim ventriculus sitibundos & minime sitientes facit, & frigidi calidi ue potus appetentes, sed ea quoq; viscera, quæ in thorace sunt, vt cor & pulmo. Sed, qui ob horum sitiunt caliditatẽ, plus inspirant & longius expirant, atq; æstum in thoracesentiunt, non sicuti qui ventriculi ratione in hypochondriis caliditatem patiuntur: &, cum potauerint, non statim sedatur sitis, & magis sedatur sitis, cum frigidum hauserint, cẽ cum calidum nimis. Refrigerat autem eosdem & frigidi aeris inspiratio, quæ nihil eos iuuat, qui ventriculi ratione sunt sitibũdi. Ita & hi, qui contrario modo se habent, à frigida inspiratione sensibiliter molestantur.

Signa pulmonis frigidi. CAP. 65.

ET hoc maximum sit frigidi pulmonis indicium. Vti vero frigidum inspirantes manifeste molestiam sentiunt, & frigiditatem, ita & caliditas est ipsis amica. Sed & pituitæ excrementa cũ screatu & tussi expuunt. E A.li 3.f.10.t.1. c.2.fol.257.f

Signa pulmonis sicci, vel humidi. CAP. 66.

PVlmonis autem siccitates excrementis vacant & pituita, & vocem claram efficiunt: quemadmodum humiditates obscuram reddunt, acraucam. Et, cum vehementius, aut acutius loqui studuerint, tunc intercidunt excrementa. A.ibidem.

De voce. CAP. 67.

NOn tñ ipsa vocis magnitudo à caliditate, sicuti neq; paruitas à frigiditate fit: sed altera qdẽ asperæ arteriæ latitudinẽ sequit, & vehementiorẽ efflatũ: paruitas vero à contrariis aduenit causis. Quare neq; semp, neq; primũ, sed ex accidẽti, & solas naturales tẽperaturas, non aũt aduentitias vocis magnitudo, aut paruitas sequit. Qm etenim talia instrumenta tẽperaturę ratione sunt facta, ad hęc aũt consequit hmõi vox, idcirco contingit ex voce de naturali tẽperatura ratiocinari.

De leni, & aspera voce. CAP. 68.

NAm & lenis vox arteriæ lenitatem consequitur, sicuti & aspera aperitatem. Lenitas igitur F arteriæ moderatam sequitur temperaturam: asperitas vero siccitatem. Asperitas etenim fit ab inęqualitate in duro corpore. Arteriam vero duram, similariũ partium, ex quibus constat, siccitas facit, inęqualem vero, dispersæ in eisdem humiditatis defectus.

De voce acuta. CAP. 69.

EOdem modo neq; acuta natura vox sine angustia fauciũ, neq; grauis sine latitudine fieri potest. Angustia igitur ab innata nascitur frigiditate: Latitudo autem à caliditate. Differẽtiis igitur naturalium vocum hæ, quæ ex affectu aliquo fiunt, sunt proportionales, quæ & ipsæ indicia sunt causarum, à quibus oriuntur: de quibus in libris de Voce sufficienter distinxi. Reliquę vero partes animalis interiores exilia habent temperaturę indicia. Tentandum tamen ea ex iuuãtibus, atq; nocentibus agnoscere, ac præterea ex naturalium potentiarum operationibus. Dictum vero est in tertio De causis accidentium, quæ nam temperatura antecedat vniuscuiusque facultatis virtutem, & vitium. Temperaturarum itaque indicia iam dicta sunt.

Signa naturæ instrumentariæ. CAP. 70.

CIrca magnitudinem vero, vel formationem, vel numerum, vel situm, quæcunq; quidem sensibus subiiciuntur errata, cognitu faciliora sunt: quæ autem sensu percipi nequeunt, quædã G cognitionem habent difficilem, † quædam vero facilem. Capitis igitur magnitudo, ac figura, & cerebri simul in propatulo sunt: et de his antea diximus. Sic & quæ thoracis sunt, & quæcunque ad scapulas, & humeros, vel brachia, vel cubitos, vel extremas manus, vel coxendices, vel femora, vel tibias, vel pedes attinent, non est difficile dignoscere, siue secundum formationem, siue secundum magnitudinem ex his aliquid non recte se habeat, siue secundum numerum, siue secũdum partium ex quibus constant, composituram: singularum etiam operationis detrimenta facile patent. Quæ autem intra corpus sunt, non omnia possunt dignosci.

† τα δὲ ἄγνωστα, i. quædam vero nullo modo cognosci possunt. Leonicenus videtur legisse οὐ γνωστα. Sed melior videtur prior lectio, si verba ĩ fine capitis cõsiderentur.

De ventriculo. CAP. 71.

CVIusdã enim ventriculũ adeo paruum, ac rotundũ, ac pronum fm hypochõdria situ habentem inspexi, vt manifeste ex circũscriptione propria & videntibus, & tangẽtibus appareret.

De vesica. CAP. 72.

SIc & cuiusdã vesicã contigit intueri ita expositã, ac paruam, vt, si qñ vrinã tardius excerneret, tumor quidã circũscriptus manifeste cerneretur: nõ tñ aliud ex interioribus quicq̃ mihi vnq̃ manifestũ præbuit indiciũ. Tentare aũt oportet, quã maxime fieri potest, virtutẽ ipsorũ, ac vitiũ, & si non certa scientia, artificiosa saltem coniectura dignoscere, veluti, exempli gratia, in hepate. H

De hepate. CAP. 73.

VIdi enim aliquos, & quidem multos, quibus venę erant angustę, & totum corpus colore pri uatum. Quòd si pluisculum cibi assumpsissent, qui præsertim flatibus excitandis aptus esset, & crassus, ac tenax, non nulli quidem veluti pondus quoddam insidens, atq; suspẽsum in profundo dextrę hypochondriorum partis sentiebant: non nulli vero cum quadam tentione dolorem sentientes. In his quidem verisimile est hepar esse paruum, atque angustos meatus habere.

De homine pituitoso vomente bilem. CAP. 74.

ALterum autem vidi, cuius totus habitus pituitosus erat, quotidie tamen bilem pallidam euomebat. Censui igitur inspicienda alui excremẽta, in quibus minimum bilis apparebat. Quare coniectura quadam comprehendi eum meatuum, qui bilioſum egurgitat humorem, non paruam eiusdem partem ad imum ventriculi locum, quem Græci pyloron, id est ostiarium vocant, effundere, vt in quibusdam apparet animalibus. ex quibus constat, quòd multum ad eorum, quæ latent sensum, confert dignotionem, ea, quæ ex sectionis inspectione habetur, peritia, & operationum, atque vtilitatum inuentio. Quicunque igitur facultatem dignoscendi huiusce modi corpora, quæ ita lapsa sunt, consequi cupit, oportet ipsum in sectionibus, ac in operationum

rationum,atq; vtilitatũ inuentionibus exercitari. Scripsimus vero de omnibus seorsum in tractatibus aliis,de quibus in fine libri oĩno proposuimus facere mentionem,vt discendi cupidi intelligant,quæcunq; discere optauerint, ex quo nam possint haurire tractatu. Sed de hisce quidẽ satis.

Quomodo cognoscantur corpora ægrotantia. CAP. 75.

QVæcunq; vero vt nunc insalubria sunt,hoc est,quæ iam ægritudinẽ patiuntur, dignoscere & hæc ipsa oportet. Quæ quidem subiiciuntur sensui,ex eorum,quæ ipsis insunt secũdum naturam,permutatione,in magnitudine,colore,figura,& numero,& situ: & ea, quę est secundum duritiem,& mollitiem,& frigiditatem,& caliditatem, differentia. Quæ autem visum effugiunt,vt summatim dicam,ex operationum lęsionibus,aut his,quæ excernuntur,aut doloribus,aut tumoribus præter naturam,aut horum quibusdam,vel omnibus.

De signis cerebri patientis. CAP. 76.

PArticulatim aũt,quæ quidẽ sunt in cerebro ægræ dispositiones,aut dementiæ speciebus: aut sensuum,aut imaginationum læsionibus,aut actuum, qui secundum electionẽ fiunt: aut ex his,quæ excernuntur per palatũ,& nares,& aures: aut horum,qui ei dolores eueniũt,differentiis.

Signa cordis patientis. CAP. 77.

BQVæ vero in corde fiunt,ex difficilis anhelitus speciebus,& palpitationibus,quæ ipsi contingunt: ex pulsibus quoque eius, atque arteriarum: & ab excandescentis iræ celeritate, aut tarditate, à febribus, & refrigerationibus, & in colore differentiis, ac eis, qui ipsi adueniunt, doloribus.

Signa hepatis patientis. CAP. 78.

QVæ autem in hepate,ex defectu humorum,atq; abundantia,& ad id,quod prẽter naturam, euersione,& colore malo: ac præterea ex permutatione naturæ in his,quæ ad alimenti diductionem,aut superfluitatum attinent excretionẽ. Sed & ex grauitatibus,& tumoribus, & doloribus non modo his,qui in eo ortum habent,verũ & in illis,qui compatiendi ratione proueniunt,quemadmodum in aliqua vel difficultatis spirandi,vel tussis specie.

Signa ventriculi patientis. CAP. 79.

SIc & ventriculi affectus agnoscitur,vbi in cõcoctione, & appetitu humidi, vel sicci alimenti, vel superfluitatum excretione delinquitur. Ita etiam ex singultibus, eructationibus, nauseis, vomitibus,& ipsis eorum,quæ euomuntur,speciebus,& doloribus, & tumoribus.

Signa thoracis patientis. CAP. 80.

CITa & thoracis agnoscuntur affectus,ex spirandi difficultatibus, tussibus, & doloribus, qui in ipso fiunt,& ex eorum,quæ cũ tussi expuuntur,differentia. Sic & asperæ arteriæ ægritudines, difficiles anhelitus,& tusses,& dolor in loco,& quæ expuuntur, & vocis offensiones ostendunt. Secundum vero eandem proportionẽ & in aliis omnibus accidit partibus. Nam ex tumore, dolore,& operationum lęsione,& excrementorum differentia, sumentur indicia. Tumores autem præter naturam in inflammationibus,scirrhis,œdematis,& erysipelatis sunt explorandæ. Dolor autem,quemcunq; obsederit locum,aut continuitatis solutionem,aut subitam alterationẽ ostendit. Soluitur autẽ continuitas,incisione,exesione, fractione, & tentione. Alteratur vero substantia,caliditate,frigiditate,humiditate, siccitate. Lędítur autem operatio tripliciter, aut quia debiliter,aut quia vitiose,aut quia nullo modo fit.

De differentia eorum,quæ excernuntur. CAP. 81.

QVęcunq; autem excernuntur,non nulla quidem sunt veluti partes patientiũ locorum, non nulla vero tanq̃ excrementa,quędã vero in ipsis naturaliter cõtinentur: & singula propriã facient indicationẽ. Dictum est autẽ de hisce oĩbus plenius in tractatu De locis affectis, quẽ nullus ante nos aut in artem.i.methodũ redegit,aut ad absolutã perfectionẽ deduxit. Quemadmodum & in oĩbus aliis euenit,quibus initium quidem aliquod ab antiquis est datum, non tñ absolutum est opus. Ægrotantium itaq; corporũ ex tractatu illo indicia sunt sumẽda. Eorum autem qui in ægritudinem lapsuri sunt,& qui sanitati restituendi, præsens dõctrina complectitur.

Signa futuræ ægritudinis. CAP. 82.

EOrum igitur indicia,quibus ægritudinis periculum imminet, mediã formã habent inter ea, quæ sanis,& quæ ægrotantibus eueniunt. Siquidem sanis, omnia secũdum naturam insunt: præter naturam vero,ægrotantibus,quatenus ægrotant. In confinio autẽ horum ea,quæ sunt corporũ ægrotaturorũ indicia: quorum non nulla quidem sunt ex eorum genere, quæ ſm naturam, sed vel qualitatibus,vel quãtitatibus,vel temporibus permutata: quędam autẽ ex his, quæ præter naturam,sed minora his,quæ ægritudinibus adsunt. Atq; idcirco hæ quidem corporũ dispositiones,quæ in ægritudinem casura monstrauí,sunt ex neutrorum genere,atq; vnà ea, quæ ipsa indicant,signa. Primo enim hæc sanitatẽ ostendunt,secundo aũt ægritudinem. Et fiunt eadem signa ſm ad aliquid habitudinem neutra, & insalubria: quæ quidem præsentem dispositionem ostendunt,neutra: quæ vero futuram præmonstrant,insalubria. Eadẽ vero ratione & quæcunq; ægrotantibus signa salutaria apparent, dicentur quidem salubria, quia futuram sanitatem ostendunt: dicentur etiam ægrã,quatenus præsentem ostendunt ægritudinem. Neq; in ambiguo est, quòd,

quę ſunt vtrorunq; indicatiua, neutra dicentur, ſecũdum vnum quoddam neutri vocabuli ſignificatum. Neq; vero mirari oportet eadẽ ſigna tres in diuerſis habitudinibus ſeruare rationes, quę
* νοσερὰ & ſalubria & ęgrá & neutra dicantur: ſecundum vero alterum ſignificatum quęcunq; his, qui à morbo referuntur, inſunt, ſigna neutra appellamus: neq; in alio ſignificato accipiunt ea, quę ſenibus inſunt. Hæc quidem omnia pluribus & conceptibus & rationibus ſubiiciuntur. Quęcunq; vero in his, qui integra ſanitate fruuntur, inter ſalubria tantummodo computantur. Et quęcunq; ęgritudinibus inſunt, neq; futuram pręnunciant ſanitatem, ſoli & hęc ęgrórum conceptui ſubiiciuntur. Sed de his quidem poſtea dicetur: nunc, quę futuram pręmonſtrant ægritudinem, prius exequamur. Cum vero ſit eorum differentia duplex, prius ea pertractemus, quę quãtitatibus, vel qualitatibus, vel temporibus, non autem propriis ſpeciebus ab eo, quod ſecundum naturam, euariant: veluti ciborum appetentia intenta, vel diſſoluta, aut quę non ſeruet tempus conſuetum, aut quæ ad edulia non vſitata feratur, aut ad excretiones cibi ſuperfluitatum, quæ aut pauciores, aut plures, aut humidiores, aut duriores exiſtant. Sic humidiorum excrementorum vel defectus vel ſuperabundantia pręter conſuetudinem naturalem: aut in colore, aut in conſiſtentia varietas aliqua, aut in tpe excretionis: & vigilię plures, ac ſomnus, aut non conſueto tempore. Eodem modo potus pluris, aut paucioris, calidi, aut frigidi inſolens appetitus: Sicuti & rerũ venerearum immodicus vſus, aut intempeſtiua concupiſcentia: & ſudores plures aut pauciores, cȝ conueniat: & ad
motus torpor, aut, ſi moueri tentauerint grauitas, aut vehemens exolutio, menſtruorum occultatio, vel immodica, aut diminuta euacuatio. Sic & quę per ora venarum (Greci hęmorrhoidas appellãt) fit ſanguinis effuſio. Sed & ſi voluptas in cibo potu q̃; haud ſit priori voluptati ſimilis, fu-
* διανόιας turę ęgritudinis eſt indicium: hebetudo q̃; animi non naturalis, aut obliuio quędam inconſueta, aut ſomni, qui pluribus imaginationibus abũdant, cȝ prius: auditus, & odoratus, viſus ue hebetiores, aut turbulentiores, & (vt ſimpliciter dicam) quęcunq; ſecundum naturam inerant, hęc quidẽ augmentata, hęc vero comminuta, hęc vero temporibus quibuſdam, aut qualitatibus immutata. Siquidem & ipſius corporis moles aut maior, aut minor, aut magis alba, aut magis rubra, velut liuidior, aut nigrior: ructus q̃; ac ſternutamenta, & flatus plures, aut pauciores his, qui ſecundũ naturam: ſic & quęcunq; per nares, vel palatum, vel aures, per quos meatus cerebrum expurgatur, vel temporibus, vel quantitatibus, vel qualitatibus immutata. Hęc igitur omnia ex genere eorũ ſunt, quæ ſm naturam. Morſus autem ventris, vel in ore vẽtriculi, vel in aliquo inteſtinorum, aut cum aluus ſubducitur, aut cum vomitus excitatur, aut cum mingitur, ſiue aliquis alius dolor mediocris, ex genere quidem exiſtit eorum, quæ præter naturam, non tñ, qui ita ſe habent, ægrotare dicuntur: ſicuti neq; qui capite grauantur, aut dolent, aut vigilant, cum non dum in conſuetis impediuntur operationibus. Hic enim in huiuſcemodi diſpoſitionibus ægrotãdi terminus eſt. Atq; idcirco in eo, quod ad aliquid, eandem diſpoſitionem ægrã atq; neutrã appellabimus. Nam pro vigore potẽtię, quę vel facile ſuſtinet, vel vincitur, vnaquæq; ex his, quas antea diximus, vel morbus eſt, vel neutra diſpoſitio. Sic & quæcũq; in ſenſibus, non in eo, quod magis aut minus inuicẽ
* Al. νοσώδη, id eſt morboſa: ſeu vt ipſe ſuperius verterat, inſalubria. differunt, ſed toto genere ſunt præter naturam. Et hæc ſunt ſigna mŏrborum, donec modica fuerint, & non dum hominẽ à conſuetis operibus ſufficiunt amouere. Talia vero ſunt in guſtu quidem, cũ vel ſalſæ, vel amarę, vel alicuius alterius qualitatis ſapor nobis indicatur: ſiue in omnibus, quæ bibuntur aut manducantur, aut præter quod aliquid aſſumatur, ſaliua ipſa talis ſentiatur. In odoratu aũt, qñ alicuius vnius qualitatis ſenſum habemus nullo odorabili præſente: aut, cũ plura & differẽtia naribus admouemus, oĩa veluti ſimilia ſentimus. Sępius vero nihil ſentimus, aut aliquid fœtens, ẽt ſi nihil adſit, quod fœteat. Quantũ vero ad auditum, ſoni & ſtrepitus ad id, quod præter naturã, pertinent. Quemadmodũ in viſu quæcũq; ante oculos apparere creduntur, ñigra, & atra, & cœrulea, & rufa, & flaua: & non nulla rotunda, nõ nulla autẽ oblonga: quædã gracilia, quædã craſſa oculis prætendi videntur. In ſenſu aũt tactus, cum inæqualitas aliqua, vel ſpiſſitudo, vel grauitas, vel tẽtio, vel torpida, vel vlceroſa diſpoſitio in toto corporis habitu ſentitur: ſic & in ſingulis partibus, vel tentio, vel cõpreſſio, vel morſus, vel grauitas, qñ paruæ fuerint ac minime firmæ, neutram quidem diſpoſitionẽ adeſſe demonſtrant, futurã vero ægritudinẽ prænunciant.

Signa corporum ægrotantium. CAP. 83.

* νοσερὰ, AT, quæ iam in ægrotantibus ſigna videntur, ex quibus nõ nulla ſanitatem, non nulla mortẽ portendunt, prima quidẽ ſalubria, altera vero genere quidem ægrã, ſecundum ſpeciem aũt pernicioſa dicuntur. Sumuntur autẽ, vt vniuerſaliter dicamus, ex operationum virtute ac vitiis. Secundum partem vero, ex particularium operationibus, quarũ genera antea diximus: Primum quidem eorũ, quæ principia exiſtunt: Secũdum vero illorum, quæ à principiis ortum habent: Et tertium eorũ, quę propriam habent gubernationẽ, à principiis aũt quaſdam deriuationes habẽt. Quartum ſiquidem genus eorũ, quæ tunc diximus, ex ſe quidem ad aliquid pręnoſcendũ inutile eſt: Secundum accidens autẽ & ex his aliqñ præcognitiones erunt: quemadmodum & ex excrementis ſemper: ex his quidem compatiendi ratione, ex excrementis autem, qm̃ coctionis & incoctionis ſigna continent. Quare fieri non poteſt, quin perpetuo ſignificent aut naturam materiei, aut materiam naturæ, aut neutrum neutro dominari. Salubria quidem ſigna dicentur, natura ſuperante:

A ſuperante: inſalubria vero, ſuperata: neutra autẽ, quę pugnas habent ęquales. Sed, quæ quidẽ manifeſtam indicant coctionem, ex ſalubribus ſunt: Sicuti, quę cruditatem, ægrã. Quæ vero neq; coctionẽ, neq; cruditatem perſpicue oſtendunt, ex neutrorũ ſunt natura. Sunt vero & neutra quæcunq; nunc quidẽ hoc, nunc vero contrariũ ſignificant, veluti digiti denigrati. Talia ſunt etiã critica, id eſt decretoria accidẽtia, de quibus omnibus in libris de Criſi dictũ eſt: Sicuti etiam de his, quæ ad vnamquamq; attinent operationem, in iis libris, in quibus de cauſis accidentium agitur. Quare omnium horum ſingulorum materiam ex eiſdem libris colligere oportet. Ego vero proli xitati parcens hic ſermoni de ſignis finem faciam: tranſgrediar autem ad illum, qui de cauſis eſt.

De cauſis ſalubribus, inſalubribus, ac neutris. CAP. 84.

QVoniam vero & harum hę quidem ſalubres, hæ autem inſalubres, hæ vero neutræ: primũ de cauſis ſalubribus erit ſermo: quia vero & harum non nullæ quidem conſeruatrices, nõ nullæ vero effectrices ſanitatis (ſunt autem & tempore, & dignitate priores conſeruatrices effectricibus:) incipiendum eſt à conſeruatricibus. Cum igitur non vnum tantum ſit ſanum corpus, ſed plura, vt ſupra definiuimus, in eorum ſingulis propria erit cauſa conſeruatrix. Siquidem omnis cauſa in eo, quod ad aliquid, exiſtit. Hic igitur denuo ſumendum initium ab optima
B corporis conſtitutione, ac, quæ ei ſalubria ſint, conſiderandum. Eorum aut inuẽtionem ipſius rei natura inſinuat. Si enim impatibile, atque inalterabile eſſet corpus, ſemper optima cõſtitutio perduraret, neque artis præſidio indigeret. Quoniam vero alteratur, corrumpitur, & vertitur, neque eundem ſeruat prioris ſtatus tenorem, ea ratione auxilium deſiderat.

Quot modis noſtrum corpus alteretur. CAP. 85.

SEcundum quot igitur alteratur modos, tot auxiliorum, hoc eſt cauſarum conſeruatricum, genera habebit, quas ex his, quę dicta ſunt, liquet eſſe ex correctiuarum genere. Sed, quia paulatim correctiones faciunt ante, cꝫ confertim ingruat noxa, non præſeruãtes à futuro malo, ſed preſentis ſtatus conſeruatrices medici appellant. Alteratur igitur corpus à nõ nullis quidem neceſſario, à quibuſdã vero non neceſſario. Dico aũt neceſſario, quæ nulla eſt euitandi ratio: non neceſſario aũt, reliqua. Nam aerem quidem nos ambientem ſemper attingere, comedere q;, ac bibere, & vigilare, & dormire eſt neceſſariũ: enſibus aũt & {exitialibus} feris obuiare non neceſſariũ. Quare circa primum cauſarũ genus verſatur ars corporis conſeruatrix, circa ſecundum autẽ minime. Quot igiĩ numero ſint ea, quæ ex neceſſitate corpus alterant, diſtinguẽtes, proprium in ſingulis eorũ, cauſarum ſalubrium genus inueniemus. Ineſt igitur vnũ quidem ex ambiẽtis aeris adhæſu:
C Alterũ vero ex motu & quiete & totius corporis, & partiũ ſingularum: Tertiũ ex ſomno & vigilia: Quartũ ex his, quę aſſumuntur: Quintũ ex his, quę excernũtur, vel retinentur: Sextũ ex animę affectibus. Ab his enim neceſſe eſt aliquo modo affici corpus: ab aere quidẽ ambiente, quia aut calefit, aut frigefit, aut exiccatur, aut humectatur, vel ẽm horum cõiugationem, aliquid patiĩ, aut in tota alteratur ſubſtantia: ex motu vero, & quiete, cum vtraq; modum exceſſerint, aut calefactum, aut refrigeratum, aut humectatum, aut exiccatum, vel aliquid ſecundum horum patiens coniugationẽ: ſic & ex ſomno, & vigilia ipſum pati eſt neceſſarium ſecundum eandem rationẽ: Et ex animæ affectibus, & ex his, quę aſſumuntur, aut excernuntur, aut retinẽtur. Hæc ſiquidem omnia alia quidem protinus & euidenter, alia vero per alias cauſas medias alterant corpus, & ſanitatem corrumpũt. Et de horum ſingulis ſeorſum ſcripſimus in tractatu, qui De ſalubribus inſcribitur. Omnia igitur nunc dicta genera materiæ quædam ſunt ſalubrium cauſarũ: at vſu opportuno adhibito, cauſę fiunt cõſeruatrices atq; ſalubres: ſed, vbi à modo deliquerint, inſalubres reduntur. Vnde etiam liquet ex his † non alias præter has, aut ſalubres, aut inſalubres à nobis exiſtimari oportere, at eaſdem potius, quandoq; quidem ſalubres, qñq; vero inſalubres, in eo quod ad aliquid eſſe: Nam vbi motum corpus deſiderat, exercitatio quidem ſalubris, ocium autem inſalu-
D bre: cum vero eget quiete, ocium quidem ſalubre, exercitatio autem inſalubris: eodem modo de cibis & potibus, & de aliis omnibus ſtatuendum. Horum enim ſingula, qñ, vt neceſſitas corporis exigit, cum menſura ac qualitate opportuna adhibentur, ſalubria fiunt: at, cum citra omnẽ neceſſitatem, aut præter modũ afferũtur, inſalubria. Atq; hæ duæ ſunt circa ſalubre & inſalubre intentiones, rei ſcilicet, quæ adhibetur, qualitas, ac quantitas. Neque enim eſt rationi conſentaneum etiam tpis occaſionem, quæ in his, quæ dicta ſunt, continetur, veluti tertium aliquod ab eiſdem diuerſum introducere. Si enim tali, & tãta re oblata egeat corpus, nemini dubiũ, quin etiam in tpe opportuno afferatur. Occaſio ſiquidem tpis, inde ortum habet, qm̃ fluxibile, ac facile mutabile eſt mortale corpus, ac pro tranſmutationis modo aliis alio tpe eget auxiliis. Quare non eſt tertiũ aliquod pręter ea, quæ dicta ſunt, tpis occaſio. Sępius aũt ea occaſione tanꝫ tertio quodam ob eam, quã diximus, cauſam, ad docendum vti conſueuimus. Quoniã vero in his ipſis intentionibus, & aliæ cauſæ ſalubres, & id, quod propoſitũ eſt, genus continetur, rurſus eaſdẽ repetamus. Optimæ igitur corporis conſtitutioni, cũ circunfuſus aer fuerit in temperie poſitus, earũ rerum, de quibus nuper diximus, quietis ſcilicet, ac motus, ſomni, vigiliæ, & eorum, quę aſſumũtur, atq; excernuntur, exquiſita mediocritas conueniet. Cum vero aer à temperie receſſerit, tantum à mediocritate euariare oportet, quantus fuerit ab optima temperatura receſſus. Hi vero ſunt mediocritatis

† *Cod. græci quos viderim, habẽt,* ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας τῶν ἐντὸς τούτων πραγμάτων, ὑγιεινὰς ἡμῖν ἑτέρας δὲ νοσερὰς ὑποληπτέον. ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἐν τῷ πρός τι ποτὲ μὲν ὑγιεινὰς, ποτὲ δὲ νοσώδεις γινομένας, *i.* nõ *alias quidem ſubſtantias ex ternariũ harũ rerũ, ſalubres nobis, alias autẽ inſalubres exiſtimari oportere: at eaſdem ĩ eo quod ad aliquid, quã doque quidem ſalubres, quandoq; vero inſalubres fieri. Leon. autẽ videtur legiſſe,* ὡς ὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας ἐκτὸς τούτων τῶν πραγμάτων.

scopi: in aere quidem ambiente, vt neq; horreat corpus propter frigus, neq; sudet propter æstum: E
in exercitiis autem, cum primũ lassari cœperit corpus, confestim quiescere: in cibis autẽ coctionis
perfectio, & excrementorũ modus in quali quanto q; conueniens. Æqualis vero in his quodam
modo est coctioni appetitus: quare neq; præside egent, qui singulorum, quæ assumuntur, quan-
titatem metiatur. Optima siquidem natura, quantum apperit, tantum ẽt probe concoquit. Sic &
somno modum ipsa natura prefinit his, qui optimam corporis constitutionẽ sunt sortiti. Et tunc
à somno excitantur, cum corpus ampliore quiete non eget. Cum q; talem victus rationẽ adhibue-
rint, nullum est in eorum excrementis delictum, quæ vel per ventrem, vel per vrinæ meatus, vel
per totum corpus egeruntur. Nam priora quidem ex mediocritate eorum, quę assumuntur, tem-
perantur. Totum vero corpus salubriter perflari facit exercitij vsus moderatus. Liquet autẽ ab ip
sis caueri oportere omnes animi immodicos affectus, videlicet iræ, tristitiæ, excandescentiæ, timo
ris, inuidiæ. Hæc enim alterant, atque à naturali statu corpus auertunt.

De Venereis. CAP. 86.

VEnereorum vero iuxta Epicuri sententiam nullus est vsus salubris: re vera autem confert,
si tm̃ interualli in eorũ vsu adhibeatur, vt neq; resolutio aliqua sentiatur, & ipse seipso homo
quodam modo leuior factus, ac melius spirare videatur. Tempus vero ad vtendum opportunũ, F
cũ omnium in rerũ circunstantium exquisita mediocritate corpus fuerit constitutum, cum. s. neq;
supra modũ plenũ, neq; vacuũ extiterit: neq; in calore, aut frigore, aut siccitate, aut humiditate ex
celserit corpus. Quòd si qñ aberrare contigerit, paruus sit error. Melius autẽ illi calefacto magis,
cꝫ infrigidato, & pleno, cꝫ vacuo, & humecto potius corpore, cꝫ exiccato vti venereis. Horum au
tem singulorũ, quę dicta sunt, qualitas in optima corporis constitutione est eligẽda. Exercitij qui
dem, in quo totius corporis partes æqua proportione mouentʼ ita, vt non alię quidem vltra modũ
fatigentʼ, alię vero citra. Cibi aũt, & potus optimã habeãt temperiẽ: sunt enim maxime cõuenien
tes naturis optima tẽperatura preditis. Eadẽ in reliquis ẽt est ratio adhibenda. At, si quod ab opti
ma constitutione defecerit corpus, non aũt vehementer, & causę, quę ipsius sanitatẽ conseruant,
ad proportionẽ mutabuntur. Sed, cum multa sint huiuscemodi corpora, per singula genera seor-
sum dicendũ. Quod igitur in tẽperatura similarium partium euariat, instrumentariarũ aũt seruat
commensurationẽ, duplicem habet salubriũ causarum formã: alteram quidem earũ, quę ipsius
conseruant temperaturã: alteram vero earum, quæ ad optimã transferunt. Quę itaq; ipsius tem-
peraturam cõseruant, tm̃ à causis optime temperatę nature distabunt, quantum et totius corporis
temperatura ab illa euariat. Calidiora siquidem corpora calidioris victus rationẽ exposcunt: frigi G
diora aũt frigidioris: & sicciora siccioris: & humidiora humidioris: ac ſm coniugationẽ calidio-
ra, ac sicciora calidioris ac siccioris, eadem in reliquis etiã coniugationibus proportione seruata.
Recte siquidem causarum vtetur materia, qui naturales earũ potentias agnouerit. Veluti q; mo-
tus, defectus alimenti, vigilię, excretio, & oẽs animi affectus corpus exiccant: at, quę his cõtraria
existunt, humectãt. Ita vero & de calefacientibus, & refrigerantibus vitæ institutis, de cibis, & po
tibus, atq; (vt simpliciter dicam) de iis omnibus, quæ circa corpus sunt, qui materias noscit, & po
tentias, is salubribus vtetur causis, similia similibus offerendo, siquidem eius propositum fuerit
eandem, in qua acceperit, corporis seruare temperaturã. Quòd si permutare, atq; ad melius tradu
cere statuerit, alterũ est hic salubrium causarũ genus, his quidẽ, quas nuper diximus, contrarium,
ęqualiter vero declinans ad alterã partem à bene temperatis, & mediis, quę optimis cõuenire na
turis dicebamus. Calidior siquidem, ac siccior tẽperatura à calidioris, ac siccioris victus ratione ad
exactum bonæ temperaturę habitum minime transfertur. At taliũ erit vsus necessarius, quæ tan-
tum eis, quæ bene temperata existunt, frigidiora sint, atq; humidiora, quãtum & natura naturam
in caliditate, & siccitate superabat. Nam tale causarum genus naturales corrigit intemperantias:
alterũ vero, de quo supra diximus, temperaturam conseruat. Est autẽ vtriusq; vicissim apud me H
dicos vsus necessarius. Nam, cum plurimum suppetit ocij, corrigere oportet, ac sensim ad meliora
transferre. Neq; enim natura patitur eas, quę subito fiunt, alterationes. Hominẽ autẽ necessariis
occupationibus districtum, in eodem prestat habitu conseruare. Quo pacto igitur & hãc ipsam
causarum speciem conseruatiuam appellamus? Nam forte magis alteratiuam, & curatiuam, & na
turalium defectuum correctiuam vocare conueniebat. Quoniam ad vniuersum sanitatis genus
referentes, non ad eas, quæ ſm speciem, differentias, quæcunque sanos conseruant, conseruatiua
omnia vocamus, siue prẽter id, quod sanitatem conseruant, ad melius totam traducant tempera-
turam, siue pristinum tantummodo habitum tueantur: at, quæ deteriorem statum efficiunt, insa
lubria. Quæcunq; igitur similem habent in omnibus corporis partibus intemperiem, simili egẽt
procuratione: quæ vero dissimilem, dissimili. Nam fieri potest, vt vẽtriculus frigidior sit, cꝫ opor
teat, caput vero calidius, atq; vtrunq; propriis egeat auxiliis. Ac ratione eadẽ singulæ aliæ partes,
cũ fuerint, aut præter modum humidiores, aut sicciores, aut calidiores, aut frigidiores, suæ intem-
periei victum exigunt accõmodatum. Neq; igitur in huiusmodi hominibus ex æquo omnes cor
poris partes exercebimus, neq; æqualiter humectabimus, aut exiccabimus, aut tale aliud quippiã
agemus. Plenius vero de his diximus volumine illo, quod De salubribus inscribitur.

De causis

De causis salubribus partium instrumentariarum. CAP. 87.

A INstrumẽtariarũ aũt partiũ causæ salubres, quẽadmodũ & hic ab optima cõstitutione delinquit, ita & inuicẽ distabunt. Alię.n. sunt salubres erroribus, q in formatione cõsistunt: alię his, qui in magnitudine, vel numero, vel positu. In formatione igit plures cõtingũt errores. nã & figura partis, & siqua in ea cauitas est ꝑm naturã, vel meatus, vel orificium, vel asperitas, vel lenitas, qñ à naturali mediocritate recesserit, si qdem parũ hoc patiant, salubrium corporũ retinent appellationẽ: si vero amplius, insalubriũ: ꝙ si tãtus fuerit recessus, vt operationi afferat detrimẽtum, iam ęgrotare dicẽtur. Secundũ quãtitatẽ aũt excessus, atq; defectus, ad easdẽ ducit dr̃ias. In numero, siue vna, siue plures, quæcũq; ex similaribus partibus fuerint, aut deficiant, aut supãbundent. Ex hoc genere ẽt sunt, quæcũq; in nobis substantiæ ꝓter naturã cõsistũt. Reliquũ est aliud genus, quod ad situ cuiuslibet simplicis attinet partis: in quo & ipso quatuor sunt oẽs dr̃ię. Prima qdẽ, q̃ optima existit: Secunda vero, quæ parum euariat, atq; ideo salubre adhuc efficit corpus. Et tertia, q̃ insalubre, qñ amplius à modo recesserit: Et quarta, quæ iam ęgrũ recessu plurimo reddit. Quęcunq; igit partes in figura delinquũt, veluti quæ bleſæ, varæ, & obliquæ appellant, hę, cũ nup natus adhuc tenellus est, formatione atq; alligatione ad naturalẽ traducunt habitũ. Quo'd si iã aucto ĩfante ad duritiem
B puenerint, emẽdari nõ pñt. Sic errores quidẽ, qui ad cauitatẽ attinent, cũ adhuc augeri pseuerent, correctionẽ admittũt: Cũ aũt iã ad vltimũ peruenerint, nullus est remedio locus. Cauitates igitur quiete atq; alligatione paruæ reddunt: magnę vero, partium operatione, & spũs retentione: sic & quæcunq; foramina ora q̃. Et qdem, q̃ naturalẽ magnitudinẽ partes exuperãt, quiete ac cõmoda alligatione minores reddunt: augent aũt & naturali motu, & frictiõe moderata, & qbuscũq; alijs plus sanguinis attrahere natura aptis. Deficientes vero partes, quæcunq; ex sanguine ortũ habuerũt, corrigi quidẽ nõ est impossibile: Quæ aũt ex semine, ꝑmodũ impossibile existit. licet, tñ aliqñ loco eorũ alia facere, q̃ vsum haud dissimilẽ ꝓstent. Earũ vero oĩum natura opifex est, medicus aũt minister. Quę vero numero excedunt, his ablatio, cã salubris existit. Inspicere vero oportet, in
C quibus id fieri possit. Nã si impossibile appareat, trãsponere tentãdum est. Eadem est & eorũ, q̃ in situ vitia sunt, emendatio. Neq; in obscuro est, ꝙ duo sępius aut tria vitia eandem partem possunt occupare, sicuti in eo, q vẽtriculũ paruũ simul, atq; rotundũ, atq; aduersus septũ habuit incubentẽ. In ipso etenim magnitudo, formatio, ac situs erãt deprauati: tẽperatura quoq; frigidior existebat. Hic nullo artificio ad naturalem habitũ trãsferri poterat: at, ne adeo infestaret, erat remedio locus. Nam, qm̃ repleto ventriculo difficultate spirandi premebatur, minus cibi, at magis alimento opportuni, & qui non difficulter subduceret, ter die assumebat. Alteri vero, cui obstructio in hepate ob vasorum angustiam sæpius contingebat, extenuans victus ratio causa salubris inuenta est.

De solutione continuitatis. CAP. 88.

RElíquum igitur adhuc id morbi genus est, quod & similaribus & instrãrijs partibus cõe existit, solutio. s. cõtinuitatis, quã quispiã forte ĩ his vnq; adesse negaret, q integra sanitate fruuntur, qm̃ semp esset passio. Quẽ sanè latet eãdem in oĩbus gñibus fore dubitationẽ. Nisi.n. operationis læsio sensibilis sanitatẽ ab ægritudine separet, sed qualitatẽ tãtũmodo dispõnis ĩtrospiciamus, ἀεπαθείας, i. ꝑpetuę passibilitatis dogma necessario recipiemus, cũ nullus sit, qui oẽs operationes optimas habeat. Sed de hoc quidem, vt quod logica potius contẽplatio sit, seorsum consideretur. Salubres vero causas, vt his, quos nemo dubitat ęgrotare, deinceps percurramus, à mala tẽperatura exordiũ facientes. Hic vero prius distinguamus, q̃ oẽs ferè medici ꝓtermittũt, Alias quidẽ esse salubres causas eius intẽperantiæ, q̃ iam facta est: alias aũt illius, q̃ adhuc fit: sicuti ẽt alias eius, q̃ futura est. Huius, itaq; postremę, hę quidem in ꝑseruatiua artis parte cõtinent, hę vero in salubri: primę aũt inter oẽs in curatiua tantũmodo: sed eius, quã mediã inter vtranq; locauimus, in præseruatiua & curatiua. Iam.n. factã, atq; existentem ægritudinẽ curare oportet: Sed, quæ nondum quidẽ
D adest, at futura est, prohibẽdũ est, ne fiat ab ea, q̃ est in corpore, dispõne. Eius autem, quæ adhuc fit, quod quidem factum est, curare opus est: quod autem futurum, prohibere, ne fiat. Prohibebitur autem, sublata ea dispositione, quam sequi natura apta est. Talis vero dispositio, causa antecedens appellatur. Facta autem ęgritudo curabitur soluta ea dispositione, à qua primum ea, quę secũdum naturam, lędit operatio: quam quidem & ipsam morbi ẽssentiam dicimus esse.

Græce αἰτίαν, id est causam.

De communissima intentione curatiua. CAP. 89.

CVratio vero vnã ꝓcipuam ac cõissimam habet intentionẽ ad id, quod est dispõni auferendæ contrariũ. Ex hoc liquidem gñe sunt causæ illæ oẽs, quę sanitatem efficiunt. Secundũ partẽ vero ex vnicuiq; dispõni contrarijs. Calido igitur affectui causa frigida cõtraria existit, frigido aũt calida, eadem q̃ in cęteris ꝓportione. Etenim, si oẽ ĩmoderatũ est ꝓter naturã, moderatũ vero ꝑm naturam, necesse est oĩno, vt ĩmoderatũ ab ĩmoderato contrario ad mediocritatẽ redigatur. At manifestũ est, ꝙ ꝑm potentiã, non aũt imaginationem, & calefaciens, & refrigerans, & quæcunq; alia huiuscemodi oportet assumere. Voco aũt ꝑm potentiã, quod re ipsa vere tale existit, quale esse dicitur: Secundum imaginationẽ aũt, quod ex prõpto quidem sensu tale esse imaginamur, cũ tñ vere tale non sit. Sed, qua sint hęc rõne distinguenda, diximus in his libris, in quibus de simplicium medicaminum potestatibus agit. Ad inuentionẽ aũt salubriũ causarũ, quęcunq; quidem, vt ad eã,

quæ iam

quæ iam facta est, ægritudinem causæ salubres existũt, via illa doctrinæ, hoc est, methodo vten- B
dũ, qua id, quod secundũ imaginationẽ est, ab eo, quod est ℈m potentiã, separaſ. Quæcunq; vero vt ad eam, quæ adhuc fit, & hac eadem via, atq; illa p̃terea, ex qua ægritudinũ causæ inueniuntur. Esto. n. si ita contigerit ex humoribus putrescentibus accendi febrẽ. Indicatio in hmõi est euacuatio, atq; alteratio: hæc quidem, q̃ putredinem finiat, manẽte adhuc causa: euacuatio vero, q̃ totã ex corpore substantiam educat. Sed dicta quidem alterationis spẽs, concoctio existit: quã vbi inuenerimus, à quibusnã causis fieri contingat, tunc vtiq; eorum, quæ hoc pacto salubria sunt, sciam tenebimus. Euacuationes aũt fiunt, & p̱ sanguinis missionem, & clysteris vsum, & p̱ vrinę vias, atq; eã, q̃ per cutẽ, fit trãspirationẽ, ac p̃terea p̱ eã, q̃ fit ad partes oppositas, attractionẽ, atq; ad alias propinquas deriuationẽ. Nã & ad hoc idẽ genus p̱tinet citare mẽstrua, atq; ora venarũ, quę Græci hæmorrhoidas appellant, aperire, ac p̱ palatum, naresq; expurgare. Cũ igitur & hic materias inuenerimus, quibus in qualitate, & q̃titate, & tp̃e opportuno, & modo vsus adhibitis euacuatio fit, in ipsa artis parte salubria inueniẽſ: atq; eorũ oĩum inuẽtio traditſ in eo volumine, quod De arte, seu methodo curatiua inscribitur. Eadẽ rõne in alijs tribus intẽperaturis, si vnũ cõe p̃ceptum obseruabimus, vt vnamquãq; prius, quæ efficit cãm, rescindamus, deinde ita ad illam, q̃ ab eadem cã facta est, ægritudinem accedamus, causarũ salubrium inuẽtionem faciemus. Secundum vero cõpositas F
intemperaturas, ex simplicibus cõpositio cõmonstrabit salubria p̃cepta, cum hic quoq; habeamus pro magnitudine intemperaturæ eidem conueniẽs inuenire remediũ: Veluti si ita cõtigerit, q̱ in decẽ q̣dem numeris ad caliditatẽ maiorẽ, q̃ naturæ cõueniat, decidat corpus, septẽ vero ad siccitatem maiorem, tunc salubrem cãm in huiuscemodi affectibus eẽ oportebit, decem quidẽ numeris frigidiorẽ, septem vero humidiorẽ. Si igitſ ipsi particulæ affectæ admoueatur tale remedium, tanto sit frigidius, atq; humidius, quantũ exigit partis affectæ indicatio. Quo̱d si particula affecta in penitioribus locis sita sit, machinari oportet insup̱ tale inuenire salubre remedium, cuius vis nequaq̃ in itinere antea soluatur. Si itaq; calidius esse oportuerit eo, quod est moderatũ, non solum tantã habeat caliditatẽ, quantã exigit morbus, sed vltra eandẽ mensurã tm̃ adijciaſ, quantum ex situ, vt pertingere possit ad locũ patientem, sit necessariũ: si vero frigidius, nõ simpliciter tm̃ frigiditatẽ oportet augere, sed & materia quoq; prius est aĩaduertenda. Si. n. crassarum sit partium, nõ admodum poterit ad profunda penetrare: at potius cõtrarium p̃stabit effectum, spissando superficiem, atq; densando: at, si tenuioribus partibus cõstet, poterit sanè plurimum subire, pfundum. Idem in humectãtibus, atq; exiccãtibus accidit, in q̱bus crassitudo, atq; subtilitas partium substãtiæ est ĩspicienda. At, situ quidẽ loci affecti, vt nuper diximus, inuenit indicatio salubre remedium: A forma G
tione aũt, & situ simul, q̃ effluxus sensibiles, atq; ad aliũ locũ foraminibus patentes habuerint, aut his oĩno caruerint. Quos. n. effluxus ad prineipales deferri partes cognouerimus, auertemus, atq; ad illas ĩpellemus, q̃ minime sunt prĩcipales. Illud vero manifestum, q̱ earum, q̃ intemperaturam efficiunt, causarum, curatio fit per euacuationem. Nã ipsæ intemperaturę sola alteratione sanãtur.

Curatio solutionis continuitatis in parte carnosa. CAP. 90.

COntinuitatis aũt solutę curatio, intentionẽ quidem habet vnionẽ, q̃ in partibus q̣dẽ instrarijs impossibilis est: in similaribus vero nõ semp possibilis. At in aliquibus, sicuti ĩ carnosis, sanitas cõglutinatione pficiſ: nihil vero differt, neq; si coalitũ appellaueris. Ipsam vero antecedit, qñ vulnus maius extiterit, partiũ applicatio distãtium, q̃ ex formatiõis gñe existit. Vt aũt hęc ipsa firma ac stabilis fiat, & alligatio cogens in vnum, q̃ distãt, & fibulę, & futurę vtiles sunt. Coalescere aũt facit ea, q̃ inuicem distant, ac pristinã restituit vnitatem ipsa natura. Nostrũ vero opus est, vt diximus, primũ quidem applicare extrema distantium partiũ: secundũ autẽ ita, vt in vnum coacta sunt, cõseruare: & tertiũ, cauere, nequid labris vlceris intercidat: & quartum, ipsam partis substantiam cõseruare salubrem. Sed, quo pacto & primum, & secundũ impleamus officiũ, dictũ est. Tertium vero in cogendo in vnũ partes distãtes exequemur, si nihil extrinsecus ĩcidere permitta H
mus. qm̃ sæpius vsu euenit, vt pilus, aut oleum, aut aliqua alia humiditas interueniens, earũ, quæ copulãdę sunt, partiũ vnitatem ĩpediat. In eo aũt, quod sequtur, tp̃e per suffluxiones tertia intentio retineẽ. Ipsam vero suffluxionẽ ex eiusdem, & contrarij loci diuisione, & figura opportuna comparare oportet. Partis aũt substantiã salubrem, per ea, q̃ mediocriter exiccãt, cõseruabimus. Hęc q̣dẽ est solutæ cõtinuitatis curatio, cum ipsa sola seorsum ĩ carnosa parte constiterit. Quo̱d si cui alteri morbo cõiungaſ, plures sunt ĩdicationũ ĩtẽtiones, quas ĩ cõpositorũ, vel cõplicatorũ, siue, vt cui q̃ appellare libuerit, doctrina trademus. In p̃ti aũt sermone ad reliquas vnitatis solones accedẽdũ.

De solutione continuitatis in osse. CAP. 91.

FRactio igitſ est cõtinuitatis in osse solutio, q̃ quãtum ad intentionem primã insanabilis existit. Quo vero ad secũdã, aliquo mõ sanabilis fit. Prima igitſ intẽtio est coalitus partiũ, qui ob ossis duritiem fieri non põt. Secunda, alligatio, q̃ fit callo supnato partes fractas circũalligante. Calli aũt gñatio, qua quidẽ ex materia, & à natura fit, est & ad alia cõis: qua vero formã ossi vicinam habet, ex eiusdem fit alimento. Molle vero, & puerile os coalescere potest. Sed perraro fit talis affectus, quin cum altero societur. Magna. n. ex parte musculi adiacentes vnà cum corporibus alijs, fractis ossibus, patiũtur. Quare & curationis intentio oritur duplex, quarũ altera q̣dẽ circa ossa, altera vero circa

A ro circa corpora adiacentia versatur. Sed hæc quidem in carnosarum partium complicatis dicetur affectibus. Nunc vero de fractionibus dicendum. Qm̃.n. harum sanitas callositate procuratur, vt aũt callus gn̄etur, proprij ossis alimenti superfluitatẽ naturæ suggerere oportet, hanc vero superfluitatem in qualitate & quãtitate seruare modum est necessarium, idcirco & ratio victus est adhibenda, quæ tantum ac talem influere ossibus sanguinem præparet, qualis & quantus generando callo sit opportunus. Qm̃ vero per fracti ossis cauernas idem effunditur sanguis, eiusdem qualitatem, & multitudinem animaduertere oportet, atq; ita vel sicciorem, vel humidiorem victum instituere. Sed hęc omnia in libris, in quibus de curandi ratione tractatur, plenius sunt explicata.

De punctura nerui & chordæ. CAP. 92.

NErui vero & tendonis pũctura pp sensus excellentiã, & qm̃ hæc pars principio cõtinuatur, prompta est ad neruorũ conuulsionẽ excitandã, ac tum p̃sertim, cum nihil extrorsum expirat obcęcato cutis vulnere. Aperiendum est igit̃, atq; exiccandum substantia tenui, q̃ vsq; ad ima nerui offensi possit penetrare. De his vero exacte diximus in libris De arte medendi conscriptis. In simplicibus qdem huius gn̄is affectibus salubrium causarũ forma talis existit. In compositis vero cõplicat̃ vlceribus. Prima qdem cauitas, quã non alterum affectũ, sed vlceris dr̃iam eẽ arbitran-
B tur. Est aũt non dr̃ia huiuscemodi res: sed alterum aliquod totius ęgritudinis genus, in quo ipsius substantię iactura facta est. Et qdem curatio in duplici morbo, duplicem exigit intẽtionem. Nam cõtinuitatis solutio, vnitate: substãtię aũt iactura, gn̄atione indiget. Paulo vero supra gn̄ationis intentiones expositæ sunt. Quòd aũt primũ quidem hunc affectum oporteat sanare, demum vnitatẽ restituere tentare, ipsa rerum natura cõmonstrat. Cũ itaq; repletum qdem fuerit cauũ, vlcus vero ad æqualitatẽ perductũ, alterã intentionẽ aboleri cõtingit: nã media existẽte inter labia vlceris ea carne, q̃ nuper est genita, partes qdem distãtes vniri est impossibile, vñ fit, vt alia sit ītentio perquirenda. Inuentionẽ aũt consequemur ex eo, quod est f̃m naturã, ipsi parti cõparãdo: erat aũt eidẽ f̃m naturã cute obduci. Quare hoc ipsum à nobis procurandum: aut, si hæc intẽtio effectũ sortiri non põt, simile aliqd cuti, carnẽ. s. q̃ cutis naturę vicina sit, instaurare oportet. Est aũt huiuscemodi, q̃ & sicca & calli similitudinẽ prę se fert. Ad cicatricẽ igit̃ obducendã necessaria erunt exiccantia, ac sine mordacitate adstringẽtia medicamina. Ita, & si sordities aliqua fuerit adnata, intẽtio quidem erit abstergẽdi: & erit medicamẽ salubre, abstersiuũ. eorundẽ vero materiã in libris, in qbus de medicaminibus agitur, scripsimus. Et qdẽ, si aliqua inflãmatio, vel attritio, aut tumor p̃durus, id est scirrhus, vel mollis, & laxus. i. œdema, cum vlcere fuerint, prius eorum curationi intendere
C oportet, eas sequendo vias ac rationes, quas prius exposuimus. Sic, & si aliquid vlceri illabitur, ad illabentium curationem intendendum. Eodem pariter modo, si aliqua intemperies vlceratum locum obsederit, ad eiusdem intemperiei remedia antea veniendum. Sed de his quidem satis.

De speciebus morborum secundum formationem. CAP. 93.

NVnc vero trãseundũ ẽ ad formatiõis genus, quod in plures secar̃ dr̃ias. At ab eo, qd' euidentissimũ existit, exordiũ est sermonis faciẽdũ, qd' ex figurę p̃mutatiõe cõtingit. In his igit̃, qui adhuc crescũt, possibile ẽ plurimarũ partiũ figurã emẽdare: ī his aũt, q ĩã aucti sunt, minime. Intẽtio vero in ijs, q̃ curationẽ admittũt, ad cõtrariũ euersiõis adducere. Si vero fractiõe aliqua non recte cõformata alicuius mẽbri figura fuerit vitiata, cui substantia calloſa innasci p̃uenerit, si qdẽ hęc adhuc recens extiterit, perfringere oportet, ac rursus recte afformare, deinde callum supinducere.

De obstructione. CAP. 94.

ESt vero & obstructio ex eodem genere ægritudinũ: Quę qdẽ ex lentis & crassis humoribus fit, vnã & ipsa hñs intentionẽ morbo cõtrariã, dico aũt apertionẽ. causæ vero salubres sunt, abstergẽtia, atq; incidentia medicamina: Quæ vero fit à stercore duro, quod intersepit intestinũ, primũ quidẽ habebit duritiei correctionẽ ex humidis pinguibus q̃; clysteribus, demũ ex acribus euaD cuationẽ exposcet: Quæ aũt à lapide fit in vesica, in p̃senti qdẽ transpositionẽ reqrit: integrę vero sanitatis cãm, incisionẽ & extractionẽ. Humiditatis aũt, quæ p̃ter naturã in parte cõtinetur, sanatio in oĩmoda euacuatione consistit, quẽadmodũ ẽt in suppuratis. Immodica aũt repletio immodica euacuatione curat̃: vt cum sanguis intra venas redundat. Sic, & quibuscunq;, vel in ventriculo, vel in intestinis, vel arteria aspera, vel pulmone pus aut sanguis continetur, integra euacuatio est necessaria. Superflui aũt cibi aut potus adhuc recentis assumptio abuacuatione corrigit̃. Quæcũq; igitur in pulmone vel thorace cõtinent̃, cũ tussi educuntur, sed à medicaminibus extenuãtibus. Quæcũq; vero in hepate, vel venis, vel arterijs, vel renibus, aut p̃ vrinam, aut per vẽtrem: sed p̃ vrinã quidem ab ijs, q̃ vehemẽter extenuant: p̃ ventrẽ vero ab ijs, q̃ attrahendi aut aperiendi oravim habent. Quæcunq; vero in superiori ventre comprehenduntur, per vomitum: quę autem in inferiori, per subductionem. Sed, quæcunq; sub cute, per sectionem, vel ignem, aut per medicamina adurentia. Sic vero aliquando quæcũq; in aliqua naturali cauitate, vt in thorace. Et, vt summatim dicam, quicquid prẽter naturam in aliquibus partibus continetur, sanationis intentio est ablatio, quæ si fieri non possit, transpositio. Quæ vero nõ sunt ex toto genere prẽter naturam, at quantitate damnantur, in his intentio est abuacuatio. At inuentio eorum, quæ ad ipsorum sanationem perducunt, partim quidem ex affectu, plurimum vero ex ipsis affectis particulis sumitur.

De

De aſperitate & læuitate. CAP. 95. E

QVæcũq; partes vero ob id, q̃ exaſperatæ, naturalẽ amiſerint habitũ, his læuitas naturalis eſt reſtituẽda, oſſa q̃dẽ lęuigãdo, arteriã aũt aſperã vel linguã leniendo humídis, quę nihil mordeant, & lentorẽ habeãt. Sed quibuſcũq; lęuitas p̃ter naturam ineſt, aſperitas eſt reuocanda medicaminibus, quæ ſufficienter abſtergãt, & parum adſtringãt. Quæcunq; vero obſtructiones, vel anguſtiæ meatuũ alias ſequantur ægritudines, ab illarum curatione prius eſt incipiendũ. Oſtẽſum ſiquidem eſt in libro de Differẽtijs morborũ, quòd & inflãmationibus, & duris laxis q̃; tumoribus, & ſiccitatibus aliq̃n immodicis, ac pręterea vitioſis partiũ continẽtium figuris, ea, quę nuper diximus, ſæpius aduenĩunt: ſicuti & quibuſdã tumoribus eorũ corporum, quæ ſunt in ambitu. Quòd ſi nõ nulla ex ꝓxime dictis inuicem cõplicentur, varias habebunt indicationes. Sufficiet aũt in vno tanq̃ in exemplo habuiſſe ſermonẽ, qm̃ de oĩbus in libris De arte curãdi plenius ſumus executi. Supponat᷑ cuipiam particulæ multitudinẽ ſanguinis influere adeo, vt diſtendantur quæ in ea ſunt vaſa, non maiora tm̃, ſed ẽt parua, quæ prius ſenſum effugiebãt: nũc vero quia plena ſint, viſu cõprehẽdan᷑, ſicuti plerũq; ĩ oculis ob tunicæ albedinẽ manifeſtiſſime patet: Par aũt certe eſt, q̃ & alia vaſa, quæ latent ſenſum, iam plena diſtendan᷑, nondũ & ipſa ob paruitatẽ viſui manifeſta. Et iã periculum imminet, ne, quod ex vaſis exudat, ad ſpacia vacua, quę in medio ſunt, F effundatur: aut ne iã paruum aliquod ſit effuſum. Huius quidem affectus ſanatio intẽtionẽ habebit euacuationem, aut, vt manifeſtiori vocabulo vtamur, abuacuationem: ſiquidem morbus erat immoderata partis repletio. Neceſſarium igitur eſt, vt aut ſuperfluitas retrocedens euacuetur, aut ꝓ ipſam patientem particulam. Retrocedet aũt, vel impulſa, vel attracta, vel tranſmiſſa, vel horũ vno aliquo modorum, vel oĩbus. Per locũ vero patientem euacuabi᷑, partim quidem manifeſte & ſenſibiliter, partim vero in vapores tenuata. Si igitur vniuerſum corpus plus æquo plethoricum fuerit, ꝓ patientẽ locum minime euacuandum. Nã, ſi ſcarificationibus aut ſectionibus ſenſibiliter euacuabimus, plus rõne excitati doloris attrahemus. Si vero calefaciẽtibus diſpergere tẽtabimus, plus erit id quod vi caloris ad partẽ attrahe᷑, q̃ diſperſum. Quòd ſi i eo elaborabimus, vt, quod influxit, retrocedat, corpus plenum non admittet. Ad hæc igit᷑ ambo totum corpus euacuare oportet, aut oĩno ad alia loca retrahere, quod patienti particulæ influit, quo perfecto opere, prius à parte repellendum, c̃p̃ diſpergendum. Quanto. n. per maiora fit, tanto expeditior eſt euacuatio. A patiente vero loco adſtringendo, ac refrigerãdo repellemus, ſed & exĩnanita loca attrahũt ad ſeipſa, quæcũq; repercutiunt᷑. Hoc ſiquidẽ oſtẽſum ẽ in eo volumine, in quo De potẽtijs naturalibus agitur. Et vaſa p̃terea vigore ex medicaminibus adſtringẽtibus addito, à ſe ad alia remittent. Si igitur G hac via ſuperfluum oẽ retroceſſerit, bene ſe res habet: At, ſi aliquid fuerit in parte retentum, coniecturandum erit id lentum ac craſſum exiſtere, atq; ea rõne iam coactũ atq; adſtrictũ, vt cum difficultate extrahi poſſit. Fieri aũt põt, etiamſi non eius naturæ ſit, vt ad ſpatia, quæ in medio ſunt, ſit effuſum: in quo caſu tũc ad id veniendum eſſe tẽpus ſuadet, vt hoc ipſum, quod reliquum eſt, per patientem locum euacuemus, imponendo ſupiacẽtibus partibus ea, quæ influentẽ humorẽ repellẽdi vim hñt. Maxime vero euacuabis, ſi in ſpatijs intermedijs aliqd contineri coniectura aſſequeris, & ſcarificationum auxilio, & medicaminum, quę vim habeant diſpergendi. Sed, qm̃ hæc oĩa vires calidas habent, eiuſdem vero tẽperaturæ opus eſt mordere, qñ modũ in caliditate exceſſerit, cauenda ex eis ſunt vehementiſſime calida, ac tum pręſertim, cũ patiens locus inter ſumma fuerit. Neq; n. paruus excitabi᷑ dolor, ſi p̃ter ꝓprium affectum inſuper mordeatur: oĩsq; præterea dolor fluctiones cõmouet. Quod igitur mediocrẽ caliditatẽ obtinet, in his ſenſum doloris non inuehit: atq; eo amplius oĩ dolore vacat, ſi humidum extiterit. Et q̃dem, quicq̃d ꝑ ſumma hæret, potẽs eſt id medicamẽ diſpergere, quod ẽt validas non habuerit ad diſpergẽdum vires. Quòd ſi ſumme q̃dem partẽs oĩ noxa caruerint, id vero, quod euacuari oportet, in penitioribus partibus fuerit, intendendus atq; augẽdus diſpergẽtis medicaminis calor, cũ dubitãdum ſit, ne prius, c̃p̃ ꝓfundas attiH gerit partes, interim vires amittat. Neq; tñ ex eo ſummæ partes aliquem dolorem ſentiet, cum oĩ vacent affectu. Quare nunc hæc duo ſimul inuitant ad calidiorum pariter atq; acrium medicaminum vſum, & ſummę partes, quę tolerant, & ꝓfundę, quę egẽt. Hęc igitur ex ſitu particulę indicatio aſſumeba᷑. Deinceps vero, ſi q̃d ad ſanationem deficiat, conſideremus: neq; n. paruum aliquid deeſſe vide᷑. Affectæ partes, in quibus fluctionis ſuperfluitas retinetur: nõ nullæ quidem raræ & laxæ, & molles natura exiſtunt: non nullæ autẽ denſæ, & preſſæ, ac duræ. Priores igitur facile euacuantur: reliquę aũt acrioribus euacuãtibus, ac p̃terea tenuiores partes habentibus egent, atq; eo ẽt magis, quanto profundiorem ſitum habuerint. Hæc igit᷑ tibi rurſus ſit indicatio altera à particulæ patientis ſubſtantia: alia vero à formatione ſimul ac ſitu. Supponatur. n. ſi ita contigerit, in hepate eſſe proxime dictum affectum in anguſtis vaſorum finibus, impactis humoribus, qui vel lenti ac tenaces, vel craſſi exiſtant, vel ſuperabundent. Non ne in promptu eſt primum quidem craſſitiem vnà cum lentore, et tenacitate, cibis ac potibus extenuãtibus, ad ſubtiliorũ partium ſubſtantiã transferri oportere? Secundo aũt loco non per anguſtos, atq; inuiſibiles ſolum, ſed ꝑ latiores ẽt meatus, q̃cquid infeſtum exiſtit, eſſe euacuãdum: Sunt. n. in hepate venę nõ minus amplitudine, c̃p̃ numero, excedentes. Terminãtur aũt hę q̃dem in gibbis ad venã cauã, hæ vero in cauis ad portam:

A tam: vnde facillimũ tibi est futurum, in vtrislibet pressi, ac stipati humores fuerint, eos sdẽ expedite euacuare, trahendo qdem ad ventrẽ his, quę attrahẽdi vim hñt, medicaminibus eos humores, qui cunq; in venis ad cauã hepatis ptinentibus sunt aceruati: ad vrinę vero meatus promouẽdo per cauã venã, quicunq; in venis ad gibba pertinentibus sunt. Sed prẽter supradictas alia est indicatio ab hepate ipso, veluti à venarum principio. Nam, cũ non tãtum seipsum regere natura aptum sit, vt pleræq; animalis partes, sed venis præterea virtutẽ largiatur, periculum imminet, ne, si eius vigor perfusionibus, & cataplasmatibus relaxãtibus fuerit exolutus, & ipsum primum ad sui opus, atq; oẽs subinde venæ eius rõne imbecilles efficiant. Quare in eius curationibus aliqua ex adstringentibus medicaminibus miscere oportet. Sed, qm̃ in profundo admodum loco situ est, dubitandum erit, ne adstringẽtis medicaminis vis exoluatur, nisi ab aliqua altera subtilium partium substantia, qualis aromatũ est, traducatur. Melius vero fuerit, si & ipsum adstringens medicamẽ protinus etiã aromaticũ fuerit: nam, si duas habuerit natura insitas qualitates, ac potestates, valentius operabitur. Et quidem euacuetur, quod præter naturã in membrum confluxit: Seruet aũt humorum modum naturæ conuenientem. Quare & illa animaduersio à nobis est in hoc adhibenda, ne quid ab humoris confluentis qualitate eiusdem membri temperies sit alterata: si pituitę naturam
B tenuerit, ad frigiditatem: si vero bilis, ad caliditatem: vt hanc ipsam curantes intemperiem, sanitati exquisite restituamus. Curabimus aũt contrariam ex aduerso afferentes qualitatẽ, quemadmodũ in intemperaturarũ curationibus diximus, quantum vnumquodq; calidius, aut frigidius factum est, tantum refrigerantes, aut calefacientes: Quare & hic rursus agnoscenda est ipsius ẽm naturam temperies. Nam quo pacto sciemus, quantum in frigiditate, aut caliditate à naturæ modo recesserit: aut quando à frigefaciendo supersedebimus, si nos latuerit ea, quę est secundum naturam caliditas? Ita vero & si frigidius effectum calefaciemus, ignorantes frigiditatis naturalis modum, neq; opportune calefacere, neq; in tempore à calefaciendo desistere poterimus.

De morbo secundum numerum. CAP. 96.

SEd, qm̃ de his satis diximus, transire iam tempus ad ea, in quibus numerus non est secundum naturam. Cum vero duplex sit eorum differentia, quibus quidem aliqua particula deficit, his intentio est alteram efficere subministrãdo naturæ, eo, quo diximus paulo ante, modo: at, quibus superabundat, hanc resecare oportet, aut scalpello, aut igne, aut medicamine, quod vrendi vim habet. Hæc igitur omnia ferè sanare, possibile est: at non æque omnia generari possunt, vt in libro De semine diximus. Quædam vero sunt, quæ etsi generari non possunt, licet tamen pro ipsis alte
C rum efficere, quemadmodum in osse ex toto sublato alteram substantiam in eius sede reponere à carne, atque osse differentem. Est enim, quę in eius gignitur loco, quædam veluti caro callosa, vel callus carnosus, & processu temporis magis ac magis ad calli duritiem transfertur, cum ab initio carnis potius imitetur naturam. Quacunq; vero parte sublata, cum neq; eandem secundum speciem substantiam, neq; similem efficere possumus, tertia nobis intentio quendam decorem inuenire, quemadmodum in mutilationibus.

De morbo secundum magnitudinem. CAP. 97.

COmmunicat aũt hoc genus totum cum eo, quod ad magnitudinem pertinet. Nã, quodcũq; ex eo est ẽm naturã, illi propinquum existit. Id vero tm̃ seiunctum est, ac separatum, quod inter ea, quę sunt è genere præter naturã, connumeratur. In quo quidem prima intentio est ablatio. Si vero hæc impossibilis existat, secunda est, transpositio, quemadmodum in suffusionibus. Quæcunq; vero nõ integris partibus, sed partium tantũmodo particulis deficiunt, aut excedunt naturæ modũ, resectio quidem vel generatio in his, quæ deficiunt: ablatio vero & abolitio in his, quæ superabundãt. Quare neq; in ipsis altera est intentio, neq; medicaminum forma genere diuersa. * καθαίρεσις.

De morbo secundum situm. CAP. 98.

D SEd iam veniendũ est ad reliquũ salubrium causarũ genus, quod ea corpora emendat, q̃ in situ sunt vitiata, veluti luxationes, & intestinũ in scroto. Fit aũt hoc ex violẽta tẽtione, atq; ipulsu: hoc vero ex dilatato, ac rupto cõtinẽte. Quare & duplex sanãdi modus: Alter qdẽ ad oppositã partẽ ei, ad quam facta ẽ pmutatio, itẽdẽdo, atq; ipellẽdo: Alter vero id, qđ cõtinet, firmius solidiusq; reddẽdo. Quibus vero vĩs, ac rõnibus singula iueniri possint, ĩlib. De arte curãdi explanauimus.

De causis præseruatiuis. CAP. 99.

COnsequens est, vt ea omnia exequamur, quæcunq; in superiori sermone dicere distulimus. Vocant autem eadem Præseruatiua. Est autem horum triplex secundum genus differentia. Prima quidem hominis, qui integra fruitur sanitate: Secunda vero eius, qui non integre valet: Tertia eius, qui ægrotat. Primum igitur genus ad salubrem attinet artem, atq; in duas, vt antea diximus, diuiditur partes: Secundum vero ad præseruatiuam spectat: Tertium, ad curatiuam. Hoc autem vniuersum genus circa humores præcipua negociatur, quos neq; lentos esse oportet, neq; crassos, neq; aquosos, neq; plurimos, neq; vehementer calidos, aut frigidos, neq; mordaces, neq; putredini obnoxios, neq; venenosos. Nam, vbi aucti fuerint, generant morbos. Augentur vero non nunquam eadem ex causa, quæ ab initio generauit. Illud autem plerunq; accidit, vt sua alteratione simul inficiãt eos, q̃ sunt in corpore humores. Intentio vero & horũ sanationis duplex exi-

stit,

stit,alteratio & euacuatio. Alterant igitur vel ab ipso corpore concocti,vel ab aliquibus facultati- E
bus,quæ vim medicamentosam habent. E quorum numero et sunt ea, quæ exitialium ferarum venenis aduersant,ac pterea pharmaca,quę deleteria,hoc est venena,appellant,transmutãt. Euacuant aũt satis calidis medicaminibus,& purgationibus, & clysteribus, & sudoribus, & vomitibus. Hę igit sunt eorũ cões euacuationes. Proprię aũt ex locis,in qbus coaceruant,assumunt,vt in libris De salubribus ostendimus,tertio præsertim ac quarto,in quibus de lassitudinibus egimus, ac reliquis dispõnibus,quę lassitudini natura proximæ sunt. Promptius.n.euacuantur per ventrẽ quidẽ,quæcunq; in primis venis continent superfluitates: quæ aũt in his, quæ in hepate sunt,per vrinæ meatus: at,quæ in toto copore,per sudorem: sicuti,quæ in capite, vel per palatum,vel p nares,vel per vtrunq;: quæ vero sunt in spacijs thoracis laxioribus,per guttur simul cũ tussi: quę i renibus sunt vel vesica, per vrinam. At attrahendi ex oĩ loco ad oppositas partes cõis indicatio, est ad quã maxime distãtia: deriuãdi vero,ad vicina. Quęcunq; vero huiuscemodi curant dispositionem,causas salubres appellamus: sicuti insalubres eas,quæ adaugẽt: & neutras, quæ neq; obsunt, neq; iuuant. Posset vero quispiam neq; oĩno causas appellare,quemadmodum maior pars sophistarum,qui rerum quidem dam inuenire contẽnunt,plurimum vero tẽporis in nominibus conterunt: contra quos in alijs vberius disseruimus. Ac pars quidem artis præseruatiua talis est. F

De parte artis,quæ conualescentes reficit & senibus congruit. CAP. 100.

QVæ autem reficit atq; instaurat, in conualescentibus ac senibus locum habet. Quæ vero sit horum dispositio,& à quibus præcipue causis ad naturalem reducit habitũ,in libris,in quibus de medendi arte tractauimus, abunde explicauimus. Sed nunc per capita dicetur. Dispositio igitur talis est. Probus quidẽ, sed exiguus est sanguis,atq; vnà cum ipso spiritus animalis atq; vitalis: ipsæ vero particulæ solidę sicciores: & idcirco eorũ vires sunt imbecilliores: atq; earundem ratione corpus vniuersum,frigidius. Causę vero salubres,quæ hanc emendant dispositionem,vt vno comprehendam capite,sunt,quæcunq; præsentaneum atq; securum exhibent alimentum: secundum partem autem,in motibus moderatis,& cibis,potibusq;,ac somnis cõsistũt. Sunt vero motus materiæ,vehicula,ambulationes,frictiones,& balneæ: &,vbi non parum se ex his profecisse senserint,paulatim se ad consueta opera transferant. Cibos autem assumant in principio quidem humidos & cõcoqui faciles,neq; frigidos: ac,cum progressi fuerint, eos etiam, qui plurimum præstant alimentum. Potus vero opportunus est,vinũ ętatem quidem habens medio crem,in substantia autem purum atq; perlucidum,quod scilicet vel subflauum vel album existat, atq; suauiter olens: gustui vero, neq; aqueum oĩno,neq; cum aliqua insigni qualitate,aut dulcedi G
ne,aut adstrictione,aut acritudine,aut amaritudine sentiatur. Vt autẽ proxime diximus, de hisce oĩbus,in libris De arte curandi conscriptis plenius disseruimus. Nunc.n.neq; oĩa particulatim recensere est nostri propositi institutum,sed solum capitum mentionem facere intẽdimus eorum, quæ in alijs voluminibus latius explicauimus. Quorum oĩum si prius, & numerum,& qualitatẽ exposuero,finem libro imponam. Diximus itaq; prius, ꝙ alter est liber, in quo De constitutione artis medicinæ disseruimus. Antecedunt aũt eum alij duo De constitutione artium: sed hi quidem vnà cum hoc,cui nunc extremam manum adiecimus, seorsum sunt ab alijs libris, in quibus plenior doctrina explicatur. Illi vero talem inter se ordinẽ babent. De elementis quidem ꝼm Hippocratem liber vnus: Post hunc aũt tres de temperaturis,ex quibus quidem duo sunt de temperaturis animalium: Tertius vero de ijs,quę simplicium medicaminum sunt. Quam ob rem & tractatum illum,in quo De simplicium medicaminum potestatibus agitur, nemo recte intelligẽtia assequi põt,nisi prius tertij libri De tẽperaturis integram cognitionem fuerit adeptus. Est & alius liber paruus,qui ordine sequit duos priores alios de tẽperaturis. Inscribitur aũt De inæquali tẽperatura. Similiter aũt & hunc alij duo parui,alter quidem de Optima corporis constitutione, alter De bono habitu. Alius vero tractatus est,q tres cõplectitur libros, De potentijs naturalibus: quẽ H
siquis legere velit post librũ De tẽperaturis,siue post librũ De elemẽtis,vtrũq; erit cõsentaneum. Post hũc in pluribus alijs libris De operationibus animalibus disseruimus. Sed,qm ad earum demonstrationes non parum conferunt,quę per sectiones apparent,in illis prius exercitari oportet. Est aũt maxime inter alios vtilis ille tractatus,qui De sectionũ aggressibus inscribit. Alij autem sunt post eũ plures,duo qdẽ De discordia sectionis,vnus vero De sectione mortuorũ: Post quos sequunt hi,in quibus agitur de sectione viuorũ. In alijs vero quibusdã particulatim ob eos scripsimus,qui introducunt,De ossibus. Sectio quoq; musculorũ,& neruorũ & arteriarum, & venarũ, & quędam alia huiuscemodi ex eodem numero existunt,& liber et,in quo quęrit,Nunquid in arterijs contineat sanguis naturaliter. Qui vero earundem partium operationes demonstrant,duo quidem sunt,De motu musculorũ: tres autẽ De thoracis & pulmonis motu. Post quos sequunt libri De causis respirationis. Post hos liber De voce. De principatu autẽ aię, & de oĩbus alijs,quæ de naturalibus,vel aialibus operationibus in quęstionẽ trahunt, in lõgo scripsimus libro, qui De dogmatibus Hippocratis & Platonis inscribitur. Ad eiusdẽ generis contẽplationem pertinent libri De semine seorsum conscripti,& amplius de sectione ꝼm Hippocratẽ. Quos oẽs ordine sequitur tractatio De vtilitate partium. Ad dignoscendas autẽ ęgritudines vtilis est liber De locis affectis

A ctis. Itidem ille, in quo De pulsibus scribitur, in quo & prę cognitiones edocemus. Librum vero De pulsibus præcedunt alij duo, alter, qui De vsu respirationis, & alter, qui De vsu pulsuũ. Is vero De pulsibus in quatuor diuiditur partes, primam, quæ eorũ differentias: secũdam, quæ dignotiones: tertiam, quæ eorum causas: quartam, quæ illam, quæ per eosdem fit, cõtinet prægnitionẽ. Ex eodem genere est ille, qui ijs, qui introducũtur, De pulsibus scriptus est. At vero in animo est alium scribere librum, veluti quoddam omnium istorum compendium, quem inscribam, vel Artem de pulsibus, † vel Compendium. Ad hanc quoq; iuuant contemplationem ea, per quę à me exponit̃, & simul iudicatur liber Archigenis de pulsibus. Ad præcognitionem autem plurimum confert liber De crisibus, id est decretis naturæ: quem præcedit alter De decretorijs diebus. Sed liber etiam, qui de Difficili anhelitu inscribitur, & ad dignoscẽdum præsentem affectum, & ad prę scienda bona vel mala, quę ęgrotanti sunt euentura, conducit. Hi igitur omnes, atq; vnà cum ipsis tractatus quidam vno tantum libro comprehensi, cognitu vtiles sunt: sicuti ille, qui de procatarcticis, id est præincipientibus causis inscribitur, & De medicinali experientia, & De extenuante victu, & qui De venę sectione aduersus Erasistratum, & qui de tumoribus prę ter naturã, & qui De multitudine, atq; alij præterea similes. Præ cæteris autem ad curandi scientiam maxime neces-
B sarius existit, qui De morborum differentijs agit, & De accidentium differentijs. Et tertius præter illos, in quo Morborum causas explicauimus. Post quos sunt tres alij, qui Accidentium causas explanant. Sunt etiam De medicamẽtorum simplicium viribus libri, de quibus supra meminimus: & qui De medicamentorum compositione, quos sequuntur libri De arte curandi, his, qui De salubribus inscribuntur, seorsim à nobis conscriptis. Quòd vero ante hosce omnes prius exercitari oporteat in libris De demonstratione, si quis hanc artem sit cum ratione tractaturus, monstratum est à nobis in libro, qui De optima inscribitur hæresi. De alijs autem libris, & commẽtationibus à nobis scriptis transigere nunc minime necessarium, cum de hisce omnibus alibi simus tractaturi in vno fortassis, aut duobus libris, qui ita inscribentur: Galenus de voluminibus à se conscriptis.

† *Additur in antiquis, vel Isagogen vel Synopsin, & ẽ ille liber, qui in hac editiõe nuper impressus est.*

FINIS.

1a 2b 3c 4d 5e 6f 7g 8h 9i.

Omnes sunt quaterniones.

VENETIIS, APVD HAEREDES
LVCAEANTONII IVNTAE.

